

İran Öykü Antolojisi

Gözden geçirilmiş, eklentili ikinci Nüsha

2021

Ve

1935 – 2019 yıllarını içeren Türkiye’de yayınlanan Farsça kısa öykü bibliyografik çalışması

Farsçadan Çeviren:

Haşim Hüsrevşahi

Düzeltili:

Nihan Özkan

F. Emek Tanrıkulu

Ziya, Vehdan, Hasan, Yakup, Şemi, Nahid, Mohammed ve Neyir'e

Komşu Aç Kapıyı

Eski Dostların Buluşması

Uzun süreden beri üzerinde düşünüp çalıştığım “İran Toplu Kısa Öykü” çevirisini tamamladığımda çok sevinmiştim. Adını da Dr. Rıza Beraheni’nin bu kitap için yazmış olduğu önsözden çalmıştım: *Komşu Aç Kapıyı!* Fakat bu sevincimin diplerinde yatan kaygıyı gizleme çabalarım fazla sürmedi, anladım ki yolun başında ve ilk adımlardayım. Girdiğim yol, hiç şaka götürmeyecek kadar uzun, zor ve tehlikelerle doludur ve ben bunu yeni yeni fark etmeye başlıyordum. Önsöz yerine yazdığım bu birkaç satırda, işte bu kaygılarımı ve düşüncelerimi sizinle paylaşmak istiyorum.

1- Herhangi iki kültürü tanıştırmak kolay olsa gerek. Tanıdık herhangi iki kültürü yeniden bir araya getirip aralarında diyalog kurmak da fazla zor olmamalı diye düşünüyorum. Ama iki yaşlı -fakat ihtiyar olmayan-, dost kültürü yeniden buluşturmaya tasarlayıp hayata geçirmek söz konusu olunca bu iş zorlaştığı kadar tehlikeli de olmakta. İki yaşlı dost bir araya geldiğinde kendilerini kimin, niye çağırdığını pek konuşmazlar. Sizin ortamı sıcak tutma çabalarınız onların umurunda bile olmaz, alınır gibi olursunuz fakat o iki eski dost, aralarında hiç ayrılık süreci yaşanmamış gibi, başlarlar konuşmaya, gülüşüp takışmalara... Sözler, fırlatılan bir taş olur ve anılarının ve geleceğin umularının denizi üzerinde seker durur... Biz sadece taşın suya değdiği noktaları görürüz... Söylenenler ve duyulanlar, konunun inceliğini kaçırana çoğu zaman ilgisiz, daldan dala atlayan konular gibi gelir, o iki yaşlı kurdun dudaklarındaki belli belirsiz gülümsemeler ise anlamlandırılmaz.

İran ve Türkiye’nin yüzyılların dostluğuna dayanan kültürlerinden ve bu kültürlerin edebiyat alanındaki bir havzası olan öykücülüğün yeniden tanıştırılmasından bahsediyorum. Yüzyıllardır ortak kültürel paydalar üzerinde ortak deneyim ve edinimleri olan bu iki ülkenin, kesintiye uğramış/uğratılmış olan edebiyat alanındaki paylaşımları, bir süreden beri yeniden gündeme oturmaya başlamıştır. Bunda, dünyamızda ve özellikle bölgemizde hissedilen istilacı, “uluslara özgürlük” çılgılığı ve sloganıyla uygulanan, ulusal egemenliği yok eden bütün sistematik, hegemonyacı yabancı uğraşlara karşı, birçok çağdaş birey, kurum ve kuruluşun yanı sıra edebiyatçıların da gösterdikleri tepkinin payı muazzam olmuştur. 60’lı yılların sonundan başlayan bu kesinti sona ermek üzeredir. Komşular birbirlerinin kapılarını tıklatıyorlar ve diyorlar ki: “Komşu aç kapıyı! Gelen benim... Gelen, senin ta kendindir! Aç kapıyı çünkü seni yiyip bitirmek, parçalayıp yok etmek için gelip dayanmadım kapına! Kapını çalan, sözde dost, gerçekte düşmanın değil!”

2- Çokuluslu bir ülke olan İran’da, o uluslar, edebî alanda kendilerini Farsçayla ifade etmektedirler. Yani İran’da azınlığın dili olan Farsça ile ifade bulan edebiyat, sadece “Farslar”ın değil, İran’daki bütün ulusların yarattığı edebî eserlerin ve bu değerler yumağının da şemsiyesi olmuştur. Elinizdeki bu toplu öykü kitabı, bir anlamda bütün bu kültürel katılımın, kısa öykücülük alanındaki cep aynası sayılabilir.

3- “Çeviri nasıl olmalı?” sorusu yanıtlanırken, konu çokça konuşulup tartışılmıştır. Benim yeğlediğim çeviri etkinliği, birçok edebî kaygıyı taşımakla birlikte, temel olarak “dilin, orijinal edebî metindeki işlevselliği ve icra edilme biçiminin” çeviri metnine nasıl aktarıldığı olmuştur. Yani bir râvinin, bir karakterin içinde bulunduğu veya bulunmadığı koşullarda, dilin orijinal metindeki davranışlarının çeviri metin dilinde nasıl icra edildiği kaygısı öne çıkmıştır. “Çeviri, çeviri kokmamalı!” önermesi, bir bağlamda her çeviri etkinliği için geçerlidir ancak bu ilke –şayet ilke ise– benim için, kurgusal edebî metinlerin çevirisinde ana kaygıya dönüşmemiştir. Bir Azerbaycan köyünde, Körfez sahillerinde, Tahran’daki bir villada... ve değişik koşullarda dil farklı havalar, tatlar ve biçimlerle çok değişik davranabilir. Karakterler (yazarlar) arasındaki dili kullanım, daha doğru bir deyişle bir dilin işlevsel icra farklılıklarının başka bir dil tarafından üstlenilme çabası, sorununun temelini oluşturmaktadır. Yeni metin dilinin bu işlevsel görevi devralması sırasında “yabancı” bir hava oluşabilir. Bu hiç de “kötü” veya “eksik” bir şey değildir. Bazı çevirilere bu gözle bakıldığında, sanki hepsi aynı elden çıkmış ve aynı kişi (çeviren) tarafından yazılmış gibi görülür. Sanki hiçbir yazarın ya da râvinin veya karakterin kendine özgü dili yokmuş gibi... Bu tür çeviriler, ne kadar “çeviri kokmazlarsa” kokmasınlar, kötü çevirilerdir benim gözümde. Siz, şayet deli birinin, âşık birinin, sevmekte olan birinin, hasta veya ölmekte olan birinin, takıntılı ya da şakacı birinin... kendine özgü “dilini” unuttur -ya da dilin o koşullara özgü davranışını- bir kenara bırakır, onun ya da içinde bulunduğu koşulların özgünlüğünden doğan “dilsel hataları” nedeni ile bir kenara atarsanız orijinal metnin dilindeki “hataları” ve böylece “hataların” yaratmış olduğu edebî değeri ve güzelliği bir yana iter; yıkanmış, ütülenmiş ve bütün dilbilgisel ve dizgisel “hatalarından” arındırılmış bir çeviri metni, tek dilli bir şekilde aktarırsanız işte o zaman bütün o yazarların, râvilerin ve karakterlerin katilisiniz demektir. Örneğin, şayet şizofrenik bir karakterin dil icrasını –ya da dilin şizofrenik davranışını- ikinci dilde dil bilgisel hatalarıyla birlikte veriyorsanız o çeviriye başarmışsınız demektir diye düşünüyorum. Bu ise daha önce bahsettiğim gibi hem tuzakların hem tehlikelerin hem de zorlukların sadece bir bölümünü oluşturur. Bazı râviler var ki, söyleyecekleri için bir paragraflık bir cümle kurar (200 sayfa boyunca noktasız, virgülsüz, paragrafsız konuşan râvileri unutmayın) ve o tek cümle olan (200 sayfalık) paragrafta da her şeyden söz etmeyi sever... Diğer bir râvi veya karakter ise bir iki sözcüklü cümleler kurar ve belki de bütün hikâyesi tek bir paragrafta sığar. Peki, bunlarla ne yapalım? Acaba râvinin kullandığı -yazarın kullandığı- dili ya da oradaki dilin işlevini ve davranışının özelliklerini bir kenara bırakarak çevirimiz “çeviri” kokmasın diye kendi beğendiğimizi, kendimizin içinde bulunduğu koşulların dilini mi kullanalım? Ben buna hayır diyorum...

4- Yukarıda sözünü ettiğim noktayla ilişkili olduğundan hemen şunu ilave etmek istiyorum: Bazı Azerbaycan Türkçesinden, Farsça ve Arapçadan sözcükleri veya deyimleri yer yer aynen kullandım. Bu sözcüklerin “yabancı” olduklarına inanmadığım için... Onların çoğu uzaktan “tanıdık” gelen sesler ve havalar yüklü sözcükler, deyimlerdir. Karşılığı Türkçede olsa da yer yer onlara denk düşen deyimleri koymadım... Çeviri koksun... “Öteki” koksun diye... Başkası var karşımda, çaldığım zilin komşunun kapısına ait olduğu anlaşılın diye!

5- Öyküleri seçerken ana kriterim, öykülerin ya da yazarın tarihsel yerinin yanı sıra dilin yazar tarafından nasıl icra edildiği idi ama diğer öyküsel öğelerin önemi de göz ardı edilmedi. Seçimin sonunda, iki şey dikkatimi çekti: 1- Çevrilmek için seçilen öykülerin çoğu genç kuşağın eserlerinden oluşuyordu, 2- Kadınlar çoğunlukta idi. Her ikisi de güzel ve anlamlı bir tesadüftü ya da doğal sonucun göstergesiydi!

6- Bu öyküleri bir araya getirmemde yardımlarını esirgemeyen, Kanada’da yaşamakta olan büyük şair, yazar, romancı ve yazın kuramcısı, değerli dostum Dr. Rıza Beraheni’ye ve edebî faaliyetlerini hâlen Tahran’da

sürdüren şair, romancı ve yayıncı Ferhunde Hacizade'ye sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Her ikisinden de bu kitap için rica ettiğim önsözleri aynen aldım. Ayrıca, çevirileri usanmadan, yorulmak bilmeden gözden geçiren dostlarım Nihan Özkan'a ve Fulya Emek Tanrıkulu'na teşekkürü bir borç bilirim. Bu dostların desteği olmadan böyle bir eserin yaşama geçmesi mümkün olmazdı.

Haşim Hüsrevşahi
Mart 2004, Ankara

Farsça Kısa Öykücülüğünün¹

Kısa Tarihçesi

Gerçi roman, monarşik baskıya karşı yükselen bir haykırış olarak Meşrutiyet Dönemi'nde ortaya çıkmıştır ancak uzun bir zaman geçtikten sonra İran tarihinin ve geleneksel toplumunun Batı modernitesine ve yenilenmesine karşı takındığı tavra uygun ve orantılı bir şekil, 1930'ların ortalarına doğru, Sadık Hidayet'in *Kör Baykuş*'unun varlığında ve buradalığında belirdi; romanın çeşitli biçimlerde yazılışının son yetmiş, yetmiş beş yıllık yolunu aşmış bugüne geldi. Talibof ve Zeynelabidin Meragei'nin –ikisi de Meşrutiyet dönemi romancılarındandır- romanları ile Sadık Hidayet'in *Kör Baykuş*'u arasındaki sürede, Fars kısa öykücülüğü, bugünkü yeni şekli ile ortaya çıktı ve ondan önce Batı'nın geçirmiş olduğu yüz elli, iki yüz yıllık evrimi çok kısa bir sürede geçirdi ve kendini William Faulkner, Ernest Hemingway, Sir Wood Anderson, Thomas Mann, Franz Kafka, Arthur Schnitzler, James Joyce ve diğerlerinin düzeyine ulaştı.

Joyce'un *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* adlı romanı, “Bir varmış, bir yokmuş” (ya da “Evvel zaman içinde”) ibaresi ile başlayıp İngiliz romanında ve Avrupalılar arasında gürültü kopardığında, ondan yaklaşık seksen yıl öncesinde Farsça kısa öykücülüğü başlatan Mohammed Ali Cemalzade, Avrupa'da İranlılar için yeni bir roman atmosferini tanıtan “*Bir Varmış, Bir Yokmuş*” adlı eserini yayımlamıştı. Gerçi önceki bin yılda Farsçada, “*Bir varmış, Bir Yokmuş*”tan özel bir çeşit rivayet gelenekselleşmişti ve tarihi tezkerelerde, ariflerin kerametlerinde, kıssalarında; mensur ve manzum hikâyelerde bunun bazı örneklerini görmek mümkündü ancak “*Bir Varmış, Bir Yokmuş*”ta, özellikle onun ilk öyküsü “*Farsça Şekerdir*”de, Cemalzade yeni kriterler gösteriyordu. Bu kriterleri şöyle özetlemek mümkündür:

- 1- Öykünün dili çoksesliydi, karakterlerin her birinin kendine özgü konuşma tarzı ve sesi vardı.
- 2- Dil edebî değildi fakat karakterleri, edebiyat (literariness) ve öykü gereklerine göre, yani bireyin karakteri ile onun dili arasında uyum sağlayarak biçim kazanıyor ve doğal olarak kendine özgü dilleri ve konuşma biçimleri ile karşılıklı rol alıyorlardı.
- 3- Genel olarak her öykü, ayrı bir olaya dayanıyordu fakat öykünün çeşitliliği ve çoksesliliği, olayın birliği ile dillerin çeşitliliği arasında bir çeşit içsel çatışmaya yol açıyor; öyle ki şayet o çeşitlilik öyküden alınmış olsa artık birliğin egemen olacağı bir öykünün de varlığından söz etmek olası değildi.
- 4- Öykü, olayların basit neden sonuç ilişkilerine dayanmıyordu; aksine yolların çeşitliliği onu bir çeşit estetik diyalektik yönünde hareket ettiriyor, dolayısıyla öykünün birliğini insanlar ve dillerin içsel çatışmasından dolaylanan bir etken olarak ileri götürüyordu.
- 5- İnsanlar, gerçi zaman zaman tipler olarak ortaya çıkıyorlardı ancak her biri bir çeşit bireysellik (*individuality*) ve hatta tikellikten (*singularity*) yararlanıyordu.
- 6- Öykü, İran halkını betimleyen temel öğeleri imgeliyordu. Batıcarpmış¹ aydın, Batı hayranı molla, reformcu ve aydınlanmacı dönem yanlısı aydın, şaşkın ve zavallı alçalmış adamlar, camide genç bir kadınla

¹ Bu makale Rıza Beraheni tarafından Farsça yazılmış ve çevirmen tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

sevişen ve yakalanan genç din adamı, Batı'da bir adama masaj yapan ve sürgünde onu nostaljiye daldıran bir hamam tellağı... O günkü İran yaşamının ana gövdesinden kaynaklanan ve daha önceleri kesinlikle bir yazınsal ve öyküsel durum almamış olan bu karakterler, daha sonraki öykücüler ve romancıların zihninde yer ettiler ve çeşitli toplumsal karakterlerin ortaya çıkmasına yol açtılar. Yeni yeni konular ortaya atıldı: Aydın, Batıçarpmışlık, köysel yaşam, ölümlerle sevişme (ki sonraları Sadık Hidayet ve Huşeng Golşiri'nin eserlerinde görülür) öykülerin bir bölümünü işgal etti. Köysel yaşam, örneğin sonraları Celal AlAhmed'in, Emin Fakiri'nin, Gulamhüseyn Saedi'nin ve Mahut Devletabadi'nin eserlerinin tümünü veya önemli bir bölümünü oluşturdu.

7- Bütün konular eleştirel bir bakışla ve karakter, rivayet, betimleme ve diyaloglar yolu ile okurun gözü önüne getiriliyordu. Sert eleştirel ve zaman zaman alaycı ve hiciv karışımı bir bakış, o öykülerin belli başlı özelliklerinden sayılırdı. Bir anlamda İran'a egemen hükümeti, genel cehaleti, sermaye sahiplerinin zorbalığı, sermayeye karşı haklı bir kini, kadınların erkekler karşısında çaresiz edilgenliği, çocukların ve yaşlıların zulüm altında kalmaları, tümü eleştirel bir bakışla dile getiriliyor; eleştiriliyor ve bunlar kısa öykünün temelini oluşturuyordu.

On beş yıldan daha kısa bir sürede Fars kısa öykücülüğü, Batı'nın yüz elli yıllık kısa öykücülük deneyimini özümledi ve Hidayet'in birkaç toplu kısa öyküsünden oluşan kitaplarının yayımlanmasından sonra, kısa öykü Fars yazınının kalıcı türlerinden birine dönüştü. Öyle ki, İran'ın geleneksel kültür ve edebiyatı ile Batı'nın yeni kültür ve edebiyatının karşılaşmasından ortaya çıkan iki tür anlatıma 1979 Devrimi'nden önce kısa öykü romana göre İran'ın bir çeşit yeni anlatımı sayılırdı, denebilir. Gerçi birkaç uzun roman, uzun anlatıma özel bir belirginlik kazandırmıştı ancak bunu tartışmanın yeri bu önsöz değildir.

Cemalzade'den sonra ikinci kuşak, yani Sadık Hidayet ve Bozorg Alevi ve sonraki kuşakta Sadık Çubek, kısa öyküyü yazınsal tarih olarak başlattılar. Bu dört kişiden ikisi yani Sadık Hidayet ve Sadık Çubek, bunda daha temel rol oynadılar. Simin Daneşver, İbrahim Golestan, Celal AlAhmed, ki Sadık Çubek'ten (1915-1998) yedi sekiz yaş daha gençtiler, kendi öyküsel eserlerini en çok 1960'larda yayımladılar tıpkı Sadık Çubek gibi. Ancak 1960'lara gelmeden Behram Sadıki, en güzel öykülerinden bir bölümünü -ki daha çok aydınların ve devlet memurlarının yaşamları ile ilgili idi- yayımladı. Hidayet, Çubek ve AlAhmed'in eserlerinde kadın, ciddi bir şekilde ele alınmıştı ancak Simin Daneşver gibi bir kadın yazarın ve özellikle onun kimi bölümleri kısa öykü gibi kaleme alınmış olan önemli eseri Soveşun'un ortaya çıkışı ile Fars dili ve edebiyatı kadını yazmayı tecrübe etmeye başladı. 1960'lı yıllar, Fars edebiyatının en parlak on yıllarından biri, kısa öykü on yılı idi ve belki de uzun bir zaman aydın uğraşı devrime harcanmasaydı ve esasında 1970'li yıllarla Devrim'den hemen sonraki yılların politize oluşu ciddi edebiyatın belirmesini önlememiş olsaydı belki de birkaç toplu öykü kitabı daha 1960'ların eserlerine eklenecekti. 1960'ların en önemli kısa öykülerini Sadık Hidayet, İbrahim Golestan, Gulamhüseyn Saedi ve Huşeng Golşiri yazdı. Behram Sadıki'nin kimi kısa öyküleri de bu döneme aittir. Bu dönemde, özellikle 1970'lerin sonlarına doğru iki kadın, öyküde kendilerini geliştirdi: Şehrnuş Parsipur ve Gazaleh Alizade. 1980'lerin başında, bu ikisi, eski kuşaktan olan Simin Daneşver ve İran'ın güneyinin öykücüsü Moniru Revanipur ile birlikte kadınların en güzel kısa öykülerini yazacaklardı; coşkulu bir erkek yazar kuşağı da bu kadın yazarlara katılacaktı: Cafer Müderris Sadıki, Bijen Necodi, Mohammed Mohammed Ali, Bijen Bijari, Emir Hasan Çehelten, Mensur Kuşan, Şehriyar Mendenipur, Mohammed Rıza Safderi, Gazi Zilhadi, Asker Abdullahi ve diğerleri. 1990'lara gelindiğinde birkaç kadın yazar, hemen hemen tümü de genç, genç ya da az önceki kuşak erkek kısa öykücülerin yanında, kısa öykücülük alanını kendilerine tahsis ettiler. Bunların

¹ Batıçarpmış: Bu deyiimi ilk kez Celal AlAhmed kullandı; batizedelik, batıya özenticilik anlamında (h.h.)

arasında Ferhunde Hacizade, Ferhunde Agai, Şiva Arastui, Nahit Tabatabai, Mitra Daver çalışmalarında daha devamlılık gösterdiler; ya kısa öykü ya da kısa öykü ile roman arasında olan uzun öyküler yazdılar.

Devrim sonrası yıllardaki genç öykücülerin çoğu ya Golşiri'nin öğrencilerindendi ya da Beraheni'nin şiir ve öykü sınıfları ve atölyelerinin öğrencisi. Gerçekte bu iki grup öğrenci arasında bir çeşit rekabet de mevcuttu. Devrim sonrası kısa öyküyü üç türe bölebiliriz: modern öyküler, geç modernizm (late modernism) üslubu ile yazılanlar ve genel olarak post modern olarak ele alabileceğimiz öyküler. Vurgulamamız gerekir ki içinde bulunduğumuz yıllara yaklaştıkça kadın öykücülerin sayısı artmakta, öyle ki kadınların sayısı giderek erkek öykücülerle eşit olmaktadır. İki anlamda "kadın yazma"nın –yani kadının yazılması ve kadının yazması- İran'ın çağdaş edebiyatında açmış olduğu atmosfer, İran'ın yazınsal kültüründe geçmişte benzeri olmayan, tamamen yeni bir atmosferdir. Bu çeşit öykülerin örneklerini, gençlere yaklaştıkça daha fazla görmekteyiz. Günümüz İran'ının yazınsal atmosferinde genç kuşak, özellikle genç kadın kuşağı, çok önemli ve değerli bir rol üstlenmiştir. Kadınların katlandığı sayısız zorluklara rağmen, kesinlikle denebilir ki İran edebiyatında ilk kez, kadın kısa öykü ve romanları temel rol oynamaktadır. Bu öykünün dili yenidir ve özel, içsel ilişkilerden söz etmektedir ki ona yakından yazma, içten yazma demek gerekir. Bu bölüm öykücülük, İran'ın gelecek edebiyatının en önemli dallarından birini oluşturacaktır. Erkeği ve erkeklerin siyasetlerini bilinçli bir şekilde eleştirmek; eril tarihin, geleneksel tarihin ve erkeklerin yoğurup yaptıkları önleyici ve sınırlayıcı yasaların zulmünü eleştirmek ve toplumun erkekleri ile kadınları arasındaki iğrenç ve acımasız ilişkilerine kesin ve tümüyle eleştirel bakmak, günümüz İran'ın kadın öykücülerinin ciddi mazmunlarından sayılır.

Günümüz İran'ın kısa öyküsü ve romanı, kuşkusuz öyküsel kültürü sevenlerin ve dünya edebiyatının dikkatini çekecektir. Türkiye ve Türkçe, Haşim Hüsrevşahi'nin parlak çevirileri ile bu çekici öykülerin ilk ev sahibi olacaktır. İran'ın kısa öyküsü kapıyı çalıyor. Komşu aç kapıyı!

Rıza Beraheni

22 Temmuz 2002, Toronto

İran Kadını ve Öykücülük¹

Gerçi *Sönmüş Ateş*, bir İranlı kadınının basılmış ilk toplu öykü kitabı idi ancak denebilir ki öykücülüğün ortaya çıkışı, devamı ve başarısı, her dönemde kadın ve erkek yazarların yaratıcılık ve çabaları sayesinde olmuştur. İnsanlığın ortak olduğu ve başlangıcında kadınların zihninden ve yüreğinden kaynaklanıp dile gelen yazının bu çok önemli alanında, ne yazık ki kadınların payı öylesine bilinmez kalmıştır ki roman üzerine yapılan bir araştırmaya göre, gençler sadece Jean Austine ve Daphne de Maurier'den söz etmektedirler ve başka bir araştırmada ise elli büyük romancının eserleri arasında Rabele'den sonra sadece bir kadından söz edilmektedir. Hâlbuki Simin'den önce, yüz yılı aşkın bir süre, coğrafi sınırların ötesinde, birçok kadın, profesyonel kadın düşmanlarına karşı kalemi ile yarınların öykücülerine zor bir yolu açmaya çalışmış ve bu yolda eserlerinin tespiti için hatta kendi gerçek isimlerinin yerine George Elliot gibi erkek isimlerini terkilerine almıştır; kendi ülkemizde de Keşaverz Sedr'in dediği gibi Rabia'dan günümüze kadar birçokları vardır. Ama gerçek şudur ki, 1969 yılında *Soveşun* adlı romanının basılması ile Simin Daneşver'in adı, erkek yazarların yanı sıra anılmaktadır. Gerçi Simin'den önce şiir havzasında Furuğ kendi duyumsal dilinin geniş alanı, kavramların samimi bileşimi ve değişimi, duygusal-felsefi zihniyeti ve dişil yaratıcılık gücü ile kendi dönemi ve kuşağının erkeklerinden öne geçmiştir ancak öykücülük alanında Simin Daneşver, 1969 yılında *Soveşun*'u yayınlamakla İran'da öykücülüğü erkeklerin tekeline çıkarmış ve İran kadınının gizli tutulmuş, boğulmuş ve aşağılanmış sesini perde arkasından öykü dünyasına çağırmıştır.

Fakat son yirmi yılda, özellikle doksanlı yıllarda cereyan eden, tüm zorluklara karşın, İran kadın yazarlarının parlak varlığıdır ki onların yeteneklerinin şaşılmalı fişırması ve karakterlerinin çeşitli ve sarmalayıcı oluşu sadece yeni kadın yazarlar dalgasının yükselmesini ve roman alanında diğer alanlara göre daha güçlü ve daha ulaşan bir sese kavuşmalarını sağlamakla kalmayıp ciddi erkek yazarların da kendi öykülerini yazarken kadın karakterlerini gerçekte olduğu gibi yazmalarına da yol açmıştır. O kadınlar ki işin püf noktasını iyi kavramışlar ve o denli coşku ve hareketlilik yaratmışlar ki kuşkusuz şu veya bu özel bireye yaslanmadan öyle bir akımı yaratma yoluna girmişler ki onun içinden tarihin yazılmamış veya silik yazılmış bölümlerinden kadının ciddi buradalığı yükselecek; öyle ki kadın artık işveli, haz veren, günah kaynağı, “lekkate” ya da nihayetinde büyük yazar Hidayet'in güçlü eserinde “esiri” kadın gibi, kırılgan ruhu ile geçici ve iradesiz bir şekilde gelip erkeğin yatağına yatan ve sonunda bir vazoda sonsuzlaşmak için parça parça olan bir kadın olarak kalmayacak; aksine yaratan, güçlü ve insani özgür düşüncesi ile var olduğunu tarih yapraklarına kazıyacaktır. Ve isminin vitrinlerdeki pırıltısı umut vermektedir ki kadın, tüm kültürel alanlarda ve özellikle yazında özel bir yer elde edecek ve İran kadının görmezlikten gelinmiş ve boğulmuş sesini haykıracaktır; ülkesinin erkeği ile siyasi gürültü ve heyecanlardan ve dayatılmış inançlardan uzak, omuz omuza, uzun soluklu kültürel çalışmalarla, karmaşık bir ülkenin evladı olarak kendi özelliklerine sahip olduğunu ve önceden belirlenmiş hiçbir kalıba ve klişeye sığmadığını gösterecektir; öyle dengesiz bir ülkenin evladı ki gerçi ekonomik, sosyal, psikolojik, politik ve ivmeli olayların cereyanı, şok yaratan darbeleri nedeni ile kitap okumak onun baskın alışkanlığı değildir fakat hâlâ aynı hırs ve merakla kitap vitrinleri önünde adımlarını yavaşlatıyor ve bu son iki

¹ Bu makale Ferhunda Hacizade tarafından Farsça yazılmış ve çevirmen tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

üç yıl içinde vitrinlerde yeni sürgün vermiş kitaplar yığınınına dalıyor, daha iyi bir yarının ve iyileşmiş ekonomik durumun arzusuyla düşlerinde en iyilerini seçiyor, kitap raflarına kadar yürüyor, gerektiğinde gazete bayileri önünde uzun kuyruklar oluşturuyor, bazen birkaç gün içinde bir kitabı ikinci baskıya taşıyor.

Bu yüzden umut edilebilir ki İran kadını yakın bir zamanda öykücülükte daha üstün bir yer elde edecek ve İran romanının geleceği, romanı yaratma sürecindeki kadınların dişil canından meyveye oturacak ve o kendi bastırılmış sesini haykıracaktır.

Ferhunde Hacizade

Tahran, 2004

Yolcu

Sabah evden dışarı çıkarken postacı ıskarta gazlı motoruyla önümü kesti. Önce evin numarasına baktı, sonra da bir şey söylemeden mektubu elime tutuşturdu. Benim adımaydı. Zarfı çevirince Nene Meryem'in adını, adresini gördüm.

Hemen döndüm ve zarfı açtım. Rengi solmuş bir kâğıtta, karışık çizgiler çizilmişti ve o eğri büğrü çizgilerin arasında, yere üç seksen uzanmış ve belki bir battaniyeyi çenesine kadar çekmiş bir adamın silüetini görebildim. Bunları Leyli ile keşfettik. Yani işe gidemedim. Dönüp kapıyı arkamdan kapattım. Leyli, saç başı dağınık bir durumda yatak odasından çıkarak "Bir şey mi unuttun?" diye sordu.

Mektubu uzatarak "Bak! Bunu Nene Meryem göndermiş," dedim.

Uykulu bir şekilde elini dağınık saçlarında dolaştırdı, bana yan yan bakarak sanki söylediklerimi yeni kavramış gibi mektubu elimden kaparak sordu: "Bu çizgiler de ne demek?"

Sonra da birlikte odaya geçtik, yatağın kıyısına iliştik ve kâğıda evire çevire o kadar baktık ki sonunda karmakarışık çizgilerin içinde birinin olduğuna karar verdik.

Nene Meryem'in zarfın üzerine adresi yazacak kadar okuması yazması olmadığına göre mutlaka bir başkası bunu yapmış, postaya vermişti. Merak sardı beni. Ceketimi çıkarıp yatağın üzerine attım, hole çıktım. Casem'in evini aradım. Kimse yoktu. Yani kimse telefonu açmadı. Leyli telefon defterini getirdi, numaraları olan birkaç yeri daha aradık, Casem'i sordum ama bulamadım.

Ne yapacağımı bilemiyordum. Leyli de aynı. Gidip yüzüne bir su çarpmış, saçına başına bir el çekmiş gelmiş, yanıma çöküp gözünü dudaklarıma dikmişti ne söyleyeceğim diye. Şaşkındım ki, Leyli, Nene Meryem'in evini, ne olup bittiğini anlamam için kendisiyle konuşmamı söyledi.

Numarayı çevirdim. Kendisi açtı. Gırtlığının diplerinden çıkan aynı yerel ağızla, "Kimdir?" dedi.

"Selam Nene, benim, Nasır," dedim.

"Cepheden misin?" diye sordu.

"Hayır, hayır Ben Nasır. Abdu'nun arkadaşı. Hatırladın mı?" dedim.

Usluca ve sözcükleri sündürerek "Abdu uyuyor. Yorgun!" dedi.

Beni tanımamıştı anlaşılan. Bu sefer daha yavaş ve sözcüklere teker teker basarak anlattım: "Nene Meryem, ben Nasır'ım. Hani Abdu'yla birlikte size gelmiştik ya... daha savaş başlamadan. Hatırladın mı?"

Önce bir şey söylemedi, sonra da beni yanıtlamadan lafını sürdürdü.

"Senin haberin yok mu? Abdu döndü. Yavrum savaştaymış. Şimdi de başını atmış uyuyor. Yavrum çok yorgun. İşin varsa uyandırırım."

"Nene, hatırlıyor musun, size gelirdik," dedim, "hani mektup yazdığım adam. Mektubun bugün geldi. Hatırladın?"

Bir şey söylemedi. Kaç kez seslendim. Telefon kapandı sandım. “Haaaa!” dedi, “Abdu sonunda döndü. Kendim gittim, alıp getirdim. Yavrum savaş meydanının ortasındaydı.”

“Şimdi nerede? Neredeydi?” diye sordum.

“Dedim ya sana uyuyor,” dedi, “dönmesine izin vermiyorlardı. Biliyordum; yapabilse kendisi döner gelirdi. Kendim gidip getirdim.”

Karmakarışık yanıtlarından bunalmıştım.

“Nene,” dedim, “Hatırlıyor musun, bayramda Ahvaz’a geldik? Karım Leyli, kızım Nigar’la. Köye geldik. Sizde geceledik?”

Önce sustu, sonra devam etti: “Evlendireceğim onu inşallah! Gelin getireceğim ona. Aşiretimizde iyi kızlar var. Şimdi siz benim Abdu’yu kulluğa kabul ediyor musunuz?”

Durumu son gördüğümünden de beterdi.

Ahizeyi koydum. Ofisi aradım. İyi hissetmediğimi, gecikeceğimi söyledim. Leyli de meraklanmıştı.

“Ne diyor Nene Meryem?” diye sordu.

“Ne bileyim. Abdu dönmüş, uyuyor diyor!”

“Bayram’da Güney’e gittiğimizde Casim annemin durumu iyiye gidiyor demiyor muydu?”

Yanıtımı beklemeden mutfığa geçti. Gazı yakmak için çaktığı çakmağın sesini duyunca kanepeye uzandım. Leyli, mutfaktan seslendi: “Kalk üzerini çıkar bari!”

Yere bir şey düşüp kırıldı. Yüksek sesle sordum: “Ne oldu?”

“Offf! Bardağım teke düştü!”

“Başının sadakası,” dedim yavaşça.

Casim’i düşünmeye başladım; onu nerede bulurum diye. Son zamanlarda birkaç tane manda aldığını söyleyip duruyordu. Savaştan sonra ilişkimiz kopmamıştı. Haftada bir, ayda bir telefonla konuşurduk. O ve Nene Meryem bir başına kalmışlardı. Gerçi düğünden sonra, eski evin bitişiğine bir kulübe yapmış, karısının elini tutup oraya taşınmıştı. Şimdilerde Nene Meryem’in tek başına yaşadığı eve Abdu ile defalarca gitmiştik. Leyli de orayı gördü. O günlerde, savaş sırasında, izin aldığımızda oraya giderdik. Kâgir evleri, yarı harabe ve savaş mağduru, hurmalıkla kuşatılmış köydeydi.

“Kalk bir bardak süt iç!”

Leyli, elinde tepsi, başımın üstünde duruyordu. Kalkıp oturdum. Üzerinde gecelik vardı daha. “Nigar hâlâ uyuyor mu?” diye sordum.

“Evet! Seslenip de eline bir bardak süt vermesen öğlene kadar uyur!”

Bardağı elime verip yanıma oturdu.

“Casim’i bulmalısın,” dedi.

“Nerede olduğunu bilmiyorum,” dedim.

“Mutlaka Karun Irmağı’nda balığa çıkmıştır,” dedi, “bu sefer gittiğimizde birlikte ağ atmalıyız balık için. Hatırlıyor musun ilk kez gittiğimde, sabah Karun Irmağı’nın kenarı nasıl da sisliydi?”

Sütü, bardağım kıyısından emdim. Ağzım zehir gibiydi. Aç karına sigarayı sonuna kadar içtiğin zamanki gibi... Leyli, bana sokularak devam etti: “Sahi, Nene Meryem’in kocası nasıl öldü?”

“Casim, bütün erkekleri duvara karşı kurşuna dizdiklerini söylediler. O zamanlar Casim bir çocuktuk. Nene Meryem’le kaçmışlar!”

Devam etmeyi çekmedi canım. Casim'in numarasını bir daha çevirdim. İki kez çaldı ve açtılar. Leya'ydı; Casim'in karısı. Selamlaşıp, hâl hatır sordum, sonra da "Ne olmuş? Nene Meryem'den ne haber?" diye sordum.

Bunu söyleyince başladığı ağlamaya. "Ne oldu Leya Hanım? Neden ağlıyorsunuz?" dedim.

Yanıtlamayınca telefonu Leyli'ye verdim. Leyli de onu sakinleştiremedi. Sözlerinden on, on iki gün önce Nene Meryem'in kaybolduğunu, dört gün önce geri geldiğini anladım, bu kadar.

Leyli telefonu kapatınca sordum, "Ne olmuş ya, hiçbir şey söylemedi mi?"

"Zavallı kadının ne hâlde olduğunu görmedin mi, hem de karnında bir bebeyle? Bırak, bir iki saat sonra tekrar ararız," dedi.

Nigar'ın ağlaması yükselince Leyli kalkıp gitti. Ben de kalktım, dolaptan fotoğraf albümünü aldım, yerime döndüm ve o günlerin fotoğraflarına bakmaya başladım.

Dönüş

Bir alay toplanmıştı rayların üzerinde, bekliyorduk; gelsinler de bitmiş olan bu savaşın gönüllü eski askerlerini alıp yurtlarına, evlerine götürsünler diye. Hava sıcaktı, çok sıcak.

Akşam olunca hepimizi kışlanın dikenli telinin arkasına topladılar; aranacaksınız bahanesiyle eşyalarımızı yere serpip dağıttılar. Tabii, birkaç eski püskü, toz toprak içindeki haki elbiseden, rengi kaçmış bottan ve anı olarak sakladığımız birkaç mermi kovanından başka bir şeyimiz de yoktu. Savaştan ve gençliğimizden elimizde kalan ganimetler bunlardı.

“Lang Can Silver”imizin tek gözü yoktu. Süngüsünü alıp götüreceğini ta başında söylemişti. Bu nedenle de sıra ona gelince ne yapacak diye dikenli tellerin bu yanından kırmızı bereli müfettişi dikizledik. O, Lang Can’ın elbiselerini teker teker savurdu. Sarı fanila, tek paçası olan toprak renginde pantolon ve... elini çantasına sokup süngüyü çıkarıverdi. Kırmızı bereli müfettiş omzuna vurarak usulca “Tanrına şükret ki onu son kezdir görüyorum yoksa...” dedi.

Lang Can gelince dikenli tellerin arkasında bir araya geldik. Komutan hepimizi topladı. On beş kişiydik. Komutanın kol ağzıları tel tel açılmıştı. Son saldırıda, yaralı bacağıyla beş kilometre göğsü üzerinde sürünerek gelmişti. Hâlâ aksıyordu ve sıskaydı, güneşte kavrulmuş kemikli yüzü vardı, toz toprak içinde kalmış saç sakalı birbirine karışmıştı.

Sert bir şekilde oturun dedi ama öyle emir verir gibi değil. Zaten emir komuta zamanı da geçmişti artık. Bu son anlarda biz de artık komutanımız değil diye düşünmesini istemiyor, ona göre davranıyorduk. Sonra elini beline koydu: “Pekâlâ, bu da savaşın son günü. Vardığımızda halk bizi karşılamaya gelecek. İşler ona göre ayarlanmış. Bir sürü koyun, inek hazırlamışlar; çiçekçilerde çiçek kalmamış. Bu son karşılaşma eksiksiz olsun istiyorlar, yurdumuzun ve dinimizin onuru olan sizler layığıyla takdir edileceksiniz.”

Serbestsiniz komutunu verince toprak yere serildik ve geyik muhabbetleri ısındı. Aslında savaş sonrasında ne yapacağız diye şaşkındık. Bir kısmı okula gitmeyi düşünüyordu, bir kısmı iş kurmayı ya da çalışmayı... çoğumuz ise ne yapacağımızı bilmiyorduk.

Konuşmaların tam ateşli yerinde, ta başından beri kulaklarını raylara dayayan Lang Can, “Geldi, geldi!” diye bağırdı.

Beklemekte olan alay dalgalandı. Ayağa kalktık. Elimizi gözümüze siper yaparak baktık. Tren soluyor, kıvrılarak geliyordu. Birkaç kişi raylara koşarak diğerlerini, tren duracak diye kenara itti. Bir sokak yol açtık. Sırt çantalarımızı omuzlarımıza attık ve içeriye koşuşup yer kapalım diye trenin durmasını bekledik. Lang Can, “Üç kompartıman kapın, üç! Bu gece sabaha kadar uyumak yok!” dedi.

Tren geldi ve aynı hızla çekip gitti. Biz de trenin camlarının ardından dışarıdaki insan denizini gülerek ya da el sallayarak seyreden insanlara baktık.

Yerlerimize döndük. Güneş batmak üzereydi. Belki de bu nedenle konuşmalar sönmeye başlamıştı. Dizlerimizi kucakladık, birbirimizi dikizledik ve kendi geçmişimizi diğerinde görmeye başladık. Hep savaştı; gece savaşları, şakalar ve çocukluk ve gençlik kahkahaları.

Biri bağırdı: “Tren geliyor, geliyor!”

Yine birkaç kişi, diğerlerini raylardan uzaklaştırmak için kendisini ortalığa attı; tren bir an evvel duracaktı ve biz yolumuzu bekleyenler var diye hemen binecektik. Tren çuf çuf çekerek geldi ve kalabalığı ikiye yararak hızla uzaklaştı.

Tekrar yerlerimize döndük. Bu sefer Rıza, adreslerimizi yazmamız için kırmızı bir defter çıkardı; kim bilir belki savaştan sonra birbirimize uğrarız diye. Bunu gören herkes bir parça kâğıt çıkararak yazmaya başladı. Üçüncü tren de gelip gitti, biz yerimizden kımıldamadık bile.

Güneş battı. Dikenli tellerin arkasına geçip namazlarımızı kılalım istedik, bırakmadılar. Belgelerimize çıkış vurulmuş, dönüş izniniz yok dendi. Sadece bir hortum attılar bu yana. Hava iyice kararmıştı. Karanlıkta yine çene çaldık ve geçmişten konuştuk ve son günlerde şehit düşenlerden söz ettik. Aramızda en genç savaşçı olan Rıza, şayet birkaç gün daha yaşamış olsalardı şimdi birlikte olurduk diyerek hayıflanıp üzüldü. Sonra teker teker çantalarımızı yastık yapıp uzandık. Rayların iki yanındaki uğultu giderek kaybolmaya başladı ve kimse güneyden gelen ve merkez kentlere giden trenlere aldırıyordu artık. Hepimiz biliyorduk, bu trenler bizi almak için gelmiyordu.

Alay uykuya daldı. Uykuyla uyanıklık arasında bazen tren geliyor diye bağırان birisinin sesi duyuluyordu. Gözümüzü açtığımızda vagonların hızla geçen aydınlığında camların arkasında dona kalmış bizi seyreden insanları görüyorduk. Durum buydu, ta ki birisi bağırdı: “Sabah namazı!”

Sabah olmuştu.

Güneş doğunca kalabalığın sabrı taşı. Orada kalmıştık ve bize aldırان da yoktu. Unutulmuştuk adeta. İşte o zaman alay komutanı bağırdı: “Yeter artık! Dünden beri, sürekli tren göndereceğiz diyerek bizi burada bekletiyorlar. Biz karşılama, çiçek falan istemiyoruz kardeşim; karımız, çocuğumuz, anamız, babamız yolumuzu bekliyorlar... bunca yıldan sonra.”

Ve biz çok iyi biliyorduk, o biricik kızı Rüya’yı görme arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Çünkü savaşın hengâmesinde, işler zora girince onun fotoğrafını gizlice çıkarır öperdi ve biz, bir şey görmedik dercesine bakışlarımızı kaçırdık.

Ondan sonra çocuklar bağırmaya başladılar. Herkes bir şey söyledi. Birisi komutanı omuzlarına aldı ve komutan sözünü sürdürdü: “Geçen yıldan beri benim alayımdan sadece on beş kişi kaldı. Artık sabrım tükendi. Şayet evimize dönmek için bize tren gönderemeyeceklerse kendimiz trenlere el koyarız.”

Alay rayların üzerinde toplandı. Kimse konuşmuyordu artık. Bütün gözler ileriye dikilmişti. Tren, çok uzaklardan, yaralı bir yılan gibi kıvrılıyor ve serap içinde kırılıp yaklaşıyordu. Yerimizden kımıldamadık. Tren korna çalarak geldi ve frene basarak ilk kişinin ayağının yanında durdu. O anda hepimiz birden yukarı tırmandık.

Lang Can, bastonla camı kırdı ve komutan kapıyı yerinden söktü. Rıza birinin omzuna çıkarak yukarı fırladı. Camların kırılma sesi her yandan duyuluyordu. Gem vurulacak gibi değildik.

Tren bir anda, savaşın eski gönüllü askerleriyle doldu. Yolcuları kompartımanlardan dışarı attık ve onların yerine oturduk. Tren yine hareket etmedi. Şakır şakır terliyorduk ama sevinçliydik. Sonunda komutanlarımızın trenin reisiyle konuştuklarını söylendi. Anlaşmışlar, konunun tatlıya bağlanması için kompartımanları boşaltmışymışız, koridorlarda durmalıymışız.

Alay komutanı bizi koridorda topladı. Sıra hâline geçtik. Komutan öfkeyle “Olsun! Sadece bu son bir güne de dayanın!” dedi.

İki vagon arasındaki boşlukta toplandık. Çantalarımızın ve nefer torbalarımızın yanında dizlerimizi kucakladık. Tren yavaş yavaş hareket etti.

Yine sessizlik çöktü, tak tak sesi duyuluyordu sadece. Kendimize, geçmişe, şimdiye ve geleceğe dalmıştık ki mavi elbiseli kondüktör salondakileri kenara iterek geldi ve bizim başımızın üstünde durdu. Bir an bize baktıktan sonra bağırdı: “Heeeey! Burada oturamazsınız! Haydi, kalkın, kalkın! Millet kenefe gidecek!” Hepimiz ayağa kalktık ama nerede oturacağımızı bilmiyorduk.

Kiracılar

Ben altıncı kattayken, giriş katının ışığı yandı. Düğmeye bastım. Asansör aşağıya çağrıldı. Arafat'tı. Dudaklarının arasında, yarısına kadar içilmiş ve şimdi sönmüş bir sigara vardı.

Yarı geceydi. Saatin kaç olduğunu çok iyi hatırlamamın nedeni şu ki, Arafat'ın bakışı asansörün saatine kaymış ve on ikinci kata gelene kadar da öylece kalakalmıştı.

Arafat kendini dışarı atınca asansörü otomatikte koyup ardı sıra dışarı çıktım ve on ikinci katın koridorunda yürüdüm.

Dışarısı soğuktu sanırım. Arafat, ceketinin yakasını kaldırmıştı ve koridorun camları buharlanmıştı. Avucumla, camların buharını sildim. Aydın bir geceydi. Dağlara, ince bir kar oturmuştu ve kentin, ateşböceğine benzeyen renkli ışıkları, binaların üzerinde sönüyor, yeniden parlıyordu sanki.

On ikinci katın koridorunda çıt çıkmıyordu ve zayıf bir ışık, ileride, tuvaletin aralı duran kapısından vuran şiddetli bir ışıkla kesişiyor ve süt rengi bütünlüğü bozuluyordu.

On ikinci kat uyuyordu. Asansörün kapısı kapandı. Duvarların pastel rengi, koridorun sessizlik dolu hacmi ve on ikinci kattaki kiracıların odalarının kapalı kapıları, uyku veriyordu. Merkezi ısıtma cihazının, fil derisi rengindeki parmaklıkları pencerelerden sızan yeknesak sesi, bir ninni gibiydi.

Asansörün düğmesine basıp yola koyuldum ve tuvalete doğru yürüdüm. Sonra, koridordan sola döndüm, buharlanan camları elimle sildim. Şehir, yorgun ışıkların ninnisi ile uyuyordu. Binanın arkasındaki caminin minareleri, boylu boyunca çakılan süt renkli ışık huzmeleri ile aydınlanmış ve minarelerin arasına, az ötedeki kilisenin koyu renkli haçı oturmuştu. Gece, beyazdı.

Döndüm. Asansör yukarı çıkmış ve saatin ibreleri oynamamıştı. Saat bozuktu galiba.

Arafat'ın odasının önünden geçtim. Bir hışırtı duydum. Kulak kabarttım. Odada, bir şeylerin yeri değiştiriliyordu sanki. Gözümü, anahtar deliğine yaklaştırdım. Odanın içi aydınlıktı. Arafat çıplaktı ve yatağın üzerine uzanmıştı. Arasat koltuktaydı ve ayaklarını uzatmış, başını, boynunu ve belini, koltuğun arkılığına yaslamıştı. Koltuk, yuvarlak bambu ayakları üzerinde bir beşik gibi salınıyor, Arafat'ın yatağının yanında, uzun bacaklı bakır bir kül tablasında, yarılanmış bir sigara yanıyor, dumanı halkalaşüyor ve yukarıya doğru hantalca tütüyordu.

Kapıyı çalıp içeri gireyim ve uyumadan kendileri ile konuşayım diye geçirdim içimden. Sabahın altısına kadar uzun bir zaman vardı ve yalnızlık yorucuydu. Kapıcının olduğu geceler, asansörü otomatikte koyar, gidip kapıcıyla oturur, çene çalar, çay içerdim ve sonra, saat iki olup da ihtiyar adam uyuduğunda, sabaha dört saat olurdu ki... kapıyı çaldım. Hiçbiri yerinden kımıldamadı. Kapıyı yeniden çaldım. Arafat'ın eli, kül tablasına doğru gitti ve parmakları, tablayı aradı. Gidip asansörün taburesini aldım, getirip Arafat'ın kapısının önüne koydum, oturdum ve anahtar deliğinden odaya baktım.

Arafat'ın geniş omuzları ile sandalyenin bambu sırtı gözümün önündeydi. Şimdi, yastığın üzerine çıplak, taş gibi düşmüş ve yumuşacık saçları alınaya yayılmış Arafat'ın başını, Arasat'ın sağ omzu üzerinden görebilmek için biraz boylanmalıydım.

Arafat'ın ellerinin hareketini izliyordum. Uzandı, kitabı masanın üzerine koydu ve şimdi, sigara paketi ve kibriti aranıyor ve... Arafat kalktı, yatağın kıyısına ilişti ve tavana bakmakta olan Arasat'a daldı.

Boynunda asılı duran gümüş madalyon, sanki daha irice duruyordu ve o gün, onu tuvalette unutmuştu. Üzerinde “hayat şayet bir iddia ise...” diye bir yazı kazanmıştı ve... Arafat yataktan kalktı, Arasat'ın önünden geçti ve elini masanın kenarına dayayarak sıktı. Gölgesi, Arasat'ın geniş omzuna düştü ve o, görüş alanımdan geçti.

Odadan bir hışırtı duyuldu. Bir şeyin yerini değiştirme, yerde sürüklenme sesi ve sonra, Arafat'ın gerilmiş kollarını gördüm ki, altı cilt kitapla masanın yanına geldi ve elleri boş olarak geri döndü.

Arafat'ın elleri, yine altı cilt kitapla geldi, onları masanın üzerine koydu ve tuğla gibi üst üste dizdi.

Bakışlarım, kitaplardan karşı duvara kaydı; ortasında kocaman bir tablo duruyordu, yüksek binalarıyla bir şehir ki birbirinin devamı olan caddeler vardı, her birinde, elinde zurnasıyla birer Deccal duruyordu. Pencereleleri parmaklıklıydı ve başlar, pencerelerin ardındaydı ve... asansörün telefonu çaldı. Yerimden sıçradım, tabureyi kaldırdım, asansöre gelinceye kadar bütün kapılar aralanmış ve odaların ışığı koridora dökülmüştü, kiracıların hepsi, kafalarını koridora uzatmışlardı. Asansöre girip telefonu aldım. İlk kattaki kiracılardan biriydi, köylü şivesiyle ve şiddet kokan boğuk bir sesle konuşuyordu: “Efendim kazık, kazık... bütün hayatım boyunca borçlu olmuşum, neden? Fındık kadar oda için ki ne suyu var ne ışığı... ömrüm boyunca burada didinip gebersem biliyorum burası bir oda gibi bile olmayacak... insan, içinde boğuluyor bayım... hiç anlamıyorum, neden geniş, aydın, iyi, rahat odaları kiraya vermezler... şimdi de ara duvarları kaldırmaya gelmişler; üçünü bir etsinler ki efendim, keçeci herif için canımız çıksın ...”

Sözünü kestim: “Ne saçmalıyorsun bayım... bu zırvallıklar nedir? Keçeci de kimdir?..”

“Bilirsin...”

Saçmalıyordu. Keçileri kaçırmıştı besbelli. Rahatlık batıyordu. Ahizeyi yerine koydum. Asansör aşağıya inmişti. İhtiyar bir kadın, genç bir kadın ve bir kız çocuğu, beşinci katta bekliyorlardı. Onlara, “Kaçıncı kat?” diye sordum. İçeri girince ihtiyar kadın, “Bu binanın dışında olan neresi ise...” dedi.

Genç kadın, “Herzamanlığına!” dedi.

Kız çocuğu güldü. “Beşinci katta ne...” dememe kalmadan üçü birden, sanki bir koro gibi, özel bir melodi ile “Yılanın bacağına, köstebeğin gözünü ve molların ekmeğini kimse görmedi,” diye yakındılar.

Giriş katına gelince asansörden indiler. Düğmeye bastım, yukarı çıktım ve Arafat'ın odasına doğru yürüdüm. Kapıların hepsi kapalıydı. Merkezi ısıtma cihazının tekdüze sesi uyuklatıyordu, koridor süt rengindeydi ve Arafat'ın odasına gelince gözümü anahtar deliğine dayadım, Arasat'ı gördüm, bambu sandalyeye oturmuş kitap okuyordu ve Arafat kendini tavana asmıştı... Kitaplar masanın üzerine dağılmış, urganın halkası Arafat'ın âdemelması üzerinde sıkışmıştı. Rengi kararmış ve sanki daha da uzamış cesedi, bir saatin sarkacı gibi, usulca salınıyordu.

*

Sabaha karşı geldiler ve Arafat'ın cesedini indirdiler, koridorda yere yatırdılar. Kiracılar, tuvaletin önünde kuyruğa girmiş, sıra bekliyorlardı. Kiracıların saçları karışmıştı, gözlerine çapak oturmuştu, ellerinde diş fırçası ve jilet vardı, kıvranıyorlar, ayak değiştirerek azar azar ilerliyorlardı. Arafat'ın cesedinin yanından geçerken, başlarını hafifçe çeviriyor ve yumuşak bir kavis çizerek geçiyorlardı.

Arafat'ın patlak gözleri kaygılıydı ve bakışları, kiracıların girdikleri kuyruğun hareketleri ile kımıldıyordu sanki.

Sözler birbirine karışıyordu. Yazın, öğlen saatlerinde, pencerenin sinekliği arkasında vızıldayan altın renkli sineğin kanatlarının vızıltısı gibi.

- Bazıları amma da uzatıyorlar...
- Ne zaman, ne sorumluluk, ne de başka bir şey...
- Anlayışsız herifler...
- Canım! Kabızsan ilaç alsana!
- Sıkıldım...
- Yoklama defteri...
- Kırmızı çarpı...
- Bir günlük maaş...
- Birisi yok ki bir tuvalet yetmiyor desin.
- Birinin sesi çıksın...

Güneş, Arafat'ın morarmış suratına vuruyordu ki cenazeyi alıp götürmek için, mavi giysili iki görevli sedyeyle geldi.

Cenazenin başı sedyeden dışarı sarkıyordu ve mavi giysililer yürürken, iki yana sallanıyordu. Bulanık bakışı ayaklarına doğru kaymıştı ve kaygılıydı sanki. Mavi giysililer gidince iki siyah giysili geldi ve Arasat'la konuştu.

Arasat, odanın kapısını açmış, kapının çerçevesine yaslanmış ve karşısında durduğu siyah giysililer, konuşmaya başlamışlardı.

Sözleri uzadı. Arasat sakindi. Siyah giysililer, sinirli ve öfkeliydi.

Şimdi, kapılar birer birer açılıp kapanıyordu ve kiracılar, tıraş edilmiş yüzleri, taranmış saçları, dudaklarında sigaraları ve ellerinde çantalarıyla odalarından çıkıyor, kapıları kilitliyor, asansöre doğru yola koyuluyorlardı.

Tuvalet kuyruğu kısalıyor, asansör kuyruğu uzuyordu ve asansörün önünde kaşlar yine çatılıyor, sesler birbirine karışıyordu:

- Bir asansör yetmiyor... Neden kimse sesini çıkarmıyor?
- Yahu! Birisi bir şey söylesin!
- Söyleyin bu asansör...
- Ama canım, birisi desin ki bu binaya, bu kadar kiracı ile bir asansör yetmez...

Tuvalet kuyruğu, asansör kuyruğunun sonundan başlıyordu ve siyah giysililer hâlâ Arasat'la konuşuyorlardı. Konuşmaları uzadı. Siyah giysililerden biri etrafına bakındı. Telefonun yerini sordu. Asansörü gösterdim, o da gitti, numarayı çevirdi, konuştu ve asansörü on ikinci katta bekletti, sesler fısıltıya dönüştü ve laflar kulaktan kulağa...

- Birisi olsa da ona söylese şimdi asansörü bekletme zamanı mı!
- Kendisine söyleyin, bu asansör hem iyidir hem de yeterli, yeter ki birileri bekletmese...
- Yahu! Ona birisi söylese ya bunları...

Siyah giysililerin konuşması bitti ve asansörden çıkıp Arasat'a doğru yürüdüler. Şimdi, camların buharı uçmuştu ve şehir görünüyordu; yüksek, isli binaları, bacaları ve yekpare gökyüzüyle... Tuvalet kuyruğu bitmiş, asansör sırası kısalmıştı ki ansızın bir ıslık sesi duyuldu ve asansör kapısı kapandı, aşağı süzüldü ve az sonra, siyah giysili beş adamı yukarı taşıdı. Boş olarak geri indi ve yine dolu çıktı.

On ikinci kat tenhalaşınca siyah giysililer Arasat'ın odasında toplandılar, Arasat'ı çevrelediler ve kendisi ile konuştular.

Gidip tabureyi aldım, odanın kapısının önüne koydum, sigaramı yaktım ve seyretmeye başladım.

Siyah giysililer sırayla konuşuyorlardı. Arasat'ın soğuk bakışı, her an birinin gözünden, ağzından diğerininkine kayıyordu.

Siyah giysililerden biri konuşurken, boynunun damarları kabarıyor ve morarıyordu. Gıdığı, bir parça taze yağı andıran orta yaşlı, siyah giysili adam, toplantının başından beri öfkeyle diş gıcırdatıyor, susuyor, seyrediyordu ve... öğlene yakın, daha ufak tefek, aceleci ve sıkılmış olanı ansızın yerinden fırladı ve bağırdı: “Neden?” Ve Arasat da dudaklarını büzerek omuzlarını silkti.

Aceleci ve ufak tefek olan adam, Arasat'a saldırdı. Boğuk ve öfkeli bir sesle, “Nasıl?” diye sordu.

Arasat kımıldadı. Göğsünü, havayla doldurup bıraktı. Sanki omzundan ağır bir yük indirmişti. Sonra, elini genişçe açıp masanın üzerine koydu ve yokladı. Masanın kıyısına usulca oturdu, bir sigara yaktı, dumanını yuttu ve yarılanmış sigarayı söndürdü.

Siyah giysililerin bakışları, Arasat'ın el hareketleri ile -ki şimdi itina ve dikkatle dağılmış olan beyaz ciltli kitapları tuğla gibi üst üste yığıyordu- dolaşıyordu.

Arasat'ın işi bitince siyah giysililere karşı durdu ve yakıcı bir soğuklukla gözlerine baktı, bir kedi gibi yukarı sıçradı, pençeleri üstüne oturdu ve kitapları düzene soktu.

Kitapların işi bitince masanın üzerinde ayağa kalktı, yine havayı yuttu ve soluğunu, hırıltıyla dışarı verdi.

Arasat şimdi kitapların üzerinde duruyordu. Siyah giysililerin bakışı tavana yönelmişti, tavandan sarkan urgana ve Arasat'ın ellerine bakıyorlardı -ki şimdi urganı yakalamış ve çekiyordu- ve sonra, urganın halkasını boynuna geçirdi.

Arasat'ın, yalın gibi yakan keskin bakışı, kalın kaşlarının altında yanıp sönüyordu. Yüzünün rengi ay beyazıydı, dudakları aralı duruyordu ve düzgün dişleri görünüyordu.

Arasat'ın yüzüne soluk bir kıvrım düşmüştü, gülüyor gibiydi ve bakışlarıysa hançerdi sanki, büyüydü. Siyah giysililer bükülmüş gibiydiler, ezilmiş ve büyülenmiş... ki Arasat ansızın, kitapları topuğuyla dağıttı.

Arasat'ın ayaklarının altı boşaldı, gövdesi ağırlaştı, urganın halkası sıkıştı ve siyah giysililer hareketlendiler, bakışları yine tavana, urgana -ki şimdi hızlanmıştı-, Arasat'ın daha da uzamış gövdesine, giderek moraran ve kararmaya yüz tutan yüzüne yöneldi.

Kâğıttan Arzular

Bir mozaik büyüklüğündeki bir parça karton, binanın hayatı için yeterliydi. Birkaç parça renkli kâğıt. Yeşil bahçe ve ağaçlar için. Sarı binanın dış cephesi için. Mavi havuz için. Kahverengi çatı için. Kırmızı ve pembe havuzun balıkları ve bahçenin çiçekleri için. Biraz tutkal, birkaç kibrit çöpü, çit için. Yağmur oluklarını bile yapmıştım ve binanın cephesine yapıştırıyordum. Oluğun bir ucu çatıya yapışıyor ve aşağı iniyor, hayatın tabanına kadar geliyordu. Her şeyi hesaplıyordum. Çatıdaki anteni ve bacayı ki biraz isle kapladım tamamen doğal görünsün diye.

Binayı görünce annemin yüzünde güller açar, sevinçle gülerdi: “Çok güzel yapmışsın! Mühendis Bey!” Ve büyükannem, “Tüh tüh Maaşallah. Gözünü seveyim! Ama bahçenin köşesine bir de ip ger de ben çamaşır sereyim,” derdi.

Ve anneme dönerek “Git de üzerlik at köze. Hem kendi başında, hem binanın etrafında dolaştır. Bu günler her taraf kıskanç, kem gözle dolu,” derdi.

Annem koşar, üzerlik atardı köze.

Perşembe günleri üçüncü dersimiz elişi idi. Çocukların her biri bir şey yapardı; fırıldak, tahta kılıç, çerçeve, değirmen, renkli kâğıtlardan örülmüş hasır, iplikle dokunmuş kemerler, küçük halılar, zibabin¹, şhrifreng², küp biçiminde kutular. Bir gün, sınıfımızın en hareketli ve haylaz çocuğu Gulam Rıza da yaptığı elişiyle sınıfın ve okulun altını üstüne getirdi. O, iki tane fındık faresini küçük, tahta bir el arabasına bağlamıştı. Öğretmen, elişini getirmesini söyleyince Gulam Rıza fırlayarak fareleri arabayla birlikte öğretmenin masasına koydu. Fareleri görünce çocukların çığlıkları yükseldi. Fındık fareleri, tahta arabayı çekerek masadan düştü ve sınıfa doğru koşmaya başladı. Diğer sınıflardaki çocuklar da bizim gürültümüze dışarı çıktılar ve okulun düzeni alt üst oldu. Bu elişinden dolayı, Gulam Rıza’yı az kalsın okuldan atacaklardı.

Eliši dersinin olduğu günler müthiş zevkliydi. Sevinçliydim. Karton binayı kitaplarımın, defterlerimin üstünde tutardım. Mahalleden geçerken esnaf, başlarını uzatıp ona bakardı: “Tuhaf! Yine bina yapmış. Ama her defasından daha güzel!”

“Yahu kâğıttan bina ne işe yarar?”

“Haşım Amca, dünyadan habersizsin. Gâvurun dölü, bunları yapa yapa dünyayı icat ediyor, sonra da aynısını bize satıyor.”

“Ay, sahi?”

¹ Farsça. Klaydeskop. (h.h.)

² Farsça. İçinde çeşitli seyirlik oyunların olduğu, seyyar bir arabaya monte edilmiş, penceresinden bakılan genişçe kutu. (h.h.)

“Evet, ne sandın! Mecmualarda yazıyorlar; onlar, çocuk yaştan itibaren kâğıttan araba, bina, uçak yapıyorlar. Okulda işleri bu. Bizim çocuklar gibi durmadan ev ödevi yapmak, kâğıt karalamak değil.”

“Ama onlar gavur. Memleketlerinin sahibi var. Buyur bakalım, biz neciyiz?”

“Evet, bu çocuk da güzel bir bina yapmış. Belki de iyi bir not alır.”

“İyi notla kimsenin ağzı tatlanmaz amca.”

“Her neyse. Çocuk bununla kendini avutuyor. Bak nasıl da araba atı gibi koşturuyor zavallı!”

At gibi koştururdum. Okula varır, on üzerinden on alırdım.

Gardiyan, hücrenin küçük penceresini açıyor. Hücreyi kolluyor. Küfrediyor.

“Neden ayaktasın? Otur o köşede. Kelepçeye heveslendiysen söyle de takayım.”

Oturuyorum köşeye, dizlerimi kucaklıyorum. Başımı dizlerime koyuyorum. Gözlerimi kapatıyorum. Ellerimi arkamdan kelepçelesin istemiyorum. İnsan, hücrede kelepçeliyken çok darda kalıyor. Bir yanın kaşınsa kaşıyamazsın. Bir düğme, bir parça kireç ya da bir parça iplikle oynayamazsın. Omuzların ağır ve bu acı, kollarından parmak uçlarına kadar iner ve sonra döner, tekrar omuzlarına ve oradan sırtına...

Gardiyanlar değişir. Bir gardiyan hücremin kapısını açıyor.

“Tuvalet... haydi... çabuk...”

Kalkıyorum ve tuvalete gidiyorum. Tuvaletin üstündeki pencereden, bir parça gökyüzünü gözlerime depoluyorum ve zihnime yamıyorum ki hücrede durmadan yineleyeyim. Kalbim yalnızlıktan çürümesin diye ve beni özgürlükle ilişkilendiren bir şeyim olsun diye.

Tuvaletin kenarında birkaç boş ilaç paketi. Deterjan kutusundan birkaç parça karton düşmüş. Onları, gardiyanın gözünden sakınarak çalıp gömleğime sokuyorum. Musluğu açıyorum. Suyun sesi moralimi düzeltiyor. Elimi yüzümü yıkıyorum. Bir avuç su içiyorum. Bıyıklarımın kenarındaki suyu emiyorum. Gardiyan tuvalete uğruyor: “Çabuk! Yukarı. Hücrene koş!”

Yüzümü, gömleğimin ucuyla kuruluyorum. Hücreye dönüyorum. Yerime oturuyorum. Duvara yaslanıyorum. Kendimi, uzak anıların havasına bırakıyorum. Çocukluk anıları. Oyunlar, dayak yemekler, elişleri, Gulamrıza’nın fındık fareleri... Bu anılar olmasa yalnızlıktan içime inme iner.

“Bak! Nasıl da araba atları gibi koşuyorlar!”

“Yine bina yapmış. Amma da güzel kapısı, penceresi var ha!”

“Bahçesinin köşesine büyükanne için bir ip ger ki çamaşırlarını sersin.”

Yavaşça kalkıyorum. Metal pencerenin köşesinden koridora bakıyorum. Koğuşun gardiyanı, anahtarcıyla kapının yanında durmuş, şakalaşıp gülüşüyor. Dönüyorum. Hücrenin tabanındaki mozaiklerin birini, binamın yeri için seçiyorum. Daha büyük bir bina yapmalıyım. Kocaman ve geniş. Mozaik hücrenin demir kapısının arkasındadır ve gardiyan onu gözetleme penceresinden göremez. Kapıyı açarsa mozaik görünmez. Cebimde sakladığım tebeşir parçasını çıkarıyorum. Arsayı parselliyorum. Kocaman bir spor salonu burada. Yüz bin kişilik bir spor salonu. Hayır, bu küçük. İki yüz bin kişilik daha iyi. Bütün hemşehri çocukları için. Sokaklarda aylak aylak dolaşmasınlar diye. Bu da çocuk parkı. Kaykay, salıncak. Çarkifelek. Tren, kayak. Ama aç karnına parka, spor salonuna gelinmez ki. Öyleyse şuracıkta bir fabrika yaparım, babaları işsiz kalmasın diye. Sahi! Az kalsın kütüphaneyi unutuyordum. İşte bu da kütüphane. Kocaman bir kütüphane. Tahran Üniversitesinin merkez kütüphanesinden daha büyük. Her çeşit kitap var. Milyonlarca, cilt cilt...

Canının istediği kitap. İstedğin bütün yazarlardan. Ama kütüphane, konferans ve tartışma salonu olmadan olmaz ki. Burası da tartışma salonu. Bütün yazarları, şairleri, eleştirmenleri ve çevirmenleri davet ederiz, buraya gelsinler, konuşup tartışsınlar ve soruları yanıtlasınlar. Yazarlar, yeni eserlerinden bölümler okusunlar. Şiir okusunlar ve çocuklar görüş bildirsınler. Tartışsınlar. Pekâlâ, bu köşeyi de müzik sınıfı için bir salon yapayım. Müziksiz bir insan, gırtlaksız bir kuşa benzer. Çocuklar gelir ve müzik öğrenirler. Tiyatro salonu? Aha! Tiyatro salonunu az kalsın unuttuyordum. İnsan hiçbir yerde, tiyatro salonunda olduğu kadar özgür ve serbest değildir. Öyleyse bu da gösteri salonu. Sinema! Sinemayı nereye yapayım? Burası da sinema salonu, her çeşit filmle. Sanat filmleri de yüksek düzeyli ve yeni. Gençlerin zevkleri ve beğenileri eğitilmeli, işte o zaman rezil filmlerin ve hafif, düzeysiz eserlerin peşine takılmaz. Sıradan, market filmleriyle sanatsal, iyi filmleri birbirinden ayırabilirler. Oyuncuları davet ederiz ki gelsinler, çalışmaları ve eserleri hakkında konferans versinler. Peki, eksikimiz ne? Haaa çocuk filmleri, bütün dünyadan, İran'ın bütün çocuklarına. Bir salon da sinema ve tiyatro yönetmenliği öğrenimi için yapalım. Bütün dikkatimi toplamalıyım ki bir şey unutmayayım. Mesela resim ve heykeltıraşlık... Biz, gelecek kuşakların önünde sorumluyuz. Kusurumuz olursa bizden sonra bizi iyilikle anmazlar. Beddua ederler. Bizi, hain diye adlandırırlar. Sonra derler ki herif geldi, kendi şehrinin çocukları için eğlence ve sanat merkezi yapmaya fakat paraları hortumlayıp yurtdışındaki hesabına aktardı. Milletin çocuklarını da bıraktı sokakların orta yerine... Eroincilerin, kaçakçıların tuzaklarına. Spor salonunda, en son sportif etkinliklerini bir araya getirmeliyim. Herkes için eşit bir şekilde. Bütün çocuklar için. İster kız ister erkek... Sahi, az kalsın satranç salonunu unuttuyordum. İşte bu da satranç salonu. Büyükçe bir salon da öykü, şiir, konferans, konuşma geceleri için. Girişi, her düşünceden herkese serbest. İsteyen herkes için serbest. Oh oh, ne kadar unuttuk ben. Yerel oyunlar için de güzel ve modern bir salon. Kürt, Türk, Gilek ve Mazenderan oyunları için. Sahi! Kürt oyunlarını unuttuğ olmayayım. En iyisi bir deneyeyim. Aman hey aman melodisiyle: aman hey aman, aman hey aman, aman yüz aman...

Böyle oynamalı. Bir bacağına öne koyarsın ve diğer bacağına...

Hücrenin kapısı aniden açılıyor. Korkudan yüreğim ağzıma geldi. Yerimde donakaldım. Siyaha boyanmış bir çift bot binamın önünde çift oldu. Botlardan birisi kalkıyor ve hızla göğsüme iniyor. Duvara çarpıyorum.

Kâğıt ve karton parçaları etrafa serpiliyor: “Sen halt ettin, yerde plan yaptın!”

“Ama... ben... istiyordum ki...”

Sorgu memuruna haber ediyorlar, aceleyle hücreye geliyor. Küfürler yağdırıyor: “Seni şerefsiz, seni hain! Böyle beleş, inşaat yükseltebilirsin sanıyorsun! Yüksek makamları görmeden.”

Gözlerini mozaığe dikeyor ve önemli bir şey keşfetmiş gibi haykırıyor: “Hapishane! Hapishanesi nerede bunun? Bunun hapishanesi nerede?”

Gardiyana, başımı planın üzerine koymasını emrediyor ve tekmeyi ağzıma kendisi hızla indiriyor.

Doruk

Birlikteyken, yalnız olunca, başlardık. Birlikte giderdik. Birlikte gelirdik. Önce yavaş giderdik. Giderdik, giderdik. Giderdik ve gelirdik. Gelirdik ve giderdik. O giderdi ve ben gelirdim. Ben giderdim ve o gelirdi. Birlikte dururduk. Birlikte yürürdük. Hızımızı artırırdık ya da daha yavaş giderdik. Gülerек giderdik, sessizce gelirdik. Sessizce giderdik, gülerек gelirdik. Öyle hızla giderdik ki soluk soluğa kalırdık. O kadar yavaş giderdik ki kendimize geldiğimizde durmuş olurduk. Birlikte dururduk. Derin soluklar alırdık. Kalp atışlarımız yavaşladığında yola koyulurduk. O durunca ben de dururdum. Ben durunca o da yürümezdi. Az ilerlediğimizde birlikte dönerdik, yeniden başlamak için. Ben yorulunca o beni kucaklardı ve devam ederdi. O yorulunca yerimizi değiştirirdik. Doruk önce yakın görünürdü ama gittikçe daha uzak, daha uzaklaşırdı. Hızla gittiğimizde de daha da uzaklaşırdı.

Giderdik ve gelirdik. Gelirdik ve giderdik. O gelirdi, ben giderdim. Ben giderdim, o gelirdi. Bazen sadece ben giderdim, bazen sadece o giderdi. Bazen oturur onun gidiş gelişlerini izlerdim. Bazen o uzanır benim gidiş gelişlerimi seyrederdi. Ya da seyretmez, gözlerini kapatır benim gidiş gelişlerimi düşünürdü.

Biraz fazla gittiğimizde dururduk, her şeyi ve her yeri gözden geçirirdik. Sonra da yeniden başlardık ve giderdik, biraz gidince yine dururduk. Hep düşünmek için bir şeyler vardı ve hareket anını ertelemek için. Daha geç yola koyulmak isterdik, geç varmak isterdik.

Bizim için yol önemliydi. Gözümüz doruktaydı ama yolu daha çok severdik. Canımız gitmek isterdi, giderdik. Durmak isterdik, dururduk. Oturmak isterdik, otururduk. Oturarak da gidilebilir. Dizüstü de gidilebilir. Yüzükoyun sürünerek de devam edilebilir. Beni kucaklayınca giderdi. Bana yaslandığında ben giderdim. Nasıl olsa olsun giderdik.

Bazen ben gözlerimi kapatırdım ve onun ellerini tutardım. Bazen o gözlerini kapatır ve bana yaslanırdı ben devam edeyim diye. Bazen gözlerimi kapatırdım onu daha yakınımda duyumsayayım diye. Bazen gözümü açtığımda onun da gözlerini kapattığını görürdüm. İkimiz de diğerinin gözünün açık olduğunu düşünürdük, ikimiz de gözlerimizi kapatır ve giderdik. Bazen gözlerimizin içine bakardık ve birbirimizin ellerini sıkardık ve giderdik. Bazen birbirimize gülümserdik ve giderdik. Bazen gülüşlerimiz görünmeyecek kadar silikleşirdi. Bazen birbirimize bakmadan birbirimize dalarak giderdik. Bazen şaka yollu bir cümle geçerdi aramızda ve bir gülüş ve sonra tekrar ciddileşirdik ve devam ederdik. Bazen sanki dünyanın en ciddi işini yapıyormuşuz gibi olurduk sözsüz ya da duygu belirtmesi olmadan. Bazen bir işaretle hızlanırdık. Bazen daha yavaş giderdik. Giderdik ve gelirdik. O kadar giderdik ki susardık ya da acıkırdık ya da yorgun düşerdik. O susayınca içerdi. Ben susayınca artık gitmezdik. Bazen de o istemediği için gitmezdik. Dururduk. Dinlenirdik ertesi güne kadar ya da başka bir güne kadar.

Yolda konuşunca doruktan konuşurduk. Ondan başka bir şey konuştuk mu dönerdik yeniden başlayalım diye. Doruktan başka bir şeyden söz etmemeliydik. Doruktan başka bir şey düşünmemeliydik, değilse dönmeliydik. Gizlenemezdik de anlardık. Birisini gördük mü dönmeliydik yeniden başlayalım diye. Nerede olduğumuz bile aklımıza geldi mi dönmeliydik. Telefon çalınca birisi ya da bir şey göründü mü yeniden başlamalıydık. Bir ses duyduk mu dönmeliydik. İstemesek de dönerdik. Doruk aklımızdan çıkmamalıydı. Giderdik ve gelirdik. Hızlı gidince daha hızlı giderdik ve daha hızlı gidince daha daha hızlı giderdik. Koşardık doruğa kadar. Yaklaşınca dururduk. Soluk soluğa kalırdık, sakinleşelim diye yeniden başlardık.

Artık doruğa bir şey kalmamıştı. O yüksekten her şeyi görmek mümkündü. Herkesi görmek mümkündü. Her şey için gülmek mümkündü ya da bir hiçe ağlamak... Biriyle kavgaya tutuşmak mümkündü ya da bir çocuğa gülümsemek. Bir yastık tüyüyle bir diğerinin yüzünde resim çizmek mümkündü. Küçük bir tüyü havaya bırakmak ve gözleri kapatıp onun ineceği yer için diğeri ile iddiaya girmek mümkündü.

O yukarıya vardığımızda doruğun olmadığını gördük. Doruğun olduğunu düşünmüştük. Esas doruk daha yukarıdaydı, biraz ileride... Dinlenmeden giderdik. Gitmeliydik. Dururduk, yeniden başlamalıydık ve şayet yorgunduysak sonraya bırakmalıydık. Başka bir doruğa ulaştığımızda doruk yoktu. Doruk olduğunu düşünmüştük. Hep yanılırdık. Esas doruk hep daha uzaktaydı. Ve daha esas doruk, daha uzakta...

Hep de doruğa varmazdık. Varılamazdı. Bazen sadece yola gönül verilebilirdi. Doruğu da göz ardı etmek mümkündü, isteseydik. Doruğa gidilebilirdi ve doruklara ve başka doruklara... Bazen o kadar giderdik ki takatsiz düşerdik. Bazen en yüksek doruğa vardığımızda, susadığımızda, durmamız gerektiğinde ve durduğumuzda yeniden başlamanız gerekirdi. Yorulduğumuzda gitmezdik daha. Gidemezdik, sonraya kalırdı. Bazen de ne susardık ne de yorulurduk, giderdik ve giderdik ve doruğa varmazdık. Doruğa varmamak mümkündü. Bazen de doruğa varırdık; zirveye, o en üste, en üst noktaya, bizim ikimizden başka hiçbir varlığın olmadığı yere...

Doruğa vardığımızda soluk soluğa kalırdık, orada uzanırdık ve gökyüzünü seyrederdik ve bulutları... Zirve hep sisliydi. Sis aşağılardaydı ve biz sadece kendimizi o yukarılarda gördük. Birbirimize dönerdik, sadece yüzlerimizi gördük. Elimizle birbirimizin yüzünün terini silerdik. Soluk soluğa kalırdık ve birbirimizin soluklarını solurduk. O elini benim başımın altına koyardı ve ben kendimi onun koynunda buruştururdum.

Soluklarımız dinince aşağı inmeliydik. Dorukta kalmamalıydık. Kalsak doruk aşağı inerdi, aşağıdaki doruklarla birleşirdi, daha aşağıdaki doruklarla da... Dağ yerle bir olurdu ve o yukarısı dorukluğunu yitirirdi. Dönmeliydik. Canımız isterse ertesi günü ya da daha sonraki gün gidebilir ve o yukarılarda esas doruğu bulabilirdik.

Arap Saçı

Görülmeven bir şey var, bir el gibi, onu görmüyorum fakat duyumsuyorum. Beni o yana bu yana itekliyor... "İşte! Başınızı biraz kaldırın... Kaşlarınızı çatmayın... Gülümseyin... Gözlerinizi kameradan ayırmayın... Üçe kadar sayıyorum... Dikkat, kımıldamayın... Yoksa resminiz çok kötü çıkar... Hazır! Bir, iki, üç..." İki gece sonra, resimlerini almak için fotoğrafçı dükkânının merdivenlerinden tırmanıyordu. Fotoğrafçının verdiği makbuzu avucunda sıkıyordu. Anımsıyordu; iki gün önce fotoğrafçı sormuştu: "Bayım, adınız?" ve o da adını söylemişti.

"Vesikalık? Kart postal? Nasıl olacak?"

"Bir tanesi... Örnek olarak..."

"Öbür gün akşama hazır olur... Saat sekizde..."

Kapıyı açmadan gördü; saat sekizi geçmişti. Kendi kendine mırıldandı: "Artık mutlaka hazırdır!"

Masanın arkasında oturan fotoğrafçının چراğı onu görünce ayağa kalktı ve o da selamının cevabını verince bir sandalyeye ilişti. Tanımadığını belirten bir bakışla fotoğrafçının چراğına baktı: "Galiba kendileri yoklar?"

"Yooo... hayır, hayır, buradaydı."

"Bu makbuz..."

Makbuzu cebinden çıkarıp masanın üzerine koydu. Çırak, makbuzu okudu ve başını saygıyla salladı: "Evet efendim, bu akşamın... ama biraz beklemelisiniz, kendisinin gelmesi gerek."

"İşimiz gücümüz var bizim de," diye yanıtlamak istiyordu ancak sadece, "İşimiz... gücümüz," diyerek sandalyeye gömüldü. Çırak, onun işini gücünü bırakıp resimlerini almak için geldiğini ve şimdi de resimler hazır olmadığı için rahatsız olduğunu anlıyordu ama elinden ne gelirdi ki! Bir şeylerle uğraşmayı yeğledi. Bir albümün yapraklarını çevirmeye başladı... O tekrar sordu:

"Gelmeyecek mi?"

"Neden? Şimdi..."

Ve o, duvara asılı fotoğrafları seyretmeye koyuldu...

On beş dakika sonra fotoğrafçı geldi. Gelir gelmez söze başladı: "Hoş geldiniz efendiiim..." Yamağa döndü:

"Beyefendi geleli uzun zaman mı oldu?" diyerek tekrar ona baktı: "Hemen şimdi takdim ederim..."

O, sandalyeden kalktı ve masaya yanaştı; iki elini masa kenarına koydu. Fotoğrafçı, fotoğrafları getirdi:

"Bakayım bunlar mı?... Evet... ta kendisi!"

O, elini uzatarak fotoğrafları aldı. Kısa bir süre seyrettikten sonra: "Bunlar değil! Yanılıyorsunuz!"

"Nasıl? Ne buyurdunuz?"

"Yanılıyorsunuz dedim... Benim bıyığım yok. Bu fotoğraftakinin bıyığı var... Hem ben şapka takmam!"

Fotoğrafçı, hızla fotoğrafları aldı, bir ona bir de fotoğraflara baktı: "Çok tuhaf!.. Ama size çok benziyor!"

"Benzemek mi? Bilmem, nasıl benzemekse... ama bunu pek anlamıyorum..."

Fotoğrafçı bir süre ne yapacağını bilemedi. Çırağı az önce dışarı çıkmıştı (o da ne yapacağını bilmediği için tüymeyi yeğlemişti). İçeri, atölyeye geçti ve bir tomar fotoğraf getirerek masaya yaydı. Onları incelerken, mırıldandı: “Bunlar değil...”

Bir kızın fotoğrafıydı.

“Bu da değil...”

Bir kadının fotoğrafı...

“Bu da...”

Bir çocuk fotoğrafı...

“Ya bu?”

Fotoğrafa ve ona baktı: “Bu size çok benziyor... Şapkası da yok... Ama bıyığı var...”

Adam, öne eğildi: “Bakayım!.. Şapkası da yok...” dedi ve devam etti: “Ama ‘bu size çok benziyor’ da ne demek?” Ben, benim olduğunu nereden anlayayım? Ben suratımı seyretmeyorum ya! Aslında nasıl olduğunu da unuttum. Sizin dükkanda fotoğraflar karışmasınlar diye bir sıra, bir düzen yok mu? Numaralamıyor musunuz?”

“Evet... numaralıyoruz, düzenli tertipliyiz de... Ama aman acemilerin elinden... Bu çırak denen çocuk hepsini karıştırıyor... Karıştırmış... Bakın mesela... Üç takım fotoğraf var; hepsinin de üzerinde sizin makbuzunuzun numarası var... Ömrümüzün sonunda amma çırak getirmişiz! Dağdan inme sanki... hiçbir şeyden çıkmıyor!”

“Tamam da bizim işimiz ne olacak? Ne zamana kadar burada beklemem gerek beyefendi?”

Fotoğrafçı, hâlâ fotoğrafı gözden geçiriyordu.

“Bu da değil.”

Tarihi bir binanın fotoğrafıydı.

“Ha... işte... ta kendisi!”

O, fotoğrafı hemen kaptı: “Nasıl ta kendisi? Benimle hiç benzer yanı yok! Benim ceketim ne zaman bu şekildeydi?”

Fotoğrafçı oturdu. Keyfi kaçmıştı. Yanıtladı: “Artık burası bizi ilgilendirmez. Belki önceki gün böyleydi, bugün değiştirmişsiniz”

“İmkânsız.”

Fotoğrafçı yeniden ayağa kalktı. Omuzlarını silkeli: “Burada başka da fotoğraf yok! Bunlardan biri olmalı...”

O, dişlerini sıktı. Sonra biraz rahatlayınca “Bunlar benim fotoğrafım değil... altı tane vesikalık bir tane de kart postal büyüklüğünde... Parasını da aldınız... Fotoğrafları vermelisiniz...”

Fotoğrafçı, üç takım fotoğrafı onun önüne sürdü.

“Hepsi sizin... Buyurun efendim... peşkeş. Öfkelenmenize de gerek yok. Vallahi inanın ki ben de anlayamıyorum. Her üçü de aynen size benziyor. Sizin fotoğraflarınız bunlar. Birisi bıyıklı ve şapkalı. Birisi bıyıklı fakat şapkasız... Biri de hem bıyıksız hem şapkasız. Hangisini canınız çekiyorsa alın!”

Kafasının tası attı: “Canım mı çekiyorsa... Canım mı? Beyefendi! Sayın fotoğrafçı hazretleri! Ya senin aklından zorun var ya da benimle dalga geçiyorsun! Sen esnaf değil misin, müşterin yok mu, burada alış veriş yapmak istemiyor musun? Dünyanın neresinde görülmüş, adam çektiği fotoğrafı almaya gittiğinde üç çeşit fotoğraf dizsinler önüne? Alay etsinler? ‘buyurun efendim üç çeşit fotoğrafınız, beğenin beğenin alın’ desinler? Evvelsi gün fotoğraf çektiğimde kör müydün kardeşim? Görmedin mi? Ne bıyığım vardı ne şapkam ne de ceketim bu biçimdeydi...”

Fotoğrafçının da sabrı taşmak üzereydi. Ellerini ovuşturdu, kendini engellemeye çalıştı. Saygıyla ve sözcüklere tane tane basarak konuşuyordu: “Bunların hepsi tamam... Hepsi de mantıklı laflar... Ben de kabul ediyorum... Vallahi, inanın ki hepsi benim bu aptal, taş kafalı çırağın aptallığı yüzünden... Hepsini karman çorman etmiş, numaraları karıştırmış... Değilse ta ilk başta size takdim ederdim ve bu kadar da laf edip sinirimiz bozulmazdı. Fakat ben buna şaşıyorum; nasıl olur da bu resimlerin üçü de tıpatıp size benzer? Üçü de tıpkı siz... Artık sizin fotoğraflarınız mı yoksa tıpatıp size benzeyen başka birinin mi orasını bilemem... Asıl fotoğrafınıza da ne oldu aklım ermiyor... Ama canım, siz de kendi yüzünüzü teşhis edemiyorsunuz!”

“Siz edebiliyor musunuz ki ben de edeyim?”

“Neden edemeyecekmişim? Şimdi benim fotoğraflarımdan birini gösterin, ne zamana ait olursa olsun, anında söylerim... benim mi değil mi diye... Şaşıyorum, çok tuhaf...”

“Şaşıyor musun? Bütün dünya insanların kendi resimlerini teşhis etmeleri gerekir diye bir zorunluluk mu var? Sen fotoğrafçısın diyelim, işin bu. Hangi tavuk kendi yumurtasını tanıyabilir? Milleti nasıl kandırıyorlar... Üç dört gün bekletirler, işlerinden güçlerinde ederler, sonunda da böyle cevap verirler işte...”

Fotoğrafçı ağlamak üzereydi. Cebinden bir ayna çıkararak ona verdi: “Bu artık kolay bir iş... Değil mi?”

O, gidip aynaya baktı. Sonra elinde ayna, öylece sandalyeye oturdu. Acı bir gülümseme belirdi dudaklarında:

“Aaah, yıllar oldu kendimi seyretmeyeli... İhtiyarlamışım. Saçlarım da ağarıyor artık... Önceki bana hiç benzemiyor. Alnıma ne zaman bu kadar kırışıklık düştü? Bak, bak! Hüzün, yüzümden damlıyor adeta!”

Aynayı fotoğrafçıya verdi ve başını ellerinin arasına alarak bastırdı. Yorgun düşen fotoğrafçı sordu: “Gördün mü?”

O, ayağa kalktı. Tekrar aynanın önüne geçti. Fotoğrafları aldı ve fotoğrafçıya verdi. Fotoğrafçı, “Oturur beklersen, bu fotoğrafların sahipleri gelir. Kendi yüzlerinle tanışman da fena olmaz,” dedi.

O, kapıya doğru yürüdü: “Hepsi kelek! Bunların hiçbirisi benim fotoğrafım değil. Benim fotoğrafıma ne olduğu da belli değil. Belki de hiç çekmedi fotoğrafımı... başınıza küller bu fotoğraf çekmelerinizle!”

O çıkınca fotoğrafçı çılgınlıklar gibi odada fır dönmeye başladı: “Tanrım çıldıracağım... Nasıl olur da kendini tanımaz? Bu fotoğrafların hepsi ona benziyor. Neredeyse kendimi camdan aşağı atacağım!”

Çırağı içeri girdi: “Herif fotoğraflarını aldı mı? Karşıdaki fotoğrafçıya gittiğini gördüm.”

Gelin Damat Oyunu

Zerican otuz altı yaşındaydı ve evlenmemiştir daha. Küçük kardeşi eğitim için Batı'ya gittikten sonra Zerican da yedi düvelde azat oldu. Önce mahallenin sandviççisi Ferzin Bey'e evlenme teklif etti. Sonra mahallenin manavı Ahmed Ağa'ya. Zerican sabahdan akşama gelinlik satan mağazanın vitrini önünde durur, gelinliklere öyle bakar öyle bakardı ki görenlerin ciğeri kavrulurdu. Sonunda bu çetin konu için aile meclisi toplanmak zorunda kaldı. Yaşlı ana, bütün kızları ve oğullarından Zerican'ın hâline bir çare bulmalarını isteyerek "Zerican her gün bin kere mezardaki babasının kemiklerini sızlatıyor," dedi. Zerican'ın ağabeyi Ferhad, Zerican yatıştır diye onun için sahte bir koca bulabileceğini ve düğün yapabileceğini söyledi. Ferhad'ın atölyesinde çalışan Abbas, Zerican'la evlenmeyi kabul etti. Görkemli bir evlilik ve düğün töreni düzenlendi ve Zerican fiilen gelin oldu. Ertesi günü, Zerican yeniden gelinliğini giydi ve Abbas Ağa'yı da damatlıklarını giymeye ve düğün töreni sofrasına oturmaya zorladı. Yeniden birbirinin ağzına bal sürdüler ve yüzükleri karşılıklı verdiler, taktılar. Bir ay içinde Zerican yirmi yedi kez gelin damat oyununu icra etti. Abbas Ağa, Ferhad Bey'e yakındı. Aile meclisi yeniden toplandı. Abbas Ağa'nın bir trafik kazasında ölmesine ve Zerican'ın dul kalmasına karar verildi. Abbas Ağa öldü ve herkes, bu arada Zerican da karalar giyindi ve ağıtlar yaktı. Zerican kırk gün karalarını çıkarmadı. Kırk birinci gün önce mahallenin sandviççisi Ferzin Bey'e sonra da manav Ahmed Ağa'ya evlenme teklif etti. Gelin damat oyununu çok özlemişti.

Büyükannenin Doksan Yaşlılığı

Macera büyükannenin doksanıncı yaş gününden sonra başladı. Bir gün ablam büyükannenin bir adamla konuştuğunu fark etmiş. Sonraki günlerde, ailenin yeni yetmeleri ve gençleri büyükannenin erotik betimlemeleri ve konuşmalarını gizlice dinlemeye başladılar. Büyükanne her sorunu en ayrıntısına kadar çekinmeden ve yüksek sesle anlatıyordu. Bazen erkeğiyle kavgaya ediyor ve çoğu zaman da sevişiyordu.

Anne baba, kısa bir aile toplantısı sonrasında Büyükanne'yi odalardan birine hapsedmeye karar verdiler. Büyükanne odaya taşınca yeni yetmeler ve gençler ona hizmet yolunda yarışmaya ve odasının kapısında sürekli kulak kesilmeye başladılar. Bu sefer anne baba, bahçenin öteki köşesindeki depoyu büyükanneye vermeyi kararlaştırdı. Ayrıca anneden başka kimsenin de büyükannenin yanına gitmemesi karara bağlandı ve kimse depoya yaklaştırılmadı.

Birkaç ay sonra –ki hepimiz büyükanneyi hemen hemen unutmuştuk- bir gece baba yokken büyükanne annesini ve tanrıyı haykırarak çağırırken hepimiz depoya koştuk. Anne herkesten önce depoya girdi ve kapıyı arkadan sürgüledi. Büyükanne durmadan bağıırıyordu, Tanrım yardım et, öldüm, diye. Hepimiz deponun kapısı ardında duruyorduk ve büyükanne kuşkusuz ölüyor diye düşünüyorduk. Ablam ağlamaya başladı ve ağabeyim halama haber vermeye hazırlanıyordu. Büyükannenin bağırımları giderek uzayan inlemelere dönüştü ve sustu. Annem dışarı çıktığında, ağabeyim sordu: “Öldü mü?” Annem, “Hayır, doğurdu!” dedi.

Hapishane

Adam hapishaneden çıktığında annesi ölmüş ve nişanlısı evlenmişti. Bir silah aldı ve kendisinin hapishaneye düşmesine sebep olan iş arkadaşını öldürdü. Yeniden hapishaneye döndü.

Bu kez serbest kalınca şehir değişmişti. Akrabaları ve tanıdıkları ya ölmüşlerdi ya da onu tanımıyorlardı.

Bir hafta bir misafirhanede kaldı; sonrasında parklarda, metrolarda ve köprü altlarında yatmaya başladı. Soğuk bir kış sabahı uyandığında koli içinde yatan komşusu yaşlı adamın öldüğünü gördü. Eşyalarının yanında duran sopasını aldı ve adamın başına o kadar darbe indirdi ki başı darmadağın oldu. İşi bitince kanlı sopayla yaşlı adamın cesedinin yanında gelip gidenleri seyretmeye oturdu. Biliyordu artık bu onun hapishanenin dışını sonuncu kez seyrediydi.

Son Yemek

“Yemek saati gelince o, on iki ile oturdu... Şöyle yanıtladı:

Kim ki benimle kaba el uzatur, o beni teslim eder...”

Yeni ahit: İncil Meta, 26. bab, sayfa 46.

Kartları nasıl dizdiğini hiçbir zaman anlamadım. Onları öyle hızlıca karıyor, önüne yayıyordun ki... Durmadan da güya kartların birini gösteriyorsun gibi o vişne dudaklarınla: “Bak! Bu bir adam, senin düşmanın!” derdin.

Maça vale.

“Benim düşmanım yok ki!” derdim.

Başka bir kartı gösterirdin, mesela maça kızı:

“Bak! Bu bir... kötü bir kadın... Seni yoldan çıkarmak istiyor!”

Hayır, Mahek sinema oyuncusu idi. Hâlâ da belki, tamam ama o günlerde oynamıyordu. Oyun oynamazdı biliyorum. Gerçi kendisi, “El verirse neden olmasın!” derdi.

“Kötü kadın yoktur,” derdi, “Hayır! Olmamıştır. Kötü talihli, kötü kalpli belki, erkeklerde olduğu gibi ama kötü kadın, hayır...”

Sonra yine bakardım ona -ki ne kadar da basitçe- “Kötü bir kadın...” demişti ve sonra ben de ne kadar doğru söylemişim ona, oyunsuz, yalansız, içten.

“Yakında bir tomar para geçecek eline! Bak görürsün,” derdi.

“Sizin adınıza sevindim Mahek Hanım, erkeğiniz milyoner olacak,” derdim.

“Yolcusun Babek, yakında! Bak görürsün!” derdi.

“Sen de”yi de içinden söylerdi sanki öylece ellerime bakardı. Ve ikinci kez, bakışının tavşanını gönderirdi gözümün merasına, bir anlığına da olsa.

Son bavulu hazırlamamda bana yardımcı olduğu o son gece, o çiğleri, boylu perişanlığında gördüğümde, kendi kendime, “Yine yok,” dedim, “hayır! Kötü kadın asla olmamıştır.”

Sabaha karşı saat ikide, havaalanına gitmeliydim, bir taksi çağırıştım. İkinci vakti Mahek yine telefon etmiş ve rica etmişti, taksi ikiye çeyrek kala kapıda olsun diye ve yemeği evde yiyelim diye de ısrar etmişti. Mahek, akşam yemeği yapacağını söylemişti:

“Belki uzun süre, o kadının sana yemek yapmaya fırsatı olmayacak.”

Ve ben, o andan itibaren onu nasıl özlediğimi anlamıştım, belki de iki buçuk yıl sonra Feride ve Nesteren’i özlediğim kadar. İki yıl iki ay öncesine kadar, bu an elli yıllık bir yaşamın en hoş anı (yola koyulma ve Feride ile Nesteren’i mutlaka görme anı) olabilirdi: Sadece bu andan yirmi dört saat sonra, en azından yirmi dört, yirmi beş ay sonra mesela, o ikisini bağrıma basabileceğim. Evet, en hoş an, iki yıllık ayrılık sonrasında! Doğrusu iyiyiydi, o anı kaç yüz bin kez kafamda canlandırmıştım: Evet! Yirmi bir yirmi iki saatten daha az bir

süre sonra, hostes kadının sesini duyacağım: “Good evening ladies and gentlemen!”¹ Vesaire vesaire ve mesela: “... ilkbaharın bu ikindisinde, Los Angeles’in havası...” Evet: “altmış derece fahrenheit...” Sonra, Feride ve Nesteren’i zihnimde yeniden yeniden canlandırmışım: Yüksek bir camın arkasında durmuşlar ve tüm yüzleri ile gülüyorlar –ve belki de ağlıyorlar- ve uzaklardan, beni süzüyorlar. Ve oradan, camın arkasından, gözyaşlarının yağmurunu bana yağıdırıyorlar. Ve...

Fakat... fakat sahi neden o anda, Mahek’in yanında o gecenin gelip çatmış olmasını istemiyordum. Ve gerçi hiçbir zaman da canım istememişti sevgili eşim ve çocuklarımı düşünmemeyi, bu son dört beş ay içinde bile.

“Teşekkürler...” dedim, “fakat iyisi şimdi artık, buzdolabında neyin varsa onları yiyelim ki sen de durmadan...” Gerçi, akşam saat sekiz buçuktu.

Sonunda, öyle yapmıştık. Kendisi her zamanki gibi, o pişmiş sebzelerden yemişti. Bana da peynir ve mantar kızartmıştı iki bardak taze portakal suyu ile o gece, hayatımın unutulmaz yemeğini yapsın diye.

“Belki,” dedi, “başka bir yerde bir akşam yemeği, başka bir zaman belki... Her neyse bir akşam, akşam yemeği alacaklısın Babek, emin ol!”

Yemeği yiyince “Uykun yok mu Mahi?” diye sordum.

“Sen nasıl istersen,” dedi, “bu gece senin gecen.”

“Öyleyse şarkı söyle! Yine, bayım ben hoşlanmam, birisi bu ses tonuyla benden bir şey istesin diye bağırırmazsan tabii...” dedim.

“Dedim ya,” dedi, “bu gece senin gecen! Emir bile verebilirsin.”

“İnanmıyorum,” dedim, “fakat teşekkürler.”

“Neden?” diye sordu.

“Her şey!” dedim.

Başını sandalyenin arkasına yasladı. Mutfağın tavanına daldı. Ve bir süre sonra, ağzını açmak isterken, başını hızla yana çevirdi, boğazında düğümlenmiş hıçkırığının patladığını görmeyeyim diye. Kalktı, bulaşıkları topladı ve sonra da bulaşıkları öylece yıkarken ve arkası bana dönükken ağlıyordu galiba, omuzları koşan bir ceylanın omuzları gibi aşağı yukarı hareket ediyordu...

Sonra, buzdolabının kolundan havluyu alıp yüzünü kuruladı: Aynı, bir dal Meryem çiçeği, taze ve neşeli! Önüne oturdu ve kansız dudakları gülümsemeye bile aralanmıştı. Sonra, üzerindeki uzun eteğin cebinden oyun kâğıtlarını çıkardı. Kardı onları, yine hızlıca ve ben yine anlayamadım kâğıtlar onun önünde nasıl dizildi ve o yine o vişne dudakları ile başladı, maça kızını sağ elinde... Sandalyenin üzerinde dizini büküp koynuna aldı –masanın arkasında- ve sağ eliyle dizinin üzerinde, başladı kâğıdı oynatmaya: “Gördün mü Babek, şimdiye kadar hepsini doğru söylemişim?”

“Evet... sadece birini... birini değil,” dedim.

“Mutlaka bunu kastediyorsun,” dedi ve yine bakışla, o maça kızını gösterdi ve benim yanıtımı beklemeden devam etti: “... doğru söylüyorsun. Önceleri kötü bir kadın var, seni yoldan çıkarmak istiyor derdim, haklısın. Doğru değilmiş galiba. Şey söylemeliydim...”

“Aşk tabii!” dedim.

“Hayır,” dedi, “dur, sözümü kesme! Hayır, kötü bir kadın seni yoldan çıkarmaya oturmuştu demeliydim!”

¹ Good evening ladies and gentlemen: İngilizce. İyi akşamlar bayanlar baylar (h.h.)

Farkındaydım, giderayak, duygusal laflarla... Yine içim el vermiyor... Onun tavşan gözlerini yağmurlu göreyim istemiyordum.

Hiçbir şey söylemedi, sadece, “Geç kalma Mahek’im,” dedim.

Bilet Almaya Gittiğim Gün

Her günün biletini bir gün öncesinden almamız gerekiyordu ve yalnızca garın kapısı önünde bilet satarlardı. Her şey kılı kılına aklımda kalmıştı ve aklım başımda olduğundan emindim. İkinci üzeriydi. Ben yarına bilet almak üzere gar meydanına gidiyordum. Hâfız Caddesi'nden aşağı doğru giden özel bir otomobile binmiştim. Arkalarda oturmuştum. Sürücü şişman bir adamdı. Ensesi kafası kalınlığındaydı. Ne konuştuklarına kulak asmıyordum. Yalnızca öndeki yolcunun ikinci köprüye varmadan, “Köprü'nün altında ineceğim,” dediğini duydum. Köprüden geçmek için hızlanan sürücü, köprü'nün altından geçiverdi ve öfkeyle, “Bizi bu kalabalığa sokmak mı istiyorsun?” diye çıkıştı.

Fakat köprü'nün altı kalabalık değildi. Öndeki yolcu dörtyolun başında indi. Onun indiği yerde, çenesinde kısa ve bakımlı sakalı, elinde küçük bir el çantası olan ufak tefek biri, “Gar Meydanı'na mı?” diye sordu. Önceki yolcunun para üzerini veren sürücü, “Buyurun, beyefendi!” dedi. Ve bu bir dakikalık gecikme alandaki arabaları bağdırtmaya yetmişti.

Beyefendi, sürücünün yanına oturdu, sulu bir “selamünaleyküm” dedi. Arkaya baktı. “Ne insafsız insanlar! Bir an bile sabredemiyorlar. Ama bir saattir burada dikilen gözü kör zavallı ben, beklemeliyim. Biri çıkıp da beni almıyor.”

Sürücü: “Bir saattir araba mı bekliyorsun? Köprü'nün altından geçmemiz iyi oldu öyleyse. Yoksa bir saat daha beklerdiniz.”

Beyefendi: “Bakın, istisnasız bu arabaların hepsi boş. Yalnızca bir kişi oturmuş direksiyonun başına. İnsafsızlar... Sizin madem yeriniz var; alın beş yolcu götürün aşağıya. Arabanızın bir yeri eksilmez ya. Yardımcı olun insanlara... Varsınlar işlerine. Ben kendi adıma konuşmuyorum. Şimdi beni bekleyen dilsiz çocuklar adına konuşuyorum. Öğretmenim ben beyefendi. Kırk öğrenci şimdi beni bekliyor.”

Sürücü aynadan arkaya baktı. Yanımdaki yolcu kulak asmıyordu; caddeyi seyrediyordu. Benim kulak kabarttığımı görünce aynadan göz kırptı. “Doğru efendim, haklısınız. Nerede bizim insaflı milletimiz? Biz daha yeni anlıyoruz dünyada neler olup bittiğini. Kendi adıma konuşuyorum, ben elli iki yaşındayım. Daha Devrim'den üç yıl geçti. Biz o devirlerde büyüdük. Yeni şartlara ayak uydurmamız zaman alıyor.”

Yaptığı bu söylevden çok keyiflendi. Sayın öğretmen başını sallayarak, “Doğru, doğru!” dedi. Sürücü yüzünü bana döndü: “Doğru söylüyorum, beyefendi? Değil mi?”

Ben, “Evet,” dedim, “tamamen haklısınız.”

Sürücü: “Bu yana bakın, bakın!” Baktık. “Gelin arabasını diyorum.” Cadde kenarına kocaman bir otomobil park edilmiş, üzerine de çiçek ve kordela yapıştırmışlardı. Kesinlikle gelin arabasıydı, fakat içerisinde kimse yoktu. “Görüyor musunuz? Bu gece evlenecekler. Düşünün bir kere... Hangi yüzle? Bu gece bakalım İmam'ın kırkinci gecesi değil mi? Ben Amerika'da olsaydım ve evlenecek olsaydım, evleneceğim gecenin İsa'nın ölüm gecesi olup olmadığını sorardım. Ancak bu insanların hangi mezhepten oldukları bile belli değil. Hangi mezhepten olurlarsa olsunlar, bu ülkede yaşıyorlar.”

Öğretmen yalnızca, “Doğru, doğru...” diyordu.

Sürücü viraja girmişti. “Bu gece İmam Hüseyin’in kırkinci gecesi. Gandi demiş, ‘Ben senin dinini kabul etmiyorum, ancak sana saygı duyuyorum. Çünkü sen özgür bir insansın, çünkü zulme karşı başkaldırmışsın.’ Hazreti Ali ne demiş? ‘Eğer dininiz yoksa, bari insafınız olsun’ demiş.”

Öğretmen yalnızca, “Doğru, doğru...” diyordu.

Ama ben bu gecenin kırkinci gece olmadığından emindim. Yarın ne kırktı ne de ölüm vardı; ne bayramdı ne de tatil. Yarın bilinmiyordu.

Yanıbaşındaki yolcu “Şuracıkta ineceğim.” dedi. Bir banknot verdi. Sürücü banknotu içeri koymak ve para üzerini çevirmek için para kutusunun kapağını açtı. Kutu on Tumanlık ve yirmi Tumanlık banknotlarla doluydu.

Tekrar yola koyulunca sürücü, “Ben, beyefendi, hiçbir zaman yolcu taşımam. Yalnızca benzin masrafını çıkarmak için, yolum üzerinde bir yolcu olursa, alırım,” dedi.

“Doğru, doğru. Aferin. Halka hizmet ediyorsunuz. Tanrı bunun karşılığını verir.”

“Hayır, hayır. Hizmet de değil. Niye Tanrı’yı aldatayım. Halka hizmet değil, çünkü para alıyorum. Para almasam, yine bir şey.”

Öğretmen önden giden bir arabaya işaret etti. “Afedersiniz canım, bu arabanın markası ne?” diye sordu.

“Toyota, Japon malı.”

Öğretmen: “Doğru, doğru...”

Toyota hızını azalttı, kenara çekildi. Öğretmen dönüp tutkuncasına ona baktı. “Fiyatı ne?” diye sordu.

“İki yüz bin Tuman.”

Öğretmen, “Uvvv” diye bir ses çıkardı.

Sürücü: “Bir zamanlar bu arabayı bu millete otuz bin Tumana verirdiler, on yıllık taksitlerle. Kimse dönüp bakmazdı. Şimdi yüz seksen bin Tuman fırlamış.”

Öğretmen başını sallayarak, “Çı çı çı; bu memlekette otuz yıl öğretmenlik yaptık, ayağımızı yerden kesecek bir arabamız bile yok.”

Sürücü: “Siz otuz yıl öğretmenlik yapmışsınız demek. Ben, beyefendi, otuz beş yaşından beri para peşindeyim. Siz eğitim peşindeydiniz, ben para peşinde. Bugün varım yoğum, gördüğünüz gibi, bu.”

“Paraya kavuşamadınız mı?”

Sürücü öğretmene baktı, “Evet, kavuştum,” dedi. Biraz durdu. “Ama kavuştuğum zaman, peşinde koşturduğum şeyin hiçbir şey olmadığını anladım. Herkesin hayatta bir kaybı vardır. Benim kaybımın bu olmadığını anladım.”

“Doğru, doğru.”

“Evet, beyefendi!..”

“Şimdi benim oğlum para peşinde.”

“Ona bir yararı olmadığını söyleyin.”

“Sen otuz yıl okudun, diyor, şimdi sana ayda otuz bin Tuman zar zor veriyorlar. Ben ömrümü harcayıp bu dereceye gelmek istemiyorum, diyor. Haklı da.”

“Ben oğluma söylüyordum bir hayat boyu hata ettiğimi. Ben bir ömür harcadım. Şimdi gel sen benim tecrübelerimden yararlan, benim yaptığım yanlışları tekrarlama. Benim deneyimlerim beleş, işte önünde duruyor, diyorum ona. Gel benim yaptığım hataları yapma. Kötü mü demişim?”

“Hayır, tamamen doğru, tamamen doğru.”

“Doğru mu söylemişim, yanlış mı? Sizi dinliyorum beyefendi!”

Beni dinliyordu. Aynadan bana bakıyor ve yanıt bekliyordu. Ben bir şey söylemem gerektiğini anladım. “Çocuklar da kendilerini sınamalıdır. Herkes her şeyi ve kendisini sınamalıdır,” dedim.

Bir dakika süresince hiç kimse bir şey söylemedi. Sürücü öne bakıyor, öğretmen dudak ucuyla sanki dua mırıldanıyordu. Sadece caddenin gürültüsü ve öğretmenin mırıltısı duyuluyordu. Ara sıra da esniyordu. Bu da yüzlercesinin hoşuna giden bir şeydi. Gidilecek yere az kalmıştı. Sürücü daha yavaş sürüyordu. Şuş’taki kırmızı ışıktaki öğretmene dönerek, “Bu bey, hoşuma giden bir laf etti!” dedi. Sonra aynadan bakarak bana, “Siz Hâbil ile Kâbil hikâyesini duydunuz mu?” diye sordu.

“Evet,” dedim.

Ama yine de Kâbil’in kız kardeşinin çok güzel olması yüzünden nasıl tartıştıklarını, sonra Kâbil’in tutup Hâbil’in hediyesini getirdiğini, korkunç bir şekilde nasıl dünyayı dolaştığını, ondan kurtulmak için o çölden bu çöle, o dağdan bu dağa ve sonunda Tanrı’nın onu toprağa gömmesini söylediğini ve toprağın onu sakladığını ve bütün acıların, zorbalığın, çirkinliklerin o günden başladığını söylediklerini anlattı.

Hikâyesini tamamlayınca, “Şimdi size sormak istiyorum. İnsan öldürmenin iyi bir şey olmadığına kanıtlanması için birimizin insan öldürmesi mi gerekir?”

Gar Meydanı’na varmıştık. İnelim diye bakıyor, bir taraftan da yanıtımı bekliyordu. “Hayır, haklısınız. Ben de sizin söylediğinizi demek istiyordum.”

Bilet kuyruğu uzundu. Kadınların oluşturduğu kuyruk, erkeklerin oluşturduğu kuyruktan daha kısaydı, fakat kadınların sırası daha kalabalıktı. Çünkü kadınlar sıradan şeylerden konuşuyorlardı. Çocuklar da kadınların yer aldığı kuyruktalardı. Bir kadın çocuğunu kaybetmiş, bağırarak çocuğuna sesleniyor, çevresinde döneniyordu. Her yeri dolaştı; çocuğu yoktu. Kuyruktaki kadınlara yerini korumalarını söyleyerek uzaklaştı. Binanın önündeki merdivenlerden aşağı inerek meydana dönenip duran kalabalığın arasında kayboldu. Merdivenlere âmâ bir adam oturmuş ney çalıyor, ney satıyordu. Neylerin hepsini eline almış, yalnızca birini çalıyordu. Herkes gelip bir ney alıyordu. Para banknot ise, “Kaç para?” diye soruyordu. Hem alıcıya soruyordu hem diğerlerine, elinin değdiği yayalara. Banknotu tutan elini uzatıyordu yanından geçenlere değmesi için. Her zaman da yoldan geçen biri olurdu, çünkü yolun başına oturmuştu.

Bir saate yakın gecikmişim. Meydanın ortasına geri döndüğümde, neyle geri döndüğümü, hangi taraftan geri döndüğümü anımsamak için duraksadım. Meydanın bir köşesinde insanlar toplanmıştı. Bir olay olduğunu düşündüm. Yaklaştım. Hokkabazdı. Biri, kalabalığın oluşturduğu çemberin ortasında konuşuyordu. Sızabilecek bir yer bulmak için biraz dolaştım. Çocukların çoğunlukta olduğu bir yer vardı. Biraz yaklaşarak öndeki çocukların arkasında durdum. Bir sepet oracıkta, bir adam önümüzde, yerde duruyordu. İçerisinde bir şey vardı. Büyük bir yılanın yarısı dışarı çıkmıştı; toprağın üzerindeydi, ama kıpırdamıyordu. Ölü gibiydi. Ölmüş olsa bile hokkabaz onu diriltebilirdi. Hokkabaz kalabalığın ortasında dolaşıyordu; omzunda bir zincir vardı. Belki de bu birkaç saniye önce parçaladığı bir zincirdi. Kalabalığa, çemberin biraz daha açılması için geriye gitmelerini, çocuklara da susmalarını söylüyordu. Bodurdu. Sarı renkte askılı bir gömlek giymiş, göğüs ve omuz kıllarını da dışarı salmıştı. Pazuları ve bedeninin boynuna kadar olan kısmı kıllarla kaplıydı. Yanımdaki çocuklara susmalarını söylemek için yüzünü çevirdiği an tanıdım onu, daha çabuk tanımam gerekirken sesinden, boy bosundan. Sürekli herkese susmalarını hatırlatıyordu, çünkü bir hikâye anlatacaktı. “Oturun gençler, oturun beyefendi! Konuşma! Ya dinle ya da çek git! Ben hokkabazlardan ve onun gibilerden değilim. Ben Ebu’l-

Fazl'ın hikâyesini anlatıyorum. Onu sevmeyen hiç durmasın, çekip gitsin.” Herkes sustuktan ve ön sırada olanlar yere çömeldikten sonra söze başladı:

“Ben oğluma çok nasihat ederdim. Çocukluğundan beri ona nasihat ederdim. Oğul, derdim, sen çalışıp çabala, benim gibi olma. Sen çalış çabala, benim hatalarımı tekrarlama. Şairin dediği gibi:

Hayat ikidir bu devirde

İlk hayat, tecrübe edinmek

İkinci hayat, tecrübeyi kullanmak.

İlk hayat, benim, diyordum ona. Gel sen benim tecrübelerimi kullan. Peki baba, diyordu, ne dersen doğru. Ben ne desem, sen doğru söylüyorsun, diyordu. Ama aksilik işte ne yaptığını görmeme fırsat olmadı. Bu bana söylediği peki, peki’ler içten miydi yoksa boşboğazlık mıydı anlamama fırsat olmadı. Benim ev Nizâmâbâd’daydı (tam adres verdi; sokak, no). Bir dükkanım vardı Buzurcumıhr’de (tam adres). Bir gün dükkânda oturuyordum. Saat sabahın dokuz buçuğu. Baktım oğlum geldi dükkâna. Baba, dedi, bir bardak su ver bana. Oğul, dedim, sen nere, bura nere? Senin okulun Nizâmâbâd’da. Senin şimdi okulda olman gerek. Ne arıyorsun burada? Soru sorma baba, dedi, sadece bir bardak su ver bana. Bir bardak su verdim. Bir bardak daha, dedi. İkinci bardağı verdim. Bir bardak daha, dedi. Üçüncü bardağı da verdim. Neyin var, dedim. Bilmiyorum, dedi, susuzum. Doktora götürdüm. Sirus Dört yolu’na (tam adres). Doktor muayene etti. Kulağıyla dinledi. Oğlun yirmi dört saat sonra ölecek, dedi. Niçin, diye sordum. Kalbini yağ bağlamış, dedi. Hiç çaresi yok. Geldim eve.”

Buraya gelince başını çevirdi. Kalabalığın arasından birine seslenerek, “Bayım, toprağa oturmuş bu asker Ebu’l-Fazl’ın sözünü dinlemek istiyor. Sen dinlemek istiyorsan otur, otur da arkandaki de yararlansın,” dedi. Daha önde olanlardan birkaç kişi oturdular yere. Asker bir iki değildi. Kalabalığın arasında çok asker vardı. Önümde, çemberin bir tarafında, yere oturanlardan birinin arkasında, öğretmenin ufak tefek cüssesi belirdi. Hokkabaza kuyruk sallamıştı; gülüyordu, yararlanıyordu. Onu tanıdığı da belliydi ya da en azından o gülüşten belli olan bir şeydi bu. Hiç kimse gülmüyordu. Herkes sessiz ve ciddiye. Sanki bütün kalabalık nefesini tutmuştu. Kalabalık Tanrı’dan yalnızca tek şey diliyordu: Ne olduğunu görmek.

Hokkabaz sözlerine devam etti.

“Oğlum sabaha kadar su içti. Sabaha kadar ağlayıp sızladım. Sabah geldim dükkânın önüne. Çelik kasanın önünde üç bin dört yüz Tuman vardı. Alıp gittim marangoz Evs Halil’e. Çeşmebaşı’nda (tam adres). Oğlum için bir tabut, dedim. Oğlumun boyuna bosuna göre yaptı. Başı kalabalıktı. Ama eski dost olduğumuz için bütün işlerini bir kenara bırakıp oğlumun tabutunu yapmaya başladı. Yarım saatte tamamladı. İki yüz yetmiş Tuman aldı. Her müşteri için tarife ayırırdı, en azından dört yüz Tuman çalışıyordu testeresini. Tabutu aldım koltuğumun altına, çıktım caddeye. Taksi bekliyorum. Bir taksi geldi, boştu. Beni Nizâmâbâd’a götür, dedim, ne istersen vereceğim. İndi aşağıya. Tabutu arka bagaja koydu. Bindim. Sipehsâlâr Mescidi’nin önüne kadar geldik. Gençler bilirler. Çeşmebaşı’ndan yukarıya giderken, Sipehsâlâr Mescidi’nin önünden sağ tarafa döneceksin. Taksinin sağ tarafa döndüğü yerde şoför bir anda frene bastı. Başını koydu direksiyona, başladı ağlamaya. Beyefendi, dedim, caddenin ortasında niye durdun? Arabalar da arkadan sürekli korna çalıyorlar. ‘Görmüyor musun?’ dedi. Neyi, dedim. Ön tarafı gösterdi. ‘Görmüyor musun?’ Baktım. Trafik sandım. Çarpıtı sandım. Birisine çarpıtı zannettim. Baktım caddenin ortası gençlerle dolu. Hepsi siyah giyimli. Hepsi başlarına vuruyor. N’oldu ki dedim. ‘Bilmiyor musun’ dedi, ‘Ebu’l-Fazl’ın kırkı, Yüce Ali’nin kırkı... Buradan da geçti

Kerbela sahrasına...’ Ve bir ağıt tutturdu. Kalabalık başladı ağlamaya. Bazıları da başlarını salladılar ve elleriyle vuruyorlardı alınlarına.”

Öğretmenin kalabalığın arasından ne zaman çıktığını görmedim. Ortalıkta yoktu. Önümü açtım, kalabalığın çevresini dolaştım. Onu gördüğüm tarafa koştum. Kalabalığın arasından dışarıya çıkmış, yol arkadaşı olan bir adamla konuşuyordu: “Üstelik cesur olmalı. On beş yaşında başlamış işe. Doğru söylüyorsa elli iki yaşında olduğunu, otuz yedi yıllık iş geçmişi var, şaka değil,” diyordu.

Yol arkadaşı: “Siz onu nasıl görmezsiniz? Epeydir burada hokkabazlık yapıyor. Her gün ikindi vakti, belirli saatlerde. Ama yolcu taşıdığını da bilmiyordum. Şimdi kendisi olduğundan emin misiniz?”

“Evet, eminim. Ta kendisi olduğuna da yemin edebilirim.”

Otobüs durağına doğru gittiler. Öğretmenin yol arkadaşı olan adamda da öğretmenin keyfi vardı. Ben de peşlerinden girdim kuyruğa. Birinci hattı. Fena bir hat değildi. Yolum üzerinden de geçiyordu.

Otobüste onların arkasındaki koltuğa oturdum. Ufak tefek öğretmen pencere kenarına oturmuştu. Cumhuri Dörtüolu’na kadar çok suskun durmuştu. Yol arkadaşına, kırmızı ışıktaki duran bir otomobil göstererek, “Söyle bakalım bu arabanın markası ne?” diye sordu.

Yol arkadaşı bilmiyordu.

Öğretmen, “Toyota,” dedi, “iki yüz bin Tuman fiyatı. Birkaç yıl öncesine kadar otuz bin Tumandı, ama hiç kimse dönüp bakmazdı.”

Kondüktör bekleme salonu önünde biletleri kontrol ediyor, yalnızca yolcuları bekleme salonuna alıyordu. Biletimi görünce, gülererek “Nereden buldun bunu?” diye sordu.

“Nasıl?.. Daha dün aldım,” dedim.

Bileti yüzüme tutarak, “Dalga mı geçiyorsun?” dedi. Baktım ne tarih vardı ne de saat. Üzerinde hiçbir şey olmayan bir karton parçasıydı.

Kondüktör önce kendisini aldatmak istediğini sandı, sonra da tersimin döndüğünü zannetti. Acıdı halime. Diğer yolcuların biletlerini gösterdi bana. Biletlerin hepsi kartondandı. Hepsi de benim biletlerimle aynı boyuttaydı, fakat hepsinin üzerinde günü, tarihi ve saati vardı; amblemleri vardı ve harfler basılıydı.

O bileti daha dün aldığıma hiç kimse inanmadı. Gar Meydanı’ndaki esnafların hiçbiri hatırlamıyordu birinin bu civarlarda hokkabazlık ettiğini. Hokkabazlığın birkaç yıldır tamamen yasaklandığını söylüyorlardı. Eve dönerken, taksi sürücüsüne bugünlerde Toyota fiyatının ne kadar olduğundan haberi olup olmadığını sordum. “Allah selamet versin, artık böyle arabalardan bulunmuyor. Bulunsa da yalnızca müzelerde,” dedi.

Yarım Kalan Hikâye

Kulhek Ferheng sineması önünde bir delikanlı taksiye bindi ve oturur oturmaz, sürücüye bir sigara uzattı. Sürücü sigarayı aldı; araba çakmağı ile önce çocuğun, sonra kendi sigarasını yaktı.

Delikanlı, “Ne tarafa?” diye sordu.

Sürücü: “Siz nereye gidiyorsunuz?”

Delikanlı: “Sirus Dörtüolu’na.”

Sürücü bir nefes çekti, sigarasının külünü attı, biraz düşündü.

“Tahta Köprü’ye kadar götürürüm seni. Oradan başka bir vasıtayla gidersin.”

Delikanlı: “Olur, oradan öteye araba çok.” Başını çevirip arka koltuktaki yolculara baktı. Parlak ve toparlak bir yüzü vardı; saçları kıvrıkcık ve uzun, başında da küçük bir kep... “Saat kaç?” diye sordu.

“Yedi buçuk.”

Sürücüye döndü. “Özür dilerim, biz bu yakınlarda evlendik. Geceleri korkuyor. Bu yüzden acelemiz var.” Gülümsüyordu. “İşte, biliyorsunuz, hayatın başlangıcı. İnsan dikkatli olmalı. ‘Geçikme!’, diyor. Haklı da...”

Sürücü: “Benzinim yok. Yoksa, hatır için evin kapısına kadar götürürdüm sizi.” Yakıt göstergesini gösterdi. “Bakın, bitti bitecek!”

Delikanlı baktı. “Evet, ibre E’de. Ama belki yine de deponun dibinde vardır.”

“Hayır, bir damla bile yok. Bak! E’nin de azıcık bu tarafında. Buraya gelirse, yani bitti bitecek. Yolda bırakmasa bari.”

“İnşallah bırakmaz.”

Sürücünün de yüzü parlaktı. Ama delikanlınıninki kadar değil. Delikanlının yüzü tüysüzlükten parlaktı – çünkü delikanlı henüz çok gençti- ama sürücünün yüzü tıraştan dolayı temizdi ve yüzünün altında, çene kemiğinde, sakal da bırakabileceği anlaşılın diye bir tutam sakal bırakmıştı çıkması için. Ancak istemiyordu, çünkü yüzünün temiz kalmasını istiyordu. İttiği sigaraya baktı: “Bu ne sigarası?” Arabadaki kısık ışık altında sigaranın üzerindeki yazıyı okumaya çalıştı.

Delikanlı da sigarasını yukarı kaldırdı ve üzerindeki adı okudu.

“İtoğlu Behmen sigarası var diyor, ama Âzâdî veriyor.”

“Âzâdî mi?”

“Evet.”

“Alırken görmedin mi?”

“Hayır. Acelemiz vardı, bakmadık.”

“Kaça aldın?”

“Otuz Tumana.”

Sürücü güldü. “Evet, bu Behmen’in fiyatı. Behmen diye aldın, ama Âzâdî çıktı, öyle mi?”

“Çünkü, baktı acelemiz var ve oralı da değiliz, koydu önümüze. Sinemanın önündeki bayiden aldım.”

“Dönüp paranın üzerini ondan almak ister misin?” Sürücü aynadan arka koltuktaki yolculara baktı ve güldü. Ancak kimse gülüşüne yanıt vermedi.

Delikanlı: “Aksilik karımız bekliyor, yoksa dönerdik.”

Sürücü, “Âzâdî kaç?” diye sordu.

“Onbeş Tuman, oniki Tuman, bu aralarda. Ama asıl fiyatı altı Tuman.”

“Altı Tuman da çok, vallahi. Neden? Sigara yok.”

“Doğru söyledin. Ancak her şey pahalı. Ne pahalı değil ki? Her şey pahalı.”

“Yalnızca ne ucuz biliyor musun? İnsanoğlunun canı. İnsanoğlunun canı bugünlerde her şeyden daha ucuz.” Sürücü bu sözleri söyleyince yeniden aynadan arka yolculara baktı. Hiçbiri oralı değildi. Bu takside değillerdi sanki.

Delikanlı: “Doğru söyledin. İnsanoğlunun canı bugünlerde her şeyden daha ucuz.”

Sürücü, “Filme gitmiş miydin?” diye sordu.

Delikanlı: “Film demek mümkün değil. Ne saçma bir film! İnsanı uyuklatıyor.”

“Adı neydi?”

“Kanlı Orman. Bizim şehrimizde de çekmişler. Nasıl bir film yapmışlar görelim dedik.”

“Nerelisin?”

“Ben kuzey ormanlarının çocuğuyum. Karımız da kuzeyli.”

“Ne kadar kalabalıktı?”

“Neresi?”

“Filmi diyorum. Film güzel değildi de niçin sinemanın önü o kadar kalabalıktı?”

“Yarısı kuzeylilerdi. Şehirlerinde çekilen filmin neye benzediğini görmeye gelmişler. Bugünlerde işsizlik yüzünden hepsi bu filmlere gitmek zorunda. Güzel film yok.”

“Sen işsiz değil misin?”

“Nasıl?”

“Karın yok mu?”

Sürücü tekrar aynaya baktı. Delikanlı sürücüdenden daha çok öne bakıyordu. Sürücü daha çok delikanlıya ya da aynaya bakıyordu. Öylesine sürüyordu. Seyyid Handan’ın önünde, arka koltuktaki yolcular indi ve üç yeni yolcu bindi. Biri, biner binmez özür dileyip indi. “Bende astım var. Burayı sigara dumanı bürümüş,” dedi.

Onun yerine astımı olmayan biri bindi ve taksi yola koyuldu. Sürücü arabayı kaldırdı ve hızla cadde kenarındaki arabaların arasından çıkıp caddenin orta şeridine girdi. Karşı karşıya gelen arabalar uzun farları yakıyorlardı. Sürücü kısa farla gidiyor, selektör yakıyor, söyleniyordu. “Şehir içinde uzun farla gidilmez!”

Delikanlı: “Biz evlenmeden önce, otobüste çalışıyorduk. Yolda da bunun cezasını gördük. Bu kamyonlar bazen uzun far yakarlar, insanın gözünü kör ederlerdi. Bizim sürücü de çok ustaydı. Bi tür farlar vardı, şimdi adını unuttum, çok güzel bir adı vardı, sis oldu mu yakıyordun, bir kilometreye kadar aydınlatırdı. Çok ışığı vardı. Bazen bu kamyonlar canını sıkınca, bizim şoför bu farları yakardı. Kamyonun babası çıkınca da artık hiçbir yeri göremezdi ve bazen yoldan çıkardı. Böyle bir gece, biz kahvehanede oturuyorduk, bu kamyon şoförlerinden biri, yanımızdan geçmişti ve az daha takla atıyordu, dönüp düşmüştü peşimize. Şimdi, biz kahvehanede oturuyorduk, baktık bu kamyon şoförü, iri yarıydı da. Geldi masamıza ve bizim otobüs şoförüne, ‘Utanmıyor musun?’ dedi. Bizim otobüs şoförü, ‘Niye utanacakmışım? Ne yaptım ki?’ dedi. Kamyon şoförü ‘Sen şoför müsün be? Tüküreyim senin şoförlüğüne!’ dedi.”

Sürücü frene bastı. Bir benzin istasyonunun yakınındaydılar. “Aman ne iyi! Oldu şimdi!”

Geri vitese taktı ve gidip kuyruktaki en son arabanın arkasında durdu. Kuyruk uzundu. Ancak çare yoktu. Çünkü bu arta kalan benzinle bir yere gidebileceğinden emin değildi. Yolculardan özür dileyip, burada benzin bitmeseydi, yol ortasında kalacağını, çünkü çoğu benzin istasyonunun bu gece kapalı olduğunu ve bunun son bir şans olduğunu; şimdi isterlerse kuyrukta onunla kalabileceklerini ya da başka bir taksiyle gidebileceklerini açıkladı. Henüz akşam üzeriydi ve taksi bulmak kolaydı. Yolcular inmeyi yeğlediler. Sürücü hiçbirinden ücret almadı. Ücret almak için onları gidilecek yere ulaştırmamıştı. Sürücünün yanında oturan yolcu –Kulhek Ferheng sineması önünde binmişti- dışında, yolcuların tümü indi.

Sürücü, “Siz inmiyor musunuz?” diye sordu.

“Hayır, kalıyorum.”

Sürücü: “Bak, ben benzin alsam bile, Sirius Dörtüolu’na kadar götürmem seni ha!”

“Niye?”

“Çünkü dönüşte yolumu kaybederim. Gerçekten oraları pek bilmiyorum. Üstelik de gece. Dönüşte kesinlikle yolumu kaybederim.”

“Önemli değil, Tahta Köprü’de indirirsin.”

“Geç kalmaz mısın?”

“Korkma.”

“Karın korkmayacak mı?”

“Giderek korkusu geçiyor, alışıyor.”

“Neden karını götürmüyorsun sinemaya?”

“Şu andan itibaren yalnızlığa alışsın istiyorum. Böylesi daha iyi.”

“Ne oldu da bu kadar erken evlendin?”

“Peki anlatayım. Hikayesi uzun. Önce bu hikâyeyi bitireyim, sonra diğerine dönerim.”

“Hangi hikâyeyi?”

“Şu anlattığımı. Başımıza dikilen kamyon şoförünü, yol üzerindeki kahvehanede.”

“Ha, şu anlattığın. Ama önce bir sigara uzat bakalım.”

Delikanlı Âzâdî sigarasını uzattı. Sürücü araba çakmağı ile sigaraları yaktı. Tüttürdüler. Henüz sigara içmenin hiçbir sakıncası olmayacak kadar benzin istasyonuna uzaktılar.

Amerikan Koca

“... Votka? Hayır, teşekkürler. Votkaya katlanamıyorum. Viski olsa neyse... Sadece bir bardak... Sadece bir yudum... Elinize sağlık. Hayır. Hayır, suya da katlanamıyorum. Sodanız var mı? Yazık! Biliyor musunuz, o pisliğin huyu sonunda bana da bulaştı. Viski sodayı nasıl içerdi bir bilseniz! Ben, papamın evindeyken ağızma bile sürmemiştim. Papam kendisi de hiçbir içkiye el sürmezdi. Hayır. Mümin ya da dinci falan değildi. Ama işte... Bizim ailemizde böyle bir gelenek, böyle bir alışkanlık yoktu. Ama o pisliğin bana öğrettiği ilk şey viski-sodanın hazırlanışydı. İşt en eve döndüğünde, daha holdeyken kadehi eline verilmeliydi. Elleri bile yıkamadan... Ve ben bilsem o ellerle neler yapıyor?! Bazen, o evde yokken viskisine bir dudak değdirmeye heveslenirdim. Tabii, kızım daha doğmamıştı o günler ve yalnızlıktan patlıyordum. Ama hoşlanmadım. Boğazımı fena şekilde yaktı. Kendisi de onunla içeyim diye ne kadar ısrar ettiyse de fayda etmedi. Hamile kalınca ısrarla bira içirdi. Güya sütüm için iyiymiş. Ama viski asla! Sonuna kadar da alışmadım. Ama mesleğini öğrenince elimde olmadan sek bir viskiyi diktim kafaya. Sonra bir tane kendim için, bir tane de o “girlfriend” dediği kız için doldurdum. Yani sözüm ona eski nişanlısı için. Ama bana haber veren de oydu ya. İkimiz viski içip dertleşmeye başladık. Ve ağla babam ağla! Bir düşünsenize. İnsan, diplomalı olsun, güzel olsun, -aha bakın.. görüyorsunuz işte...- papacığı da saygın olsun, ekmeğı suyu da yerinde, bir eli yağda bir eli balda olsun, İngilizce kurslarına da gitmiş olsun— yani, herkesin ağız kokusuna katlanmaya mecbur olmasın ve sonra da böyle birisiyle?! İnanabiliyor musunuz? Memlekette yığınla okumuş genç varken, bu kadar doktor, mühendis... O kahrolasıcılar da gidip ya alafranga kadın alıyorlar ya da Amerikalı! Mahalle postacısının kızını, sokaklarındaki süpermarketin kasiyerini alıyorlar ya da dişçilerinin hizmetçisini -ki dişlerine bir kez pamuk koymuş!-. Ve işte o zaman, gel de seyret onların pozlarını! Sanki aha Susan Hayward’dır, Shirley McLain, ya da Elizabeth Taylor. Bakın anlatayım size. Evvelsi akşam bu kızlardan birini gördüm. Ki, iki ay önce İranlı bir delikanlı ile tanışmış ve buraya geleli de on beş gün olmuş. Kocasını telgrafla çağırılmışlar, “Haydi hemen gel, milletvekili oldun,” diye. Ev sahibesi beni de davet etti, sözüm ona, o yabancı misafiri yalnız kalıp sıkılmasın diye. Ve dilini bilen, kendisi ile dertleşecek biri olsun. Tam geçen haftaydı. Kız da Texas şivesiyle... Hayır... Gülmeyin. Şaka yapmıyorum. Ağızını öyle açıyordu ki sormayın. Tırnakları hâlâ kaba, kalındı. Belli ki dağ kadar bulaşıktan yeni kurtulmuş. Ve ne diyordu biliyor musunuz? Diyordu ki biz geldik ve size uygarlığı öğrettik. Gaz lambası ile çalışmayı, çamaşır makinesini falan... Texas’ta, çamaşırları hâlâ leğende ovuşturduğu ellerinden belli. Ve şimdi bu pozları! Belli ki bir kovboyun kızı. Topraklarında petrol kuyusu olanlardan değil, hayır! Hani inek sürüsü güderler ya, onlardan... Tabii ben kendisine bir şey söylemedim. Fakat orada bir adam, kırk dökük İngilizcesi ile söyledi, uygarlık buysa o kompanilerin olsun ki, o çamaşır makinelerinin ardından sizi de tuhafiyelik hediye diye gönderiyorlar bize. Tabii kız bir şey anlamadı. Mecburen kendisine tercüme ettim. O, adamın ağızının payını vereceğine kalktı bana ne dedi biliyor musunuz? Şayet kötü huylu ya da hercai

olmasaydın kocan boşamazdı seni. Hem de bu kadar açık seçik. Yani ben, o adamın söylediklerinin acısını yatıştırmak için ve kız yalnızlık hissetmesin diye kendisi ile dertleşmeye başlıyorum; ona Amerikalı bir kocam olduğunu ve boşanıp İran'a döndüğümü söylüyorum, o kalkıp böyle böyle diyor. Sonra, kocamın neci olduğunu ona söyleyince ne dedi biliyor musunuz? "Bunda ne var ki? Hiçbir iş ayıp değil... Ailesi seni, mal varlığı çocuğuna geçmesin diye sepetlemiştir mutlaka. Mutlaka huysuz falansındır..." Sanki yoldan yeni gelen o değilmiş gibi... Dağdan gelen bağdakini kovar misali alacaklıydı da. Tabii ki öyle olacak. Kocasını milletvekili ya... Bu kafasızlar, gidip bu devanalarını almasalar benim gibiler de kendilerini ateşe, köze atmaz... Hayır, teşekkürler. Fazla koymayın. Çarpar. Boş mideye viski... Bardağın dibindeki yeter. Bir parça peynir olsa fena olmaz... Mersi. Aaa! Bu peynir mi? Neden bu kadar beyaz? Ne kadar da tuzlu! Nerenin peyniri?.. Ligvan'ın¹ mı? Neresi orası? Bilmem... Hollanda, Danimarka peynirini bilirim ama Ligvan? Hiç hoşlanmadım... En iyisi yine fıstık... Teşekkürler! Ha! Ne anlatıyordum? Evet. Amerikan kulübünde tanıştım kendisi ile. Dil kursuna gideli bir yıl oluyordu. Ne kadar kalabalık olduğunu biliyorsunuz. Diplomamı alınca üniversite giriş sınavına kayıt yaptırdım. Ama tabii biliyorsunuz. Yirmi bin, otuz bin kişinin arasından kazanmak mümkün mü? İşte bu yüzden, papacığım dil kurslarına git, dedi. Hem meşgul olursun hem de yabancı bir dil öğrenirsin. İşte o pislik de kursta öğretmendi. Uzun boylu... hoş görünümlü... sarı saçlı. Tam bir Amerikan. Ne kadar da uzun elleri vardı, ödev defterini olduğu gibi kaplıyordu. İşte. Birbirimizden hoşlandık. İlk başta çok nazikti. Önce, bir resim galerisine davet etti. Sonra Abbas Abad'daki kulübe. Hani bedensiz başlar çizerler ya, renkleri sıvarlar... ya da insan diye yastık çizerler, bir de kadeh koyarlar başına... ya da ne bileyim, resim diye iki kahverengi leke koyarlar iki metre bezin ortasına... O cinsten şeyler. Papa ile mamayı da davet etmişti. İçlerinde şeker kıyılıyordu². Sonra da kendi arabası ile geri getirdi. Hem de ne tantana, ne protokol! Bir görseniz... Papa ve mama için arabanın kapısını açmalar falan işte... Papaların arabaları yok hâlâ. Belli işte! O gecedен sonra işler yoluna girdi. Sonra dans partilerine davet etti. O bayramlarının birinde. Sanırım "Thanks giving"di. Aaa! Nasıl bilmezsiniz? Amerikalılar için pek önemli. Şükran Günü anlayacağınız. Yani Amerikalıların, son Kızılderililerin işini bitirdikleri gün işte... Papa tabii ki izin verdi. Hem neden vermeyecekmiş ki? Kursun dışında, lisan çalışabileceğim kimse yoktu. Alıştırma yapmazsan olmaz ki. Sonra kararlaştırdık, ben de ona Farsça öğretecektim. Tabii kursun dışında. Öyle konuşmuştuk... Haftada bir gün, bu iş için bize geliyordu. Bilemezsiniz nasıl bir şenlikti. Tatlı kabağını oymuşlardı, aynı ağız göz gibi iki de delik, içinde de ışık yakmışlardı. Ve danslar! Artık İngilizceden çat pat anlıyor, toplantılarda yabancılık çekmiyordum. Gerçi bir sürü de İranlı vardı. O gece bile, ısrar etmesine rağmen bira içmedim. Belki de bu huyumdan hoşlandı. Çünkü eve geri getirdiğinde mamaya, böyle bir kızınız olduğun için sizi tebrik ediyorum, dedi. Ki kendim tercüme ettim. Artık çevirmen olmuştum. Böylece sekiz aydır beraberdik. Kereç Barajı'nda küreğe gittik. Sinemaya gittik. Müzeye gittik. Bazar'a³ gittik. Şemiran'a, Şah Abdolazim'e gittik ve başka yerlere de. Öyle yerler ki o olmasa ben oraları hayatta göremezdim. Ta ki Krismas gecesi evine davet etti bizi. Artık Krismas gecesini biliyorsunuzdur canım. Papa ile mama da vardı. Fefer de vardı. Tanımıyor musunuz? Kardeşim canım. Feridun. İki tane hindi pişirmişlerdi. Hindileri Los Angeles'ten göndermişlerdi... Aaa! Siz ne bilirsiniz canım? Hollywood'un olduğu yer işte. Sadece ona değil, hepsine göndermişlerdi. Sözüm ona, bayram gecesi gariplik çekmesinler. O pisliği, o iş için İran'a gönderdiklerine göre biranın, sigaranın, viskinin lafı mı olur? İnanın bana, katil, hırsız, gangster olsun isterdim ama ocu değil... Elinize sağlık... Bir yudum o viskiden. Sanki Amerikalı

¹ Ligvan: Azerbaycan'da küçük bir şehir, İran'ın en ünlü ve lezzetli peynirinin yapıldığı yer (h.h.)

² İçinde şeker kıyılmak: Çok sevinmek, sevinçten yerinde duramamak anlamına gelen Farsça bir deyim (h.h.)

³ Kapalı çarşı.

değil. Onlar Burbon içerler. Toprak tadar. Evet, bu Scotch. Çok kostak. İngilizler gibi. Evet, ne diyordum? Evet. O gece beni istedi. Resmî bir şekilde ve yemek masasında... Şimdi kendim de mütercimdim. İlginç, değil mi? Kimse şimdiye kadar böyle evlenmiş değil. Önce hindiye kesti ve tabaklarımıza koydu. Sonra, şampanya açtı, papa için de koydu mama için de. Ama mama içmedi. Papa içti. Ben de şöyle bir dudak değdirdim. Tadı önce sertti, buruk. Sonra, sertliği geçti, tatlılığı kaldı. Sonra da papaya söyle, seninle evlenmek istiyorum, dedi. Kelimesi kelimesine tercüme etmemi istedi. Teker teker, her bir şeyi; askerliğini yapmış, vergiden muafmış, kan grubu B’imiş, hasta değilmiş, ayda 1500 dolar maaşı varmış ama döndüğünde 800 olacaktı. Fakat Washington’da bir evi varmış ve hiç borcu, taksiti falan da kalmamış... Ve anne babası da Los Angeles’te yaşıyorlarmış ve onun işlerine karışmazlarmış ve böyle laflar işte... Papacığım, o ilk geceden razıydı zaten. Kendisi de söylemişti bana kızım dikkatli ol diye, bin kızdan birine nasip olur Amerikalı koca... Şaka değil. Yani öyle bir kocayı elde edemezler. Bu söylediği, kulaklarımda çınlar hâlâ. Kızım! Kendin bilirsin nihayet, evlenecek olan sensin. Düşünmek için bir hafta süre iste. Öyle de yaptık. Tabii ta ilk baştan iş bitmişti. Bütün akrabalar biliyorlardı. Bir iki kez de davet, misafirlik, öyle şeyler işte. Oooo ne kıskançlıklar... Herifin önüne çeşit çeşit kızlar dikmeler. Bu yüzden bütün halakızları, amcakızları birbirlerine küstü. Babam doğru söylüyordu. Şaka değildi. Bütün kızlar, böyle bir şeyin hayalini kurarlardı. Fakat herif beni istemişti babamdan. Hiç olur muydu ben kendi yerime başkasını onunla tanıştırayım? Bu arada sadece büyükannem homurdanıyordu. Ailemizde, diyordu, İsfahanlı var, Kaşanlı var, Buşehirli bile var. Hepsini de tanırız. Amerikalısı yoktu. Biz herifin kim olduğunu nereden bilelim. Ailesine, konu komşusuna gidip de neyin nesi, kimin fesi olduğunu öğrenemediğin damadı... ve bunun gibi modası geçmiş, külsüm nene lafları işte. Nikâhımıza bile gelmedi. Kalkıp Meşhed’e ziyarete gitti. Ama içimde şeker kıyılıyordu. Tanıdık bir noter çağırıştık. Bütün akrabalar oradaydı, birkaç da Amerikalı. Ve düğün sofrasından poz poz fotoğraflar. Kocamın bir akrabası, kameraya bile çekti. Amaaan bu Amerikalıların elinden! Her bir şeyden anlamaya çalışıyorlardı. Durmadan soru yağmuruna tutuyorlardı beni. Yani ben şimdi gelinim ya... Anlayan kim? Yok efendim bunun adı neymiş? Bu koca kesme şeker parçasını neden birbirine sürüyormuşuz, kıyıyormuşuz? Ekmeğin üzerinde ne yazılmış? Üzerlik¹ nereden gelmiş? Ama sonunda bitti... O düğünden sonra, ailenin iki evde kalmışını da dairelerindeki iki şoföre aldılar. Yüz bin tuman da başlık verdiler. La ilahe ille Allah’ı da işte, o düğün sofrasının başında söyledi. Hem de ne zorluklarla. Ve “La ilah...” demesine amma da gülmüştük... yani düğün dine uygun olsun diye... Ya işi? İngilizce öğretmeniydi ya... Evlenme cüzdanında da hukukçu diye yazdırdılar. Elçilik mensuplarından iki kişi de tanıklık etti. Ben, bu yalanla bile onu hapse attırıp tazminat talep edebilirdim. En azından, şu anda nafaka diye verdiği dört yüz doların üzerine altı yüz dolar daha koydurabilirdim. Fakat ne yararı var? Yüzünü bile görmeyi çekmiyordu içim. Onunla bir saat bile yaşamak istemiyordum. Bu yüzden de çocuğu vermeye yanaştı sonunda yoksa kendi yasalarına göre çocuğu vermeyebilirdi de. Tabii ben, başlık paramı bağışladım zaten. Kahretsin onun o başlık parası! Parasını, hangi yoldan kazandığını bir bilseniz! O parayı altın gerdanlık yapıp boynunuza takmanız mümkün mü? Yahut pirince, ete verip yemeniz? Bu lafları o gün, o kız da söylüyordu. Eski girlfriendi. Yani kız arkadaşı. Sözlüsü... Ne bileyim. Onu, ilk ve son defa görüyordum. Los Angeles’ten Washington’a uçakla gelmişti. Ve havaalanında bir araba kiralayıp doğruca bize gelmişti. Washington’da kaldığım o iki yıl içinde, ailesiyle ilgili hiçbir şey duymadım. Kendisi, yol uzak, herkes

¹ Üzerlik: İran’da, düğünlerde gelinin önüne, gümüş şamdan ve aynanın yanında, üzerinde çeşitli yiyeceklerin, mücevherlerin ve kutsal kitabın bulunduğu bir tepsi hazırlanır. Yaşamları tatlı olsun diye, büyük iki şeker parçası birbirine sürülür, şeker toz hâlinde gelinin başı üzerinde açılmış, dört genç kızın dört köşesinden tuttuğu ipek işlemeli örtünün üzerine dökülür. Sengak ekmeklerinin üzerine sumak, tarçın ya da safranla dualar yazılır. Nazar değmesin diye de üzerlik yakılır. (h.h.)

kendi işiyle meşgul falan diyordu. Ben de rahattım. Tepemde istemiyordum onları. Bazen bir mektup atıyordum yahut onlar bir iki satır yazıyorlardı. Kızımın fotoğrafını da gönderdim. Onlar da çocuğa doğum hediyesi gönderdiler. İlk doğum günü fotoğrafını da gönderdik ancak ondan sonra bir haber çıkmadı. Ta ki o kız çıkageldi. Selam, selam, sonra da kendisini tanıttı; çok da nazikti. Efendim yalnızlıktan sıkılmıyor musun, vaay ne güzel kızın var falan... Böyle laflar işte. Ben, bozuk çamaşır makinesi ile uğraşıyordum. Teklifsiz bir şekilde yardımına geldi. Ve tamir ettik. Çamaşırları koyduk, Oturunca açtı dert kesesinin ağzını. Nişanlısını Kore Savaşı'na götürdüklerini, savaş bitince de Los Angeles'e dönmediğini söyledi. Güya burada, Washington'da iş bulmuş. Ve alimallah ki, Kore'de gençlerin başına kim bilir neler geldi ki savaştan dönünce bu tür işlere başladılar. Ne işleri diye sordum. Kocamın neci olduğunu bilmediğimi anlayınca gözleri fal taşı gibi açıldı. Bu sefer, tabii ayıp değil falan demeye başladı. Fakat güya bütün ailesi, sırf bu işi yüzünden terk etmiş onu. Ve o ne kadar anlatmaya çalışmışsa da nafile... İşte o zaman, benim kalbim sirke gibi kaynamaya başlamaz mı; ya cellatsa falan diye! Ya gaz odasında görevli ise ya da elektrikli sandalye... Ne de olsa bu tür işleri, hukukçuluk alanına yamamak mümkün. Fakat o işi? Asla. Ne olduğunu söylediğinde gözlerim karardı. Öyle ki, kalkıp viski şişesini büfeden kızın kendisi aldı, bir bardak doldurdu, elime tutuşturdu, bir tane de kendisi için koydu ve işte, dertlerin başı açıldı... Onun üçüncü nişanlısı da elinden işte böyle çıkıvermiş... Birincisi Kore Savaşı'nda, ikincisi Vietnam Savaşı'nda ve bu da böyle işte... Ve diyordu ki, savaştan dönebilenler, neden bu tür işlerle uğraşıyorlar? Ya delirip kafayı yiyorlar ya da katil, cani oluyorlar. Anlamıyorum... Şu ana kadar, kocamın neci olduğunu bilmiyorum diye benim derdime yanıyordu. Sonuçta ben bir hizmetçi kızı değildim ya ya da öksüz, yetim, yol üzerinden alınmış bir kız... Diplomam vardı, annem babam vardı, güzeldim ve bu laflar işte... Evet, elinize sağlık. Bir tane daha fena olmaz. Sizin de misafirleriniz gecikti. Boğazım fena kuruyor. İşin kötü yanı şu ki kız, kalbimde fena hâlde yer etti. Çıtı pıtı bir şeydi... tertemiz. Diyordu ki, yedi yıldır Los Angeles'te ya koca peşindeymiş ya da sinema yıldızlığı. Sonra da birlikte kalkıp çamaşırları serdik, kızımı arabası ile arka koltuğa koyduk, kocamın işyerine gittik. Gözlerimle görmesem inanamazdım. Önce dairesine gittik. Selam, selam... Sonra da buyurun bir emriniz var mı ve hangi park, hangi fotoğraf ve hangi ağaçlar ve ne tür çimen falan... Neresi olduğunu bilmesen balayı için özel ev siparişleri alıyorlar sanırsın. Her şey planlı. Boruların, iki yanın kollarının ölçüleri, boyutları ve üzerine konacak çiçekler ve hangi tür ahşaptan tercih edersiniz, üzerine çekeceğiniz kumaş falan... Ne tantanalar... Taşıyacak arabanın kaç atının olmasını arzularsınız, dilerseniz arabayla götürürüz daha ucuz olur ve hangi model araba falan... Kaç kişi uğurlasın istersiniz, her birinin ücreti ne kadar olur, ne kadar duygulanmalarını istersiniz, hangisi hangi akrabanızın yerine geçsin istersiniz, hangi elbise, hangi kilise... Ben, bir şeydir anlatıyorum... Bildiğiniz gibi değil. Tomarla da tanıtım broşürleri, kibrit ve kâğıt mendil. Üzerinde izahatlarıyla resimler... Örneğin “Kadifede ebedi uyku...”, “Falanca park, cennetin kopyasıdır.” Ve bu tür laflar işte anlayacağınız... Çalışanlar, etrafımızda fır dönüp duruyorlardı, tek kişilik mi istersiniz aile boyu mu? Kaç kişilik? Ki şayet aile boyu alırsanız daha ucuz olur ve karlı çıkarsınız... hem taksit imkânlarımız da var diye... Benim yüreğim az kalsın gerçekten patlayacaktı. Kocamın bucu olduğuna asla inanmıyordum. Herif hukukçu olduğunu söylemişti: Lawyer! Aynen bu sözcük. Sonunda kendimizi tanıttık ve kocamın çalıştığı bölümün adresini aldık. Onların anlayacağı şekilde değil tabii. Efendim falanca filancanın kız kardeşidir de Los Angeles'ten gelmiş de öğleden sonra da dönmesi gerekiyormuş da çok önemli bir işi varmış da... Güya ben de bilmiyormuşum, kocamın bugün nerede, hangi bölgede çalıştığını falan... Sonunda dışarı çıktık, çalıştığı yere gittik. Onları, sıra şimşirlerin arkasından görünceye kadar inanmadım. Kollarını sıvamış, iş tulumu giymişti. Çimenleri arşınlayıp ölçüyor, dört köşesine işaret koyuyor, sonra da elektrikli kazmayı

çalıştırıyor ve alanı çepeçevre deliyor, kazıyor ve sıradakine geçiyordu. İşte o zaman, iki zenci herif, kesilen çimenleri, kaldırıp bir kamyonete koyuyorlardı. Ve kocam dönüp yeri yeniden kazmaya başlıyordu ve o iki zenci, toprağı başka bir kamyonete atıyorlardı. Ve kocam, öylece daha aşağı iniyor, kazıyor ve yukarı çıkıyordu. Sonra, sıra o iki zenciden birine geliyordu. Fakat üçünün de iş elbiseleri aynıydı. Ve ne de dikkatle çalışıyorlardı! Bir tutam toprak zayi olsun istemiyorlardı ya da etraftaki çimenlere dökülsün... Ve biz ikimiz, arabada öylece oturmuş, yarım saattir şimşirlerin arasından onları seyredip zırl zırl ağlıyorduk. Arabamızın yanından kamyonetler geçip gidiyordu durmadan; ya toprak, çimen götürüyor ya da yeni sandıklar getiriyordu. Toprak alma işi tamamlansın diye, yeni sandıkları çimenlerin üzerine yan yana diziyorlardı. Askerlerin, Vietnam'dan geri getirildiği günlerdi. Deste deste... grup grup. Her gün iki yüz, üç yüz... Ve ne de kalabalıktı. Kocamın olduğu takımdan başka, on on iki takım daha çalışıyordu. Her takım parkın bir bölümüyle meşguldü. Ve amma da isim takmışlardı parka: Arlington Park! Duymuş olmalısınız. Bir Amerika'nın başkenti, bir de Arlington. Yani bunların hepsini de o gün, o kız anlattı bana. Ki bağımsızlık savaşından sonra ünlenmiş. Kennedy de oradaymış. Millet seyretmeye gidermiş. Özel Tören Kıtası da varmış ki ne tantanayla değiştirmiş. Her yer yemyeşil çimenlik, mahur tepe... Çimenlikler, çepeçevre şimşir, herkesin başucunda taştan, beyaz bir işaret, üzerine de isimler kazılı. Binbaşılar buraya, yarbaylar oraya, albaylar şuraya. Sade neferler ise buraya falan... Herkes, ordudaki rütbesine göre... Ben, bir şey diyorum işte... bildiğiniz gibi değil. Kız, "Biz Amerikalıların tüm çabası burada sonlanır," diyordu... Pek dertliydi! Yedi yıl boyunca, elinden alınmış üç nişanlı... Öteki ikisinin de yerlerini gösterdi bana. Kennedy'nin de... Ve saygı taburunun durduğu yeri de. Sonra, oradan ayrıldık. Yemeği dışarıda yedik. Sonra da sinemaya gittik, çocuk anırıp durdu, hiçbir şey de anlamadım. Öğleden sonra saat dörtte, beni eve geri getirdi ve gitti. Gidiş dönüş indirimli bilet almıştı ve aynı gün dönmeye mecburdu. Biliyor musunuz en son ne söyledi? Savaşta bu işlerle o kadar uğraşmışlar ki bizim dünyamızı unutmuşlar... Akşam, kocam eve geldiğinde konuyu açtım. Yani kız gittikten sonra ben, ya öyle düşünüp durmuş ya da İranlı dostlara, arkadaşlara danışmıştım. Önce o günü hatırladım -ki ısrarla, Misker Abad'ı¹ görmeye gitmiştik. Evlenmeden hemen önce... Sanki Gülistan Müzesini gezmeye gitmişiz gibi. Ben, o güne kadar Misker Abad'ın ne olduğunu, nerede olduğunu bile bilmezdim. Dedim ya, o olmasa Tahran'ın birçok yerini görmeyecektim. Ve o gün de nerede olduğunu bilmiyordum. Ofislerinin şoförü biliyormuş. Ben de mütercimlik yapıyordum. O durmadan ölülerin nasıl yıkandıkları, nasıl kefenlendikleri hakkında sorular sorup duruyordu. Ben ne bileyim! Şoför de Ermeni! Bizim geleneklerimizi nereden bilecek. Sonunda gidip Misker Abad'ın kapıcılarından birini getirdi, o anlatıyor, ben çeviriyordum. O günler, bunu neden yaptığımı anlamamıştım. Ama hatırlarım. Büyükanmem, bu konuyu bahane ederek homurdanmaya başlamıştı. Beynamaz herif! Gelmiş el âlemin gül gibi kızını istemeye, sonra da alıp Misker Abad Mezarlığı'na götürmüş... Olacak şey mi bu? Hatırlarım, o gün bir Amerikalı daha vardı yanımızda. Kapı görevlisinin anlattıklarını çevirdiğimde, ötekisi kocama, görüyor musun, sandık bile kullanmıyorlar dedi... Bir parça kumaşa sarmak sermaye istemez ki... Tanıyordum onu. Bütçe ve Planlama Teşkilatı'nda müşavirdi. Galiba konu ile ilgili konuşmayı kararlaştırmışlardı. Ben de saf, sade... olup bitenlerden habersiz kuş! Hatırlarım o gün, bizim sandık kullanmadığımızı öğrenince bana, biz aynı gelin güvey gibi süsler koyarız sandığa demişti. Ve kocamışlarsa yanaklarına pamuk koyarız, saçlarına fön çekeriz ve bunların hepsi bir dünya masraftır. Ben de akşam yemeğinde konuyu büyükanmemle konuşmuştum. Ki homurdanmaya başladı. Sonra da düğün günü çekip Meşhed'e gitti. Fakat... hani bende anlayacak kafa? Siz söyleyin! Yirmi yaşında bir kız, güzel, paralı, pullu ve

¹ Misker Abad: Tahran'ın mezarlıklarından biri

saygın bir Amerikalı kocanın elinde olsun; kuşkulanacak bir şey olur mu hiç? Ben ne anlardım Misker Abad'dan. Büyükanmem gibi düşünmem için uzun zaman geçmesi gerekiyormuş. Washington'dayken de bazen olurdu, öğleden sonraları eve geldiğinde zenciler işlerimizi elimizden alıyorlar diye homurdanırdı. Ve ben birinde, zencilerin yargı hakları var mı diye sormuştum. Çünkü ben lawyerin, yargıç, hukukçu ya da adliye ile ilgili buna benzer bir şey anlamına geldiğini sanıyordum. Neyse... Kapıdan girince viskisini verdim, bir tane de kendim için koydum ve geçip karşısına oturdum, konuyu açtım. Her şeyi düşünmüştüm. Bütün yönlerini danışmıştım. İranlı arkadaşlarımdan biri telefonda söylemişti, tabii ya, hepsi bucudur, diye. Onlar, bütün insanlığın mezarıcısıdır falan! Ben de kendisine, yahu şimdi sırası mı slogan atmanın, demiştim. İçinin dertli olduğunu biliyordum. Yeşil kartını iptal etmişlerdi. Ne oturma izni vardı ne dönüş hakkı. Uyrak değiştirip Mısır uyuşuna geçmeye çabalıyordu. Ben de madem öyle neden hâlâ Amerika'dasın demek istedim, vazgeçtim. Ve çok da yakışıklı bir gençti. Defalarca hayıflanmıştım, keşke onun karısı ben olsaydım diye, biliyor musunuz ne dedi bana? "Oooo! Sanıyorum Amerika'nın rahatı sana batıyor." Aynen böyle dedi. Ve biliyor musunuz kendisi neciydi? İşsiz! İki Amerikalı kadın bakıyormuş ona. Sakın sarhoş olduğumu falan sanmayın ya da yüzsüzlük ettiğimi... Hayır! Hanımların biri öğretmendi, biri de uçak hostesi. Her birinin de birer evi vardı. Ve bu delikanlı da haftanın üç günü birinde, dört günü diğerinde kalıyordu. Krallık, sultanlık sürüyordu... Ne okuyordu ne bir yerden bir geliri vardı ne de memleketten para geliyordu. Ama Körfez'in şeyhlerinin hayatını sürüyordu. İranlıları ısrarla alıp götürür, evini gösterir ve sanki yaptığı iş övünülecek bir şeymiş gibi nispet yapardı. Evet. İşte böyle oldu ki ben de yirmi üç yaşındayken, kızımın elinden tutup döndüm. Fakat yine babasına bin rahmet. Telefon çaldı. Başka bir İranlı çocuğu. Kendisini tanıttı. Güya hukukla ilgileniyormuş da falanca söylemiş benim sorunumun olduğunu falan. Nasıl yardımcı olabilirim dedi. Kendisinden, bana uğramasını rica ettim. Yarım saat konuştuk, konuyu enine boyuna gözden geçirip karar verdik. Bu nedenle içim rahattı ve kocam geldiğinde ne isteyeceğimi iyi biliyordum. Oturup, gece saat ona kadar viski içtik ve kendisine, artık Amerika'da kalmayacağımı anlatmaya çalıştım. Önce, annesi babası ya da kız kardeşi ispiyonladı sandı. Ben de ne evet dedim ne de hayır. O gece sinemaya, kulübe, gezmeye falan gidelim diye ne kadar ısrar ettiyse de kabul etmedim. Kendisine son sözümü söyleyip odama geçtim, kapıyı arkadan kilitledim ve bir dev gibi düştüm. Doğrusu zil zurna sarhoştum. Şimdiki gibi... Ertesi gün mahkemeye gittik. İşin ilginç yanı şu ki yargıç da bu işin de başka işler gibi bir iş olduğunu ve bunun boşanma nedeni olamayacağını söylüyordu... Kendisine sordum, sayın yargıç siz, kendi kızınızı verir miydiniz böyle birine? Maalesef benim kızım, yok dedi. Ya geliniz, diye sordum. Var dedi. Şayet yarın geliniz gelse dese ki kocam düne kadar öğretmendi ve simidi bucu olmuş ya da hepten yalan söylemiş olsa... ki kocam kendisi müdahale etti ve sözümü kesti. Yalancılığı açığa çıksın istemiyordu anlaşılın. İşte böylece evet dedi. Kızımın masraf belgesini de imzaladı ve dönüş masraflarını da oracıkta kendisinden aldım. Ya! Benim Amerikalı kocamın macerası işte böyle. Bir bardak daha o viskiden lütfen. Çok mersi. Sizin de misafirleriniz neden gelmezler ki? Fakat... yaaa? Bütün bunları o kız uydurmuş olmasın sakın... O girlfriendi diyorum... ne dersiniz?.."

Narın Yürek Kanı

Mezarlık duvarının üzerinde iki akbaba oturuyordu. Eğri gagaları, içeriye çekilmiş başları, boyunları ve taşa geçmiş çivi gibi pençeleriyle... Her ikisi de ufacık, yuvarlak sarı gözleriyle yolu seyrediyordu. Yol, yılankavi uzanıp giden beyaz bir çizgiydi, o uzaklardan –herhâlde bir kentin varoşlarında, ufkun pürüzsüz kıyısını karıştırıp alt üst ediyordu- geliyor, geliyor ve mezarlığa, o ters dönmüş bir takkeye benzeyen tepenin eteklerine kadar uzanıyordu. Sonra, tepenin taş eteklerinden yukarı çıkıyordu ve mezarlıkta son buluyordu. Yolun ince kıvrımlı kenarında toza toprağa bulaşmış, karıncaya benzeyen birkaç siyah şey kımıldıyor, sürünüyor, yaklaşıyor ve mezarlığa doğru geliyordu. Ve akbabalar, dürbüne benzeyen gözleriyle kımıldayan bu şeyleri kolluyordu. Tenlerinde duyumsadıkları anlaşılmasız kırıklık, onlara uzun süren açlıklarını hatırlatıyor ve kanat açıp dönsünler, yaklaşan taze yemekten haberdar olsunlar diye durmadan kanatlarını dürtüklüyordu. Fakat hâlâ o kımıldayan şeylerden bir koku alamıyorlardı. Bu nedenle oturup beklediler, kımıldayan şeyler yaklaşıp büyüyünce yılana benzeyen boyunlarına gömülen küçük kafalarını, vücutlarından dışarı çıkardılar. Sonunda, kara, kımıldayan şeyler, tepedeki türbenin duvarının arkasında kayboldu. İşte o zaman onlardan biri havalandı, kanatlarını havada gerip bir daire çizerek döndü, tekrar mezarlığın duvarı üzerinde oturdu ve öteki akbabaya: “Kalksana! Görmüyor musun geliyorlar? Ne kadar uyusuk şeysin böyle!..” dedi.

İkinci akbaba bu gözyaşına karşın, kanatlarını hafifçe açarak kımıldadı: “Bu ihtiyar leşler kımıldayacak hâl mi bırakırlar sanıyorsun? Hem de ayda yılda bir kez? Kanadının kımıldayabilmesi için genç ete, kana gerek var. Bu yaşlı leşlerin dermanları olsaydı kendi ayakları ile gelmezlerdi bu ‘Çinot Pol’e. Evet evlat. Ben, bu yaşlı leşlerin gözlerini o kadar oydu ki kendi gözlerim de görmez oldu neredeyse. Kendin git de bak bakalım neler oluyor! Bu dünyadan umudumu kestim. Bu kocaman kenti görüyor musun? Ben biliyorum. Yıllardır bilirim. Senin olmadığın zamandan beri bilirim. Bu şehrin insanları, Ahuramazda’ya¹, bu mezarlığa sadece yaşlı leşlerini bırakmak için yemin etmişler. Gençlerinin çok daha önemli işleri var. Evet evlat! Ama yine de eyvallah demeli. Bazı şehirler var ki, mezarlıklarının kapılarını hepten kapanmış. O kadar sonradan görmeler ki, o yaşlı leşlerini bile toprağın altına tıktırırılar. Dahası, bir de bir atasözleri var: “Kediye, bokun dermandır demişler, sıçmış üzerini örtmüş!” Canı sıkılan ve başını, kımıldayan kara şeylerin, arkasında gözden kayboldukları duvara doğru çeviren birinci akbaba, “Sende hiçbir zaman bir hayır, bir bereket olmadı. Kendime şaşarım ki burada seninle yaşıyorum. Hep gevezelik hep zevzeklik!” dedi ve bir top gibi yuvarlandı, mezarlığın duvarından havaya sıçradı ve etrafa göz atmak için kanat açtı.

Kımıldayan siyah şeyler beş taneydi ve birkaç iki bacaklı da etrafında dönüp duruyordu. Mezarcılarla işleri vardı. Meraklı kuş, şimdi hareketsiz duran o siyah şeylere doğru pike yaptı, alçak bir uçuşla yanlarından geçti, onların birinde bir nar çıkını gördü... Nar yükünün altındaki leşin beyaz örtüsünü de... Sonra havalandı ve mezarlık duvarına geldi. Soluklanınca “Biliyor musun? Keşke Ahuramazda’dan, başka bir şey isteseydin. Yanılmıyorsam, kısmetimizde taze et ve kan var,” dedi. İkinci akbaba, “Senin de bu iyimserliğin bizi öldürecek hani. Evet evlat! Dilemek, gençler için ayıp değil,” dedi.

Artık iyice sinirlenen birinci akbaba, “Ne zırvalıyorsun moruk karı! Leşin üzerindeki nar yükünü kendi gözlerimle gördüm. Onların, gözleri bu narda olmayacak kadar irsleri, mirasları var,” dedi.

¹ Ahuramazda: Zerdüştlarin inandıkları Tanrı (h.h.)

Bu müjdeyi duyan ikinci akbaba başını eğdi ve kanatlarının altında bit, pire arayarak “Haydi gidelim,” dedi. Bu kez, ikisi birlikte sabırlı, taze soluklu tavaf edenler gibi, sessiz bir ağırbaşlılıkla ayinlerini yerine getiren uğurlayanların üzerinde kanat açtılar. Mezarlıclardan biri mezarlığın kapısını onlar için açtı, diğeri beyaza bürünmüş leşi omuzladı ve merdivenlerden yukarı çıkardı. Uğurlayanlardan ikisi, narları adım başı yere çarpıyor; birkaç kişi ağlıyor kafasını sallıyor, birisi tütsü yakıyor ve bir çocuk, onların başucunda korkusuzca uçan akbabalara taş atıyordu. Birisi, çocuğı azarladı. Akbabalar uzaklaştı, mezarlık duvarına doğru uçtu, soluk tazeledi ve mezarlıcların, leşi yerine koyup geri gittiklerini gördü.

“Neden beyazlığı yırtmadılar?”

“Ben nereden bileyim genç! Ahir zaman olmuş artık! Bilmem neden Maoşiyant zuhur etmiyor! Pençelerimde derman kalmadı artık.”

Ve mezarlığın kapısı kapanınca akbabalar leşe doğru pike yaptılar. Genç olanı gagasının bir darbesi ile örtüyü yırttı ve eti pençesine aldı. Daha yeni oturan ikincisi, “Amma kokuyor ha! Bu leş kokusu değil ki! Bu etin rengi bu neden kadar değişmiş?” dedi.

Ve açlık, ötekinin yanıt vermesini önlüyordu. Bu yüzden ikincisi, “Ben bu etten yemem!” dedi.

“Cehenneme ki... Git nar tanelerini gagala ki kabız olasın!”

“Mankafalık etme. Bu genç eti, deriyi, öylesine ihsan etmediler bize. Bu işte bir bokluk var. Bu kadar heyecanlanma. Hayrını görmezsin sonra.”

Fakat birinci akbaba hiç oralı olmadı. İkinci akbaba onu kollarken o, gagasının ve pençesinin gücü el verdikçe leşi parçaladı. Keyfi için gözlerini oymak isterken içinde bir şey ayaklandı, başı döndü ve leşin yanına yığıldı. Önce titredi, sonra boynunu uzattı ve kaygıyı içinden atmak için tırnaklarını çıkardı. Fakat olduğu yerde soğudu. Yaşlı akbaba kafasını sallayarak “İşte,” dedi, “Sen sen ol başına buyruk olma. Aaaah ah, şimdi nereden bir dert ortağı, bir kafadar bulayım kendime! Bu uçsuz bucaksız çölde, bu leşlerle... Artık o eski leşlerin kokusu bile yok onlarda...”

Kanat açarak güçlükle havalandı. Mezarlığın dışına, adım başı serpilmiş ve ağızlarının kıyısından yüreğin kızıl kanının sızdığı narlara doğru uçtu.

Behmen Mağarası

Gece, ateşin etrafında geç saatlere kadar oturmuştuk. İlyas, Sohrap, Darab ve ben... Bize durmadan şarap, meyve ve nargile getiren Şekur da vardı... Darab, “Bu ilk kuşatılmamız değil ki,” dedi.

İlyas, “Sonuncusu da değil,” dedi.

Darab, “Bu gece anlatmak istediğim macerayı bölük pörçük duymuşsunuzdur belki,” dedi, “İlyas, o yıl bizimle gelmedi. Şehbaz, Osmanlı’da okuyordu. Ben, Feridun ve Mahbegüm aileyle kalmıştık.”

Sohrab, “İşkân hikâyesini mi anlatıyorsun?” dedi.

Darab, “Keşke Mahbegüm ve Feridun da burada olsalardı, hatırlatırlardı,” dedi. “Yıl 1930’du. Yayla mevsiminin son ayıydı, sıcak iklime göç zamanı yaklaşmıştı ki iskân emri geldi. Askerî İlhan¹ Behmen Mağarası’na geldi, iskân memuru ve aşiretin Tahta Kapısı’ydı. Başının arkasında, yeni ordunun süngüleri parlıyordu. ‘Emirle,’ dedi, ‘aşiretler her neredeyse orada kalmaları gerek,’ ve bu arada “kendilerinin” kara çadırdan hoşlanmadığını söyledi, beyaz ve sarı çadır kurmalıymışız, hem neden çadır yerine ev yapmıyormuşuz ki? Bunları söyledi ve aşiretin ileri gelenlerini dinlemeden gitti.

Ordu İlhanı’nı herkes tanıyordu. “Hayır” ve “ama” dinlemiyordu, askerî cemaatin mantığı vardı onda, cümleleri hep ‘gerek’le bitiyordu.

İzin karnesi çıkaralı epeyi olmuştu. Her dört aileden biri, davarını yaylaya resmî bir karne ile salabilirdi. Kalanlara karne satın almıştık. Yola çıkma karnesi, on ile elli tumana alınıp satılıyordu, parasızlar gebbe², kilim, koyun, buğday, at veriyorlardı ve askerî ilhan memurlarından -ki yüzlerini hatırlamıyorum- geçiş karnesi satın alıyorlardı.

Askerler, gedikleri, sığınakları işgal etmişlerdi, asilerin, yol kesenlerin, gedik kapatanların mezarların başından, ormanların derinlerinden ve yakılmış harman yerlerinden, dağların kalbinden geçiyorlardı. Annelerin ilençleri ve şehitlerin ağıtları onların peşindeydi, her yeri ele geçirmişler, ilk fatihin kendileri olduklarını sanıyorlardı. Behmen Mağarası’nın eteklerindeki düz çimenlikte çadır kurmuştuk, dağın eteği, Çarleng Aşireti’nin atlarının bırakıldığı geniş bir mera idi.

Vardığımızda hava çok soğuktu, bitkiler, ağaçlar ve çiçekler meyveye geç durmuşlardı. Haziran ayında nisan rüzgârı esiyordu. Havayı ince bir yağmur kaplamıştı.

Merada, aşiretin yaklaşık beş bin, hepsi de cins atı vardı. Aşiretin sermayesi olan atlar açık renkli, sarı, ablak ve kızıldı; Hicaz ve Türkmen küheylanlarının yanında, ovaya bırakılmıştı.

Bizim aşiretin bu yaylaya ilk geliyordu. Her zamanki yurdumuza gitmemiz yasaklanmış, mallarına el konuluyordu. Hoy ve Merend askeriyelileri, dedelerimizin yurdunda pazen³, maral ve turna avlıyorlardı, köylerde, kasabalarda, sokaklarda ve evlerin halvetinde dedim dediktiler. Çobanlar inek, koyun, keçi sürülerini

¹ Göçebe aşiretlerden sorumlu jandarma kolu.

² Göç boyu dokunan bir çeşit halı.

³ Bir çeşit uzun boynuzlu koyun.

Rombe gediklerine kaldırmışlardı. Biz işte bu gediğin belinden Behmen Mağarası'na, çocuklarla giderdik. Mağara, Rombe gediğinin sonundaydı, fazlaca olmayan bir yükseklikte; altmış yetmiş merdivenle varırdın ona.

Mağaranın bir sürü dehlizi, dalanı vardı; merdiven avlusu, kalenin meydanı kadardı ve oradan bir sürü dehlize yol vardı. On kişinin kolaylıkla yan yana geçebildikleri ana dehliz, tuhaf oymaları olan kocaman, taş taklarla sonlanıyordu.

Sonradan yıkılan ya da harap edilen meclisler; insanların kolu bacağı, atlar, onların gözleri, kadınların süsleri ve kuşamları, takların altında her bir köşede arda kalmıştı. Bir mihrap ve kurbanlık mahallinin tarhi karşı duvarın ortasındaydı.

Büyüklerin tahtları, sürüler, av alanları, gemiler, kırılıp dağılmış taşların zemininde göze çarpıyordu. Sonradan gelenler, ellerine geçen balta, kazma ve o mermer kayalıklardan daha sert olan her şeyle yüzleri, heykelleri, sürüleri, aletleri, meclisleri ve alanları yıkmışlardı ve sanki bir aşireti top ateşine tutmuşlar ve insanlar havada uçuşuyordu ve onlardan bir göz, bir el, bir kalp, düşüyor ya da uçuyor gibi görünüyordu.

Darmadağın göz çukurlarından, at arabalarının yığını ve dörtına çapmalardan, köyün kalabalığından, gezinme ve av kayıklarının içinden, gürültülü dalgaların derinliklerinden tomar tomar bitki, çiçek ve yosun yeşermişti. Seyrek yeşil, sarı ve kırmızı bitkiler bir süs, bir yara, bir dağlama gibi kurbanlığın her köşesini örtünmüştü ve şayet henüz bir at yelesi, tek düşmüş bir göz, bir örük saç, bir etek kıvrımı, bir yay ve bir kılıç insanoğlunun ve doğanın zararından kurtulmuşsa ve kalmışsa şaşırdık neyi bekliyor diye.

Yarıklarından su akıyordu, ermiş kar tavanlardan damlıyordu, ilerledikçe damlalar artıyordu; ta ki buz kolonların, kireç deliklerin, mermer eşiklerin ortasından karanlık su birikintisinin üzerinde salınan bir düzlüğe gelirdik.

O aşağılarda, üç metre daha derinlikte, sıcak su göleti vardı. Gizli deliklerden ya da madeni taşlar ve suyun dalgalanmasından ve aynamsı mermerlerden yansıyan turuncu ve yeşil ışıkların altında, kaynağı karanlıkta gürleyen bir şelale olan geniş su birikintisi görünürdü. Aşağı inmeye cesaret edemedik, suyun hararetinden tere boğulurduk ve soka su canavarlarının korkusu bizi aşağı inmekten alı koyardı.

Gündüzleri mermer eşikte düzlüğe karşı otururduk ve turuncu ve yeşil ışığın parıltısında -ki bazen gümüşü sise dönüşürdü- karanlıkta gürleyen şelaleyi ve mağaranın diplerindeki o koca canavarın soluklarının dalgalanmasını dinlerdik.

Hikâyenin ortasına gelen Feridun, “Darab! Biz nasıl oldu da kaldık demedin!” dedi.

Darab, “Dedim,” dedi.

Feridun devam etti: “Olmaz! Buradan göç edemezsiniz dediklerinde, İsfendiyar Han dedi ki sonbaharı kışı biz burada nasıl dayanırız, halt etmişler. Zeygom Han, Allah rahmet eylesin, o zamanlar gerçek ilhanlık vardı, dedi ki birini merkeze göndermeliyiz çaresini bulsun, yazın sonuna bir ayımız var. Han Baba'nın, önce İsfahan sonra da Tahran'a gitmesine karar verildi. İsfahan askerî ilhanlıktan umudunu kestiğini öğrenmemiz için on beş gün geçti, gerçi hepimiz biliyorduk o para alır ama almamıştı işte, mutlaka iş ciddiymiş, baba merkeze gitti, tanıdıklarını gördü. Şehre yerleşmiş aşiretlerden yardım istedi, yazın sonuna doğru meraya geldiğinde dedi ki: Hiç! Ve bu ‘Hiç’i, kaç gece gündüz herkese anlatıp durdu.

Merhum Zeygom Han dedi ki ‘Gitmeliyiz!’ Nasıl olursa olsun, vur kaçla da olsa kendimizi bu tehlikeden kurtarmalıyız. Herkes gitmeden yanaydı, özellikle baba. Çünkü beş bin atın ve iki bin inek ve koyunun yarısı bizim aşiretindi, kalsaydık hepsi telef olacaktı.

İsfendiyar Han, “Bakınız!” dedi ve askerî güçlerinin o bölgedeki yerlerini çizdi, bizi içine alan bir çember yaptı; çepeçevre bizim yaylamız, taburlar, tümenler, ordu karargâhları konuşlanmıştı, göç haberini alır almaz hepsi o yöreye hücum ederler; yolumuzu kapatırlardı. Bu kadınlarla, çoluk çocukla, davarla, erkeklerin eli kolu bağlıydı; vur kaç mümkün değildi.

Her gün iki nöbet, dev rüzgâr mağaranın yükseklerinden aşağı inerdi; uğuldayarak yüzleri, kolları, bacakları yalar, çizer derisini soyardı. Kadın erkek, herkes çalışıyordu. Çamur hazırlayıp kerpiç yapıyorlardı, kereste kesiyorlar, su getiriyorlar, saman topluyorlardı ki davarlara ahır yapılsın ve atlar için bir sığınak. Dev rüzgâr, her şeyin altını üstüne getiriyordu. Kâgir duvarlar örülüyor, tavanlara direk konuyor, keten ve kemiş tomarları tavanları kapatıyordu, üstlerine taş ve çakıl konuyordu. Erkekler, kendilerinden ziyade atların ve sürülerin derdindeydiler. Sonbaharın ikinci ayında ince kesintisiz yağmurlar yağmaya başladı. Zeygom Han emir verdi, geçici olarak çocukları ahıra yerleştirsınler diye. Ahırlara duvar örüldü, ayrı kapıları olan küçük odalara bölündü.

Mahbeygom -ki Tavus’la öykünün ortasında gelmişti- “Yaşanacak yeri değildi,” dedi, “ne rafı vardı ne penceresi ne uyumak için bir yer. Tıpkı bir mezar... O korkunç rüzgârda yağmurda, herkes yine de o ıslak soğuk çadırlarda kalsınlar istiyordu.”

Darab, nargileyi kenara bırakarak devam etti:

“İnşaat işi zorlukla ilerliyordu. Su, örülmüş alçak duvarları yıkayıp götürüyordu. Atlar gün boyu yağmurlu havada kişniyor, toynak vuruyorlardı. Nemli havada neşelenmişlerdi. Buhar yayan burunlarını ahırdan alıyor, yuvarlak kızıl gözlerle karşıya bakıyorlar, dur duraksızdılar. Yele ve kuyruk dikletmiş birbirlerini ısıyorlardı, birbirlerine atlıyor, çifte atıyorlardı. Ansızın bir at, yularını koparır, kısa duvarlar ve çıtaların üzerinden atlar ıslak ovada uzaklaşırdı. Bir atın kaçıışı diğer atları çılgına çevirirdi. Bazen yüz atla bir sürüyü göürdün ki birbirinin peşinden çember çiziyorlar. Yağmurun kırbaçları atında, birbirinin ardınca koşuyorlar ve toynak vuruşları çamur ve balçık yığnında, ıslak ot ve yaprak dökmüş çiçekler içinde kaybolurdu. Onları yakalamak herkesin kârı değildi. At sığınağının tavanı bitmek üzereydi, atların kaçışını önleyen bir buçuk metrelik duvarlar ve tavanı taşıyan dikine ahşap kolonlar... Duvarlar her yandan göz görebildiğince uzanmıştı.

Havanın daha da soğuduğu sonbaharın sonlarına kadar, kadınlar ve çocuklar için yeterli sayıda sığınak tedarik edilmemişti daha. Ahırlar, odalar, hepimize yetmiyordu. Kar serpiştirmeye başladığında daha kerpiç dökkenler vardı, kerpiçler kar altında kalıyordu; çobanlar koyunlarını vadinin diplerine, ormanın nehir gürültüsünü yutan bir yere götürüyorlardı. Kış geldi, başlangıçta zaman zaman güneşin gülümsemesi ile eriyip giden hafif karla. Post, deri, yün üst giysiler sandıklardan çıkarıldı. Birçokları daha çadırları bırakmış değillerdi. Çadırlar yerden bir iki basamak yüksekte kuruluydu.

Soğuk rüzgâr devî, dağın boğazlarından ve yarıklarından, kıl hisardan, ipek ve keten giysilerden geçiyor; pamuk yorganlara işliyor, çocukların uykularını kaçırıyordu. Kabile için kar, açlıktan ve susuzluktan ve irtibatsızlıktan oluşan bir hisardı; sırtlan ve çakalların yaban ulumaları hisarın arkasından sürekli gelmekteydi.

Gökyüzü başımıza yıkıldı; öyle yağmur, dolu ve kar yağdı ki iki metreyi bulan karda, çadırlar, kara kilimler ve yüksek çadırlar beline kadar, bazen tavanın topuzuna kadar bu yıkımın altında kaldı. Kar yüklenerek çadırların direklerini büktü, kırdı, çadırları yırttı, çadırdakilerin eşyalarını örtüp gizledi ve aşiret, kar ve rüzgârdan oluşan devinimli bir oylum oldu. Adamlar sekilerde kara gömülmüşler, gökyüzünün aralıksız yıkımını çadırlardan silip süpürüyorlardı. Uyurken ansızın gafil avlanmışlardı. Kar geldi, dondu, donmuş buza

yeniden kar yağdı, rüzgâr devî onu yeniden kırık ayna benzeyen bir büyüye sararak keskinleştirip parlattı, onun üzerine yeniden kar yağdı, öyle ki sonraki gece, buz, çadırların karını dondurdu ilerleyip kilitlendi.

Kesintisiz yağış insanları ve davalarını örseledi. Göğün öfkesi dindiğinde, çadırlar oturma veya uyuma yeri değildi. Direnebilenler, kara çadırları kaldırdılar; yarısını odaların tabanını örtmek için ya da kısacık kapılara perde olarak kullandırıdılar ve diğer yarısını ise atlara örtü yaptılar, biliyorlardı yayla atlarının zemheriye dayanacak solukları yoktur.

Karanlık nemli evlerde, yüzler hüznüydü, kavurma ve tuzlama et, tulum peyniri ve süt mamulleri kışa yetmezdi. Bir matara su getirme işi, bir kadının bütün öğleden öncesini alıyordu. Eli boş avcılar akşam saatlerinde döndüklerinde, kuru bir ekmeği bir soğan kâsesinde kırıyor yahut pişmiş bir patatesi mangalın külleri altından çıkarıyor, öğlen ve akşam yemeğini bir iki lokma ile unutuyorlardı. Anneler, kavurma ve tuzlama balık etlerini gizlice hasta ve soğuk çarpmış çocuklara yediyor ve kendileri ise tuhaf oruçlarını bir dilim ekmekle bozuyorlardı.”

Mahbegüm, “Hatırlıyorum,” dedi, “baba derdi ki ‘Biz bu kıştan sağ kurtulamayız.’ Hancan güler, ‘Sen hep böyle dersin, hep de yırtarsın,’ derdi. Baba, ‘Atlarımız, bu karın altında hayat, bu katil soğuklar,’ derdi. Hatuncan gülerdi, gülüşleri bizi yüreklendirirdi, tam da o açlık ve susuzluğun ortasında, onun gülüşleri sıcak çorba kokardı. Buzdan tünellerin içinden birbirimizin görüşüne giderdik, orada saklambaç oynardık, facianın farkında değildik daha. Feridun sızlanırdı, ‘Artık ölmek istiyorum.’ Ona, ‘Yaşamalısın!’ derdim. ‘Dayanamıyorum artık,’ derdi. Ben de hastaydım fakat onu avutuyordum. Darab’ın morali bizimkisinden daha iyiydi. Hiçbir zaman yakınmıyordu. Baba, ‘Allahtan çocuklar burada değiller,’ dedi. İlyas ile Şehbaz’ı diyordu. Darab bizlere de yetişiyordu. Üzerimize bir şeyler geçiriyor, bize ateş yakıyor, çay ve su veriyordu, bizim gözümüzü o. Baba durmadan ‘Atlarımız, vay atlarımız,’ derdi.”

“Billur tünellerden atların ağıllarına bir yol vardı, topluca ahıra giderdik. Atlar kirli ve karışık yeleleri ile kafalarını yemliğe sokmuşlardı. Yemliğin dibinde bir avuç arpa tozu ve saman, nahif burunlarına yapışmıştı. Gözleri bulanıktı. Tiksiniyor; artık tımarlanmaktan, arpadan samandan, tanıdık seslerden tat almıyorlardı. Gövdelerinin eti, alışıktı olmadıkları kışta erimiş, sıra kemiklerinin erimesine gelmişti.

Ocak ayının devî, ağıl odalara saldırdı. İhtiyar cesetlerin ve hummalı aç çocukların üzerinden geçti, billur tüneli arkada bıraktı, karınları sırtlarına yapışık küheylanlara, öksüren atlara, kemiksi sıpalara saldırdı.

Hancan gün boyu başında oturmuştu, yayladan getirdiği otarı kaynatıyor, benim ve Feridun’un boğazına döküyordu. Feridun! Hatırlar mısın bir gün, belki de bir gece sen ‘Bu kış da körlük gibi, dermansızdır,’ demiştin, Hancan duymuş, ‘Bu kış da geçer,’ demişti. Sen ‘Asla!’ demiştin. O ‘Evlat, asla, asla söyleme,’ demişti.”

Darab, devam etti: Çok az kişi o kışın ne olduğunu biliyordu. Bizim nerde kış görmüşlüğümüz vardı. İnsanlar dışarı çıktıklarında ansızın çölde donuyorlardı; ayakta, eğilmiş, dize çökmüş, düşmüş, buzdan heykel oluyorlardı. Kar üzerlerine çöküyordu, ayakta ve dize gelenler dağı oluşuyordu. O kardan dağların arasında, kurt, sırtlan ve çakal ulumaları; ölümü yaklaşan atların kışnemeleri duyuluyordu. Çılgın ve ürkmüş atlar yular koparıyordu kereste kolonların arasından, yün ve kıl örtülerin ve yırtık postların üzerinden sıcıyorlardı, beyaz heyula onları çağırıyordu, yollarda çapıyor, kalıyorlardı, buz bacaklarını kesiyordu, kar çukurları onları yutuyordu, ölümcül çabalarla ilerliyorlardı, düşsel bir dinginliğin peşinden koşuyorlardı, hoş kokulu otların rayıhası, neşeli binicilerin ıtrı, uzak toprakların kokusu, onları ölümcül bir şekilde dörtlü sürüklüyordu. Şubat

heyulası ile son karşılaşmalarında tepinmekten duruyorlardı, kanları donmuş havada solup sönüyordu, dörtalayken soğuyorlardı, tırıs hâlinde kendi yokluklarının hacmi oluyorlardı.

Karga sesini duydum iki kez, hem de yarı gece. Tuhaftı, uyku sersemedi, kalktım. Kışın alaca mehtabında bir kımiltı gördüm, mağaradan çıktım, iç çekişin donduğu duru bir soğukta Mahbegüm'ü gördüm, bir tek gömlekle karla örtülü bir ağaç kundesı üzerinde oturmuştu. Siyah ve sarıya çalan bir canavar, yayvan kulakları ve uzun burnu ile onun karşısında kuyruğu üzerinde oturuyordu. Duyduğum ses, Mahbegüm'ün gırtlğından mı çıkmıştı yoksa o canavardan mı belli değildi. Belki de soğğun sesi idi... Onlar sanki saatlerdir birbirlerine karşı oturuyorlardı, ölümü karşısında oturan bir hasta gibi, sabırlı ve sessiz.

Koştum, canavar aynı yerinde oturuyordu, soğuk terler içinde kalan Mahbegüm'ü kucakladım, çadıra getirdim, Daha yaşamalıymışsın.”

Mahbegüm inledi: “Keşke kurtarmasaydın beni!”

Feridun, “Zeygum Han'ın mesajı herkese ulaştı; ‘İyisi Behmen Mağarası'na göç edelim,’ diye,” dedi.

Gediğın karını açmaya, gök yeniden bunalmadan yolu Behmen Mağarası'na kadar düzlemeye karar verdiler.

Deneyimli yüz kişi, uzun kürekleri, kalburları, ahşap ve demir aletleri ile ayrıldılar, buz üzerine oturmuş kar tabakasını sıkılaştırsınlar diye yola koyuldular. Diğer erkekler, yarı can olmuş atlara tımar vermeye başladılar. Yolu açmak için çıkanlar, döndüler ve işin düşünüldüğünden daha zor olduğunu söylediler. İlk hafta yolun yarısı bastırıldı, ikinci hafta sonunda fırtına birkaç kişiyi uçuruma fırlattıktan sonra açılan yol taş merdivenlere kadar geldi. Darab konuyu daha iyi biliyor.

Darab, bu kez bir metni yazdıran yazar edası ile geçmiş ömrün hikâyesinin çekiciliğine kapılarak dikkatle anlattı:

“Gece yarısı, dağ eteklerinde başka bir geceye kalmayalım diye, ovadan hareket etmeye karar verdik. Günbatımından yükler bağlandı, atlar iyice kuşandı. Çocuklar postla, yünle, çulla çuvalla belenip kundağa sarıldılar. Erkekler, yüzlerini gözlerini bağlayıp ayaklarına patava¹ geçirdiler; ellerinde sopa ile boranın uğultusunda, yarı gece yola koyuldular. Şirret rüzgâr, insanları tarıyor, yoldan çıkarıyor, ayaklarını kaydırıyor, kadınları savuruyor, atların sırasını yarıyordu. Erkekler ve atlar ön sıradaydılar, kadınlar ortada ve gençler ise kuyruğun sonundaydılar, düşüp kalanlara yardım ediyorlardı. Rüzgâr sürüyü ve insanları kırbaça tutmuştu; alevleri, meşaleleri, fenerleri ve fanusları eğip büküp söndürüyordu. Soluklar donmuş, bacaklar takatsiz, rüzgârda, boranda, karda eğilmiş gövdeler ve gözlerde buz. Yolda kalakalanlar, hasta atlar, kimsesiz nahifler, kafileden kopanlar, diğerleri geçsinler diye kendilerini yolun kenarına çekiyorlardı; o karanlık fırtınada ses sesi kavuşmuyordu.

Kar ayaklar altında gıcırıyor, zaman zaman bir çukur, bir pusu, adamı ve atı yutuyor, beyaz yumuşak bir hacim atın kâkülünden ve adamın şapkasından geçiyordu. Bir taş kımıldayan ağırlığın altından kayıyordu, ayağın bastığı yer yarılıyordu, güvenilir görünen düzlem aniden çöküveriyordu; bir kayma, bir omuz çarpması, bir gaflet, uçurumun halvetini karanlık haykıran bir gövdeyle yarıyordu. Gündüz olunca zorluklar azalmadı. Behmen Mağarası'na kadar daha çok vardı. Yaşlıları ve hastaları ata bindirmişlerdi. Çocuklar, insanların ve davarların arasında haylazca koşturuyorlardı, günbatımına kadar yürüdük ve önde gidenler, havanın kararması ile birlikte, belli aralıklarda ateş yaktılar. Sarı, turuncu ve mavi; yığınla odun öbekleri, dağlık geçidinde sıra noktalar gibiydi. Yürüyenler, merdivenli geçidin kıvrımlarında, aydınlık aralıklarda, kendilerini odun ateşi ve

¹ Kürtçe. Kar üstünde yürümeye yarayan, yayvan ayakkabı altlığı.

içki ateşi ile ısıtıyorlardı, başka bir aydınlığa varmak için karanlığı yarıyorlardı. Kadınları ve çocukları, sığınaklara daha erken götürdüler. Karda yuvarlanıp düşmüş takatsizleri ve yaşlıları ve taşlarlar yaralanmış atları, buz tutmuş merdivenlerden yukarı çekmek için döndüler.

Kadınlar, mağaranın ağzında kocaman bir ateş yakmışlardı. Baygın hastalardan başka, kimse sabaha kadar göz kırpmadı. Sabah olunca, ısınmak için odun kümелendi, atlar için bir yer yapıldı. Gecenin kalabalığı ve yorgunluğunda birbirine girip karışan aşiretleri birbirinden ayırdılar. Ondan fazla kadın erkek kayıptı. Öğlene kadar ancak ikisinin cenazesi bulundu, otuzdan fazla kısırak ve küheylan sakatlanmıştı.

Erkeklerin kestane ormanlarına gitmelerine, et ve taze sebze, odun ve tene getirmelerine karar verildi. Atların kişnemeleri, ihtiyarların ve acı çekenlerin inlemeleri, tanıdık olmayan yerin korkusu içindeki çocukların ağlamaları, yaşlıların homurtuları, erkeklerin terslikleri alaca kayalıkta yankılanıyor, mağaranın dışındaki fırtınanın sesinden daha yükseklerе gidiyordu. Günbatımına yakın sırtları odun ve taze et ve orman teneleri ile dolu çuvarlarla dönenlerin, orman canavarlarının sürüye saldırmaları ve vurgunları hakkında anlatacakları hikâyeler vardı.

Günler peş peşe geçiyordu ve biz biraz daha kendi canavar sığınağımızda yerleşik oluyorduk. Gündüzler, topluca yiyecek arama ve o günün belalarına çare aramakla geçiyordu, bir at bir çocuğu çifte darbesi ile öldürüyordu, bir at çorbaya işiyordu, bir atın sıpası karanlık dehlizlerde kişneyerek kayboluyordu, bir çocuk ana yolun ötesinde üzerinden buhar yükselen göle düşüyordu, yardımına koşuncaya kadar, mağaranın dibine, belki de derinlerde bir kuyuya emiliyordu, birisi hastalıktan ölüyordu ve kesintisiz inlemeleri, mağaranın bir bölümünü dolduruyordu, bir hayvan doğuyordu. Gebe bir kadın bebeğini dünyaya getiriyordu. Oğlanlar, kızlar aşık oluyorlardı ve bekanın hayvani isteğini dindirmek için en karanlık köşeleri seçiyorlardı. Her gün ölümün ve yaşamın bir töreni, güçlü etkisi ile toplu hayatı ileriye itiyordu. Geceleri, ateş çemberinin çevresinde, rahat ve nimet dolu ve sığınağımızın olduğu geçmiş gündüzlerin ve gecelerin anısı ile geçmişte tekrarlıyorduk. Masalcılar anlatıyorlardı, hanlar sükûnet içinde içki içiyor, tavla oynuyorlar, sabırlı perişanlar kaygılanıyorlardı.

Kalan inek ve koyun sürülerini, telef olma korkusuyla mağaraya getirdik. Koyun kuzuların melemeleri, keçilerin hoplayıp zıplamaları, keçi ve koyun sütü ve pislik kokusu, atların kişnemeleri, ineklerin böğürtüleri, hayvanların her yere tezek atışı kadınları çileden çıkarıyordu. Canavarlar, mağaranın girişinde, ağıl ve yemlikten başını kaldırarak yorgun düşen, can sıkıntısı içinde gecenin gelmesi umuduyla ağır gündüzlerini geçiren ve geceleri ise yarını olmayan bir umutla uyuyan bizi seyreliyordu.

Yeterli azığı olanlar kumara, içkiye ve esrara sığınmışlar, mağara dışındaki avlanmaya katlanamayanlar ise tüfekleri ile duvarlardaki geri kalan kabartmalara nişan alıyorlardı. Onların bol müşterili bahislerinde, iddialar atalarının göz boşluklarına nişan alıp onları vurmak, bir ayaktan bir parmağı, bir tapınak bekçisinin eteğinin kıvrımını, bir kutsal ateşdanlığın ucunu uçurmak üzerineydi. Bazen heyecan dolu avlanma alanındaki yaban domuzları, aslanlar ya da geyikler, tavandan, duvardan kopup düşüyor ve taştan etleri ayaklar altında dağılıyordu. Bir başka grup az ötede taşçılığa koyulmuşlardı. Aşiretin adını sanını, nergis tarlaları, ölü ve dirilerin göç öykülerini, cereyan etmekte olan efsaneyi, dağılmış arkaik nakışların devamında kayalık duvarlara kazıyorlardı.

Gençler, dehlizlerle ve sisli geniş su birikintilerinin eşikleri ile hoştular. Geniş su birikintilerindeki sıcaklığı ve alaca ışıkların henirtisi, gençleri önce seyre, sonra da daha fazla tanışmalara sürüklüyordu. Kükürtlü sıcaklığı ve altınsı yansıması olan buhar, gençleri kendine doğru çağırıyor, su onları bir sır gibi kendinde saklıyor, ısıtıyor, ayırık yorgun düşmüş susuz tenleri birliktelik ve şakraklık öğretiyordu. Gölün sıcak suyu,

âşıkların ve sevdalılarının halvet yeri idi. Daha büyükler, kaybolmamaları ve mağara canavarlarından zarar görmemeleri için onları uyarıyorlardı, ancak âşıklar, hazzın karanlık ve fokurdayan pınarları peşinde, her an gizli mâniaları aşılıyor ve daha da ilerliyor, koşturuyorlardı. Bilinmezden dökülen kükürtlü yağmur ve şelalenin altınsı buharı altında, coşkunlar, tenlerin çiçek açmasını, damarların kanının birbirine karışmasını, etrafın kışının kalbinde en sıcak yazın şevkini ve tutkusunu tecrübe ediyorlardı.

İnsanla hayvanın birlikte bir arada yaşamasından mıydı yoksa gölden yükselen buhardan mı yoksa donmuş yükseklerin karmaşık havasından mı, o hastalık yayıldı. Yerli hekimler hastalığı tanıyıp ona çare bulamadılar. Mağara önce insanları yakaladı, şiddetli hazım bozukluğu, adale ağrısı, yüzlerin sararması, gözaltlarının morarması, burun kanaması ve durmak bilmeyen öksürtük ve sonunda, kemikleri eriten gece ölümü.

İhtiyar adamları ve çocukları daha çok öldürüyordu. Yerel otlar, aralıksız bakım, sıcaklık ve besleyici yiyecekler işe yaramıyordu. Musibet herkesi aynı aşiretin bireyi yapmıştı. Fakirle zengin, bu aşiretle diğerinin arasında hiçbir ayrıcalık kalmamıştı. Ölüler, dirileri birbirlerine yaklaştırmıştı. Aşiret kadınları novhalar¹ okuyup inleyerek tırnaklarla yırtılmış yüzlerle, ölüler mağaranın karşısındaki karın üzerine yatırıyor, çevresinde ağıt yakıyorlardı. Ölüler her zamanki giysilerindeydiler; orada, kar üzerinde daha kemiksi ve daha sakın görünüyorlardı. Çılgınlardan sonra, üçüncü gün, alçaktan uçan akbabalar, yüreğini ciğerini söküp çıkarmasını diye, buzda kayaların ve kar kitlesinin altında saklıyorlardı.

Bir müddet sonra aynı hastalık atlara, ineklere ve koyunlara da sıçradı. Sanki ölüme boyun eğmek istemiyorcasına hayvan durmadan çılgınlık atıyordu. Ağzının köşesinde yeşil köpük görüldüğünde ve gözlerinde sarı kırmızı damarlar açıldığında, şişlemek ve dağlamakla muhtemel iyileşme bekleyen baytarlar bile geri çekiliyor ve hayvan ölmeden önce bir kurşuna rahatlatılıyordu. Yaşlılar, gölün kükürtlü buharını hastalığın sebebi olarak görüyorlardı. Bir grup ise hastalığı gün boyu ve geceleri bir süre tavanın en yüksek köşe bucağında saklanan sarı renkli böceklerin ısırmasına bağlıyordu. Aşiret uyanıkken, onların bir teki bile alevin aydınlığına çıkmıyor, konuşmaların veya seyretmelerin havasında görünmüyorlardı. Gece yarısından sonra, uykunun derinliklerinde, ısırılmanın verdiği yanma hissiyle uyanıyor ve başımızın ucunda sürü sürü uçuştuklarını görüyorduk.

İhtiyar kadınlar böceklerin daha zehirli olan erkeklerinin onları soktuklarına inanıyorlardı, dişileri ise ateşin etrafında dans ediyor ve hastalara ölmeleri için ilenç yağıdırıyorlar.

Hancan, o günler bir deri ve kemik olan Mahbegüm'ümü merak ediyordu.

“Sen dayandın ama bizim iki yiğit amcamızı böcekler alıp götürdü.”

Her gece korkunç uçuşmaları görüyordum, babanın ve Feridun'un başucunda dönüp duruyordu, ateşin yanında uyanık kalıyordum oynayan o sarı sürü, binlercesi birbirine girmiş olarak görünsünler diye. Saldırılarından korunmak için babanın postuna sarılırdım. Ama onların, bana aldırmadan yüksek alevin üzerinde, korkunç ve kıvrımlı uçuşları vardı ve gözleri uyku için kandırıyorlardı. Neyse... Bahar gelince at sürüsünden beş yüzden azı kalmıştı, yüze yakın kadın ve erkeğimizi kaybetmiştik, diğer aşiretlerin reisleri bile kışın belasından kaçamamışlardı. Baba, şimdi aşiretin başıydı.

Yol açanları gönderdik, göç mayısın ortalarına kadar ertelendi, buzdan duvarlar çözülünce göçe kalktık. Vahşet kayalıklarından gediklere indik. Ovanın girişinde ayaklarımızın altında geniş nergis tarlası vardı; kızıl gelincikler ve altın renkli nergislerle dolu... Meltem yaşayanları selamlayarak onlara güç veriyordu. Hüzün

¹ Arapça. Dinî ezalarda okunan şiirler.

ve korkunun sarı kırmızı çizgisini alınlarımızın sayfasından silen, faciadan önceki dönemden kalan bir meltemdi. Çadırları kurduk. Kızlar, davullar zurnalar arasında, renk renk yelekleri ve nakışlı başörtüleri ve uzun şalvarlarıyla depremin, selin ve fırtınanın çalıp götürmesinden korunan birer define gibi, bahar oyunlarına koyuldular. Sopa dansları ile delikanlılar, meydana akın ettiler. Yiğit gençler, oyun meydanının kenarında atları yormadan tırıs yürütmeye başlatmışlardı. Aşiret doğa ile barışmıştı. Güneş, bizi o uzun ve zor mevsim boyu unutmış gibi parlıyordu.

Haberciler döndüler. Askerî İlhanlıktan haber getirmişlerdi. Aşiret istediği yerde iskân edebilir diye.

Yaz sona ermeden o dev mağarasından kaçtık. Bizden arda kalan kadınların ve erkeklerin toplu mezarlığıydı; kadın ve erkek ve davarların buz sütunlarına dönüştükleri o çember içinde... Gençler, yaz boyu, Behmen Mağarası yükseklerinde bir burç dikiyorlardı; kemikleri dehlizlerden, bataklıklardan, karın buzun altından çıkarıp, kemikten, fildişinden ve saraçtan bir burç...

Aşiretin dostlarının kemikleri, kafatasları, bel kemikleri, kaburgaları, toynakları ve boynuzları, insanların örselenmiş gövdeleri ile birleşiyordu. Kemikten burç, kocaman ve göksel bir atın başı biçimini aldı, taş ve saraç üzerinde et oldu, bayraklar, süsler ve örtüler, o ablağın bezeği oldu; göğün kalbinden fırlamış ve bizi ovada seyrediyor, mor ve boz bulutlardan, güneşin ve rüzgârın hükümranlığından sıçrayıp dereleri, tepeleri, ovaları taramak, bizim hasret dolu kabilemizin peşinden koşturmak istiyordu.

Herkesin gözü önünde kahve içmek

Hanımfendi!

Güneşli bir pazar günü, öğleden sonra saat 6'da St. Rafael Kilisesi'nin merasim salonunda, benim sağ tarafımda yer aldınız. Tanrı vergisi bir nimet! Uzun hurma renkli saçlar, bademi andıran gözler, buğday teni kıskırtıcı ve nazlı bir vücut. Yaş? Yirmi yedi, bilemedin yirmi sekiz. Dalmış sizi kesiyordum. Konuşmanın başından beri aklınız başka yerdeydi (belki de bendeydi, hem neden olmasın?). Ben? Hoş sohbet, sıcakkanlı, centilmen, kültürlü, sosyal, klas, şık, atletik ve tüm müşkülpesent kadınların sevgilisi!

Kaç kez, birkaç defa, başınızı sola çevirdiniz, hoş bir gülümsemeyle.

“Aman tanrım nasıl bir yeşil ışık!”

Fakat ben de başımı gururla 180 derece santigrat (!) sola çevirdiğimde, sizin gülümsemenize yanıt veren Bay Muhtaç'ın suratıyla karşılaştım. Şaşkın ve çaresiz bir durumda, ikinizin gülümsemeleri arasında sıkışıp kaldım.

Konuşma başlayalı daha yarım saat olmadan ve konuşmacı “Siyasi Muhafızların Son Yıllardaki Faaliyet Raporu” konulu konuşmasını tam kıvama getirmeden, siz gümüş kayışlı saatinize baktınız. “Erkenden tüymesin sakın!” Artık konuşmacının dinleyicileri yerlerine mihlayan teorik laflarını duymuyordum ve aklım hepten sizdeydi. Baştan aşağı sizin hareketlerinize çevrilmiş bir mercek olmuştum.

“Opozisyonun faaliyet raporu senin için ilginç değildiyse neden gelmiştin konferansa? Tabii çok açık!... Koca avı canım! O pembe etek-cek, o sivri topuklu ayakkabı, o abartılı ve koyu makyaj, burnumu yakan parfüm, ki o toplantı ortamına ve saygın dinleyicilerine (ki çoğu perişan ve julide kılıklydı) hiç de uygun değildi. Öyleyse ne işin vardı orada, ha?”

Bir defa da bakışlarınız bakışlarımla çakıştı. Esasında Hüseyin Muhtaç, senin bana bakman için bir bahaneydi. Pabucunda kum yoksa neden konuşmacının adını bana sordun? “Bay Işıkcı!” Işıkcı, mumcu ne fark eder? Sen konuşmak için bir ipucu peşindeydin. Birkaç kez de sigarandan fosurdattın. Sevesin beni çıtırım!

- Evet bayan siz haklısınız! Bu cemaatin siyaset kurdu var kanında. Siyasetinse hiç şakaya gelir yanı yok. Fırt fırt sigara içiyorlar. Boğulduk valla!

Sizin dediklerinizi onaylamalıydım. Bana göre beş paralık değeri olmasa dahi. Bunu sizin iltifatlarınıza mazhar olabilmek için yapmalıydım. Birkaç dakikalık antrakta, arkadaşım Hüseyin Muhtaç bizi tanıştırdı. Siz ikiniz çok iyi tanışıyorsunuz gibiydiniz.

“Muhtaç'la ne dümenleri var Allah bilir!”

- Muhtaç, neden bayanı bize tanıştırmadınız? Tanıştığımıza sevindim. Paris'te mi oturuyorsunuz?... Tuhaf! Güzel! Ne işle meşgulsünüz?

- Yavaş babam, sık boğaz etme! Ne kadar da çok soru soruyorsun ha!

- Sosyoloji öğrencisiyim.

- Çok güzel! Bizim gerçekten sizin gibi değerli şahsiyetlere ihtiyacımız var. Hem de İran gibi hasta bir toplumda, ki sosyologlar tarafından analiz edilmeli. Biz gerçekten hasta bir toplumuz. Hastalarımızın yarısını da kendimiz yarattık. Peki siz hangi alanda inceleme yapıyorsunuz?

- İran'ın batısındaki orta direktan az düşük kadın kesimi. (Biraz bozuldum, gömüldüm o dudaklara, asıldım kaldım. Elimde değildi.) “Bizim toplumumuzun bu kadar çetrefil sorunları varken bazıları kadın sorunu diye tutturmuş, ne diye bilmem, öyle değil mi bayım?”

Oturum bittiğinde siz çantanızı almıştınız. Muhtaç ve benimle vedalaştınız. Metroya kadar sizi uğurlamak için ne kadar ısrar ettiysem de siz kabul etmediniz. Çok ama çok bozuldum.

Bir ay sonra sizi bir şiir dinletisinde gördüm. Ne de heyecanla dinliyordunuz! Gerçi acımasız şairin çingiraklı yılan, timsah, köpek balığı, et, at kışnemeleri ile dolu şiirleri tenimi kasıp geriyordu ve yufka yüreğimi alt üst ediyordu, ancak sizin hatırlığınız için metindim ve ağırbaşlılıkla çıt çıkartmadım, sonunda da şairin yanına gittim ve “Efendim!” dedim, “Tüm samimiyetle ve yürekten size teşekkür etmek isterim. Şiirleriniz müthişti. Gerçekten beni alt üst ettiniz! Umarım şiiri bırakmazsınız ve hep böyle durmadan söylersiniz, söylersiniz...”

Bu kez iki ön sırada oturuyordunuz. Yürek hoplatan saçlarınız beni halden hale sokuyordu. Belki de zavallı beni kışkırtmak için öyle dağınık bırakmıştınız, başka ne sebebi olabilirdi ki?

Her şiir bitiminde o zarif ve ince ellerinizle alkışlıyordunuz. Ben gözümü sizin ojeli, ince uzun parmaklarınızdan alamıyordum; ki halka da yoktu.

- Sizce nasıldı?
- Mükemmel, ama ne yazık ki şair Paris'te değil.
- Hanımefendi! Şairden bol ne var! Küssüp evinden kaçan herkes gidip şair oluyor. Bundan daha kolay iş yok. İpe sapa gelmeyen, şairin kendisinin de ne olduğunu bilmediği bir sürü cümleyi birbirine yamamak. Taş bedava, serçe bedava! Her yüz kişiye bir şair düşüyor. Her bin kişiye bir sosyolog! Bu da sizin ev ödeviniz; ki İranlıların neden şair olduklarının illetülilelini¹ aşırtıp bulasınız.

Tam o anda bir genç tatlı söylevimi böldü. Genç senin karşına dikildi. Belki de senin bağı yanık aşıklarındandı.

- Tanıştırayım; Bay Ferhat Baltacıyan.
Bıçak soksan kanım akmazdı. Kaşlarım çatıktı. “Bu münasebetsiz öküzün seninle ne alıp veremediği olabilirdi?”

İran-İrak savaşından, ölümler ve Hürremşehr yıkıntılarında fotoğraflar duvarlara asılıydı. Siz de onları dikkatle izliyordunuz. Sanki sakatlar, yaralılar ve tanklar arasında birilerini arıyordunuz.

- Şimdi gidip damardan bir kahve alalım!
Sizin dikkatiniz hâlâ fotoğraflardaydı. Ben sizin bir içimlik vücudunuzu seyrediyorum, siz ise kâinatı!
- Unut babam! Geçmişe mazi denir.
Çok şükür, şiir gecesi de bitti! Ben de sizinle birlikte, ki aceleniz vardı ve salondakilerle merhabalaşıp vedalaşıyordunuz, salonu terk ettim.

- Ne kadar güzel bir hava!
- Hava güzel olmaz ki!
- Affedersiniz, ne kadar güzel gökyüzü!...
- Gökyüzü mü? Hangi gökyüzü Bay Halıcı! Gökyüzü yok. Siz de şiir söylüyorsunuz!
- Nasıl da bozuyorsunuz insanı hanımefendi! Bir biraya ne dersiniz?

Yanıtlayacağınıza saatinize baktınız: “Fazla zamanınızı almam. Sadece bir saat.” Ne olursa olsun seni gitmekten alıkoymalıydım. “Bu kadar kolay elimden kaçmamalı.” Seni kurnaz! İki arkadaşımı çağırdın. İşte

¹ Arapça. Sebeplerin sebebi anlamında.

eksik olan bu iki burnu kılıydı! Başka çare kalmamıştı. Dördümüz birlikte Avcılar Café'sine gittik. Benim kötü bahtımdan Café de gece 11'de kapanıyordu. Trene binerken ısrar ettim size eşlik edeyim diye. Benden ısrar, sizden inkâr. "Sırnaşık!"

Trene binerken kolundan yakaladım. Kolunu, itin ağzından kemik çeker gibi elimden çekti. Tren hareket etti ve ben elektrik çarpmış gibi orada kalakaldım. Amma da bu kızın avaresi olmuşum ha! Bütün kadınlar dünden razılar, sen şimdi oyun mu oynamak istiyorsun? "Hayır... teşekkürler... teşekkürler... yalnız giderim." Nazlanmalar tabak tabak, etrafında itler hav hav! Geliyorsun, herkesin gözü önünde benimle Café'de oturuyorsun, herkesin gözü önünde kahve içiyorsun, sonra da hiçbir şey olmamış gibi! Hiç demiyorsun ki bu adam bu ilişki için bir hesap açmış! Hiç olacak şey mi, bir kadın sadece konuşmak için bir erkekle herkesin gözü önünde kahve içsin?

(7 Ekim Pazartesi, saat 9)

- Alo!... Servnaz

- Evet?

- Siz?

- Benim... tanımadın mı? Rıza!

- Rıza? Hangi Rıza?

- Rıza Halıcı ya!

- Haaaa! Bay Halıcı. Evet buyurun!

- Hiç. Nasılsın demek istemiştım. Bu gece dolu muydun?

- Neden?

- Hiiç... Böylesine işte... Yalnızım, sen de yalnızsın... Addaya gidelim dedim...

- Ne demek istediğinizi pek anlamadım Bay Halıcı...

- Ne demek yani anlamadım?

Ahizeyi aniden çarptınız (Sanki benim kafama.)

Yılbaşı'ydı. Müthiş bir gurbet, vaveyla! Ne zaman yılbaşının kokusu gelse içim sıkılırdı, sanki anası ölmüşler gibi. Birisinin başına yıkılmalıydım.

- Servnaz programın ne?

Sanki üzüntülü sesime acıdın ve biraz mırın kırın ettikten sonra, yurttaşlardan birkaçının toplanacakları yerin adresini verdin. Devran dönmüş sandım ve mutluluğun küheylanı kişneyerek evimin kapısına dayanmış. Sinekkaydı tıraş oldum, aceleyle sizin toplanacağınız yere, ki bir restoranın bodrum katıydı, geldim. Herkes oradaydı. İran'ın eski emniyet müdürlerinden biri de oradaydı. Kebapçı dükkânı açmıştı. Çalışanlarının hepsi de çalışma müsaadesi olmayan İranlı gençlerdi. Onun hesabına kaçak çalışıyorlardı. Alışverişten tuvalet temizliğine kadar. Komutan kendisi de hem derviş hem de milliyetçi olmuştu. "Vatan Yolunda Mücadele"nin çoğu toplantılarına aktif olarak katılıyor ve mali yardım topluyordu. Bana da derneğin kartını verdi. Benim de çok yurtsever olduğumu sanmıştı herhalde.

Orada her çeşit insan bulunuyordu. Sadece bu tür yerlerde İranlılar birbirilerine katlanır ve 'Oh oh adam solcu.' demezdi. Şahçı mı? Liberal mi? Komünist mi? Ama bu kadar parazitin ortasında tekçe siz bir cevher gibi parlıyordunuz. Aman o ne ağırbaşlılık! Ne metanet! Ne renk? Bendeniz size sarı metalden bir çiçek

verdim. Birkaç nedeni vardı bunun: Birincisi bendeniz süs eşyası satan bir mağazada çalışıyordum, ikincisi size hiç solmayacak bir çiçek vermek istiyordum, üçüncüsü hediyelik atın dişi de sayılmaz ki canım.

O gecenin ertesi günü, gecedan dolayı teşekkür bahanesiyle sizi aradım ve bir İran müziği konserine davet etmek istedim. “Konser mi? Hayır, çok teşekkürler Bay Halıcı, vaktim yok.” Tam ısrar etmek isterken ahizeyi çarptınız (Tabi benim kafama sanki.) Hanımefendi, benden hoşlanmıyordunuz madem neden beni o yılbaşı gecesine sürükleyip çekip getirdiniz? Neden herkesin gözü önünde benimle Café’ye geldiniz? Neden bir yabancı ile konuştunuz ha? Deli şeytan diyor ki...

O hadiseden birkaç gün sonra, sizi tesadüfen metroda gördüm, kendinizden daha büyük bir omuz çantası ile. Onu evinize kadar taşımayı önerdim. Kabul etmediniz. Birkaç adım sizinle yürüdüm. İşsiz kalmıştım, boş zamanım vardı da. İlk kez benim telefon numaramı aldınız. İş için arkadaşlarınızı tembihleyecektiniz. Yine tren hareket etti ve ben metronun bankları üzerinde yayılakaldım.

Bayan Servnaz, inanın sizdeki o namus, güzellik, yürek hoplatan çekicilik, o kadar hamaratlık, zevk ve karakterle bütün erkekler sizinle konuşmaktan onur duyarlar. İzin verin size bir demet gerçek çiçek takdim edeyim, yanında da naçizane kalbimi.

Servnaz! Aşkım benim!

Ben değilim bir başkası

Olayım onun bunun şakası

Önce sana pusu kurayım

Sonra tuzağına düşeyim

Senin aşkında olmaz gözü kimsenin benden başka

Tuzlu çöle serpilmez tohumu kimsenin benden başka.

Ey pak ve namuslu, kötülüklerden ve çirkinliklerden arınmış İran kadını timsali.... Vay ki beni deli divane etmişsin!

- Alo.. Servnaz hanım?

- Efendim Halıcı Bey, bir emriniz mi vardı?

- Servnaz sen benden hoşlanmıyor musun?

- Efendim Bay Hayalci? Ne dediniz? Aklınızdan zorunuz mu var sizin?

- Ama sen benimle herkesin önünde Café’ye gelip oturuyorsun, sonra da hayalci diyorsun. Herkese şapur şupur da, bana mı mavi boncuk?

- Halıcı Bey! Utanmak da iyi bir şeydir doğrusu... Ben sizinle birkaç kez merhabalaştım...

- Pekala benimle içtiğin o kahvelere ne olacak ha? Hem senin yabancı erkeklerle gidip gelmelerinin ne anlamı var? Hanımefendiiii, ya etrafında pır pır sırnaşıp duran o gençler? Şimdi hepsi ile siyasi tartışmaların mı var demek istiyorsun? Ben kadın milletini bilirim. Hepiniz aynı bezin kenarısınız, hepiniz birbirinize benzersiniz... Yahu benim kadın milleti ile ne siyasi tartışmam olabilir? Yahu sen ne anlarsın milletin sosyo-politik problemlerinden? Senin neyine kadın-erkek eşitsizliği?

- Fakat Halıcı Bey, benim de tanıştığım erkeklerle buluşmam gerektiği gibi bir karar, kural da yok.

- Haydi oradan seni geri kalmış! Sen git de sosyal olmayı Avrupa kadınlarından öğren. Bu kadar Avrupalı kadın benim için ölüp bitiyor. Silvy, Simon, Katrin, Rozmari, Anmari, İvet... Resimlerini görmeliydin. Her biri ötekisinden daha güzel, yalvarıyorlar. Seni korkak görgüsüz!... Ehe...

Aslında bana karşı bu kadar aldırılmaz olan bir kadının mutlaka noksan bir yanı vardır. Hiç olur mu bir kadın benden hoşlanmasın ha? Olur mu hiç? Şimdi siz söyleyin ey cemaat!

Ziyaret

“Aaaaa! Rica ederim. Hayır asla. Sizin değil, biricik Aziz’imin ölüsünü göreyim ki yol uzak, yalan söylüyor. Söyle yarın nerede yatacağın zavallı? Ne laflar! Ben sadece bir şey söyledim, insanın içi bir şey yemeyi kaldırmıyor, içine sinmiyor. O kadar. Elinize sağlık, bir bardak su. Boğazım kurudu... elleriniz dert görmesin. Tanrı, Kevser suyu nasip eylesin. Rica ederim. Çok da iyiydi. Serin... Tanrı bunları başımıza bela etmiş. İnsanı kudurtup, vücudunu tir tir titretmesini bilirler sadece. Bir tek Allah biliyor şu anda ne hâldeyim. Yüzleştiririz. Yüzleştiririz bacım. Bu kolay. Yanına yalnız gidersek hepten inkâr eder. İnkârın duvarı yüksektir. Faydasız, yüzleştirmeliyiz. Hemen şimdi bir koşu gideriz yanına. Aaaa! Hemen döneriz. Misafirlğe mi gideceğiz ki! Yalan söylediğine inanmanızı istiyorum. Nene Sultan gelmeden döneriz. İstersen anahtarı da Nobar Hanım’a bırakırız... Nasıl isterseniz. Daha ne söyledi? Ahmet Bey’inizin ölüsünü göre... Daha ne söyledi? İnsan, dostunu düşmanını tanımalı. Daha neler, bunlar gammazlama, dedikodu sayılmaz ki! Karı yeni huylar edinmiş. Sizin, Nahid’ime yakınlık göstermenizi çekemiyor. Nerdeee sizin gibi necabetli bir hanım! Güzel yüzüne kurban olayım... Hayır, söylemedi, kendisi neler neler dedi, ben de dönüp bir tek bu lafı ettim. Nihayet laf lafı açar. Allah bilir, sizin arkanızdan neler söylüyordur. Benim bir tek lafımı, Osman’ın gömleği yaptı¹. Ben, ne kadar ısrarla ‘Hayır Nene Akdes! Bu yamalar Doktor Hanım’a yakışmaz,’ dediysem de ‘Hayır,’ diyordu, ‘sen görmemişsin ki!’ Hem olmaz ya, diyelim ki siz, caddede yabancı bir erkekle dolaşıyormuşsunuz, ayıp, yüzkarası değil ya. Siz maşallah dünya görmüş bir hanımsınız. Biraz da erkeklerle fık atıp duran kendi kızı hakkında konuşsaymış. Değil mi yani, neden konuşmadı? Başınızı çevirdiğiniz an, kızı damdadır. Gözümle görmesem inanmazdım. Usta Taki’yi gördünüz... aaaa nasıl olur?.. Ha ha ha. Aferin. Ta kendisi. Bir oğlu var, sizin Ahmet Bey’den yeğ olmasın, kardeş gözüyle pek de makbuldür. Evet. Dama onun hevesiyle çıkıyor. Tabii ya ne sandınız, üç kulhuvallah için mi çıkıyor? Pek de iyi bilirler yaygara koparıp örtbas etmeyi, zeytinyağı gibi su üstüne çıkmayı. Hemen de bir kulp bulurlar. Sonunda bir gün dedim ki, ‘Bak Akdes Hanım, İşret, dama çıkmış galiba.’ Mırın kırın etti, sonunda ‘Evet,’ dedi, ‘güvercinlere tene vermeye gitti.’ Hıh! Tanrı şahidim ki, ay gelir yıl geçer, bir tek güvercin konmaz bizim dama. Önceleri dam yolunun kapısının açık olduğunu görür, kendi kendime, çocuklar açık bırakmışlar derdim, ta ki bir gün, o kızın merdivenlerden indiğini görünceye kadar. Tabii ya ne sandınız! Ne sandınız Hanımcığım! Hepsî, Akdes’in başının altından çıkıyor. Kızı böyle rüsva etti. Birisi olsa da sorsa ay zavallı, senin kızın ellilik ihtiyar mı ki? Onun sonunun da kendininki gibi hayırsız olmasını mı istiyorsun? Mohammed’imin ölüsünü göreyim ki çoğu günler, sabahları erkenden, kapıyı paaat diye çeker gider. Kırk kalem bezekle! Kaşını öyle bir kaldırıp indirmesi var ki sormayın! Önce, mahallenin esnafını süzüp geçer. Önünü arkasını bir salladı mı gözler hep üzerinde... Gözleri şehla, alt dudağı desen aşağıya kıvrık, kâkül alında... Gelir, otobüs kuyruğuna girer. Hayır, Hanımcan, sevinmiyorum. Ama nihayet, ne dökersen aşına o gelir kaşığına. Akdes Hanım, rahmetli annemizle iyi geçinmedi. O ne kadar yatmışsa siz o kadar gezersiniz inşallah. Ondan geçmiş ne de olsa. Ama şimdi çeksin. Çeksin, takas versin.

¹ Osman’ın gömleği: Halife Osman’ın kanlı gömleğini, bayrak yaparak Ali’ye karşı isyan edenlere gönderdi. Bir işi aşırı abartmak ve büyük bir gerçeği örtbas etmek için bir yalanı bahane etmek anlamında. (h.h.)

Annemizden geçti nasıl olsa. Hanımcan, rüyamda görüyorum, nerde dersin? Bağda. Hep de neşeli güler yüzlü... Nargile de yanı başında. Ah ne mutlu sana ana! Dünyanın bir hayrını görmedin. Düşün eli çomaklı bir gelinin eline. Akdes, hayatın bundan da beter olur inşallah! Umarım, boğazından bir damla tatlı su inmez. İnşallah ölmem de sokaklarda dilendiğini görürüm. Biliyorum Hanımcan! Yukarı tükürsem bıyık, aşağı tükürsem sakal! Ama çok öfkeliyim. Bir bilerseniz, bu şıfıntının yaptıklarından nasıl yanıp tutuşuyorum. Karı, elli yıldır taze gelinler gibi allığı sürüp sürüşüyor. Kaşlarına -Hanım, Allah sizi inandırсын ki- jilet attırmış. Sonra da kalem... Önceleri ben mankafa, anlamıyordum. Durmadan boyuyor sanıyordum. Meğerse kalem çekiyormuş. Bir gün kahverengi, bir gün altın sarısı, bir gün kara... Tabii ki yapar, haklı. Süslenmediği zamanı görmediniz. Bir surat ki... Kaç gün evvelsi, lafım meclisten uzak, gözünde itdirseği çıkmıştı. Mübarek pek güzeldi ya, üstüne çiçek de çıkardı! Hanımefendileri, sigara da içiyorlar. Millet kendine neleri şan şöhret sanıyor. Kötü karılar gibi. Dinsizlik suratını kaplamış. Allah'ın bu iki rek'at namazı, neden tepesine çarpmıyor? Ongünlerde¹, Hacı Takilerin evinden dua, mevlit, ilahileri sesi geldiğinde, 'Vah vah bu ne ses böyle, kafam şişti,' der. O Tiflisli eniğin sesi, sabahtan akşama kadar evi doldursa kafası şişmez ama. Hanımcan! Yeryüzünden bereket işte bunların yüzünden kalkıyor. Aklı fikri onu bunu çekeştirmek. Eeee, nihayet biz de insanız yani. Bakın, nerdeyse iki saatten beri beraberiz, başkasının lafını edip dedikodu yaptık mı hiç? Laf, kendi lafımızdır. Ama dedikodu çok kötü bir şeydir. Çoook... Yani herkes öyle der. Bir, Tanrı bilir. Geçenlerde, Ağa bu dedikodu hakkında neler anlattı. Hacı Takilerin evinde geceleri dinî konuşmalar, rovze² var. Kaç gecedir... Hiç uğramadınız mı? Tırnakları aha kürek gibi; hayır, hayır Hanım hayır. Çalışmıyor ki yoksa ev kadınlığı nerde, tırnak uzatma nerdeee... Lafım meclisten uzak, ben ki sabahtan akşama kadar koşturuyorum, etim kemiğim dökülüyor, bir tırnak uzatmam kaldı! Odasına bir göz at! Vah vah! Sanki Şam Pazarı... Bir yanda yıkanmamış bulaşıklar, ötede terliğin teki... Diğer tarafta tepeleme kirli çamaşır... Bu işlere yetiyecek zaman nerde! Sokaklarda, mahallede sürtmekten fırsat mı kalır! Aha bu el kadar avlunun bile temizliğinin üstesinden gelemiyorken, yemek pişirmesini mi beklersiniz? Tepsiyi Ekber'in koltuğuna verir, yallah der, çilav kebab³ aldirmek için lokantaya gönderir. Ya da iki yumurta bir omlet... Karaciğerinin hâlini bir Allah bilir. Siz söyleyin, yumurtadan hem öğlen, hem akşam yemeği mi olurmuş? Hayır anacığım... Tabii ki kadınlık diye bir şeyi yok. İki bardak pirinç ıslatacak kabiliyeti de... İki misafir kapısını çalsın, aha, sözüm meclisten uzak, aklı pisliğine karışır. Yine de sonuna kadar kıkır kıkır, fıkır fıkırlıklıla geçiştirir. Dil değil ki onunki... Tanrı korusun... Ya çilav kebab için lokantaya bir telefon eder... ya da pilav diye muhallebi koyar milletin önüne. Yok, nerdeee! Biz sizi bilmez miyiz ki? Erkek? Hangi erkek? Ben sizi ne zaman gördüysem siz de beni görmüşsünüzdür. Neden gidip dost tutacakmışsınız ki? Yığınla haysiyetli, necip erkek size yalvarır, minnetiniz çeker. Dünürlerinizden haberim yok mu sanıyorsunuz? Hem, koca neyinize? Emir kulu mu olmak istiyorsunuz? Eli ağzına yetişen kadının kocaya ihtiyacı yok, evlenmez de. Hem de bu erkeklerle... Vefaları, bekaları yok ki... Kardeş... Aaaa! Hayırlısı ile. Peki, mübarek olsun, kutlarım. Ne zaman inşallah? Ne kadar da sessiz sedasız! Boşuna, düğün derneğin de sessiz olmasını mı isterdin? Ya, ne kadar oldu nişanlanalı? Peki, hayırlısı. Zamanı gelmişti aslında. Nihayet, sizin başınızda da bir erkeğin gölgesi olmalı. Bakim, bakim. Maşallah! Hâzâ beyefendi! Peh peh. Beyliği her hâlden belli. Tü tü, kırık bir buçuk kere maşallah, nazar değmesin. Bu resim yeni çekilmiş herhâlde. Doktor olmalı. Belki de mühendis... Öğretmen mi? Yaaa, ne fark eder ki? Maşallah. Maşallah. Ölüm gör bu fotoğrafı Akdes'e

¹ Ongünler: Muharrem ayının ilk on gününe gönderi. Onuncu gün olan Aşure Günü Hüseyin'in öldürüldüğü gündür.

² Rovze: Konuşmaların yapıldığı ve ağrıların yakıldığı dinî toplantı

³ Çilav kebab: Farsça. Süzme pilav ve kebab

gösterme. Nazarı değer. Allahümme selli ela Mohammed ve âle Mohammed. Kendisine hiç güvenilmez. Ağzın kan dolsa bile tükürme kapısına!

Beni Bir Daha Kimse Çağırmadı

Kaç zaman oldu beni kimse çağırılmayalı? Allah bilir. Bir yıl! İki yıl! Kaç yıl ha? Allah bilir. Beni çağırarak kimse yok artık bu evde. Bugün günlerden ne? Galiba pazartesi. Aslında, günün hangi saati olduğunun ne önemi var ki! Bana ne saatten! İsteddiği saat olsun. Saatin kaç olduğunu bilmesi, bir insanın ne işine yarar ki? Kalkmam neye yarar, yukarı çıkmam, rafta duran onca saati kurmam... Onlar, o ölgün, tekdüze sesleriyle ne anlatmak istiyorlar? Saatin kaç olduğunu kim için bilecekmişim? Betül için mi? Seyit için... Bey için... Kim için ha? Betül, başını kucağıma koydu da öldü. Seyit köyüne gitti, bir daha geri gelmedi. Bey de damda, cibinlikte, gözümün önünde çene attı. Şimdi, bir tek ben kaldım... Yapayalnız... Bu, han gibi kocaman, eski evde. Kanarya kafesleriyle dolu... Her taraf sardunya... Dünya kadar oda, raf, halı, billur kap ve saat. Bunlar ne işime yarar ki? Bunlarla ne yapabilirim? Şimdi, gözümde hiçbirinin bir değeri yok artık. O yıl, Bey'e yalvardım. "Bey," dedim, "Betül'le beni de yanınızda götürün. Betül, sizin ceddiniz¹ ayağını öpmeyi çok istiyor. Siz bilirsiniz, bizim elimiz o kadar geniş değil." "Hayır!" dedi. Kabul etmedi. "Evde birilerinin kalması gerek," diye bahane etti. Bahane aradığını kendisi de biliyordu. Sonunda gitti, bizi de götürmedi. Şimdi ben, bu han gibi evi n'apacağım? Bu kadar çok halı, antika eşya ne işime yarar? Bunlar benim işime yaramaz, ben ki artık saatin kaç olduğunu bile bilmiyorum, bilmek de istemiyorum.

Zavallı Betül. Arzusunu mezara götürdü. O gece, bahçede, sedirin üzerinde, ne kadar da gözyaşı döktü. Kırpıklarını durmadan öptüm ve "İçim kan gölü... Yapma Betülcan!" dedim. Ama hiç oralı olmadı. Gözyaşları yüzüne akıyordu. Küçük bir çocuk gibi hıçkırıyordu. O zamana kadar, koca bir kadının böyle zırlı zırlı ağladığını görmüş değildim. "Ben ölüyorum!" dedi. "Betülcan, o nasıl söz?" dedim, "Biz Kerbela'ya gitmek istiyoruz. Ağa'nın ziyaretine. Hem, orada mücavir² oluruz. Biz, Ağa'nın³ mezarının yanında ölmeliyiz. Burada bu küfür evinde... Sonunda bir yolunu bulur, Bey'i de ikna ederim. Ne de olsa bu evde canımız çıkmış... Çalışmışız... Bizim de payımız var. Bir halı bile yeter bize. Yukarıdaki halılardan birini bağışlarsanız, yeter. Satarız... Bir yolculuğun ne kadar masrafı olur ki? Biz, her koşula razıyız. Orada ise Allah büyüktür. Ağa'nın mezarının başında da kimse acından ölmez ya." Bunları söylerken, kucağımda can verdi. Baş, sabaha kadar, öylece kucağımda kaldı. Ağlamaktan serseme dönmüştüm. Sabah tan atınca Seyit -Allah rahmet eylesin- odasından çıktı. Yukarı çıkıp Bey'i uyandırdı. Komşular da gelip Betül'ü kaldırdılar. Ne kadındı be! Bir mücevher! Şimdi yaşıyor olsaydı ne kadar da iyi olurdu. Bu koca ev, bu kadar para pul, onsuz ne işime yarar? O yokken saatin kaç olduğunu bilmek neyime? O olmadıkça, beni çağırmadıkça yaşamak ne işime yarar? Şimdi yaşıyor olsaydı, Kerbela'ya gider mücavir olurduk. Arap bir seyidi de evlat edinirdik. Dilencilere kervansaray da yaptırırdık. Köyümüzde kuyu açtırırdık. Betül yaşıyor olsaydı! Eğer Betül yaşıyor olsaydı ne kadar güzel günlerimiz, gecelerimiz olurdu. İkimiz yan yana otururduk, tatlı yiyip tatlı konuşurduk. Gülper arağını da çekerdim. Betül, kuru bakla haşlardı. Arağı, kendi eliyle koyardı bardağa. Baklaların kabuğunu kendi eliyle

¹ Ced: Arapça. Peygamber sülalesinden geldiklerine inanılan Seyyidlerin atası anlamında, Hz. Mohammed'e gönderi (h.h.)

² Mücavir: Arapça. Türbelerin ve kutsal yerlerin bekçisi (h.h.)

³ Ağa'nın mezarı: Türbesi Kerbela kentinde bulunan Şiilerin üçüncü imamı Hüseyin'e gönderi (h.h.)

soyup ağzıma koyardı. Avuçlarını öperdim. Katılarak gülerdi. Zil zurna oluncaya kadar içerdik. İşte o zaman dama çıkardık. Bey'in cebinliğinde. Sabaha kadar... “Betülcan,” derdim, içi geçerek gülerdi. Bey'in ziyarete gittiği yıl ne gecelerimiz vardı. Ne geceler! Rahmetlik Seyit de karışmazdı bize. Kendi işleriyle meşguldü o... Bahçeleri sulardı. Kanaryalara su verir, tene serperdi. Çiçeklerle, saksılarla uğraşırdı. Betül ile ben de binanın içinde olurduk. Odalara bakardık. Betül, et yemeği yapardı. Öğlen yemeğini Seyit'le yerdik. Güveci alıp bodrum katına inerdik. Otururduk sedirin üzerine. Fıskiyelele de açardık. Kanaryalar da öterdi. Otururduk sofraya, bozbaş güveçle tirit... Ardından da Seyit'in nargilesinden iki soluk...

Oraya sedirin üzerine uzanırdık. İkinci şekerlemeden kalkınca Seyit'in bodrumda olmadığını görürdük. İşte o zaman Betül'ün yanına giderdim... Sonra otururduk. Betül, su kâsesine kekik suyu koyardı. Nar tanelerdi. Hıyar soyardı, marul yapraklardı ve bana yedirirdi. Avuçlarını öperdim. “Kurban olayım boyuna... Gel de nikâhla beni,” derdi. “Hayır... Böylesinin tadı başka,” derdim. “Ne zamana kadar siga?¹” derdi. Konuşup konuşup kafamı şişirir, tadımı kaçırırdı. Dişlerimi öfkeyle gıcırdatınca da uysallaşırdı. Başını, bir kuzu gibi dizlerime koyar, uyurdu. O zaman, uyanmasın diye, ayağımı başının altından yavaşça kaldırırdım. Yastığı başının altına koyup ben de uyurdum. Akşama kadar... Seyit merdivenlerin başında öksürünceye kadar. Ah ne de güzel öğleden sonralarıydı... Ne kadar çabuk geçip gitti. Betül yeniden canlanıp dirilse ne kadar iyi olur! O zamanlar, sesime ses veren birileri vardı, beni çağıran biri... Sahi, ölüler yeniden dirilip bu dünyaya geri gelemezler değil mi? Yani, olur mu böyle bir şey? Diyelim ki olur. Diyelim, Betül'üm dirildi. Gelip karşıma oturdu. O zaman sorarsa “Meşdi saat kaç?” diye, kendisini yanıtlayayım mı? Ona “Ben de öldüm, senin gibi!” diyebilir miyim? Hayır. Elbette ki inanmaz. Yalan söylediğimi o dakika anlar. Kalkıp gitmeliyim, saatin kaç olduğunu görmeliyim. Birilerinden sormalıyım. Birilerinden saatin kaç olduğunu sormalıyım.

Sanki aha işte dün geceydi, Bey kendini iyi hissetmedi. Damda, “Ben ölüyorum!” dedi. “Ağzından yel alsın Bey,” dedim. “Hayır!” dedi, “Bu canı Tanrı verdi. Alıyor işte. Bana yeter. Bir ömür yaşadım. Yetmiş yıl az değil. Ziyaretlere gittim. Gezilere çıktım. Her çeşidine. Yeter artık.” “Bey,” dedim, “ister misiniz komşulara haber salayım?” “Neden?” dedi, “Sen varsın ya, gözümü, çenemi kapatıp sararsın.” “Bey, ben sizden sonra yalnız kalırım,” dedim. “Ağlama Meşdi!” dedi, “Ben olmam ama Tanrı seninleedir.” “Peki ya ben ölürsem kim bağlayacak çenemi?” dedim. İşte o zaman, söyleyecek bir şeyi yoktu. “Bey! Nankörlük etmek istemiyorum,” dedim, “bir ömür sizin sayenizde yaşadım. O yıl, benimle Betül'ün de sizinle Kerbela'ya gelmemize izin verseydiniz, bu kadar gariban olmazdım şimdi. Bir Arap seyidi evlatlık alacaktık. Ölüerken, bizim de boğazımıza birisi bir kaşık okunmuş türbe suyu döksün diye.”

Bunları söylerken çene attı. Öyle rahatça öldü ki sorma. Sabaha kadar başucunda zırladım, “Bey, Bey!” dedim ve sonunda uykuya dalmışım... Rüyama geldi ve beni çağırdı. “Kalk, kalk Meşdi!” diye seslendi, “Bey'inin cenazesi yerde kalmış.” İşte o kadar. Daha da kimse beni çağırmadı. Hepiniz çekip gittiniz. Hepiniz çekip gittiniz, beni yalnız bıraktınız. Bey'cağzım, Betül'cüğüm, Seyitcan'ım neredesiniz? Sizden sonra neler olmadı ki! Durmadan adamlar döküldü caddelere, durmadan öldürdüler. İnsanlar döküldüler caddelere, askerler durmadan öldürdüler. Yoktunuz ki göresiniz millet nasıl bağırp çağırıyordu. O iyi insanları nasıl da çağırıyorlardı. Gâdiyel-godatları, Hacetil-hâcâtları, Vâhipel-adayaları. O iyi insanlar da milleti yanıtladı. Geceleri gündüzleri. Yirmi dört saat birbirlerini çağırıyorlardı. Bütün saatler çalışıyordu. Bütün şehir, saatlerin tik taklarıyla dolmuştu ki aniden bütün sesler kesildi. Bütün sesler sustu. Artık, duvarlardan bile çıt çıkmıyordu. Siz olsaydınız, sizinle avunurdum. En azından arada bir, “Meşdi! Bir Nargile,” diye bağırdınız, ben de koşar adım

¹ Siga: imam nikâhıyla geçici evlilik (h.h.)

bir nargile közlerdim. “Meşdi! Vişne!” Halin altını üstüne getirir, Betülcüğüme vişne bulurdum. “Meşdi hava ısındı. Çiçekler serada rahat değil.” Seyit’le, saksıların iki ucundan tutar, yerlerini değiştirirdik. Ama ya şimdi? Neredeeee? Uzun zaman oldu, kimse artık mahalleden, şehirden de beni çağırmadı. Milletin dilini kesmiş olmasınlar sakın? Yani olur mu olur! Tagavi Bey’in oğlunu, tek bir lafı için yok etmediler mi? Pekâlâ insan da bir şey söylemez. Hem konuşsa ne olacak ki? O günlerde en azından sebze meyve getirirlerdi seyyaracılar. Bağırırlardı: Bakla, kabak, hıyar, sebze... her şey. Şimdilerde, fiyatları bir kâğıda yazıp malın üzerine yapıştırıyorlar. İnsanlar lâl olsun diye. Bir tek laf etmeden alışveriş yapıyorlar. Tanrım, kurban olayım hikmetine! Yaradılışına da el uzattılar. Sen kendin, her şeyi gaydasına göre yaratmamış mıydın? Dil şayet, fazlalık bir şeydiyse niye verdin bu kullarına? Sarkaçlı saatimin de sesi kesilmiş. Kaç gece önce, yatmadan evvel kurduydum. Çalıştı. Uykudan fırlayınca baktım ki hava aydınlanmış. Saate baktım, dördü gösteriyordu. Namaz vakti değildi daha. Meğerse aydınlık, yalancı şafaktanmış. Tekrar uykudan sıçradığımda, güneş avluya serilmişti. Saate baktım, yine dördü gösteriyordu. Çalışmıyordu. Ne yaptım diye sordum, çalışmadı. Sokağa attım kendimi. Geceye kadar kime sorduysam hepsi “Saat dört,” dedi. İnsan ne günlere kalmıyor ki. Gidip gidip başımı sarkıtayım bir kuyuya, azıcık bağırayım. Gideyim bir hortum alayım, suyun altına daldırayım, durmadan üfleyeyim. Gideyim... Gideyim sokağa, caddeye azıcık bağırayım. Konuşmayı yavaş yavaş unutuyorum. Kalkayım.

Adres

Bu kalabalık sokakta nasıl yaşıyor? Sanki simsarlar mahallesi... Hem Rahime, o tuhaf saki doğasıyla... Asla anlamadım kaygılarını nasıl sakladığını anlamadım. Çocuklar, yuvalarına su sıkılmış karıncalar gibi dökülmüşlerdi sokağa. Korna...

- Kenara çekil çocuğum!
- Bayan, topumuz arabanın altına gitmiş!

Arabanın altında yedi sekiz çocuk debeleniyordu sanki.

- Git Bayan! Gitsene!
- Arabanın altında kimse yok değil mi?
- Hayır yok Bayan.
- Kasım! Kaleyı yerine koy!

Arka lastikler kale kiremitlerinin üzerinde yükselip indi. Sokak bitince demişti solda bir ekmekçi bir de otopark var. Otoparkın yanında yeşil bir kapı... İkinci katın zilini çal. Bu süre içinde ne iş yaptığını söylemedi, sadece bana soru soru soruyordu. Her zamanki gibi... Soru sormama, içinden neler geçtiğini anlamama izin vermiyordu. İçini ta o zamanlardan saklardı herkesten. Dışarıdan, çevresinde de olup bitenden bir şeyler anlayayım bırakmadı. Eve gel demişti uzun uzun konuşuruz. Dikkatimi toplamalıyım, çünkü gibi konuşmanın yönünü o belirlememeli, buluşmamızı istediği gibi yönlendirmemeli. O trafikte ki on beş dakikadan fazla sürmedi, bütün hayatımın özetini ona açık ettim. Arabanın camını indiriyordum ki gözüm trafikte yanımda duran taksinin camına ilişti. Başını taksinin camına yaslayışı öyle nostaljikti ki elimde olmadan kornaya bastım, arabaların aralarından geçen bir yaya havaya hopladı ve öfkelenerek “Son model arabada oturmuşun diye korna çalma hakkına sahip olduğunu mu düşünüyorsun? Sanıyorsun ki korna çaldın mı diğer arabalar havalanacaklar ve yolu cenabınız için açacaklar?” dedi.

Kadının yüzü bana doğru döndü ve taksinin camını indirdi. Bağırđım: “Rahime sen misin? İnanmıyorum, kaç yıl oldu görüşmedik, biliyor musun?”

- Evet, dört beş sene oldu!
- Ne diyorsun? Tam on beş sene! Perisa’ya hamile olduğumdan beri seni kaybettim. Perisa şimdi on dört yaşında!
- Yarın getir göreyim.
- Yalnız geldim, Perisa babasıyla kaldı, resmi var; burada, çantamda, cüzdanımda!
- Babasına ne kadar da benziyor!
- Ama babasının artık saçı yok.

Şayet telefon numaramı Hüsrev'e vermemiş olsaydı belki de biz asla tanışamazdık ve evlenmezdik ve şimdi benim yerime Rahime Hüsrev'in karısı olmuş ve Perisa onların kızıydı. Hiç pişman olmadı mı?

- Hayır! Emin olabilirsin, kendine de eziyet etme. Rahime beni hiçbir zaman sevmeydi. Ona, seninle evlenmek istiyorum dediğimde yüzünün mimikleri hiç değişmedi, sanki bir heykele bir haber vermişim! Sadece, "İyi, başka işin yok mu?" dedi, ben de "Teşekkür ederim," dedim. "Allaha ısmarladık," dedi ve sonrasında hiç görmedim onu ve sen her yıl aynı soruyu bana soruyorsun. Hayır, inan bana, pişman olmamıştır.
- Hüsrev! Ben Rahime'yi senden daha iyi tanıyorum. O dingin, durgun denizin mutlaka dalgaları da vardır. Sen sadece bir yıl onunla arkadaşın. Ben on sene... Tam on yaşımdan, ilkokul beşten itibaren! Sokak bitince ne otopark var ne de yeşil kapı. Ne sol yan ne de sağ!
- Bayım!
- Buyurun benimle miydiniz?
- Affedersiniz, bu sokakta, bu yakında bir otopark olmalıydı
- Caddenin sonunda bir otopark var ama bana sorarsanız arabanızı bu otoparka bırakmazdım, Caferi Otoparkı'na bırakın, iki cadde ileride.
- Ya bu sokakta? Bir adres arıyorum da!
- Bu sokağın ortasında dökük bir otopark vardı, şimdi olmuş eskicilerin ambarı! Öyleyse neden sokak bitince dedi? Yani evinin yanında artık otopark olmadığını bilmiyor mu?

Bu gölge arabayı park etmek için fena değil. Daha araba park edilmemiş, damına duvarına tırmanıyorlar. İnşallah çizmezler bari. Babacığının arabaya dikkat takıntısı kafasında daha! Yüzüne on çizgi düşerse fark etmez ama arabanın çamurluğunun altındaki çizgiyi görür! Keşke yarın uçmasaydım ve Rahime'yi daha çok görebilseydim. Üç dört tane mektup, sonra da adresini değiştirdi, kendisinden hiç haber alamadım. Belki de böylesi daha iyi. Dün bavulumu toplarken gözüm almam gereken fakat ne olduğunu bilmediği bir şeyi arıyordu. Öğleden sonrasında Rahime'yi görünce bavul kendiliğinden kapandı. Taze ekmek kokusu, İran'ın öğlen saatlerinin kokusu yükseldi. Keşke yarın uçmasaydım... Ekmekçinin önündeki sıra hareketlendi. Boş fileler ayaklarla itiliyor, insanlarla adıma adım ilerliyordu. Kopmuş kulpu kırmızı bir plastik iple bağlanan yeşil file geri kaldı. Otoparkın kapısı yeşil değil, çirkin bir kırmızı!

- Kim o? Kahrolasıcı! Hemen kapıyı kapat, zili çal, gel dizlerini kır da ev ödevlerinin başına otur! Buyurun?
- Affedersiniz bayan, ben arkadaşımı görmeye geldim.
- Arkadaşınız kim olur?

Ellerini neden böyle beline koymuş? Bir atmaca gibi üzerime fırlamak ister gibi!

- İkinci katta oturan bayan...
- Canım, birinci kat da ikinci katta kendi elimde, için rahat etti mi?
- Bayan...
- Yanlış gelmişsin Hanımcım! Belki de öyle bir görünmek istemişsin he? Herifin iştahı her gün daha da kabarıyor. Onun uzatmalısıysan ve beni görmeye gelmişsen aha bak iyicene! İkinci katın hasreti içinde kalacak. Heeey, kahrolasıcı, gel içeri diyorum sana, o iştahlı babanla! Kalkın bakalım. Bu merdiven bir işe yaramaz, kirli suyu merdivenlere sürekli boca etmeliyim.
- Biz sıradayız, bacaklarımızın yorgunluğunu çıkardık mı merdivenlerin azalır mı?

Oğlan çocukları arabanın üzerinde ritim tutturmuşlar. Üç dört kız çocuğu da arabanın gölgesinde oturmuş gazoz kapağı atıyorlar. Kızlardan biri ayağa kalktı ve kırmızı renkli kapıdan içeri girdi. Keşke arabayı getirmeseydim... Babacığım yine bahane edecek ve Aziz beni savunacak. Son günde yine kavg... Son gün mü? Yarın gider uçuşumu ertelerim. Hüsrev merak eder, ona da telgraf çekmeliyim.

- İlerle bayan! Sıraya kaynak yapmasınlar. O kırmızı kulplu yeşil fileyi de ileriye itekle!
- Çekil bakayım kenara! Benim filem nerede? Allah hayrınızı versin, bu file olduğu gibi yerinde duruyor!
- Beddua etme kadın. Pişirmiyorlardı. Bir şeyler atıştırıyorlardı. Sıra daha yeni canlandı!
- Bayan kimi aramıştınız? O şıfırtıyla bakma sen!
- Arkadaşımı, genç bir kadındı...
- Arkadaşınız da sizi gibi şık mık mı?

Çoğunluk elbiseleri sadece tek renkti. Ne renkte? Yeşil, evet yeşil... **Sün** hangi renkti? Tuhaf, göremedim.

- Perisa senin kızın olabilirdi. Aynı babası. Hüsrev'in kopyası. Hiç bir şeyi bana çekmemiş! Benim telefon numaramı Hüsrev'e vermiş olmasaydın şimdi Perisa senin kızıdır.
- Şimdi yeşil ışık yanar. Çabuk ol, adresimi yaz. Yarın Perisa'nın fotoğraf albümünü de getir.
- İleride kaza var, trafik açılmaz kolay kolay. Daha neler yapıyorsun?
- Yarın mutlaka gel, beklerim.
- Yalnız mı yaşıyorsun?
- Yeşil ışık yandı. Allaha ısmarladık. Beklerim.
- Sıra kımıldadı. Haydi çocuk ilerle. Bu fileleri öne itekleyin. Bu kutu da neyin nesi?
- Bayan Mohseniyye'nindir, ileriye sürükleyin. Hey, bırakma sıraya, kadın uyanık!
- Ben sıradaydım.
- Değildin. Hayır bayan! Buralarda sizin gibi birisi olursa parmakla gösterilir, bu sokakta böyle biri yok!
- Konuşmak bahanesiyle sıraya kaynak yapma!
- Kızım ben gölgedeydim. Bu taşı görüyor musun? Sıraya girdiğimde benim yerim orası.
- Çok yüzüzsün!
- Bayan belki de sizi kandırmış, bu günlerde misafirlik bayağı masraflı bir iş!
- Zahmet olmasa bu fileyi biraz öne itekle. Belki de kocasını ayartırsın diye korkmuş... Yüzünüz gözünüzün maşallahı var. Heey çocuk sokulma!
- Bir tane istiyorum.
- Yalan söylüyor, öne geçince beş tane alır, her günkü işi bu!
- Bırak gitsin babam yaa!
- Arkadaşımın kocası yok.
- Bir hikmeti var işinin!
- Belki de benim gibi aklı başında değildi babam!
- Evet, kafan çok dağınık, hep sıranın en önündesin!
- Babacan, siz çok mu oldu burada yaşıyorsunuz?
- Daha yüksek sesle söyleyin bayan, duymuyor!
- Aha böyle... uzun zamandan mı bu mahalledesin?

- Evet, evet, babacan.
- Öyleyse çok insanı tanıyorsun?
- Ne dedin?
- Bayan lütfen bu fileyi öne itekleyin. Sahibi geldi gelecek. Kendiniz de ilerleyin. Galiba sırada hareketlendi.
- Bu evin kapısı yeşil miydi? Hiçbir zaman yeşil değil miydi?
- Yeşil?
- Bayan ben sizin arkanızdayım. Gidip çocuğuma bakıp hemen döneceğim.
- Ama ben sırada değilim.
- Bir şey söyleme bayan. Madem sıraya girmişsin eline sağlık yirmi ekmek de benim için al!
- Yeşil?
- Hamur bitti!
- Hayır, yüzü görmeyesiniz. Herkes de yirmi tane alıyor.
- Bütün günahlarım senin olsun yalan söylüyorsan!
- Yeşil?
- Git bayan, yeter artık. Bırak aklımızı sıraya verelim!
- Yeşil? Evet. Evet, aklımda kızcağızım. Bir zamanlar bu kapının rengi yeşildi. Yirmi sene önce...
- Bayan, bu orospudan önce burada bir kadın yaşırdı, aynı sizi gibi. Ağzımdan yel alsın, ömrünü sizlere verdi.
- Ne? Hayır, hayır. Ben onu gördüm. Dün, onunla bugün görüşmek için kararlaştık.
- Belki de arkadaşı ötekidir, hani kayıplara karıştı ya...
- Ne diyorsunuz? O bu bayana denk değil!
- Kızım, başka bir kadın da burada yaşırdı. Beş tane de çocuğu vardı. Bu evin bodrum katında... Kirayı ödeyemedi. İbni Babvey'e taşındı. Cuma geceleri mezarların yeşil lambalarını yakar, mezarları sular. Mezarlığın sonunda bir aile mezarlığında yaşar.
- Boş laflar ediyorsunuz ya... Bu bayanla mezar sucularının ne işi olabilir!
- Arkadaşımdın çocuğu yok. Ölmemiş, kaybolmamış, kendim gördüm. Dün. Evinin burada olduğunu söyledi. Bu adresi verdi.
- Ekmek kokusu yükseldi.
- Bırakmayın kimse sıraya kaynasın!
- Babacım, bu evin kapısının rengi yeşil olduğu zamanlar, sizin gibi, aygın bir bayan yaşırdı, bir de bir kızı vardı, benim kızım oyun arkadaşıydı
- Adı neydi? Hatırlıyor musunuz? Lütfen rica ediyorum, hatırlamaya çalışın.
- Adı mı? Hayır kızım, yirmi yıl, belki de yirmi beş yıl geçmiş.
- Rahime değil miydi?
- Ekmekleri eve bıraktı, çadırasını değiştirdi, yine geldi. Ama ona gösteririm. Dört gözle onu kolluyorum, sıraya sokulmasını diye!
- Rahime, evet. Doğru söylüyorsun babacım, doğru, benim kızımın adaşıydı. Akıl kalmamış ki!
- Bayan ekmek almak için durmuyor musunuz?
- Yirmi tane alın, sokağın diğer tarafında bana verin!

Devam

“Sadece söz vermeyi bilirsin.”

“Çekilsene kenara! Görmüyor musun akşama dünya kadar misafirim var?”

“Varsa var, n’apım yani, senin bu misafirperverliğini, evcilliğini çekecek hâlim yok artık, bir ömür beni peşinden sürükledin, yatakta, yürürken, otobüste, takside.”

“Sen az mı çektirdin bana? Milletin önünde, sinemada, sınav sırasında. Unutur muyum sanıyorsun? İşte, daha birkaç gün önce, elime ayağıma öyle dolaştın ki bunaldım. Düşünemiyordum bile, hatırlıyor musun? Şoför kafasını arabadan çıkardı, ‘Neyin var hanım?’ dedi, ‘Sarhoş musun yoksa dellendin mi? Başımıza iş mi açmak istiyorsun, ha?’ Her gece uyanık oturmaya mecbur ettin beni, seni kollarıma alayım diye. Durmadan tekrarladın, ben de dinledim. Uykusuz kalınca rahatça, ‘İlacı diyazepam,’ dedin. Bırakacak da değildin sonra. Kendine yamadın beni, seher tan atıncaya değin.”

“Görüyorsun yorgunum. Bırak uyuyayım.”

“Uyuyalım mı? İskambilde oynayalım bari.”

“İskambil mi? Ne zamandan beri...”

“Hayır, kâğıt falına bakalım yani, n’apalım biliyor musun, gel Hafız falı açalım, iyi gelirse uyuruz.”

Hafız ’ın çok sayıda mezamini yok, bir şeyin her zamanlığına tekrarı.

Bir şeyin her zamanlığına tekrarı, tek... ra... rı...

“Kalk, telefonu hatırlatmamı istemedin mi?”

“Bakın bayan, bizim öykü sayfamızın sorumlusu Ferd Bey’dir. İşiniz beğenilirse emin olun gelecek sayılarda basılacaktır.”

Yani hava, başka bir şey düşünmeliyim.

“Alo! Affedersiniz... bir öykü göndermiştim.”

“Siz? Yazarın adı?”

“...”

“Biliyor musunuz bayan, her gün İran’ın, hatta diyebilirim ki dünyanın değişik yerlerinden onlarca öykü elimize geçiyor. Böylece ve mecburen aralarından seçiyoruz.”

“Bu öykü farklı. Eminim, okursanız hoşunuza gidecek.”

“Maman! Yemekten n’aber?”

“Tuhaf! Amma özgüven! Şayet öykünüzü de aynı hislerle yazdıysanız siz haklısınız. Öykünüzün adını bir kez daha söyler misiniz? Ben çalışırım...”

“Maman! Yemek kitabı nerde?”

... Temas kurun...

“Nerde ya? Durmadan elinle işaret ediyorsun! Bir dakika ahizeyi tutsana, ööf.”

... Mesela pazartesi öğleden sonra.”

“Yalnızım.”

“Bırak onu. Şimdi sıra sende mi?”

“Yalnızım işte.”

“Ne demek yani yalnızım? Ben insan değil miyim?”

“Ama sen görmüyorsun ki, kanatlarım is kaplı, eskimiş. Artık, çiçeklerin yanında oturduğumda görünmüyorum. Görünüyor muyum?”

“Buna ağıt yakacak değilsin ya, gel koynuma, kanatlarını yıkayayım. Ağlama. Kanatlarını boyarım, yepyeni.”

“Şimdi bir dakika sakın ol, bir telefon etmeliyim.”

“Durmadan telefon ediyor, sonunda da sıfıra sıfır.”

“Ben sanıyorum çift günlerin birinde...

Tek, çift, takvimsel zaman

... hem öyküyü kendi sesinizle...

kişisel, özgün sesledir ki türler oluşur.

... her yazıyı eserin sahibinin sesiyle...”

“Maman hanım! Görüşmeniz özel mi?”

“Genellikle, yazarın sesini duymayan okurlar...”

“Sizin bileceğiniz iş. İşinize dair genel bir iyileştirme yönünde düşüncelerim vardı, yakından arz edeyim istedim. Çünkü bence genç yazarlara, özellikle bayanlara...”

“O kahrolası teybin sesini kıs biraz!”

“Peyman’cığım, lütfen kıs da sayın valide hanım, Bay Edibülmemalik’in değerleri vecizelerini dinlesin.”

“... ne kadar birbirlerine yakın olsalar...”

“Evet, anladım. Teşekkürler.”

“Neyiniz var sizin! Ne bu gürültü? Görmüyor musunuz?..”

“Al işte, bir de suçlu olduk.”

“Merhaba Rüya!”

“Merhaba, neyin var? Sesin gitmiş.”

“Bilemiyorum. Bir tuhafım.”

“Öykün basıldı mı?”

“Hayır.”

“İşin mi yok ya! Başına feda olsun Sana kurban olsun, eskiden böyle şeylere aldırmazdın.”

“Ama benim kendimindi de.”

“Mal kafa, diğerleri komşunun mıydı? Dünyanın sonu değil ya, başka bir dergiye gönder.”

“O da diğer ikisi gibi.”

“Neyse, bir kez daha şansını dene, tamam?”

“Üzülmeysin, yolun başındasınız daha. Çok zamanınız var. İnşallah gelecekteki öyküleriniz.”

Bir şeyin her zamanlığına tekrarı

“Hakikaten bir şeyin ebedi tekrarı. O şey de şu ki, siz hazretlerin öyküsünü kimse basmıyor. Ama ölümü gör ki, Üstat bilseydi bu bir şeyin ebedi tekrarı senin öykünle nasıl anlam kazanacak, o gün sen bu lafı ilk duyduğunda ve antenlerini dik dik açıp ve bir öğrenci tavrıyla ‘Affedersiniz hocam, bir kez daha tekrarlar mısınız?’ dediğinde, o içinde, ‘Bunca yıldan sonra henüz anlayışlamamış kendi laflarımın tekrarı bile benim için çok zordur. Çünkü tekrarda yeni hiçbir şey yoktur,’ demezdi.”

“Yeter artık.”

“Ölümü gör ki çok ilginçti. Üstat yüzünü çevirdi. Başını önüne eğdi ve gönülsüzce, ‘Hafız’ın çok sayıda mezanini yok, değişik anlatımlarla söylediğinde. Bir şeyin her zamanlığına tekrarı,’ dedi ve ansızın vicdanı sızladı. Sana döndü ve ‘Nuşin! Zorunluluk, varolan dünyadan ibarettir,’ dedi...”

“Ve sen şımarık da hemen fırlayıp ‘ve olasılık, pervanenin uçuşudur,’ dedin.”

O şair dostuma göndermeliyim.

“Eh! Doğrusunu söylemişim.”

“Doğrusunu söylediğin içindi ki herkes bastı kahkahayı.”

O gönderse basarlar. Kendisi söyledi, benim için bir şeyler yapmayı istiyormuş.

“Alo! Merhabalar hanımefendi! Yazınız geldi. Ayrıntılı bir mektupla Bay C’ye gönderdim, B. Dergisi’nin baş editörüne. Sizin de telefon numaranızı izninizle yazdım, bir durum olursa sizinle temasa geçsin diye. Tesadüfen, bir saat kadar önce kendisi telefon etti. Yazınızdan hoşlandığını söyledi. Ufak tefek sorunlar var ki mutlaka sizinle temasa geçecek.”

“Oooh! Gördün mü? Gördün mü, sonunda başardık!?”

“Peki, şimdi bir dakika sessiz, bir bakayım.”

“Siz kendiniz de mutlaka öyküyü okumuşsunuz?”

“Evet. Elleriniz dert görmesin.”

“Görüşünüzü söylemek istemez miydiniz?”

“Lütfen beni muaf tutun. Bendeniz otorite değilim ki.”

“Pej, Pejman! Sence bu akşam yemeğe şiir mi var öykü mü?”

“Eleştiri.”

“Şımarık şeyler! Yemek hazır ya!”

“Eminim, söylersem de kabul etmeyeceksiniz. Böylesi duygusal sıçramalar hocanızın da eserlerinde göze çarpıyor pekâlâ. Bu sıçramalar şiir ve öykü olmaz ki. Bununla bile Bay C...”

“Yandı Pej, Pej. Altını kapat.”

... Mutlaka basacaklar...”

“Merhaba Veli Bey!”

“Merhaba bayan... Yeni işlerden ne haber? O öyküyü ne yaptın?”

“Basılması için B. Dergisi’ne gönderdim.”

“Basacaklar mı?”

“Bilmem. Editör hoşlanmışmış.”

“Söylemiştin. Ardında hazırda bir de eleştirim var, iyice tozunu atacağım.”

“Siz neden Veli Bey? Arkadaş olduğumuzu söylemediniz mi?”

“Eeeh, işte. Kendin söyle, senin bu Pervane’nin derdi ne, lafı ne? Ne demeye çalışıyor? Senin bu Pervane Hanım fazla cingözlük yapıyor fakat eli okunuyor. İçinden öyle şeyler çekip çıkardım ki şeytanın bile aklına gelmez.”

“Bismillah de. Şeytandan korkarım.”

“Korkma. Senin bu Pervane, kendisi şeytandır.”

“Ben B. Dergisi’nden C. Mesrur Bey’in gönderdiği hikâyenizi okudum. Kendilerine de söyledim. İşinizi baya beğendim fakat maalesef basamayacağız.”

“Basamayacak mısınız?”

“Biliyor musunuz... bazı sıkıntıları var.”

“O öyküde sadece bir cümle var ki azıcık... Öyleyse içi dolu olan öyküler... Belki de bir kadın yazdığı içindir, siz böyle...”

“İnanın bana, bir gün öykünüzü basabilmeyi diliyorum. Fakat...”

Bir kadın dergisine göndermeliyim. Kadınlar daha iyi anlar.

“Üzülmeğin. Fırsatın var sonraki öykülerinizde... Yazık! Madem yazabiliyorsunuz, neden kadınların gerçek sorunlarını yazmıyorsunuz? Bizim kadınlarımızın ciddi sorunları var. Boşanma, yoksulluk...”

“Duygusal sorunlar...”

“Duygusal şeyler sorun sayılmaz ki bayan. Daha ciddi sorunlar var. Biz, o sorunlarla uğraşmayı yeğliyoruz.”

“Bu parçayı dinle maman. Çarmızrap ayağı ile başlıyor, zirvesi Dilkeş’t¹e, Beyati Türk’t¹e inişe geçiyor.”

Bele bam bele, bele bele bam...

“Amma çırpındım. Beni de düşünsen iyi olur. Daha düzgün konuşsaydın, belki de rica etseydin, kendini beğenmişsin. Anlıyor musun? Kimse anlamasa bile ben anlıyorum ya. Benden hiçbir şeyi saklayamayacağını bilirsin ya. Saklayabilir misin?”

“Kapa çeneni.”

“İşte! Her zamanki işin. Sanıyorsun ki, anaerkillik şaheser bir şeydir!”

“Nasıldı maman?”

“Ha? İyiydi.”

“O kadar? İyiydi?”

“Hayır. Yani çok iyiydi.”

“Ne çağrıştırdı sende?”

“Pervane’nin iğnelemesini.”

“Romantik oyunları bırak maman. Doğru düzgün konuş ya. Şimdi dinle. İlk tezeneyle 6/16 vurguyla çalacağım, sonra da daha yavaş bir tempoyla. Bak bakalım hangisi daha iyi.”

Belle belle bam bele bam...

“Kış bastırmış, hava soğuk, evsiz kalamayız. Neden firmaları kaydetmeye gitmiyorsun?”

“Bırak ya, sen de dakka başı yüreğimi yiyip bitiriyorsun.”

¹ İran klasik musikisinde makam adları. (h.h.)

“Tamam. Gitme. Benim de at oynatma zamanım gelecek elbet. Doğru söylüyorsun, kursa git. Atlayıp gelmezsem hiçbir şey değilim. Üstat’ın söylediklerinden tek kelime anlamasam bile bırakmayacağım. Kafana sokacağım.”

“Sanki şimdi gelmemiş de?”

“İyi yaptım. Şirin’in öyküsünü anımsıyorsun. Hoşlandım. O gün amma bozulmuşsun ha!”

“Evet. Sadece bir parçasını duydum.”

“Evet. Hatırlıyorum. Sadece o bölümü, kız çocuğu diğer karakterin gözünü oyup koltuğuna koyarak koşmuştu. Öykünüzün kalan kısmı pırrrr... Üstat da açığöz ha! Öykü bitince bakışları döndü dolaştı, sana gelince 'Pekâlâ! Ne düşünüyorsun?' dedi. Rengin kaçtı. Başını önüne eğdin. Öyküye daldın. Güya okuyorum. 'Buyurun!' dedi. 'Ben... ben hoşlandım,' dedin. Oyun tabii. İçinden, 'Neden kursa geliyorsun?!' dedi. Bakışları yeniden, oradaki yirmi kişinin üzerinde dolaştı. Sana döndü. Sen tam bir şey söylemek üzereyken kolun zıpladı. Sıcak mı sıcak bir yumru. 'Eee?' dedi. Aniden ağzından kaçtı: 'Koltuk altım.' Üstat duymadı. Rübab güldü. Veli Bay, 'Bu saatten sonra, arkadaşlardan daha çok şeyler bekliyoruz. Arkadaşlar daha ciddi...' dedi.

“Evet, hatırlıyorum. Hem de çok iyi... 'Veli Bey vallahi çok ciddidir...' demek isterken, Rübab, aniden böğrüne tırnağını geçirdi. Baktım. Defterinin üzerinde, 'Bir iki ilgisiz kusur bul ki Veli Bey yakanı bıraksın,' diye yazıyordu. Güldüm. Veli Bey sinirlendi: 'Arkadaşlar! Şakamız falan yok. Şayet bir şeyler aklınıza geliyorsa...' Pes ettim. Aynı çocukluğumda, öğretmenimin kızdığında olduğu gibi. 'Veli Bey, doğru söylüyorsunuz,' demek istedim, 'Haklısınız. Vallahi gülmek istemedik, işte öylesine gülesimiz geldi. Hepsi bu Rübab'ın yüzünden...' Fakat yine ansızın koltuğumun altı hopladı. Konuşamadım.”

“Hangisi.”

“Birincisi.”

“İlki mi ikincisi mi?”

“Bir kere daha çal.”

“Sen de bizi makaraya aldın ha!”

Belle belle bam bele bam

“Yine neye gülüyorsun?”

“Hiiiç... O anki suratına. Üstat’ın bakışları ile Veli Bey’in sözleri arasında sıkışıp kalmıştın. Ansızın, sınıfın sonundan bir ses kurtarıverdi seni: 'Bırakın yahu!' Üstat, 'Efendim,' dedi, 'izin verin. Galiba bir şeyler söylemek istiyor.' Gencin siyah gözlerinin içi güldü. Dudakları kımıldadı: 'Bağışlayın ha, bu hanıma, gözlerini koltuğunun altına nasıl koyduğunu sormak istiyordum?' Şirin’in yanakları al al oldu. Gözleri ışıldadı. Dudakları kapalı. Elleri havada oynadı.”

“Yine ilki.”

“Bana bak ki kimden görüş alıyorum! Görüyor musun maman?! Görüyor musun? Allah bilir aklın nerelerde. Bu kez, önce ikincisini çaldım.”

“Gördün mü? Yine faka bastın. Şimdi napalım ha? Bozuldu.”

“Surat asma! Ne oldu sanki? İster misin, bugün gidip Üstat’ın neler planladığını öğreneyim?”

“Nasıl?”

“Sık sık yaparım bunu.”

“Git! Allah aşkına!”

“Eee! Öyle kolay mı?”

“Ya nasıl?”

“Al gülüm ver gülüm! Sen telefon et Bay... neydi adı? Hani adı dergilerde olana... söyle gitsin, adımızı kayıt ettirsin. Yapabilir, değil mi? Ben de hemen uçayım...”

“Sadece senin hatırın için. Fakat böylesi dilenciliktir.”

“Evet, nerde kalmıştık? Ha, Nietzsche bu bağlamda der ki...”

“Söyle, söylesene...”

“İçsel yıkımlar.”

“Efendim? Bir şey söylediniz galiba.”

“Hayır.”

... Nietzsche bu bağlamda der ki: Yıkım yayılır... vay hâline içsel yıkımlarını saklayanların!”

Yıkım yayılır, vay hâline...

“Öykünüz, elimize geçti. Bay T.’ye verdim. Tembihledim. Tesadüfen, bir saat kadar önce telefon etti. Öyküyü okumuş.”

“Basacaklar mı?”

“Beğenmişmiş. Ben de öyle. Fakat görünüşte yazı ile bazı sorunları var. Kendisini telefonla aradım...”

Fena, insanların ne kadar çok sorunu var.

“Maman! Kimin sorunu var? Editörün mü?”

“Evet bayan. Derhaşîş Bey, lütfetmişler sizin öykünüzü başka bir bayanın öyküsü ile birlikte...”

“Editör beyden sor bakalım, sebze küküsünü mü tercih eder yoksa patates küküsünü mü?”

“Eeh, Pejman! Bırak!”

“Tat aldım. Diyebilirim ki, bu öyküyü okuduktan sonra sizinle bir çeşit duygusal bağ kurdum. Fakat doğrusunu isterseniz benim bu yazı ile bazı sorunlarım var.”

“Bir dakika, sakın ol Pervane.”

“Öyküyü, tam beş kez okudum. Hiçbir şey anlamadım. Bana söyler misiniz bu öykünün türü nedir? Öykünün karakterleri nereliler? Neden bırakmıyorsunuz bu bay ve bayan doğru düzgün konuşsunlar? İki şey adam gibi...”

“Adam gibi!”

“Bırak konuşayım. Neden arkana geçecekmışim? Piç miyim ki? Ben, kendimi kaydettirmeye çalışmalıyım. Pekâlâ. Benim adım Pervane. Şayet nüfus dairesi hoşlanmıyorsa o onların sorunu.”

“Evet. İki aydın. Biz ikimiz konuşuyoruz. Konuşmalarınızdan, Fars Edebiyatını bildiğinizi anlaşıyor. Neden böyle yazmıyorsunuz?”

“Öyküdeki ben değilim ki, Pervane. Pervane’nin konuşması da kendisine uygundur.”

“Doğrusunu isterseniz bayan... öykünüzün nesir sorunları var.”

“Örnekeleyebilir misiniz?”

“İzin verin bir şey söylemeyeyim. Çünkü duyduğuma göre siz Üstat ...’ın öğrencisisiniz.”

“Davet et de bir dilim küküden verelim kendisine, boş ver öyküyü...”

"... sevemem..."

“Maman, bu Peji’nin lafını dinleme ha... adamcağız yerse gider o yere ki...”

"... meşgul olayım.”

“Benim öykümün sorunları ile ne ilgisi var...”

“Kabul etmiyor musunuz sevgili bayan? Biliyorsunuz ki, basit ve gramatik olarak doğru bir tümce, özne, nesne ve eylemden oluşmaktadır ve bunların her birinin önceliğinin ve sonralığının çooooook önemi vardır.”

“Ooooh ellerime sağlık, nasıl da pişirmişim! Parmaklarınıza dikkat. Tecrübe ile sabittir ki, dünyanın en iyi aşçıları erkeklerdir.”

“Erkekler sadece o aşçılığa yararlar, o kadar.”

“Bırak onu. Sinirlenme. Kapat gözlerini. Nerde dersin orada kanat çarparım. İster misin gideyim dergilerinin ilk sayfasına...”

“Bu kadar söyleme, sonunda bir yolunu bulacağım.”

“Ey maman hanım, aşçılık kursu için bendenizin yanına gelmelisiniz.”

“Sizden bir haber çıkmadı. Dedim Bay T.’den sorayım ne yaptınız diye?”

“Öykümü basmamaları önemli değil fakat...”

“Ne yaptım! Şaheser, şaheser, sebze küküsünün kuşüzümü ile defamilirizasyonu.”

“Valla yazık, billa yazık. Siz, Farsçanın hazinesine sahipsiniz. Ben şeyin hatırı için...”

“Pejman Bey, yaptığın bir klişedir. Maman hep kuşüzümü kor.”

"... siz bilirsiniz. Bir kez daha söyledim. Eğer isterseniz, dostlarımdan birkaçı ile tanıştırayım sizi. Kendielri hem Fars hem de bilgili. Bay... ve Bay... Görmüşsünüzdür, ne kadar da nefis, şirin dilleri var. Her şey bir yana... kendiniz söyleyin, yirminci yüzyılda hangi kadın böyle aşık olur ki? Biz, enformatik çağda yaşıyoruz. Robot hükümette hanım, robot... Bu mezanin¹ eskimiş, Fars nesrinin başından beri bu tür şeylerimiz vardı.”

“Farsçanın başlangıcından değil, âdemin yaradılışından beri.”

“Hay ağzınıza sağlık! Günümüzün kadını artık avare, veylan olmuyor. Bugünün aşkı diyor ki, sev beni seveyim seni. Bilmem anlatabildim mi?”

“Evet, çarpım cetvelini ezbere bilirim. Fakat ne olursa olsun sonunda bastracağım.”

¹ Arapça. İçerikler. (h.h.)

* *

Kahrolasicalar, bastıracağım.

“Maman, eski bir atasözü der ki erkeklerin kalbine mutfaktan gidilir. Bu arada benim gibi usta bir ahçı erkeğin kalbi ne olacak?”

“Atasözü halt etmiş, sen de üstünde.”

“Hop hop ne oldu sana maman! O herif öykünü basmadı diye, kabağı benim kafamda neden patlatıyorsun?”

Pervane kanatlarını boyarım, yepyeni. Kanatların var oldukça gam yeme. Anında gelirsın.

“Maman hanım buyurun bakalım, yemek hazır. Maman, gözyaşı? Ne oldu? Seni numaracı, sebze küküsü sevmezsin ha? Ağlamaya ne gerek! Yarın akşama da başka bir şey yaparım. Senin için... Bu editör denen herifi davet etseydin, inan bana, öyle bir şey pişirirdim ki ona...”

“Bırak sen de! Hiç uygun bir zaman değil!”

“Sana ne. Her işe burnunu sokmalı. Manyak!”

“Sensin manyak! Sesini yükseltme. Kendini beğenmiş şey!”

“Utanın ya! Bak bak! Yine dalaşmaya başladılar.”

“Öykün ne oldu? Eleştiri elimizde şişti.”

“Basmıyorlar.”

“Biliyorduk herhâlde! Biz söyledik baştan. Sen sanıyorsun ki onlar da kurstaki bebeler. Rüya Hanım’ın dediği gibi, o Pervane Hanım’ınla milletin kulaklarını sağır ettin.”

“Veli Bey, anlamıyorum, bu Pervane Hanım size ne yaptı ki?..”

“Bir şey yapamaz. O bir zavallı. İnsanın içi cız ediyor. Kendin söyle, ne demeye çalışıyor? Biz bile yirmi kez okuduk, bir şey çıkmadık.”

“Siz, neler düşündüğünü anladığınızı söylemediniz mi?”

“Her neyse. Bütün iddialarına rağmen geri kalmış biri. Dili modern, düşüncesi bağnaz, geleneksel bir kadın.”

“Budur ki var¹. Bizden bu kadar! Siz, daha modernini yaratın!”

“Bizim de var. Bizim de Cerire’miz var. Sıkı, sağlam, mücadelecı, ilkeli... laf aramızda, pek bir matah olmadığını kendin de biliyordun.”

“Hiç de bile. Pervane hiçbir şey olmasa dahi, sizin Cerire Hanım’dan çok daha iyi. En azından duygusal ve düşünsel olarak özgürdür.”

“Eee? Öyleyse neden o kadar korkarak okudun?”

“Ne korkması?”

“Önceki öykülerini okuduğun gibi mi okudun? Limonlarını sıkacaksın diye bekliyordum. Teybe almalıydık.”

“Tamam, olsuuun, utanıyordum.”

¹ Azerice bir deyim. Farslar da kullanır. “İşte bu kadar, ister beğen ister beğenme!” anlamında. (h.h.)

“Ha! Demek utandın da! O zaman, sen de biliyorsun nasıl bir mercimeği fırına verdiğini! Madem Pervane Hanım böyle âşık oluyor, toplumunun onayına ne gerek? ‘vardım, varım.’...”

“Birincisi, o bir öyküydü. İkincisi, var olmaktan kastı, Pervane’nin toplumun içinde olması değil.”

“Ha! Demek var olmaktan anlatmak istediği herifin kafasında olmaktır.”

Biz aludeyiz¹ Pervane. Ben sana aludeyim. Kanatlarını boyarım, yepyeni...

“Görünüşüne bakılırsa yeni yetme değil. Eski toprakların himmeti var.”

“Bir emriniz mi vardı?”

“Siz kitap basıyor musunuz?”

“Sadece ders kitapları. O da herkesinkini değil.”

“Bak! Bu gençtir, kabul eder.”

“Selam bayım.”

“Selam! Buyurun!”

“Affedersiniz, siz öykü de basıyor musunuz?”

“Ne? Öykü mü? Söyle bakalım, kaç sayfa?”

“Yirmi küsur sayfa.”

“Acep! Kasabadan mı geldiniz? Ziraks, fotokopi... Kopyalayıp verin üç dört kişi okusun işte. Ya da birkaç yıl bekleyin birkaç tane olsun, toplu öyküler şeklinde bastırın. O zaman belki... en azından yetmiş seksen sayfa...”

“Haydı... Gidelim adliyenin önüne, Nasır Hosro’ya... yetmiş seksen metrelik bir şey... uzak sayılmaz.”

“Gıcık!”

“Sadece slogan atmasını bilirsin. Zaten onun içindir ki bir şey olamadın. Bundan sonra da olamazsın.”

“Bak Pervane, bir şeyi yazmak için ona alude olmak gerek.”

“Aaah canımım!”

“Tamam, kanatlarını boyarım.”

“Ben! Lafımı değiştirmeyin, ben söylemişim gibi. Ben o zaman belki dedim. Kendi sermayenizle... çünkü garipsiniz.”

¹ Farsça. Bulaşmış anlamında. Azerice de âşık olmak anlamında kullanılır. (h.h.)

Sandık boş, istem nedeni, yirmi otuz tuman, tanıdık kuyumcu, fatura. Al onu anne! Taşı Nişabur firuzesi. Bunun ayarı yirmi, üç kuşak dönmüş. Ah gelinlerime vereyim. Yüzyıl sonra, beleş mi? Kocan ne der? Bunlar sade süs değiller ya... Ters kara günler, fatura, tanıdık kuyumcu.

"Maman! Gel, gel, maman. Gelsene! Başını koy, daha yukarı, daha da yukarı, koluma! Bak saçlarını ne hâle sokmuşsun! Saçlarını kim kısalt dedi? Gömleğini değiştir anne! Bunu giyince inan ki çekilmez oluyorsun. Gözlerini kapat. Kapatsana! Allah aşkına kapat! Bir, iki, üç... yedi tane. Hatırlıyor musun, Peyman geçen sene kaç tane idi?"

"Beş."

"Seneye mutlaka on dört tane olacaklar."

"Hayır ya! O öykü basılmazsa bir yıl bile sürmez."

"Maman! Maman ben o kırıksıklıkları sevmiyorum."

"Sev, sevme budur ki var!"

"Bir şeyler yap da kaybolsunlar."

"Nasıl? Bu şımarıklıklar da ne böyle? Yine bebe oldun. Koca adam, gözlerine bak sen!"

"Bir şeyler yaparlar, cerrahi, masaj."

"Haydan gelen param olsa yine de yaptırmam."

"Sen ihtiyarlayasın istemiyorum. Korkuyorum. Allah aşkına anne... Kaç olur ha, parasını ben veririm. Banka hesabımda var. Tamam mı?"

"Kalk, kalk haydi sen de bücür şey..."

"Pejman, tamam diyorum."

"Seni numaracı. Anladım. Öykünü mü bastırmak istiyorsun?"

"Sana ne. Pej, Pej! Bırak nasıl istiyorsa öyle harcasın."

"Sizi üzmemek istemiyoruz. Özellikle ilk işinizken... Buyurun oturun. Bu yazının işaretlenmiş yerlerinden okuyacağım. Tabii, siz de kabul edeceksiniz ki yırtıp atmalısınız. Bu öyküyü yazının... çok tuhaf doğrusu... hem neden bu kadar ısrar ediyorsunuz? Bir şeysi yok ki... Sıradan, rezil bir aşk hikâyesi. Bu şeyleri kim okur ki? Nizami'nin Hamse'si, ki Fars edebiyatının şaheseridir, elimizde kaldı. Hamse'den sonra bu şeylerin yazılmasının faydası yok."

"Bu benim öyküm. Nizami Nizami'dir, bense benim."

"Siz bilirsiniz. Editör heyetinin kararına bağlı."

“Gördün mü Pervane, biz kaybettik.”

“Bi, kutu kutu pense, yağ satarım bal satarım oynamıyorduk ya... Bu, aç kapıyı bezirgan başı, ooo piti piti, işte.”

“Evet, yağ satarım bal satarım.”

“Artık mızızlamayacağım. Kalbine kaydet beni. Tamam?”

“Anneciğim, asansörle git. Gel bir çay iç! Boğazın kurumuş.”

“Hayır. Merdivenlerden gideceğim.”

“İhtiyar kadın kaydetti bizi. Kalbine. Kadıncağız bizimleydi. Kimlik kartımız...”

“İstemiyorum onu.”

“Vay vay vay... selam Üstat!”

“Kaçtır söylüyorum... Bize aldırıyor artık. Şımarmış. Selam Üstat’mış!”

“Nasılsınız?”

“Sağ olun. Siz nasılsınız?”

“N’aberler?”

“Hiiiç. Sahi, benim o öyküyü anımsıyor musunuz?”

“Öykü? Hangisi?”

“Sonuncusu, hani sınıfta okuduğum. Kadın karakterin adı Pervane idi ya!”

“Aaaaa, evet. Basılacak mıydı ne!”

“Basmıyorlar.”

“Nasıl?”

“Gerici diyorlar, sorunu varmış, hikâyesi eskiymiş, sempati varmış, sermayem yokmuş.”

“Tamam, siz de başka bir öykü yazın.”

Yüzümü çeviriyorum. Parmağımı, gözümün altını çekiyorum. Görüyor: “Siz becerirsiniz. Yazın!” Saatine bakıyor: “Affedersiniz acelem var, sonraki irdeleme... Sonra, sonra bu konu hakkında konuşuruz...” Duruyorum. Kapının yanındayken dönüyor ve sert bir şekilde, "Devam!" diyor, “Sonraki öykünüzü bekliyorum...” Gülüyorum. Pervane kanat çırpıyor.

Kış 1995

Anne, Camın Arkasında

Eşref Ablama, eve gidip kitaplarımı alacağımı söyledim. Yalan söylemiştim. Mamanın resmini albümden almak için gidiyorum desem bırakmazdı. Dudağını büzer, hakkında atıp tutmaya başladı. Benim mamam, onun babasının karısı ya! Hem mamam, oraya düştü düşeli, Eşref Ablamın onu göreceğ gözünü yok. Dahası mamam nasıl olmuş da... Nerden bilebilir ki!.. İnsan gidip de görmeli. Ancak o zaman inanır. Maman yakalandığında Eşref eve geldi. Elimden tuttuğu gibi kendi evine götürdü. Hiç laf etmedi.

“Ya annem?” diye sordum.

Bana acıdığı zamanlardaki gibi kıstı gözlerini: “Sen artık kocaman kız oldun. Mamana ihtiyacın yok.”

Sonra da kocası geldi ve Eşref sustu. Kocasından hiç hoşlanmıyorum. Öyle bakıyordu ki insan kendinden utanıyordu... Aslında Eşref Ablamın o iki yaramazı, Mecit ve Behmen olmasa hiçbir zaman orada kalmazdım. Ama gidecek başka yerim de yoktu. Rıza Abim de Tahran’a gitmişti. Ben diyorum ki, her şey o karının başının altından çıkıyordu. Rıza Abime kim bilir ne söyleyiyse ağzını bıçak açmaz, bıçak vursan kanı çıkmazdı.

Abim gün boyu konuşmadı. Fakat yüzü kıpkırmızı olmuştu. Karısı öyle dik dik bakıyordu ki insan ondan hiç hoşlanmıyor. Maman bir köşeye sinmişti ve alttan alttan Rıza’yı kolluyordu. Eşref Abla da Rıza Abinin etrafında dönüp duruyor, gitmesin diye yalvarıyordu. Fakat abim, kan çanağına dönmüş gözleriyle çok fena bakıyordu, sonunda da “Çekil önümden!” dedi.

Doğrusu ben de Rıza Abimden korkuyordum ve gitse de rahatlasak, diyordum. Karısından hiç hoşlanmıyordum. Mamanimla hep alay ederdi ve okuldan eve her döndüğümde, bir şeyler için kavga ettiklerini görürdüm. Rıza Abi karısına hep arka çıkıyordu. Şayet mamani ölmese karısını başıboş bırakmazdı bu kadar yüzüzlük yapsın. Abim giderken, mamana hiç bakmadı. Eşyalarını toplayıp gittiler. Onlardan sonra da Eşref gitti. Ev bir tuhaf oldu. İnsanın içi daralıyordu.

Maman başını kaldırdı ve “Canları cehenneme! Bırak gitsinler!” dedi.

Sonra kalkıp evi topladı. Aldırmazlıktan gelmek istiyordu besbelli. Fakat üzgündü. Biliyordum. Kalkıp bahçeye çıktım. Döndüğümde, mamanimin gözleri kan çanağı gibiydi. Maman, gizlice ağlardı hep. Birileri gözyaşlarını göreceğ diye utanır, çekinirdi. Fakat ben gördüm. Hem de o lanet olası camın arkasından. Evet... orada.. Başımı kaldırıp mamana baktığımda gördüm ki yanakları, gözyaşlarıyla dolmuş, gözleri çukura kaçmış, gözaltları kırış kırış olmuştu.

Maman dışarı çıkacağı zaman, bir saat, aaaah... tam bir saat aynanın önünde oturur, yüzüne bir şeyler yapar. Sanki düğüne gidiyormuş gibi. Bazen salatalık kabuğu yapıştırırdı yüzüne. Bakardım, gülesim gelirdi. Yüzü bitince bu defa gözleri, kaşları ile uğraşırdı. Mamanın gözleri kocamandır. Hep de ne bileyim, bir çeşit ıslak işte. Kirpikleri upuzun. Gözlerine kalem çektiğinde pek güzel olurdu. Sonra da cımbızı alır, suratındaki tüylere girişirdi. Dudaklarına da kıpkırmızı bir ruj sürerdi. İşte o zaman, aynaya bakıp gülümserdi. Sonra da

elbiselerini değiştirir, hoş bir koku sürerdi. Ben de hemen atlardım, benim de üzerime az bir şey sıkardı. Sonra kalkar giderdi.

Beybaba  ld ğ nden beri, maman kendine çok bakar olmuştu. Sık sık da misafirliğe giderdi. Beybabanın dışarıya çıkmasına izin vermediği günlerin acısını çıkartıyordu sanki. Beybaba varken, mamanın şuradan şuraya gitmeye izni yoktu. Neden bilemem... Fakat birinde, beybaba anneyi, tuhafiyeci Yusuf Bey'le söyleşip g l ş rken g rm şm ş. O gün mamana yaptıkları hâlâ aklımda. Kemerini çıkardı ve eşek sudan gelinceye kadar vurdu. Maman dayak yiyor, çığlık atıyordu. Beybaba çok ama çok yaşlıydı. Onun için işte, maman ona kötü bir şey s ylemeyeg rs n,  ıldırıp daha çok dayak atardı. Sonra beybaba hastalanıp öldü. Ooof, aman Tanrım ne kadar kötü günlerdi! Maman de diğerleri gibi ağlıyordu. Ama ben biliyordum; onun içi acımıyor. Beybabayı hiç ama hiçbir zaman sevmedi. Kendisi bunu hep s ylerti. Maman, kendi anne babasına beddualar yağdırırdı onu bedbaht ettiler diye. Fakat ben, bunu i ten yapmadığını bilirdim. Ben, onlara gizlice çok şeyler taşıdığını görmüştüm; yağ, pirinç... Bayramlarda da onlara para verirdi; kendi adlarına, bana bayramlık hediye alsınlar diye. Ben de bunların hepsini anlardım.

Bir keresinde, beybabanın büyük karısı mamayı yakaladı. Öyle bir kıyamet kopardı ki sorma. Sonra da birbirlerine küfürle yağdırdılar, birbirinin saçlarını çektiler ve epey kavga ettiler. Beybabanın karısı ve maman sık sık kavga ederlerdi zaten. Sonra da Beybabanın karısı kanser oldu, öldü. Maman sanıyordu ki artık her şey değişir ve bey onu rahat bırakır, daha da dayak atmaz. Ama beybaba daha huysuz, daha çekilmez oldu. Mamanın ne zaman nereye gittiğini, kiminle dolaştığını bilmek istiyordu hep. Rıza ile Eşref de beybabanın karısı öldüğünden beri mamana aldırılmaz olmuşlardı. Beybaba işte o zaman, en ufak şeyler yüzünden mamana dayak atıyordu. Maman da artık, kendimi öldürür, bu kahrolası hayattan kurtulurum, derdi. Birinde de ciddi ciddi bir şeyler yapmak istedi. Beybabadan o gün de sıkı bir dayak yemişti. Gücü yettiğince çığlık atıyor, kendini öldürmeye yeminler ediyordu. Gece olunca dolaptan iki şişe hap getirdi ve tam içmek isterken ben, "Maman!" dedim. Güya uykumda mamayı çağırıyorum gibi. Mamanın gözü bir an bana takıldı. Yani benim gözlerim kapalıydı aslında ama bana baktığını biliyordum. Sonra ansızın beni kolları arasına aldı, ağlamaya başladı. Mamanın kucağındaydım ve saçlarım onun gözyaşları ile sırlıklam oldu. Keşke beybaba o kadar huysuz olmasaydı. Hep mamanın kucağında uyumak isterdim. Keşke hep öyle k c c k kalsaydım ve maman beni eve bırakıp, çekip gitmeseydi... Tanrım! Maman keşke evimizde olsaydı da ben Eşreflerin evine gelmeseydim. Keşke beni de alıp oraya g t rseydi. Ne olurdu sanki. Kendisine, "Beni de götür maman!" dedim.

"Sen otur derslerine  alış. Ben hemen dönerim," dedi.

Hep, hemen dönerim der ama dönmezdi. Arkasından gizlice sokağa  ıktım. Yüzünü kapattığını gördüm, caddeye çıktı ve vişne renkli bir arabaya bindi. şoförü genç bir adamdı. Kırmızı bir gömlek vardı üzerinde, mamana kötü kötü bakıyordu. Hiç hoşlanmadım ondan. Sonra da araba hızla uzaklaştı. Ben eve yalnız döndüm. Maman gece döndüğünde, bana güzel bir saç tokası getirmişti.

" stemem!" dedim.  nat ediyordum. K st m onunla. Fakat maman sevinçliydi. Tokayı aldı, kendi sa ına taktı. Saçlarını geçenlerde boyatmıştı. Altın sarısı ona pek yakışıyordu. Gen leşmiş, daha da g zelleşmişti. Aynanın önünde durdu ve güldü. Aynada sanki başka biri ona bakıyordu. Belki de o genç adamdı. Mamayı hiçbir zaman bu kadar neşeli görmemiştim. Fakat bilmem neden, onunla konuşmak istemiyordu canım. Mamanın gülüşleri bir tuhaftı. Hiç hoşlanmıyordum. Ben diyorum ki hepsi o genç adamın suçu, mamayı yakaladılar.

Eşref'in evinde perdenin arkasına gider, oturur ağlardım. Mamamı çok özliyordum. Birinde Eşref, perdenin arkasına geldi, gözyaşlarımı hemen sildim. Ama o anlamıştı galiba: "Neyin var?"

"Yok bir şey."

Sonra yanıma oturdu: "Onu özlemiş olmayasın?"

Ben bir şey söylemedim ve başımı öne eğdim. Gözyaşlarım, kendiliğinden yanaklarıma aktı. Eşref Abla saçlarımı okşadı: "Gerek yok onu özlemene! İğnenin ucu kadar sevgiden, atıfetten anlasaydı, seni bırakıp el âlemin adamlarıyla çıkmazdı. Hepimizin şerefini beş paralık etti."

Gözyaşlarım yanaklarıma akıyordu. Eşref Abla bana acıdı galiba: "Tamam, tamam! Götürürüm görürsün. Bu kadar gözyaşı dökme."

İşte, o zaman beni götürdü ve bana, kapıda bekleyeceğini, içeri girmeyeceğini söyledi. Kocasını anlarsa kafasının derisini yüzer. Sonra da "Keşke ders alsa!" dedi, "Akıllansa bir daha bu işleri yapmasa!"

O gün gittim, o camın arkasında oturdu. Eşref Abla dışarda bekledi, benimle içeri girmedi. Korkuyordum. Çok korkuyordum. Çok kalabalıktı. Kalbim küt küt atıyordu.

Ansızın diğer taraftan bir ses yükseldi. Camın ötesinde bir kadın oturdu. Bir kadın diyorum.. Mamamı tanıyamadım çünkü ama oydu. Mamandı. Ne kadar değişmişti Tanrım! Suratı buruş buruştu. Gözleri derinlerdeydi. Çok yaşlanmıştı. Çok acıdım ona. Hıçkırığı tutamadım, ağladım: "Maman!"

Mamanın da suratı gözyaşıyla doldu. Eski püskü bir çadıra vardı başında, o kalın camın arkasında. Yabancı bir kadın gibi oturmuş, durmadan ağlıyordu.

Ona, "Maman!" dedim, "Bir şeyler yap, bıraksınlar seni. Ben artık Eşref'in evine gitmek istemiyorum."

Maman camın arkasında, durmadan ağlıyordu.

Melisa

Mozaiklere adım attığında, ökçelerinin sesinin bahçede yankılandığını fark etti. Adam, başını eğmiş, kadının önünden gidiyordu. Topuklarını kaldırdı ve parmaklarına basarak ilerledi. Çardağın altına, bambu masa ve birkaç sandalye konmuştu. Yakınındaki sandalyeye gelince durdu. Şimdi, kendini daha iyi hissediyordu. Adam onu, oturması için buyur etti ve kendisi içeri girdi.

Siyah-beyaz kocaman bir kedi, önünden süzülerek geçti. Sıska, kara bir kedi de binanın girişinde oturuyordu. Adam, iki bardak çayla döndü. Tepsiyi masaya koydu. Kurabiye kabının kapağını usulca kaldırdı ve oturdu.

Siyah-beyaz kedi, kadının ayaklarının yanına, mozaiklerin üzerinde yayıldı. Eğildi ve ilgisizce kediyi okşadı. Bahçenin öteki ucundan bir hışırtı duyuldu. Kadın sordu: “Ne sesi?”

Adam, “Tavuklar!” dedi.

Kırmızı ibiği ile iri beyaz bir horoz, bahçenin ortasından geçiyordu. Kadın istemsizce “Ne kadar güzel bir horoz!” dedi.

Adam yanıtlamadı. Kadın sigarayı, çantasından alarak masanın üzerine koydu.

Sıska, kara kedi masanın üzerine sıçradı. Adam kalktı, kediyi masadan alarak yere bıraktı. Oturduğunda kadın, onun, cebi çiçek işlemeli beyaz gömleğini fark etti. Bir demet çiçek, zarifçe, sol cebinin üzerine işlenmişti. Elli yaşlarında gösteriyordu ve kadın ise on-on iki yaş daha genç.

Sıska ve kara kedi, yeniden masanın üzerine hopladı ve kurabiyelere doğru yürüdü. Adam kediyi bu kez, biraz kabaca fırlattı. Kadının beklemediği bir kabalıkla...

Sıra ağaçlara baktı ve “Bunlara yetişmek zor,” dedi. Adam yanıtlamadı. Başı öne eğilmişken yerde bir şey fark etti. Kalktı, masanın çevresinde dolaştı. Kadın, bakışlarıyla onu izledi. Masanın sol yanında, yerde, küçük bir kutu vardı. Bir kaplumbağa yavrusu sırt üstü düşmüş, kutunun içinde çırpınıyordu. Sıska kara kedi, kaplumbağa ile oynuyordu. Kadın, kediden daha çok nefret etti.

“Kaplumbağanızın da olduğunu bilmiyordum.”

Adam kaplumbağayı çevirdi ve kediyi kenara itti. Ancak kedi, oyunu bırakmak niyetinde değildi. Kadın, çocukça bir tavırla, “Kaplumbağa ölecek mi şimdi?” diye sordu.

Adam, “Hayır!” dedi. Kaplumbağayı kutudan aldı. Adam, kaplumbağayı masanın üzerine bırakırken, kadın onun elini izledi. Adam, “Sadece... sadece kara kedinin oyuncacı olmuş,” dedi ve oturdu. Kadın, kaplumbağanın gözlerine daldı. Parantez biçimli elleri, doğruca, az da hızlıca, çay bardağına doğru ilerledi. Kadın, aralarında ani bir nefretin oluştuğunu duyumsadı. Aklından, bardağı almak geçti. Fakat almadı. Yüzünü

adama çevirdi. Kedi yine masaya zıpladı ve yavru kaplumbağaya doğru yürüdü. Adam kaplumbağayı aldı ve ardından, ahşap bir rafta duran kaktüs saksının yanına sakladı.

Kadın, çay bardağını aldı. Fakat adamın bu yaptığına sevindi. Adam bir kurabiyeyi çaya bandı ve şapırdatarak yedi.

Kadın, melisa saksısını gösterdi: “Yaprakları neden bozulmuş?”

“Böceklenmiş.”

Kadın, acıyarak sordu: “Yani bir daha çiçek vermez mi?”

Adam, “Hayır!” dedi, “Birkaç yıldır çiçek vermiyor.”

Kadın, bardağı tabağa koydu. Horozun sesi bahçede yankılandı.

“Gündüzleri Hep bu saatte mi öter?” diye sordu.

Adam, “Evet. Sesi güzeldir. Ötmeli,” dedi ve başını öne eğdi. Kadın, onun profiline göz attı. Adam, bir şey anımsamış gibi kalktı ve içeri geçti. Kadın, melisa saksısına daldı. Adam az sonra bir kapla geri geldi. Kaptaki, birkaç parça pişmiş et vardı. Kadın bir sigara daha yaktı. Kediler, etleri alabilmek için adamın çevresini sardı. Kadın onları saydı. Dört taneydi. Bir ana kedi, üç de yavru. Adam sandalyeye oturdu. Paketten bir sigara aldı ve yaktı.

Kadın kedileri seyreliyordu. Binanın kapısına yakınlardı. Adam: “Bahçede, caddenin kenarında buldum,” dedi.

Kadın, “Ne zaman?” diye sordu.

Adam, “Geçenlerde,” dedi ve sigarasından bir nefes aldı. Kadın, bahçenin bütün seslerine alışmıştı. Sıska ve kara kedi sandalyeye yayılmıştı ve patilerini, suratını yalıyordu. Horozun sesi bahçede yeniden çınladı. Bu, kadının o güne kadar, uzaklardan duyduğu bir sestti. Tuhaf bir his içinde... Ne gitmek, ne de kalmak zamanıydı. Çantasını, sandalyeden yavaşça aldı. Bilemediği bir şeyden dolayı içi daralmıştı. Sandalyeden kalktı ve yola koyuldu. Adam, başını öne eğmiş, az ilerden yürüyordu. Kadın bu kez uğraşmadı. Parmak uçlarında yürümedi. Umarsızca fakat ağırbaşlı bir yeisle, mozaiklerin üzerinde adım atıyordu. Bahçede, uzaklaşan ökçe sesleri duyuluyordu. Adam kapıyı usulca açtı. Kadın, avluda vedalaşmak için başını çevirdiğinde gözü melisa çiçeğine takıldı ve içi daha da daraldı.

Temmuz, 1996

Kale

Mahallenin yaşlıları, binbaşısı sabah sporu için erkenden parkta göremeyince uyuya kaldığını düşündüler, süt almak için bakkaldaki sırada da bulunmayınca mutlaka hastalanmıştır dediler.

Telefonu cevap vermeyince ve evinin kapısını kimseye açmayınca kapı komşusu diğerlerine dönerek “Başına bir iş gelmiştir,” dedi, “birisi bizim damdan diğer tarafa geçmeli, belki yardım ister.”

Binbaşının evinin bahçesi meyve ağaçlarıyla doluydu. Duvarlar, çeşit çeşit sarmaşık ve dikenli bitkilerle kaplanmış, çepeçevre uzun parmaklıklar konuşlandırılmıştı. Öyle ki ev, bir kaleyi andırıyordu. Binbaşı yalnızdı ve mahalle sakinleriyle tanışık olmasına rağmen ne birinin evine gider ne de kimseyi evine çağırırdı. Kadınlar, binbaşının karısının doğum sonrasında bebeği ile birlikte öldüğüne dair öyküyü o kadar anlatmışlardı ki sonunda öykü, kuşku duyulmaz bir gerçek oluvermişti. Kadınlar, binbaşı geçerken usulca kenara çekilir, selam verirlerdi. Bazıları ise onun kendilerine kötü kötü baktığını düşünürdü.

Erkekler, binbaşının darbe¹ sırasında kurşun yarası aldığını, sakat kaldığını, bu nedenle de hiç evlenmediğini düşünüyorlardı. Çocuk esirgemedi büyüdüğünden kimi kimsesi yokmuş... Fakat binbaşı, yaşamı hakkında hiçbir zaman konuşmazdı.

Erkeklerden ikisi dama çıktı. Kapı kilitliydi. İhtiyar adamlardan biri bağırdı: “Kır beyim.. kır!”

Yaz güneşi, sokağı usulca kolları arasına almıştı. Otuz-kırk yıllık bekleyiş ve merak herkesi duraksız yapmıştı. Yaşlılar tahta taburelere kurulmuş yelpazeleniyorlardı. Genç olanlarsa birbirleriyle konuşuyor, sabırsızlanıyorlardı. Damdan “Kilit kırıldı!” sesi duyuldu. Kalabalık sevinçle iç çekti, çocuklar alkışladılar.

Merdiven yolunda serin bir rüzgâr esiyordu. İki adam seslendi: “Binbaşım!” Bir hışırtı duyuldu. Çöp ve ekşimişlik kokusu vardı. Geniş merdiven döngüsüne geldiler. Adamlardan biri binbaşısıya tekrar seslendi.. Önlerinde, yüksek camlarıyla bir kapı duruyordu. Kapının arkasındaki perde, içerisinin eski fakat temiz ve düzenli koltuklarla döşeli olduğunu görmeyi engellemiyordu. Ağır ve koyu renkli perdeler, bahçeye bakan pencereleri kapatıyordu. Kapı kilitliydi. Yaşlı bir adam, duvardaki çerçevelenmiş fotoğrafı gösterdi: “Sayın Binbaşı polis memuru kıyafetinde.”

Genç olanı gülümseyerek omuz silkti. Merdivenlerden aşağı indiler. Çöp kokusu daha şiddetli geldi. Giriş kapısının renkli camlarından sızan loş bir ışık koridoru aydınlatıyordu. Genç adam mutfığa geçti. Çaydanlık, demlik, tencereler temizce yıkanmış, bulaşıklığa konmuştu. Adam arka bahçenin penceresini açtı. “Koku buradan!” dedi. Mutfağın kapısını kapadı ve “Sahi, işlerini kim görüyor? Her yer düzenli!” dedi.

“Kendisi... bazen de Bibi.”

Bibi; mahalle kadınlarının çoğuna ev işlerinde yardım eden dilsiz, ihtiyar bir kadındı. Büyük bir odaya girdiler. Birkaç koltuk, eski bir televizyon ve duvarda üç tane fotoğraf vardı. Daha büyükçe olan fotoğraf,

¹ 1953 yılında, Musaddık Hükûmeti’ne karşı CIA’nin desteklediği darbe kastedilmektedir.

zincire vurulmuş bir adamın başında toplanan bir grup polisi gösteriyordu. Polislerden biri, ayağını adamın omzuna koymuştu. Çizmesi güneşte parlıyordu. Kerameti Bey son sırada duruyordu. Tesadüfen oradan geçerken da fotoğrafa girivermişti sanki.

Sağ yandaki çerçevede Polis Kerameti'nin emeklilik belgesi ile takdirmamesi vardı, soldaki çerçevede ise “Kerameti Sokağı” plakasını duvara çivilerken görünüyordu. Yaşlı adam başını salladı ve isteksizce ve kısılmış bir sesle, “Bu da Sayın Binbaşı’mız!” dedi.

Havaya tutsak bir soluk bırakıldı sanki. Arka oda duvardan duvara tek bir kapı ile ön bölümden ayrılıyordu. Perdeler asılı, kapı aralıktı. Kapı zili çalındı ve her iki adamı da korkuttu. Yaşlı adam, “Aç kapıyı! İyisi mi bir kişi daha ilave olsun,” dedi. Genç adam sokak kapısına yürüdü. Sürünen lastik terliğin sesi evde döndü. Kapıyı açtı ve kalabalığı görünce, “Büyüklerden birkaç kişi içeri gelsin,” dedi.

Önde duran birkaç kişi arkadan itilerek içeri sokuldu. Birisi, “Ne olmuş?” diye sordu.

“Şimdilik bir şey yok.”

Kadınlar fısıldaşıyorlardı. Gözleri ışıldıyordu. Yaşlı adam, “Odasına yalnız girmeye cesaret edemedim,” dedi. İhtiyar bir adam, aralık duran kapıyı iterken, “Ya Allah!” diye seslendi. Perdeyi kenara çekti. Kerameti Bey, çarşafın altında yatıyordu ve iri gözlerle tavanı seyrediyordu. Fısıldadılar: “Enfarktüs geçirmiş.”

Adamlardan biri, “Karakola haber vermeli,” dedi. Ölünün yanında, çarşafın altında bir şey vardı. Kamburlu biri, sırtını ölüye çevirmiş gibi. Fatiha okuyan bir kadın, yatağın diğer yanına geçince çarşafı itinayla kenara çekti. Kalabalık derinden iç çekti. Çarşafın altında, bir kadın boyunda oyuncak bir vardı. Başındaki postişisi yana düşmüştü. Adam, son anlarında, ağrı krizi sırasında, postişisi yakalamıştı belli ki. Birkaç tel saç, parmakları arasında duruyordu hâlâ. Oyuncağın yüzü boyanmıştı. Dudağının üzerindeki ben, zamanla silinmişti. Kadınlardan biri şaşırarak sordu: “Benim eteğim bunun üzerinde ne arıyor? Ne kadar da çok aramıştım.”

Kadınlar, oyuncacı odaya göturdüler. Hepsi şaşırmiş ve pamukla doldurulmuş kumaş oyuncaca bakakalmışlardı.

Dışardan bir oğlanın sevinçli sesi duyuldu: “Elmalar daha olmamış ama yenir.”

Çocukların şen kahkahaları bahçeyi doldurdu. Bir adam, Polis Kerameti'nin gözlerini kapamaya çalıştı.

Aldırmaz

Odanın kapısını açtığımda orada sobanın yanındaki koltuğunda oturuyordu. Abarttığı sessizlik ve dinginlik içinde bana baktı ve ansızın pencere kanatlarının çarpmasının onu tatlı düşlerinden sıçratmış gibi yavaşça, “Tuhaf! Siz misiniz? Buyurun, lütfen, buyurun!” dedi.

Üzüntüyle ilerledim. Ayaklarım beni sürüklüyordu. İki hafta ayrılık ve küs kaldıktan sonra beni bu kadar kayıtsız, aldırılmaz bir biçimde karşılayacağını tahmin etmiyordum. Duygularını gizlemek için gösterdiği çabaya rağmen bir hafta sonrasında, ilk görüşmede zayıf da olsa bir anlığına da olsa sevinç ve mutluluk kıvılcımlarını uyandıracığını sanıyordum. Buna rağmen çekindim, gözlerine bakamadım. Onun gözlerinde benim aradıklarımın eser bulamayacağımdan, bir taşla karşılaşacağımdan korktum. Kendi kendime, “Her zaman olduğu gibi ona teslim olmamalıyım. Ben söylemem gerekenleri söylemeliyim ve o da dinlemelidir. O yanıtlamak zorundadır. Ben onu buna mecbur ederim,” diye düşündüm. Kendimden emin bir şekilde ve biraz da öfkeli olarak karşısında durdum. “Neden geldiğini biliyor musun?” dedim.

Çocuklar gibi güldü. Belki bana gülmüştü, belki de gülüşü söylediklerim karşısında küçük düşürücü bir tepki göstermek içindi. Bir eliyle karşısındaki koltuğu gösterirken ve diğer elindeki kalınca bir kitabı dizlerinin üzerine koyarken “Tabii ki biliyorum, tabii ki. Ama şimdi iyisi biraz oturun ve kendinizi ısıtın; burada, sobaya yakın bir yerde,” dedi.

Sandalyeye otururken neden aramızda bir mesafe, bir duvar yaratmak için “siz” sözcüğünü yineleyip durduğunu düşündüm. Ah! Tam bir yıldan sonra, bir yıldan sonra, ben ona hâlâ bir “siz”dim. “Ben ve o”nun olmadığı günlere ve saatlere rağmen; birleştiğimiz, birlik olduğumuz anlarına rağmen. Kendi kendime “Ne demek istiyorsun bu şekilde?” diye mırıldandım. Farkında olmadan yüksek sesle yineledim: “Bu şekilde?” Ve onun sesini duydum: “Şimdi başlayabiliriz!”

Başımı kaldırdım. O anda çılgın bir deniz olmaya ve onun üzerine kabarmaya hazırdım. Ellerimi açtım, dudaklarım belli belirsiz titredi. Oturduğum yerden hafifçe öne kaydım. Bağırarak istiyordum: “Ne diye? Neden bana, kendine doğru yol vermiyorsun? Neden karşımda bir duvar gibi duruyorsun? Ya yol ver ya da çekil yolumdan, birinden biri! Hiçbir zaman benden ne istediğini söylemiyorsun. Senin için ne olduğumu hiçbir zaman anlamadım. Konuş! Sadece bir tek sözcük... İşte o zaman ben mutlu olacağım, acı bir sözcük olsa dahi.” Galiba ilk sözcükler dudaklarımın arasından çıkıvermişti ama hıncım gırtlığımı sıkıyordu ve onun bakışı, korkunç ve alaycı soğuklukla dolup taşan ölümlerin kahkahasını andıran bakışı, ağzımı ve gözlerimi kapadı. Utanarak içime döndüm ve “Ah, deli, deliii!” diye fısıldadım.

Bakışlarım titreyen parmaklarımdan aşağı kaydı ve halının rengârenk çiçekleri üzerine ve onun ayakkabılarının ucuna ve pantolonundan açıkça belli olan sıska dizinin tarhına düştü. Az yukarıda, ince ve soluk elleri gözlüğünün kolunu heyecanla sıkıyordu, göğsü -ki ardındaki hayatı sessiz bir gülümsemeyle izliyordu-, sert çenesi, titreyen dudakları... Anlamadım neden bir an uzak bir yere gitmeyi ve her şeyi unutmayı arzuladım.

Yerinden kalktı ve uzun adımlarla bana yaklaşırken “Ve sonunda hiçbir şey belli olmadı,” dedi. Başımı umutsuz bir aldırmazlıkla salladım: “Neyi söyleyeyim, neyi?”

Beni acıtan řeyin ondan ayrık olduđunu dűřündüm. Bende ve benim karanlık dűnyama yapıřmıř olan řeyin...

“Tek yanlı, deđil mi? Ben hatalıyım ve ben gitmeliyim ve tek bařıma dűřünmeliyim?” diye ekledim.

O an ellerini omuzlarıma koydu ve yüzüme doğru eğildi. Soluđu yakıcıydı. İnce yanaklarını, geniş alnını yanaklarıma sürerken ben onun teninin kokusunu susamışlıkla soluyordum ve dűnyam onun tereddűtsűz kollarına, soğuk ve gri bakışlarının derinliğinde biçimleniyordu.

“şayet bir an kendimizden çıkarsak belki çevremizi ve başkalarını görebiliriz.”

“Canım, sözcűkler çok güzel ve aynı zamanda içi bořtur. Ne demek istediđimi anlıyorsun. Bařkaları hakkındaki yargımızı sözcűklerin saçma dűnyası dıřında düzenlememiz daha iyi olmaz mı?”

Ah, o hep bu felsefelerle gönlümü ederdı! Bana ne demek istediđini dűřündüm. Beni seviyor muydu?

Bu onun anlattıklarından ilk algılamamdı. Onun gerçek maksadına aldırmadan onun söylediklerini derinden dűřünmezdim. Bu işten korkardım ve söylediklerinde bir itiraf peşindeydim, ihtiyaç duyduğum itiraf... Rahatlamak istiyordum ve o benimle zekice oyun oynuyordu. Heyecanla kollarımı boynuna doladım: “Beni seviyor musun, sevmiyor musun? Seviyor musun?”

O anda sevinçten ağlamak istiyordum ama o, biraz üzűnç ve biraz da űrkerek kollarımın arasından ayrıldı, odanın diđer yanına geçti ve kitaplıđın karřısında durdu: “Hep bir řeyler hesaplıyorsun, sürekli kendini dűřünüyorsun,” dedi ve heyecanla bana dođru geldi. “Gel insan olalım! Büyűyelim, sevmeyi ve seilmeyi yaratalım.”

Ah, onun dűnyası benim için dokunulabilir deđildi! Onun dűnyasının benim için somutluđu yoktu. Ne istediđini ve ne dediđini anlıyordum. Biliyordum sadece gülüyor, sadece gülüyor, sadece gülüyor her řeye, herkese, kendisine bile. Ama ben onun gibi olamazdım. Bađırmak istiyordum: “Elimi tut ve götür nereye istersen! Belki bir gün seninle oraya varırım.”

Ama dizlerimin bağının çözüldűđünü, bacaklarımın dűřűř içine gömüldűđünü ve adımlarımın bana yardımcı olmadığını duyumsadım. Ben yaşamın ipek telleri arasında tutsaktım daha; yüzlerce, binlerce diğer insan gibi. O doruğa varmak, o kurtulmuşluğa ve gereksinimsizliğe varmak... Ah, belki bütün yaşamım buna yetmezdi ve ben boşuna çabalıyordum. Onu kendi durduğum noktaya, yerin sathına döndürmek için boşuna çabalıyordum. Kitaplığın karşısından döndü ve yanımda durdu. Karanlık ve kışkırtıcı bir şeytan gibiydi.

“Bu sondur, beni görmeye geliyorsun dedin, değil mi?”

İçim titredi. O bu kadar kolayca uzaklıđu ve ayrılıđu kabullensin istemiyordum. Ellerimden tutup beni bađrına bassın istiyordum ve sesinde bir hüžűn olsun ve bana “Bunu benim için yapmayacaksın,” desin istiyordum. Ama o sessizdi. Yüzümü karanlıđa dođru çevirdim ve “Öyle karar vermiřtim,” dedim.

“Ya şimdi?”

Daha da eğildi. Yanımdaydı. Benim yaşamımdı ve ben başka ne istiyordum ki!

“şimdi... şimdi... ah, bilmiyorum!”

Belki o da bunu istiyordu. Bu emin olmamayı ve kuşkuyu! Ve ben bunu anlamıyordum. Bu çok acıydı. Kendinden emin bir şekilde ayağa kalktı: “Akşam yemeğini birlikte yeriz.”

Saatime baktım. Sekiz buçuktu. “Teslim olmamalıyım, yenilmemeliyim,” diye düşündüm. O bakışlarıyla sanki bana, “Küçük aptal kız! Yengi ve yenilginin ne önemi var? Sevmek senin için yetmiyor mu?” diyordu.

“Tabii ki yemek yeriz... Ya sonra?”

O soğukkanlılıkla “Sonrasında nasıl istersen öyle yaparsın,” dedi.

“Kal” demesi için bir sözcükle, kulağımda tınlayan bir sözcükle benden bir şey istemesi için sadece

“Ben burada kalmam!” dedim.

Güldü. Gülüşü canımı acıtıyordu. Çünkü her şeyi bende okuduğunu biliyordum. “Tabii istersen gidersin.”

Ben istemeden yalvarıyordum, yakarıştan başka hiçbir anlamı olmayan cümlelerle... Ve o, o beni kırıp yeniyordu gereksinimsizliğin doruğundan bir an aşağı inmeksizin.

“Hayır, sen istersen kalırım... Değilse...”

Bakışlarını dikkatle gözlerime dikti, sanki “Oyun oynama, ben senin elini okudum,” der gibi kinayeli bir sesle, “Ben emir vermeye alışık değilim. Özellikle de bir kadın karşısında... Sen kendin de biliyorsun ki kendin karar vermelisin!”

Küçük sehpayı ileri çekti. Beni teslim aldığını biliyordum, çaba göstermedim. Sustum. Hesap peşinde olan bir kadın düzeyine kadar düşmekten korkuyordum. Karşımda masaya geçerek şakayla “Dilleriyle insana küfredenler yürekleriyle insanı okşarlar!” dedi ve anlamlı bir bakış attı yüzüme.

Gece karanlık ve ağırdı. Ateş yumuşak bir fısıltıyla sobada alazlanıyordu. Yorgun ve umutsuz bir şekilde başımı kaldırarak etrafa göz attım. Çepeçevre kitaptı; kitap, kitap... Bütün duvarlar kitaplıklarla kaplıydı ve o bu kitapların ortasında yaşıyordu. Ansızın onun benim için çok ağır ve anlaşılmaz olduğunu duyumsadım. Katlanamayacağımı ve çok uzak olduğumu... İşte o an başımı ellerimin arasına alarak acı acı ağladım. “Aaah Tanrım ben ne yapmalıyım?”

O soğukkanlılıkla: “Küçük dostum benim, içkini yudumla!” dedi.

Başımı kaldırdım. Gözlerinde bir şeyler tutuşmuştu. Gözkapaklarımin yangılı ve ağır olduğunu duyumsadım. Gece zifiri karanlıkta soluyordu ama güneşin camlardan geçerek odaya sızmakta olduğunu düşündüm.

17 Aralık 1957

Firdevsi Edebiyat Dergisi, sayı 325

Dilenci

Üç ay içinde üç kez Kum kentine gidip döndüm. Sonuncusunda, işlerin kötüye gideceği içime doğmuştu sanki. Ama yine de gece yarılarken ıskarta bir arabaya atladım ve sabah güneş doğmadan Seyit Esedullah'ın kapısına vardım. Kapıyı çalınca Aziz Hanım geldi, beni görünce şaşırdı. Kapıdan çekilirken, açık kalan ağızyla şaşkın şaşkın beni seyrediyordu: “Büyükhanım! Sen gitmemiş miydin?”

Anlamazlıktan geldim. Selam verip içeri girdim, sekiden geçtim. Avluda, uykudan yeni uyanan çocuklar havuzun kıyısında ellerini yüzlerini yıkıyorlardı. Ayağa kalkıp bana baktılar. Ben duvar kenarına oturdum, bohçamı da yanıma aldım. Öylece kaldım. Aziz Hanım yeniden sordu: “Sahi, Büyükhanım gitmemiş miydin?” “Gitmiştim,” dedim, “gitmiştim nene ama yine geri geldim.”

Aziz Hanım, “Madem geri gelecektin neden gittin ki? Burada kalırdın, bizi de meraklandırmazdın,” dedi. Gülerek “Şimdi döndüm ki meraktan kurtulasınız,” dedim, “ama nene boşuna gelmedim, bilesin, çok önemli başka bir iş için bu kez...”

Çocuklar gelerek beni çembere aldılar ve Aziz Hanım -kaşları giderek çatılıyordu- bahçenin kıyısına oturdu ve “Başka dediğin işin de neymiş?” diye sordu. “Kendime bir karış toprak almak için geldim,” dedim, “rüyasını gördüm, yakında gidiciyim.” Aziz Hanım yerinde kımıldadı, “Beş paran yok senin, nasıl alacaksın toprağı?” dedi. “Eh, yolunu buluruz,” dedim ve bohçayı gösterdim. Aziz Hanım kızarak “Madem paran var, buraya neden zırt pırt gelirsin, zavallı Seyid'i soyar soğana çevirirsin? Zavallı sabahtan akşama kadar it gibi koşturur, geberir, çocuklarını karnını doyuramaz, sen de bırakmazsın yakasını, gider gelir her defasında da bir şeyler koparırısın,” dedi.

Kendisine bir yanıt vereyim diye gözlerini gözlerimin içine kilitledi. Fakat ben de alındığım için yanıtlamadım. Azize, homurdanarak merdivenlerden yukarı çıktı; çocuklar da aceleyle peşinden... Başlarına bir bela getireceğimden korkmuşlar gibi... Ama ben orada, duvarın kenarındaydım ve anlayamadım, nasıl olduysa uykuya dalmışım. Rüyamda, Seyid'in dükkândan döndüğünü gördüm, Azize ile ağacın altında durmuşlar, benim hakkımda konuşuyorlardı. Azize dırlanmaya başlamıştı ve durmadan da gözdağı veriyordu, yok efendim, şayet Seyit beni reddetmezse başıma hangi belaları yağdıracağını biliyormuş. Uykudan sıçradım, Seyid'in geldiğini, sahiden sekide oturduğunu gördüm; karısı ile yüksek sesle konuşuyordu. Seyit, “N'apım yani,” diyordu, “mescit kapısı... çıkarılacak şey de değil, yakılacak şey de sen bana bir yol göster, n'apabilirim bir bakayım.”

Aziz Hanım, “Ben ne yapacağımı bilemem,” dedi, “davul zurnayla herkese beş parasız olduğunu söylemiş ama şimdi kalkmış kendisine yer almaya gelmiş. Herhâlde Vadiy-el-Salam'ı da beğenmez, topraktan medet umuyor. Hem madem bu kadar parası var, senin yakanı neden bırakmıyor? Neden diğerlerin yanına gitmiyor? Bu kadar oğlu var, kızı var, sen hepsinden daha zavallı, daha yavşak olduğun için mi boynunun vebalı oldu ha? Seyit Abdullah, Seyit Murteza, Cevat Ağa, Seyit Ali, diğerleri... Safiye, Huriye, Emine Ağa ve bir o kadar da paralı pullu damat... Senin sakalını neden bırakmaz?”

Seyit biraz dayandı, “Çaresiz kaldım, kendin ne yapacaksan yap ama Tanrının hoşuna gitmeyecek bir şey yapmayasın, ne de olsa anamdır,” dedi.

Sekiden çıktılar, ben de gözlerimi kapattım, uyuyormuş gibi yaptım. Seyit merdivenlerden çıktı, sonra aynı sessizlikle indi ve evden çıkıp gitti. Ben bohçamdan bir parça ekmek çıkardım, yedim ve oracıkta yere uzanarak uyudum. Önceki gece arabada o kadar sallanmışım ki ayakta duramıyordum. Gözlerimi açtığımda hava kararmıştı ve odada ışıklar yanıyordu. Birkaç kez öksürdüm, sonra havuz kenarına gittim, suyu şapırdattım fakat kimse dışarı çıkmadı. Merdivenleri yukarı tırmanınca Aziz Hanım'ı gördüm; çocuklarla sofraya oturmuşlar akşam yemeği yiyorlardı. Seyit daha gelmemişti. Girişte beklemeye başladım. Yemek bitince başımı içeri sokarak “Aziz Hanım, Aziz Hanımcan!” dedim.

Esedullah'ın büyük kızı Mahroh, yerinden fırlayarak çılgık attı, hepsi ayağa kalktılar. Aziz Hanım ışığın fitilini yükseltti: “Ne yaptığını sanıyorsun acuze? Çocuklarımın ödünü patlamak mı istiyorsun?” Geri geri adım attım: “Seyit geldi mi diye bakmak istemiştin,” dedim. Aziz Hanım, “Kör müsün?” dedi, “Gözün yok mu? Gelmediğini görmüyor musun? Hem bu akşam eve dönmeyecek.”

Elini kolunu savurdu: “Ben ne bileyim hangi cehenneme gitti!”

“Peki ben nerede uyuyacağım?” dedim.

“Benim tepemde!” dedi, “Ne bileyim nerede uyuyacağımı... çocuklarımı delletme, nerde istiyorsan orada zıbar.”

Oracıkta, girişte uzandım ve uyudum. Sabah kalktığımda, Azize'nin beni göreceğ gözü olmadığını biliyordum, onun için namazımı kılar kılmaz evden dışarı attım kendimi ve Harem'e¹ gittim. Önce Hazreti Masume'yi ziyaret ettim. Sonra, Harem'in büyük kapısının dışına çömeldim, yüzümü örttüm ve avucumu, ziyarete gelenlere karşı açtım. Güneş yayıldığında, kalktım ve paralarımı topladım, bohçamın köşesine düğümledim, yola koyuldum. Öğlene yakın tekrar Seyit Esedullah'ın evine geldim. Çocuklara horoz şekerlemesi, bir de suhan tatlısı almıştım. Kapıyı çalınca Mahroh geldi, kapıyı araladı. Beni görünce kapıyı hemen kapatıp gitti. Kapıyı çaldım, yabancı bir kadın geldi: “Seyit Esedullah buradan gideli üç ay oldu.”

“Ne gitmesi, nereye gitti? Dün gece buradaydı,” dedim.

Kadın, “Nereye gittiğini bilmiyorum. Ben nereden bilirim nereye gittiğini?” dedi.

Kapıyı çarparak gitti. Yalan söylediğini biliyordum. İkindiye kadar, belki Seyit Esedullah gelir diye kapıda oturdum. Bir haber çıkmayınca kalkıp yola koyuldum. Aniden dükkâna gidip Seyit'i bulmak aklıma geldi. Ama nereye gittiysem kimse Aynacı Esedullah'ı tanımadı. Taşçıların yakınlarında Esedullah adlı bir aynacı vardı, abası, sarığı ile bir adam oturuyordu orada. Biliyordum, Seyit'in hiçbir zaman sarığı olmamıştı. Döndüm, öyle aylak aylak dolaştım ve namaz vakti olunca Harem'e girdim, sadaka topladım ve Bazar'a geldim. Günbatımına kadar kapı kapı Seyit Esedullah'ın peşinde dolaştım, küçük bir çocukken kaybolurdu da peşinde dolaşırdım, öyle işte... Kendi kendime yine en iyisi evine gideyim dedim. Fakat çekindim. Azize'den korkuyordum, çocuklarından korkuyordum, herkesten korkuyordum, ağzımdan yel alsın Hazreti Masume'nin Haremi'nden de korkuyordum. İşte aniden bir evhamlandım, düşündüm ki iyisi mi aynı gün döneyim. Garajlara gidince Seyit Esedullah'ı gördüm, karşı kaldırımda gidiyordu. Çağırdım. Durdu. Koşarak yanına gittim, ellerinden tuttum, öpüp okşadım, dua edip bağrıma bastım. Şaşırmıştı, dili tutulmuştu adeta ve gözleri fal taşı gibi açılmış, beni seyrediyordu. “Nene korkma!” dedim, “Korkma! Evine gelmem, biliyorum Aziz Hanım'ın beni göreceğ gözü yok... Ben sadece seni çok özlemiştim... Sadece seni görüp geri dönecektim...”

Seyit, “Ama anne,” dedi, “benim haysiyetimi beş paralık ettin. Öğleden sonra Harem'de dilendiğini gördüm... hızla geçtim oradan ve seninle konuşamadım... Ömrünün son deminde bu ne iştir böyle?”

¹ Kum kentinde Şiiilerin sekizinci imamı, İmam Rıza'nın kız kardeşi Hz. Masume'nin türbesi.

Ben sustum. Seyit sordu: “Kendin için yer satın aldın mı?”

“Beni dert etme,” dedim, “şimdiye kadar hiçbir leş kimsenin elinde kalmış değil... bir yolunu bulup gömerler.”

Boğazımda sıkışan hıçkırık patladı; ağlamaya başladım, Seyit Esedullah da ağlamaklı oldu ama belli etmemeye çalıştı ve bana, “Neden ağlıyorsun?” diye sordu.

“Sekizinci İmam’ın garip düşmüşlüğüne ağlıyorum,”¹ dedim.

Seyit ceplerini aradı ve tek bir tumanlık buldu, bana vererek “Anacığım,” dedi, “burada kalmanın sana yararı yok. İyisi sen Abdullah’ın yanına dön, ben seni çekip çeviremem, dilencilik de olacak şey değil, nihayet millet biliyor bizi, tanıyor ve Hacı Seyit Rezi’nin ayalının dilendiğini duysalar babamın kemikleri mezarda sızlar, bütün ailenin, akrabasının haysiyeti beş paralık olur, Abdullah’ın yanına dön; onun karısı, Azize gibi şıfıntı değil. Acımadan, insaftan anlar...”

Arabalara varınca şoförlerin birine, “Baba, bu ihtiyarı al da Şuş’ta indiriver, sevabı var,” dedi.

Allahısmarladık demeden döndü gitti, artık çağırmadım. Annesi olduğum bilinsin istemiyordu besbelli.

2-

Seyit Abdullah’ın evinde herkes beni özlüyormuş. Seyit karısı ile köye gitmişti. Çocuklar evin altını üstüne getirmişlerdi. Rahşende’nin devanası kız kardeşi de Allah’ın her dakikası balkonda oturup örgü örüyordu. Sesimi duyunca, geldiğimi anlayınca yüzü güldü, çocuklar da sevindiler. Rahşende ile Seyit Abdullah, yakınlarda dönmeyeceklerdi. Yiyecek içecek boldu. Çocuklar boğuşuyor, bahçede birbirlerini kovalıyorlardı. Döküp dağıtıyor, bohçada ne olduğunu anlamak için benimle uğraşıyorlardı. Onlar da büyükleri gibi bohçamın içindekileri merak ediyorlardı. Rahşende’nin kız kardeşi balkonda oturmuş kahkaha atıyordu. Kıvrır kıvrır saçlarını kulağının arkasına atıyor, çocuklara karışıyor, “Büyükhanım, bohçada ne var? Yiyecek bir şeyse ver de yiyelim!” diyordu.

Ve ben, “Allah inandırсын ki yiyecek yok, benim bohçamda yiyecek ne gezer...” diyordum.

Dışarı çıktığımda çocuklar da benimle gelmek istiyorlardı fakat ben bir yolunu buluyor, onları atlatıp sokağa çıkıyordum. Meydana benzeyen bir dörtyol vardı, çukur ve karanlıktı, hep orada otururdum. Kimse o taraflardan geçmiyordu, dilenmesi pek bereketli değildi ve ben sadece sevabı için dileniyordum. Eve döndüğümde Rahşende’nin kardeşi, “Neredeydin Büyükhanım? Kocana mı uğramıştın?” diyordu.

Sonra, çocuklar etrafımı sarıyor, her biri bir şey soruyordu. Gülesim geliyor, cevap veremiyordum ve başlıyordum gülmeye, yani herkes gülüyordu ve işte o zaman, kahkahalarımız evi titretiyordu. Rahşende’nin kardeşi beni çok severdi. Beni sevindirmek istiyor, bir şeyler yapmaya çalışıyor benim için. Söyledim, bir torba dikti. Torbayı bitirince “Torba dikmek uğurludur, iyi haber alırsın,” dedi.

Öyle de oldu. Ertesi gün güneş doğmadan Abdullah’la Rahşende geldi, köyden dönmüşlerdi. Rahşende beni görünce şaşırdı ve kaşlarını çatı. Seyit Abdullah kilo almış, yanakları pembeleşmiş, sakalları uzamıştı. İlgisizce bana baktı, adam yerine koymadı. Kendi kendime madem dedim, kimse bana aldırıyor, ben de çekip giderim, kalmanın yararı yok, beni gören herkesin suratı beş karış... Artık çocuklarla da gülüp oynamalar da

¹ Sekizinci imam, İmam Rıza; Harun El Raşit zamanında Irak’tan İran’a gelmiş ve gurbette Harun’un oğlu Mamun tarafından zehirlenerek öldürülmüş, türbesi Meşhed kentindedir.

bitmişti. Rahşende'nin kardeşi de susuyordu. Seyit Abdullah düşünceye daldı ve bana bakarak "Bir şey mi var anne?" dedi.

"Çekip gitmek istiyorum," dedim.

Sevindi. "Madem gitmek istiyorsun, bizi getiren araba seni köye götürür," dedi.

Çocuklar bana ekmek peynir getirdiler, Rahşende'nin kardeşinin diktiği torbayı ve Seyit'in baston diye verdiği sopayı alarak "Olur," dedim, "itirazım yok, giderim."

Çocukları öptüm, onlar da beni öptüler ve dışarı çıktım. Araba kapıdaydı, bindim. Çocuklar dışarı çıkarak arabayı çevrelediler, Rahşende ile kardeşi çıkmadı. Seyit iki tuman para göndermiş, kafama eserse döneyim falan demeyecekmişim... Rahşende'nin kardeşinin, ağlayışını duydum. Rahşende'nin büyük kızı, "O korkuyor," dedi, "gece bir şeyler olacak diye korkuyor." Öğlene doğru köye vardım, arabadan inince beni, küçük kapılı bir mağaraya götürdüler. Ayaklarım, ellerim, her yanımda zonkluyordu. Gece, ekmekle bozbaş getirdiler. Yemeği yedim ve namaz için kalktım, kapıyı açtım, önümde kocaman bir vadi vardı ve ay, onun ortasında salınıyordu. Her yan süt beyazdı, kurt ulumaları duyuluyordu. Sesler çok uzaklardan geliyordu ve bir ses de evin hemen arkasından: "Şimdi gelir, seni yer," diyordu, "kurtlar, ihtiyar kadınları sever." Dişlerini görüyormuşum gibi oldum, tavuk gagası gibi bir şey evin damında gıdıklıyor, damı gagalıyordu. Kendi kendime inşallah keçileri kaçırmam dedim, insan işte böyle evhamlanır, kafayı yer! Dışardan korktum, içeri girdim, ertesi günden sonra canım dışarıya çıkmayı; vadiyi, ayı seyretmeyi falan çekmiyordu artık. Mağaradaydım, içim sıkılıyordu. Düşünüyordum nasıl oldu da böyle oldum diye. Ağlıyor, ağlıyor, ağlıyordum, İmam Rıza'nın garipliğine, Kerbela Sakası'nın gençliğine¹ ağlıyordum... Safiye'yi hatırlıyor, özliyordum ancak kocasından korkuyordum, gerçi biliyordum nerede olduğumu bilmiyor ama yine de ondan korkuyor, evhamlanıyordum işte.

Köyün her şeyi güzeldi. Fakat ben gidip sadaka toplayamıyordum. İkindileri, meydanın oraya gider, geceye kadar orada otururdum. Kimseyle bir işim yoktu, kimsenin de benimle bir işi yoktu. Ayakkabılarımı yolda kaybetmişim ve düşünüyordum, keşke biri çıkarsa da Allah rızası için bir çift ayakkabı verse... Birinden istemeye korkuyordum; Seyit duyar, kızar diye ödüm kopuyordu. Hâlim iyi değildi, geceleri durup dururken kirletiyordum ve neden böyle olduğumu da bilmiyordum, bana bakacak kimse de yoktu.

Bir gün, köye yaşlı bir derviş geldi, kocaman bir şemali² vardı, bana sattı. O gece ve sonraki gece, o şemalin önünde oturup rovze okudum, ağıt yaktım. Sevinçliydim çünkü şemal önünde dilenmenin daha çok sevabı olduğunu biliyordum.

Bir gece, içim sıkılıyordu. Oturmuş hayaller kurarken aniden çağrılığımı duydum, ses çok uzaklardan geliyordu, kapıyı açıp dinledim, çok uzaklardan, sanki dağların ardından çağırıyorlardı beni. Ses tanıdıkta ama kim olduğunu çıkaramadım, bütün korkum geçti. Kalktım, şemali ve bütün pılı pırtımı topladım, yola koyuldum. Yollar ince ve uzundu, çöl aydınlıktı ve yürürken her şey yumuşacıktı. Cadde, çıkıyor, iniyor ama beni yormuyordu. Bunların hepsi, içimin aydınlığının bereketineydi, Ağa'nın³ teveccühünün bereketine... Köyden çıktım, yorgunluğumu atayım diye bir tarlaya oturdum ki bir adam göründü üç devesiyle birlikte. Oracıkta başladım rovze okumaya. Önce korku sardı adamı fakat sonra acıdı bana, beni deveye bindirdi, sonra

¹ Muharrem ayının ilk günlerinde Yezid ile savaşa çıkan Hz. Ali'nin oğlu İmam Hüseyin'in kardeşi Ebul Fazl Abbas. Çadırlara su getirme, sakalık görevi de vardı. Muharrem'in dokuzuncu günü (Tasua) öldürüldü.

² Dinî içerikli çizilmiş resim. Bu resimlere uygun öyküler destanlar anlatılır.

³ Şemaldeki kutsal kişiye gönderi

da kendisi bindi. Üçüncü deve bizim yanı başımızda salına salına geliyordu. İçim sıkılıyordu ve Kerbela'daki Şami Garibanı¹ hatırladım, başladım ağlamaya.

3-

Cevat Ağa'ya gider çalışırım dedim ve ekmeğimi bulurum, bir karını doyurmaya ne var. Hem çalışırım, dilensem de parası için değil, sevabı içindir. Ben, dilenerek aldığım ekmeğin kokusundan hoşlanıyorum, hem size neden dokunacakmış ki, herkes kendi yaptıklarından sorumlu, kendi hesabını verir. Ve Cevat Ağa beni eve sokmayacağını söyledi, ne halt edeceksem edeceğim, kapıyı suratıma çarptı. Biliyordum, Safiye kapının ardına gelmiş ve Cevat'ın beni içeri sokmadığını anlamış. Gitmiş, kendisini dövmüş, üzölmüş, ağlamış. Ve Cevat Ağa ise odaya gidip çocuğun battaniyesini çekirtmiş yani ki onu duymuyormuş gibi davranıp oralı olmamış. Cevat Ağa'nın bir saat sonra Bazar'a gideceğini de biliyordum. Gidip karşıki sokakta bir saat bekledim ve geri geldim, kapıyı çaldım. Aniden Cevat Ağa kapıyı açtı, "Eeee?" dedi.

"Hiiiç!" dedim, dönüp yola koyuldum. Ben sokaktan çıkıncaya kadar da Cevat arkamdan bakadurdu. Şemali çıkardım, başladım Mevla'm Ali'nin meddahlığına. Sıska bir kadın yanıma yanaştı, suratıma baktı, sadaka vererek "İhtiyar, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?" dedi.

"Çölden geliyorum, iş arıyorum," dedim

"Bu yaşta çalışabilir misin sen?" dedi.

"Allah'ın izni ve Şahmerdan'ın² yardımı ile dağ dağ üstüne koyarım," dedim.

"Çamaşır yıkayabilir misin?" dedi.

"Gariplerin İmamı yardım eder," dedim.

"Öyleyse takıl peşime!" dedi.

Peşine takıldım ve gittik, gittik, sonunda تنها bir sokaktaki, geniş avlulu kocaman bir eve vardık. İçeri girdik, avlu büyüktü ve ortasında da kocaman bir havuz ki, içinde bir deniz dolusu su vardı. Avlunun ortasında, havuz sekisinin yanında, birkaç süslü püslü kadın oturuyordu. Güzel mi güzel, tıpkı ay parçası. Çeneleri durmuyordu, sanki bir şeyler çiğniyorlar ki sonu gelmiyordu. Beni görünce güldüler. Birbirleri ile konuşup fısıldaştılar ve sonra da benim çamaşır yıkamayacağımı söylediler, 'İyisi kapının arkasında otur!' dediler. Şemal ve bohçamla kapının arkasında oturdum. O sıska kadın bana, kim ki kapıyı çalıp da Rubaba'yı görmek isterse bırak içeri girsin dedi. Birkaç saat kimse kapıyı çalmadı. Ben oturmuş dua okuyordum, Tanrıyla raz-ı niyaz edip yakarıyordum. Kuytu, sakın bir köşeydi ve karanlıktan hiç korkmuyordum. Avludan sesler yükseliyordu ve kimlerin gürültü yaptığını bilmiyordum. O kadın bana, kendi işime bakmamı söylemişti, ben de kendi işime bakıyordum ki kapıyı çaldılar, ben "Kim o?" dedim.

"Rubaba'yı istiyorum," dedi.

Kapıyı açtım, sıska mı sıska bir adam yalpalayarak içeri girdi ve doğruca avluya yürüdü. Avludan kahkahalar yükseldi ve sonra her şey önceki gibi çıt çıkmaz oldu. Yavaş yavaş uyku bastırdı, rüyamda yine Safiye'nin evine gittiğimi, kapıyı çaldığımı gördüm, yine Cevat çıkıyor ve 'Eeee?' diyordu. Ben de 'Hiiiç!'

¹ Şami Gariban: Muharrem'in onuncu günü (aşure) İmam Hüseyin ve tüm eshabı öldürölmüş, çadırlar yakılmış, günbatımında kadın veya çocuk Peygamber'in torunları çıplak develere bindirilmiş, öldürölenlerin kafası süngüde, Şam kentine getirildiği geceye gönderi. Garipşerin gecesi.

² Farsça. Yiğitler şahı. Hz. Ali'ye gönderi.

diyordum. O aniden dışarı fırladı, ben de kaçtım, o ise kırbaçla beni kovalamaya başladı, bu telaş içindeydim ki kapı çalındı, uykudan fırladım, korktum, Cevat Ağa'dan başka kim olabilirdi ki. "Kim o?" diye sordum.

Cevat Ağa, "Aç kapıyı!" dedi.

"Kimi istiyorsun?" dedim.

"Rubaba'yı!" dedi.

"Yok!" dedim.

"Aç kapıyı sürtük!" dedi.

Ve başladı kapı yumruklamaya. O sıska kadın geldi ve "Neler oluyor?" diye sordu.

"Kurbanın olayım, başının sadakası olayım kapıyı açma!" dedim.

"Neden?" dedi.

"Açırsan beni mahveder, sanıyor ki ben buraya dilenmeye geldim!" dedim.

"Bu kim ki seni mahvetmek istiyor?" dedi.

"Damadım, Cevat Ağa," dedim.

"Kalk karanlıkta, saklan sen," dedi.

Kalktım, saklandım, kadın kapıyı açtı, adımlarının sesini duydum. İçeri girince başladı homurdanmaya, sonra da avluya geçti. Avludan sevinç çığlıkları yükseldi, her şey yine önceki gibi sustu. Ben döndüm ve kapıyı açtım. Dışarısı güzel ve aydınlıktı, bohça ve şemailimi alarak "Ya Kamer-i Beni Haşim!¹" dedim, "Sen tanışım ol ki bunların elinden neler çekiyorum." Ve kapıdan çıktım.

4-

O akşam sadaka toplamadım, ölmeyecek kadar ekmeğim vardı, elimde baston, çadırımın altında şemail, bohça; bekledim... Siyah bir araba geldi ve beni aldı, şehirden çıktık. Karanlık, daracık bir sokağın başında beni indirdi. Sokağın sonunda cılız bir ışık vardı. Her şeyden kurtulmuştum artık, artık kendime çeki düzen vermenin zamanı gelmişti. Sokağın sonuna vardığımda, kapı açıktı, ben de içeri girdim. Büyükçe bir bağdı, yaşlı ve eski ağaçların dalları birbirine girmiş, suyun sesi her taraftan duyuluyordu. Eski ve yanmakta olan bir kandil, bir söğüt dalından sarkıyordu. Kandilin altında oturup bekledim. Kamer, Fadime ve Mehpare geldiler. Dördümüz de önce ağladık, sonra başladık dert yanmaya. Kamer, şişman ve kısa kalmıştı fakat karnı, karnının tümbeği açılmıştı. Fadime erimiş bitmişti ama hâlâ gülüyor, sonunda ağlıyordu. Mehpare aç idi yüzünün kıvrımları öylece oynarken o tırnaklarını yiyordu. Nesi olduğunu da bilmiyordu. Fakat ben onun aç olduğunu biliyordum. Bohçamı açtım, ekmepleri önüne döktüm. Fadime'nin hâlâ bohçası vardı ve hâlâ üzerine titriyordu. Mehpare, ekmepleri yemeğe koyuldu. Tuhaf bir şekilde çiğneyip yutuyordu, sanki yemeyi unutmuştu. Sonra sohbeta oturduk. Üçü yakınmaya başladı neden görüşlerine gitmiyorum diye... Ben, yemin billah ettim burada değildim diye fakat onlar inanmıyorlardı söylediklerime. Sonra dilencilikten laf açtık. Ben ne yaptıysam Fadime yine bohçasından söz etmedi. Sonra havuzun kenarına gittik, onlara her şeyi anlattım, dünya çok iyiymiş, ben de fena değilim, sadaka topluyorum, şemail gezdiriyorum falan... Fadime, "Madem şemail gezdiriyorsun bize bir Hazreti Kasım² rovezesi oku bari, içimiz daraldı!" dedi.

¹ Hz. Ali'nin oğlu, Ebulfazl'in künyesi. "Beni Haşim'in dolunayı" anlamında.

² Hz. Kasım: İmam Hüseyin'in oğlu. Aşure günü öldürüldü.

Dördümüz de ağaçların altında oturuyorduk, ben rovze okuyordum, Fadime önce güldü, sonra başladı ağlamaya. Dördümüz de ağladık, bağın diplerinden de hüngür hüngür ağlamalar duyuluyordu.

5-

Algama duası bitince ev bark aklıma düştü. Her şeyi toplayıp Emine Ağa'nın evine bırakmıştım. İkindileyin gidip kapıyı çaldım. Kapıyı kendisi açtı. Sanki mezarlıktan çıkıp gelmişim gibi şaşırdı. Hiçbir şey söylemedim. Torunları geldi, kızı yoktu, ben de nerede olduğunu sormadım; her zamanki gibi Hamama gittiğini biliyordum.

Emine, “Nerdesin Seyit Hanım?” dedi.

“Sayenizde!” dedim.

Emine, “Hangi rüzgâr attı seni bu taraflara?” dedi.

“Evim barkım ne hâldedir diye bakmaya geldim,” dedim.

Emine bodrum katını gösterdi, “Kaç defa Seyit Murteza, Cevat Ağa ve Huriye Hanım geldiler bunların peşine,” dedi, “Ben bırakmadım dokunsunlar. Hepsine de kendisi ölmedi ya dedim. Ne zaman yüzünü toprağa koydu, o zaman lafım yok, gelin kendi irsinizi, mirasınızı alın götürün.”

Bodrum katı turşu, sedir ve kepek kokuyordu. Halıları, kilimleri, bodrumun nemli köşesine yığılmışlardı. Sobanın borularını, koca koca semaverleri, tenekeleri üst üste yığılmışlardı. Hepsinin üzerine, karnabahara benzer sarı bir şey örtmüştü. Her yanı tuhaf bir koku sarmıştı, soluduğunda burnunun direği kopuyordu. Üç tane kürsü¹ yan yana dizilmişti. Ortalarında, kediye benzeyen üç tane keçi, oturmuş yonca yiyordu. Uzun kuyruklu, üçgen kafalı garip bir canavar da ortada durmuş sık sık soluyor, yeri yalıyor ve toprağı yiyordu.

Emine, “Paraları ne yaptın Seyit Hanım?” diye sordu.

Ben de “Hangi paralar?” dedim.

Emine, “Azize'nin yazdığına göre Kum'a gitmişsin kendine mezar almak için,” dedi.

“Sen de inandın mı?” dedim.

Emine, “Ben şahsen inanmadım, aman bu milletin elinden! Neler uyduruyorlar!” dedi.

“Sen onlara kulak verme,” dedim.

Emine, “Nerelere gidiyorsun? Neler yapıyorsun?” dedi.

“Her yere gidiyorum, mezarlıklarda şemail gezdiriyorum, rovze okuyorum, meddah oldum,” dedim.

Emine'nin çocuklarının yüzü güldü. Hoşlandım. Şemaili onlara gösterdim, korkup kaçtılar.

Emine, “Şimdi emin oldun mu?” dedi, “Bütün varının yoğunun yerinde olduğuna, bir şeycikler olmadığına?”

“Allah çocuklarına bağışlasın, bu bohçalardan birini ver, şemailime perde yapacağım,” dedim.

Emine, “Olmaz,” dedi, “çocukların razı değiller. Gelir bana kızarlar.”

“Olur,” dedim, “madem razı değiller ben de istemem.”

Ve dışarı çıktım. Düşündüm de Hazret'in şemailinin perdesi olmasa daha iyi, hem mezarlıkların tozu toprağı, murdar bakışların, onun mübarek cemaline düşmemesi için yeter. İkiyol ağzına geldim, oturdum ve

¹ Geleneksel İran evlerinde kışın, ısınmak için yapılmış, altına kömür mangalı konan ve üzeri geniş yorganlarla örtülen geniş ve kısa dört bacaklı bir masa.

rovze okumaya başladım. Erkekler seyre durdu. Ben ağıt yakıyor, ağlıyordum ve millet ortada bir şey yokken gülüyordu.

6-

Artık işim bitmişti. Caddelerde, sokaklarda aylak aylak dolaşıyordum ve çocuklar peşimi bırakmıyorlardı, ben rovze okuyordum ve küçük bir su tasına koyduğum türbeti¹ satıyordum, sesim kısılmıştı, ayaklarım yara bere içindeydi ve ayak tırnaklarım kopmuş, yanıyordu. Boğazımı bir şey tıkamış, sesimin çıkmasını önliyordu. Mezarlıkta uyuyordum ve şemai toz toprak kaplamıştı; Hazret'in yüzü görünmüyordu artık. Artık acıkmıyordum. Su, sadece su içiyordum, bazen de toprak yemeğe hevesleniyordum. Keçilerin ortasında oturmuş yeri yalayan canavar gibi... ayam büyüklüğünde bir yara açıldı ağzımda, kanayıp duruyordu. Artık sadaka da toplamıyordum, kalabalığın ortasında bazen çocuklarımı görüyordum; gözleri bana iliştiğinde saklanıyorlardı. Cuma geceleri mezarlıktaydım hep, gasilhanenin arkasında namazımı kılıyordum ki Seyit Murteza'nın büyük oğlu ve Ağa Mucteba geldiler eve gidelim diye. Ben gitmek istemiyordum. Beni alıp zorla arabaya bindirdiler. Epey gittik ve ben kendimi kocaman bir bağın içinde buldum. Beni bir ağacın altına koydular, kendileri de ışığı yanan kocaman bir odaya gittiler. Sonra da şişman bir adamla geldiler, beni seyre koyuldular. Seyit Murteza'nın oğlu ve Ağa Muçteba ağaçların arkasına geçtiler ve görünmez oldular. İki kişi gelip beni aldı ve karanlık bir koridora götürdü. Karanlık bir odaya atıldılar ve ben kafayı atıp uyudum. Ertesi sabah, oda dilencilerle dolmuştu. Beni görünce ekmek istediler ve ben onlara Ebülfezl Hazretlerinin rovesini okudum. Bir at arabasında bize bozbaş getirdiler ve hepimiz yemek yemek için bağa gittik. Fakat ağzımda açılan yara, tüm ağzımı kaplamıştı, yutkunamıyordum. O kadar insanın arasında kimse benim şemailime inanmıyordu. Bir gece Safiye ile Huriye'yi gördüm rüyamda. Başka bir gece de Seyit Abdullah'ı, başka bir gece Hazret'i... Aklımı kaçıranlar gibi tedirgindim ve herkes bana küfrediyordu, çirkin laflar sayıyordu. Dışarı çıkmak istiyordum. Fakat tıknaz, kısa boylu bir adam kapıda oturmuştu; ne zaman yanına yaklaşısam elindeki sopayı havaya kaldırıyor ve bağıırıyordu: "Kış... kışış!" Bir gün, Safiye'nin büyük oğlu Kemal ile başka bir delikanlı beni görmeye geldiler. Safiye, bana kaynatma piriç pilavı, ekmek ve soğan göndermişti. Kemal, dilenci evinde olduğumu herkesin bildiğini söyledi. Gözleri doldu ve ağlamaya başladı. Sonra da bana su yolundan kaçabileceğimi söyledi. Sonra ayakkabılarını bana bağışlamak istedi ama ona kızmalarından çekindi. Ben, Cevat Ağa'dan korkuyordum, Seyit Murteza'dan korkuyordum, dışardan korkuyordum, içerden korkuyordum. Kemal'e, "Allah isterse çıkarım buradan!" dedim.

Onlar gidince kapıdaki adam pilavımın ve soğanımın yarısını aldı ve gerisini bana bıraktı.

Gece olunca, ben ağaçların arasında saklandım, hava ağarınca su yolunu buldum ve bohçamı, şemailimi koltuğuma alıp bir yılan gibi suyun içinde süzıldüm. Emekleyerek çamurların ortasından geçtim. Dışarı çıkınca güneş doğdu ve evler, alev rengini aldı.

7-

Ondan sonra artık hâlim iyi değildi, ağzımdaki yara büyümüş, karnıma sarkmıştı. Duvara tutunarak yürüyordum. Tuhaf, teneke bir kutuya benzer bir şey kafamda tınlıyordu. Kuyuya benzer bir şey, yerin dibinden benimle konuşuyordu. Hazret'in şemai benimle konuşuyordu, gariplerin İmam'ı, Hanım Masume, Mehpare,

¹ Türbet. Arapça, toprak anlamında. Kutsal mezarların toprağı kastediliyor.

benimle konuşuyordu. Bir gün Seyit Abdullah'ın çocuklarını gördüm, teyzelerinin öldüğünü haber verdiler. Her şeyi biliyordum, haberim vardı her şeyden.

Bir gün habersizce Emine'nin evine gittim. Kapı açıktı, içeri girdim. Herkes orada, avluda toplanmıştı. Seyit Esedullah ve Azize, Kum'dan gelmişlerdi ve evimi barkımı paylaşıyorlardı. Kimse beni görmedi, birbirleriyle boğuşuyor, küfürler yağıdırıyorlardı. Birbirinin yüzüne, gözüne vuruyorlardı. Cevat Ağa ile Seyit Abdullah, halılar için kavgaya tutuşmuşlardı ve Emine hüngür hüngür ağlıyordu bütün zahmetleri o çekmiş fakat sonunda ona bir şey bırakmamışlar diye. Fadime'nin sesini duydum, beni çağırıyordu. Kemal beni fark etti ve çığlık attı. Herkes dönüp baktı, sonra yavaş yavaş etrafımda toplandılar. Gözleri dönmüş Cevat Ağa aniden bağırdı: "Neler yaptığını görüyor musun?"

Ben ağzımı açtım fakat tek laf edemedim, şemaili duvara dayadım. Onlar, önce bana sonra Hazret'in şemailine baktılar.

Cevat Ağa, "Bohçanı aç. İçinde ne olduğunu görmek istiyorum," dedi.

Emine, "Seyit Hanım aç bu bohçayı da hepsini rahatlat," dedi.

Cevat Ağa, "Bir ömür hepimizi kandırdı. Çabuk ol, açsana!" dedi.

Bohçamı açtım. Önce kuru ekmekleri şemailin önüne boşalttım, sonra da kefenimi gösterdim. Baktılar, başlarını çevirdiler. Safiye'nin oğlu Kemal, yüksek sesle ağladı...

Çalılar

Yaban domuzunun gölgesi, gözünün önünden bahçenin çevresindeki taşlara sıçradı. Siyavuş, yorganı kenara itti:

“Balta nerede?”

Kadın, aynanın önünde saçlarını örüyordu. Aynadan adama baktı: “Bahçeye bıraktım.”

Siyavuş, baltanın, bahçedeki taşların üzerinde parladığını gördü. Gölge yoktu, sabah güneşi vardı. Kuluçkaya yatan tavuğun sesini duydu. Burnuna, turunc yaprağının kokusu çarptı. Rahmet’in evindeki horoz öttü. Herkes uyanmıştı. Gülümsedi.

Kadın ayağa kalktı, aynayı rafa koydu. Döşeği katladı ve perde arkasına attı: “Yaban domuzları, dün gece ortalığı mahşer yerine çevirdi.”

Kadın, perde arkasının küçük penceresinden pirinç tarlasına baktı: “Dün gece tüfek sesi duyuldu.”

Siyavuş ayağa kalktı: “Yaban domuzları dün gece Rahmet’in sürülerini vurdu. Sekiz kerti¹ pirincini mahvetti. Birini saçmalıyla vurdu.”

Kadın yine aynaya baktı. Saçlarını göğsünün çalılarına bıraktı. Alnındaki saçı geri attı: “Öldürdü mü?”

“Hayır. Onlara saçmal tüfek de kâr etmez.”

“Bizim sürüye vursalar... bu çocuk diri doğmaz.”

Siyavuş, kadının göğsündeki çalılara baktı: “Bugün ot ayıklamaya gelme!”

“Hayır, geleceğim. Ot ayıkladığım zamanlar yüreğimi tırmalamıyor.”

Siyavuş, hayata geçti. Kümesin kapısını açtı. Kuluçkadaki tavuk, kuru pirinç saplarından yapılmış follukta, yumurtaların üzerine oturmuştu. Sarı kâkülü ikiye ayrılmıştı. Göğsünün tüyleri beyaz çalıları andırıyordu. Yumurtaların kabuğu henüz çatlamamıştı. Bakışları, başakların yeşil ovasına daldı. Heyulâ, rüzgârda kanat çırpıyor, başak dalgaları üzerinde yüzüyordu.

Kovayı tırmığın ucuna taktı ve kuyudan su çekti. Güneş, suyun kıvrımında parladı ve turunc yaprağının kokusu içinden ağıdı. Kertinin yanında, yüzüne birkaç kez su çarptı. Yaban domuzlarının toynak izleri, bahçenin toprağı üzerindeydi hâlâ. Gülün dalı kırılmıştı. Gül yaprakları, toynakların altında ezilmişti. Baltayı alıp yukarı çıktı.

Sofradan bir parça pirinç ekmeği aldı ve dişiyle kopardı. Baltayı kapıya yasladı: “Bahçede de domuzun toynağı var.”

Kadının kara kirpikleri aralandı. Titredi. Pirinç tarlasına baktı. Elini kalbinin üzerine koydu.

¹ Azerice. Tarlalarda, etrafı taşlarla çevrilen bölmeler.

Siyavuş, "Çocuk tekliyor mu?" dedi.

Kadın aynaya baktı ve "Yüreğimi yumrukluyor..." dedi.

Kadın, başörtüsünü ve çalılarını örttü. Bir tutam saç, alından kirpiklerine gölge düşürdü.

Siyavuş orağı aldı ve kadınla omuz omuza, pirinç tarlasına gitti. Rahmet'in tarlasının yanında durdular ve toynakların altında ezilmiş başaklara baktılar. Başakların kesilmiş boyunlarından süt sızmıştı. Her yan çukur çukurdu. Siyavuş, "Rahmet uyurken yaban domuzları uyanıkmiş. Artık geceleri uyumamalı," dedi.

Kadın, elini kalbine koydu: "Rahmet'in evinde, seher vakti gürültü patırtı vardı. Bizim başaklarımız da böyle olursa çocuk diri doğmaz."

Yol boyunca, toynakların altında ezilmiş başakları gördüler. Kendi pirinç tarlalarına geldiler. Ezilmemişti. Herze otları, olmamış pirinç saplarını tomar tomar sarmıştı. Sapların dikenlerinin üzerine çiğ oturmuştu. Kadın, otları avuçluyor ve adam da orağın ucuyla köklerini ıslak çamurdan koparıyordu.

Kadın, koparılan yumak yumak otları kentinin kenarına çarpıyordu.

Kerti kıyısında toplanan otlar, başakların yanında bir duvar gibi yükseldi.

Güneş, bir tandır gibi göğün göğsüne oturdu. Sıcaklık, yeşil başakların üzerinde dalgalandı ve çiğler uçu; meltem kıpırdamadı.

Kadın, tarlanın öte ucunda bir tabut gördü. Rahmet'in tarlasının önünde, halkın omuzlarındaydı. Yaban domuzu, başakların ortasından sıçradı ve kadının önünde durdu. Kadın, "Çocuk!" diye haykırdı.

Sıcak ter damlaları göğsünün çalılarına damladı. Ot yığımına yaslandı. Ot yığını, tandır gibi sıcaktı. Olmamış pirincin soğuk ıtırını soludu. Siyah tabuta baktı, "Çocuk..." diye haykırdı.

Siyavuş orağı ot yığınlarını üzerine fırlattı: "Asla ölmeyecek. Şimdi yeri dar da ondan."

Kadının kolunu omzuna aldı. Ezilmiş ot yığınlarını ve başakları geçti. Kadının göğsünün çalıları, yanağının üzerindeydi ve o turuncu kokusunu soluyordu. Kadını odaya yatırdı. Başörtüsünü açtı. Örülmüş saçının iki dalını göğsüne koydu. Aynayı kadının yüzünün önünde duvara yasladı. Öyle ki, penceredeki güneş onda yansıdı.

Gitti ve ihtiyar ebeyi getirdi. İki komşu kadın, karısının yanındaydı. Birisi hasır yelpaze ile karısını yelpazeliyordu.

Ebe, kadının göğsündeki çalılara baktı ve "Başı geliyor. Tebrikler," dedi.

Komşu kadın, "Yaban domuzları tıpkı kolera salgını. Rahmet'in karısına, üzüntüden inme indi," dedi.

Siyavuş, karısına baktı. Kadın yan döndü ve çadırasını ısırdı. Kirpikleri titredi. Siyavuş'a, "Diğerlerinin yanına git," dedi.

Kuluçkaya oturmuş tavuğun gıdaklaması Siyavuş'u bahçenin kıyısına getirdi.

Kırılmış gül dalını, domuzun ayak çukurundan aldı ve kentinin kenarına astı. Örülmüş saç gibiydi. Elini, örüğün aydın gölgeliğine sürdü. Örüğün halkaları çözüldü. Avucunda, olmamış pirinç başağı vardı. Başağı kadının omuzlarına serpti. Başağın tüyünden bahçeye süt damladı. Kadının inlemesi yükseldi.

Siyavuş taraçaya koştu. Kapıdan içeri baktı. Gazocağının alevi, kadının siyah saçları üzerinde yalkıyordu. Gözlerini Siyavuş'a dikti: "Balta yanında kalsın..."

Ebe, ıslak mendili kadının ter kaplı alınına koydu. Bir tutam tuzu, onun nemli dudaklarına sürdü. Sonra, "Sen git oğlum. Biz sabaha kadar yanındayız," dedi.

Komşu kadın, "Onlar tıpkı hayalet gibi. Herze otlarının arasından dışarı fırlıyorlar," dedi.

Siyavuş kapıdan uzaklaştı. Baltayı duvarın dibinden aldı ve omzundan sarkıttı. Mehtap ve çiğ ortasında pirinç tarlasına gitti. Kameriyeye geldi. Feneri kameriyenin duvarındaki çengele astı. Kameriyenin sedirine oturdu. Baltayı yanı başına koydu.

Rüzgârın soluğu, ayın gümüşsü ışığını başakların üzerinde kıvırıyordu. Başakların ıtırını soludu.

Uzaktan davul sesleri yükseldi. Heyula, siyah bir yaban domuzu gibi başakların ortasında oturuyordu. Kalabalığın haykırıışlarına kulak kabarttı: “Hay, hay, hu hu...”

Kameriyenin öte yanında bir gölcük vardı. Ay, gölcüğün suyuna düşmüştü. Işıkları kameriyeye çarpıyordu. Siyavuş feneri kıstı.

Halk, uzaklarda davula vuruyor ve haykırıyordu: “Hay, hay...”

Siyavuş, baltanın sapını yumruğunda sıktı. Gözlerini, ölü ot yığınınına dikti. Yine davul sesi ve halkın hay hayları duyuldu... Gözlerine bir ağırlık çöktü...

Orağın ucunu herze otunun köküne daldırdı. Ayağını, bastırıp çamurda sıkılaştırdı. Kendini hafifçe arkaya itti. Kök kopmadı. Otların dikenini, başağın sapını kesti. Kesik saptan ayağının üzerine süt sıçradı.

“Zincir olmuş!” diye haykırdı.

Başak sapları zincir olmuştu. Baltanın bıçağıyla zincirin sapına vurdu. Zincirin halkası koptu. Siyah yaban domuzlarının leşi başaklıkta sıcıyordu. Birkaç dalga başak kırıldı. Kadın kırılmış başakların dalı üzerinde yuvarlandı. Örülmüş saç, olmamış başakların arasında düğümlemişti. Çocuk, kesik sapın sütünü emiyordu. Domuzun leşi çocuğun üzerine düştü. Kadın çığlık attı...

Siyavuş, baltayı avuçladı ve kameriyeden dışarı fırladı. Başaklığa vurdu. Domuzların homurtusu ve halkın davul ve hay hay sesleri... Başakların dalgası oraklanıyordu. Siyavuş haykırdı: “Hay, hay...”

Ve baltayı, bir leşin üzerine indirdi. Domuzlar, gölcüğün kıyısından dörtnala koştular. Leşin kanı, başağın üzerinde uzunca bir leke yaptı.

Siyavuş, kan ter içinde ot yığınının üzerine oturdu. Ezilmiş başaklardan damlayan süte baktı. Davul sesi yoktu artık. Horozun ötüşünü duydu. Ay, gölcükten çıkıvermişti. Tanyerinin çizgisi ormanın uçlarından yukarı tırmanıyordu. Baltanın kanını gölcükte yıkadı. Omzuna sarkıttı. Feneri üfledi.

Kulübesine doğru yola koyuldu. Uzak pirinç tarlalarında, halkın teker teker evlerine gitmekte olduğunu gördü.

Hayata girdi. Kertinin yanında sarkıtılan gül dalı gonca vermişti. Kümesin kapısını açtı. Birkaç civciv, yumurtaların kabuğunu kırmıştı. Bir bebeğin ağlamasını duydu. Taraçaya koştu. Kapı aralığında durdu. Bebek, annesinin yanında uyuyordu.

Ebe, kanlı su leğenini dışarı çıkardı: “Bebek ay gibi. Tebrikler.”

Kadının kirpikleri titremiyordu. Saçının örgüsü çözülmüş, göğsünün çalıları üzerine başak başak dökülmüştü. Sabah aydınlığı, aynadan kadının yansıyordu.

Siyavuş, raftan bir sigara aldı ve gazocağının alevinde yaktı. Kapı aralığında oturdu. Baltayı duvara yasladı ve sigarasından bir soluk aldı ve gülümsedi. Kuluçkadaki tavuğun gıdaklaması bahçede çınıladı. Siyavuş, gözlerini kertideki gül dallarına dikti.

Dingin Mavi

Hızlı dönünce başın dönerdi, dur duraksız olurdun, soluk soluğa kalırdın ve kalbin yorgun düşerdi. Gün ortasına doğru, bir fırın ateş tenine dökülür, ağırlaşır, terlerdin. Ellerini yüzüne sürerdin. Zayıf, çelimsiz ve sıskaydı ellerin. Sıska olduğunu, hamamdaki kadınlar söylerdi. Duşa girdiğinde fısıltıları gelirdi ve sen onları dinlerdin.

“Sürtük!” derlerdi.

Galiba annen olan kadına söylerlerdi bunu. Seni hamamda, karakoncolos ve çirkin kadınların fısıltıları ortasında çıplak bırakıp duşun altına koşardı, saatlerce orada kalırdı ve kadınlar, gözlerini duşun paslı kapısının altından akıp arka dökülen kanlı suya dikerdi.

Sürtük!

Sana da öyle derlerdi ama değildin.

Natıra ve hamamın sahibine sürekli dırdırlanırlardı ve natır da galiba annen olan kadına... Kadın, duşun altında, çocuk düşürürdü. Ufacık ve kımıldısızdılar. Hareket etmez, ağlamazlardı. Memeleri dizlerine inen kızlar, kahkahayı patlatır, katılarak gülerlerdi. Natır, küfreder ve çocukları kovaya atardı. Plastik kova kıpkırmızı olurdu, çocuklar, kovanın kızıllığında kımıldılar dururdu.

Hamamın her yanına su akıtırlar ve sokakta, onun ayak izlerine kül dökerlerdi.

Kızlar iç çekerlerdi ve başını onlara çevirdiğinde, karınlarının düzlüğünü göz ucuyla görürdün, hep düzgün kalmıştı ve kadının karnı gibi kırış kırış değildi.

Natır onlara, "Tanrı bahtınızı açık, ak etsin!" derdi. Kadınlar, "Tam kırk gün, ilk Allahu Ekber ile öğlen ezanının sonu arasında, yeni yavrulamış kancık sütüyle duş alın!" derlerdi. Natır, "Muhammedi kibleye yemin olsun ki," derdi, "yalanım yok! Suratım çöpür çöpürdü, gözlerim çukura kaçmıştı. Evde kalmıştım ve anam durmadan başıma kakardı; güya evde kalıp turşulaşmış kız, evi bereketinden edermiş... Baht kapımı da kimse çalmazdı. Ne kör ne kel ne topal! Çalmazlardı ki ben de "Eh! Benim de kapım çalındı, bana da gönül veren oldu!" diyeyim. Dayı Ninemle Sekine Kerbasba'f'a gittik, o cadı, böyle şeyleri bilirdi. Okudu, üfledi, kitap bile açtı. Falıma bakınca "Bin yıl da kalsan bir Allah'ın keli, körü, topalı cüzamlısı çalmaz kapını!" dedi. Dayı Ninem, tülbindinin köşesindeki düğümü açtı, Sekine'nin avucuna elli tumanlık koydu ve gözyaşlarını gizlice sildi. Sekine, elini kırk yamalı torbaya attı ve yeşil kadife içinde yazılı duayı sol omzuma iğneledi ve "Kırk gün," dedi, "yeni yavrulamış kancık sütü dökersin başına. Tanrıya tevekkel edersin. Tanrı, ne yapacağını bilir." Lafı uzatıp başınızı ağrıtmayayım, işte bu orta duşta; şu soğuk vanası olmayan, kimsenin de girmediği duşta, kırk kez, yeni yavrulamış kancık sütü dökündüm. Kırkıncı gün, saçıma kına yakıp, yanaklarıma allık sürüp ayağımı hamamdan dışarı attığımda, birisi çadırama bastı. Az kalsın yere düşecektim. Yirmi yaşlarında bir genç. Boyu posu kırk bin kere maşallah! Aha dağ boyunda, omuzları işte böyle, sokak genişliğinde. Korkmuş, yarı

can olmuşum. Tam bağıracaktım ki eliyle ağzımı kapattı. Her yanı bulanık görüyordum. Kulağıma, “Korkma!” dedi, “Bir şey yapmayacağım! Beni Sekine Kerbas gönderdi.” Okuyup üfürdüklerinin işe yaradığına inandım. Gözlerinin içine dik dik baktım. Gülümsedi. Bana kaş göz oynattı. Korkum hepten kayboldu. Gözleri masmaviydi, çekik... suratı uzun... Saçları, aha omuzlarına kadar. Tanrının Tanrılığına yemin ki bir bakış bile haramdı ona. Öyle güzel, öyle güzeldi ki. Elini belime doladı, dudaklarını dudaklarıma dayadı ve “Gel gidelim salınalım, çeşmeden su içelim, bağırıp çağıralım, oynayıp takla atalım, gül deyip gül duyalım...” dedi

Natır, bunları her gün anlatırdı ve şişman, iri yarı kızlar, soğuk su vanası olmayan ortadaki duşa girerdi ve duşun kapısının altından, beyaz bir sıvı akıp, diğer kadının olduğu duştan akan kanlı suya karışır, çözülür; bazen de birleşmeyen iki çizgi hâlinde, hamamın kuyusuna dökülürdü.

Natır, “Tanrının Tanrılığına yemin ki doğru söylüyorum,” derdi.

Kadın, kolundan çekerek götürürdü, sen de kadından geri kalmamak için evin kapısına kadar koşardın.

Küçükken dama çıkardın. Damin ve kâgir kubbelerin etrafında dönerdin ve durmadan salınırdın. Başın dönerdi. Gözün kapalıyken de salınırdın. Dam ufacıktı ve bazen uyuyakalırdın. Rüya da bile salınırdın. Yorulurdun. Ayakların havlar, kabarcıklar dökerdi ve geceleri, jiletle kaşırdın onları. Kabarcıklar hep vardı ve hep şişer, su toplardı ve döndüğünde soluğun tıkanırdı. Duraksamaya cüret edemezdin, durduğunda canlı ak güvercin omzuna pençe kordu ve adam, sırtını kırbaça morartırdı ve geceleri yine kendi sidik ve kanıyla ıslanırdın ve sen, canlı ak güvercin omzuna pençe komasın diye durmadan dönerdin. Adımların yavaşladığında, çanının sesi her yerde olurdu. Adam, kırbacını öfkeyle salları ve sana gününü göstereceğini bildirirdi. Kırbaç darbelerini sırtında duyumsardın...

Adam, bütün dostlarından daha uzun boyluydu. Adamın dostları, onun gözünü irak görünce dünyanın tüm küfürlerini yağdırırlardı sana. Dönmelerine... Senin dönmemeni, olduğun yerde durmanı istiyorlardı, canlı ak güvercin omzuna pençe kosun, iddiayı kazansınlar ve para vermeden birer birer odanın kapısını açsınlar ve kendilerini, ölüsü hep yerde olan kadının üzerine bıraksınlar diye. Kadının çılgınlıkları yükselirdi ve adam küfürler yağdırırdı: “Şerefemi beş paralık ettin bu çıgırmalarınla! Seni sürtük, kaltak!

Adam onlardan para alırdı. Bazen kavgaya tutuşurlardı. Adam, yumruğu suratlarında patlatırdı ve onlar ellerini ceplerine sokana kadar da dayak atardı... Ceplerini adamın avcuna boşaltırlardı ve adam durmadan kırbacını sallayarak sana gününü göstereceğini bildirirdi ve sen korkardın ya dama çıkıp tenini morartırsa diye.

Kadın, “Tanrının Tanrılığına yemin olsun ki kendimi öldürürüm,” derdi.

“Senin elinden acı çekiyorum,” derdi, “Sen olmasaydın, çekip harabe bir mezarlığa giderdim.” Ve sen dönerdin. Tabanlarının kabarcıkları öyle şişsin isterdin ki, elinle göğün maviliğine değesin, bulutlar arasında yuvarlanasın ve iki parça kara bulut bastırasın göğün beyazına ve kulaklarına, ki bir daha canlı ak güvercin sesini duymayasın ve kendi kendine şarkı söyleyesin diye. Sokaktaki diğer çocuklar gibi ki toplanırlar, el ele tutuşarak kurdum-sürü oynarlardı ve kahkahaları tüm damlarda dönerdi ve senin gözyaşlarına otururdu.

Adam haykırdı: “Hızlı dön! Daha hızlı!”

Adamlar saatlerine baktılar. Gölgeye baktın, uzunca dönmüştün. Başın dönüyordu, elini uzattın. Göğün maviliği ile arandaki mesafe kısalmıştı. Natırın dırlayan sesini duydun. Yukarıdan, sokağa baktın. Şişman, iri yarı kızlar öndelerdi. Natır herkesin önünde, elinde kırmızı kovayla ki içinde küçücük, düşürülmüş bebekler vardı ve hareket ediyorlardı. Kadın, evin eşiğine sere serpe düşmüştü ve bacaklarından kan akıyordu. Sokağın sonunda ihtiyar bir kadın, kadının ayak izlerine kül döküyordu.

Natır, bebekleri avlunun oynayan mozaik taşları üzerine serpti. Bebekler yavaşça kımıldıyordu ve oynak mozaikler de...

Kadının inlemeleri yükselmişti.

Ve sen daha hızlı döndün. Gök daha yakındı ve mavilikler daha dingindi. Ne olursa olsun dönmek istiyordun, tabanların şişsin ve sen göğşe ulaşasın diye. İşte o zaman elini uzatasın ve kadını yukarı çekesin. Bulutların ortasına bırakmıştın kendini ve usul usul yuvarlanıyordun.

Kadının çığlığı yükseldi. Adamlar, kadını başlarının üzerine kaldırmış, dolaştırıyorlardı ve kadının bacaklarından akan kan adamların saçına, suratına akıyordu.

Gözlerini kapadın ve her zamankinden daha hızlı dönmeye başladın. Adam, sana ısıklık çalıyordu ve hiçbir sesi duymuyordun. Göğşe ulaşmıştın. Elin bulutlara değdi. Yuvarlandın ve kadını anımsadın ki sanki annendi. Kulak kabarttın. Çıt yoktu. Elini aşağı uzattın. Çok gürültü vardı. Gözlerini açtın. Ev, adamlarla doluydu. Kadının cesedi, taraçada sere serpeydi. Natır, beyaz bir bez çekti üzerine ve yüksek sesle Salavât getirdi. Ev salâvat sesi ile doldu. Sonra Fatıha okudular, dudakları birbirine dokunuyor, sesleri duyulmuyordu. Kadını bir yatağın üzerine koydular. Kaldırıp avluda döndüler. Avludaki incir ağacının yanında durdular. Islak yüzüne, bir incir yaprağını koydular.

Kalabalık sokağa döküldü. Arkalarından gitmek istedin. Yapamadın. Duraksadın, Kabarcıkların yanıyordu. İnledin.

Bir kadın yüzünü okşadı.

“Annen göklere gitti.”

Geceydi. Evin tenhaydı. Kabarcıkların yanıyordu ve yangısı teninde yayılıyordu. Kadın varken, üzerine bir keten sarardı ve “Dönme! Dönmeye gitme!” derdi.

“Kırbaçlarının altında ölmek üzereyim.”

Adamın sesi yükseldi, yapayalnızdı ve kırbacı eline dolamıştı.

“Çanlı ak güvercinini kararttın.”

“Nerde?” diye sordun.

“Ne? Kargacığı mı söylüyorsun? Şerefimi beş paralık etti. Yarından itibaren kendin kal odada.”

Çanlı ak güvercin, ayın çevresinde dönüyordu, hıçkırığın, seni boğmak üzereydi.

Güvercin, ayın omzuna usulca pençe koydu.

Mayıs 1992

Mavi Bluz

Hemşire kendince son bir defa daha yazdı: Koma hâli. Listenin sonuna kadar, “Koma hâli,” yazısı tekrarlanmıştı.

Yaralının, mehtap benizli gergin yüzüne göz ucuyla bakarak ölmekte olduğunu anlamıştı.

Bugün ölür.

Yaralının, bir deri bir kemik kalan yüzüne, bir leke yayılmıştı. Derilerinin altında bu tür lekeleri olan ve ölen bütün yaralıları görmüştü. Lekeler, göz yuvasından dışarı dökülür ve tüm suratı kaplar.

O gün yarılادığında, yaralının sağ gözü ansızın yarıya kadar açıldı ve gövdesi, soluna döndü. Salon, ölüm kokusuyla dolmuştu. Tavana kadar yükselen sıra sıra yataklar konmuştu ve yataklar, adsız sansız savaş yaralıları ile doluydu; bin yıldan beri, bu yatakların üzerinde, ölmek için bekliyorlardı sanki.

Ağrı şokuna girdi.

Ölmek üzereyim anne!

Anne, avlunun taş merdivenlerine oturmuş ve iki kanadı hep açık duran ahşap kapının eşiğine dalmış, bakıyordu.

Geldin mi oğlum!

Gözkapakları birbirinin üzerine düşüyor.

Gelmek mümkün olmuyor ki anne.

Bu taş merdivenlerin üzerinde ölmekteyim. Yıllardan beri bu merdivenlerin üzerinde durmuşum ve serçeler omzuma sessizce konmuş. Bulutlar durmadan gidip geliyor ve sen gelmiyorsun. Boğazım kurumuş, bacaklarımın yürümeye erki kalmamış. Bir ömürdür buradayım gelesin diye, gelmiyorsun. Ne diye oturmuş, bana böyle dik dik bakıyorsun? Ölmekte olduğumu görmüyor musun? Kurban olayım o boyuna bosuna senin. Yakınıma gel ki o sevgili alnından öpeyim.

Cadde uzun ve uzaktır. Sabah ezanı okundu mu gelir. Bir dünya anne, otobüse hücum ediyor. Onun annesi, hep en öndedir. Yarı aralanmış gözüyle bakıyor kalabalığa. Annesi, otobüsün yanı başındadır hep ve şimdi...

Anne! Annem gelmedi mi?!

Sokaklar, omuz omuza duran gençlerle ve onların sevinçle taşan anneleriyle doluyor.

Benim annem her gün buraya gelir, otobüs gelene kadar bekler. Gece yarısı olur, bazen de akşamüstü burada olur. Ağaçlara ve bekleyen, dik dik bakan kargalara sorun. İşte burada, kargaların her zamanki inadıyla ağırlaşmış bu ağacın altında durur. Annem, babamın paramparça teninin siyah bir naylonda geldiği gün, usulca yaslandı bu ağaca. Ve sonra, beni götüren otobüslerin gidiş gelişlerinde ihtiyarladı ve beni öldüren bu sonsuz savaş sürmekte hâlâ... Bu yarı aralanmış gözle herkesi görmem mümkün değildi. Öteki gözüm, siperlerin toprak tepelerinde, yerin yangısında kaldı.

Ve annem! Annem benim! A-nn-e-m

-benim!

Sokak boş ve تنها.

Sokak kapısı kapalı.

Hiç gelmemiştir ki kapı kapansın. İki ahşap kanat açık durur, annesi, avlunun taş merdivenlerinde yol gözler. Çoğu kez, yolda ansızın karşısına çıkıverir, çantasını elinden kapar ve öpücüklere boğar.

Bu kadar geç geldin ha oğlum!

Mamanım yoldaydım, yolda, evet yoldaydım mamanım maman...

Yüreğim bin yola çıktı. Dedim, olmaya sevgili oğlumun başına, Allah vermeye, ağzımdan yel alsın, bir bela gelmiş olmasın sakın ve ben başı küllü, bu merdivenlerin üzerinde oturmuş bekliyorum ve sen yola çıktın diye boşuna seviniyorum!

İnan ki geliyorum. İncir ağacına çıkıp, bacaklarımı gövdesinden aşağı sarkıtmak istiyorum, o kadar oturmak istiyorum ki gölgesinin serinliği, yüzümün derisini pul pul eden siperlerin sıcaklığını, avlunun ortasında duran ve senin tüm mutlu günlerinin gülüşlerinin, suyuna serpildiği yedi köşeli havuza döksün. Ne kadar güzel gülmüşsün... Babam beni havaya attığında, sen katılarak gülerdin. Sanki senin katılarak gülüşlerinin ortasında savaş çıkmıştır ki gülüşün ansızın acılaşmış ve her zamanki çığlıkların ve iniltilerin, mozaiklerin üzerine yığılmıştır.

Oğlum benim! Nazım benim! Ne kadar gecikmişsin! Ve ben incir ağacına dalmış, dik dik bakıyorum. Onun dalları ve yeşil, geniş yaprakları arasında yeşermişsin ve babanın hayali, havuzun nakışlarından ve bahçenin nemli toprağından ağacın köklerine işliyor ve yaprak oluyor ki senin hayalini benim için yaşatsın. Senin hayalin, rüzgârın elinde kıpır kıpır kımıldayan bu geniş incir yapraklarında; ne de yeşildir anne.

Sokak تنها ve evin kapısını kapatmışlar.

Anne hoşlanmaz, gelmiş olayım da kapıyı çalayım.

Annenin ayak sesini duysun diye başını kapıya yaslıyor, kulak kesiliyor.

Kurbanın olayım anne! İçime doğmuştu geleceğin. Sen geldiğinde kapı hiç kapalı oldu mu?

Tam da geleceğin sıra, rüzgâr kapıyı çarptı. Az bekle. Görüyorsun, bu taş merdivenlerden tırmanıyorum. Bu serçeleri ne yapayım ha? Yıllardır, bu merdivenlerin üzerindeyim. Serçeler omuzlarıma sessizce konmuş... Bulutlar durmadan gidip geliyor ve sen neden gelmiyorsun?!

Anne, sisle mehtap arası, mavi bluzunu giymiştir. Omzuna attığı kestane saçları, rüzgârın elinde oynuyor.

İçime doğdu geleceğin. Hep, “Ne kadar güzel,” dediğin, mavi bluzumu giydim.

Havuzun suyunu da değiştirdim; gülüşlerin, bahçenin toprağında ansızın kaybolmasın diye.

Ağrı öldürüyor beni anne!

Bu taş merdivenlerin üzerinde ölmekteyim!

Öğleden sonra... Hemşire, yaralının yatağının yanında duruyor. Çarşaf yaralının yüzünden kaymış.

Ölü ölmek üzeredir ölmek üzeredir ölü.

Ev

tenha

boştur

Ve taş merdivenler

İncir ağacı çıplaktır. Odaların pencereleri kapalı...

Kırmızı plastik çamaşır ipinin üzerine, mavi bir bluz, siyah bir mandalla tutturulmuştur. Serçeler, mavi bluzun omuzlarına konmuş ve bulutlar durmadan gidip geliyor.

Bu ölü ölüyormuş ki ölü ölü ve ölen ölünün adının ve adresinin üzerini çiziyorum ve idareye, onu kimse tanımıyor diye rapor veriyorum ve ta

şimdiye kadar adsız kalıyor.

Bender Abbas,

Şubat 1995

Tespih

Küçük beyaz kemiksi taneyi ince uçlu matkapla deldi. Üfledi. Tek gözüyle açtığı deliğe baktı. Kenarları tırtılmış mavi plastik tabaktan kemiksi taneleri birer birer alarak mumlu ipe dizmeye başladı. On bir sağlam tane, bir kırık parçadan oluşan nişane, tam otuz üç taneyi ipe dizdi. Mumlu ipe düğüm attı. Püskülden önce dizeceği imameyi düşündü. Uygun imame bulamadı. Belini doğrulttu. Bel kemiklerindeki sızı yüzüne yansıdı. Uzun ahşap masanın arkasından kalktı. Lastik terliklerini sürükleyerek eski merdivenleri çıkarken imame tanesini düşünüyordu. Keyfi kaçmak üzereyken odaya girdi. İkinci saatleri karısının hazırladığı taze ekmek ve demli çay kokusu iştahını kabarttı. Karısının karşısına oturdu. Tespihi siyah gömleğinin göğüs cebine koydu.

Güneş batmak üzereyken evden çıktı. Eski arabasına binerek işe gitmek üzere yola koyuldu. Binanın uçuk mavi metal kapısını, kapının arkasında duran iki nöbetçiden daha şişman olanı açtı. Selam verdi. Binaya girdi. Odanın havası nemli ve ağırdı. Ceketini çıkardı. Tespihini cebinden alarak parmakları arasında çevirirken oda arkadaşı içeri girdi. Öfkeli ve yorgundu. Dudakları arasında mırıldanarak küfretti. Masanın arkasına geçip kendini sandalyeye atarken beklenmedik bir neşeyle: “Ne biçim tespih bu! İmamesiz tespih mi olur?” diyerek kahkaha attı. Adam bozulmuştu. Arkadaşı üstelemeden yeniden kaşını çatarak “Aşağıdaki orospu çocuğu çok yordu beni! Biraz da sen uğraş!” dedi.

Genç adam çırılçıplak kollarından bağlanmış, tavandan sarkıtılmıştı. Ayak parmaklarının ucu yere değdi degecekti. Adam içeri girince odadakilere bağırdı: “Neden bu genci bağlamışsınız! Sizde hiç mi merhamet yok ulan? Açın, indirin çabuk!”

Gencin yara bere içinde kalan gövdesi odanın çimentosu üzerine yığıldı. Adamın başının işaretiyle genci kaldırıp uçuk yeşil metal masanın arkasındaki sandalyeye oturtular. Çocuk yaştaki genç adam, şişmiş gözkapakları arasından adama göz attı. Kanlı tükürüğünü yere fırlattı. Onun konuşmasına zaman bırakmadan parmağını adama doğru uzatarak “Seni biliyorum! Hepinizi teker teker geberteceğiz!” diye bağırdı.

Adamın gözü genç elin uzun biçimli parmağını görüyordu sadece, sesini duymuyordu sanki. Birden yerinden fırlayarak genç çocuğun bileğinden yakaladı. Elini hızla masaya çarparak sıkıca tuttu. Diğer iki adam, gencin saçlarından, çenesinden, omuzlarından yakaladılar. Adam aynı hızla belinden kamayı çıkararak uzun parmaklara tek darbe indirdi. Genç acıyla bayıldığında adam masanın üzerine serpilen üç parmak ucunu teker teker alarak gözden geçirdi. İşaret parmağın ucunu aldı, cebinden çıkardığı mendilin köşesine koyarak mendile düğüm attı.

“Derisini temizleyip kemiğini kaynatır, matkaptan geçirdim mi al sana imame! Dışlerden yaptığım tanelere pek yakışır!” diye düşünürken bodrum katındaki odayı gülümseyerek terk etti.

baskın

kapıyı yumrukladıklarında girdim içeri senin gözlerinde bulutlar geçerken düşünüyordum düşümde iki çıplak gövdenin uçurumundan lav fişkırıyor ve yarılan yerlere organ sarkıtılıyor tavandan organ sarkmadan önce ve sehpa öte yana düşmeden az ötede onun gözleri güneşliydi daha ve cadde ıslak değildi ve irili ufaklı aynalar güneşi caddeye serpmemişken hâlâ kapının yanında duran adamın içinde oturdum haki arabanın kapıları aynı anda çarpıldı ağır çizmeler hızla tırmandı merdiveni kapının arkasında toplandı çizmeler yumrukları kapıya indi peş peşe çizmelerin çıplak ve dudak ürktü masumiyetin süt emen memelerinden zaman yarılmış kelam yarılmış bakış yarılmış eller yarılmış kapı kırılınca oda çizmelerle doludur gözlerinden bulutların gölgesi geçiyor gidiyor gidiyor gidiyor ve karanlık bulut sanki sigara dumanı kalkmış ve sarmış az öncesinde bir el sigaraya bastırınca kül tablasında kapı yumruklandığında uzun saçların derinliklerinde gezinen eller gezinirken bilmezmiş gibi saçlar götürecekti kendisini iki çıplak omuza dudakları yatınca masumiyetin süt emen memelerine iki hafta öncesinde daha okumadan öyküsünü bir varmış bir yokmuş desen diye çıkınca hücreden şimdi çizmeler her biri bir yana dağılıyor çevik şimdi gözlerinden yağmur yağıyor ve şimdi güneş caddeye serpilmiş irili ufaklı aynalarda ölmüş şimdi çizmeler beyaz gülüşlerini kızıla boyuyor ve organ sarkıyor çizmelerin kışklarında tabanca omuzlarında makineli şimdi semerkant sokakları saçlarında rüzgâr yağmur esiyor kapının yanında duran adamın içinde biber oysa kadının düşünde kadından ayrılan hep hep hep çıplaktı çizmelerin elleri uzun saçların ve kızıla boyanmış beyaz gülüşlerin ve bulutların boynundan organı geçiriyor bulutlar gözünden kayınca eteklerine kamalar kalkıyor kamalar iniyor kamalar kalkıyor kamalar iniyor hızlı ve hınçlı hücreden yeni kurtulmuşun çıplaklığına ki düşün bir kadının düşünde masumiyetin süt emen memelerine yarılmış yarılmış yarılmış yarılmış şimdi günbatımı aniden oturuyor kara ve kızıl gözlerinde düşü düşümde dağılır ve organ salınır ve sehpa öteye düşer şimdi bir kadının gözlerindeki adamın gözlerinde dudakların kımıldayınca kanda gözlerin kaysın yarılmış yarılmış yarılmış çıplağa diye kapının yanında duran adam sıçrar organa başka bir öykü başka bir öykü anlatman için ve kulağını yanaştırınca düşünde hücreden yeni kurtulmuş yeni kurtulmuş ve yarılmış yarılmış yarılmış düşen adamın düşünüyü gören kadının dudaklarına kurşun sesini unutturum öykünün dışında kimse yok diyorsun noktayı koy demeden önce ve koyuyorum.

orospusunu arayan adam

... adamın ayağı da kanamış... üşüyorum... dışarıda kar ince ince serpiliyor... kaç ay oldu... gelmez artık... senin yüzünden... orospu... onu aramaya gideceğim... görüyorsun işte bu adam da çekip gitmiyor... dışarı çıkmıyorum belki çeker gider diye... gitmiyor... arkadaşını alıp getirmiş... ne zaman... herhâlde ben uyurken sokmuş eve... belki de yatak üzerinde kanlar içinde yatan adamı hakladıktan sonra... şimdi de bu soğuk havada bir don bir gömlek ortalıkta... arkadaş koltukta oturmuş ağlıyor... başını almış elleri arasına... benim onlarla bir işim yok... bırak ne hâlleri varsa görsünler... bağırıp çağırınsınlar... adam odada fır dönüyor... *yeter artık ne zamana kadar sızlayacaksın...* ellerini kulaklarına tıkayarak arkadaşına bağırıyor... arkadaş yatağı gösteriyor... sızlanıyor... **örtüyü çenesinden yukarı çekme kanlı çarşafı da at gitsin...** *başımı hangi duvara vurayım ha... Bıktım usandım... hangi taş başıma çalayım senden kurtulmak için... beni delirteceksin sonunda aaaaay adam nasıl da çılgık atıyor... titriyorum... beni görmesinler yeter... mutfığa bakan kapının yanında yere çöküyorum... arkadaş mırıldanıyor... alnı buz kesilmiş... öptüm... dudaklarım dondu alnında kaldı... hızla ayağa fırlıyor... yatağa doğru yürüyor... cesedin üzerine eğiliyor... *gözlerini açsana... bir açsan... görsen... ben neden onun gibi gülemiyorum... bir kez... kanlı çarşafı kavırıyor ve sıkıyor... sadece bir kez açsan... bir gözünde beni görsen bir gözünde seni...* sırtını cesede dönüyor... adama bakıyor... sesi kısılmış... **bırak kolları öylece örtünün dışında kalsın...** sağ elinin ayası ile yanağını hızla eziyor... **yine yüzümde ben çıkmış... baksana***

ne beni gece deşip çıkarttım diyorsun... sabah yine sızlanıyorsun... diyor, gülüyor... kollarını havaya kaldırıyor... koltuğunun altındaki terden yapış yapış kılları gösterir gibi... *ben oynayacağım başlıyor oynamaya... türkü söylemeye... pencereden taş gelir ay beri bak beri bak...* adam duruyor... arkadaşına dönüyor... yatağı gösteriyor... *onun gözünde hiçbir şey yok... her şey çoktan yok olup gitmiş... göz çukurunda göz bile yok seni sarsak... zevzek... bağırarak oynamaya başlıyor tekrar... yalancı... yalancı...*

arkadaşı ürküyor... **bağırma... sokaktaki adamı görmüyor musun o uzun siyah paltolu adamı bak karşı kaldırımda...** sesini iyice kısıyor... pencerenin toz tutmuş perdesini hafifçe aralıyor... **bak bir şeyler diyor... dinlesene... beni çağırıyor...** dönünce yerdeki şarap şişelerini tekmeliyor... *yalancı... yalancı... pencereden taş gelir... pencereden taş... aptal...* adam duruyor... sokağa bakıyor... dişlerim tıkırdıyor... adam neşelidir... sokakta çıt yok... *herkes dilsiz kalmış be adam... hepsi dillerini uyurken çiğnemiş... kendi dillerini yemiş yutmuşlar...* adam kahkaha atıyor ve parmağını arkadaşına doğrultuyor... *sen dün gece bardağı getirmeseydin...* diyor... cesedi gösteriyor... *şimdi bu da kalkar benimle oynardı... zavallı adam... pencereden... pencereden...* adam beni görmüyor... oda eski sidik ve taze kan kokuyor... bir de koltuğunun altından yayılan ter kokusu... arkadaş kendini tekrar koltuğa atıyor... başını elleri arasına alıyor ağlıyor... hıçkırıyor... **kes sesini artık, bardağı sen getirdin... ben de ilaçları onun avcuna döktüm... karısı da dırdır ediyordu...** adam kahkaha atıyor... *onun için de eve girer girmez eşikte yere yatırdı yüzü koyun kalçasını aldı elleri arasına...* arkadan... kadın da gülüyordu... arkadaş sözünü kesiyor... **ama gece yine başlamış dırdıra... sonra da bağırmış... o orospudan ne zaman vazgeçeceksin...** adam birden duruyor... **ben bardak falan getirmedi...** arkadaş telaşlı... **ben bardağı dolaba koymak istedim düştü kırıldı... bir tane daha aldım o da düştü kırıldı... bak elimi kestim... yüzümdeki beni silmeye artık gücüm kalmadı... sokaktaki adam da durmadan beni çağırıyor... çarşafı ayaklarının üzerine çek... bak gözleri kan içinde... ayağa kalkıyorum... sessizce mutfığa geçiyorum...**

beni görmelerini istemiyorum... kaç gündür yıkanmamış bulaşıklar tepeleme duruyor... yıkayamam şimdi... canım çekmiyor... bir bardak almak istiyorum... dolapta bardak kalmamış... bulaşıkların arasında bir tane görüyorum... içinde kahve kurumuş... alırken bir hamam böceği koşuyor... korkuyorum... bardağı yıkamak istiyorum... sular kesildi kesilecek... kırık kenarı parmağımı kesiyor... bardağa su koyuyorum... adamın sesi odadan geliyor... parmağını nasıl çeviriyordu sanki yoğurt tasını karıştırıyordu... karısı o sabah çekip gitti... parmağı havada çizgi çiziyordu... idam edilenler gibi... kahkaha atıyor... *idam edilsinler ki arzuları kalmasin... gözleri arkalarında kalmasin... sen bardağı verdin eline o da başladı parmağı ile avcundaki hapları saymaya...* başını iki yana salladı... odaya dönüyorum... *yeter artık tahammülüm kalmadı sana...* adam bağılıyor... arkadaşı mırıldanıyor... **bir tek sağlam bardak kalmadı... hepsi kırıldı... ben onun orospusunu getirmeye gitmiştim... gizlice... sokaktaki adam o gün bu gün peşimde... ne zaman gelip kaldıracaklar bu cenazeyi... zavallı... gel bodruma taşıyalım...** adam cesedin yüzüne eğiliyor... *çivi tak tak çivileyecekler... dilsiz cemaat tabutu omuzlayacak...* adam doğru söylüyor... komşular, onu tanıyanlar tanımayanlar cenazeyi bir müjde gibi bulacaklar... sonra ağlaya ağlaya gezdirecekler... saklamak için de yer arayacaklar... ama hepsi kendi kendilerini taşıyacak... çünkü bu şehirde bütün sevgililer orospudur... bu ceset de düşecek kendi orospusunun peşine... orospusunu arayan adamı yatağında balta ile kimsenin öldürmediğini kimse bilemeyecek... başım ağrıyor... cebimden hapları alıyorum... avcumda sayıyorum... iki tane, hayır biraz fazla ağrıyor başım... üstüne su içiyorum... bu adamların sesini kesmek için ambara iniyorum... baltayı yerinde görmeyince korkuyorum yukarı çıkıyorum... adam arkadaşına dönmüş bağılıyor hâlâ... *bardağı sen getirmeseydin konuşurdu... şimdi ağzına kan dolmuş... konuşamıyor... fakat fatihasını okuduk... bir hamd üç kulhuvallah... sen de üfle... üflesene...* arkadaşı üflemeden öfkeleniyor birden... **sabrımı taşıma... zaten sokaktaki adam diyor git ambara al baltayı... bardakların hepsi kırıldı... bir... iki... sus... sayamıyorum... bir... iki...** adam da arkadaşına öfkeyle bakıyor... arkadaşı iki adım ileri atıyor... **sen istiyorsun ki beni de bu adamı öldürdüğün gibi öldüresin... baltayla... bahane arıyorsun... dışarıdaki adamı da sen çağırdın...** adam ellerini yine havaya kaldırıyor... *pencereden taş gelir... pencereden... pencereden... taş gelir... taş gelir... yorgunum... uykum var... uyumak istiyorum... cesedin yanında boş yere uzanıyorum... kollarımı çarşafın altına sokuyorum... olmuyor... çıkarıyorum... çarşafı çeneme kadar kaldırıyorum... göz kapaklarımın aralığından onları seyrediyorum... adamın arkadaşı deliler gibidir... uysallığını kaybetmiş... her iki elini adamın başına vuracak gibi kaldırıp indiriyor... **allah kahretsin seni... yüzümdeki beni silmek bahanesiyle ne kadar acıttın canımı... sokaktaki adam diyor başıma ne geldiye senin yüzünden geldi... al baltayı diyor...** gözlerimi kapıyorum... adamın bezgin sesi kulaklarıma doluyor... ben sokağa çıkacağım artık... arkadaşı karşı koyuyor... **hayır çıkamazsın... sokak bahanesiyle beni öldürmek için birilerini bulacaksın... sen, ben bir de bu kanına belenmiş adam... ayrılamayız... balta nerede...** adamın bağırtısı kırık bardak gibi kulaklarıma kesiyor... *zırvalama... zaten sen benden nefret ediyorsun... baltayı da sen aldın... beni öldürmek istiyorsun...* bağışıyorlar... sokaktaki adam da bağılıyor... orospumu ne kadar çok özlediğimi anımsıyorum... bu seslerden kopmak istiyorum.*

bari bir balta da benim kafama indir...

o orospuyu bu evden sen kaçırdın...

o kadına sorsana... hani eşikte...

indir baltayı...

bu adamın orospusu nerede gider bulurum...

baltayı indireceksin ki bu yatan adam da kalsın oynasın...

ona vurun kurtarın kendinizi... orospu size gelir...

bu cemaat dilsiz kalacak...

biliyorum artık... adam doğru söylüyor... bu kalabalık dilsiz kalacak... orospusu olmayan şehrin dili olmaz... şarkılar... şiirler... hepsi de yalnızca orospulara yakışır... öpmek de... sevişmek de... dilsiz kalabalık gelecek ve bu cesedi tabuta koyacak... ama onlar kendi tabutunu taşıyacaklar... boş tabutları... gözyaşları arasında... sevgilisi olmayan şehir gülemez ki... eve dönünce de dillerini çiğneyecekler... kaldırın baltayı... bakın yatakta işte...

sen bana vurmadan...

kaldırın...

kesin sesinizi... yatıyorum işte boş yatakta... indirin baltayı... ben kanlar içinde orospumu aramaya gideceğim... bu kalabalık boş tabutu taşıyacak...

Karanlık Gecelerin Rakibi

Beşinci geceydi, yine, uykuda birinin konuştuğunu duydum. Kalktığımda, Ahter'in gece lambasını yakmayı unuttuğunu gördüm. Yaktım ve yatak odasından çıkınca kapıyı kapadım, gürültüden uyanmasın diye. İlk, çocukların odalarına uğradım. Sara'nın üstü açılmıştı. Uykuda o kadar çok çırpınıp durur ki!.. Ekim ayının ortalarıydı ve geceleri hava soğuk olurdu fakat Ahter sobayı yakmayı kabul etmiyordu. Ziba, günlük elbiseleri ile uyur, yaz kış demeden. Üzerinde pantolon ceketle uyumuş. Yorganı, Sara'nın üzerine çektim. Sonra da odalarının kapısını kapadım. Sabah saat dört buçuktu. Perdelerin arkasını kontrol ettim, dolapların içini bile. Kimse yoktu. Pencereden bahçeye baktım. Yağmur, sokağın başındaki ışığı ince ince çiziyordu. Dut yaprakları kımıldamıyordu. Gazete, hâlâ masanın üzerindeydi, nihayet dün, öğleden sonra diktiği çadırının yanında. Bulmacasını çözmüş, olaylar sayfasında da bir haberi yuvarlağa almıştı. Çocuklar uyumaya gidince bana okudu. Bir baba; karısını, hasta olan annesini ziyaret bahanesiyle babaevine gönderiyor. Kadın, annesinin bir şeyciğinin olmadığını görüyor. Gece, çaresiz kalıyor. Öğlene doğru eve geldiğinde, kocasının, oğlunun ve kızının öldüğünü görüyor. Güveç artıkları da sofradaymış. "Ama neden?" dedim.

"Çocukların biri kızdı," dedi.

Sümeyye Lisesi'ne geçtiğinden beri namaz kılmıyordu.

"Değil bir okul müdürü, bölge eğitim müdürünün, seninle Tanrı arasındaki ilişkiyle işi ne?" dedim.

"Bunları senin ve benim hesaba da yazarlar," dedi.

"Benim hesabıma sanmıyorum," dedim.

Gittim, pardösümü omuzlarıma attım, tavlayı koltuğumun altına aldım ve avlu kapısına kadar yürüdüm. Avluda kimse yoktu. Kapıyı açınca sokaktan bir fren sesi geldi. Eşikte bir masa ve bir sandalye vardı. Dün gece koymuştum. Çıt yoktu. "Ordaysan kendini göster!" dedim.

Ses gelmedi. Dut ağacının altı yaprak doluydu. Duvarın öte yanındaki çamların çıplak gövdeleri görünüyordu sadece. Eşiğin ışığını yaktım ve sigara ile kibritimi masanın üzerine koydum ve oturunca tavlayı açtım, pulları dizdim. "Ben hazırım," dedim.

Yağmur, masanın diğer tarafını ıslatmıştı. Bir zarı sağ elime, bir zarı sol elime aldım, "Yüksek atan başlar," dedim.

Benimkisi yek, diğeri şeş geldi. "İsfendiyar'ın atını görelim, nasıl sona gelir¹..." dedim.

Zarı attım ve oynadım. Sırası gelince sol elimle attım ve onun yerine oynadım. Açık vermişti. Sıram gelince "Sen ki oyun bilmezsin, neden insanı uykusundan edersin?" dedim. Döktüm ve bir pulunu vurdum, efşar kapımı kapadım. İki kez gele attı ve ben az kalsın şeş kapı yapıyordum. Se ba dü getirdi ve üç kapısını kapadı. Zarları aldım ve "Zar gelirse herkes ustadır," dedim.

¹ Şehname'den bir dize. Tavlada meydan okumayı anlatmak için kullanılmış.

Penç ü se geldi ve mecburen açık verdim, vurdu. “Yukardan at!” dedim.

Sırası gelince elimi biraz yukarıya kaldırdım ve attım. Ses gelmedi fakat dört çehar gelmişti. Yine bir taşıma vuruyordu. “Olmaz, zarın sesi duyulmalı,” dedim.

Yeniden attım. Yine dört çehar geldi ve bir pulumu vurdu. Ses verip vermediğini anlamadım. Sağ komşunun kapısının sesi duymamı engelledi. Kapıyı yumrukluyorlardı da. Benim zarlarım da sessiz oturdu. “Her Allahın gecesi geç gelir, alacaklıdır da,” dedim.

Komşunun bahçesinin ışığı yanıncaya kadar bekledim. Kadın dır dır ediyordu: “Sanki baş getirmiş.”

Sonra da bir şey yere düştü bir yükün yere düşmesi gibi. “Bekle, bunlar gidip uyusunlar,” dedim.

Eliyle masanın kenarını tutmuştu. Bir tek o eli vardı. Bileğimi masanın kenarına yasladım fakat zarlar yine de avucumda ufaktan ufaktan birbirlerine çarpıyordu, sanki çalkalamak istiyormuşum gibi. Zarları ortaya attım ve, “Elin var ya, kendin atsana!” dedim.

Zarları aldı üç parmakla. Sadece o eli vardı, yırtmaçlı türkuaz kol ağzıyla. Bileği, ince ve kılsızdı.

Komşu adam bir şeyler söyledi, duymadım. Kadın sadece ağlıyordu, hüngür hüngür... “Her geceki işleri, oyunumuza devam edelim,” dedim.

Zarlar, elinde ufak ufak birbirlerine çarpıyordu. Komşu adam, “Şimdi burada ne diye duruyorsun?” dedi.

Kadın, “Sen gir içeri, ben sonra gelirim,” dedi.

Adam, “Yine toprak kokusu mu aldın?” dedi.

“Neyine?” dedi.

Gölge gibi bir şeydi.

Adam bağıırıyordu: “En azından bu şemsiyeyi al. Islanacaksın.”

Kadın, “Artık sırlıslıklamım,” dedi.

Yine, “Neyine?” dedi.

Yüzünün donuk rengini sağanak yağmura doğru tutuyordu ve su bir tutam siyah ve ıslak saçının ucundan geçip burun kanatlarına damlıyordu. “Ben, bizi rahat bırakmanı istiyorum sadece,” dedim.

Bir şeyler söyledi, duymadım. Komşu adam bağıırıyordu: “Yahu kadın, çocuğun yine düşecek!”

Yavaşça, “İki kez çocuk düşürmüş,” dedim.

“Biz demekle kimleri kastediyordun?” dedi.

Kadın, “Şimdi şemsiyeyi ne diye bana veriyorsun? Yağmur yağmıyor ki!” dedi.

Zarlar sessiz oturdu, ortada ve yan yana. “Bu da oyun mu ki!” dedim.

“Bende hile yok,” dedi.

“Ya yağmur?” dedim.

“Artık fark etmez. Çocuğu bir iki saat içinde düşürür,” dedi.

Ben de attım. Zarlar takırdayıp oturdu. “İzninle,” dedim.

Bir sigara aldım. “Benim için de yak!” dedi.

Öylesine oturup bekledik ve sigara içtik. Sigara dumanının halkaları bir süre havada asılı kaldı. Kadın, “Sen gir içeri. Ben sonra gelirim,” dedi.

Adam, “Gel içeri, milleti uyandırma!” dedi.

Kadın, “Bunlar zaten uyanık. Zarlarının sesini duymuyor musun?” dedi.

Adam, “Yine sayıklıyorsun,” dedi.

Kadın, "Onu yatak odasının penceresinden gördüm," dedi.

Adam yavaşça , "Kadının, duyacaklar," dedi.

Sonra yüksek sesle, "Ben uyumaya gidiyorum," dedi.

"Demedin mi?" dedi.

"Arz edildi, eğer kaybedersen, bizleri rahat bırakacaksın," dedim.

"Sana, biz veya bizlerden kimi kastediyorsun diye sordum?" dedi.

"Ben, Ahter, o iki çocuk, bu komşu kadın ve çocuğu ve hatta Mukaddemi'yi," dedim.

"Herkes kendisi oynamalı," dedi.

"Pekâlâ, öyleyse beni rahat bırakmalısın."

"Ne diye?" dedi.

"İşte o kadar: Ben, geceleri uyumak istiyorum, gündüzleri de,, biri beni sürekli gözetliyor, diye düşünmek istemiyorum; adımlarımı sayıyor hatta soluklarımı bile," dedim.

"Bağırma! Kulak kabarttığının farkında değil misin?" dedi.

Yüksek sesle, "O kadar kabartsın ki bu çocuğunu da düşürsün," dedim.

Soğuk bir rüzgâr beni ürpertti. Sesinin oylumu yoktu. Duymuyordum, anlıyordum sadece, kendi kendimizle konuştuğumuz zamanlardaki gibi.

"Çocuğu, ya şimdi düşerse?" dedi.

"Lütfen!" dedim.

"Öyleyse bu çocuğa."

Yüksek sesle, "Bayan Mukaddemi, gidin uyuyun! Soğuk alırsanız çocuğunuz yine düşecek," dedim.

Kadın, "Siz bırakıyor musunuz ki uyuyalım," dedi.

"Bayan, ben iyi değilim. Siz de biliyorsunuz. Solunum sıkıntım var. Kâbus görüyorum. Bazen dışarı çıkıyorum hava alayım diye," dedim.

Mukaddemi, "Gidelim canım!" dedi.

Önce, kadının çılgılığı yükseldi, sonra Mukaddemi bağırdı.

Ona baktım. Ağzı açıktı. Beyaz dişlerini görüyordum. Omuzları da titriyordu. Ama bir ses duymuyordum.

Mukaddemi, "Biraz dayan, kendim götürürüm seni," diyordu.

Kadının çılgılığı, mağaranın derinliklerinden geliyordu.

"Satranç oynamıyoruz ya!" dedi.

Elini tuttum. Bir parça buzdu. "Kabul mü yani?" dedim.

"Sadece işine karışmayacağım anlamında, bırakacağım ki istediğin gibi yaşayasın," dedi.

"Kabul," dedim.

"Demek iyice düşünmüşsün?" dedi.

"Zordur, biliyorum," dedim.

"Baştan dizelim mi?" dedi.

"İstemez, acıma," dedim.

"Beş el kazanan," dedi.

"Nasıl emrederseniz!" dedim.

Parmaklarım kurumuştı. Sol elimle ovuşturdum. Zarları havaya attı. Çift geldi. Buna rağmen ilk eli aldım. Araba sesi duyuldu.

“Boşuna acele ediyor. İş bitik,” dedi.

Pulları diziyordu. Attım. “Dilenci kapısını kapa,” dedi.

“İzin verir misiniz kendim oynayayım?” dedim.

“Senin iyiliğin için söyledim,” dedi.

“İşte, bunun için bedel ödüyorum ya,” dedim.

“Ahter uyanmak üzere,” dedi.

“Son zamanlarda ayağını bağıyor, uykuda o yana bu yana gitmesin diye. Yatağın kenarında oturuyor, dudakları arasında bir şeyler mırıldanıyor. Sonra da bir sigara yakıyor. Fakat sadece bir iki soluk alıyor. Sonra da uyuyor,” dedim.

“Kaza namazlarını kılıyor,” dedi.

“Bilmiyordum,” dedim.

Az kalsın şeyş kapıya düşüyordum. “Gidip çay yapmamı ister misin?” dedi.

“İstemez, kendim yapabilirim,” dedim.

İçeri girdim. Çaydanlığın altını yaktım. Demliğe çay koydum. Yatak odasının kapısını hafifçe araladım. Ahter, yatağın kenarında oturuyordu. Yavaşça gidip karşısına oturdum. Işığı arkasına almıştı. Saçlarının etrafında ayla gibi bir şey vardı. Fakat ağzını açmıyordu. Yine yavaşça dışarı çıktım. Ağlıyordum.

Birkaç gün önce, evliliğimizin on beşinci yıldönümüydü. İlk kez bir davette görmüştüm, yuvarlak yüzünü çevreleyen o uzun siyah saçlarıyla. Cam bir kapıya sırtını çevirmiş oturuyordu ve yemeğiyle oynuyor ve arkadaşı ile kıkırdıyordu. Şemsi birkaç yıl önce öldü. Bana haber verdiler. Birkaç gün dayandım, sonunda söyledim. “Hayır! Olamaz,” dedi.

“Mehrdad’ı gördüm,” dedim.

New York’ta bir hastanede çene atmıştı. “Ben şimdi telefon ederim,” dedi.

Sonra da annesi öldü. Sabah bakmışlar ki o da bitmiş, namaz başında. Bana baktı, sonra ağzını açtı ve durmadan solukladı ve sonunda çığlık attı, var gücüyle o mağaranın diplerinden gelen çığlık gibi.

Üçünde, mezardan dönerken, “İlk kez gittiğimiz kafeye gidelim,” dedim.

Ahter, “Ne diye ki?” dedi.

“Geçen seferki gibi bir kahve söyleriz kekle...” dedim.

Kahvesini içerken, “Neden çocuk yaptık?” dedi, “Bu iki çocuğun ne günahı var, bizim ölümümüzü görecekler?”

“Hayat sadece ölüm değil ki,” dedim.

“En kötüsü de bu işte. Var olmayacağımı düşünemiyorum bile.”

Dışarı çıkarken, “Çok acımasızca,” dedi, “çocuklar için çok zor bir şey.”

Önceden gittiğimiz parka gittik. Aynı bankı bulamadık. “Hanımcan, benimle evlenir misin?” dedim.

“Bu bankta değildi,” dedi.

“Evlenir misin, evlenmez misin?” dedim.

“Bir şartla, çocuğumuz olmasın,” dedi.

Çay demledikten sonra gittim, Sara’nın üzerini örttüm. Ziba, bacaklarını karnına toplamıştı ve uyuyordu. Ahter uyuyordu ve sigarası tütüyordu.

Mumları üfleyince "Hayatta böyle şeyler de olur," dedim.

"Şimdi bu lafların sırası değil," dedi.

Çocuklar uyumaya gidince "Ya sonbahar? Sen sonbahardan hoşlanırsın, kaldı ki tam da senin dünyaya geldiğin gün, ansızın bu kadar yaprak dökümü olur," dedim.

"Güzel," dedi, "biliyorum ama namaza durmak istediğimde bu Aryan'ın yüzü kafama takılıyor ki yüzüme bakmadan 'Elbette lüzumu yok. Ama çocuklar, siz öğretmenlere bakar hep,' derdi."

"Bizde de az değil hani," dedim, "fakat ben tüm hakaretlere, seni gece tekrar göreceğim diye katlanıyorum."

"Çocuklar kız olmasalardı bari..," dedi.

Termosu doldurdum. Şekerliği ve iki bardağı tepsiye koydum. Günbatımının turuncu rengi, çamları aydınlatmıştı. Oturmuş sigara tellendiriyordu. Mokaddemilerin evinden ağlama sesi geliyordu. Mokaddemi'nin sesiydi. "Yaptın yapacağını," dedim.

"Ben ölümün avukatı değilim," dedi.

"Öyleyse neden o çocuğun üzerine oynamak istedin?" dedim, "Sen kazanmazdın," dedi.

"İlk oyunu ben aldım ya."

"Şimdi ne zaman beş el olursa kazanırsın," dedi.

Zarlar sessiz oturuyorlardı, dönemeden... Oyunu aldı. Bir şeyin düşme sesi geldi. "Mokaddemi de gitti," dedi.

"Nereye?" dedim

"Çoluğunun çocuğunun yanına," dedi.

Taraçaya doğru koştum ve parmaklıklarından tırmandım. Mehtaptı ve Mokaddemi ağaç dalında asılı duruyordu. Döndüm ve bu kez ben çay koydum. Kaybettim. Yeniden dizdim.

"İzninle," dedi.

Ve attı ve efşarını kapattı. "Ahter, ayağının iplerini çözüyor," dedi.

"Buyur! Bu da dü şeş!" dedim.

"Ya buraya gelirse?" dedi.

"Sen oyununa bak," dedim.

Ayağa kalktı, "Dönünceye kadar benim yerime de oyna," dedi.

Bahçede volta atıyordu fakat sırası gelince "Hangi kapıyı alayım?", yahut "Nereye oturayım?" diyordu. Ahter gelince sustu. Ben onun yerine oynuyordum. Ahter, "Ağlayan kimdi?" dedi.

"Yine Feriba'yı mı gördün rüyanda?" dedim.

Önlüğünü ilikledi: "Temyize verilecek."

"Bu Rıza bir şey almadan boşanmaya yanaşmaz," dedim.

"Feriba nereden getirir?" dedi.

Açık verdim. Ahter, "Yine şanslı. Çocuğu erkek," dedi.

Başına tülbindini örtüyordu. Sabah olmuştu. "Çarşambaları senin dersin yoktu hani?" dedim.

"Günaydın! Dün çarşambaydı," dedi.

Öteki bardağı aldı. "Bu soğumuş." dedi.

Kaybettim. Ahter'e çay koydum. Şekersiz içti. "Ben uyumaya gidiyorum," dedi.

İçeri geçti. Kapıyı kapamadı. Odanın kapısının sesi gelince peydahlandı. Yine, önce bir gölgeydi. Oturdu ve "Kendim atarım," dedi.

Penç ü şeş getirdi. "Haydi, yağla tabanları!" dedim.

"Açık vereyim ki vurasın, öyle mi?"

"Korkma, bana vermez," dedim.

"Sen artık uyku hâpı almıyorsun değil mi?" dedi.

"Sen oyununa bak," dedim.

Çocukların sesi geliyordu. "Siz insanların amma da yürekleriniz var ha!" dedi.

"Ne demek istiyorsun?" dedim.

"Mesela o adam, yemeğine fare ilacı koymuş ve sonra da oturmuş çocuklarıyla yemiş," dedi.

"Ya sadece kendini öldürseydi?" dedim.

"En azından onlara uyku ilacı verseydi bari uykudayken ölsünler," dedi.

Kalkamadım. Belim kurumuştı. O, sigara içiyor ve dumanı, Uu der gibi yaptığı dudakları arasından halka halka dışarı veriyordu.

Mars oldu. Kalktım içeri geçtim. Çocuklar da Ahter'in yanında uyuyorlardı. Ahter'in sağ eli Sara'nın başı altındaydı. Dudağının kıyısı köpürmüştü. Aynayı üçünün de ağzına yanaştırdım. Bulanmadı. Ağlamadım. Sütle içmişlerdi. Bir lokma ekmek peynir yedim ve döndüm. Yağmur çiseliyordu. "Bir daha dönmezsin diye düşündüm," dedi.

"Üç üç!" dedim.

"Evet, biliyorum."

"Bir mars daha isterim," dedim.

"Gurkun cücüğünü güzün sayarlar," dedi.

Oyunu aldı. "Tamah etmemeliydim," dedim.

"İstersen başka bir zamana bırakalım," dedi.

"Yoruldun mu?" dedim.

"Hayır ama doğrusunu istersen güneş gözümü alıyor." dedi.

Dü bara getirdim. Vurup kapadım. Zarlarından biri kıyıya oturdu. "Kabul değil," dedim.

"Önceden söylemeliydin," dedi.

Parmağımla tavlının ortasını gösterdim, "Sadece burası kabulümdür," dedim.

"Mızıklama!" dedi.

Son sigarayı aldım ve yaktım. Paketi buruşturdu. "Başka yok mu?" dedi.

"Yatak odasında var," dedim.

Kalkmak üzereydi. "Ben kendim getiririm," dedim.

Ahter'in dudağının kıyısını kâğıt mendille sildim ve gözlerini kapadım. Gülümsüyordu. Ağlamadım. Çaydanlığın altını yaktım ve çayı çaydanlığa koydum. Döndüğümde, hava yine güneşliydi. Ezan sesi geliyordu. Sigarasını yaktım. "Sağ ol," dedi.

Sonunda açık verdim, vurdu. Mars olması için üç pul kalmıştı. Dü beş de getirseydim yine mars olacaktı. Mars yapamadım. Dört dört olduk.

Termosu aldı. Boştu. "Sen diz, ben demler gelirim," dedim.

Bardakları ve termosu aldım. Bardakları birkaç kez yıkadım. İki elimi yumruk yaptım. Salladım. Fakat kendimi önlemeyi de akıl ettim. Döndüğümde, zar atmakta olduğunu gördüm. “Antrenman faydasız," dedim.

“Ne oldu bu çayın ya?” dedi.

“Boyacı küpü değil ki," dedim.

Dü şeş getirdim. Hep yek getirdi. Bastım kahkahayı.

“Sana gülmeyi bir gösteririm ki..." dedi.

“Şimdilik mars oluyorsun," dedim.

“Kabul," dedi.

“Altı olursam yani bir mi?” dedim.

“Raconu bu," dedi.

Öndeydim. Altıncı haneyi, otursun diye boşalttım. Sonra termosu doldurmaya gittim. Çocukların radyosu açıktı. Ahter bağırdı: “Bu radyoyu yine kim açık bırakmış?”

Döndüğümde yoktu. Taraçaya geçtim, ayağımı parmaklığa koyup yukarı tırmandım. Sabah olmuştu ve Mokaddemi bahçesini suluyor, son birkaç günün yapraklarını toprağa gömüyordu.

Aralık 1995

Ağaçlar

Mavi ladinin yanında dalları arasında sürgün vermişti. Tomurcukken yassı yaprakları arasında görünmezdi. Kim ki meyveyi tatmıştı, yemişti meyveyi ya da, çekirdeği arkin kenarı ya da değil daha uzak çeşmenin başına fırlatmıştı ve su sürüklemişti çekirdeği, getirmişti yarpuzların arasına. Sonra çekirdek toprağın altına gitmişti ya da işte bu yarpuzların arasında çatlamış sürgün vermişti, kök salmıştı; sonra kar, ölü yılın üzerine yağmıştı.

Sonrası bahar bir fidandı dört yaprağıyla. Dayanmıştı, büyümüşü, çamın dalları arkasında boy atmıştı o.

Sonrası yıl çiçeklendi. Çiçekler çamın dalları arasında sokulmuştu. Bayram günleriydi, gece olunca soğuk hava kar tozu serpmişti yeşillere. Sabah olunca güneşle buhar olmuştu kar. Rüzgâr ıslak toprak üzerindeki sisi, yeni yeşermiş yaprakları çekip götürmüş ve çam kokusunu havaya üflemişti. Boğum boğum iğne yapraklar üzerindeki küçük su damlacıkları titreyip, canlanıp kıvılcım sıçratıyordu ve ansızın çiçekti o.

Çiçekler daha açmamıştı ama kapansa da fidanın yaşadığına nişandılar. Ve ben fidanın ağaç olması cilvesine çekilmekteydim. Ağacın ağaç oluşu teknil bir sırda; gerçi kar, sabah, yeşillik ve sis, toprak, rüzgâr ve zamk kokusu, yapraklar üzerindeki yedi renk su damlacıkları beni ona götürmüştü.

Sonraki günler, ikinci çağları o aşınaya gelirdim hep. Çiçekler dökülünce ve yeşerince yapraklar, ağaç çamın arasına girdi ve dalların yeşil topluluğu güneşe, zamana ve serpilmeye bırakıldı.

Dördüncü yıl bahar çiçek taneye oturdu, ağaç meyve verdi. Meyve, zamk damlaları ve çamın kokusu arasında olgunlaşıyordu. Temmuz ayında meyveler oldu. Olan meyve, ağaca aşına bir bakıştı; sırf bir cisim değildi o.

Temmuz öğleniydi ve bağ buluş sarhoşu. Güneş meyvenin tüyleri üzerine oturmuştu, durgun havanın sıcaklığını gölgenin sefası yumuşatmıştı ve çamın dalları arasındaki meyve fanus içinde bir alev. Olgun meyveyi koyduğumda ağzıma büsbütün güneşti, topraktı ve yaşam kokusu.

Sonraki günler meyve yaşamı tattırdı bana yine. Sabah erkendi, yıldızın aydın bakışıydı, çıkmasıydı güneşin, saka kuşunun sesiydi, bulutların hayalinde karganın uçuşuydu, bekleyen sessizliğiyle günbatımı, pınarın katıksız şarkısıydı o; sabah kızıl kökler esintinin basit büyüsü, ikinci, söğüdün dalları arasında, kar dağ zirvelerindeydi; uzakta mor geven çiçekleri, yeniden geliş umuduyla, ileti yüklü bir telek gibi rüzgâr göletinde sürüklenen.

Ekim sonunda solunca yapraklar, derilmemiş bir iki meyve vardı dalları ortasında çamın. Derilmemiş meyve kuruydu. Kuru meyveleri karga kopardı. Çam yeşildi. Çamın işi yeşil kalmaktı hep.

Bir şubat ikindisi geldiğimde ben eve çamın yanında, yeni ıslak toprak öbeği çekti dikkatimi. Toprağın arkasında, çukurdu ve bahçıvanın beli. Seslendim ne etmiş o! Selamladı ve bir ağaç için yer açıyorum dedi, benim ağacım. "O küçük ağaç için bir yer. İkisi için de iyisi mi uzaklaştırırım onu. Hem onun için hem de çam için," dedi.

"Ayrıalım mı? Ama kökler yara alır!"

"Uyumakta bu kök. Şubatta ağaç kökleri uyur."

"Uykunun ne ilgisi var yarayla ha? Kök köktür işte. Yaralanır!"

"Bahar gelince iyileşir."

"Hayır, hiç gerek yok buna."

“Ağaç gelişmeli...”

“Şayet çekirdek bu ağacın arasında kendine yer etmişse bırak onu kendi hâline. Bir ağacın gelişmesi neden bizim isteğimizle ki!”

“Dar yerde serpilmez o.”

“Gelişmek dal budak mı ki, irilik mi? Meyveleri sen görmedin mi hiç?”

“Dar yerde kökler birbirini boğar.”

“Kökler anlaşılır, senin ne işin var o köklerle? Toprak barıştırır onları.”

“Dallar için de yer yeterli değil.”

“Çamın dallarını buda!”

“Yazık olur çama.”

“Çam! Ağacın bereketine sanki meyveye oturmuştu o. Kökler yoldaş olmuş, bırak sen onları. Kökler birbirine dolaşmıştır. Dokunma onlara. Sen bilmiyorsun onlar toprağın altında nasıl yoldaş olmuş, bir olmuşlar... dokunma onlara!”

“Çukuru kazmışım artık!”

“Kazmışsan ne olmuş yani... Önemli olan açtığın çukur mu ki!”

“Çukur açılmış artık...”

Yüzü, soğuk günbatımı havasında soğuk, boğuk, çukur yanında duruyordu. Beli almış, soğuktu, boğuktu o.

“Kazmışsan ne olmuş yani!” dedim, “Dokunma sen ağaçlara!”

Bana baktı, baktı, sonra beli omuzlayıp gitti o.

Soğuk, nemli karanlıkta gecenin üzerine oturmuştu, çukurun üzerine, çamın üzerine, benim üzerime ve o ağacın üzerine. Çukur kör bir göz gibi dalmıştı.

Sonraki gün öğlen vakti güneşin altında, yine boş bakışlarıyla çukurdu, ağaçtı, çamdı ve ben ve yine çukur. Sonraki gün, daha sonraki çukur, öbek toprağın kamburu yanında zarar etmiş iddiasındaydı sanki bekler oturuyordu sanki o. Bahçivana dedim toprağı dök çukura, doldur onu. İkindiydi. Hava tutkundu, soğuktu, geç. Sonra sessizce gelince gece kar da başladı. Sabah olunca kar oturdu bahçeye, kuru dallara, çamın omuzlarına, toprak öbeğine, çukura oturdu kar.

Birkaç hafta kar vardı, kaç kez de yağdı kar. Kar, çukurun kesintisiz bakışlarını aldı. Çukur karın altındaydı ve kar, beyaz ve yeknesak, gözü alıştırdı ve göz görmezden geliyordu çukuru. Ve çukur, hâlâ oradaydı.

Ve gelişme günlerinin, baharın, çiçeklerin, ışığın emilmesinin ve meyvelerin gelişmesinin beklentisinde biz.

*

Bir gün, şubat ayının sonunda, komşu çocuklar gelmişlerdi. Bahçede oynuyorlardı. Az kalsın çukura düşeceklerdi. El atıp benim ağaçtan yardım istemek için, kırdılar ağacımı. Varınca ben onlara, minik ayaklarının izi vardı kar üstünde ve ağacımın nazlı ince gövdesi, kırılmış çukur kenarına düşmüştü ve çukur ki çökmüştü.

Genç kırık sapın kökleri toprağın ortasında kalmıştı. Çamın kökleri arasında.

Ayakta duran bahçivan, “Çamın kökleri mutlaka yara almıştır, bu çam artık o çam değil, gider bu çam!” dedi.

Mayıs 1946-Haziran 1967

Benim Bahçem

Hıştırtı... Kedi cadde kenarındaki çöp torbasını yırtıyordu.

Kapı zili.

Pencerenin kenara çekilmiş tül perdesi titriyordu, kuru yaprak kokusunu taşıyan gece esintisi geliyor ve bir eli yanağında ve perdesi dışarı sarkmış pencerenin kaygısıyla caddede yalnız kalmış çıplak omuzdan geçiyordu.

Kapı zili.

Çıplağı bırakıp pencere kenarına gitti. Eğildi. Ne kadar bakındıysa bir şey görmedi. Kimse yoktu.

“Kim o?”

“Açın!”

“Kimi arıyordunuz?”

“Sizi”

“Siz?”

“Açın!”

Anahtarı aldı ve merdivenlerden indi. Kapıyı açtı. Kapının zilini çalan, caddeye bakarak ıslık çalıyordu.

“Kimi arıyordunuz?”

Adam döndü, “İyi akşamlar!” dedi ve elini uzattı.

Çöp torbası yırtılmıştı, bir su sızıntısı akıyordu ve kedi yoktu.

“Geç olduğunu biliyorum ama iyi de siz de uyumuyordunuz!”

“Ben geceleri uyumam.”

“Önemli değil, bunların önemi yok. İyi dinleyin. Sizin evinizin bir penceresi var. Bu caddede iyi bakarsanız fark edersiniz, sadece sizin pencerenizin ışığı açık. Bu pencere, bu gece kapanmalı. Işığı sönmüş, perdesi de sıkı sıkı çekilmiş olmalı!”

“Gecenin bir yarısı gelmiş, rahatımı kaçırmış sonra da önemli değil diyorsunuz. Siz kimsiniz?”

Güldü ve öksürüğe yakalandı. Cebinden bir mendil alarak ağzını kapattı. Bir gözü mavi, bir gözü yeşildi. Mendili çöp torbasına doğru fırlattı.

“Ben söylenmesi gerekenleri söyledim.”

Döndü ve ıslık çalarak caddenin yukarısına aşağısına göz attı ve tekrar öksürmeye başladı ama elini cebine götürmedi.

“Anlamıyorum.”

“Odanıza geçiyorsunuz, pencereyi kapatıyorsunuz, perdeyi çekiyorsunuz, ışığı kapatıyorsunuz ve bu gecelik o mezardan ve kırk fenerlerden elinizi çekiyorsunuz ve uyuyorsunuz! Bu kadar. Fazla da merak edip durmuyorsunuz. Ben sizi seviyorum ve bir durum olsun istemiyorum. İyi geceler!”

Gitti.

Toprak öbeğine kadar hızla gitti ve bütün caddeyi dolduran ve milleti uyutmayan inlemeyle geri geldi. Daldan bir yaprak koptu ve su arkına düştü. Kapıyı kilitleyip yukarı çıktı. Yukarı çıkarken caddedeki hışırtıyı duydu. Kedi geri gelmişti ve dışarı dökülenlerle oynamaya başlamıştı.

Bir araba girdi caddeye. Birisi çığlık attı. Bir kapı açılıp kapandı. Işığı kapattı.

“Yaklaşma!”

“Korkma. Benim.”

“Yaklaşma dedim!”

“Seni seviyorum. İnan. Bak...”

“Dön!”

“Dönmüşüm. Bunları da sana getirdim.”

“Dur!”

Bakmaya cüret edemedi. Geri geri gidip masaya çarptı. Kuru yapraklar yere döküldü. Eğilmeye cüret edemedi. Saçlarından düşen kâğıtların hışırtısına kulak kesildi.

“Nereye gittiler?”

“Bilmiyorum. Dur deyince kayıplara karıştılar. Kaybettim onları.”

Kör bakışla koltuğun kolunu aradı ve elinde feneriyle çatıdan çatıya geçen çıplağa karşı oturdu.

“Günah işledik.”

“Kaygılanma.”

“Ya ne?”

“Biz hâlâ beraberiz. Bırakmayız anlasınlar.”

“Anlarlar. Bizi rahat bırakmazlar. Neden böyle oldu? Bu dağladıklarımızla bizi yakalarlar ve adına da...”

“Adı o değil.”

“Adı nedir pekiyi?”

“Biz beraberiz. Birlikte adını takarız.”

“Buldum onları. Dur! Oradalar. Fenere doğru gittiler.”

Kuru çiçek taçyaprakları dağılıyor. Islak topak öbeğinin kıyısına iliyor. Yanına geliyor. Yanağında dört çizik var. Feneri yakıyor. Elleri toprak kokuyor.

“Neden titriyorsun?”

“Beni rahat bırakmıyorlar.”

“Korkmamalısın.”

“Bırakmıyorlar. Hep bir şeyler istiyorlar. Hep peydahlanıp kayboluyorlar. Beni mahvediyorlar. Kalmıyorlar.”

“Avare... Hepiniz avaresiniz!”

“Sen kimsin? Gitme!”

Gidiyor ve sudan yakalanmış bir demet çiçekle dönüyor. Yanan fenerin yanına bırakıyor. Bir arı dönüyor çiçeğin çevresinde.

“Görüyorsun. Yine başka biri... Çiçeklerini suya kaptırıyorlar ve birbirlerinden kaçıyorlar. Başka ne zaman, birbirlerini özlesinler artık! Bıraksalar...”

“Beni rahat bırakma. Adının ne olduğunu bilmiyorum.”

Başını göğsüne bastırıyor. Gözlerini okşuyor. Başını...

“Seni rahat bırakmam.”

“Uyumam için bana bir şeyler oku. Adını bana oku. Kimsin sen?”

“*Benim bahçem –acıya kalmışım- benim bahçem.*”

Kuru taçyaprakları yere düşüyor. Yeşil çeşmeye kadar gidiyor. Arı omzuna oturuyor. Titriyor. Omuz silkiyor. Arı uçuyor. Gidiyor. Fenerle toprak öbeklerine, suya kaptırılmış çiçek yatağı, uzanıyor mor göğsüne oturmuş bir arı ile. Okuyor.

“*Benim bahçem –acıya kalmışım- benim bahçem.*”

Geceleyin ne olup bittiğinden ve ne zaman kapı ziline kulak kesilerek pencereye kadar geldiğinden habersiz, eğilerek aşağıya baktı. Olmayan saçının telinin renginde bir giysiyle kapının yanında durmuş ayak değiştiriyordu. Mor bir demet çiçekle geri gelmişti ve elini zilden almıyordu.

Ulusal Park

Kaydı. Rüzgâr saçından döndü ve çan çalarak geçti. İçinden bir şey koptu ve gülüş oldu. Gülüşlerin ortasında babasının kucığına vardı. Babası tekrar kaldırıp yeniden kaykayın üst kısmına koydu. “Kal burada, geliyorum,” dedi ve ağaçlara doğru koştu.

Ağaçlar kımıldıyordu. Yapraklar kopuyordu. Dönüyordu. Boş havuza düşüyordu. Havuzun ortasında bir heykel vardı. Heykel bir bacak üzerinde duruyordu ve belini bükmüş ve açık iki eliyle havayı yakalamıştı. Heykelin ayağı ucunda beyaz bir top duruyordu. Kımıldıyordu, çan çan ses verip duruyordu. Kaydı ve havuz başına geldi. Topu aldı. Topun üzerinde birkaç damla su damlası vardı. Topu salladı. Çan çan ses verdi. Güldü. Yeniden salladı. Baktı. Topun üzerinde dağ eteğinde bir ev vardı. Dağın rengi, heykelin dudakları rengindeydi, bir damla donmuş su vardı üzerinde kalakalmıştı. Evlerindeki hurmaların renginde... Yapraklar geldi, çocuğun ve heykelin ayakları çevresinde döndü. Döndü. Karga havuzun kıyısına konmuştu ve ona bakıyordu. Topu iki eliyle yakaladı ve kaykaya doğru koştu.

Babası, “Neredeydin?” dedi.

Çocuk havuza baktı.

Babası, “Topu nerede buldun?” dedi.

Çocuk heykeli göstermek isterken elinde sopasıyla yaşlı bir adam onun etrafında döndü. Karga omzuna konmuştu.

Babası, “Saçını topla!” dedi, “Senin dilin açılana dünyayı saç alacak. Bu ne niyetti ben etmişim!”

Dili ağırdı, konuşamıyordu. Babası niyet etmişti, çocuğun dili hafifleyip açılana kadar saçını kesmeyecekti. Çocuk topu yere bıraktı. Saçını dolayıp başının etrafında topladı.

Havuz kenarında, karga sopalı yaşlı adımın üzerine konmuştu. Bu bir şey diyordu, o bir şey. Çocuk topu aldı ve babasının elini çekiştirdi. Arabaya kadar koştu. Arabada çocuğu öksürük yakaladı. Çan çınlaması yükseldi. Baba, “Bir yaşıma daha bastım!” dedi. Çocuk topu salladı. Babası, “Bakayım!” dedi ve topu alarak çevirdi. Gözü, topun üzerindeki dağa takıldı ve ben geldim yoktunuz diye okudu. “Bir yaşıma daha bastım!” dedi ve topu salladı. Çocuk hapşırdı. Babası, “Bizi işimizden alıkoydun, kendin de üşüttün. Ne aşkına? Bir kaykay için?”

Yüksek binalara gelmişlerdi. Camdan odalar yukarı çıkıyordu ve aşağı iniyordu. Alnını cama yapıştırdı. Odalarla yukarı çıktı. Aşağı indi. İçeri geçti. Işık düğmesine bastı. Kapı üzerindeki renkli ışıklar yanıp sönmeye başladı. Kapı açıldı. Kapı görevlisi bayan gözünü aynadan ayırdı. Yakasındaki düğme bir tel iplikten salınıyordu. “Nazlı... canımın canı... iyi misin?” dedi ve kucakladı. Baba güldü ve en üst düğmeye bastı. Oda salındı. Çocuğun içinden bir şey koptu ve güldü. Kapı görevlisi, “Geldik. Yine canımın canı çabuk geldik diye bozulmuş!” dedi. Çocuğu babasına verdi ve eğilerek göğsündeki düğmeyi aldı.

Çocuk hapşırdı.

Babası, “Senin elinden... senin, bu parkın, bu topun ve içindeki çanın elinden!” dedi.

Bir oda bir bulutu yukarı taşıyordu ve diğeri kar tanelerini aşağı indiriyordu. Baba elini çocuğun alnına koydu. Çocuk başını topa yasladı ve eve kadar da kaldırmadı. Evde, baba ne yaptıysa uyuyamadı. Çocuk durmadan topu sallıyordu. Sonunda topu alarak kendi odasına götürdü. Çocuk boş elini kokladı. Karganın gılgılamasını duydu. Pencere kenarına gitti. Saçıyla camın pusunu sildi. Ağaçta üç hurma vardı. Baba odasında

kendi kendine, “Gecemi sabah ediyorsun seher sözüyle sonra da geç kaldım diyorsun!” diyordu. Bir hurma ağaçtan koptu. Karga gelip ağacın ayağı altına kondu ve gagaladı. Çocuk babasının odasına koştu. Baba, “Yakala! Ne olacaksa olsun yaz benim hesabıma...” diyordu. Kapıyı açtı. Babası uykuda, “Saçına yemin!” diyordum. Uzandı ve başını babasının göğsüne yasladı. Babası, “Daha uyumadın mı?” dedi. Çocuk ürperdi. Baba elini saçlarında dolaştırdı ve ayağının ucuna kadar götürüp getirdi, sırtına pat pat vurarak “Yeryüzünün dağlarından bir dağda bir ağaç varmış ve ağacın kalbinde bir fare.” Çocuk gözlerini kapattı. Baba, “Kara kışmış. Fare üşüyormuş. Komşunun kedisi yokmuş. Tek başıma nereye gideyim demiş yakıt için. Evden dışarı atmış kendini.” Çocuk fareyi yarı yolda bırakıp çanla birlikte kaçıp gitti. Kapı açıldı. Baba, “Geç kaldın,” diyordu. Takunyanın tak takıyla karganın gaklaması karıştı bir oldu ve camdan odaların kokusu evi doldurdu. Düğmeye bastı ve yukarı çıktı. Kaykaydan kaydı havuza doğru. Karga yakaladı onu ve kızı dağlara ve bir bağda yere bıraktı. Kapı görevlisi onu görür görmez yeşil bir dalı göğsüne doğru tuttu ve “Canımın canı bizi burada da rahat bırakmıyorlar. Gözlerini kapat,” dedi. Gözlerini açtı. Kendi odasıydı. Baba diğer odada.

“Tam bir şeyi anlamak üzereyken, yeter diyorsun,” diyordu. Pencere karanlıktı. Saçları yüzüne döküldü. Baba, “İyi geceler, biz iyi değiliz ama. Bunu da demiş olayım,” diyordu. Çanın sesini duydu. Gözünü açtı. Saçının tellerinin arkasında babasını gördü. Saçlarını yüzünden kenara itti ve oturdu. Sabahleyin pencerenin öte yanı yağıyordu. Baba elinde bardakla yanında oturdu. İlacı karıştırdı. Çanın sesi bardakta yankılandı. Ağzını açtı. Baba, “Taş bile dile gelirdi,” dedi. Havluyu alıp gitti. Yatağın yanında uyku kitabı açıktı. Yaprakladı. İki tilki ağacın altında oturuyordu. Birinin ağzında beyaz duman vardı ve dumanın içinde bir fare ve bir kedi. Yaprakladı. Fare evinden çıkmıştı. Yaprakladı. Kedi beyaz tellere takılmıştı.

Baba, “Aferin. Kafanı hep böyle bir şeyle meşgul et. Ben işe gidiyorum. Döndüğümde hava güzelse arabayla dolaşmaya gideriz,” dedi.

Kitabı kapattı. Baba ceketini giydi ve aynanın önünde saçlarını taradı. Çocuk saçlarını ikiye ayırdı ve birini alarak üçe ayırdı ve birbirine düğümledi. Baba, geldi ve çocuğun burnunun ucunu yakaladı ve “Geldiğimde yine kayıplara karışmayasın sakın!” dedi.

Babanın eli bahçedeki ağaçların yaprakları kokuyordu. Pencere kenarına gitti. Hurmalar yoktu. Karga yoktu. Ağaca kar yağıyordu. Babanın odasına geçti. Top yoktu. Yatağın üzerinde resim defteri açıktı. Oturdu çevirdi. Boştu. Kapattı. Diğer saçları üçe ayırdı ve ördü. Havada örümcek salınıyordu. Üfledi. Örümcek geri gitti, yaklaştı ve durdu, aşağı indi. Saçı bıraktı ve başını yastığa koydu. Parmağını yukarı kaldırdı. Bir gözünü kapattı. Örümcek parmağından aşağı indi, göğsünden geçti ve kulak memesinden kaydı aşağı. Yastığı kenara attı. Kızıl dağa bir tüy konmuştu. Üfledi. Tüy havada dönerek aşağı indi. Topu alarak dışarı çıktı. Hurma ağacının altından geçerek evin arkasındaki arsada karın altında durdu. Topu havaya atıp yakaladı. Çan sesi karda yankılandı. Dudakları gülüşle aralandı. Kar ağzına doluştu. Topu havaya attı ve ağzını açtı. Kar taneleri çan oluyor, saçlarına konuyor, eriyor, gülüş oluyordu. Topu karın üzerine koydu. Tekmeledi. Kaldırdı. Kulağının dibinde salladı. Havaya şutladı, koştu ve yine kaldırdı ve durdu. Karga karşısında duruyor ve karı gagalıyordu. Top çocuğun elinden kurtuldu ve ayağının yanına düştü. Çan evin kalbinde çınladı ve sustu. Çocuk geriledi. Evi gösterdi. Koşarak altına bir tekme attı. Karga gaklayarak havalandı ve topu havada yakaladı. Havada döndü ve gitti. Peşinden koştu. Karga gitti, gitti ve siyah bir nokta oldu bahçeye yağın karda. Bahçenin kapısı kapalıydı. Aralı iki metal parmaklık arasından içeri girdi. Bahçenin beyaz dalları üzerinde siyah bir nokta görmedi. Bir fısıltı duydu. İlerledi. Havuz kenarında sopa kara saplanmıştı. Fısıltı yükseliyor, havuzun üzerinde sisin içinde yankılanıyor ve siliniyordu. Sopenın yanına gidince oturdu ve bakındı. İhtiyar suyun içinde oturuyordu,

karşısında bir kadın eğilmişti. Karga ihtiyarın omzunda gısladı. Çocuk başını sakladı ve sopanın arkasına sığındı.

“Geç kaldın.”

“Er ya da geç, seni buldum Bibi!”

“Yaşlanmıştın.”

“Sen beni yaşlandırdın. Üç on yıl öncesinden şimdiki kara kadar, bu toprağı o bağı senin bu bağı benim dolaştım.”

“Çocukların esiriydim. Sözünü ettiğin o bağlarda... Sözünü ettiğin bu karların altında...”

“Ne zaman? Nerede? Neden seni görmedim?”

“Ne söylesem!”

“Kandırmaca Bibi, aldatmaca...”

“Senin o sopana yemin. Aldatmam ne olur ki benim. Kov gitsin bu pırtık kara gözlüyü.”

“Neden? Seni yakaladı diye mi?”

“İçimi kan etti. İçimi hep kan ediyorsun. Bağı getirdim. Bağıda bile içimi alıp götürüyorsun. Yüreğin kan olsun ihtiyar.”

“Yarayı tazeleme, gel gidelim.”

“Geç kaldın. Bedduam bu işte, hep geç kalasın!”

“Ne gözümde ferim kalmış ne elimde beceri. Bibi yine bu heykelin konusunu açma!”

“Çocukların yorgunuyum. Bu dilsizlerin ne günahı var?”

“Olsun. Gider, yeter artık deriz. O dağ eteğindeki evle, bu kalan solukla bıraksınlar bizi ve geçsinler bu oyundan.”

“Yok!”

“Yine ne yaptın?”

“Boğazın kesilesi kara küfür!”

“Dokunma ona!”

“Yüreğin taştandır senin ihtiyar!”

“Sen onu taşla çevirdin.”

“Ah! O kadar heykel dünyanı yaksın!”

“Nerede onu bulurum hilekâr!”

“Bu ihtiyar yaşta el mi kaldırıyorsun?”

“Yeterin artık!”

İhtiyar ve Bibi döndü. Çocuk sopayı ihtiyara karşı tuttu. Karga kanat çaldı gısladı.

Bibi, “Sen onu uzun saçlarına bağışla!” dedi.

İhtiyar, “Çocuk, ver sopamı!” dedi.

Yaklaştı. Karga uçu ve havuzun üzerinde döndü. Çocuk sopayı kaldırdı.

Bibi, “Ona dokunursan, dünya var oldukça beni bir daha bulamazsın,” dedi.

Karga Bibi’ye doğru kanatlandı. Bibi bağırdı. Çocuk sopayı havada çevirdi. Ayağı kaydı suya düştü. Aşağı indi. İhtiyarın ayağı suyu yardı ve ilerledi. Çocuk çırpındı. Saçlarının ortasında sıkışmıştı. Bir el oturdu başına. Yukarı çıktı. İhtiyar, “Başım sizinle meşgul olur ve Bibi burayı bırakıp nereye gider? Başımıza gelen bu ne biçim bir oyundu?” dedi.

Çocuk ağız açtı. İhtiyar, sopayı çocuğun omzuna koydu. Çocuğun yüreği buz kesti.

“Üç on yıla kadar ne ben kalırım ne Bibi! Bu kadar kımıldayıp durma. Zamansız bulunursunuz ne diye! Biz ne yaptık? Dünya bağlarının avaresi. Bu bağ benim bu bağ senin dolaşayım ve bu kara toprakta sizi taş edeyim anlamasınlar diye. Of, dünyanız yansın! Bibi, Bibi neredesin?”

İhtiyar sopa vurarak ormana kadar gidip kayboldu. Heykelin dudakları kımıldadı. Dudaklarına bir baloncuk oturdu ve bir damla buz oldu.

“Neredesin?”

Bir kadın çocukların oyun alanından dışarı çıktı. Adam arkasından koşuyordu. Suyun kenarında vardılar birbirlerine. Kadının elinde bir dal vardı. Dalda birkaç yeşil yaprak.

Kadın, “Yorgunum,” dedi.

Adam, “Hep yorgunsun. Ya yorgunsun ya uykuda,” dedi.

Kadın, “Ne yapayım pekiyi,” dedi.

Adam, “Savuştur gitsin,” dedi.

Kadın, “Verdin, şimdi de al,” dedi.

Adam, “Nerden belli benim?” dedi.

Kadın, “Ya senindir ya da onun,” dedi.

Adam, “Bırak onu, üçümüz de rahat edelim,” dedi.

Kadın, “Ben zaten rahatım,” dedi.

Adam, “Sen yorgunsun, anlamıyorsun,” dedi.

Kadın, “Doğru söylüyorsun. Artık dönmeli. Geç oldu bana,” dedi.

Adam, “Demedin?” dedi.

Kadın, “Dedim,” dedi.

Adam, “Ne yaparsın?” dedi.

Kadın, “Aldırırım, aldırımam, aldırırım, aldırımam...” dedi.

Ve daldan yaprak yaprak koparıp gitti.

Merdivenlerden Yukarı Çıkıyor

Camı açıyorum, başımı dışarı çıkarıyorum ki temiz hava sersemliğimi alıp götürsün. Tek yönlü caddeden gelen arabalara, iki yönlü caddenin iki yönünden gelen arabalara, gidip gelen insanlara ve telefon kulübesinin yanında, arabalarının ve evlerinin kapısı yanında duran insanlara bakıyorum ve kendi evimizin bahçesine ki; yeni bir binanın on ikinci katındayız. Dikdörtgen bir bahçeye ki yuvarlak olmaz ve misafirlere ki kapıdan giriyorlar ve herhangi bir kattaki bir kapıya kadar gidiyorlar ve bir öyküye:

Bu caddeden, başka caddelerden, herhangi bir yerden geçip giden veya duran insanların anlatılacak neleri neleri vardır. Sokaklara, mahallelere bu kadar öykü dökülmüşken kimse onları okumuyor:

Hapşıyorum ve kâğıt mendili kutusundan çekip çıkarıyorum ve burnumun altına tutuyorum ki, burnumun suyu mendile aksın. Sonra mendili on ikinci kattan atmak aklıma geliyor.

aşağıya

ki bir şeyler yapmış olayım ve belki de bir öykü:

Mendili havada serbest bırakıyorum ve rüzgâr çalıyor, dönüp binanın arkasına gidiyor. Başka bir mendil çekiyorum kutudan ve yine rüzgâr çalıyor ve arka sokağa götürüyor onu. Canım, mendilin düşmesini görmek istiyor. Başka bir mendil daha çekiyorum ve onuncu katın

aşağıya

balkonuna düşüyor. Başka bir tane daha, dönüyor dönüyor; bilmediğim bir yere gidiyor, başka bir tane daha, yine bilmiyorum nereye ve mendillerden hiçbirisi kendi bahçemize düşmüyor, bir mendil çekiyorum, yine gitmiyor bir tane daha çekiyorum ve sonunda mendil kutusunu pencereden fırlatıyorum ve tık!

aşağı

Başımı pencereden dışarı çıkarıyorum. Bir adam durmuş gözlerini yukarı katı dikizliyor ve beni görünce

yukarı

merdivenlerden hızla çıkıyor, ben pencereyi kapatıp odama koşuyorum ve battaniyeyi kafama çekiyorum. Annem kapıyı çalıyor, uyuduğumu görüp kapıyı kapatıyor.

Battaniyenin altında kalıyorum ve yüzüm kor gibi yanıyor ama başımın ucunda duruyorlar diye korkuyorum ve kendimi uykuya vuruyorum; hayır, uyku kendini bana vuruyor ve ben

yukarı

merdivenlerden çıkıyorum, kapıyı çalıyorum, bir kadın açıyor kapıyı, ona öfkeyle diyorum ki kızınız kafama bir torba çöp boşalttı ve odanın kapısını çalıyorum fakat o, uyuyor ve başı ucunda duruyorum ki kendini uykuya vurmuşsa yakalayayım diye fakat o, gerçekten uyuyor ve

yukarı
rüya görüyor; merdivenlerden çıkmaktadır, kapıyı çalmakta ve bir kadın kapıyı açıyor ve öfkeyle diyor ki kızınız başıma bir kova su döktü ve odanın kapısını çalıyor ve o, uyuyor ve o başucunda duruyor ki kendini uykuya vurmuşsa onu yakalasın fakat o, gerçekten uyuyor ve rüya

yukarı
görüyor ki merdivenlerden çıkmakta. Ayağı altında

boşluk.

Düşüyor
aşağıya.

Sırıyor

yerinden. İki kişi başucunda durmuş; birisi annesi, diğeri ise gözünün ısırdığı bir

yukarı
adam bir adam ki bir yerlerde görmüştü onu merdivenlerden çıkıyor, kapıyı çalıyor ve bir kadın kapıyı açıyor ve o, öfkeyle diyor ki sizin kızınız sümüklü mendilini başıma attı ve kız diyor ki onu bir yerde görmüş

yukarı
ki o, merdivenlerden yukarı çıkmış ve kapıyı çalmış ve bir kadın kapıyı açmış ve öfkeyle demiş ki kızınız başıma tükürdü ve odanın kapısını kapatmış ve uyuyor ve o, başucunda durmuş ki kendini uykuya vurmuşsa onu yakalasın fakat o gerçekten uyuyor ve rüya

yukarı.
görüyor ki merdivenlerden çıkıyor

Adınız?

Benim adım Perviz Motemedi. Araba falan işindeyim. Yani araba alımı satımı. Ayağımın altında bir düldül Patrolüm var, çok severim. Çünkü hatırası olan bir dostum verdi bana. Çoluk çocuk da evet... İki nur topu oğlan. Canım çok isterdi kız olsun ama Tanrı vermedi işte. Karım öğretmen. Biz aşık olduk da evlendik, tabii şimdi bile aşığız birbirimize. Adı mı? Neden soruyorsunuz! Nüfus cüzdanımı göstereyim mi? Olur. Şunu da ekliyeyim ki bu takma adım. Kendi adım Ahmed Rahimzadeh'dir. Doğrusunu isterseniz araba lastiği satarım. Altımda bir Pejo var ki karımındır. Çocuk da evet. Bir kız ama bir oğlum olmasını istedim. Tanık mı istiyorsunuz? Evet komşumuz teşrif ederler ama önceden söylemiş olayım ki onlar beni Ali Takizadeh olarak tanırlar. Evimiz bu taraflarda, Şemiran'da. Kaç tane tanık istiyorsunuz ki? Üç? Tamam, sorun değil tabii. Öyleyse size söylememe izin verin; adım sanım Mustafa İklimi'dir. Karım? Ayrıldık. Çocuklar benim yanımda. Bayım, ben bir kredi hesabı açmak istiyordum. Ben bir yazarım ve bu öyküde adım erkek kardeşiminkinden farklı değil; ki iki yaşındayken öldü ve nüfus cüzdanını bana verdiler. Kardeşimin adı Perviz Rahimzadeh'dir. Nüfus cüzdanındaki adı Mohammed'dir, soyadı Ali. Ali Takipur.

Ayna

Sokakta giden adam, o aynada kendi yüzüne bakmayalı on üç yıl olduğunu anımsamayı düşünmüyordu. Ayrıca hiçbir neden görmüyordu ki anımsamak için, buna yakın bir zaman geçmiş ve o kendi gülüşünü duyumsamamıştır. Şayet radyo, herkes nüfus cüzdanını yenilemeli diye ilan etmemiş olsaydı o, nüfus cüzdanını kaybettiğini asla hatırlamayacaktı. “Sevgili vatandaşlar eski nüfus cüzdanlarını postayla kayıtlı olduğu yere göndermeliler ki dört hafta içinde yeni nüfus cüzdanlarını alabilsinler,” diye bildirilince adam cüzdanını aramaya koyuldu ve çok geçmeden cüzdanını kaybettiğini anladı. Ama onu kaybettiğinden bu yana on üç yıl geçtiğini düşünmesinin nedeni de şu ki; adam çaresiz, en son ne zaman kullandığını anımsamaya mecbur oldu. Ve o, on üç yıl öncesine döner ve belki de otuz üç yıl öncesine çünkü o bundan çok daha evvel, tarihi bir günde nüfus cüzdanını pardösüsünün cebine koymuş, ömründe ilk kez oy sandığına gitmiş ve nüfus cüzdanını göstermiş ki sayfalarının biri damgalansın. O tarihten sonra, nüfus cüzdanı ile bir işi olmamıştı ki onu nereye koyduğunu ve nerede kaybettiğini bilsin. Şimdi, tarihi bir olay daha olmuş ve o, nüfus cüzdanına gereksinimi duymuştu ve cüzdanı kayıptı. Önce, cüzdan sakın pardösüsünün cebinde olmasın diye düşündü fakat yoktu. Belki çekmeceye koymuşumdur diye düşündü... Fakat hayır, orda da yoktu. Sokağı geçti, bir otobüse bindi ve doğruca nüfus idaresine gitti. Nüfus idaresinden açık bir yanıt almadı ve döndü ama eve geldiğinde anımsadı –galiba- ona mahalli tanıklık yaptırıp idareye getirmesini söylemişlerdi. Evet, aynen öyleydi. Ona böyle söylemişlerdi. Fakat... bu tanıklığı nasıl yazmalıydı? Sandalyeye oturdu, kalem kâğıdı elinin altına, masanın üzerine koydu. Peki... şöyle yazılmalıydı: Aşağıda imzası bulunan bizler tanıklık ediyoruz ki Bay... nüfus cüzdanı kaybolmuştur. Yazdıklarını, dolmakalemle temize çekti, evden dışarı çıktı ve doğru haftada bir kez alışveriş yaptığı bakkala gitti. Baş ağrısından hoşlanmayan bakkal onu tanımadığını söyledi. Onu tanımamak değil de onun adını bilmiyordu çünkü o güne kadar onun adını öğrenmek istediğini düşünmemişti. “Özellikle ki siz bile isim kısmını boş bırakmışsınız.”

Evet, doğru.

Önce kuru temizlemeciye gitmeliydi. Çünkü her yıl, bayram akşamı ceketini, pantolonunu ve gömleğini ona getirir ve makbuz alırdı. Ancak kuru temizlemecinin çok iyi belleği vardı ve müşterilerini – adlarıyla değil yüzleriyle- tanırdı, onu anımsamadı ve üzgün olduğunu söyledi çünkü adamı çok az ziyaret etmiş. “Lütfen adınızı bahşeder misiniz?”

Rica olur, gerçekten de.

“En azından bir makbuz, bizim makbuzlarımızdan biri sizde mevcuttur, sorun çözümlenecek.”

Evet, makbuz.

Orada, makbuzun üzerinde elbisenin teslim tarihi ve kaç parça olduğu ismiyle cismiyle yazılır. Ancak elbise makbuzu... Müşteri neden makbuzu saklamalı ki, gidip de elbiseyi aldığında? Hayır, bu mümkün değil. Kime, nereye müracaat edebilir? Ekmekçi ekmek fırını sokağın başındaydı ve o, haftalık ekmeğini oradan alırdı.

Ama günün hangi saatiydi, fırıncı çırağı durağın dibinde uzanmış ve bayım pişirmiyoruz demişti ve adam, kırk sayfalık bir defterden koparılmış bir yaprak kâğıtla kendiliğinden evine dönmüş.

Odasının penceresinin arkasında durdu, havuzun üzerini kaplayan yosunlara daldı ama bir şey hatırlamıyordu. Günbatımına yakın ya da akşam üzereydi, bu kez eli dolu bir şekilde merkez nüfus idaresine gitsin diye, biraz rüşvet versin arşiv memuruna ve ondan, birkaç saatlik mesai istesin ve nüfus cüzdanının izini bulsun diye. Bu mümkündü, değil miydi? Tabii...

“Tabii... Neden olmasın?”

Ucuz sigara içen ve uzun ağızlığı dudağında tutan yaşlı bir adamla anlaştı ki birlikte idarenin bodrum katını ve arşivi aramaya ve gittiler. Belki de öğlen yemeği sonrasındaki çayın üzerine idi ki iki adam arşiv katına gittiler ve aramaya başladılar. Nüfus cüzdanını kaybetmiş olan adam, yolda zekâsını kullanarak bir paket sigara ve bir kutu kibrit almış ve getirmişti. Öyleyse idari saatten birkaç saat fazla çalışsalar sorun olmayacaktı ve arşivci yaşlı adamın, dirseklerine kadar sıyırdığı gömleği ile ve mercek gözlüğünün arkasından dikkatle dosyaların yazılarına attığı bakışlarla, emin olabilirdi ki, adam arşivden umutsuz ayrılmayacak. Özellikle o kendisi de azar işe koyulmuştu.

A harfi bitince adam boynunu düzeltti ve bir sigara daha istedi ve B harfinin başladığı karşı raflara gitti ve sordu: “Soyadınız neydi buyurdunuz?” Adam, “Ben bir şey söylemedim,” dedi. Arşivci, “Neden bana öyle geliyor ki siz isminizi ve soy isminizi söylediniz, çay ocağında!” dedi ve adam, “Hayır, hayır... Ben bir şey söylemedim,” dedi. Arşivci, “Nasıl söylememiş olabilirsiniz?” dedi. Adam, “Hayır... hayır,” dedi.

Arşivci, gözlüğünü çıkartarak “Pekâlâ,” dedi, “henüz geç değil çünkü birçok harf duruyor burada, şimdi buyurunuz.” Adam, “Çok tuhaf, tuhaf değil mi?” dedi, “Zamanınızı boşuna harcadım. Özür diliyorum. Sözün aslını size söylemeyi unuttum. Ben... ne kadar düşündüysem de kendi ismimi hatırlayamıyorum çünkü uzun süreden beri onu duymuş değilim. Düşündüm de belki, bir ihtimal bir nüfus cüzdanı ayarlamak mümkün.”

Arşivci gözlüğünü taktı ve “Elbet... elbette bir yolu olmalı. Ama neden illa da ısrar ediyorsunuz...” dedi ve adam, “Hiiiç... hiiç... öylesine... aslında vazgeçebiliriz de. Gerçekten ne önemi var ki?” dedi. Arşivci, “Nasıl isterseniz?” dedi, “Ama ben unutkanlık ve nisyanı anlarım. Bazen ona yakalandım ama bununla birlikte, şayet illa bir nüfus cüzdanınız olsun istiyorsanız, bazı yolları vardır.” Adam hemen sordu: “Nasıl bir yol yani?” Ve arşivci, “Biraz masrafı var...” dedi, “şayet bir sorun olmazsa bir çözümü bulunur. Yani birisini biliyorum, bu ilerde, eli böyle işlerde baya iyi. Sizi onun yanına götürebilirim. Ama sizin ne düşündüğünüz önemli tabii. Fakat hemen karar vermelisiniz. Çünkü hava kararmadan oraya varmalıyız.”

İdare de kapanmak üzereydi ki o ikisi yaya kaldırımından, ana caddeye giden sokağa saptılar, oradan otobüse binip arşivcinin dolambaçlarını bildiği mahalleye gidebilirlerdi. Orada, omzu hafif kavisli, uzun bir dükkân vardı; eski bir kılıcın kılıfı gibi bir şey. Hücresinin kapısında hırkasıyla oturmuş yaşlı adam, arşivciyi tanıyordu. Onun için selamını alarak adamla dükkânın sonuna kadar gitmelerine izin verdi. Arşivci dükkâna girdi ve bin bir çeşit yeni ve eski malın ortasından geçerek adamı, önünde çirkin bir perdenin asıldığı yere götürdü. Perdeyi bir kenara itti ve eski bir sandığın kapısını açtı ve içinde küme küme duran nüfus cüzdanlarını ona gösterdi ve “fark eder... Sizin nasıl bir cüzdan istediğinize bağlı. Bu günlerde sık sık oluyor; kimisi adını, kimisi ise cüzdanını kaybediyor...” dedi, “bazen de her ikisini. Şimdi kim olmak istiyorsunuz? Kral ya da dilenci? Burada her çeşidi var. Ancak fiyatları fark eder, gerçi bu bakımdan sizin durumunuzu da göz önünde bulunduracağız. Bazıları gözlerini kapatır, şansına birini çeker alır, bir şans biletini çeker gibi... Siz nasıl isterseniz tabii. Doğum yeriniz neresi olsun istersiniz? Nereli? İşiniz, mesleğiniz ne olsun? Yüzünüz, görüşünüz

nasıl olsun? Hepsi mümkün. Kendiniz mi seçersiniz yoksa ben sizin için bir fal çekeyim mi? Bu durumda bir emir, bir demir tüccarı, bir otomobil galeri sahibi... ya da bir... bir emlak sahibi... ya da sizin adınıza, usulüne uygun onay çıkaran birisi... Hiç merak etmeyin, bu çok olağan bir şeydir. Bu çarpı işaretli olanları görüyorsunuz ya, onlar özel hizmetler içindir ki... Sanmıyorum sizin yaşınıza başınıza uygun olsun, bu grup ise reklam işleri ile ilgili, bir derginin yayın imtiyazının sahibi ya da mesela bir televizyon programının yayın sorumlusu. Her çeşidi var. Ve isim... İsminiz ne olsun istersiniz? Hasan, Hüseyin, Buzercimehr vs... ya da Şehname'deki gibi isimler? Siz nasıl isterseniz... Nasıl bir ad istersiniz?"

Nüfus cüzdanını kaybeden adam, bir an, sessiz ve kaygılı kaldı, sonra da "Sizi rahatsız ettim, mamafih arayalım da sahibi ölmüş bir cüzdan bulalım. Bu mümkün mü?" dedi. Arşivci, "Hiçbir şey imkânsız değil. Fiyatı da daha hesaplı" dedi.

Teşekkürler... Çok teşekkürler.

Dışarı çıkarken, dükkâncı adamı öksürük tuttu, ayağa kalkmış, kepeneği indirmek için çengelli sopayı arıyor gibiydi, öksürüklerin arasında iş tezgâhının önünde duran bir iki müşteriye de yarın gelmelerini söylüyordu çünkü dükkânın dibinde elektrik yokmuş. Sokakta giden adam yaklaşık on üç yıldır gülmediğini anımsadı ve şimdi gülmek için ağzını açtığı anda, aniden dişlerinin teker teker kabardığını, ayaklarının önüne ve ayakkabısının ucuna döküldüğünü duyumsadı... Aynı zamanda kirpiklerinin, yanak kemiğinin, tırnaklarının giderek dökülmeye başladığını duyumsadı. Ve düşündü ki, şayet kendisinin de zamanı gelip çatmışsa eve gidip odasına ayak attığında, son bir defa, rafin yanındaki aynada kendisini seyretsin istiyordu.

Zaniye

Sizden hanginiz ki masumdur, ilk taşı o atсын.

Sekizinci bâb, Yuhanna İncil

Oğlumun piç olduğunu bildiren mahkeme kararını değiştirmem, senin ve ailenin konuya yaklaşımından dolayı. Başka çarem yok. Şayet Behram Muacir, Kamuran'ı evlatlığa kabul etmezse oğlumun çocuk esirgemede alacağı terbiyeyi, senin ailenin vereceği terbiyeye yeğlerim.

Sen, bu uzun yıllar boyunca içimdeki tüm yaşama sevincini ve şevkini kırmaya çalıştın. Ama yapamadın. Nedeni de beraberliğimizin ilk yılında, akrabaların olan kadınların hepsinin ölmüş olduklarını fark etmemdir.

Akrabalarının arasında, amcanın karısı Afet'ten başka bir kadın gösterebilir misin ki kocalarının istekleri dışında, bir şeye karşı istekleri, kendilerine ait bir fikirleri olsun? Tabii ki ben hepsini de seviyorum ve de onlara acıyorum. Yıllar boyunca da hepsinin dert anası oldum.

Hem sen hem de tüm akrabaların, Afet Yenge'nin sadece kendi yaşamından değil, özellikle Hacı Ağa Bağır'ın'dan da memnun olduğunu sanıyordunuz. Dahası, onun cenneti de garantilediğinden emindiniz. Tabii bu arada ben de giderek inanmaya başlamıştım ve kendi kendime, “Olur mu hiç! Otuz beşine gelmiş bir kadın adımını evden dışarı atmamış, kocasından, oğullarından başka kimse onun bir tel saçını -ki şimdi aklaşmış, natır Suğra'nın dediği gibi sanki bir avuç ak yün yumağı koymuşlar tepesine- görmemiş olsun,” diyordum.

Afet Yenge'yi ne zaman görsem, bin bir türlü cevabı olan yığınla soru doluşurdu zihnime ve başıma sancılar saplanırdı hep. Sonra da sen, Afet Yenge'yi görmeye gittiğimde neden hep başım ağrıyor diye dır dır ederdin. Sonunda bir gün, elinde bir testereyle geldin ve “Haydi,” dedin, “Kalk! Afet Yengelere gidiyoruz.”

“Tamam. Ama bu kadar acele neden?” dedim.

“Baş ağrıların ilacını buldum.” dedin.

Buluşların hakkında ilk kez yanılmıştım. Bütün buluşların, iş arkadaşlarının aileleri için değil miydi? Bir gün öncesiydi, sana: “Verdiğin sözlere ne oldu? Evin bütün ihtiyaçlarını, bir demet sebzelerini bile kendinin alacağını söylememiş miydin?” deyince “Evet,” dedin, “ama Sarraf Murteza'yı görmeye gitmiştim.”

“Sarraf Murteza da kim?” dedim.

“Daireden biri.” dedin.

“Hayırdır inşallah.” dedim.

“Elbette ki hayır!” dedin, “Dairede, tanık peşinde geziyordu. Ben kabul ettim. Doğrusu başka çocuklar da vardı ama içlerinde geçerli bir kimliği olan bir tek bendim, bir de Hamit İcmali.”

“Kimlik kartı niçindi? Başına iş açmayasın?” dedim.

“Tanıklık için,” dedin, “noterlikte kimlik göstermeliydim. Nüfus cüzdanım yanımdaydı ve Hamit İcmali’nin ise bölge Besiç’inin verdiği cüzdanı.”

“Tebrikler. Tatlısını ne zaman yiyoruz?” dedim.

“Ohoo! Amma da safsın sen ha! Evlilik, düğün gibi işlerin noterlikte olmadığını ne zaman anlayacaksın.” dedin.

“Öyleyse noterliğe neden gittiniz? Mülk, arsa falan mı almaya?” dedim.

“Yok ya!” dedin, “Sarraf Murteza karısını boşamayı başardı sonunda. Epeyi zamandır karısından ayırdı. Bazı geceler eve bile gitmezmiş. Dışarı gidermiş şey etmeden...”

Bunca yıl geçmesine rağmen, bir kadın hakkında, masum bir kız hakkında -ki bin umutla, arzuyla giymişti beyaz baht gömleğini ve mutlu olmak için gelmişti senin dostun Murteza’nın evine- neler söylediğini hatırlayınca bütün bedenim tir tir titiyor ve terden sıırıslam oluyorum. O günler, elim Sarraf Murteza’ya yetişseydi, Afet Yenge’nin evinin bahçesindeki ağaçları budamak için getirdiğin testereyle keserdim gırtlığını. Tabii bu haberi sadece o gün vermiyordun, Sarraf Murteza’nın karısı hakkında o kadar utanmazca konuşuyordun ki... Çoğu zaman eve geç geldiğinde yahut yolculuktan döndüğünde de dağarcığın bu haberlerle dolu olurdu.

Amol kentinden olan o kadının taşlanması, varlığının bir parçası olmuştu.

“Biz geldiğimizde Pasdarlar kadının koluna yapışmışlardı,” dedin, “gözlemevinden çıkarıyorlardı; Kadı’nın hükmüyle kamyonete bindirip kentte dolaştırmak, car salmak için ‘Zaniye taşlanacak!’ diye.”

Yüzünün neşeli ifadesini düşündükçe midem ağzıma geliyor! Sen ki, Zaniye’yi seyretmek için caddenin kıyısında duran, merak ve korku dolu binlerce masum insan yüzü arasında durdun. Onlar ki hoparlörlerin uğursuz teşvikiyle işlerinden el çektiler, kepenk indirdiler.. ve şimdi taşlanma yerine geliyor ve kendileri için Tanrıdan af diliyorlar. İnsanlar nasıl bu kadar kalpsiz olabilirler? Bir kadını -Zaniye olsa bile- bir çukura koyuyorlar ve o kadar taşıyorlar ki, sonunda diri diri gömülüyor?

Soluğumu tıkayan yoğun kaygı ve merak içinde, “Gerçek olamaz,” dedim, “bu kadar taşı nereden buldular?”

“Çukur nasıl bulunursa taş da öyle bulunur.” dedin, “Bir kamyon boşaltmışlar.”

“Ne kadar sürer?” dedim.

“Sabah erkenden başlar, öğlen namazına kadar.” dedin.

“Ya millet taş atmaya yanaşmazsa ne olur? Bu hüküm yerine nasıl getirilir?” dedim.

“Her şeyden önce, eğlence olsun diye de toplanmaya ve Zaniye Kadını taşlamaya hazır olan yüzlercesi var şehirde,” dedin, “ama diyelim ki senin dediğin oldu. Bu görevi yerine getirecek kadar insan bulunur. Aslında, toplananlar fazla taş atmıyorlar. Taşların çoğu, memurlar tarafından atılıyor. Bu şehirde, zaniye kadının başına geçirilecek çuval bulunmadığı için, kimse taş atmaya yanaşmıyordu, sonunda biraderlerden biri ilk taşı attı ki kadının alnının tam ortasına çarptı ve kan fışkırdı...”

O kadar çok öğürdüm ki, yanlarımla ağrısını hâlâ hatırlarım. Aslında ne zaman geç gelsen veya yolculuktan dönsen, hissettiğim ilk şey, bu iç bulantısı olurdu. Sonunda fark etmiştim. Ne zaman, nerede bir namus meselesi olsa elinde olmadan oraya çekiliyorsun sen. Eve geldiğinde, bildiğim hâlde yine de sordum: “Neredeydin Halil?”

Soruyordum, belki sen “Arkadaşlarla sinemaya, kahveye gitmiştik.”, “Yürüyüşe çıkmıştık.” dersin diye... Hatta yanıt vermesen.. yahut “Seni ilgilendirmez!” desen daha çok memnun olurdu. Ama sen oturur,

Abbas Arabi'nin karısının foyasını nasıl meydana çıkardığını ballandıra ballandıra anlatırdın. O perşembe günkü gibi.. Hani Meryem Hanım'ı takip etmişsin, o da seni fark etmiş, seni Pamenar'ın sapak sokaklarında döndürüp dolaştırmış ve sonunda, sana fark ettirmeden abisine haber uçurmuş, o da birkaç arkadaşı ile Bazar'ın yanına gelip seni, eşek sudan gelinceye kadar dövmüşler. Zavallı Abbas Arabi de ortaya çıkıp arabuluculuk yapınca -ki vurmayın bu benim casusumdur, karımın peşine takılmasını ben istedim- birisi bağırır: “Pezevenk!” ve sonra Abbas'ın başına yumulmuşlar ve onu da bir güzel benzetmişler... Yerinden üç gün kımıldayamamıştın. Her gün, başka bir bahane ile gitmiyordun işe. Ben de neden gitmediğini görmezlikten geliyordum. Aslında seviniyordum; ayıldığın, bu işlerin ne kadar çirkin olduğunu fark etmeye başladığın, yaptıklarından pişman olup utandığın, işe gidemediğin için... Fakat ertesi hafta işe gidip dönünce, arı, utanmayı bırakmıştın yine. Sevindirik bir hâlde “Ohooo! Aptal kafam! Yıllık iznimden de kaç günü yedim. İşteki çocukların hepsi de biliyormuş neler olduğunu. Ben de gördüm, nasıl olsa istesem de istemesem de zaten takkemiz düşmüş kelimiz görünmüş, başladım a'dan z'ye anlatmaya ki Abbas'ın karısının, bana ve diğer esnafa nasıl kırıtp işveler nazlar yaptığını...”

Ne kadar konuştuğunu hatırlamıyorum. Bir kadın hakkında konuşmaktan asla yorulmazdın zaten. Kadınlar hakkında, özellikle de iş arkadaşlarının karıları hakkında konuşmaya bayılırdın. Ama hatırlıyorum, sordum: “Sen, dostunun eşi hakkında böyle konuştun da iş arkadaşların bir şey söylemediler mi?”

“Hayır,” dedin, “aksine, keyiflendiler bile.”

“Abbas Arabi ne dedi?” dedim.

“Kendisi orada değildi. Uzun zamandır daireye gelmiyor. İzne ayrılmadan önce de bana tembihlemişti, telefon ettiğinde şıp diye kararlaştırdığımız yere varmalıydım. O gün telefon çaldı ve ben açınca da selamsız sabahsız ‘Muhbiriddövle Dört yolu’nda bekliyorum,” dedi. O kadar! Karısını takip ettiği belliydi, kaşla göz arasında bana telefon açmıştı.

İkinci gün evde uyurken, ateşin şiddetinden sayıklıyordun. Sayıklamalarının ortasında, Meryem Hanım'ın çok güzel bir kadın olduğunu ve görevinin ne olduğunu, niçin onun peşinde olduğunu unuttuğunu anladım. Öylece, onun peşinden sürükleniyormuşsun ve onun her bakışıyla işvesiyle yüreğinde şekerler kıyılıyormuş¹

Başının pansumanını değiştirmeye gelmiştim, konuşmadan sessizce yanında oturmuş olsaydım belki de tüm gizlerini dökecektin ama sordum: “Kimin hakkında konuşuyorsun Halil?”

“Dudakları,” dedin, “dudaklarının titremesi yüreğimi titretiyor. Ne zaman dönse ve bakışım bakışıyla çakışsa alt dudağını öyle bir kımıldatır ki içimde bir şeyler yıkılıp dağılır.”

Gülmemi engelleyemedim. Sen de benim kahkahalarımın sıçradın, korkmuş bir vaziyette etrafa bakındın, o ateş ve titreme içinde, çok iğrenç bir biçimde: “Ayıp Fereşte! Bir kadın böyle güler mi! Utanmıyor musun!” dedin.

Şayet sana acımamış olsam, Kamuran meselesi olmasa işte bu ellerimle boğardım seni ve tüm kadınları, senin gibi iğrenç bir mahlûkun elinden kurtarırdım. Fakat ne yazık ki aptaldım, zayıftım, yufka yürekliydim, asla da duygularımın üstesinden gelemedim. Bugüne kadar da asla iradeli bir insan olamadım. Ama bugün kararımı verdim, ailemin ve aziz dostum Behram Muacir'in haysiyeti pahasına, kendi haysiyetimi beş paralık edecek olsam da... Aslında, bu kararım kaç yıl öncesine dayanır. Evliliğimizin üzerinden birkaç ay geçiyordu... Hangi gün olduğunu tam hatırlayamıyorum. Fakat yüzündeki ve gözlerindeki ışıltıları çok iyi

¹ İçten içe sevinmek anlamında. Farsça bir deyim.

anımsıyorum. Gazetede, evli bir kadının zinay-ı muhsine suçuyla Hemedan kentinde taşlanmaya mahkûm edildiğini okumuştun; yazıldığına göre cuma günü, cuma namazı hutbelerinden önce hüküm icra olunacaktı. Hamit İcmali ile bu törene katılmaya, içindeki çirkinlikten, o zavallı kadını taşlayarak arınmaya, cennetinize varmaya karar verdiniz. Ben, senin kararına hâlâ inanmıyordum. Heyecanla ve inanmazlık içinde, onun hakkında sorular sorup duruyordum. Sen de eşyalarını çantaya tıkıştırırken bana yanıt vermeksizin ezeli bir nefret ve kinle kadın hakkında konuşuyordun, sadece o kadın hakkında değil; ki belki de bir hata işlemişti, belki de çaresizlikten, ruhuyla değil teniyle katlanmıştı böyle bir işe... ve şimdi, kısas olmalıydı.

“Bildiğim kadıyla kadının kocası da taşlamaya katılacak.” dedin.

“Kocasını mı var?” dedim.

“Evet. Zinay-ı muhsine. Bu zaniye, tüm İran kadınlarına bir ders olur. Böyle gidersek, devrimimizi ihraç edebiliriz.” dedin.

“Ne oldu yine?” dedim, “Tekrar devrimci mi oluyorsun? Daha dün akşam, “hükümet İmam”ın çizgisinden saptı. Savaşla oyun oynuyorlar, hepsi de milleti talan etmeye gelmiş” dedin

“Belli ki bu kadın dürüst biri. Dünya malında da gözü yok, rüşvet ehli de değil.” dedin.

“Bu bilgileri nereden aldın?” dedim, “Gazeteler, bir gecede tahir, pak olamazlar ya!”

Hiç unutmam! Gazeteyi ne zaman elime alsam, hınçla: “Hakikaten bu, Ermeni vatandaşlarımızın işine yarar. Bu, bizim yıllar boyu birlikteliğimiz süresince yakaladığımız ender ortak noktalarındandır,” derdin.

“Gazete?” dedin, “Hah hah ha. Bu taşlama haberini bile atlamışlar. Bir avuç korkak, gazetelerimizi ele geçirmiş ve sadece zırva basıyor. Nerede doğru dürüst bir haber, devrimci bir makalenin basımı! Bunların çoğu Müslüman bile değil, bir avuç devrimci görünüşlü liberal. Amerikan yapımı Müslüman; karılarının saçını başını açık gezsin istiyorlar, özgürlüğü de bunun için istiyorlar.”

Tüm olaylar, problemler, dünya sorunları, bütün emel ve arzular senin açıdan kadına ve kadının başörtüsüne varırdı hep ve özgürlüğün ise ahlaksızlık olduğuna... Ben aptal da yine senin yanında kalır, konuşmalarım, sana okuman için aldığım kitaplarla, sende azıcık da olsa değişiklik yapmaya çalışırdım. Tabii, çabalarım her zaman sonuçsuz kalmazdı. Çoğu kez başarılı olurdu ama kısa süreli... Benim sözlerim kulağında kaldığı sürece yahut okuduğun falanca kitabın dedikleri aklından silinmediği sürece, bir adamdım. Seninle yaşanabilirdi... Konuşulabilirdi... Yürünebilirdi... Fakat aman o günden ki, amcalarının ya da dayılarının birinin yanına gitmeye gör! Bütün emeklerim boşa giderdi. Ama diğer yandan, seni aileden ve köklerinden koparamazdım; hem yalnız, köksüz biri olmanı da istemezdim. Tabii, iş arkadaşları meselesi de başka. Seni karantinaya alamadığım için, iki yıl sonra, umudumu toplumsal değişime bağladım, kökten bir umuttu.. Senin değişeceğini umacıma, toplumun düzeleceğine bel bağladım. Bir şeyler olur ve toplumun bu kesimi, bu yüzeysellikten, çürümüşlükten ve paslanmışlıktan çıkar, değişir diye umuyordum. Hangi çağda, hangi tarihsel kesitte yaşadığımızı fark ederdin. Fakat ne yazık ki, gün geçtikçe bu umudum da yok olmaya yüz tuttu.

Sen on beş yıl okumuş, kimya lisansı almıştın, nispeten refah içinde büyümüştün ama ders kitaplarından başka hiçbir kitaba dokunmadığın ve hiçbirini okumadığın gibi, yurdun hakkında, doğup büyüdüğün yer hakkında da bir şey bilmiyordun. Kimlerin kimi olduğunu da merak etmemiştin. Doktor Şeriatî'nin sözlerini de ya ondan bundan ya da kasetten dinlemiştin. Kitaplarını okumamıştın. Sen ve arkadaşların, senin dönemindeki çifte kavrulmuş Müslümanların tümü, tümünüz benim kuşağımdan, benim benzerlerimin kuşağından değildiniz sanki. Aynı ülkede, aynı düzende beraber yaşamamıştık sanki. Her şey, senin tüm inançlarının kaynağı gibi bu kadar çizgisel olabilir mi, her şey siyah ya da beyaz olabilir mi? Sanki

tüm kötülükler benim için ve tüm iyilikler de senin içindi. Şayet seninle yaşamamış, ortak bir nokta yakalamamış olsaydım, şayet biz, füze yağmurundan birlikte korkmamış olsaydık ve savaş bizi usandırmamış olsaydı, belki de bu doğru bir düşünceydi ama ben seninleydim. Ne kadar zulüm yapıldığını görmüştüm. Nasıl da sebepsizce, sadece dar kafalılık, yüzeysellik nedeniyle eften püften bahaneler öne sürülüyor. Beş para etmeyenler nasıl da amir ve nahi¹ oluyor. Kamuran'ı Lale Parkı'na gezmeye götürdüğümüzde nasıl bir rezalet çıkardığını hatırlıyor musun?

Kalktığında ne yapmak istediğini anlamadım. O ihtiyar adamla omuz omuza, bize doğru gelen gül gibi bir genç kızı seyrediyordum. Bir an büyükbabamın yanımda olduğunu duyumsadım ve imrendim, keşke yaşasaydı... Füzenin, doğrudan çarpması sonucunda param parça olmuştu. Eminim yaşasaydı şimdi, o genç kızın yerinde ben olacaktım ve büyükbabam da o ihtiyar adamın yerinde... İçimi bir şevk kaplamıştı. Ansızın, senin o ihtiyar adamın önünde durduğunu fark ettim: "...Utanmıyor musun bu bacının elinden tutmuşsun ve böyle..." diyordun.

Lafın bitmeden ihtiyar, şamarı kulağında patlattı. Daha sen kendine gelemeden millet etrafını çevirdi, 'Torunuyla dolaşan bir ihtiyara böyle laflar etmeye utanmıyor musun?' diyorlardı. Utancımın yerin dibine girmiştim. Oradan bir dostumuz veya akrabamız geçseydi, Tanrıdan, yerin ağız açmasını, beni ve oğlumu yutmasını dileyecektim ki bu rezillikten kurtulayım.

O günden sonra, seninle hiçbir parka adım atmadım. Alışverişe bile gönülsüz gelirdim peşinden. Gerçi kocamla el ele yürümek isterdim ama yine de yalnız gitmeyi tercih ederdim. Sonunda, işte bu yalnızlığımı seni kuşklara sürükledi ve diğer kadınlar hakkında düşündüklerini kendi karın hakkında da düşünmeye başladın.

Eve ansızın geldiğin o gün vermeliydim kararımı. Salı günüydü. Ertesi günü İmamzade Davut'a gitmeye karar vermiştik. İmam Zaman'ın doğum günüydü. Beni İmamzade Davut'a götürmeyi çok istiyordun: "Hem ziyaret hem ticaret." dedin, "İnsan İmamzade Davut'a gitmekle hem dini imanı ile ahdini tazeler, hem kalbi de hafifler, ferahlar, hem..."

Senin vaazlarının tümünü tekrarlamaya kalkışsam, gecem sabaha varır. Bir koltuğa iki karpuz sığmaz derler ama sen o kadar aptaldın ki, başını, bir keklik gibi kara sokmuştun ve kimsenin de senin ne yaptığının, ne düşündüğünün farkında olmadığını sanıyordun. Tabii bir istisna da değildin. Bizim dönemden birkaç arkadaşın dışında, hepiniz aynı şeyin soyuydunuz.

Köftelerin yağdaki cızırtısı dinince kapıda bir anahtarın döndüğünü duyumsadım. Kulak kabarttım. Tek bir çıtırtı duymadım. 'Mutlaka evhamlanmışımdır,' diye düşündüm. Yeniden, köfteleri avucumda yaymaya koyuldum. Ama sana asla anlatamayacağım bir hisle, tüm vücudum kulak kesildi. Doğru anlamıştım. Kapının kapanma sesini duydum. Soluğum kesilmek üzereydi. Bir anda, kafama bin bir düşünce dolmuştu. Kulağıma o kadar fısıldamıştın ki, bir sürü erkek varmış, kadınları takip edip evlerini öğreniyorlarmış ve kadının evde yalnız olduğundan emin oldukları bir anda, onu gafil avlayıp bağırmasına bile fırsat vermeden..."

Elimdeki köfte yere düştü. Tavanın sapını sıkıca kavradım. Kızgın yağı o herifin suratına serpmeliyim diye düşündüm. Kendine gelmeden birkaç tava darbesi indiririm kafasına.. Elimde tavayı sıkarken ve o adamın gölgesini camın arkasında gördüğümde, bana neler olduğunu bir tek Tanrı bilir. Gözümün önünde bin bir çeşit erkek yüzü canlandı; hepsi de güçlü, kaba ve acımasızdı...

¹ Arapça. Amir; emreden, nâhi ise nahy eden, alıkoyan anlamında. Şeriat usulünde, iyiliğe emredin, kötülükten alıkoyun buyruğunu yerine getirmek için oluşturulan sivil kolluk kuvvetine gönderi.

Tavayı elimde görünce şaşırmadın. Tatiller, senin için hep bir istirahatı fakat benim için çifte mesai. Restoran yemeklerini sevmezdin. Tabii o kadar paramız da yoktu. Fakat paramız olsa da benim pişirdiklerimi tercih ederdin.

Sen bu kadar kötü olmasaydın her şey daha kolay, daha rahat olurdu. Sana göre bütün kadınlar, erkeklerin bir işaretiyle yoldan çıkabilirlerdi ve farkına vardıklarında da iş iştenden geçmiş olurdu. Sana ve arkadaşlarına, hata yaptığınızı asla anlatamadım; kadınlar da bağımsız olmayı, toplumda dik durmayı severler; kendi ayakları üstünde durmayı, erkeklerden korkmamayı isterler. Toplumda seslerini duyurmayı, alışverişlerde erkekler kadar faal olmayı... Ama sen bunları anlamıyordun. Sanıyordun ki, ne zaman bir kadın bir erkekle yalnız kalsa veya تنها bir yerde bulunsa onların arasında, yatağa girmekten başka bir eylem olamaz. Senin dinci akrabalarının gözünde kadın, hiçbir şey hakkında hiçbir görüşü olmayan, erkeğe ait bir maldı. En başından, her türlü görüş bildirme ve kendini gösterme hakkı alınmıştı ondan. Kardeşin Hadi işte, bunun içindi ki karısının manto giymesine izin vermiyordu, biliyordu ve emindi ki, çarşafı örtündü mü eli kolu bağlanır. Her türlü serbest davranış ondan alınmış olur. Birçok işe, sevse de başvuramaz. Dedğine göre yengen, çocukluğundan beri motosiklet binmeye âşık olmuş ve en azından haftada bir kez babasının motorunu alıp İmamzade Selim kasabasının sapa sokaklarında dönüp durmak istemiş. Ama olmamış. Hayır, sadece namahrem erkeklerin varlığından ötürü değil. Kardeşin, onun çarşafsız evin avlusuna bile çıkmasına karşı, nerede kaldı İmamzade Selim'in sokaklarında motora binmesi. Çadırı ile motora binemezdi ya. Birinde binince rüzgâr dolmuş çadırına, neredeyse onu havalandıracakmış. Rüzgâr nereye o da oraya. Ne zaman Meygun'a gitsek, işte bu, babasının motorunun arkasına binme hatırasını anımsardı: "Cuma günleri beni oturturdu motorunun terkiye," derdi, "kiraz bahçelerine götürürdü. Ne kadar keyifli olduğunu bilemezsin. Şimdi bile aklıma geldikçe içimde şekerler ezilir. Saçlarıma rüzgâr doluşurdu, sanırdım ki güneş nine onu tarıyor. Rüzgâr gömleğime doluşunca, sanırdım melekler beni koltuklarımdan altından tutmuş, göğe kaldırmak istiyorlar. Hep düşünürdüm, evle kiraz bahçesi arasındaki yol biraz daha uzun olsa melekler beni göğe götürürlerdi. Fakat ne zaman aşağı inseler ve babacığımın beline sarılmış kollarımı çözmeye başlasalar, bağın kapısına gelmiş olurduk. Babacığım motoru susturur ve melekler korkudan gizlenirlerdi. Bir iki kez bağın diplerinde kiraz ağaçlarının arkasında saklandıklarını bile gördüm. Şirek de onları severdi. Melekleri görür görmez yere oturur, burnunu iki bacağına üzerine koyardı... Babacığım da Şirek kuşların peşinde koşuyor sanırdı. Ben, onun melekleri gördüğünü bilirdim."

O gün de sen gelip beni zorla Afet Yenge'nin evine götürdüğünde ve zakkumları kesmek istediğinde, o dalların üzerinde iki meleğin oturduğunu duyumsadım.

"Bu ağacı neden kesmek istiyorsun?" dedim. Sen: "Çünkü senin baş ağrılarının müsebbibidir de ondan." dedin, "Sen, ne zaman buraya gelsen baş ağrısına yakalandığını söylemiyor muydun? Ben de sebebini buldum, işte baş ağrılarının nedeni bu ağaç."

"Çok üzgünüm... siz hazretlerinin keşifleri yanlış." dedim.

"Hayır!" dedin, "Değil. Hamit Etedali'nin karısının da hep baş ağrıları vardı. Ne kadar hap map içse faydasız. Sonunda tanıdık bir Doktor 'Belki de bir ağaca, bir çiçeğe alerjisi var.' demiş. Hamit Etedali de çiçekleri yolmaya başlamış. Her gün bir iki çiçeği, ağacı kökünden koparmış fakat karısının baş ağrıları geçmiyormuş. Sonunda zakkumları kesince baş ağrıları da şıp diye kesilmiş."

O sevgili kadını üzmeyi hiç istemiyordum. Afet Yenge, her bakımdan benim için değerli idi. Seccadesi hep açık olduğu için değil tabii, ya da aptesti hep tamam olduğu için.. hayır çünkü baştan ayağa sevgiydi de

ondan. Sevecenlikti. Yufka yürekliydi, gözyaşı gibi dupduruydu. Duygularını, ak ve saydam cildi altından anlamak mümkündü. Ama o gün o kadar kendinden emin ve kendinden memnun bir şekilde konuştun ve sanıyordun vardığın sonuç mutlak gerçektir ki sonunda dayanamadım ve mecburen: “Senin arkadaşın Hamit Etedali’nin ne geberesice derdi olduğunu bilmiyorum,” dedim, “zakkumların kesilmesi ile kaybolan başarısının da nasıl bir şey olduğunu da bilmiyorum. Fakat hiç kuşku yok ki sen doğru söylüyorsun. Fakat ne ben Hamit Etedali’nin karısıymı ne de kocamın onun kadar aptal ve kalın kafalı olmasını istiyorum. Baş ağrılarımın neden olduğunu da biliyorum ve siz hazretlerin keşiflerine ve de şuhutlarına ihtiyacım yok.”

Öyle öfkelenmişim ki beni önlemeyi göze alamadın, ben her şeyi söyledim. Her zamanki zırvalarına, ipe sapa gelmeyen laflarına başladın yine; yok efendim kadınlar bilimsel sorunları anlayamazlarmış da algılayamazlarmış, göremezlermiş de... Ben de açtım ağzımı yumdum gözümü ve affedersiniz sıçtım senin, sevgili Afet Yenge’nin ve hepinizin tepesine: “Benim baş ağrılarımın sebebi Afet Yenge’ye musallat olan bu karabasandır. Var mı böyle bir şey, Afet Yenge gibi bir hanımın, otuz beş yıl boyunca, bitkisel hayattaymış gibi, bu evin dışından habersiz kalmak istemesi olacak şey mi? Komşusunun göğünün ne renkte olduğunu merak etmesin? Şah kaçmış, İmam gelmişken, devrim olmuşken, gazeteler, radyolar televizyonlar her gün bin çeşit slogan atıyorlarken, bu mahallede, bu şehirde, bu memlekette neler olup bitiyor diye merak edip sormasın ha?”

Sesimin çıktığınca bağırıyor, cırlıyordum ki birden Afet Yenge’nin hıçkırıklarını duydum. Ona doğru koştum. Ellerini yukarı kaldırdı. Önce bana dayak atmak istediğini sandım. Ama hepiniz gördünüz, bir âşık sevgilisini kucaklar gibi -ki bir annenin sevgisinden ve kucagından daha sıcak ve samimi olur- ince uzun kollarıyla beni nasıl sarıp kolları arasına aldı... Başını omuzlarıma koydu ve yüksek sesle ağlamaya başladı. O kadar ağladı ki sonunda ben de gözyaşlarımın önünü alamadım ve ikimiz de odasındaki mihrabında saatlerce ağladık ve konuştuk. Özür dileyip, bu süre zarfında, senin ve ailenin bana neler çektiğini anlatmak isterken, her şeyi önceden biliyormuş gibi, parmaklarını dudaklarıma bastırdı ve “Biliyorum... biliyorum..,” dedi.

Senin amcanın karısı Afet Yenge’nin “Biliyorum... biliyorum”ları o kadar sevecen, o kadar derindi ki, binlerce sözden daha fazla etkiledi beni. Ve sonra ben sormadan anlatmaya başladı. Bu yıllar boyunca neler çektiğini, nasıl Hacı Ağa Bağır’ın karısı olduğunu ve ailesinin senin aileni tanıdıkları hâlde onu neden Bağır’a nikâhladıklarını... Zavallı Afet Hanım, bir yandan konuşuyor bir yandan gözyaşı döküyordu. Titriyor ve bir iki cümlede bir Tanrıdan af diliyordu. Bağışlanmayacağından ve cennetin rengini asla görmeyeceğinden emindi.

Afet Yenge’yi avutmak, bu korkudan, dehşetten kurtarmak için çok uğraştım. Fakat beni duymuyordu sanki. Seninle nasıl tanıştığımızı, seninle evlenmeye nasıl katlandığımı söylediğimde bile hiçbir tepki göstermedi. Sanki geçmişini anlatarak ruhunu da yitirmişti. Belki de bunun içindi ki bir hafta geçmeden kendini havuza attı ve boğulup gitti. Hacı Ağa Bağır da kendini suçlayıp durdu. Keşke havuzun suyunu önceden değiştirseymiş de bu kadar fazla yosun bağlamasaymış da Afet Hanım’ın da ayağı kaymasaymış da kafası havuzun taşına çarpmasaymış da ve kafa darbesi olmasaymış... Afet Yenge’nin intihar ettiğinden emindim. Fakat bu tür davranışlar, hele bir kadın yapmışsa sizin ailenizce kabul edilir olmadığı için ve de küfür olduğu için, Hacı Ağa Bağır karısının intihar ettiğini kabullenmek istemiyordu. Durmadan havuzun kaygan oluşundan ve Afet Hanım’ın beyninden darbe aldığından söz ediyordu.

Taziye günleri boyunca, Hacı Ağa Bağır’ı ne zaman görsem, kendinden geçmiş, gözyaşı döküyordu ki, elimde olmadan şu soru aklıma geliverdi: Yahu 37 yıl boyunca bir kadını nasıl tutsak edebildi?

Hacı Ağa Bağır tüm bu evlilik yılları boyunca, Afet Hanım'ı hep saf, sade görmüş ve kendini küçültmüş, Afet Hanım'la evlenmeye razı olmasının da nedeni şuymuş: Güya amcasının oğlunun lafına kanmış, amca çocuklarının nikâhı göklerde kıyılmış diye... Tabii, sonraları Bağır, Afet Hanım'ın hamile olduğunu anlayınca çok sevinmiş. Afet Hanım'ın hamile oluşu, onun eş dost akraba önünde erkekliğine bok sürülmesinin önünü alacaktı tabii. Artık, senin dölün, neslin nerede diye soramazlardı. Erkek erkeğe çoluk çocuk kavuşmalı, karısında bir maraz varsa o başka...

Bağır'ın babası Hacı Mohammed Taki bile Afet'in kızlık zarının çocukluk oyunlarında yırtıldığını sanıyordu. Ona öyle anlatmışlardı. O da başlık ve çeyiz vermeme karşılığında Afet'i Bağır'a istemiş. Afet'in anne babası ve amcasının oğlu da onun hamile kalabileceğini hesaba katmamışlar. Afet de evlendiğinden iki hafta sonra durumu fark eder. Ay geçince leke görmeyince ve göbeğinin altı sertleşince kaygılanır. Gece olunca Bağır'ı ikna etmeye çalışır. Fakat Bağır oğlanlara alıştı. Afet yeminler yağdırır. Bağır yine kendi bildiğini okumak ister. Afet ağlar sızlar, sonunda başına gelenleri anlatır ona. Ona er geç karnının şişeceğini söyler. Bağır şart koşar. Afet de -ki Bağır'dan on yaş küçüktür- ve on altı yaşındadır, amcasının oğlunun aşkı ile yanıp tutuşmakta, kendi ailesinden ve amcasının ailesinden alacağı intikamın hummasında kıvranmakta, ne yaptığının farkında bile değil tabii... şartı kabul eder. Anlaşırlar; Afet, Bağır'ın isteğine boyun eğecek, karşılığında Bağır da sessiz kalacak ve Afet'in haftada bir defa, amcasının oğlunu görmesine izin verecek. Ancak daha iki ay geçmeden amcasının ailesi, amcaoğlunu başka bir yere yolcu ederler ve o bir daha yanıp tutuştuğu sevgilisini göremez.

Afet ikinci çocuğunu da o amcaoğlundan peydahlar. Amcaoğlu iki yıldan sonra Şiraz'dan Tahrân'a döndüğünde, Amerika'ya gitmeye karar verir. Afet'i görmeye gider. Afet de onu görünce tekrar dinden imandan olur. Birlikte Lalezar Caddesi'ndeki Grand Hotel'e -ki bir zamanlar kendine göre bir debdebesi varmış ve âşıkların buluşma yeriymiş- giderler. Bağır, gece Bazar'dan eve döndüğünde, önce Afet Hanım'ın komşuya gittiğini zanneder. Sonra alışverişe çıktığını düşünür. İki kez çarşıya kadar gider, geri gelir. Sonunda Afet görünür. Bağır onun bu kadar uzun süre kayboluşuna kızar ve "Neredeydin?" diye sorar.

Afet önce onun vaziyetinden, nerede olduğunu neler yaptığını fark ettiğini sanır. Ama Bağır'ın peş peşe gelen soruları başlayınca sonunda mecburen her şeyi anlatır. Amcasının oğlu ile sonsuza kadar vedalaşmak için Grand Hotel'e gittiğini söyler. Bu iki yıl boyunca kendisine bir kadın gibi davranmış olsaydı ona asla ihanet etmezdi, der.

Afet'in, ayağını bir daha evden dışarıya atmaması kaydı ile Bağır susar ve zaniye suçuyla boşanma davası açmaz.

Biliyorum, Afet Hanım'ın başına gelenler ender olaylardandır ama bazen senin davranışlarını, laflarını açıklayamadığım zaman, kendimi avutmak için de olsa Afet Hanım'ın söylediklerini anımsıyordum ve kendi kendime: "Halil de bunların bildiği için, kadınlara karşı kötümser olmasın sakın!" diyordum Bütün kadınların, erkeklerin ilişkilerini kuşkuyla karşılıyor. Belki de mahkeme karşısında beni kullanarak Kamuran'ı öne çıkarman ailende senin irsi olan bu tür görüşten ve düşüncedendir.

Sanıyorum, senin kadın erkek ilişkilerine kuşkuyla baktığından ve benimle ilgili de aynı şekilde düşündüğünden emin olduğum o ilk gün açmalıydım boşanma davasını. Açmalıydım ki sen, hem de alacaklı olarak oğlumu benden almaya kalkışmayasın. Şimdi düşünüyorum da yazık seninle kararttığım o yıllara. Şayet daha önce senin hatalarını affetmem, kendi yaptıklarından pişman olmam olasılığı vardıysa da artık bu rezaletten ve Kamuran'ı istemenden sonra asla mümkün değil. Kamuran'ın nüfus kaydını senin üzerine

yaptırdığıma da bin pişmanım ve kendimi affetmeyeceğim. Oğlumun bir gün, nüfusunu hangi aile üzerine yaptırdığını fark ettiğinde beni affedeceğini hiç sanmıyorum. Mademki sen benim zina işlediğime ve zaniye olduğuma inanıyorsun, bırak ne hissettiğimi sana söyleyeyim: Sevinçliyim. Sevinçliyim, çünkü böylelikle, oğlumun damarlarında senin kanın dolaşmıyor. Sen sadece beni küçük düşürüp korkutmak istedin ki mahkeme kararını kendinden yana etkileyebilesin. Fakat sana şimdi söylüyorum, benim gözlerimi, görmek istemediğim, inanmak istemediğim bir hakikate açtın. Sen bu konu üzerinde yıllarca o kadar durdun, o kadar hassasiyet gösterdin ki, bu, her masum kadını kışkırttı ve senin zinay-ı muhsine dediğin şeye sürüklerdi... Nitekim ben de kafamdan atamadım, senden kurtuluncaya kadar bu düşünceden kurtulamayacağımı biliyorum. Fakat ne yazık ki geç fark ettim. Gerçi sonuç benim istediğim gibi: Senden ayrılmak. Ama sen kahpelik ettin. Avukat tuttun ki yarın dairede iş arkadaşlarına, “Ben boşadım!” diyesin. Bilmem, belki de o arkadaşlarından birkaçını peşime takacaksın, beni izleteceksin ve kendince gizli sıtma edeceksin ki herkesle ilişkilerimde ne kadar rahatım diye. İşyerindeki erkeklerle oturup kalkıyorum, konuşuyorum, gülüyorum. Hatta onlardan biriyle bir iki kez de kahve içtim. . Caddelerde yürüdüm. Hatta senin o yolculuk günlerinde; Kadı, zavallı bir kadına, zaniye suçuyla taşlama hükmü verirdi ve sen Hemedan’a, Kirman’a, Amol’e, Gaim Şehr’e, Babol’e giderdin. Ben de Behram Muacir’in evine giderdim. Kadınları taşlama merasimine katılmak için gittiğini hatırlıyor musun? Hatırlıyor musun? Kadının yüzünü çulla kapattıkları için ve de kadının diri diri gömülmesi için yeterince taş bulundurmadıklarında ne kadar da üzülürdün? Güya memurlar sizin dağılmanızı istemişler ve zavallı kadını alıp götürmüşler.. Acaba sen, bir kadının üzerine bir taş, mutlaka da ağır bir taş attığın o an, karının Behram Muacir’in evinde olduğunu ve kocası dünyanın en çirkin merasimine gittiği için üzgün olduğunu tahmin edebiliyor muydun? Evet. Sen şevkle ve anlatılması imkânsız bir hırs ve sevinçle diğer şehirlere gittiğinde, ben yalnızlığımı Behram ile paylaşıyordum. Birlikte işten çıkıp yürürdük, bir kahveye gider ya da bir film izlerdik. Sonra ben onlara giderdim ve bazen de geç vakit olduğunda orada uyurdum ve sabah, omuz omuza vererek işe giderdik.

Sahi, sen bu soruyu yanıtlayabilir misin? O günler boyunca, bizim işyerimizdeki erkek veya kadınlardan bir tek kişi bile benim zaniye olduğumu neden düşünmedi? Behram bana bir defa bile kötü gözle bakmadı. Yanıtını ben biliyorum. Senin anlamam zor gerçi ama yine de tekrarlayacağım: iffet, şeref, namus, vefa... Bunların hepsi insanın kendi içindedir, dışarıdaki korkuyla, dehşetle olacak şeyler değil. Başka niyetlerle birbirlerinin kucaklarına yuvarlanan erkeklerden ve kadınlardan korkmalı, akılları fikirleri her zaman ve hep başka yerlerde; aşklarından, sevgililerinden ve ailelerinden başka yerlerde...

Tabii sana karşı davranışından pişman değilim. Hatta Behram’la olan ilişkimden de. Sana ihanet etmediğim için sevinçliyim sanma! Hayır! Daha evliliğimizin birinci yıl dönümü gelmeden benim için beş para etmezdin artık... Canım isteseydi veya heveslenseydim, birisi ile hatta Behram’la bile, bir an seni ve o pislik dolu kafanı düşünmezdim. Hayır, benim kendime, şerefime ve tenimin kadınlığına saygım var. Nasıl ki Behram kendine ve erkekliğine saygı gösterdi... Kuşkusuz o benim için en değerli yakınlarımdan biridir ve eminim ki ben de onun için çok değerliyim. Ve sen sanıyorsun ki bir iş, bir davranış veya bir laf için senden çekiniyoruz.

Son defa gizlice süzülerek kapının arkasına gelip anahtarı çevirdiğinde ben hâlâ kapının arkasındaydım. Ayak seslerini duyunca mercekten baktım. Gerçek yüzün ve kişiliğin oradan belliydi. İşten izin almıştın ki, kendince beni faka bastırasın. Salı günleri işe gitmediğimi biliyordun ve Behram’ı veya başka bir erkeği eve getirdiğimi sanıyordun. Tabii bu ilk değildi. Hep bir şeyi bahane ederek eve döndüğünü fark ederdim. Sabahları, anahtarlarını yahut başka bir şeyini bilerek evde bırakırdın. Onları almayı bahane ederek eve

döndüğünü bilirdim. Birkaç defa Behram'ı çağırmak, bir de giymeme izin vermediğin o askılı gömleğimi giymek geçti içimden fakat yapamadım. Sana acıdığım için değil, hayır. Hatta kendimi düşündüğüm için de değil. Arkadaşlarım zan altına girer, yarın öbür gün birileri bir yerde onlara iğneli laflar eder diye üzuldüm. Dahası senin bu kadar geri kafalı olduğunu bilsinler istemiyordum, benim nasıl bir ahmakla, geri kalmış bir paranoyakla yaşadığımı... Sana beş yıl boyunca neden katlandığımı biliyordun. Hatta neden sana geldiğimi, seninle evlendiğimi de biliyordun. Fakat dedim ya kafanı bir keklik gibi karın altına sokardın ve sanırdın ki kimse seni görmüyor. Kimsenin senin niyetinden haberi yok. O yıl, 27 öğrencinin içinde, sen benim evlenme adaylarım arasında yirmi yedinciydin ve bunu kendin de biliyordun. Tabii çirkin bir erkek değildin. Seni tanımayanlar, düşüncelerini bilmeyenler ya da seni uzaktan görenler görünüşüne bayılabilirlerdi de... Uzun boylu, geniş omuzlu, etli dudaklı, geniş göğüslü... Sanmıyorum hiçbir kadın için çekici olmasın. Ama bu, senin uzaktan görünüşündü. Ya yakından... Yakından bakınca gözlerin, pislik dolu kafanı ve geri kalmışlığını ele veriyordu. Kötülük, rezillik gözlerinde hâlâ dalgalanıyor ve ben, Tanrıya gerçekten binlerce defa şükürler ediyorum ki oğlumun gözleri seninkine çekmemiş. Kamuran doğar doğmaz yüzünde aradığım ilk şey gözleriydi. Şayet onun gözleri seninkine benzemiş olsaydı ne hâllere kalacağımı bir tek Tanrım bilir ve işte o zaman gerçekten ne yapacağımı bilemezdim.

Devrimin zor yıllarından ve seksenli yılların yaygın tutuklamalarından sonra mecburen sana geldim. Seni, zindana, işkenceye ve muhtemelen de ölüme yeğledim. Ve birkaç yıl öncesine kadar da yeğliyordum. Ama bugün hayır. Artık yeter! Pasaportumu aldığım için veya ülkemden çıkış belgemi aldığım için değil! Hayır! Hayır, artık hapisten, ölümden korkmuyorum. Bilmiyorum... Takiplerden, kaçışlardan kurtulmak için, hapisten, işkenceden ve ölümden kaçmak için neden sana sığındığımı bilmediğim gibi... Bildiğim bir şey vardı, sana gelirim artık takip edilemeyeceğim, taciz olunmayacağım ve eziyet edilmeyeceğim... Bir sabah, birkaç tane prozak hapı yuttuktan sonra sana geldim. Sana göz ucuyla bakınca giydiklerime, saçıma başıma ve hafif makyajıma laf etmeyi unuttun. Gülümsedin ve böbrek benzeri dudakların öyle açılıp yarıldı ki ben, bir hayvanın kıcını seyrediyormuş gibi oldum sanki. İnan doğru söylüyorum. Kendime de şaşıyorum, nasıl oldu da ben sonraları o dudakları öptüm ve hatta bazen de emdim. İnsanın kendine yabancılaşması, bu tuhaf değişim, başkası ile, başkası ile birleşmesi, çevre ile anlaşması ve her koşul ile uyuşması hep benim için tuhaf ve soru dolu olmuştur.

Ailem de seninle neden arkadaşlık kurduğumu biliyordu. Benim geçmişimi temize çıkartacak olan tek şeyin, seninle barış içinde bir arada yaşamam olduğunu biliyorlardı. Görünüşünden az da olsa hoşlandığım için, zamanla seni değiştireceğimi umuyordum. Birinci yılda, az da olsa başarılı oldum ve Şiraz'a gittiğimiz o birkaç ay, seninle gerçekten yaşadım. Başka hiçbir şey düşünmeden senden hoşlanıyordum ve içtenlikle seninleydim. Ne yazık ki ayağını Tahran'a atar atmaz, aileni görür görmez ve arkadaşların çevreni alır almaz, yine bağınaz, dar kafalı, geri kalmış, içi boş, kuşkucu biri oldun.

Keşke asla Şiraz'a gitmeseydik ve Kamuran'ın dölü asla bağlanmamış olsaydı...

Aralık 1998

Bir Şipşak Fotoğraf

“Neden bu kadar gecikti ki...”

Kuru yaprakların hışırtısı duyuluyordu. Etrafa bakındı. Park işçilerinden biri, uzun saplı süpürgesiyle yerleri süpürüyordu. Elini çantasına attı ve sarı örgüsünü çıkardı. Havalar iyice soğumadan bitirip kızı Müjgân’a göndermek istiyordu. Ambulans sireni caddeden duyuldu. Belini doğrulttu. Saatine baktı. Kararlaştırdıkları zamandan yarım saat geçiyordu. Parmakları acıyordu. Eklemleri şişmişti. Neden bu kadar çok öriyordu ki! Kendisini bir örümcek gibi görüyordu; odanın bir köşesine oturmuş ve durmadan öriyordu. Örgüyü çantasına attı ve kendi kendine, “Keşke, Müjgân ikimizin bir arada olduğu fotoğrafı istemeseydi,” dedi.

İçini çekti, “Mutlu olur umarım.”

Bir öksürük sesi duydu. Başını çevirdi. Yaşlı bir adam gördü; bastonuyla birkaç adım attı. Sonra durdu ve ona daldı. Gümüşsü saçları güneşte parlıyordu. Başını azıcık öne uzattı. Ferengis kendini topladı. Yaşlı adam, “Saatiniz var mıydı?” diye sordu.

Ferengis saatine baktı, “Dört buçuk,” dedi.

İhtiyar cebinden bir şey çıkardı. Altın kaplı, zincirle yeleğine ilişik yuvarlak bir saatti. “Yanlış!” dedi.

Ferengis, başörtüsünü düzeltilti, çantasını ileri çekti. İhtiyar saatini kurdu, cebine koydu ve bankın kıyısına ilişti. Birkaç kez kesik kesik öksürdü, “Biliyor musunuz bayan,” dedi, “burası bizim her zamanki yerimiz.”

“Sizin?”

“Evet bayan... arkadaşlardan biriyle... tabii çok eski dost değil... Onların hiçbiri yok artık çünkü. Yani onlardan bir haberim yok... Biz bu parkta, bu bankın üzerinde tanışmıştık.”

Ferengis çantasını alarak kalktı: “Affedersiniz...”

İhtiyar, bastonunun yardımıyla kalkar gibi yaptı: “Hayır hayır... kalınız.”

Ferengis banktan birkaç adım uzaklaşmışken durdu. İhtiyar, “Bir gün gelip de bu bankın olmadığını görürsem, doğrusu nereye gideceğimi bilemem,” dedi.

Ferengis, bastonun ucuyla birkaç yaprağa dokunan ihtiyara bakarak “Evet, bu dünyada herkes bir şeylere gönül vermiş,” dedi ve yumuşak bir sesle güldü, içini çekti. İhtiyar, “Ben bu banka gönül vermişlikle hoşum... Ya siz?” dedi.

“Müjgân!”

“Bir şey mi oldu ona?”

“Hayır... hayır... iyidir o.”

“Anladım. Merak etmeyin, bulunur.”

İhtiyar, öksürdükten sonra devam etti: “Ben de Mustafa Han’ı bekliyorum. Emekli binbaşısıdır. Ben, ordu mensubu olmayı sevmedim hiçbir zaman... İnaniyorum ki insanın kültürü ve bilgisi yükseldiğinde artık orduya ihtiyacı olmayacak. Bunun için öğretmen oldum.”

Ferengis, “Öğretmen mi? Benim gibi,” dedi.

“Evet... otuz sekiz yıl...”

“Ne öğretmeniydiniz?”

“Felsefe. Felsefe öğretmeniydim. Ya siz?”

“Tarih... Şimdi emekliyim.”

İhtiyar, tarih sözcüğünü dudakları arasında birkaç kez tekrarladı: “Çok iyi ama tarih... sizin işiniz çok iyi... fakat tarih...”

Duraksadı. Elini cebine soktu ve beyaz bir sigara kutusu çıkardı. İçinden bir sigara aldı ve sonra kutuyu usulca cebine koydu. Sonra, ucu yanmaktan kararmış ağızlığını ceketinin küçük cebinden çıkardı ve sigarayı ucuna taktı. Ağzının köşesine yerleştirdi. Ellerini, ceketinin iki cebi üzerine koydu, sonra sağ cebinden gümüş renkli çakmağı çıkardı ve sigarasını tutuşturdu. Birkaç nefes alarak “Tarih öyle bir şey yaptı ki benim dostum bir ordu mensubu oldu,” dedi. Peş peşe öksürdü: “Fakat Mustafa Han kendisi şerefli bir insandır. Benim için iyi bir dosttur.”

Ferengis, yavaşça mırıldandı: “Fakat ben bir arkadaşı beklemiyorum... Hiçbir zaman da şerefli olsun istemedim.”

İhtiyar, “Neden susuyorsunuz? Sıkıldınız mı?” diye sordu.

“Hayır. Geçmişini düşünüyordum.”

İhtiyar adam ağzındaki dumanı üfleyerek “Bu mevsimde,” dedi, “kimse bu parka gelmez, belki bir dostu görmek istiyorsa sadece...”

“Fakat ben bir arkadaşı beklemiyorum.”

İhtiyar, izmaritini yere attı ve sonra ayağı ile ezdi. Ağızlığını birkaç kez üfledi ve son dumanı da dışarı üfledi: “Öyleyse neden onu burada görmek istiyorsunuz?”

“Mecburum... Kızımın hatırı için.”

“Yani bir dost hatırı için.”

Ferengis yineledi: “Bir dost hatırı için... Kızımın hatırı için.” Ve güldü: “Mutlu olur inşallah.”

İhtiyar, ağızlığını uzun ince parmakları arasında kımıldattı: “Sanıyorum kızınızı çok seviyorsunuz.” dedi ve Ferengis’e doğru baktı: “Adı neydi dediniz?”

“Müjgân.”

“Evet... Müjgân.”

İhtiyar adam ağızlığını cebine koydu ve sustu. Ferengis, ihtiyar yine konuşsun istiyordu. Fakat o susuyordu. Ferengis: “İnsanın bazen yalan söylemesi gerekir mi?” diye sordu. İhtiyar sadece gülümsedi ve başını öne eğdi.

Kuru yapraklar üzerinde ayak sesleri duyuldu. Ferengis başını kaldırdı. On-on iki yaşlarında bir erkek çocuğu, yanında beş altı yaşlarında bir kız çocuğu ile onlara yaklaşıyordu. Kız ağlıyor ve hızla koşuyordu. Onlara vardıklarında durdu ve ayağını yere vurdu: “Ben dondurma istiyorum.

Oğlan bağırdı: “Geliyor musun yoksa şamarlarımla mı götürüyüm?”

Ferengis kızı göstererek: “Gel buraya küçük hanım,” dedi. Yerinden kalktı ve kız çocuğunu kendine doğru çekti. Kâğıt mendille suratını silip temizledi. İhtiyar, elini cebine soktu ve birkaç tane şeker çıkardı, çocuğa uzattı. Kız dırlandı: “İstemiyorum. Ben sadece dondurma istiyorum.”

Ferengis, kızın kâkülünü yana attı: “Adın ne senin küçük hanım?”

Kız yavaşça, “Perestu,” dedi.

İhtiyar bu kez elini oğlan çocuğa uzattı, “Al oğlum,” dedi. Çocuk bir çikolata aldı ve teşekkür etti. İhtiyar, “Kardeşine sevecen ol oğlum,” dedi.

Çocuk, “Siz söyleyin beyefendi... Şimdi dondurma zamanı mı?”

Ferengis birkaç şeker alarak kızın cebine soktu ve “Bak!” dedi, “Senin ellerin donmuş.” Ve yanaklarından öptü. Oğlan, iri ve mavi gözleriyle onları seyreliyordu. Ferengis kızı yere bıraktı: “Git kızım... Git yavrum.” Ve o, uzaklaşınca mırıldandı: “Mutlu olasın inşallah!”

İhtiyar başını salladı: “Göz açıp kapamışsın büyümüşler!” Yaprakların hışırtısı ve hızlı adım sesleriyle başını kaldırdı. Ona doğru gelen, Hormoz’dur. Yaklaşınca aceleyle selamladı. Alnı ter içindeydi, soluk soluğa kalmıştı. Yüzü kızarmıştı ve gözlerinin altında minik, siyah torbalar göze çarpıyordu, “Çok mu geç kaldım?” diye sordu.

“Önemli değil.”

Hormoz cebinden bir mendil aldı. Birkaç otobüs bileti düştü. Eğildi, onları yerden aldı ve cebine tıktırdı. Alnının terini bir mendille aldı.

Ferengis eliyle bankı gösterdi: “Neden oturmuyorsun ki?”

İhtiyar kalktı. Ferengis, “Siz oturun burada,” dedi. Çantasını aldı: “Bizim için fark etmez.”

Aynı sırada, daha uzaktaki bir bankı gösterdi: “Biz orada otururuz.” Ferengis, bankın kıyısına ilişti ve çantasını bir kenara koydu. Hormoz da çantasının diğer yanında oturdu. Ferengis, gözünü çantadaki örgüden aldı. Hormoz, “Caddeler çok kalabalık,” dedi.

“Çevre yolundan gelmedin mi?”

“Hayır, arabayı... genelde onların ayaklarıyla...” sesi değişmişti azıcık. Ferengis, “Hasta değilsin ya?” diye sormak istiyordu. Sustu. Hormoz gülümsedi. Ama gülümsemesinde bir çeşit tutukluk vardı: “Gerçekten özür dilerim, geciktim.” Elini cebine götürdü. Ferengis onun kendisine bir şeyler aldığını düşündü. Hormoz ona bir zarf uzattı: “Elektrik mühendisi olduğunu yazıyor.” Ferengis zarfı aldı. Çantadan gözlük kabını aldı. Sedef kollu gözlüğünü taktı. Mektup ve fotoğrafı zarftan çıkardı ve dikkatle baktı. Müjgân, genç bir adamın yanında duruyordu. Bal rengi gözleri gülüyor gibiydi. Kendi gençliğini anımsadı. Onun da Hormoz’la bir fotoğrafı vardı bahçe kenarında, rezene çalılarının yanında, Rezene kokusu her yanı doldurmuştu. Kendisi jorjet giymişti. Kızı kot pantolon... Sözlüsünün üzerinde pembe çizgili mavi gömlek vardı. Hormoz, “Alafranga olmaması iyi,” dedi.

“Ne fark eder... Bir yastıkta kocasınlar inşallah.”

Hormoz’un yüzü ekşidi. Ferengis mektubu ve fotoğrafı zarfa koydu, gözlükle birlikte çantaya, örgünün yanına attı: “Şimdi neden burayı seçtin?”

“Burası mı? İyi bir fotoğrafçı bilirim.”

“Fotoğrafçıya gitseydik ya...” Hormoz’un yüzüne baktı, “daha iyi olmaz mıydı?”

“Bu çok iyi fotoğraf çeker... Dahası... hemen de verir.”

Elini koltuk cebine götürdü: “Ben geçenlerde bir tane şöyle...” elini geri çekti, sözünü kesti. Ferengis, “Fakat ben bir fotoğraf stüdyosunda çekirtmeyi yeğlerdim,” dedi.

“Burada daha doğal olur. Evimizin bahçesindeymişiz gibi...”

Evinin bahçesini ne kadar da çok severdi. Apartman yaşamına alışamıyordu. Önceleri hep merdivenlerden aşağı inmek istediğini duyumsardı. Bahçenin kenarında oturmak ve rezene kokusunu tüm vücuduyla içine çekmek isterdi.

Eteğine bir yaprak düştü. Yaprığı aldı. Ayası turunculaşmış eli hafif kapanmıştı. Parmağını yaprağın kabarık damarlarının üzerinde dolaştırdı. Hormoz, “İyisi gidip bir çay içelim,” dedi. Ferengis yaprağı çantasının yanına koydu: “Hayır. Kalabalığı çekecek hâlim yok.”

“Öyleyse ben gider, iki tane alır gelirim.”

“Üç tane al.” Ve ihtiyarı gösterdi.

Hormoz kahvehaneye doğru gitti. Ferengis kuru yapraklar üzerinde uzaklaşan adım seslerini duyuyordu. Gözlerini kapadı. Hormoz’un görüntüsü bir anlığına gözlerinde canlandı. Boylu boslu, geniş omuzlu... Kolunda genç bir kadınla, mağazanın merdivenlerinden iniyordu. Kadının ağzı açıktı ve gülerken gözleri kapanmıştı. “Mutluluğu duyumsamak ne kadar kolay,” dedi. Hormoz üç naylon bardakla onlara doğru geldi. Gerçi çayı ince belli bardakta severdi ama Hormoz’a gülümsedi: “Sağ ol.”

Hormoz bardağın birini ihtiyarın önüne koydu. İhtiyar teşekkür etti. Ferengis’e doğru geldi ve diğer bardakları ortaya koydu. Bardaklarda sıcak su vardı, iplikleri bardaklardan dışarı sarkan çay poşetleriyle... Yanlarında birkaç kesme şeker.

Hormoz elini ceketine soktu ve bir kutu çıkardı. Kutuyu açtı, içinden küçük, üçgen bir hap çıkardı: “Kan şekerim iyice yükseldi.”

Hapı ağzına attı ve çaydan bir yudum aldı. Ferengis, “Bu ne hayattır kendi kendine yarattın!” dedi.

Hormoz çayını yudumladı: “Su başımdan aşmış.”¹

Elleri titriyordu. Ferengis başını önüne eğdi. Gerçi Hormoz’u gördüğünde ona bağıracağını düşünmüştü ama şimdi ona öfke duymadığını duyumsuyordu. Sanki ondan ayrılan adam, durmadan küçülen çerçevelenmiş bir fotoğraftı: “Çayın soğudu.”

Çay poşetini Hormoz’un boş bardağına attı. Kesme şekeri ağzına koydu ve çayını azar azar yudumladı.

Hormoz, “Biliyorum beni hep kınıyorsun fakat sen de suçsuz değilsin...” ve parmağı ile ağzının çevresinde bir çember çizdi: “ateş çemberinde bir akrep gibi sıkıştım.”

Ferengis dikkatle ona baktı. Kara gözleri eskisi gibi parıldamıyordu. Canı, “O yıl Müjgân’ın yanına gitmeyi planlıyorduk. Ama sen her şeyi mahvettin,” demek istiyordu fakat susuyordu. Hormoz, “Hemen parlamasaydın belki bir şeyler yapılabilirdik,” dedi. Ferengis bardağı banka vurdu, çay döküldü: “Nasıl? Nasıl?”

Hormoz, kendisini hafifçe geri çekti: “Rahatsız etmek istemedim... Galiba maksadımı anlatamadım.”

Ferengis içinden bağırdı: “Sadece kendini ve beni mahvetmek istiyordun.”

Ansızın, yorgunluğunu duyumsadı. Sanki tüm vücudu ağrıdan hamlamıştı. Tüm öfkesi kaybolmuştu. Hormoz, başını geri yaslamıştı, kımıldısızdı. Yüzü bembeyaz kesilmişti. Ferengis kendi kendine, “Bir zamanlar bu başı ne kadar çok severdim,” diye mırıldandı. Ama şimdi önünde, uzaklara dalmış bir adamın hayaleti vardı. Ferengis soğuk bir hava dalgasının içine sızdığını duyumsadı.

Genç bir çift önlerinden geçti. Kadın başörtüsünün bir ucunu arkasına attı ve adamın kolundan sıkıca tuttu. Hormoz bardakları iç içe koydu: “İyi... Sen ne yapıyorsun?”

“Ben?”

¹ Farsça bir deyim. Üstesinden gelinemeyecek kadar fazla sorunun varlığını, yeni sorunların önemsiz olduğunu bildirir.

“Emekli olduğunu söyledin.”

“Evet... evet...”

“Şimdi ne planların var?”

“Bir ara Müjgân’ı görmeye gitmeyi düşünüyorum.”

“Ben de çok özledim.”

“Nasıl? Bir kadın iki çocukla mı?”

Hormoz sözünü kesti: “O soy sopsuzlar benim çocuklarım değiller.”

“Anaları karın ama değil mi?”

Hormoz başını salladı ve elleri ile kırışmış saçlarına bastırdı ve ikisi de sustular. Soğuk bir rüzgâr yüzlerine çarptı. Hormoz, “Kış yolda,” dedi. Ama sanki kendi kendisi ile konuşur gibi sözünü sürdürdü: “Hatırlıyorum, okuldayken... kışın... kar yağdığında ayaklarım üşümesin diye çoraplarımın üzerine plastik naylon geçirirdim. Bez spor ayakkabı giyerdim de...”

Acı acı gülümsedi: “O günler, param olduğunda bütün okul çocuklarına çizme alacağım diye düşünürdüm.”

Yerinden kalktı: “Hava kararmadan gidelim. Fotoğrafi çektirelim.”

Ferengis çantasını aldı, sapını omzuna attı ve Hormoz ile birlikte akuvaya doğru yürüdüler. Akuvanın yanında iki asker duruyordu ve fotoğrafçı, onların fotoğrafını çekiyordu. Biri zayıftı, gülümsüyordu. Diğeri ciddi bir suratla hazır ol vaziyetinde duruyordu.

Hormoz fotoğrafçıyı gösterdi. Fotoğrafçı, askerlere bir şeyler anlattı, onlara doğru geldi. Fıskiye arkalarına alarak havuzun kenarında durdular. Fotoğrafçı birbirlerine yaklaşmalarını söyledi. Ferengis kımıldamadı. Hormoz ona yanaştı. Ferengis parmaklarını birbirine doladı. Fotoğrafçı, “Lütfen gülümseyin!” dedi.

Ferengis, onları seyreden ihtiyara baktı ve gülümsedi. Flaş bir an gözlerinde parladı...

Temmuz 97

Kâğıt Su üzerinde

Aşkı bekliyordu. Aşka ait herhangi bir tanımı yoktu. Ama bütün yaşamının ona bağlı olduğunu biliyordu. Neden? Bunu da bilmiyordu. Aşkın, bir adamla kapıdan gireceğini sanıyordu. Sonra evlilik ve bir sürü güzel söz arasından bir çocuğun geleceğini... Düşlerindeki çocuk ne kızdı ne de erkek; düşsel erkeğinin bile belli başlı bir biçimi yoktu. Bazen uzun boylu, bazen kısa, bazen çok hoş görünümlü; kimi zaman ise çirkin ve itici. Fakat tüm bu durumlarda, onu kendi ardınca sevimli bir sır gibi sürüklüyordu. Çoğu kez onu düşündürdü; sebze ayıkladığında, duş aldığı anda, birisiyle çok ciddi bir biçimde konuştuğunda bile; her yerde, o kendini gösteriyordu. Kötü olaylar cereyan ettiğinde, onu düşünmekle çözümleneceğinden emindi. Bekleme duygusunun ne zamandan beri arttığını anımsamıyordu. Bir yıl önce mi? İki yıl... Tüm beklemleri arasında, çevresi hep kalabalıktı. Alkışlar, müzik ve çok berbat dans eden bir kız kalmıştı aklında. Ona, evlenmiştir dendi fakat kimsenin kılı kıpırdamadı. Ancak sol elinde bir yüzük ağırlık veriyordu. Ondan sonra, aşkı düşündüğünde yüzüğüyle oynardı. Hatta bu oyunlar sırasında birkaç kez onu kaybetti fakat her defasında bulundu. Sonra şişmanladı, çok şişman... Ve yüzüğü parmağından çıkarmak zorunda kaldı. Ondan sonra da yüzüğü nereye koyduğunu anımsamadı. Bekliyordu. Dur duraksızdı. Artık, zamanı hep aşkla geçiyordu. Koca, 'Neden konuşmuyorsun? Patladım,' derdi. Söyleyecek sözü yoktu. Gözü yoldaydı. Başına sancılar saplanıyordu. Birçok çenenin açılıp kapanarak ona, 'Evlen! Aşk kendisi gelir,' dediğini anımsadı. Tamam! Hatırladı, işte böyle olmuştu ki "olur" demişti. Bir bebek de geldi, sonra da yeni bir eve geçtiler ve ne kadar çini porselenleri varsa etraflarına dizdiler ama aşk yine gelmedi. Bir gün, belki aşk gelir diye, porselen kapların içine birer dal kırmızı gül koydu. Gelmedi. Mum yaktı, türbeye gitti, adak aş pişirdi, komşulara dağıttı. Koca güldü, 'Ne oldu da böyle canlandın? Sakın birisini bekliyor olmayasın?' dedi. Fakat gelmedi. Çocuk büyüdü ama fazla konuşmazdı. Koca, 'O kadar az konuşuyorsun ki çocuk konuşmayı öğrenemedi,' dedi. Çaresi yoktu. O gelmeliydi ve bütün sözler de onunla gelmeliydi. Bütün sözleri yüreğinin derinlerinde saklamıştı ona anlatsın diye. Birisi, 'Kırk gün avluyu sula, gelir,' dedi. Avluyu kırk gün suladı, gelmedi. Avluya küstü. Odanın ortasında uzandı, gözlerini tavana dikti; belki tavan açılır da o oradan aşağı düşer diye. Aşk neredeydi? Kendisi gelir demişlerdi ama kendisi gelmedi.

Bulutlu ve karanlık bir gün, öylece tavana dalmışken tuhaf bir haber aldı. Komşunun, on sekiz yaşındaki kızı kendini asmıştı. Âşık olduğu söylendi; babası 'Hayır!' demişti. Annesi 'Hayır!' demişti. 'Git de komşu kadını gör!' demişlerdi, 'Kocası ve çocuğuyla adam gibi yaşıyor,' Görmeye gelmemişti. 'Kendimi öldürürüm,' demişti. 'Beceremezsin,' demişlerdi. Kendisini öldürmüştü. Korktu. Yani aşk böyle mi gelirdi? Bu kadar serseri ve tehlikeli mi?

Artık tavana bakmadı. Tavanın bütün çatlaklarını da kocaya söyledi ki onarsın. Birkaç gece uykusu kaçtı. Geceleri kapıları kilitliyordu. Kendini asan kız, meyve hâlinde âşık olmuştu. Artık meyveci haline de

gitmedi. Koca yalnız gider ve dırlardı: ‘Ne konuşursun ne de bir yere gelirsin. Kapıları da kilitliyorsun? Ne zamana kadar?’

Aşkın, iki kilo armuda, birkaç yaprak marula gelmesinden korkuyordu. Asılmayı istemiyordu. Artık beklemiyordu. İşte o zaman saatler, günler, aylar hızlıca geçti. Tekrar, ne zaman özlemeye başladığını anlamadı. Beklememek acıydı. Çok acı. Eşeklik ettiğini anladı. Asılmak korkulacak bir şey değildi ki. Merdiveni getirdi, tavanın onarılmış çatlaklarını açtı. Tekrar gözünü tavan dikti. Öylece dalmışken tavan değişti. Ne zaman? Hangi gün? Anımsamıyordu. Elbiseleri de değişti. Aniden her şey mavileşti. Gök mavisi. Çevresindekiler hep gök mavisi giyiyorlardı, iğne yapanlardan başka ki beyaz giysileri vardı ve onlar ki tuvaleti yıkıyorlardı ve gri giyiniyorlardı. Birinde, o mavilerden biri kulağının dibinde, 'Konuşmaman ne kadar güzel. Böylece bekle. Gelmesi gerekince gelecek,' diye fısıldamıştı. Ama orada da gelmedi; ne tavandan ne gökten ne de yerden. O da yazdı. Ona her şeyi baştan yazdı. Bahçeye çıkar, mektuplarını kuru çınarın kenarındaki çeşmeye atardı. Eline geçeceğinden emindi. Sonunda acıyacak ve gelecek. Mektuplarında ısrarla, gelirse her şey yoluna girecek diyordu. Terlikler ters düşmez, koca boşamaz, iğne yeter, çocuk ot gibi uzamaz, tavan çatlamaz, görüşme yasaklanmaz. Ve işte o zaman her şey yoluna girer ve insanlar mavi giyer.

Kâğıt, suyun üzerinde çırpınıp gidiyordu ve o bekliyordu ve biliyordu; aşk gelecek.

Savaş Mektupları

Bu yeni mektuplara, emeklilik maaşından daha fazlasını harcamıştı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yazdığı mektup siyah mürekkeple daktilo edildi. Savaş Tutsakları ve Kaybolanları Komisyon Başkanlığı'na yazdığı mektup ise kırmızı mürekkeple ve UNESCO'ya yazdığı ise mavi mürekkeple daktilo edildi. Neden olduğunu da bilmiyordu. Fakat UNESCO'ya da yazdı. İngilizce bilmiyordu. Yazıların tercümelerini eline verdiklerinde, alışıktı olmadığı harflere baktı ve düşünceye daldı; acaba bunlar, onun yazdıkları mı diye.

Artık, ilgili ilgisiz her yere mektup yazıyordu ve bir kopyasını da kendisi için ayırıyordu. On yıl öncesinin kopyalarına baktığında gülesi geliyordu. Cümlelerinin dili hep resmî ve idari idi. O kadar çok ağlamasına rağmen, bu mektupları, gözyaşları olmayan biri yazmış sanki. Bir mektubuna şöyle başlamıştı: “Müstahzarsınız ki...” ve şöyle bitirmişti: “Vesselam, başarılar dilerim.” Ama artık yazı şekli değişmiştir.

Dışişleri Bakanı'na, "Habib, çocukken çınara tırmanırdı ve saatlerce oturur beklerdi, ta ki eliyle bir sığırcık yakalasın, kanatlarından birini boyasın ve sonra bırakıversin ve gökteki sığırcıklardan birinin de onun olmasıyla övünsün diye..." yazdı. Cumhurbaşkanı'na şöyle yazdı: “Yedi yaşına kadar bademe adem derdi ve fıstıkların kabuğunu dişleri ile kırardı. Dişleriyle ilgili sıkıntısı vardı hep. Liderlik Özel Kalemî'ne ise "On sekiz yaşındayken," diye yazdı, “bir kitabı bulmak için üç kenti dolaştı ve kendi kendine düşündü; işte, çok büyüdüğünü sandığı günler mutlaka o günlerdi. Keşke bir kez daha bademe adem deseydi ve yirmi bir yaşında iken hiçbir karar vermeseydi ve hiçbir yere gitmeseydi; keşke, böyle yerlere gitmek için izin isteseydi.” Bütün mektupların sonuna da “Bu, bir ananın sözleridir,” diye yazdı.

Dönenlerden aldığı son haberlere göre, güya güçlerin bir kısmını Birleşmiş Milletler'den saklıyorlarmış, başkaları, onları uzaktan görmüşmüş. Uzun boylu, sarı saçlı olan ve kuşları eliyle yakalayan birine de Habib diyorlarmış. Irak, dönmesi gerekenlerin tümünün döndüğünü söylüyor; İran ise “hayır” diyor ve o, mektup yazıyordu. Hatta, Irak'a da bir mektup yazdı. Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne. Habib'i çok özlediğini yazdı. Habib'in orada olduğunu bildiğini, onu görenler olduğunu yazdı. Habib sizin ne işinize yarar ki, onu geri verin diye yazdı. Mektubun başında yalvardı, sonunda küfretti. Bir sabah, erken saatlerde ansızın oluşan bir düşünce ile tuhaf bir karar verdi. Bütün milletvekillerine, kabine üyelerine, büyük olduklarını düşündüğü herkese mektup yazdı ve her birine Habib'in bir fotoğrafını gönderdi. Yezd milletvekiline, Habib'in beş yaşındayken ağzı guddap tatlısı dolu fotoğrafını gönderdi. İsfahan milletvekiline, onun yedi yaşındayken bayramlık yeni ceketi ve pantolonuyla Âli-Kapu'da çektiği fotoğrafı; Kum kenti delegesine onun Tasua günü ağıt yakan mersiye heyetindeki on yaşındaki fotoğrafını; Savaş Bakanı'na, siyah gömlek pantolon (paçaları çamurluydu) ile babasının tabutu yanında çektiği fotoğrafını; İçişler Bakanı'na, üniversiteyi kazandığında çektiği vesikalık fotoğrafı, Yüksek Eğitim Bakanı'na, onun, üniversitedeki ilk günlerine ait fotoğrafı, kendine ise Habib'in cephe, toprak tepeler arasında telsiz ve demir başlıkla, sıra sıra kurşun katarları, matara ve bir gülümseme ile çektiği fotoğrafı gönderdi. Bütün mektuplar ve fotoğraflar postalanınca gelecek cevapları

düzenli arşivlemek için birkaç tane eli yüzü düzgün bir klasör aldı. Altı ay sonra, klasörlerin arasında iki tane daktilo edilmiş mektup vardı ki cümleleri de pek farklı değildi. Klasörlerin tozunu bir mendille aldı.

Çok yazarların tavsiyesi üzerine, bir pilot kalem aldı ancak o gece, tüm sözcüklerinin tükendiğini fark etti artık. Beyaz bir kâğıdı, adresi olmayan bir zarfa koydu, kalemi parmakları arasında sıkıca bastırdı. Ciğerlerinin arasını bir şey tırmaladı. Kalem, mürekkep akıttı.. Her şey karardı. Postacı geldi. Taahhütlü bir mektup getirdi. Ne kadar çaldıysa kapıyı kimse açmadı. Mektubun çok yukarılardan geldiği belliydi. Ertesi gün ve daha ertesi gün yine geldi. Ama yine, kapıyı kimse açmadı. Alıcı yerine deftere imzasını attı ve mektubu kapının altından avluya sokmaya çalıştı. Fakat zarf içeri girmiyordu. Bir şey tıkıyordu. Kapının altından baktı. Avlu, güz yaprakları ile doluydu.

Sabah Saat Sekiz Buçuk

Ben on yedi yaşındaydım. Avlunun ortasında, havuzun kenarında durdum. Teyze oğlu kapıdan girdi. Çadıramı örtmeme fırsat olmadı. Çiçekli gömleğimin kolu kısıydı. Yanaklarım yandı. Yüzünü çevirdi. Savaştan ilk dönüşüydü. Herkes, bizim ardımızdan fiskos yapıyordu. O, nişanlanmak mahremlik sigasıdır, dedi. Teyze oğlu, benimle bir yerde oturup konuşmak istediğini söylüyordu.

Parkta oturduk. Günbatımıydı. Bana, "Ferzane!" dedi.

"Ha!"

"Ha deme! Güzel bir laf et."

"Selam."

Güldü. Bir şiir okudu. Şiiri severdi. Ben şiir bilmezdim. "Ne seversin?" dedi.

"Saat sabahın sekiz buçuğu," dedim.

"Neden?" dedi.

O saatte her şeyin yaşadığını söyledim. Her gün o saatte, öğretmenden tuvalet için izin istediğimi ve bahçedeki çiçeklerin arasına gittiğimi söyledim. Müdür muavini beni gördüğünde, anahtarımı kaybettiğimi söylerim.

"Ne zamana kadar yalan?" dedi.

"Her zamana kadar," dedim.

"Ya müdür muavini?" dedi.

"Bazen ikimiz birlikte ararız anahtarı," dedim.

Ona baktım. Güneş battı. Sonra savaşa gitti. Her gün okula gidiyordum. Kendi kendime, bu günler okula paydos artık, diyordum. Kendime, okulun canı cehenneme, dedim.

O, savaştaydı; ayak izleri parkta ve bakışları Siyose Pol Köprüsü üzerinde. Bütün söylediklerini anımsıyordum. Unutmamak için, her gün yineliyordum. Bir kez telefon etti. Selam, dedim fakat kapandı. Bir defa da mektup attı. Mektubun üzerinde kırmızı bir leke vardı. Anne, "Kan," dedi, "elini yıka."

Mektubu öptüm.

Aynaya baktım. On yedi yaşındaydım. Beyaz elbise yakışıyordu bana. Anne eşya alıyordu. Her şey hazır, onun olmak için. Savaştan döndü. Habersiz. Ansızın... Okuldan geldim. Kapının arkasında bir çift bot vardı. İki arkadaşı ile gitmişti. Yalnız dönmüştü. Bakışlarına tozlu. Sabah, saat sekiz buçukta, Zayende Rud kıyısında, bakışlarındaki toz kalktı. Köprünün üzerinden tabutlar geçiyor ve o ağlıyordu. Ben, onun ağlayışlarının acısını çekiyordum.

Bana, "Affedersin!" dedi.

"Neden?" dedim.

"Seni üzdüm," dedi.

"Hayır," dedim.

Yalan söylüyordum. Gözleri şişti. Sakalı dağınık, gömleğinin yakası tertemiz. Bana, "Ben şimdi kime benziyorum?" dedi.

"Sabah saat sekiz buçuk." dedim.

Güldü. Sonra savaşa gitti. Radyo, savaşı anlatıyordu. Ne söylerse söylesin kabul ediyordum. Ama içimden ona, artık savaşa gitme demek geçiyordu. Ben, Zayende Rud kıyısında yürüyordum, o belki de Kerhe ırmağı kenarında. Gece, televizyonda savaş filmi oynuyordu. Onu arıyordum. Herkesin silahı vardı ama hiç kimse o değildi. Teyzem, önceki defa elbiselerini kaydattığını söylerdi. İçinde böcekler kaynıyormuş. Ben ona, belki de uzun süre kurşunların ortasında kalmıştı, derdim.

Sonra ortalık karıştı. Okula da gitmedim. Şehirde kimseler yoktu. Biz, teyzemin bodrum katındaydık. Yer titriyordu. Camlar zangır zangır titriyordu. Mektubu gelmiyordu. Telefon da etmiyordu. Ne zaman bir füze düşse annem bayılıyordu. Teyzemin kızları çığlık atıyorlardı. Ben korkuyordum. Ama sevinçliydim. Ona anlatacak bir şeylerim vardı. Sabahları saat sekiz buçukta, maman, bodruma çıkma, diyordu. Teyzem pencerenin önünden bahçeyi seyretme, diyordu. Teyzemin kızı, cam kırılırsa gözlerine girer, diyordu. Ben içimi çekiyordum.

Birkaç hafta bodrum katında kaldık. Neredeyse dışarıda Zayende Rud Irmağı olduğunu unutuyorduk. Sonra, birisi teyzemin kapısını çaldı. Bir şeyler söyledi. Annem oturdu. Teyzem oturdu. Ayakta olan herkes oturdu. Ben büküldüm.

Bekledik onu. Birçokları bekliyordu. Onlar, omuzların üzerinde geldiler. Herkes bir acı taşıyordu. Kimsenin omzu boş değildi.

Sabah saat sekiz buçukta toprağa verdiler.

Kırılır Kadınlar

Hiç kimse, önemli bir olay olduğunu tahmin etmiyordu. Bir kadın, ayağı kayarak caddede düştü ve kırıldı. Haber bu kadar basitti. Ama aradan bir hafta geçtikten sonra, caddede başka bir kadının da kırıldığının görüldüğü söylendi. Ve sonraki hafta, tüm gazetelerde şöyle yazıldı: “Kadınlar, caddelerde kırılıyorlar.” Öncelikle Belediye, caddelerin durumu hakkında rapor hazırlamakla görevlendirildi. Öyle anlaşılıyordu ki kadınlar, daha önce de evlerinde kırılıyorlarmış. Ama böyle bir olayın caddelerde görülmesi yeni bir hadiseydi. Sonra, kadınların yaşları, görme yetenekleri üzerinde tartışmalar yapıldı. Meteoroloji, hadisenin olduğu günlerdeki hava durumuna değindi ve muhtemelen, caddeler, yağmur nedeniyle ıslaktı, dendi. Psikologlar da kadınların sinirlerinin ve ruhlarının ve tüm bunların, onların yere düşmelerine olan etkilerini incelediler ve...

Sonunda, Belediye Meclisi konuyu enine boyuna incelemeye karar verdi. Meclis üyeleri uzun günler boyunca düşündükten sonra tuhaf bir şey keşfettiler: Kadın vücudunun bir çeşit kırılğan özelliği vardır, ayakları ansızın kayıvermesin; tuzla buz olurlar. Önceleri, bu görüşü kimse ciddiye almadı. Fakat Belediye Meclisi'nin kimseyle şakası olmadığından, hiçbir zaman gülmediklerinden; halkın çoğunluğu bu görüşe inandı ve kadınların, caddede kırılmalarını önlemek için adamakıllı bir şeyler yapmaya karar verdi. Birinci kararları; caddede ayaklarının kaymasını otomatik olarak kaldırmak için, kadınların sokağa çıkmamalarıydı. Hatta öyle ki, devlet memuru olan kadınların maaşları evlerinde ödenecek ve bütün gidiş gelişler postayla olacaktı. Fakat bir buçuk gün sonra iki kadın, çiçek ve ağaçları görmemekten gına geldiği için kendilerini evlerinin pencerelerinden caddeye attılar ve böylece, bu plan tutmadı. Sonra, bir fabrikatör zarif bir balon icat etti; öyle ki kadınlar bunun içinde kolayca hareket edebiliyorlardı ve kaydıklarında da bu yumuşacık ve zarif balon, onların kırılmalarını önliyordu. Kısa bir sürede bütün kadınların birer balonu oldu ve fabrikatör de Belediye Meclis başkanlığına getirildi.

Şehir balon doluydu ve kadınlar zor da olsa balonların içinde yaşıyorlardı. Bir süre sonra, balonun içinde yaşam daha kolay olsun diye, kadınlar balonları süslemeye ve balonların etrafına bir sürü renkli kâğıt asmaya başladılar. Fakat onların içine hava girmediğinden sonunda sıkılmaya ve solmaya yüz tuttular. Kadınların sıkılmaya başlaması ile birlikte, şehir tuhaf bir hastalığa yakalandı fakat kimse bunun balonlardan olduğunu tahmin etmiyordu. Sonunda, kadınlardan biri –ki bir tesadüf eseri sıkıntısının nedenini fark etmişti– kendi balonu içinden bağırdı: Erkekler neden kırılmıyorlar? Ve bunu öyle yüksek sesle söyledi ki balonu patladı. Bu haberle fabrikatör de kaydı ve az kalsın kırılacaktı fakat onun kayma haberini kimse duymadan bir çözüm yolu bulmak için, meclisi acil toplantıya çağırdı. Toplantı o kadar önem kazandı ki balonun patlamasının, tamamen kadınsı bir mesele olduğunu düşünen kadınlar bile ona katıldılar. Günlerce, kapalı kapılar ardındaki konuşmalar ve tartışmalar sonrasında her şey hayırlısıyla tatlıya bağlandı ve fabrikatör, toplantıların sonucunu yüksek sesle okudu. Hoparlörler, onun kulak tırmalayıcı sesini, bütün kapalı kapılar ardına kadar ulaştırdı ve herkes, duyulan ıslık, alkış sesleri arasında onayladı. Bütün kadınları başka bir şehre taşıdılar, onların kırılacağından kimse kaygılanmasın diye.

Yıllar sonra, kadınların hikâyesinin unutulduğu sanılırken, fabrikatörün soğumuş avucunda, eşinin buruşturulmuş fotoğrafını bulduklarında bütün Belediye Meclis üyeleri ceplerinde veya cüzdanlarında eşlerinin fotoğraflarını taşıdıklarını itiraf ettiler. Artık, kadınları neden başka bir şehre gönderdiklerini bile unutmuşlardı. Şimdi, hepsi onların yanında olmak istiyordu. Büyük bir kalabalık, kocaman çelenklerle kadınlar şehrine gitti ama şehrin kapısından içeri girerken, ilk caddenin başında bir erkeğin ayağı kayarak düştü ve kırıldı.

Şimdiye kadar kırılır bir erkek görmeyen kadınlar, kalabalığa şaşkınlıkla bakakaldılar. Kadınlar, bunların daha önce tanıdıkları erkeklerden bambaşka yaratıklar olduğunu düşündüler. Ve kadınların bakışları ve sessizlikleri o kadar şaşılmalı ve tuhaftı ki erkekler onların daha önce tanıdıkları kadınlardan başka yaratıklar olduklarını düşündüler. Kadınlar ve erkekler bir süre dehşet içinde birbirlerine baktılar.

Unutulmuş yüzler garip bir şekilde değişmişti. Ansızın bir kadın ve ardından bir erkek haykırdı. İşte o zaman diğerlerinin de dehşet içindeki haykırıları duyuldu. Kadınlar ve erkekler birbirlerinden kaçtılar. Çelenkler ayaklar altında ezildi ve her tarafı toz duman sardı. Sadece ısırap dolu bağırıları duyuluyordu. Gürültü dindiğinde ve toz duman yatıştığında, şehir kırılmış insanlarla doluydu ve toprak, yüzlerini öyle kaplamıştı ki kırılanların erkek mi kadın mı olduğunu kimse teşhis edemedi.

Kâğıt Pantolon

Kitaplar, banyonun köşesinde kümelenmişti. Yazılar, resimler... Fereşte'nin sesi kafasını karıştırdı: Mamani, mamani!

Hole geçti. Kızcağızın pantolonunu indirdi, tuvaletin köşesine fırlattı: "Git çekmecedan başka pantolon al, haydi bakayım."

Kadın, çivide asılı duran havluları telaşla aldı, etrafına bakındı. Kirli çamaşır kovalarını holde bir köşeye bıraktı. Şefi'e: "Vestiyerde... Ateş, varımızı yoğumuzu yakıp kül etmesin sakın?" dedi.

Öksürüğü tuttu. Küçük is parçacıkları havada oynuyordu. Başındaki lastiğini çözdü. Dağınık saçlarını toplayıp yeniden bağladı. Parmakları, tokenın peşinde saçlarında dolaştı.

Adamın yüzü gerilmişti. Dehşetle kadına bakarak "Havalandırmayı aç!" dedi.

"Kıvılcım sıçratmasından korkuyorum. Keşke bodrum katına götürseydin."

Kadın, adamın, alev yalımlarının döndüğü gözlerinin içindeki ışıltıya baktı. O Perşembe günü yaktıkları ilk kitap, Platon'undu. Kitabın cızırtısı yaprak yaprak parlıyordu. Sonra, kahverengi, siyah olup yığılıyor, çöküyordu. Kararıyor ve boynunu büküyordu.

Kafası ısınmış, gözleri ateşte yanıyordu. Üzerine bir kat is oturmuş beyaz fayanslara daldı. Hava boğucuydu. Tavan kara, lamba islenmiş... Şampuan kokusu, is ve kâğıt kokusunda kayboluyordu. Kadın, aynanın yanında çividen asılı balık biçimindeki sabun lifine baktı.

İkisi birden giriş kapısının ziline kulak kabarttı. Şefi' hole gitti, "Kim o?" dedi.

"Yanık kokusu... Şefi' Bey sizin evinizden mi?"

"Hayır, kelle paça kokusu. Hanım paça közlüyor. Şimdi eli dolu, sana sonra uğrar."

Komşu kadının uzaklaşan ayak seslerini duyunca gidip holdeki dolabın kapısını açtı. Mercan'ın kot pantolonunu çıkardı. Dikiş makinesinden bir firkete aldı. Pantolonun paçalarını sıkıca diki, sonra da banyoya geçti. Kadın, "Mercan üzülecek, bu pantolon insanı üzer," dedi.

Kitaplar topluca yanıyordu. Parlayıp alev almışlardı. Haykırıp çığlık atıyorlardı. Sesler ölüyor, yeniden yükseliyordu. Şefi'in sesi ateşin uğultusunda döndü: "Bu okuduğu kitaplar var ya.., Bir şeyler biliyorum ki söylüyorum elbet. Bu kitapların sonu nedir bilirim. Evvelsi gün güncesini okudum, bir çocuk hakkında yazmıştı..."

"Herhâlde bir arkadaşı."

"Aferin sana! Bu kadar basit ha?"

"Bırak Allah aşkına!"

"Birinde de uzun boylu bir çocuk gördüm sokağımızın başında... ne kadar sorduysam kimdir diye, 'Benimle işi yok,' dedi ama ben gördüm, konuşuyorlardı."

Kadın, gözünün önünde yürüten yanmış sözcüklere daldı: "Al hepsini yak! Yarıya kadar yanınca onun içine koy, ben söndürürüm."

Sözcükler, gözünün önünde yürüyordu. Kitapların ciltlerindeki resimler, İbni Sina, daireler, Hafız'ın şiirleri... Bir kitabın kapak deseninde, aralarında bir dal gül boy vermiş bir adamla bir kadın duruyordu. Diğer kitabın kapak deseni ise iki güzel gözdü; üst kısmında "Rüya" diye yazıyordu.

"Bu kitaplar bir şey değil ki Şefi'!"

"Şimdi bir şey değil. Bu İbni Sina mesela. Biliyorsun filozoftu, filozoflar da tehlikelidir."

"Şefi', bu Tarihle Söyleşi'yi de yakalım mı?"

"Evet, evet yak! Bu kadın Uryana Falacci kara listeydi. Yak gitsin! Bilmiyorum neden bugünler kafam..."

Kadın, kitabı ateşe attı. Tarihle Söyleşi. İkinci cilt. Uryana Falacci'nin fotoğrafı, otuzlu yaşlarında yandı. Kitap, yarıya kadar yanınca Şefi', "Kitabı bana ver," dedi.

Kadın, yarı yanmış kitabın sayfalarını çevirerek "Ben bu kadından hoşlanırım Şefi', bunu alıyorum," dedi.

"Bu yanmış şeyi ne yapacaksın?"

"Bunu boşuna yaktın."

"Ver bakayım! Hepsi de senin boşvermişliğın, umursamazlığın yüzünden; içim cız cız ediyor şimdi. Hatırlıyorsun değil mi, tuvalette kaç saat otururdu? Fakat sen hiçbir zaman hiçbir şey söylemedin ona."

"Eee? Tuvalette gidiyordu işte."

"Bu kadar süre tuvalette ne yapıyordu?"

"Canını ne zaman acıtsan tuvalette giderdi. Kaldı ki, birisi sana tuvalette ne yapıyorsun diye sorsa rahatsız olmaz mısın? Tuvaleti bahane ettin. Aslında kitapla tuvaletin ne ilgisi var?!... Pantolon doldu, ne yapalım şimdi?"

"Bastır!"

Her ikisi de ayağa kalktı. Pantolona koydukları kâğıtları sıkıştırdılar. On, yirmi kitaba daha yer açıldı.

Kadın, "Duman kokusu kolay kolay kalkmaz sanıyorum," dedi.

Adam ayağa kalktı. Elbiselerini çıkarıp duşa girdi. Kadının yüzüne su damlaları sırıyordu.

Duman, banyo ve sıcak su kokusu yayılmıştı. Yanmış kitaplarla dolu pantolon duvara yaslanmıştı. Şefi' saçını sabunlarken, "Kemerini dolaptan getir," dedi.

Kadın, ürkmüş ve boş gözlerle dolaba gitti. Siyah bir kemer alarak pantolonun beline geçirdi. Fereşte'nin sesi kafasını karıştırdı: "Maman çiş, çiş!"

Tuvaletin kapısının önünde, pantolonu arkadan düşmüştü.

"Seni pis şey! İndireyim mi bir tane? İndireyim mi ha?"

Bir an Fereşte'nin ince boynuna baktı. Fereşte'nin pantolonunu çıkardı. Soğuk su musluğunu açtı ve küçük kızın bacaklarının arasını iyice yıkadı.

Kız çığlık atıyordu: "Maman, su buz... Buzum geliyor."

Çocuk titriyordu. Kadın, durmuş onu seyrediyordu. Sabun ve duman kokusu banyo penceresinden tuvalette geliyordu.

"Git çekmecedan pantolonu al da giy!"

Boklu pantolonu yıkarken elinin altından akıp giden sarı suya dalmıştı. Pantolonu birkaç kez ovuşturup akıttı. Götürüp balkona astı. Balkondan, komşu evlere daldı, yeşil ağaçlara... Rüzgâr, bulutların serinliğini o

yana bu yana götürüyordu. Kar, dağı örtmüştü. Uzaktan, meçli ve bakımlı saçlı olan bir kadını gördü; balkona çıkmış çamaşır asıyordu. Elini burnuna tuttu. Tırnakları sarı ve pislik kokuyordu.

Ellerini kaç kez lavaboda sabunladı. Aynada kendine baktı. Çok ihtiyarlamış gibi göründü. İki kaşının ortasına iki ince çizgi düşmüştü. Gözleri yorgundu. Şefi'nin sesini duydu: “Hanım havlu!”

Şefi'nin kırmızı havlusunu raftan aldı. Ona verdi. Salona geçti. Salonda, Mercan'ın öylece düşmüş çantasına baktı.

Başı döndü. Banyonun kapısına bakakaldı; kâğıt dolu pantolon dışarı çıkıyordu. Kemerini açtı. Kâğıtları, pantolondan dışarı döktü. Salon, kâğıt ve isle doldu. Fereşte, tuvaletin önünde elini pantolonunun önüne tuttu: “Maman çiş, çiş!”

Şefi' dehşet içinde kıza baktı. “Mehri!” dedi, “Mehri! Sanıyorum bu çocuk hastalanmış.”

Kadın, duvar saatine daldı: “Her zaman saat dörtte, beşte gelirdi...”

“Şimdi al bu çocuğu götür! Nereye gitmiş dersin?”

Kadın banyoya gitti. Pantolona baktı. Siyah kemeri ve kabarık cepleriyle köşede duruyordu.

“Hava kararıyor Şefi'. Şimdiye kadar hiç bu kadar geç kalmamıştı...”

“Maman, maman, çiş, çiş!”

“İyisi çadıramı örtüneyim de dışarıya bakıvereyim, içime kaygı düştü. Başına kötü şeyler geldi sanırım.”

“İçimi karartma rica ederim! Sen hiçbir zaman hiçbir şeyi öngörme! İnsanın içini eritip karartıyorsun hep!”

Kadın, saatin kırmızı renkli saniye ibresine baktı.

Adam, “Gelmezse nereye haber vermeliyiz?” dedi.

Kadın şaşkın şaşkın adamın yüzüne daldı.

Anahtar

Paslanmış, kararmış anahtarlar ve kilitler dizilmişti tezgaha... Paslı kilitlerden birini aldım. Satıcı adam, kilidi elimden aldı.

“Bu nerenin kilidi?” dedim.

“Ne yapacaksın?” dedi.

Birkaç metre ötede, duvara büyükçe bir anahtar asılıydı ve onun yanıdaysa kapı mercekleri ve çeşitli anahtarlarla dolu kocaman bir vitrin vardı. Kapı için bir kilit, ayrıca güvenlik için de onun üzerine bir kilit daha ve bir kapı merceği, artı bir de zincir. Birkaç zincir de kapının önünde asılı duruyordu; kalın ve geniş zincirler... Ama bana göre, bunların hiçbiri evin emniyetini sağlamaz.

Karşımda, uzun boylu bir adam duruyordu. “Buyurun!” dedi.

“Dairemin kilidini değiştirmek istiyorum,” dedim.

Avurtları çökmüş sıska bir adam anahtar zımparalıyordu. Anahtarın zımparalanma sesi makinede dönüyordu. Sıska adam, Bluçıyan Bey’e ne kadar da benziyordu. Selam verdim. Seni tanımıyorum dercesine baktı, Bluçıyan Bey’e çok benziyordu, özellikle de elleri... Dün gece, anahtar kilitte kırılınca bir çilingir çağırmak istedim, ‘zahmet etmenize gerek yok,’ dedi. Bir torba anahtarı vardı. Torbadan birer birer çıkardı ve denedi. En sonunda, birisi kilide uydu ve kapıyı açtı... Belki de yanıliyordum, bilemiyorum... ‘Affedersiniz,’ dedim, ‘Komşularımdan birine benziyorsunuz da...’ Sesim, zımpara cihazının sesinde kayboluyordu. ‘Komşularımızın birine...’ diye bağırdım.

Uzun boylu adam ayağıma vurdu: “Kendinizi boşuna yormayın bayan! Bu adam hiçbir şey duymaz... buyurun! Bizim, anahtar ve kilit galerimiz var...” dedi.

İlerledikçe, paslanmış metal kokusu daha yoğun olarak duyuluyordu. Giriş kapısına döndüm, sadece karanlığı görebiliyordum, “Giriş kapısı,” dedim.

Uzun boylu adam, “Korkmayın Bayan! Burası güvenilir bir anahtarcı,” dedi.

“Sonu neresi?” dedim.

“İşte geldik,” dedi.

Anahtarlarla dolu bir yere geldik. Belki bin yıllık kilitler vardı. Soğuk bir rüzgâr anahtarları oynatıyordu. Anahtarların, birbirlerine çarparken çıkardıkları sesler depoda yankılanıyordu. “Bu anahtarlardan birini...” dedim.

“Hangisi?” dedi.

“Çelik kapılar için olanı... kilidi de...” dedim.

Birini seçmemi bekliyordu. Elimi uzatıp anahtarlardan birini gösterdim.

“Birini al! Mezarlık anahtarı değil ya!” dedi.

Uzanıp sarı renkli olanı aldım.

“Pekâlâ, iyisi mi şimdi birlikte dairene gidelim, bir kilit de hazırlarım, adresin neresi?” dedi.

“Siz zahmet etmeyin!” dedim.

“Ne zahmeti?” dedi.

“Kendim yaparım,” dedim.

“Sen çilingir değilsin ki! Belki de çilingirsin, ha?” dedi.

Kapıya gelince uzun boylu adam anahtarcıya dönerek “Öyle korkmuş ki! Sanki mezar anahtarı vereceğim!” dedi.

Anahtarcı adam başını kaldırdı.

“Bu bey...” dedim.

Anahtarcı adam, gözlerime bakarak güldü.

“Buyur Bayan!”

“Siz zahmet etmeyin!”

“Öyleyse neden burada oyalanıyorsun? Bir dakikada yaparım senin için.”

Anahtarların, kilitlerin olduğu tezgâhtan geçtik. Gözüm, paslı kilide takıldı yeniden.

Anahtarcı adam, “Antikacı mısın?” dedi.

“Hayır,” dedim.

“Eski kilitlerin peşinde geziniyorsun da!” dedi.

Tezgâhın yanında duraksadım.

“Antika gibi bir şey yok mu?”

“Hayır, yok!”

Çıktık. Ayak seslerini duyuyordum; peşimden geliyordu. “Evinde ne var ki kilidini değiştirmek istiyorsun?” dedi.

“Kilidi kırıldı,” dedim

“Değiştirmek mümkün... Neler olduğunu söylemedin daha,” dedi.

“Hiçbir şey. Bir iki ev eşyası, iki tencere, bir yatak, bir halı birkaç da kitap...”

“Başka?”

“Bu kadar.”

“Halı pahalı olsa gerek.”

“Hayır değil. Kendim dokuduğum için...”

“Ya kitaplar?”

“Halı dokumacılığı, deseni üzerine falan...”

“Hiç merak etme, öyle bir kilit yaparım ki...”

Bluçıyan Bey de yakınlık gösterir hep. Gerçi, eşyalarımın bir şey eksildiğini görmedim şimdiye kadar. Ama halıya o bakışı var ya... Pek değerli bir şey değil aslında. Bir simsar gelse on bin tümen bile vermez. Bir gün, kırık dolabımı ve yatağımı götürmeye geldiğinde öylesine sormuştu, ‘Bu halı kaç para?’ diye. Ben de öylesine, ‘Ne kadar verirsin?’ demiştim. O da ‘On tümen!’ demişti. Aklımdan bile geçirmek istemedim. Canım gibi severim onu. Keyfim kaçtığında, onu, rengi solmuş bir şekilde görürüm rüyalarımın, ne zaman neşelsenem bu kez de rengârenk girer rüyalarımın. Döşegimi bu halının üzerine sererim hep. Somyamı da sırf, döşegimi halının üzerine sermek için sattım.

Merdivenlerden yukarı çıktık, kapıya gelince “Çekil bakalım,” dedi.

Kilidi, tornavidayla çıkardı ve yenisini taktı. Kapı açıldı. Ben hâlâ merdiven aralığında duruyordum.

“Çok teşekkürler,” dedim.

Kapının yanındaki aynadan kendisine bakıyordu. İçeri girdi. Haliya bakarak “Bu halı için mi kaygılanıyordun?” dedi.

Önceki gece gördüğüm rüyayı anımsadım. Evin kapısı açıktı. Misafir vardı sanırım. Yaşlı bir adam, halıyı topluyordu. Ben de artık kaygılanmadığım için seviniyordum. Halıyı alınca her şey yavaş yavaş sona erdi ve sanırım bu çok iyiydi. Kaldı ki biliyordum, Bluçiyen Bey’de benim anahtarım vardı ve bu haliya göz koymuştu.

“Ne o, korktun mu? Azrail görmedin ya!” dedi.

“Borcum ne kadar?” dedim.

“Bir şey tutmaz,” dedi.

“Olur mu?” dedim.

Ayakkabılarını çıkarmadan halının üzerinde öylece yürürken, “Ama tarhı güzel... Ben hiçbir halıda bir kadın yüzü görmedim ki...” dedi.

Anaharcı adam, koltuğun üzerine yayılmıştı; beni yıllardır tanıyormuş gibi... Neden bu kadar soru soruyordu ve durmadan kendisi için de bir anahtar yapabileceğini söyleyip duruyordu!

“Borcum ne kadar?” dedim.

“Önemli değil... Sadece bir bardak çay...”

Sonra da kahkaha attı. Geçen hafta, apartmanımıza gizlice giren adama benziyordu. Son Çarşamba’ydı¹. Komşular, kocaman bir ateş yakmışlardı. Elektrikler de kesilmişti. Biliyordum, birçok hırsız böyle bir fırsatı kollar, bir anlığına aşağıya inmeme yeterdi. O karanlıkta kim kime dum duma... her neyse, gitmedim.

Elinde de iki kaşık vardı. Birbirine çarpıyor, “Çıkınımıza atacak neyin var?” diyordu.²

O da haliya bakıyordu.

“Sahi! Hiç düşünmedin mi nasıl olur da bir çilingir bu kadar kolay bırakıp gelir dükkânını... sözüm ona bir şey işi için...” dedi.

“İşin bu, kaldı ki kendin ısrar ettin,” dedim.

“İşim, dükkânımda kilit ve anahtar satmak... zırt pırt yollara düşmem..” dedi.

“Çok zahmet oldu. Borcum ne kadar?”

“Daha jeton düşmedi. İyice baksana bana, belki hatırlarsın! Tabii sen de yanıldın. Biliyor musun? İnsan, kapısını önüne gelen her yabancı erkeğe açmamalı. Gerçi ben yabancı sayılmam ya! İyice bakarsan hatırlarsın,” dedi.

Yüzüne iyice baktım.

“Hatırlamadın mı?” dedi.

“Erkekler birbirlerine benzer,” dedim.

“Ciddi mi?” dedi.

“Borcum ne kadar?” dedim.

“Önemli değil... Sahi! O eski anahtarı niçin istiyordun?” dedi.

¹ İran’da, kışa veda edilen ve Nevruz Bayramı’na hazırlık yapılan gün. Gün batımına doğru ateşler yakılır ve üzerinden atlanır. Çerezler, yemişler yenir, kutlanır.

² Son Çarşamba’da bir gelenek.

“Öylesine... gözüm takıldı,” dedim.

“Yani öylesine! O anahtar ne kadar eder biliyor musun? İran’ın en büyük halılarının bulunduğu hazinenin anahtarı! Bu halıyı alırım,” dedi.

“Satılık değil,” dedim

“Kaç para?”

“Satılık değil!”

“Bu halının tarhını nasıl çıkardığını söylemedin daha. Gerçi, atkısı çözgüsü de çözülmüş... Kaygılanmaya değer bir şeyi kalmamış fakat ben talibim,” dedi.

“Satmıyorum. Borcum ne kadar?”

“Benden!” dedi.

Ayakkabımın tekini, kapanmasın diye kapı aralığına koydum. Sonra, yatak odasına gittim. Çantamdan birkaç banknot çıkardım, masanın üzerine koydum. Kapının önünde durdum. “Ne kadar tuttuysa al!” dedim.

Koltukta öylece oturuyordu. “Halıyı kaç satıyorsun?” dedi.

“Bayım! İşim başımdan aşkın, lütfen gidiniz, yoksa...”

“Yoksa ne?”

Bluçıyan Bey’in dairesinin kapısına baktım. Bir çığlık atmam yeter. Çoğu zaman, çığlık atmadan imdadıma gelirdi. Dün gece, anahtar kapıda kırılınca dışarı fırladı hemen ve kırılan anahtarı çıkardı, sonra da o anahtar dolu torbayla işe koyuldu...

Koltuktan kalktı. Kapının yanında karşıma dikildi: “İyice düşün, sonra yine uğrarım.”

“Size iyi düşler...” dedim.

“Sonunda, yolun mezarlığa düşecek ya...” dedi.

Uzaklaşan ayak seslerini duyuyordum. Anahtarcının ayak izleri halıda belliydi, çözülmüş atkı-çözgüsü üzerinde...

Masanın Yanındaki Sandalye

Gün boyu, masamın yanında oturdu. Giriş-çıkış kartını işaretleme makinesine tıklatmadan, kapıdaki giriş formunu doldurmadan ya da kimliğini kapıya bırakmadan. Bu odaya geldi ve beni seyrediyor. Kimse görmüyor onu. O, genç ve filinta boyuyla benim masamın kenarında oturur hep.

Müdürüm camın arkasından, masamın kenarındaki sandalyeye bakıyor. Belki de onu görmüş. İçeri giriyor ve kartları sıra numaralarına göre düzenlememi söylüyor. Mavi renkli garanti belgeleri bütün masamı kaplamış, elli milyona yakın numara.

67145 no'lu garanti belgesinin köşesine küçük bir çiçek resmi çiziyorum, tarıyorum. Gölgesini daha da koyu yapıyorum. Radyodan yayınlanan çocuk programını dinliyorum. Çocuklar, gülüyor, bağrışıp çağırıyorlar... Masamın yanındaki sandalyeye dalıyorum. Beyaz, dik yaka kazağı giymiş yine. Gözlerime bakıyor. Dairenin masası seni yaşlandırmış. Hayır! Bir şey söylemiyor. Kendisini görmediğim geçen bu üç aydan sonrasında, böyle söyler diye düşünüyorum belki de. Üç ay mı üç yıl mı? Ya da otuz yıl? Kaç yıldır bu masanın arkasındayım? Unuttum... Masamın üzerindeki kartları bir kenara itiyorum. Üzerindeki camdan kendime bakıyorum. Yüzümün gölgesini görüyorum; kaşlarımın ortasında iki ince çizgi.

Bakırı Bey, çay tepsisiyle odama giriyor. Masamın üzerine bir bardak çay bırakıyor. Keşke söyleseydim de bir tane de ona getirseydi. Bakırı Bey odadan çıkıyor.

Çayımı onun önüne koyuyorum.

“Seni kimse görmüyor.”

Zamanın sesini dinliyorum. Uğultulu bir sesi var, bir makinenin motorunun sesi gibi, ya da odamın penceresinin önünden yalpalayarak geçen bir tekerleğin sesi gibi, ya da çoğu zaman yavaş ve tekdüze duyulan radyonun sesi gibi. Bazen düşünüyorum, bu masanın ardında ömür boyu oturmam gerek, o da bu masanın kenarında, deri sandalyenin üzerinde...

Değerli müşterimiz, yaptığınız doğru seçimden dolayı sizi tebrik ederiz, lütfen garanti belgenizi koruyunuz, monitörünüzün arızalanması durumunda...

Kendime, masanın camından tekrar bakıyorum. Çantamdan rujumu, göz kalemimi alıyorum.

Tuvalete gidiyorum. Sağır, dilsiz bir adam ki adını bilmiyorum, hep kadınlar tuvaletinde. Orayı temizliyor, bana bakıyor. Dışarı gel diyor. Kıs kıs gülüyor.

Hücceti Bey'i duyuyorum: “Gel bakalım! Kaç defa söyledim, kadınlar tuvaletini mesai saatleri dışında temizleyeceksin diye!”

Aynanın önünde egzersiz yapıyorum: Diz hareketi, bel hareketi. Kemiklerim tıkırdıyor. Belimi sağa sola eğiyorum. Bok kokusu yayılıyor. Sifonun şırıltısı duyuluyor. Hücceti Bey'in sesi yankılanıyor tuvalette. Sana söylemedim mi?

Aynaya bakarak gözüme kalem çekiyorum. Ruju hafifçe sürüyorum.

Çıkıyorum. Hücceti Bey, kapının önünde duruyor. Lacivert bir takım elbise giymiş, daha iri görünüyor. Sağır, dilsiz adamın yakasına yapışıyor.

“Gel bakayım! Sana demedim mi kadınlar tuvaletini...”

Tuvaletin kapısını göstererek bağıyor: “Sonra! Sonra!”

Sağır, dilsiz adamın gırtlığından tuhaf bir ses çıkıyor.

Oturuyorum. Belimi doğrultuyorum. Yine bu sesi duyuyorum. Bir gün burada, böyle otururken ve zamanı dinlerken öleceğim; o fark etmeden.

Sanıyorum bir şeye bozulmuş. Çayını neden içmiyor? Belki de yorgundur. Bu mavi kartlardan bıkmış olmasın sakın? Kartların mavi rengi gözü yoruyor bazen, belki de florsan acıtıyordur gözlerini

Sağır, dilsiz adam camı tıklatıyor. Ağzı açılıp kapanıyor. Bir ses, gırtlığından çıkıyor, elini öpüp bana fırlatıyor. Etrafına bakmıyor. Camdan uzaklaşıyor.

Zamanın sesini dinliyorum. Memurlar, odanın önünden geçiyorlar, boş bardaklarla, sonra çaylarla dolan. Sabahtan beri, gözümün önünden çay bardakları geçiyor.

Kimse bilmiyor belki o bile benim aşkımdan habersiz. Oturmuş, alaylı bir gülüşle bana bakıyor. Bilemiyorum, bu mavi kartlara mı üzülüyor bana mı? Bilemiyorum.

Müdürüm, sanki fark etmiş gibi bakıyor. Daha da dikkatli olmalıyım. Ya numaralar sıralanmazsa ve müdürüm aniden içeri girip bağırma başlarsa... Aynı geçen günkü gibi. Odaya girip bana “Bayan! 30343843 no’lu monitörün garanti süresi doldu mu?” dedi. Bu numarayı düzenlememiştim daha. Yığınla kartın içinde kayboldu. Numaralar birbirine karışmıştı. Hiçbirini okuyamıyordum. Olur, olur dedim, siz buyrun, ben incelerim.

“İncelemek mi? Bayan, bir araştırma mı yapıyorsunuz ki... Bir numara işte!” dedi. Sanırım o yardımına koştu, eli, parfüm ve sigara kokuyordu. Bütün kartlara elinin kokusu sinmişti. Müdürüm, onun elini her an fark edecek diye korkuyordum; uzun parmaklarıyla kocaman elleri. Sandalyesini sandalyemin yanına çekmişti. Numaralara dikkatimi veremi yordum ve o, 30343843 no’lu kartı arıyordu.

30343843 no’lu mavi kartı, milyonlarca kartın arasından bulup masanın üzerine koydum.

Ama bugün, diğer günlere benzemiyor. Onu bir şey rahatsız etmiş. Neden bir şey söylemiyor? “Eee, nasılsın” diyorum.

Ortalıkta dolaşiyor. Ya birisi ayak seslerini duyarsa... Dik yaka, beyaz kazağı giderek kararıyor. “Neden kara giyinmişsin?” diye soruyorum.

Bir şey söylemiyor. Dosyaların ve rafların üzerindeki el izlerini gösterip, “Sana alıştım. Bu odadan gidemezsin.” dedim.

Başımı göğsüne yaslamayı ne kadar çok istiyor canım; gündüz gözü, florsan bunaltsın diye. Cama ve kartlara bu kadar çok ışık gelince... Başımı ellerimin arasına alıyorum... Gitmek istediğini biliyorum, sabah, mavi kartlara attığı bakışlardan anlamıştım... Biliyorum, biliyorum, mavi kartlar ona da gına getirmiş.

Kartlar üst üste yığılmış. Saman kâğıdı kokusu... Müdürüm camı tıklatıyor. Başımı kaldırıyorum: “366444 numara,” diyor.

“Olur, olur,” diyorum.

Bir sürü kartın arasında arıyorum.

Etrafıma, siyah garanti belgeleri toplanıyor. Elli milyon kart, başımın çevresinde dönüyor.

Fırsat vermiyorlar. İleri çıkıyorlar, yüksek sesle okuyorum: 14458888, 86552, 32545, 5447, 54455555, 51444, 416584, 4441145, 21545, 7897, 54777, 4787, 87623, 09766, 777777777, 42675, 4487, 444567, 44354354, 4444478, 476, 13141, 448797, 314021, 24464, 4448478, 444144, 4144...

Müdürüm öylece duruyor. Hastalandığını anımsıyorum. Ağzı ve boynunun damarları bir sürü cihazla doluydu. O durumdayken, gözünün altından bana bakıyordu ve hizmetliye, “İki yüz bin tane yeni kart gelmiş, bayana gönderin...” dedi. Yirmi kartona yakın garanti belgesi getirmişler. Kartlar, birbirlerinin üzerinde birikmiş. Geçmek için, koridorda daracık bir yer kalmış. Kartların saman kâğıdının kokusu tüm ciğerlerimi doldurmuş. Parmak uçlarım yaralanmış. Tükenmez kalemimi alıyorum, birinin köşesine bir çiçek resmi yaparım diye.

Sağır, dilsiz adam camı tıklatıyor. Kıs kıs gülüyor. Masanın kenarındaki sandalyeyi gösteriyor.

Sandalyenin boş olduğunu fark etmiştir belki de. Girmesi için işaret ediyorum. Sandalyeye oturuyor. Soğuk çayı içiyor. Ağzı açılıp kapanıyor. Dirseğimi masaya dayıyorum. Sağır, dilsiz adam mavi kartlara dalıyor, başını salıyor. Bilmiyorum, mavi kartlara mı yoksa bana mı üzülüyor, bilmiyorum...

Her Zamanki Gibi

Geç kalıyorsun. Her zamanki gibi... Boş sandalyeye oturuyorsun. Durağa kadar yol boyu koşmuşsun. Yine geç kalmaktan korkuyorsun. Bayan öğretmen, “Yine geç kaldın!” diyor.

Koridordaki hasta kuyruğuna bakıyorsun. Soğuktan dudakları morarmış bir kadın, “Bu ne hâl böyle? Hastalar kapıların arkasında birikmişler!” diyor. Sen, “Cehenneme ki!” demek istiyorsun fakat demiyorsun. Tırnaklarını çiğniyorsun. Bayan öğretmen, “Yine tırnaklarını kemiriyorsun!” diyor.

“Size çiçek getirdim,” diyorsun. Çocuklar gülüyor.

“Taze çiçek,” diyorsun.

Baba, “Taze çiçeği nereden bulacağım çocuk! Bırak da kestireyim, uykum var. Yarın güneş doğmadan mağazaya çiçek almaya gitmem gerek.”

Anne öksürüyor ve Davut, havuzun kenarında, elini havuza sokarak görmediği kırmızı balıkları arıyor.

Rüzgâr esiyor ve bahçedeki çocuklar koşuyorlar. Kurt olunca peşlerinden koşmalısın. Kaçarlar senden. Kuzu olsan kaçmalısın. Sana yetişmesinler diye kaçmalısın. Yetişirlerse kaybedersin, yanarsın...¹

Anne öksürüyor: “Leyla! Ciğerlerim yanıyor!...”

Baba, gülhaneye gitmiş. Sen, ödev defterine eğilmişsin. Anne öksürüyor. Aralıksız. Herzamanki gibi. Morarınca Davut leğeni getiriyor. Anne, beyaz leğenin kenarına öğürüyor. Ve kan damlaları çiçek nakşı çiziyor sanki beyaz kar üzerinde. Şimdi artık o günlerdeki gibi panikle miyorsun. Koşmuyorsun Laya’nın evine kadar ve o gelinceye kadar korkular içinde bir o yana bir bu yana gitmiyorsun ve anne, o yeşil gözleriyle sana usul ve parlıtsız baktığında mendille ağzının kırmızı lekelerini siliyor korkmuyorsun...

Bayan öğretmen, “Bu defalığına hatırım için bağışlayın onu. Dersleri iyi. Ancak biraz düzensizdir. Söz veriyor, geç kalmayacak bir daha,” diyor. Geç kalıyorsun. Davut, taraçada oturmuş, olmayan gözleriyle kapıya dalmış, sen gelesin diye: “Anneyi götürdüler!”

“Nereye?” diye soruyorsun.

Laya, “Bin Yataklı Hastane’ye,” diyor.

Ve sen o bin yataktan, anneyi üzerinde yatırdıkları o bir yatağı düşünüyorsun.

Geç kalıyorsun. Otobüs gitmiş. “Sonraki otobüs ne zaman?” diye soruyorsun. Kuyruğun başında duran ve zinciri parmağı ile çeviren adam, “Geç mi kaldınız?” diyor. Bir şey söylemiyorsun. Gülüyor. Tekrar iş ilanına bakıyorsun. Çevresini kırmızı çizgi çiziyorsun. Gazeteyi katlıyor, çantana koyuyorsun. Adam, “Canı ne zaman isterse gelir!” diyor.

Kemal, “Ne zaman geleceksin Leyla?” diyor.

“Hiçbir zaman,” diyorsun.

Rüzgâr esiyor ve dağınık saçların daha da dağılıyor. Sen caddeden geçerken dönüp bakmıyorsun ona. Caddenin ve ağaçların görüntüleri gözünün önünde titreyiyor.

Babaya, “Bana çiçek getir, tazelerinden... bir demet kırmızı gül,” demiştin. Baba, sana bir demet gül getirmişti. Davut, “Ne renk?” diye sormuştu. Baba, “Leyla’nın,” demişti. Sürahiye getirince çiçekleri suya koyuyorsun, sabaha kadar ciğer kırmızısı o lekelerle bakıyorsun.

¹ Koşmacalı ve yakalamacalı oyunlarda, kovalayan kişiye Kurt denir.

Anne yok ve Davut, babanın ona tahtadan yaptığı damalarla ev yapıyor, ya da yaptığı gibi dökülen burçlar...

Davut, “Leyla, gök ne renkte?” diye soruyor.

Kemal, “Safi mavi!” diyor.

Fıskiyeden yuvarlanıp yükselen, salınıp düşen damlalara bakıyorsun.

“Siz her gün mü geliyorsunuz parka?”

“Bazen, cuma günleri kardeşimi çıkarıyorum.”

Davut, elini bankın kıyısında kaydırıyor.

Baba, “Bu bacak ağrısı sonunda beni öldürecek!” diyor.

Davut, hapları getiriyor onun için. Radyosunun yanında oturuyor.

Otobüsten indiğinde, adam hâlâ peşinde geliyor.

Doktor, “Merak etme, babanın hastane masrafı benden. Sen kendi hayatını düşün!” diyor.

“Ben Davut’a anneyim.”

Kemal, “Ya kendi hayatın?” diyor.

Geç kalmışsın. Gazete elinde, adresi arıyorsun.

Kemal sana bakıyor. Gözleri kaygılı. Her zamanki gibi: “Bizim hayatımız birbirinden ayrı değil.”

Davut’un elinden tutuyorsun. Yola koyuluyorsun. Cuma günleri, her zamanki gibi tenhadır. Davut, “Gök ne renkte?” diye soruyor.

“Gök gri... iç içe girmiş bir dünya bulutla.”

Rüzgâr esiyor, her zamanki gibi.

Sığınmacı

Bizden biri kendini astı. Banyoda. Buhar halesi içinde sallanıyordu. Ağzı açık kalmıştı. Sanki “Kahretsin bu hayatı!” der gibi.

Kemerin izi boynunda duruyordu, simsiyah. İndirdik. Ağırlaşmıştı. Saçları ıslak ve karışık. Kravatsız. Birisi, duşun musluğunu kapattı. Nem, odalara kadar sızmıştı. Gri renkli halı daha koyu görünüyordu. Yere yatırdık. Herkes bir şeyler söylüyordu. Hepimiz telaşlıydık.

“Neden geldik?”

Yahya, “Keşke dönseydik!” dedi.

Ona baktık. Pencereden dışarıyı seyreliyordu. Rüzgâr esmiyordu. Ambulansın siren sesi yoktu. Sonra da yavaşça ve başı öne eğilmiş, çıkıp gitti.

Bir şeyler yapmalıydık. Ağzına bir ayna tuttuk. Gözlerini kapadık. Ağzı açıldı. Bir şeyler söylemek ister gibi.

“Sığınma hakkı vermiyorlar!” dedik.

Çevirmen, “Dönmesi gerek!” demişti.

Birisi telefona gitti. Yüzünü çarşafı kapattık. “Sonunda yapacağını yaptın, Yahya!” demek istiyorduk.

Demiyoruz. Sanki bir şey gırtlığımızı tıkamış, konuşmamızı önlüyor.

Birisi arkasından kapıyı kapatıyor. Pencereden, kül rengi bulutların yığına dalıyoruz.

Yahya, “Onlarla kalmalıydık. Bir çatı altında ölseydik de...” diyor.

Birisi koridorda inliyor. Ambulansın üzerindeki dönen ışık yanıyor.

“Delirdin mi oğlum!”

Yatağın altından çantasını çıkarmıştı. Ivrır zıvırları yatağın üzerindeydi; diş fırçası, havlu, sabun... Mina’nın fotoğrafı uzun parmakları arasında.

“Mektup yaz kendisine!”

“Buranın bir bahçesi olsaydı keşke. Firuze renkli bir havuzu... Kahretsin bu sığınma hakkı vermeleriyle!”

Bir şey söylemedik.

Bağlamayı odanın köşesine koyardı hep. Yana kaymış şekilde; hiçbir zaman düzgün durmayan kravatının düğümü gibi.

Birisi merdivenleri hızla yukarı çıkıyor. Sonra da iki memur, bir sedyeyle...

Mütercim, “İmzalayın,” dedi.

Sigara içen memur, izmaritini sardunya saksına atıyor.

“Kapının kilidini kırdık. Kemerin tokası boynunda sıkışmıştı. Yahya sallanıyordu. Küvet, suyla dolmuş taşıyordu.”

Mütercim, çakmağını çakarak memurun sigarasını yaktı.

“Yere yatırdık. Ağzı açıldı.”

Sigara içmeyen memur, mütercime bir şeyler söyledi. Anlayamadık.

Yerden kaldırırken çocuklar, “La ilahe illallah!” dediler.

Sigara içen memur şaşırarak bize baktı. Koridorda birisi inledi. Mütercim geri çekildi. Sonra sigara içen memurla konuştu.

“Nereye götürüyorsunuz?” dedik.

Birisi, “Ne yapıyorsunuz?” dedi.

“Bırakın burada kalsın,” dedik.

“Elçilik bütün işleri yürütür,” dedi.

Yahya’nın naaşı yerdeydi hâlâ. Açık ağzı ve gömleğinin açık yakasıyla...

“Kahrolasıcılar!” dedik.

Mina’nın fotoğrafını, sardunya saksının yanına koymuştu. Odanın köşesine çökmüş, bağlama çalıyordu. Hep böyleydi. İçi daraldığında, bağlama çalardı.

“Neden dönmüyorsun?”

“Keşke kalsaydık!”

Bağlamayı tekrar kucağına alıyor ve parmakları tellerin üzerinde kayıyor. Soğuk ve üzgün.

“Biz de geliriz,” dedik.

Birisi, ceketinin kol ağzını çekiştiriyor. Mütercim kendisini kurtarıyor. Elin tuttuğu yeri silkiyor.

“Biz de kalsaydık keşke,” demiştik.

Mütercim, “Hepiniz imzalayın,” diyor.

Kâğıdı imzalıyoruz. Belgeyi dosyaya koyuyor.

“Biliyorsunuz, formalite işte!” diyor.

Yahya, “Biliyorum, sonunda burada ölürüz,” demişti.

Bir şey söylememiştik.

Eli, tellerin üzerinde kayıyor yine, soğuk ve üzgün.

Memurlar, Yahya’nın naaşını ambulansa koyuyorlar, üzerini battaniyeyle örtmeden.

Yola koyulunca, kimse ağlamıyor artık. Birisi, pencerenin arkasında bağlama çalıyor sanki; soğuk ve üzgün.

Yahya’nın sardunyası pencerenin arkasındadır hâlâ. Mina’nın fotoğrafının yanındaki artık yok. Buhar, banyo kapısının altından, halının koyu rengine yayılıyor. Kemer, sandalyenin üzerinde duruyor hâlâ.

Düğme

Seni bekliyordum. Sanatçılar Evi'nin girişine gelecektin, Mehsa'nın galerisine gidelim diye. Sen hoşlanmıyordun. Elden ne gelir. Mehsa'nın tablolarını sevmiyorsun. Çünkü Mehsa'dan hoşlanmıyorsun. Trafikte kalmıştın ya da her zaman olduğu gibi önemse miyordun, bilemiyorum. Asel'i kreşten alıp oraya gelinceye kadar, orada kitapçının yanındaki banka oturan kızla oğlanın sigara kokusunu algılayınca, kahkahaları kulaklarında dönünceye, ne bileyim, kitapçının vitrininde Utanca Övgü kitabını görünceye, duruncaya ve kitaba dalıncaya ve Asel sana ben, Mehsa Teyze ve tabloları seni bekliyoruz diye hatırlatıncaya kadar, gömleğimin kolunun düğmesi yere düşüyor. Geri geri gidiyordum ve ayaklarımın altına bakıyordum. Sen varmamıştın daha. Orada olsaydın ve görseydin nasıl iki kolumu açmış ve başımı yere eğmiştim; mutlaka bunu kasten bilerek yaptığımı düşünürdün. Ama aklımın ucundan bile geçmezdi; o kadar küçük bir düğme yere düşün ve havaya fırlasın, tekrar yere düşüp havaya sıçrasın ve sonunda O'nun ayağı altında kendine bir güzel yer etsin. Sonu kafişopa giden koridorun başında ayakta duruyordu. Onunla orada kahve içmediğim yerde. Daha gelmemiştin. Ama davetini reddettim. O zamanlar bir sebebim vardı: seni bekliyordum. Ama Mehsa'nın tablolarını görünce ve sen hoşlanmayınca ve ben sevince, dışarı çıkınca ve parkın ışıklarına rağmen gecenin karanlığı gözlerimize oturunca, iki sebebim daha vardı: hem gidip tabloları görmek istiyordum hem de daha adı benim için O olan biriyle aynı yemek masasına oturmamın da bir nedeni yoktu. Üç nedenden dolayı onun davetini reddettim, saygılı bir şekilde. Ama elime verdiği kart viziteyi yırtmak için bin sebebim olmasına rağmen, yırtmadım. Çantama koydum. Sonra da Asel omuzlarında uykuya dalınca, elimi çantama attım ve kartı aldım. Çöp tenekesine atacağım diye. Emin olmak istiyordum. Atmadım. Eğilip düğmeyi ayağının altından aldı ve iki parmağıyla avucumun içine koydu. Parmaklarının ellime dokunmamasına özen göstermişti. Dokunmamıştı. "Yalnız mısın?" dedi. "Birini bekliyorum," dedim. Seni beklediğimi söylemedim. Sormamıştı. "Gidip Mehesti Meleki'nin resim galerisini gezmek istiyoruz," dedim. "Ya siz?" diye sordum. "Hiiç! Öylesine geldim. Dedim belki bir Allah'ın kulunun gömleğinin düğmesi ayağımın altına düşer de alıp kendisine veririm," dedi. Düğme ile birlikte bir kart vizite de avucumun içine koyacağımı ve ne zaman düğmeniz kaybolursa telefon edin gelir bulurum, diyeceğini söylemedi. "Hayır, teşekkür ederim. Sizi rahatsız etmemek için bu defa daha sıkı dikerim!" dedim. "Yine de beklerim! Pek de emin olmayın. Bir kere kopan düğme yine kopar!" dedi. Elimi çantamdan çıkardım. Aceleyle arabaya doğru gidiyordun. Asel uyanacak diye kokuyordum. O kadar hızlı gidiyordun ki burnuma çarpan kokuyu algılamama izin vermiyordun. Asel'i arabanın arka koltuğuna bırakıp direksiyona geçince ve gömleğinin üst düğmesini çözünce ve Mehsa'nın sence saçma sapan tablolarına bir yığın verip veritirince sordum. Ot, dedin.

Kırmızı trafik ışığında bir elimle camı indirdim diğer elimi çantama soktum. Kartı dışarı atmadım. Bu akşam sen eve gelince ve gömleğinin düğmesi düşmüş deyince ve tekini alıp dikerim deyince hatırladım o gün sen gelmemiştin ve O, kart vizitesini bana vermişti; düğmemi getirsin diye onu arayayım. Atmamıştım. Ne diye telefon edecektim? O beyefendi! ben düğmemi bulasınız diye telefon etmemi kararlaştırdığımız kişiyim demek için mi?

Uyumak istiyorum. Sabah başka gömlek giyersin. Kart viziteyi çantama koyuyorum. Sonra atarım.

Kara İlenç

Deponun kalabalığı içinde kolileri düzenliyorum. Taburenin üzerindeki kartonlardan birini açıyorum. Dört tane kedi yavrusu, kara bir kedinin göğsüne yapışmış süt emiyorlar. Kara kedi sarı gözlerini bana dikmiş. Ayağımın altında yumuşak kaygan bir şey hissediyorum. Işığın önünden çekiliyorum. Karıncaların saldırdığı bir kedi yavrusu. Tabureden düşmüş her halde. Vücudundan pek bir şey kalmamış. Kolumu kedilerin olduğu kolinin içine sokuyorum. Kara kedi tıslayarak pençe atıyor. Gıcık oluyorum. Kolinin altını hızla tekmeliyorum. Kara kedi depodan dışarı vınlıyor. Koliyi kaldırıyorum. Bahçede merdivenin altına bırakıyorum.

Her sabah arabamı park yerinden çıkarmak istediğimde arabamın tavanında küçük çamurlu yuvarlak izleri görürdüm. Özellikle de arabamı yıkamaya verdiğimde. Zıvanadan çıkıyorum. Bilemiyorum geceleri parktan nasıl çıkıyor, benim arabamın üzerinde ne işi var! Benim park yerim tam da deponun kapısı önünde. Ben de arabamı kapıya bitişik park etmeye mecburdum. Bir gün deponun pencere telinin yırtıldığını ve üzerinde siyah tüylerin yapıştığını gördüm. Anlaşıldı; kedi arabanın tavanından depoya girip çıkıyor.

Ofisteydim. Apartman yöneticisi Giyasi Bey telefon etti: “Mohseni Bey? Siz deponuzdan haberiniz var mı hiç?”

“Neden? Ne olmuş ki?”

“Bütün komşuların itirazları yükselmiş, sizse ne olmuş diye mi soruyorsunuz? Ölü kokusu bütün binayı sarmış. Bakın ben engelledim. Komşular polise gideceklerdi...”

Hep aynı şey. Karısının lafını komşularınmış gibi söylerdi. Onun ikinci karısıydı. Kendisinden yirmi yaş kadar genç. Giyasi, it gibi korkardı ondan. Giyasi'nin şüphe ve tehdit dolu sesini çekecek halim yoktu. Sürekli komşuların, özellikle de Giyasi ve karısının merceği altındaydım. Diğer komşular da burnu havada düşmüş moruklardı. Kocalarını ya yıllar önce toprağa vermişler ya da o kadar sümsük ki sadece gölgeleri kalmıştı. Bazen ellerinde ekmek ya da bir kova yoğurtla duvarın kenarından geçip giderler ve kendi dairelerinde silinirlerdi.

“Orada değil!”

Giyasi'nin sesidir. Askılı fanilasıyla, beline kadar camdan eğilmiş ve bir şahin gibi durumu gözetiyor. Koliyi merdivenin altından alıyorum, sokağa götürüyorum. Zakkumların altına bırakıyorum. Elimin sırtındaki üç kanlı çizgi fena halde yanıyor. Suyun altına tutuyorum. Depoya dönüyorum. Kedi yavrusunun leşini faraşla alıyorum ve belediyenin çöp konteynerine atıyorum.

Gece eve gelince, parktan kedi sesi geliyor. Deponun kapsını açıyorum kedi yavruları oradalar. Anneleri onları birer birer oraya nasıl getirmiş anlamıyorum. Giyasi'nin suratı gözümde canlanıyor. Parmağı havada sallanıyor ve bir şeyler geveliyor. Hiç çekecek halim yok. Kedi yavrularının dördünü de bir torbaya atıyorum. Torbayı arabamın bagajına atıyorum. Şehirden çıkıyorum. Veramin Caddesi'nde yarım saat kadar güneye doğru sürüyorum. Kara bir bulut ufuktan günün son ışıklarının canını alıyor. Cadde tenhadır. Cadde kenarının toprak şarampolü yanında duruyorum. Torbayı alıyorum. Kediler torbayı tırmalıyor. Torbayı caddenin kenarına boşaltıyorum. Kediler körü körüne asfalta doğru sürünüyorlar. Onları toprak tarafa yönlendirmeye çalışıyorum. Ama anlamıyorlar sanki. Caddenin ortasında kendi etraflarında dönüyor miyavlıyorlar. Asfalttan uzaklaştırmak için ilerliyorum. Bir arabanın farı caddeyi aydınlatıyor. Kesintisiz korna sesi duyuluyor. Elimden

bir şey gelmez. Bir kamyon gürültüyle geçiyor. Cadde sessizliğe bürünüyor. Cep telefonunun ışığını asfalta çeviriyorum. Birkaç kara kan lekesi caddeye yapışmış. Midem kalkıyor. Direksiyona geçiyorum. Marşa basıyorum. Çalışmıyor. Tekrar basıyorum ve gaza basıyorum. Hava gelsin diye camı indiriyorum. Cadde tenha. Karşıdan bir kamyon geliyor. Birkaç kilometre gidince arabanın arkasından hışırta duyuyorum. Arkaya dönüyorum. Kara kedi arka koltukta oturuyor. Gözlerini bana dikmiş. Kuyruk ve sırt tüyleri kabarmış, başını aşağı tutmuş, kulaklarını yatırmış. Tıslayıp bir sıçrayışta boynumun etrafında çember oluyor. Kamyon sesi geliyor. Araba gürültü ve sarsıntıyla şarampole doğru sürükleniyor. Bir elimle direksiyonu tutuyorum, diğer elimle kediye zorlukla boynumdan uzaklaştırıyorum ve camdan dışarı atıyorum. Kedinin çılgılığı çölde yankılanıp sönüyor. Arabanın arka tekerleği yumuşak bir cismin üzerinden geçiyor. Yüzüm gözüm yara bere içinde. Eve geldiğimde gece saat on iki olmuş. Yara yerleri şiddetle yanıyor. Duş alıyorum. Yüzüme krem sürüyorum. Kendimi yatağa atıyorum. Sabah saat on birde uyanıyorum. Sıcagım. Başım ağrıyor. Yüzüm ve bütün gövdem yanıyor ve kaşınıyor. Saate baktım. Geç kalmışım. Reisin suratını görüyorum, merdivenlerin başında durmuş. Silik bir gülüşle, “Önemli değil artık. Rahat olun siz. Rahat,” diyor.

Ensesine bir şamar indirip merdivenlerden aşağı fırlatmak istiyor canım.

Ekberi, ofisin çaycısı, pamukla elime iyot sürüyor ve sonra da bantla sarıyor. “Sizin yerinize olsam bir tetanos aşısı olurum,” diyor ve sesini kısarak, “Bayım iyi yapmadınız. Yeni doğan kediye atmamalıydınız. Uğursuzluk getirir!” diyor.

Eski bir korku açık yeşil gözlerinin dibinde dalgalanıyordu.

Öğleden sonra, her gün olduğu gibi, işten çıkıp eve geldim. Başım hala ağrıyordu. Bayram tatiline yakındır. Komşular, birer birer pencerelerinin jaluzilerini indirmiş ve yolculuğa çıkmışlar bile. Bina iyice tenhalaşmış. Sadece kapılarının dürbününden dışarıyı seyreden Giyasi’nin ayaklarının gölgesi görülüyor. Ukala herif utanmıyor da! Ofiste giydiklerimle yatağıma düşüyorum, gözlerim kapanıyor.

Kazan dairesinin kapısını itiyorum. Korkun. Bir görüntü var. Güvercinlerin yuvalarının teli yırtılmış. Her yer kanlı teleklerle doludur. Su ve tane kabı devrilmiş. Yolunmuş bir güvercin kazan dairesini ortasında yere düşmüş. Bir diğeri kan içinde kanat çırpıyor. Cıvcivlerden bir avuç kanlı telek kalmış biraz da yere serpilen damar, sinir. Dünyaya gelsinler diye ne kadar da beklemiştim. Aç kalmasınlar diye ne kadar da okuldan çalmış onlara koşmuştum. Şimdi anneleri yuvanın bir kenarında oturmuş ve ara ara boğazından kara kan yere damlıyor. Cıvcivlerinden arta kalanlara bakıyor. İnanamıyorum. Rüya görüyorum sanki. Kedi yuvanın kapısını nasıl açabilmiş? Evimizin etrafında dönenen sarı bir kedi. Kazının yanında oturmuş ve alacaklı gibi kanlı dudaklarıyla mırlanıyor ve bana bakıyor. Görünüşe bakılırsa zamansız uğradığım için oraya pek memnun değil. Kazan dairesinin kapısını kapatıyorum. Bir parça tuğla alıyorum. Kediye fırlatıyorum. Kazanın yanında tırnaklarını çıkarıyor ve kapıya doğru sıçrıyor. Kapı kapalıdır. Geri geliyor. Tuğlayı tekrar kaldırıyorum. Sıkıca kafasına indiriyorum. Çılgılığı yükseliyor. Sonraki darbeye çılgık tıslamaya dönüyor. Ekmek açan demir çubuğu alıyorum. Peş peşe kafasına indiriyorum. Yeni yeni anlıyor ne haltlar işlediğini. Sesi giderek değişiyor. Şimdiye kadar duymadığım sesler çıkıyor gırtlığından. Taşla, tuğlayla, demir çubukla, tekmeyle o kadar kafasına, gövdesine vuruyorum ki nefesim kesiliyor. Dokuz canı olduğuna inanamıyorum. Kambur çıkarıp tekrar kapıya yöneliyor. Burnuyla kapının altına bastırıyor. Kapı açılıyor. Kazan dairesinden dışarı fırlıyor. Hayatta kovalıyorum. Kanlı pati izleri hayatın parke taşları üzerinde kalıyor. Komşunun evine yolu olan kısa duvarın üzerine sıçrıyor. Öfkemin son damlasını akıtmak için umutsuzca bir taş alıyorum. Taş neresine geldi anlamadım. Anında oracıkta yerde kalıyor. Yanına gidiyorum. Saatler önce ölmüş gibidir. Soğumuş. Bir gözü kan içinde.

Kan damlaları burnuna kadar akmış ve kurumuş. Yaz mevsimi öğleden sonrasdır. İlkokul üçü yeni bitirmişim. Anne-babam bodrum katında uyuyorlar. Orada oturup kedinin leşine bakıyorum. Acıma hissi mi yoksa günah hissinden dolayı mı bilmiyorum, kedinin kuyruğundan tutuyorum. Bahçeye kadar sürüklüyorum. Bir çukur kazıp gömüyorum. Hayattaki küçük halının üzerine uzanıyorum. Gözümü açıyorum, hava kararmış. Kahretsin... ne zaman uykuya dalmışım bilmiyorum. Akşamüstü uykusu bozuyor beni. Bir berzahta sıkışmışım gibi ya kafama sert bir şeyle vurmuşlar gibiyim. Boğuluyor gibiyim. Oturma odasında bir sesler geliyor. Televizyonun sesidir. Uykuyla uyanıklık arasında beynime baskı yapıyorum. Öğleden sonra eve geldiğimde televizyonu açtığımı anımsamıyorum. Hayır, mümkün değil. Ben televizyon izlemeyeli yıllar olmuş. Öyleyse başka biri açmış. Gözlerim hala kapalıdır. Mehtap açmıştır mutlaka. Ben uyuyorken sıkılmasın diye. Çayı demlemiştir her halde, şimdiye iyice demini almış olmalı. Kalkıp yatakta oturuyorum. Mehtap gideli beş yıl olmuş. Yeni hatırlıyorum. Ben yalnız yaşıyorum. O gidince, komşularında bana olan tavırları değişti. Ben cüzamlı oldum, zombi. Kadınlar onları yiyecekmişim gibi bakıyorlar bana. Buna rağmen işveden de geri kalmıyorlar. Öyleyse kim açabilir ki televizyonu? Belki bir arkadaş, bir tanıdık, bir komşu. Ama komşular yoklar ki. Giyasi'den başka kimse kalmamış. Kaldı ki... ben kimseye anahtar vermedim ki. Kapıyı açık bırakmış olabilir miyim? Ne varsa Giyasi'nin başı altındadır. Cep telefonuma doğru yuvarlanıyorum. Elimi uzatıyorum. Elim yumuşak kaygan bir şeye dokunuyor. Yerimden yarım kalkıyorum. Telefonumu alıp ışığını yatağa, dirseğimi dayadığım tutuyorum. Bir avuç kanlı saç ışığın altında parlıyor. Yerimden fırlıyorum. Yanımda ölü bir kedi yavrusu var. Kısa bir çığlık atıyorum. Televizyonun sesi aniden kesiliyor. Karanlıkta aranarak ışık düğmesine basıyorum. Yanmıyor. Kahretsin. Işıklar yine gitmiş. Uzun et doğrama bıçağını mutfaktan alıyorum. Telefonun ışığıyla karanlık koridordan oturma odasına geçiyorum. Odanın kapısı kapalı. Kapı kolunu hafifçe aşağıya bastırıyorum. Kapı inleyerek açılıyor. Televizyon ekranının gri ışığı odayı sisli gösteriyor. Televizyonun titrek aydınlığında koltuktaki karartıyı fark ediyorum. Işığı ona çeviriyorum. Karartı kımıldıyor ve kafasını yavaşça bana çeviriyor. Kara kedidir. Bana bakıyor. Kalkmak istiyor ama yapamıyor. Ön bacaklarının yardımıyla karnı üstünde sürünüyor ve bana doğru geliyor. Karnından aşağısı ezilmiş ve kan içinde. Kemikleri belli olan arka bacakları yerde sürünüyor. Yaklaşınca, tüyleri dikleşiyor ve kambur yapıyor. Kulak tırmalayan bir sesle tıslıyor. Bütün vücudum felç olmuş gibi. Sırtım diken diken oluyor. Gırtlığımdan zorlukla ses çıkıyor: "Pişşt... pişşt!"

Kedi aniden geri adım atıp odadan çıkıyor. Peşinden gidiyorum. Ama ortalıkta yok. Evin kapısı kapalıdır, çıkış yolu yok. Koltukların altını, buzdolabının arkasını, banyoyu, tuvaleti, mutfak kabinelerinin içine bile bakıyorum. Ama o kayıplara karışmış. Bir köşede durduğunu ve bana baktığını hissediyorum. Kendimi iyi hissetmiyorum. Bütün vücudumda şiddetli bir kaşıntı hissi var. Dün kestiği tırnaklarım bugün tekrar uzamış. Akşam yemeği yemeden zanaks zoruyla uyuyorum. Sabah yorganı üzerimden attığımda elimin sırtı siyah yumuşacık tüyle kaplı. Kendimi aynanın önüne atıyorum. Bütün başım, yüzüm ve vücudum kara tüyle kaplıdır. Kulaklarım yukarı kalkmış ve üçgen şeklini almış. Göz rengim sarıya çalıyor. Gözbebeğim dikey. Bacaklarım gövdeyi çekecek güçte değil. Sanki ellerimi yere koymalıyım. Biri evin kapısına vuruyor. Dört el ayakla kapıya gidiyorum. Kapının altından iki ayak gölgesi koridorun seramikleri üzerinde görünüyor. Kapı dürbününden bakıyorum. Giyasi'nin karısıdır. Gecelikle kapıda duruyor. Kapıyı hafif aralıyorum. Beni görmesini istemiyorum:

"Buyurun?"

Giyasi Hanım heyecanla, “Mohseni Bey Allah’ınızı seversiniz yardım edin! Kalbim duracak şimdi... Giyasi, Giyasi...”

“Bir şey mi olmuş Giyasi Bey’e? İyi değiller mi?”

“Hiç! Behram Bey, yani evet, inanamazsınız... Giyasi... Giyasi... fare olmuş!”

Kulaklarım dikleşiyor: “Fare mi?”

“Evet, fare. Uyanınca, Giyasi’nin yerinde kocaman bir fare gördüm. Kolunu boynuma etti, sevgilim günaydın, dedi. Dün gece harikaydın!”

“İlginç... şimdi nerede?”

“Banyoda. Duş alıyor. Lütfen rica ediyorum, bir şeyeler yapın! Binada bir tek siz varsınız.”

“Evet. Siz gidin, ben hemen geliyorum...”

Bacaklarıma güç geliyor. Kapıyı açıyorum. Giyasi Bey’in dairesine fırlıyorum. Karısı merdivenlerin yanında duruyor. Beni görünce çığlık atarak geri çekiliyor. Trabzonlardan sırt üstü zemin kata devriliyor.

Giyasi Bey’in dairesini kapısı açık. İçeri giriyorum. Salondan geçiyorum. Banyonun buzlu camının arkasından kahverengi bir gölge görünüyor. Kapıyı açıyorum. Tıknağ bir fare ıslak saçlarla sırtı kapıya dönük, saçlarını şampuanlıyor. Kapının sesini duyunca soruyor: “Geldi mi sevgilim... gel, su sınımsıcak, kaynar!”

Bir sıçrayışta arkadan yakalıyorum. Dönüyor. Fırsat vermiyorum. Dişlerimi gırtlığına geçiriyorum. Çığırıp bağırmaları faydasız. Sessiz kalıncaya kadar dişlerimi gırtlığına bastırıyorum. Ağız tadıyla yiyorum. Bitince, sırlıklam olmuşum. Tiksiniyorum. Kan, banyonun tabanında pıhtılaşmış, gideri kapatmış. Banyodan çıkıyorum. Gövdemi, ağzımı yalıyorum. Giyasi’nin evinden çıkıyorum. Kokluyorum. Güzel bir koku alıyorum. Dördüncü katın koridorundan zemin kata bakıyorum. Etine dolgun beyaz bir fare, kırmızı geceliğiyle mozaiklerin üzerinde yatıyor, kafasının etrafında kan göllenmiş. İştahım yeniden kabarıyor. Dikkatlice ve usul usul merdivenlerden iniyorum.

İbrahim Periefsa'nın Sevdalanması

Akşam saat tam beşti. Asteğmen İbrahim Periefsa karargâhı terk etmeye ve nişanlısını görmeye karar verdi. Nöbetçi kulübesinde durdu ve bakışlarıyla açık alanı taradı. Narin fakat hızlı bir yağmur yağıyordu. Su, alandan akıyor ve kışının kapısının altından dışarı hızla fışkırıyordu. Periefsa içeri girdi. Çavuşu gördü, masaya eğilmiş yavaş yavaş bir şeyler yazıyordu. Daha da öne geçmeden "Çavuş! Ben gidiyorum!" dedi. Çavuş başını kaldırdı: "Nereye?"

"Nişanlımı görmeye."

Çavuş güldü: "İyi eğlenceler."

Periefsa pardösüsünü askıdan alırken çavuş, "Sekizinci tümene gidersen nöbetçileri gönder," dedi.

"Sekizinci tümene gitmiyorum ki. Nişanlımı görmeye gidiyorum."

"Nereye? Bu gece nöbetçisin!"

"Boş ver. Nöbetçilik senin olsun. Böyle şeyleri, benden daha iyi anlıyorsun. Yoluna koyarsın. Ben de sabah merasiminden önce geleceğime söz veriyorum."

"Seni akıllı sanırdım. Bırak bu işleri. Bu karargâhta, kimsenin senden daha fazla okumuşluğu yok. Edebiyat doktoran var. Yine de böyle akılsızlık etmek istiyorsun!"

Periefsa, pardösüsünü giymişti bile. Ceketini düzeltilti, pardösüyü ilikledi, kendini nöbetçi kulübesinden dışarı attı. Merdivenlerden aşağı inerken çavuş, camdan seslendi: "Madem başına vurdu, silahını teslim et bari."

"Hayır! Yanımda olursa daha iyi olur."

Caddeye gelene kadar ıslandı. Arabalar hızla geçiyor, yağmurun şiddetinden içindekiler tanınmıyordu. Periefsa, yavaş yavaş ilerleyen bir arabaya işaret etti. Araba durdu ve Periefsa hiçbir şey söylemeden kapıyı açtı. Çavuşu gördü, parmaklıkları pencerede durmuş, hâlâ ona bakıyordu. Çavuşa el salladı ve arabaya bindi.

Şoför göz ucuyla ona baktı, bir şey söylemedi. Ancak Periefsa ona dönmüştü. Şoförün yüzündeki korkuyu gördü. "Ne tarafa?" diye sordu.

"Sen nereye gidiyorsun?"

"Tren istasyonuna. Kendi yoluna devam et. İstedğin yerde inirim ben."

Şoför, tekrar göz ucuyla baktı. Onun sakin yüzünü görünce içi rahatladı: "Abbas Abad'ın başına kadar götürürüm. Sonra yukarı çıkacağım."

"Oraya kadar götürürsen de mertlik edersin."

Şoför gülümsedi ve gaza biraz daha bastı.

Periefsa gittikten iki saat sonra, haki renkli bir cip, nöbetçi kulübesinin önünde durdu. Albay aşağı atladı. Uzun boyuna vuran sağanağa aldırıyor gibiydi. Ansızın, iki koca adımla merdivenleri hızla çıktı.

Çavuş, albayı saygıyla selamladı. Albay, onun bileğini tuttu ve elini aşağı indirdi. Sonra titreyen bir sesle, "Bu deli nerede?" diye sordu. Çavuş, "Nişanlımı görmeye gidiyorum, dedi," diye yanıtladı.

"Silahı da yanına mı aldı?"

"Evet."

Albay, bir şey söylemeden içeri girdi. Ahizeyi kaldırdı ama numarayı çevirmekten vazgeçip telefonu kapadı. Eliyle kapı aralığında duran çavuşa işaret etti. Çavuş içeri girdi. Albay, sabırsızlıkla odada volta atmaya başladı. Çavuş da durduğu yerde huzursuzdu. Albay ansızın, "Nişanlısının evinin adresini bilen var mı?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Belki Yüzbaşı TedeYYün biliyordur. Ama bu akşam izinli."

"TedeYYün'ün evinin telefon numarasını biliyor musun?"

"Telefonu yok. Ama adresini biliyoruz."

Periefsa, Müniriye Meydanı'na geldiğinde hava iyice karamıştı fakat yağmurun şiddeti azalmamıştı. Sel gibi akan sudan, sadece arabalar geçebiliyordu. Periefsa, caminin dergâhında durmuş, yağmurun dinmesini bekliyordu. Biraz sonra sıkıldı ve caddede yürümeye başladı. Akan yağmur suları diz boyuna gelmişti ve botlarını göremiyordu artık ancak o, yağmura ve sele aldırmadan yürüyordu. Hızlı yürümek istese de sel, ayağını sudan çıkarmasına izin vermiyordu. Diğer yandan, sigara içme isteği giderek kabarıyordu. Kapalı bir yere sığınmak ve ıslak pardösünün cebinden sigara paketini çıkarmak için hızlandı. Ama düşündü ki bu yağmurda su ceplerine geçmiş, sigaralar da ıslanmıştır.

Garajın yanındaki kapalı yere gelince garajcının kum torbaları ile suyun önüne yaptığı setten geçti. Pardösüsündeki sular aksın diye bekledi. Sonra, sigara paketini çıkardı. Paketin kuru olduğunu görünce neşeyle gülümsedi. Kibriti almak için elini cebine soktu. Cebi su doluydu. Garaj müdürlüğüne uğradı. İdareci, Periefsa'nın parmakları arasındaki sigarayı gördü. Bir şey sormadan kibriti uzattı. Periefsa, sigarayı yaktı, oturdu. Sigaranın, eskisinden daha fazla tat verdiğini duyumsadı. Dumanı ağzında döndürüyor, dışarı üflemek istemiyordu. Fakat duman, kapalı dudaklarının arkasında yavaş yavaş ölüyordu. Sigarayı ağzına götürdü fakat ateşin, izmarite geldiğini fark etti. Sigaranın ne zaman tükendiğini fark etmemişti. Ayağa kalktı. Yağmur diner gibi olmuştu. Fakat sel olmuş su, caddede hâlâ şiddetle akıyordu. İzmariti suya fırlattı ve kendini garajdan dışarı attı. Caddede, kürekleri ile kaldırımda yol açmaya çalışan çöpçülerden başka kimse yoktu. Periefsa'nın acelesi vardı. Madem sağanak yok, daha hızlı gidebilirdi.

Periefsa, Mohtari DörtYolu'nda, karşı kaldırımda üç genç gördü, bir kadının önünü kesmişler, yüksek sesle gülüyorlardı. Etrafa bakındı. Aniden, onlara doğru gitmeye karar verdi. Caddeye baktı, tamamen suyun altındaydı. Gençlerin gülüşlerini, caddenin öte yanından hâlâ duyuyordu. Gökten bir yıldırım düştü ve Periefsa gençlere doğru yürüdü. Caddenin ortasına geldiğinde gençlerden biri onu gördü, ardından diğer ikisi de ona döndü. Sonra kadın da ona baktı. Gençlerin hiç çekinmedikleri belli idi. Periefsa, yağmurun altında biçimini kaybetmiş pardösüsüne bir göz attı. Kendi kendine, "Değil bu gençler, bir kedi bile senin bu kıyafetinden çekinip korkmaz," dedi. Sonra, gençler onun niyetini anlasınlar diye pardösünün düğmelerini çözmeye başladı. Silahını çekti. Aniden şimşek çaktı, gök gürledi. Üç genç, onlara doğrultulmuş namluyu görünce yerlerinden fırlayarak hızla yan sokağa kaçtı. Gençler kaybolunca, kadının, duvarın kenarında durmuş usulca onu seyrettiğini fark etti. Ansızın, kadının etrafını sarıp, ona dik dik bakan bir kalabalık gördü. Silahını kabzasına

koydu, pardösünün düğmelerini ilikledi ve kadına doğru acele etmeden yürüdü. Ona yaklaştığında kadının dudakları hafif aralandı ve gülümsedi. Başkalarının duymasını istemeyerek kadına fısıldadı: “Ne istiyorlardı?”

Kadın, “Bilmem!” dedi, “geçiyordum, önümü kestiler, saçma sapan şeyler söylediler durmadan.”

Periefsa, "Ne tarafa gidiyorsun?" diye sordu.

Kadın, elini pelerinin altından çıkardı ve kentin kuzey semtini gösterdi. Periefsa, kadının eline baktı; beyaz avcuna, uzun parmaklarına daldı... Eli, siyah bluzun kolundan dışarı çıkmıştı. Kadın, Periefsa'nın bakışını elinde hissetti. Elini usulca pelerininin altına götürdü. Periefsa, "Ben seni götürürüm, tekrar rahatsız edebilirler," dedi.

Kadın bir şey söylemedi. Periefsa, onun yanında yürümeye başladı. Kadının, göz ucuyla onu süzdüğünü hissediyordu. Hiç konuşmadan dört yola geldiler. Orduya ait bir cip, yan sokaktan caddeye çıktı. Periefsa, şoföre durmasını işaret etti. Araba durdu. O, bir şey söylemeden kapıyı açtı. Şoför, "Sipeh Dört yolu'na kadar gidiyorum, sonra Subay Akademisi'ne gideceğim," dedi.

Periefsa, arabaya atladı ve kadına binmesi için işaret etti. O, ikircikli duruyordu. Periefsa, şoföre doğru yanaşarak kadına yer açtı. Kadın usulca arabaya bindi.

Askerler, Yüzbaşı Tedeyyün'ün evine gittiler fakat o evde yoktu. Kardeşi, "Arkadaşlarıyla serseriliğe gitmiş. Genellikle Mobi Dick'e giderler," dedi. Askerler gitti fakat Tedeyyün, Mobi Dick'te de yoktu. Akşama kadar Tahran'ın altını üstüne getirdikten sonra onu, saat tam on birde Hakopyan'ın Kafesi'nde buldular. Yüzbaşı Tedeyyün, askerleri görünce şaşırdı. Etrafa bakındı. Bir asker yaklaşarak "Sizinle işimiz yok. İbrahim'in nişanlısının adresini istiyoruz," dedi.

Yüzbaşı Tedeyyün şaşırarak "İbrahim'in nişanlısı ne yaptı ki?" diye sordu.

Asker, "Bir şey yapmadı. Ama İbrahim Periefsa, nişanlısını görmeye gitti... silahını da alarak..." dedi.

Herkes bastı kahkahayı. Askerler öfkeyle onlara baktı. Ama onların, kahkahalarla gülmeleri karşısında ne yapacaklarını bilemediler. İleri çıkan asker, Tedeyyün'den adresi istedi. Ama o, ne kadar düşündüyse de hiçbir şey anımsamadı. Sadece Demiryolu Meydanı'nın yanındaki bir sokağın adını söyleyebildi. Onu da doğru hatırladığından emin değildi.

Periefsa ve kadın, Sepeh Dört yolu'nda arabadan indiler. Yağmur çiseliyordu. Yağmurun hafiflemesine rağmen, kuzeyden gelen sel caddeyi kaplamıştı. Bir araba Periefsa'nın yanından yavaşça geçti. Periefsa, hızla arabaya yanaştı, kapıyı açtı ve kadına binmesi için işaret etti. Şoför itiraz edecekken, onun askerî elbisesini fark edip kaşlarını çatarak sustu. Araba, suyu usul usul yarak ilerliyordu. Periefsa koltuğa yaslanmıştı. Kadın gülümsedi ve beyaz elini pelerininin dışarı çıkardı. İbrahim'in gözü onun ak ellerine ve uzun parmaklarına takıldı yine. Elini onun elinin üzerine koymak istedi ama vazgeçti ve kafasını sallayıp gülümseyerek onu yanıtladı.

Şehir Tiyatrosu yakınlarında, suyun fazla olması nedeniyle araba stop etti. İndiler. İkisi de dizlerine kadar suya girdiler. Periefsa, kadının caddeyi geçmesine yardım etti. Dört yolun kuzey köşesine geldiklerinde kadının yüzüne baktı, yağmurdan sıırsıklamı. Kadın başörtüsünün ucunu sıktı. Pelerininin kol ağzı ile yüzünü kuruladı. Periefsa usulca, "Yukarıda bir kafe var. Bir şeyler atıştırabiliriz. Hem ısınırız da. Sığınacak bir yer hem," dedi.

Kadın bakmakla yetindi. Yola koyuldular. Kafede, iğne atsan yere düşmezdi. Periefsa, kadını uçtaki masaya doğru götürdü. Kadın etrafa bakındı. Periefsa tezgâha doğru gitti. İbrahim döndüğünde kadın titriyordu. Kocaman bir kahve fincanını kadına uzattı, kendi kahvesinden bir yudum aldı.

Oturmak için bir yer bulduklarında, ikisi de ısınmışlardı. Kadın, dalgın bakışlarla dışarıyı seyrediyordu. Sağanak yeniden başladı. Periefsa ona baktı. Yüzü al aldı, gözleri, gençlerin onu rahatsız ettiği zaman olduğu gibi değildi artık. Kadın, Periefsa'nın bakışını ansızın yüzünde duyumsadı. Gülümsedi. Fakat bakışını hemen yere çevirdi. Ancak fazla dayanamadı. Başını kaldırdı: “Karargâha dönmek istemiyor musun?”

“Karargâha dönmem gerektiğini nereden biliyorsun?”

“Silahın var ya!”

“Silahla eve gidilmez mi?”

“Babam askerdi. Silahın bırakılması gerektiğini biliyorum.”

“Bu akşam, öylesine bir uğramak istedim nişanlıma... Evi, Demir Yolu Meydanı'na yakın bir yerde. Ama sana rastladım.”

“Şimdi ne yapacaksın? Karargâha dönmeyecek misin?”

“Mutlaka peşime takılmışlardır. Biliyor musun ben Muvazzaf Subay'ım. Karargâh dışında hem de silahla... mutlaka başlarını iyice ağrıtmıştır.”

“Nişanlın anladığında ne yapar sence?”

“Önemli değil artık. Sen olduktan sonra, artık hiçbir şey önemli değil.”

Kadın gülümsedi, Periefsa'nın yüzüne daldı ve usulca, "Sence karargâhtakiler şimdi ne yapıyorlardır?" dedi.

“Hiç önemli değil. Ben kaygılı, telaşlıyken onlar hep soğukkanlıdır. Şimdi onlar üç buçuk atıyorlar, ne yapacaklarını şaşırmışlar, ona karşın ben dingin ve soğukkanlıyım. Sen olduktan sonra, karargâhı fırtına alıp götürsün, umrumda değil.”

Kafeden çıktıklarında, caddede kimse yoktu. Yağmur da dinmişti. Çamurlu sular kuzeyden güneye akıyordu hâlâ... Kafenin önünde durmuş, etrafa bakınıyorlardı. Periefsa bir polis gördü, bir köşeye sinmişti ve uzaktan, kaskının ısıltısıyla sigarasının kor ateşi görünüyordu. Kafenin sahibi dışarı çıktı ve kapıyı kapatmaya başladı. İşini bitirince Periefsa'ya el salladı ve güneye doğru yürüdü. Periefsa ve kadın, karanlıkta, kuzeyin yolunu tuttular.

Turuncu Dalga

Caddeler tenhalaşınca yola koyuluyor, şehre göz gezdiriyorum. Biliyorum ki o, kalabalık yerlerden hoşlanır ve yoldan geçenleri seyretmekten tat alır. Ben de kalabalıktan kaçmam. Beni sevenler de var. Ve benim sevdiklerim. Tabii bu, etrafımda dönüp duranların beni rahatsız etmediğini hissettiğim sürece doğrudur sadece. Ya da korkum olmadığını... Mesela bu arkadaş, bu hemşeri, bir yıldan fazladır, ben neredeysem oradadır. Hatta konuşmam sırasında neyi yapıp neyi yapmayacağını söyler ve ben de dinlerim. Adı Hidayet Süleymani ve güzel bir imzası var. İmzasını taklit edebilmem için diyor ki Süleymani'nin i'sini yarım yuvarlak biçiminde çizecektim, Hidayet'in H'sine kadar. Öyle ki, Hidayet'in H'si ve Süleymani'nin i'si ile bir derviş keşkülü yapacaktım. Buna o kadar çalışmışım ki, benimle onun arasında ne zaman bir yazışma olursa tek imzayla olsun, aramızdaki yardımlaşmanın sembolü olarak.

Yağmur yağıyordu ve caddede aceleyle karşıdan karşıya koşanlar vardı hâlâ yahut evlerin sığınağına gidip gelenler. Nem, kapüşonumun içeri sızmıştı ve ıslak yün ve kumaş kokusu dışında başka bir kokunun da beni rahatsız ettiğini duyumsuyordum. Kendi kendime soruyorum “Hidayet Süleymani'ye kefen ve kâfur kokusunu anımsatan koku olmasın sakın?” diye. Yaya kaldırımı ve duvar diplerinden ilerliyordum. Düşmanın bombardımanlarıyla biçimini yitiren şehrin batı yanındaki altı yönlü alandan geçiyordum. Adreslerini ikinci gazetelerinde okuduğum bir mağazanın vitrininin önünde duruyorum: “Baston, yapay bacak, dirsek, bileklik, plastik boyunluk ve... en ucuz fiyatlar ve özel indirimlerle.” Mağazanın ortasında kocaman bir tekerlekli sandalye duruyordu. Üzerinde benim boyumda bir adam olmalıydı sanki. Ben durunca, bir kadın da adımlarını yavaşlatmıştı. Etrafta, ondan ve benden başka kimse yoktu. Kadın, eşyaları teker teker gözden geçiriyor; arada bir parmak ucuyla dudaklarına, ensesine dokunuyordu. Belki, varlıklarından emin olmak istiyordu. Minik yapısıyla diplomasını yeni almış çıtı pıtı bir öğrenciyi andırıyordu. Fazla güzel olmayan sınıf birincileri gibi. Kendi kendime, “Yoldan geçiyor... az sonra çeker gider, beni de rahat bırakır,” dedim. Fakat naylon, şeffaf bir kutu içindeki o yapay gözleri görünce çığlık attı. Yanıma sokuldu, “Affedersiniz beyefendi...” dedi. Bana bir şey sormak istiyordu. İyice bana sokulmuşken Hidayet'in tavsiyesi ile yola koyuldum, yaya kaldırımın kıyısını tutarak yukarıya doğru döndüm. Yolda düşünüyordum da şayet işimde cebren tazminatım ödenerek iş akdim feshedilmemiş olsaydı ve yarınma umutla bakabilseydim, belki de umutsuzluğum ve örselenmişliğimle baş edebilirdim ve hatta Hidayet Süleymani'nin vücudundan bir parça kaybederek yaşamıma bu kadınla, birkaç saatliğine de olsa renk katardım. Fakat sınıf ve mahalle arkadaşımın, bir butikte satış elemanı olmayı devlet memurluğuna yeğleyen ve gençliğimin belli bir döneminde hayatıma bağlanan kişinin tavsiyelerini görmezlikten nasıl gelebilirim?

O, devrimden önce bir ara kayıplara karıştı. Sonradan duydum, tutuklanıp Kızıl Hisar'a¹ atılmış. Çıktığında Devrim olmuştu. O da öylesine namazcı oldu ki şaşar kalırsın. Savaş başlayınca cepheye gitti. Yolda

¹ Tahran'da, siyasi hükümlülerin hapsedildiği bir hapishane

bir iki defa gelip dönerdi ve artık savaşmaya elinin kolunun varmadığını söylerdi ve önceki işi de onu artık açmıyormuş. Epey zaman sonra görüşüme geldi. İşten atıldığını duymuş da geçmiş olsun demeye ya da birilerini görerek beni tekrar işe geri aldırarak istemeye gelmiş sandım. Fakat oturdu ve içini döktü. Gizemli bir sesin bazen onu güneye çağırdığını söyledi. Öyle ki onu çevreleyen hoş bir hüznün kozasından dışarı çıkamıyormuş. Kendi kendine o kadar direnmiş ki, onu öne itekleyen ses yakasını bırakmış sonunda. Sonra evine barkına dönmüş. Bir ara çalışmış, biraz da para kazanmış fakat yine o sesin çekiciliğine kapılmış.

O benimle açık açık konuşur. Ne de olsa biz iki bedende bir canız, içtiğimiz su ayrı gitmez. Sefer ayında, lise, saat on iki ile iki arası tatil edildiğinde, Şemsülimare karşısında bir yerde İsfahan büryanisi yedik ve Bazar'daki camide Felsefi'nin minberini, vaazını dinledik. Asya kupasında, İran-İsrail maçını beraber izledik. Bazen de Sinema Royal ya da Reks sinemasında "Abi-hayat Pınarı" ve "Mahşerin Dört Atlısı" filmlerini birlikte, defalarca seyrettik. Yirmi beş yıllık tanışıklık ve dostluk, az buz değil.

Sonraki görüşmemiz yazındı ve savaş, Tahran'a kadar uzanmıştı. İkindide, ansızın çıkageldi. Kilimi tıraşaya serdik. Mevsim meyveleri ve serin içecekler vardı. Geçmişten lafladık. Lisede sahnelediğimiz oyundan falan... Sonra, geliş nedenini söyledi ve tazminatımdan aldığım parayla sıfır kilometre bir taksi almamızı önerdi.

"Para senden, iş benden," dedi, "istersen kendin de çalış."

"Sözünde duracağına inansam yine düşünürdüm."

"Bak bu kara o karalara benzemez¹, bildiğin gibi değil, meteliğe kurşun atıyorum, vaziyet duman, hâlim harap..."

"Varım yoğun bu üç beş kuruş arkadaş," dedim, "korkuyorum."

"Senin adına taksi ruhsatı vermezler şimdilik," dedi, "fakat ben alırım, sonra, seneye noter huzurunda senin adına kaydettiririz."

"Senin bu sık sık cepheye gidişlerinle Tahran'da taksi işi pek uymaz. Bir varsın bir yoksun ve esnafa karışacağına da emin değilim," dedim.

"Savaş yakında bitecek," dedi, "ben de başkalarına çalışmak istemiyorum. Kendi kendimin patronu olmak istiyorum, kendimin uşağı. Şanslısın, vermişler parayı, azat etmişler, benim gibi olmuşsun; özgür ve başında ağasız paşasız... Yani, günlük alın teri ile ekmeğini çıkaran iki adam. Devlet dairesi, yani dilencilğe bir aylık mesafe."

"Ben taksi şoförü olmak isteseydim bu kadar ders okumama ne gerek vardı," dedim.

"Ekonomik durumlar böyleyken, sen en iyisi diplomalarını su testisine at, çalkala suyunu iç, ha böööyle..." dedi ve bir bardak suyu kafaya soluksuz dikti ve bastı kahkahaya. Hiç hoşlanmadım, gerçi lafı yalan da değildi hani. "Olur!" dedim, başka çarem yoktu. Ertesi günden itibaren taksi bakmaya çıktı. Taksi onun adına yazıldığı gün doğru evime geldi, göz aydınlığı verdi. Günbatımına yakındı. Sofrayı aynalı odaya serdim, oturdum karşısına. Sofrayı mahsus odanın ortasında, iki boy aynasının ortasında kurdum. Önündeki aynada kendi sırtını görünce gözlerinin fırfırlığına şaşıyordu. Hoşuma gidiyordu. Önceleri, öteki odada oturmuştuk ve o, aynaları görmemişti. Bu kez gördüğünde de hakkında ne sordu ne de söyledi. Yemeği getirdim ve "İşte... Allah ne verdiyse," dedim. Yemeğin çoğunu yemiştik ve ben, sonsuza kadar sessiz kalacağımı düşünüyordum. Ve yavaş yavaş, güneyde, mucize eseri karşılaştığı esmer bir kadını anlatmaya başladı. Şimdi düşünüyorum da sanki az önce benim gördüğüm kadına benziyormuş; ince, çıtı pıtı, ayık fakat hüznü gözleriyle...

¹ Azerice bir deyim, "Bu öncekilere benzemez, durum çok kötüdür," anlamında.

Hidayet, “Öyle bir kadını hayatta görmedim, şayet bulursam onun o mertliği, gururuna karşılık feda ederdim hayatımı,” derdi, “Direniş sembolü olarak yapacaksın heykelini, müzeye koyacaksın...” Kadını unutmuştum ki ayakkabılarının takırtısını arkamdan duydum. Hızlandım fakat o yetişti ve yanımda yer aldı. Islanmıştı, benden bile daha ıslaktı. Kendi kendime, “Yolludur!” dedim fakat gecenin o saatinde, yağmurdaki yalnızlığı ikircikli yaptı beni. Bazen olmuştur, takip ettiklerini fark ettiğimde gelirler, benimle omuz omuza yürürler ve konuşmazlar; ben, Hidayet ile aramdaki halveti bozmak istediklerini düşünüyordum diye ya da tenimden bir parça çalmak istediklerini... Bu algılama ve algılandırma, Hidayet’in yaşamımı bu yüzden o yüze çevirebilecek güçteki parmaklarını yitirdiğinden beri güçlenmiştir bende. O çeki imzalayabilecek ve beni yaşama bağlayabilecek güçteki parmaklar. Tabii hâlâ iyimserim çünkü çekin imzalanmasından umudumu kesmedim.

Yağmur hâlâ yağıyordu. Kendi kendime düşünüyordum: Amma inatçı kadın! Ben de biliyorum; insan kerpiç değil, çamur değil, yelde, yağmurda açılakalsın ama her şeyin bir ölçüsü var, hele, özellikle de fizik güçleri daha az olan kadınlar için. “Nefis yağmur! Dünden beri azar azar serpiştiriyor ve azar azar daha da canlandırıyor beni,” dedi. Canlanmayı öyle bir tavırla söyledi ki sandım bana bir çeşit -hani ucunda laubalilik olan- neşe aşlamak istedi. Bu tür düşünce tarzının Hidayet’in buradalığının etkisi ile olduğunu söyledim ve yok olmanın nihayetinde çeki imzalama başarısı, yoksa ben kendim...

O günler, taksiyi almak için senetleri hazırlarken birbirimizle fazla konuşmadan o kendi işini yürütüyordu ve ben giderek mutlaka dengeyi sağlayacak bir şeylerin olduğunu kabul etmeye başlıyordum. Örneğin, idaredaki daimi işimden olmuşum, buna karşılık eski bir arkadaşına daha da yaklaşmışım. Birlikte duyusunu yakalayabilmek az buz iş değil. Bir çeşit coşku duyuyordum. Dünyam düzene girmişti fakat sonra, şimdiye kadar bir yitirilmişlik duygusu ile boğuşup durmuşum. Sonunda işte, gördüğünüz yere gelmişim; kendi gölgemden bile korkuyorum, kaldı ki bu kadın ya kızdan ki yorulmadan, bıkip usanmadan benimle yürüyor. Sessizliğime aldırıyor. Belli ki kendisi de başka bir diyarda seyrediyor. İşte bu düşünce, onun varlığının artık bana acı vermemesine neden oldu. Yavaş yavaş, marşların söylendiği alacakaranlık bir caddeye geldik. Birisi tiz fakat etkileyici bir tınlamayla söylüyordu. Epik bir müzik ve şiir, yağmurlu havada dalgalanıyordu. Az ilerde, uzun ve daracık bir sokağın girişinde, minik ve güçlü ampullerle süslü bir hicleyle¹ karşılaştık. Aynaların kapladığı kocaman bir silindir ki neresine bakarsak bakalım burnumuzdan fazlasını göremiyoruz. Kadın, o mahalleyi ve caddeyi bildiğini bilmeyen kadın, "Duyuyor musun?" dedi, "Güneyin şarkıcılarının sesinde tarif edilemez bir hüznün var, nerede duyarsan gurbet hissi dolar içine, güney hariç." Sonra da başsağlığı ilanını okuyabilmek için kuru parmağı ile fotoğraf sahibinin yüzünün ıslaklığını sildi: "Hidayet Süleymani'nin ölümünün ilk yıldönümü, ölüm tarihi Şubat 1988..." O kadına söylemedim, bu sokakta biri yaşadı ve benim hayatımın haşiyesinden metnine geldi. Beni, neşe ve heyecanla doldurdu ve sonra da ölümcül bir burgaca sürükledi. Ayrıca söylemedim; bu ev, Hidayet'in babalığının evidir ve ben onunla tanışıklığım boyunca zaman zaman buraya gelip gittim ve bu evde asla bir yabancı gibi hissetmedim kendimi ve bu his hâlâ da içimde var.

Yağmur hâlâ yağıyordu ve kadın başsağlığı ilanına dalmıştı. Bir mağazanın tentesi altında durmuş, boynunu hafifçe eğmiş, fotoğrafa ve ilâna bakıyordu ve sonra elinde olmadan daha da yaklaştı ve ilanı yüksek sesle okumaya koyuldu.

“Akrabaları okumadın,” dedim.

¹ Ölen kişi için yakınları tarafından evinin önüne yapılan; silindir biçiminde ve kubbeli, yüksek, dışı renkli boncuklarla, çeşitli işlemlerle süslenen, içine ölenin değerli eşyalarının konduğu, renkli ampullerle ışıklandırılan bir tür anıt.

“Hepsini okudum, Süleymani, Dilaverihah, Eselanzadeh Rezzagi," dedi.

“Bir tire düşmüş Erselanzadeh ve Rezzagi arasında, dikkatlice bak, h ve R arasında," dedim.

“Nereden biliyorsun? Tanıyor musun onları, akraba falan mı?" dedi.

Dün, saatlerce onların evlerinde olduğumu ve bir tire ile iki soyadını birbirinden ayırmak istediğimi fakat elimin titrediğini söylemek istedim. “Selmani veya Süleymani soyadı yabancı gelmiyor bana," dedi, “yıllar önce bu adda bir terzinin yanında çalıştım sanki. Anlarsa senin kocam ya da nişanım olduğunu söylerim. Benim de hayatımın düzene girdiğini görürlerse sevinirler.”

“Hidayet hoşlanmaz bundan," dedim, “Benim de böyle maceralara hâlim hiç yok şimdi.”

“Hangi Hidayet?"

“Benimle olan.”

Sonra sokağın başında durmuş, kendi renkli fotoğrafının çerçevesine dalmış olan Hidayet'i gösterdim ona.

“Haaaa!" dedi, “Benim de çocukken bu tür arkadaşlarım vardı. Konuşmak istediğinde her zaman seni dinlemeye hazır olan, dayak bile atsan hiçbir şey söylemeyen... Anlıyorum.”

Sonra aniden Hidayet'in bir iplikle bir çiviye tutturulan resminden yana döndü. Kaç yıl öncesine ait olduğunu sordu.

“On yıl ve tamı tamına hapishaneden çıktığı güne ait," dedim.

“Şimdi düşünüyorum da sanki o tanıdığım insanın akrabası veya oğlu değil. Ama bu yüz tanıdık. Nerede gördüğümü hatırlamıyorum," dedi.

“Birkaç saniye önce gördün. Orada," dedim.

O sokağın köşesine baktı ve sanırım Hidayet'i gördü. Çünkü gülümsedi ve başını salladı.

“Sizin Hidayet Efendiniz, sizi neden takip ettiğini biliyor mu?" dedi.

“Belki de bir sesin çekiciliğine kapılmıştır," dedim.

“Ne sesi, ne çekiciliği?" dedi.

“Bilmem. Belki de bir işi yerine getirmenin çekiciliği onu benim peşimde sürüklüyor, gerçekten bilmiyorum," dedim.

“Sen ne biçim arkadaşsın, dostsun ki, emin olmak için kendisinden sormadın?" dedi.

Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Hidayet, benim biriyle konuşmaya daldığımı görse ya da birine acıdığını fark etse ansızın gözden kaybolur. Sonra da bana, o çekin altındaki imzasına dair kaygılarını ve tedirginlikleri anımsattı. Yeni tanıştığım o kadına, imzasıyla kaderimi değiştirebilecek birinin peşinde olduğumu kolayca söyleyemezdim ama sonunda söyledim. Ben ona açıklarken belli ki çok şaşırılmıştı, sonra da ansızın gülmek istedi fakat kendini engelledi. Sanki benim için imzadan daha önemli bir şey olmayacağını fark etmişti.

Benim evime yaklaşıyorduk. Caddenin, kaldırıma yakın ışıkları ıslak yerleri ve su dolu çukurları aydınlatıyordu. Bir araba bir çukurdan hızla geçti ve çamurlu suyu sıçrattı. O yaklaştı, ben kenara çekildim fakat onun için ilginç bir eğlence hazırlamayı düşünüyordum. Boy aynalarından ve antik eşyalarından hoşlanırdı kuşkusuz. Merdivenleri tırmandık. Dairenin kapısını açar açmaz ıslak ayakkabılarını eski, kırmızı, mermer konsolun altına fırlattı. Sonra da tüm daireyi hızla gözden geçirdi. Mutfak ve banyonun yerinden oynamış kapı kollarını görünce dehşet içinde bana doğru geldi. Ağzı açık kalakalmıştı. Kendisine izah ettim, bizden yüz metre ötede, dört katlı bir apartman yerle bir olmuş ve birkaç ev ise ağır bir şekilde zarar görmüş ve biz ise patlama

dalgasına tutulmuşuz. Bulaşık makinesinin eğilmiş kapağını kapatmaya çalışırken, "Sen gerçekten sağlıklı mısın?" diye sordu.

"Evet," dedim, "fakat canım hiçbir şey yapmak istemiyor. Bu süre zarfında sadece kapıyı, pencereyi kapatabildim. Dolabın tamiri, duvar ve tavanlardaki çatlakların onarımı ise öylece duruyor, tüm bunlar da duygusal kökten su içen o çekin altına konacak imzaya bağlı."

Odama görünce, "Aman Tanrım!" dedi, "Ben balkonlu odalara aşığım."

Taraçaya açılan bir kapının önünde durduk. Yağmur hâlâ narin ve durmadan yağıyordu. Bir kedi başka bir kedi ile kavga ederek komşu damından benim çatıya fırladı ve kadını korkuttu. O, kendini kenara çekti ve gözü aynaya takıldı ve gözünü alamadı. Ve sonra gözleri fır fır dönmeye başladı, işte beni sevindiren şey.

"Bazen bu iki ayna bana eziyet eder," dedim, "Görüyorsun işte, bu kadar yıl sonra bile üzerine en ufak bir leke düşmemiş fakat bana eziyet ediyor işte."

"Ne kadar güzel ahşap çerçeve," dedi, "ama neden iki tane ve karşılıklı? Burası aristokratların terzihanesi olmasın sakın?"

Güldü ve aynanın ahşap çerçevesine dokunmak için yanaştı. Kireç kabartma ve duvara yapışık olduğunu görünce diğerine doğru yürüdü. Şimdi ikimiz de çerçevedeydik. Yıllar sonra benim alışık aynalarım, benim ve Hidayet'in görüntüsünden başka birini de içine alıyordu. Önce ikiydik, sonra arttık. Kendimizi göz görebildiğince seyrediyorduk. O dönünce tüm kadınlar dönüyordu ve ben başımı çevirince tüm erkekler dönüp onu seyrediyordu.

"İnsan burada yalnız olduğunu hissetmez, gerçekten yalnız olsa dahi," dedi, "Sahi, dünya benimle dolu olsaydı nasıl olurdu? Herkes benim gibi yürüse, benim gibi otursa ve benim gibi dudak bükse?"

"Benim hiç de sevmediğim, işte bu benzerliklerdir," dedim.

"Madem sevmiyorsun ve ben bundan pek emin değilim, öyleyse al gözünün önünden," dedi.

"Ev sahibim," dedim, "aynaları, Kaçarlar Sülalesi'nden olan anasından bin bir yalvar yakarla almış ve benim hatırım için de evinin dekorunu bozmak niyetinde değil. Benim de kaldırıp kırıp atmak için cesaretim yok."

Aynaların önünden çekildi ve "Ufak hüznlerini serp bu muhteşem yatağın üzerine," dedi, "Ha! Az kalsın unutacaktım, benim hiç yatağım yok. Neden öyle kaç çatıp bakıyorsun? Ben, dört yıldır vatanımdan uzaktaydım ve nemli yerlerde yattım. Nemli yerin canı cehenneme, yüreğimi esas parçalayan gurbetti. Her gün inleme, ağlama... Ben yatağa girdim. Senin gömleğini de istemiyorum. Bazı doktorlar, içimi hemen döküyorum diye beni deli sanıyorlar. Birisi bana Şehla, sen de kız mısın, demişti. Yine galiba gevezelik ettim. Sen de böyle dut yemiş gibi durma. Söylesene kimsin, nereden geliyorsun? Her kimsen, gelenekleri pek bildiğin yok. Sakın aynaları düşünüyor olmasın? Ya da o çek? İyi. Madem sen konuşmuyorsun, ben konuşurum. Dinliyor musun? Aha, anladım, imzayı düşünüyorsun. Çekin sahibini ki kendinsin, düşünüyorsun. İş arkadaşın mıydı? Bizim memlekette biri vardı, teyzemin kocasının akrabası sayılırdı. Sel geldi ve varını yoğunu alıp götürdü. Ben çocuktum. Zavallı sanıyordu ki karısı Zayenderud ırmağının dibinde, tası ile tenceresi ile kavurma sebzi pişirmiş onu bekliyor. Sonunda da kendini ırmağa attı, komik değil mi? Konuşmuyor musun? Pekâlâ, konuşma. Ben seni, gözü gönlü tok biri olarak gördüm de misafirin oldum. Biliyorsun, bana unutmam gerekenleri hatırlatıyorsun, eşi benzeri olmayan kadın ve erkekleri... biri ötekinden iyi. Macera, bizim şehrimizin düşmanın eline düşmesiyle başladı. Ne kadar kötü günlerdi. Her iki taraftan bir sürü insan ölüyordu. Birçoğu açlıktan, yılana, böceğe yem oluyordu, gördüm. Açlıktan ölmek için yılan, böcek pişirip yiyenler de vardı. Bu süre

zarfında arkadaşımın evi bir kez kendi kuvvetlerimizin eline geçti. Sonra bir adamla tanıştı, haftada üç öğün kuru ekmekle komposto yerdi fakat buna karşın, mert biriyle birlikte yaşıyor diye arkadaşımın içi rahattı. Sığınmasız bir kadına kötü gözle bakmayan bir adam. Bu benim dostumun talihsizliği idi ki onca yıl savaştan sonra karşısına öyle biri çıktı sadece kâfur kokuyordu. O adam, nem ve kalmışlık kokusuna da kâfur kokusu derdi... Sonraları bir vur kaç savaşında, o adam mecburen kaçtı ve arkadaşım memleketi terk etmek zorunda kaldı. Gecesi gündüzü ağlamak olmuştu. Çoğu da o adam için ve ben anlamadım neden arkadaşım kapı kapı arkasınca arayıp duruyordu canını ona feda etmek için. Hatta yabancı birkaç papaz savaş alanına geldiklerinde, arkadaşım kendini atmıştı onların önlerine ve tanıtmıştı kendini. Bunlar benim kafamı kazıtmışlar, demişti fakat ben bir kadını ve birini seviyorum. Önceleri, özgür bırakılınca geçmişi unutacağını sanıyordu. Adını sanını bile değiştirmişti. Savaş son bulunca, gururla ağlayarak kendi şehrini terk etti ve sonra, hiçbir şeyi ona ait olmayan bir yere vardığını gördü. Hiçbir şeyi yoktu; ne bir koca, ne bir çocuk, hiçbir şey.”

“Dırdırınla kafamı patlattın,” dedim, “dostumun başına şu bela nasıl geldi?”

“O zaman senin de arkadaşın hakkında söylediklerin saçmalık,” dedi, “çek ne demek? İmza ne yani? Melankolikler gibi, olmayan şeyler hakkında konuşuyorsun. Hâlbuki ben sana gerçeklerden söz ediyorum.”

Yüzünü çevirdi, yatak örtüsüne sarıldı, duvara döndü.

“Uyuyor musun?” diye sordum.

“Gözlerim ısınmıştı, ört bakalım...” dedi.

“Düşünüyorum da ben hayatın zorluklarına kolayca boyun eğenlerden nefret ederim,” dedim.

“Canın cehenneme,” dedi, “Aslında ben de senin korku ve evhamlarından bir şey anlamadım.”

Gece, sessiz ve dingindi ve soluklarının düzenli sesini duyuyordum. Yüzü, odanın alaca aydınlığında kaybolmuş, korkmuş yalnız bir çocuğa benziyordu; saatler süren korku ve dehşetten sonra büyüklerinin gölgesinde derin bir uykuya dalmıştı. Şanslı bir kadın olmalı, uyumuş ve benim bu lanet olası kolumun değiştirilmesine tanık olmamıştı. Ben de birçoğu gibi, eksik organımı birileri görsün istemem. Kolu olmayan bazılarının gömlek kol ağızlarını, ceket ya da pardösülerinin ceplerine koyduklarını gördüm. Fakat ben hâlâ alışamadım. Birçok şeye de mesela yabancılara içimi dökmeye alışamadım.

Evet, iyi ki uyudu ve Hidayet’in gelip de benimle bu yitik kadının öyküsünü nasıl yazdığını görmedi. O, her gece gelir ve benimle kendi macerasını gözden geçirir ve her defasında da yeni yeni şeyler anımsatır, sonra güncemi yazar. Benim kalemim ve onun yazısı ile bu beyaz yapraklar her gün biraz daha karararak kabarrır. Evet, iyi ki o görmedi. Çünkü şayet Hidayet bu kadının dostu ile aynı evde kalan adama benziyorsa o zaman bu kadının da sokakta her günkü başıboş dolaşmaları öyle ayarlaması gerekecek ki, Hidayet’in babalığının evinin yanından geçsin ve her an kalbi titresin.

Evet, iyi ki birbirleriyle karşılaşmadılar. Kaybetmiş birini görmek pek de iç açıcı değil. Örneğin ben kendim, bin bela işe girdim. Yirmi yaşımdan, otuz altı, otuz yedi yaşına kadar annemin ve kardeşlerimin ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda bulundum. Tam kendime bir aile kurma fikrine düşmüştüm ki savaş patlak verdi ve tam da yeni koşullara uyum sağlamak isterken, perişan hâlimden dolayı iş akdimi feshettiler. Tazminat paramı bir arkadaşına verdim, arkadaşım bana bir çek verdi ama altına imza atmayı unutmuştu ve beni, kolayca kaybedenler arasına sevk etti, evet bu kadar basit.

Evet, o kadın gerçekten büyüklük etti de burun kılım olmadı¹. Benimle Hidayet -ki geçen yıl birbirimize iyice alıştık- kendi yaşamımızın acısını tatlısını, mesela bu kadının felaketleriyle daha rahat

¹ Farsça bir deyim. Rahatsız ve huzursuz edici olmak anlamında.

karşılaştırabiliyoruz. Bugün o kadını görmeden önce, Hidayet ile bir restoranda baş başaydık. Fakat şu anda bizim bu odadaki yalnızlığımız başkadır. İşte buradadır ki onun sakat teni benim olur ve benim çürümekte olan kemiklerim onun. İkimiz de eksiksiz istek ve uyum içinde birleşiriz ve bizden biri caddelerde yürür, diğeri ise mesafesi kestirilmesi zor olan bir uzaklıkta volta atar. Kadın ve erkeklerle tanışır. Ölüm törenlerinde Fatıha bile okur. Sanki bizim yaşamımızın yansıması işte bu iç içelikmiş. Tabii hâlâ bazı uyuşmazlıklar var ki, ortadan kalkıp kalkmayacağını daha bilmiyorum. Çekiciliğini kaybedecek mi, etmeyecek mi?

Hidayet o gece, sessizliği esmer bir kadın hakkında konuşarak bozduğunda, çek defterini çıkardı ve ona verdiğim para miktarınca benim adıma bir çek yazdı. Çeki verince ikimiz de yarı kalkar gibi olduk birbirimizin yüzünü öpmek için. Fakat sofraya düştük ve katılırcasına güldük. Hidayet'e, "Şimdi iyi bir parti vermeliyiz," dedim. Hidayet, "Ben bu işte yokum... Asla," dedi. Fakat ben hiç beklemeden ayağa kalktım. Sallanarak kapıya kadar yürüdüm. Kapı kolundan sarkıyor gibiydim. Bir müddet ona asılı kaldım. Sonra, gözlerim aynalara takıldı. İleri çıktım. Orada, aynalarda o kadar çok alaca aydın gölge arasında, en açık görüntü ve en tanıdık yüzü, yani kendimi görebildim. Sonra aynı boy bosta, irice kafaları, mahmur gözleriyle yerle gök arasında asılı yaşayan insanlardan oluşan kuyruğu gördüm. Sonra, uzunca kuyruğu gördüm ki aynı boy bosları, irice kafaları, mahmur gözleriyle yerle gök arasında asılı yaşayan insanlardan oluşuyordu.

Bacaklarıma bastırarak ayakta kalmaya ve kendimi tekrar görmeye çalıştım. Bir an için yalnız olmadığını algılayan, ufak fakat adilce bir alışverişte dengenin bir yanında duran ve dengeyi kuran adamı... Fakat görmedim. O adamı görmüyordum. Yani ben, bir an için bile mutlu değil miydim? Acaba on yedi yıl çalışmak ve turuncu bir taksi almak mutluluk değil miydi ki ben görmüyordum?

Gaz tüpünün yanındaki kabinetten matarayı aldım. Ayağım lastik terliklere girmiyordu. Kapı arkasında giydim. Merdiven korkuluklarına yaslanarak kendimi binanın kapısına attım. Biliyordum, Bay Kasemi şimdi kazana ve iç içe girmiş bakır borulara ve borunun ağzından dökülen duru damlalara gözünü dikmiş, bakıyor. Onun şimdiki vazifesi buydu; gece sabaha kadar, odanın köşesinde bağdaş kurmak ve irili ufaklı küplere, taşmasın diye dikkat etmek.

Kendimi evinin önüne nasıl attığımı anımsamıyorum. Zili çaldım ve sokağın ortasına geçtim perdenin arkasından bahçeyi ve sokağı gözlerken beni görsün ve hemen gelip kapıyı açsın diye. Kapıyı tekrar çalmak istedim fakat o karşıma dikilmişti bile. "Ne o, baş mı getirdin sabah sabah?" demişti. "Sana bozuğum," demişti, "ortağım olmadın fakat eski dostunu kolla. Kötü çocuk değil ama ne de olsa ben de bir zamanlar öğretmendirim." Sonra da "O çeki aldın mı?" demişti ve ben Hidayet'in verdiği çeki pantolonumun cebimden çıkardım. Bay Kasemi çeki benden almış ve ışığın altında gözden geçirmişti. "Tarih ve tutarı doğru ve okunaklı," dedi, "İmzası nerde bunun?" Sonra da o değerli kâğıt parçasını gözlerimin önüne tutmuştu. Ben tekrar bakmıştım. Bir kez daha, bir kez daha... Acaba, Hidayet bana oyun mu oynamıştı? Hayır, asla...

Sokaktan çıkınca güneşin arkamdaki caddeden alevler içinde dışarı fırladığını sandım. Ayak hafifliği ve kafa dalgınlığı, gördüklerime inanmama mani oldu. Tan, yeni sökmüş gibiydi. Sanki uzaklardan biri beni çağırıyordu. Korna, korna, ansızın yaya kaldırımına hopladım ve devasa on tekerlekli vincin yanımda durduğunu yeni fark ettim ve bir adam, o yükseklerde, direksiyona oturmuş, bağırarak bana bir şeyler soruyordu.

"Ha?" diye sordum.

Şoför, "Dört yoldan sonraki cadde tek yönlü mü?" diye sordu.

"İştiyak iki yönlü," dedim.

“Bu, hepsinden daha ağırdı. Ben bu yukarıda titredim,” dedi.

“Bomba mıydı füze mi?” diye sordum.

Şoför, "Aşk olsun baba! Bize makara ha?" dedi. Sonra, gözlerimde tekerlekler dönmeye başladı. Dönüyor arkasında sallanıp duran çelik tasma çengeliyle. Yıllar önce rüyamda gördüğüm bir darağacını anımsatıyordu. Şimdi, kapalı gözlerle geldiğim caddeden açık gözlerle geri dönüyordum sanki. Mağazaları, damı, duvarı ve gazete büfeleri o kulak tırmalayıcı ses ve düşman uçaklarının geride bıraktıkları zehirli havayla patlamadan bir dalga oluşturuyor ve ben, o uzunca kâbusta usul usul adım atıyordum ve her şeyi yavaşlatılmış görüyordum. Toz toprak ve koyu duman ortasından evime dönüyordum. Motorcuların gürültülerini ve haykırışlarını duyuyor ve sanki rüyada yürüyordum hâlâ. Birilerini, kazma kürekleri ve devinen sarı kasklarıyla yıkıntıların tepesinde görüyordum. Onlar, yıkıntıların altından çıkardıkları cesetleri sandviç dükkânının yanına, yan yana diziyorlardı. Sonra bir duvar dökülüyor ve ben, kendimi gömülmekten zor kurtarıyordum. Havada, kara bir çadıra dalgalanıyor. Bir ağaç dalından damlayan kanıyla bir el, göğsüme aşağı sarkıyordu. Birinin parmaklarını havada tuttum. Hidayet'in parmaklarına benziyordu. Firuze taşlı yüzüğü Hidayet'in değildi. Benim kendi yüzüğüme benziyordu; yıllar önce esmer, çıtı pıtı bir kadın, Şiraz'da bir vitrini seyrederken satmıştı bana.

Şimdi, Hidayet'in sofranın başında oturduğunu ve aynaya yaslandığını düşünüyordum. Teybi açmıştı ve sigarası tablada tütüyordur diye düşünürken evime geldim. Billura benzer merdivenlerden tırmandım. Cam kırıklarıyla dolu iki merdiven aralığını geçtim. Sonra, kapının kolunu tutup çevirdim. Kapıyı çaldım, tekrar, tekrar. Kapı, menteşeden ansızın ayrıldı ve ben de dehşet içinde kapı ile birlikte hole düştüm. Teyp çalıyordu. Sigara, tablada tütüyordu. Her şey tam düşündüğüm gibiydi. Hidayet'e, "Buna sabuhi denir, değil mi?" dedim. Sonra da "Dışarıda neler olup bitiyor, haberin olmasın daha iyi," dedim ve sofrada karşısına oturdum, kadehleri doldurdum. “Bu defa eşlik edeceksin, yarı yol dostu istemem,” dedim. Gözkapaklarının arkasından bana baktığını duyumsuyordum. Ben de uzunca bir bakış attım yüzüne. Saçı başı bembeyaz olmuştu. Pembe, beyaz derisi mehtap akıydı, etli dudakları ise mora çalıyordu. Kendimden geçtiğimi, gözlerimin ley ley çaldığını ve onun canının, bana yanıt vermeyi çekmediğini sandım. Aynaya dönmesini ve benim düş görmediğimi söylemesini istedim. Ya da düşteyim ve onda hiçbir değişiklik olmadı. O dönmedi. “İkimizin de ikirciklikten, şüpheden kurtulmamıza yardım ederim,” dedim ve yüzünü aynada göreyim diye yan çevirdim. Kafasına gelen basınçla, burun suyu aynaya sıçradı. Ağzından ve burnundan bir buhar ve bir yaşam belirtisinden bir soluma aynada görünsün, görünmedi. İlk yerine çevirdim. Doğru otursun diye arkasına bir yastık koydum.

İnanmıyordum. Hidayet'in kalbinin ve beyninin bir patlama dalgası ile durduğuna hâlâ da inanamıyorum. Keşke Hidayet ile ilgili çek imzalamak, alışveriş gibi kaygılarım olmasaymış. O, benim en dost yoldaşımdı. “Yorgun musun?” diye sordum. Yanıt vermedi. “Uygun derinleşmeden söylemeliyim sana, hayat çok itibarsız olmuş, herkes kendi çıkarı peşinde olmalı. Seninle dostuz, iki tende tek can. Pekâlâ, şimdi parmaklarını ver ki bu çeki imzalayayım. Aha işte bu kalemi al ve şimdi parmaklarını çevir. Her zaman alışkın olduğun gibi, yarım yuvarlak çizgi i'nin sonundan H'nin başına doğru.

Kimse inanmıyor. İnanılacak şey değil, şayet ambulans sireni ve polisin uyarmaları sokakta duyulmamış olsaydı ben çeki imzalatmıştım. Odanın köşesinden, bahçenin ve caddenin bir bölümünü görebiliyordum. Polis, evleri boşaltalım diye hoparlörlerle bağırıyor. Hidayet'i görüyordum, hâlâ sıcak olan parmakları çekin üzerinden kaymış ve ben onun, "Ben buradayım, sen git, dön," dediğini anlıyordum. Hızla merdivenlere koştum. Kapı kilidi inatlaşıyordu, ansızın bir patlama beni, bir demir parçası ile birlikte caddeye fırlattı. Ansızın hayatıma fırlayan o kadın gibi ki anlamadım kimdi ve nereden geliyordu...

O kadının yaşıyıp yaşamadığını da bilmiyorum. Bir gece benim evimdeydi. Sabah erkenden göz kırptı ve kalkıp yatakta oturdu. Sanki bir kâbustan uyanmış ve nerede olduğunu algılayamıyor gibi etrafına bakındı. Sonra kalktı, aynada elini yüzünde gözünde gezdirdi. Ben yerde, kırk yamalı yorganda yatıyordum. Yorganın altından elimi tutmaya geldi. Muzurluk yaptım, bıraktım elimin peşinde gezinsin. Kapalı gözkapaklarıma dalmıştı, elini yorganın altından dışarı çekti. Bir göz attı ve sonra uyandığından emin olmayan biri gibi kahvaltı yapmadan evimden çıkıp gitti ve sanki hiçbir zaman yoktu. Ardından hiçbir iz bırakmayan bir yağmur gibi. O koku ve o his...

Kalmış olsaydı, ona annem ve kız kardeşlerimden laf açardım ki nasıl şehrin bir köşesinde bu bombaların ve füzelerin belasına katlanıyorlar. Hidayet'in anne babasından söz ederdim ki o gün polisler ve diğer görevliler onu benim evden dışarı çıkarırlarken, cebindeki makbuzları, senetleri babasına verdiler ve o, ben yatarken defalarca beni ziyarete geldi fakat hiçbir zaman senetlerden söz etmedi. Hatta kırkında evlerine gittiğimde, babası, Hidayet'in benden başka birinden taksi için para almadığını biliyordu. Ben hiçbir şey söylemedim ve o adamlar kadın, benim bandajlı omzuma hayretle baktılar. Pek de hoşuma giderdi sonsuza kadar orada oturmak ve onların fır fır dönen gözlerine bakmak. Hidayet'in babası yoruldu, gidip bir bavul getirdi ve kapağını zorlukla açtı. Hidayet'in olduğunu söylediği yığınla kâğıdın ortasından oğlunun yaşamı ile ilgili birkaç epik şiir verdi bana. Ayrıca, onun günlük notlarından birkaçını bana okudu. Yazılar öyle sade ve içtenlikliydi ki sanki yazarı biliyordu sonraları benimle sırdaş ve munisim olacağını. Hidayet'in babası yazıları önüme tuttu ve "İyisi size ait olan şeyler bizim evde kalmasın," dedi. Ve ben, tümünü ceketimin cebine soktum ve evlerinden ayrıldım. Arkadaşlık, dostluk karşısında paranın ne önemi var? Fakat o çekin imzalanması önemliydi, o menus hatıra...

Notları defalarca okudum. Rüyama bile götürdüm. Orada, Hidayet ve bir köy öğretmeni var. Kadının yüz hatları aklımda değil öyle uçar kaçır cinsten ki... Belki de hiç görmemişim. O kadın, Hidayet'i bir ırmağın bol ağaçlı kıyısında takip eder. Hidayet de sanki içinden bir ses duyuyor gibi kadını izler. Bu düş beni hâlâ düşündürür. Bir uyarı gibidir; hamam ve park arkadaşımı, bu kalabalık ve savunmasız şehirde yalnız bırakmamalıyım. Belki hep imzasını taklit etmeliyim, değerli hatırasını tamamlayayım diye. Hidayet Süleymani'yi küçük ve kırık yazmalıyım, sonra bir yarım yuvarlakla i'nin sonundan H'nin başına kadar dönmeliyim.

Kenizu

Kenizu ölmüştü. Meryem caddeye indiğinde, “Tevekkülü” meyhanesinin adamlarını gördü; bacağı su arkından dışarıya, caddeye sarkan kadını çekiyor, gülmekten katılıyorlardı. Meyhane, Meryem’in okulunun önünden geçen caddede idi. Okul zili çalınca çocuklar caddeye dökülürdü. Yöre kasabalarının kadınları, dolu fileleriyle pazardan gelir, meyhanenin yanından geçerken tükürür, yollarını değiştirirlerdi. Meyhanenin önünde, geniş, toprak bir meydan vardı. Günbatımlarında, adamlar, o meydanın çevresinde öbek öbek olur, oturlardı. Şişenin ağzını, ayasıyla temizler, bir kese kâğıdı dolusu fıstıkla günün yorgunluğunu çıkarırlardı.

Meryem, adım atacak gücü olmadığını duyumsadı artık. Sanki içinde bir şey kabarıvermişti. Meydandaki adamların elleri kadar büyük bir el gırtlığını sıkıyordu. Gözleri yanıyor, tuhaf bir kaygı canını acıtırıyordu. Kalabalık, her an artıyordu. Bir adam, yüksek sesle parmak şıkırtıyor, diğeri ise kalça kıvrıyordu. Birkaç kadın da ötede duruyor ve sinsî bir alayla gülüyordu. Pazarın hamalları, cinler sanki onları haberdar etmiş gibi, toprak renkli çuvalları ile peydahlandılar. Hepsi de sırtıyordu ve gözleri parlıyordu. Güneş yakıyordu. Sahile vuran dalgalar uzaktan duyuluyordu: “Okuldan çıkınca dosdoğru eve gel, kandırdık kız, burası tekin yer değil.”

Bu, annenin sesiydi; çulunu, çuvalını, pılımı pırtısını toplamış, şehre yeni gelmişti. Kasaba deniz kıyısındaydı. Meryem, her sabah erkenden, heyludan¹ dönen balıkçıların sesiyle kalkar ve kasabanın diğer çocukları ile birlikte şehre inerdi. Anne, denizden ve büyükannenin keçilerinden dertliydi.

“Hava bir fısırdasın, deniz aha yatağıma girer, Cehaz’da yaşasak daha az dalga yeriz.”

Anne, büyükannenin sıska keçilerinin çenelerini yakalayıp kıvrıp burardı. Nacaklarla, pazenin² boynuzlarına ver yansın eder, sonunda da saçlarını çeker, başlardı söylenmeye: “Vah seni vah bubası ölesice...”

Keçiler, fırlak kaburgaları, sıska ve cansız bacaklarıyla ipe serilmiş çamaşırları çiğner ve anne fark edene kadar delik deşik ederdi. Büyükannenin ahusu, masum ve sessiz, bir köşede durur anneyi izlerdi.

“Herre... ne kadar uzun... beri çek...”

Kenizu, çiçek ve lığ kokan bol çiçekli gömleği ile yerde sürükleniyordu. Lığ kokusu bütün meydanı kaplamıştı.

Kenizu, uzun boyu, ela gözleri ve çikolata cildi ile sokaktan geçerdi. Hoş kokusu, dört bir yana yayılırdı. Şehrin adamları, sanki onun kokusunu izler gibi sokaktan geçerlerdi ve gün boyu annenin bağırtısı yükselirdi. Elinde süpürgesi ile kapı ağzında dururdu: “Ne o zırt pırt sokaktan geçiyonuz? Ne istiyonuz burdan?”

¹ Körfez’de kış gecelerinde yapılan balık avı. (Yazarın notu)

² Uzun boynuzlu bir çeşit koyun. (Yazarın notu)

Anne, bağıarak babanın yakasına sarıldı: “Burayı sana hangi pezevenk kakaladı? Söyle! Söyle ki yedi sülalesini koyayım karısının avucuna!”

Kasaba, büyükanne, onun ahusu ve açlıktan kaburgaları dışarı fırlamış keçileriyle yalnız kalmıştı. Onlar, şehre keçiler bir daha pirinç tencerelerinin kapağını kaldırmazın, unu yemesin, karınları ansızın şişmesin ve anne, nacakla hem onlara hem kendisine ver yansın etmesin; dalgaların sesinden ve kasabanın ışıksız karanlık gecelerinden korkmasın diye gelmişlerdi. Komşularının kim olduğunu bilmeden şehre gelmişlerdi; bir tek karşı komşu, Kerbelai Bağır, ki o da annenin amansız çığlıklarından dermansız düşmüştü, onunla birlikte polise, karakola giderdi. Şehir kasaba gibi değildi ki insan, pencere parmaklıklarının arkasından dalgalarının damlacıklarına dokunsun, ya da büyükanne ahusunun yanında otursun ve hâlâ okulda yediği cetvelinin izini taşıyan avucunu ona gösterebilir. Şehrin denizi uzaktaydı ve dalgalarının sesi insanı hüzünlendirirdi. Keçilerin sesi yoktu, büyükanne okuduğu ezgiler de... İnsanın yüreği üzüntüden çatlar şehirde.

“Ne diye oturmuşsun pencerede? Buranın şehir olduğunu anlamıyon mu; başlarına yıkılası, görmüyon mu o şıfıntı geçiyo?”

Anneye aldırıksızın parmaklıklara yapışmıştı. Uzaklardan, bir çift tanıdık ve masum göz gelirdi. Sanki büyükanne ahusuydu; hüzünlü ve dertli ve gözlerinde bir damla gözyaşıyla -ki hep yuvarlanırdı fakat damlamazdı- onları görmeye gelirdi, Annenin eşyaları kamyonete gülerek nasıl yerleştirdiğini görsün, ki büyükanne eğilmiş beliyle nasıl durmuş ve ağlıyor. Ahu, durmuş seyrediyordu. Sürmeli bakışları tüm kasabayı kaplamıştı ve keçiler, anneden uzakta duruyor ve bavullara hasretle bakıyorlardı. Denizin köpüklü dalgaları göğe yükseliyordu. Ahu bakıyordu, mazlum ve tanıdık fakat o babanın direksiyona geçtiğini görmüyordu, pılsını pırtısını toplayışını da; anne, büyükanne ile vedalaşmıştı bağıırıyordu: “Ohooy! Neden donakalmışın? Gelmeden havaya mı girdin?”

Anne onu aşağı indirmiş ve pencereyi sertçe kapatmıştı.

“Yine sokağa gitmişin? Köylü! Burası şehirdir! Şehir! Cofre¹ değil ki! Adam olmak istemiyon mu?”

Sokağa çıkardı, sokak dar ve boğuktu, ayağa bulaşan çamuru, kasaba toprağı gibi yumuşacık olmayan toprağı vardı. Ayağını kaldırıncı kendi ayak izini görebilmek, parmağı ile pazenin ayak şeklini çizmek için ve büyükanne ahusununkinin de... Giderdi, uzun boylu ve esmer olanı görsün; iki tanıdık sürmeli gözleriyle: “Selam!”

“Selam iki gözüm!”

Pencerelere göz atar, elini Meryem’in saçlarında dolaştırırdı. Bazen eğilir, onu öper bağrına basardı.

“Bu çikolatayı nerden getirdin?”

“O... o kadın... verdi bana.”

“Hangi karı?”

“O ki... hani sanki a... sokaktan geçer ya.”

“Kız seni babasız! Orosulardan şey mi alıyon?”

Anne üzerine çullanmış, etini süpürgeyle çürütmüştü.

“Bizim, köyde bir ahumuz var!”

“Ne hoş!... adı ne?”

“O ahu, adı yok ama çok iyi, sizin gibi... yani... gözleri...”

¹ Güneyde, Buşehr kentine yakın bir kasaba (Yazarın notu)

Meryem, büyükannenin ahusunu severdi, ahu gölgelik bir yerde oturur ve hüznü dolu gözleriyle dünyayı kollardı.

“Diyorum ki... sizin adınız ne?”

“Adım Keniz’dir... Keniz¹.”

“Demek adın ahu değil, ha?”

Sokaktan geçtiğinde kokusu eve dolar ve onu cam kenarına çağırırdı.

“Ne konuşuyon kendi kendine?”

“Salâvat okuyorum!”

“Ne için?”

“Koku için!”

“Fesuphanallah! Her hoş kokunun Salâvatı mı olurmuş kız? Mohammedi Çiçeği’nin² kokusu değil! Bir orospunun kokusu o... git de derslerine çalış!”

Bazen sokaktan geçtiğinde, Anne, bahçe kapısını gürültüyle kapatır, kapının arkasına çömelirdi. İlk günler anne, birkaç kez karşısına dikilmişti: “Namussuz seni! Burdan defolup gitmelisin!”

“Harçlığımı ver ki namussuzluk yapmayayım.”

Kenizu’nun elleri titrer ve gözlerinde yuvalanan gözyaşı kendine yol açardı, kayar; ince, büzülmüş dudaklarının köşesine gelirdi.

“Anne! Harçlığımı verir misin?”

“Kimin harçlığımı?”

“Onun...”

“Anneciğim o iyi biri değil!”

“Neden anne?”

“Hanımdır, hanım... anlıyon mu?”

“Ama öğretmen hanım da hanım...”

“Değil anneciğim, o namussuz.”

“Namussuz ne demek?”

“Eeeh! Ne kadar çok soruyon... yani yüz tane kocası var, yüz taneden de çok, dünyanın tüm erkekleri onun kocasıdır.”

“Baba da mı?”

“Baban da istese o da!”

“O zaman neden gitmiyor onun evine harçlığını versin?”

“Kız bırakcan mı yemeğimi pişireyim ha? Haydi çık, çık dışarı duman gözlerini yakacak...”

İçki kokusu, denizin kokusuna karışmıştı. Yerden yükselen sıcaklığın henirtisi³ alazlanıyordu. Köpekler uzun burunları ve ince sıska bacakları ile meydanın köşesindeki çöplerin arasında dolaşıyordu. Kadınlar ortada yoktu. Kalabalık, Meryem’e yaklaştı. Meryem de kalabalığa yaklaştığında, bir adam elindeki içki şişesi ile Kenizu’nun başucunda duruyordu. Herkes sırtıyordu. Adam, şişesinin dibine hızla vurdu. Mantar Kenizu’nun bacaklarının üstüne düştü, aşağı yuvarlandı. Kalabalık keyifle güldü. Adam şişeyi kalabalığa ikram eder gibi kaldırdı: “Buyurun! Sabaha kadar eğlence var.”

¹ Farsça. Kadın köle.

² İran’da bolca yetişen yaban gül, esansı yapılır, kurutulur, yemeklerde kullanılır.

³ Azerice. Sıcak hava esintisi, tandırdan veya yerden kalkan sıcak hava dalgası.

Ve şişeyi ağzına dayadı. Teri, çenesinin ve ağzının çevresine akıyordu. Kalabalığın, ağızlarını büzerek çıkardıkları ses ve gülüşleri meydanın sıcaklığını bir kenara itiyordu. Şimdi yarılanmış şişeyi Kenizu'nun başucunda tutuyordu: "Şimdi gusül veririm... gusül!"

Şişeyi boşalttı. Kalabalık eğilip doğruldu, çalkalandı. Yüzler, uzaklara, daha da uzaklara geriledi. Sadece bir sıra sarı ve iri diş, fırlak iki göz irileşiyor, irileşiyor ve ona doğru geliyordu.

-- Şimdi yıkılırım, rezalet, burada düşerim ve günbatımına kadar ayaklar altında paramparça olurum, keşke anne de burada olsaydı, keşke olsaydı. --

Genzinde bir şeyler yanıyordu. Annenin, tombul, ağır ellerini özledi. Annenin, keçilerini, onların burnunu buran, kasaba jandarmalarını karakola tepıştiren kalın ellerini. Ağızlar kımıldıyor ve Meryem kendini zor tutuyordu.

"Yapma babam, günah ya!"

"Yazık olmuş. Fena parça değilmiş. Ama bu kör olası içki."

"Bu, hepsinden önce bozuldu."

"Yapma baba yapma, işte seninle ben bozduk onu."

"Fatiha, el-fatihaaa! Tartışmayın lan bir orospu için."

Kenizu'nun kolları kımıltısız, iki yana düşmüştü. Boynunda yazılı adlar sanki irileşmişlerdi.

"Boynuna yazdığın bu adlar kocalarının mı?"

"Değil iki gözüm, dostlarımın."

"Annem yüz tane kocan olduğunu söylüyor."

"Annen doğru demiyor!"

"Dostlarımı çok mu seviyorsun?"

"Evet... İyi adamlardı, iyi adam çok az bulunur."

"Benim adımlı da oraya yazar mısın?"

"Senin adını aha şuraya kalbimin üzerine yazarım."

İçki kokusu her yanı sarmıştı, denizin uğultusuysa Meryem'i kaygılandırıyordu. Kurumuş tuz kaplı yer, kalabalığın ayağı altında zorla soluyordu. Bir hamal gömleğini çıkarmış, sıkıyordu. Birkaç kişi soyunmuş, gömleklerini gölgelik yapmıştı. Adam Kenizu'nun başını yıkamış, içki şişesini onun eline vermeye çalışıyordu.

"Ne o, buzdolabının etrafında dönüp duruyon?"

"Buzlu su yapıp dama götüreceğim."

"Aferin!"

"Diyorum ki, yatak? Yatak sereyim mi?"

"Hayır. Hava nemli, ıslanır."

Haziran ayıydı. Şehrin geceleri damda geçerdi. Işık kümeleri karanlığı bir kenara iterdi. Arada, bir çocuğun gülüşü karanlıktan geçer, Meryem'in kulağına ulaşırdı. Şehrin geceleri, sıkıcı ve oyunsuz geçerdi. Kasabanın hoş geceleri vardı. Güneş çekilince annelerin sesi denizin gavyasına ulaşırdı: "Hey... hey... Moniru, Meryem'e seslen, yarı gecedir, bombek¹ yiyesice ... hey... hey..."

Çocuklar istemeyerek çıplak ve ıslak, denizden koparlardı. Kasaba, gece geç vakitlerde, yumuşak toprak kümelerinde oturmuş ve Tengistan'ın yiğitlerini anlatan adamların sesiyle uyurdu. Şehrin geceleri sıkıcıydı.

¹ Köpekbalığı (Yazarın notu)

Meryem termosu dama çıkardı. Tuzlu deniz kokan rüzgârın hafif esintisi yüzüne çarptı ve o serinledi. Gökyüzü yıldız doluydu. Parlak bir yıldız kasabanın tepesinde duruyor ve göz kırptıyordu. Tanıdık gülüşme sesi onu, onların damlarını diğer damlardan ayıran duvarın kenarına çekti. Parmak uçları üstünde yükselerek göz attı. Bahçeyi bol ışıklı bir lamba aydınlatıyordu. Dört adam, halının üstünde, kertenin¹ etrafında oturuyordu. Kenizu, altın renkli uzun bir elbise giymişti. Siyah, dalga dalga saçlarını iki yanına bırakmıştı. Dirseğini şişman bir adamın dizine koymuş, yoğurt kaşığını onun ağzına götürüyordu. Yanında boş bir bardak duruyordu. Adam, bardağını Kenizu'nun ağzına yanaştırdı. Kenizu onu bir solukta içti. Adam onun saçlarını okşadı: “Yarasın... yarasın...”

Meryem'in başı döndü. Şakakları zonkladı. Gözleri karardı ve sisin ortasında Kenizu'yu gördü. Kenizu kalktı, vücudunu kıvırdı. Bardağı alına koydu... Sanki uzaklarda birisi şarkı söylüyor, parmak şıkırtıyordu. Kenizu, sisin ortasında kıvranıp duruyordu. Yıldızlar, yılankavi gidiyorlardı. Meryem soğuktan titriyordu. Gözlerini sıkıca kapatıp açıyordu. Kenizu adamlardan hangisinin önüne gelse eğiliyor, onlar ellerini pantolon ceplerinden çıkarıyor ve Kenizu'nun yakasına sokuyorlardı. Meryem düşmemek için duvara tutunuyordu. Ağzı acı bir şey tadıyordu. Sanki birisi çekiçe kafasına vuruyordu. Dünya, balık kılçığı gibi gırtlığına takılmıştı. Her şey, bu sabaha göre çok farklıydı. Sabahleyin başında deniz mavisini çadırı vardı. Salınarak geliyordu. Meryem karnesini almıştı: “Aslan mısın tilki mi²? Ha?”

“Aslan!”

“Kaçınıcı sınıfa geçiyorsun?”

“Dört.”

“Aaa! Aferin, oku, okumaktan daha iyi bir şey yok!”

“Sen okudun mu?”

“Hayır... kimsem yoktu ki...”

“Öğretmemi ister misin? Kolay, çok kolay.”

“Geçtir artık, kara gözlüm, olmaz.”

Kenizu, şimdi uzun, altın elbisesi ile oynuyordu. Parmaklarını havada şıkırtıyor ve adamlar çevrelemişlerdi onu. Minik, altın renkli bir balık gibiydi, bombekler sarmıştı etrafını ve o nereye kaçacağını bilmiyordu. Deniz durgundu ve o, dalgakıranın kenarında oturuyordu. Deniz, gümüş pullarıyla güneşte parlıyordu. Küçük dalgalar denizin göğsünden kalkıp geliyor, Meryem'in ayağının altında dağılıyordu. Küçük altın balık, dalgakıran kenarında oynuyordu. Başını sudan çıkarıyor, havada yaylanıyor, yeniden derinlere dalıyor, bir an sonra kendini yüzeye çıkarıyor, kımıl kımıl dönüyordu. Ansızın gelen bombeklerden habersiz... Ve sonra deniz, kızıla boyanıyordu. Bombeklerin ağzı hep oynuyordu, hep kanlıydı... Şişman adam Kenizu'yu öpüyordu. Çenesi oynuyor ve ışık, fırlak gözleriyle her şeyi açığa vuruyordu.

“Keşke karanlık olsaydı. Cereyan olmasaydı hiç. Yaaa Eşk Efendileri!³ Ne olur, deprem olsun, deprem olsun ki her şey dağılsın.”

Gözlerine ansızın yıldızlar dolmuştu ve kafası duvara çarptı: “Sinema dikizliyon ha?”

Annenin ağzı köpürmüştü. Bal renkli, sert bakışları Meryem'in gözlerine düşmüştü. Şimdi anne topuğunu Meryem'in ayak parmakları üzerine koymuş ve tüm ağırlığıyla topuğuna yükleniyordu. Meryem'in

¹ Azerice. Bahçede ve tarlada etrafı tuğla veya keresteyle sınırlanmış, ağaç, çiçek vb. şeyleri ekmek ya da dikmek için ayrılan kısımlar.

² Başarılı veya başarısız olma anlamında Farsça bir deyim.

³ Cofre'de bir yatır. (Yazarın notu)

ayağı yanıyordu: “Beni bedbaht etmek mi istiyon ha? İcki içip orospuluk etmenin dikizlenmesi mi var, hani seni babasız?”

Ve sonra saçlarını kavradığı gibi eline doladı. Meryem onunla sürükleniyordu.

“Sana gösteririm, öyle bir şey yapıyım ki kitaplara geçsin...”

Meryem, yığılmış, korkuyordu. Anne, onun saçlarını çekiyor ve merdivenlerden aşağı sürüklüyordu. Dünyanın sonu gelmişti sanki.

“Burada kal ki yılanlar gözlerini oysun!”

Ambar, karanlık ve daracıktı. Boğuk ve durgun sıcak havası, kepeklenmiş un ve pirinçle karışıyordu. Karanlık ve yılanların sürünme sesi... sssss... sssssss... Sanki bir şeyler kanat çırpıyor, kavsi yumuşacıktı, zifti andırıyordu. Elinin altına sokuluyordu. Duvara sığındı... Şimdi yumuşacık bir şey, elinin üzerinde yürüyordu. Meryem soluk alamıyordu, yüzü ıslaktı ve sesi çıkmasın diye dudaklarını ısıırıyordu... Ellerinden yukarı tırmandı, ince kara... büyüdü... büyüdü ve tüm ambarı kapladı... kemeri etrafında dolandı ve dudaklarına uzandı... sarhoş, şişman bir adamı andırıyordu; çirkindi ve onu boğmak istiyordu... çığlık attı... Gözlerini açtığında, damda yatıyordu. Baba başucunda ağlıyor, anne nargile içiyordu. Yıldızlar, gökyüzünde avareydi... Babanın gözyaşlarıyla yıldızlar damlıyordu: “Oturup zırlama... bağıri beter çatlar...”

Ana sevecendi. Eliyle alnını okşuyordu, kaldırdı ve bir bardak tutuşturdu eline: “Altın dökmesidir¹.”

Sabahleyin çamurlu sokakta oturuyordu. Sanki bir şeyleri yitirmişti: “Gözüm! Oynuyor musun?”

Kenizu’ydu, beyaz çadırası ve şiş gözleriyle... Meryem ona bakmadı. Sanki utanıyordu.

“Ne oldu gözüm? Anan nerede?”

“Çarşıda?”

“Halin hoş değil galiba!”

“Bir daha...”

Meryem ansızın ağlamaya başladı ve Kenizu eli ayağı dolaşarak sordu: “Ne olmuş? Ne olmuş? Bir daha ne?”

“Bir daha o elbiseyi giyme.”

“Hangisi?”

“O altın renklisini... dün geceğini... Ben... ben damdan...”

Meryem’in hıçkırıkları sokağın diplerine kadar ulaşıyordu. Kenizu, tüm yaşamı, depremle alt üst olmuş biri gibi, kendi içine yıkılmıştı.

“Tamam... tamam... öyle değil... yani hep değil... bazen...”

“Yapma... hiçbir zaman yapma... sonra... Anam... diyor ki... sen, sen iyi biri değilsin. Herkese diyor... ben senin harçlığını veririm, bir tuman fazladan alırım babamdan... kumbaram da dolu... parayla doludur...”

Kenizu, ağlayarak uzaklaşmıştı.

Mahalle çöpçüsünün sesi geliyordu ve arabasının takırtıları... Osuran bir sarhoşun sesi geliyordu ve osurdukça parmaklarını şıkırdatıyor ve kalçalarını sağa sola atıyordu.

“Kenara çekilin, yol verin, meyyiti² kaldırmalıyız.”

“Bu meyyit değil ki.”

“Ya nedir? Dirisi insan değildiyse ölüsü meyyittir.”

¹ İran’ın güneyinde bir gelenek; korkanlara rahatlama için, altın üzerinden akıtılan su verilir. (Yazarın notu)

² Arapça. Cenaze, ölü.

“Denize atın!”

“Denize yazık!”

“Şimdi denize yazık ha? Sen değil miydin günü gününde peşine takılıp koklayan?”

“Sen de koklardın.”

“Baba hepimiz yapardık, şimdi on dakikaya kalmaz kokar.”

“Kuru tahtaya dönmüş, nasıl kaldıracaksın?”

“Ben... Kendim kaldırıyorum.”

Sarhoş adamın sesiydi; adam, Kenizu’nun ayaklarından tutmuş, yalpalayıp sallanarak çekiyordu. Kenizu’nun bir tutam siyah, ıslak saçını alına yapışmıştı. Beyaz ve ince dudakları sıkıca kapanmıştı. Bir diken dalı saçlarına takılmıştı. Boynuna yazdığı isimler aklaştıran tuz tabakası altında kalmıştı. Kenizu’nun boynu yana düşmüş, iri ve yakın gözleri Meryem’i seyreliyordu sanki. Sanki Meryem’den bir şeyler almak istiyordu.

“Bayramın kutlu olsun, nerdeydin ortalıkta yoktun?”

“Cofre’ye gitmiştik, bayramın kutlu olsun.”

“Büyükannenin ahusu nasıl?”

“İyi... Gel sana diken getirdim, Eşk Efendi’nin dikenini.”

“Diken mi? Niçin?”

“Yiyenin diye, sonra tüm dileklerin olur.”

Kasabaya, Eşk Efendi’nin dikenlerini toplamaya gitmişti; Kenizu’yu ‘bu yaşamdan’ kurtarması için Eşk Efendi’ye yalvarmaya...

Güneş battı batacaktı. Yatırda kimseler yoktu. Anne mum yaktı ve dua okudu.

“Anne ne okuyorsun?”

“Herkesi dua.”

“Herkesi?”

“Evet. Tanrının tüm kullarına.”

“Günah değil mi?”

“Kızım dua okumanın günahı mı olur!”

“Öyleyse bana da mum ver.”

“Al! Yaktığında Salavât getir.”

Anne keyifliydi.

“Sen ne okuyon?”

“Dua.”

“Kim için?”

“Bu hayattan kurtarsın diye.”

“Kimi?”

“Onu...”

“Kızım dünya aç dilencilerle dolu, onlara okusana!”

“Öğretmen hanım diyor ki o da muhtaçtır, dilenciler gibi.”

Kenizu düşmüştü ve mazlum, yakın gözleri Meryem’in canını acıtıyordu.

“N’apım? Hiiiç... Hiçbir şey... keşke gözlerini kapatsalardı... hayır, ana anlar; bir şey yapsam anlar gelir okula, herkese söyler, sen de bu kadar bakma işte... şimdi çöpçü alıp seni toplar, götürür, sen de gidersin... o da sarhoş... sen söyledin... Sarhoş biri, hiçbir şeyin farkında olmaz, her şey yapar, her şey...”

Kenizu, çırılçıplak sokağa çıkmış haykırıyordu: “Durmadan tükürüyorsunuz, durmadan lanetliyorsunuz, aklımdan zorum mu var ki kendime cehennem satın alayım! Benim hatam değil, İki Gözüm anlar bunu... öğretmeni de anlar... ha... işte bakın... bedavadan bakın... daha da başka bir şeyim kalmadı... bakın... Emniyet Genel Müdürü gelirdi... Belediye Başkanı gelirdi... genci ihtiyarı gelir... sonra da tükürürler... kalıbınıza tüküreyim hepinizin... baştan ayağınıza... ananıza, yedi sülalenize tüküreyim...”

Bir polis, Kenizu’nun haykırışlarını susturmuştu.

“Şükürler olsun... tıktılar kodese, daha da sesi soluğu çıkmıyo.”

“Anne, orada ne yaparlar ona?”

“Orda onu adam ederler... oraya giren adam olur.”

“Ama öğretmen hanım, ‘Faydası yok,’ diyor.”

“Neyin faydası yok?”

“Hapse atmalarının.”

“O zaman kosunlar tepelerine, ‘Helva! Helva!’ diye çağırıp dönüp dursunlar... öyle mi?”

“Hayır... diyor ki böyle ders olmaz.”

“Nasıl ders olurmuş?”

“Diyor, büyüyünce anlayacakmışım, çok okursam anlayacakmışım.”

“İyi... bu da bu yılki öğretmenin için... Bunların topunu yakmalı anneciğim.”

Toprak, yaz güneşi altında leh lehliyordu. Kalabalık soluyordu. Çöpçü, arabasını Kenizu’nun cesedine yanaştırdı. Ezan sesi cami şerefesinden yükseldi.

“Bırak, kendim koyarım arabaya.”

“Sen kendini ayakta tut yeter.”

Sarhoş adam, göğsünü çöpçünün göğsüne dayadı. Ellerini beline dayadı: “Nasıl?.. ya... yapamam mı?.. Dirisini yüz defa kaldırdım... dirisi ağırdı... şimdi mi yapamayacağım?”

“Çekil yahu... git işine!”

“Gitmiyorum.”

“Şeytana lanet olsun... çekil kenara!”

“Çekilmiyorum... bu benim arkadaşımdı...”

“Allahtan arkadaşındı... yoksa...”

“Yoksa ne?”

Adam çöpçünün yakasına yapıştı. Kendini ayakta zor tutuyordu.

“Yahu herkesin arkadaşıydı, bırakın...”

“Sonunda cesedi için kavga olacak...”

“Ölü uğursuzluktur... kaldırın!..”

“Yoksasını söylemedin... ha?.. yoksa ne? Ne sandın?.. Sen ona bir şişe çakır mı aldın? Ha? Bir kadeh mi verdin?”

“Haaaa... kahpeler!.. hepiniz... hepiniz... kahpesiniz.”

Adam haykırarak ağlıyordu. Beyaz bir bulut göğü kapladı. Köpekler bir parça kemik için dalaştı. Ezan sesi şerefeden geliyordu.

“Ezana kurban olayım... ezana kurban olayım...”

Meryem kasabadan yeni dönmüştü. Anne, şen şakrak gülüyordu: “Şükürler olsun sonunda defolup gitti.”

“Kim gitti anne?”

“O şıllık işte...”

“Buradan mı gitti?”

“Baban, arkadaşlarından biriyle gitmiş diyo, şükürler olsun, sokak kokmuştu.”

Meryem, dama çıktı ve bahçede Kenizu’yu aradı. Boş bahçe içini daraltıyordu. Büyükannenin ahusu olmayan bir kasaba gibiydi! Ağlamaklı oldu. Sokaktan hoş kokular gelmiyordu artık ve artık çevresine korkarak bakan kimse yoktu, elini onun saçında dolaştıran ve, “Büyükannenin ahusu nasıl?” diye soran... Yahut, ağzının kokusundan Meryem’in kaşları çatıldığında, başını sallayan ve, “Dua et, Tanrı beni bu yaşamdan kurtarsın iki gözüm,” diyen...

“Anne, Cofre’ye gidelim.”

“Ne diye gidecez Cofre’ye?”

“Büyükannenin ahusunu görmek istiyorum.”

“Cuma günü ordaydın ya!”

“Diyorum ki, ahuyu buraya getiremez miyiz?”

“Hayır, büyükanne sıkılır, bırakmaz.”

Büyükannenin ahusunun karşısında oturur, Kenizu gibi mazlum ve hüznü dolu gözlerini seyrederdi.

“Anne, kader ne demek?”

“Yani, ahir ahret, alın yazısı demek.”

“Ahir ahret?”

“Duymadın mı? Derler ya herkesin bir kaderi var, biri iyi, biri kötü, herkesin kısmeti ne ise...”

Anne, içini derince çekti ve “Hey dünya... herkesin kaderi kendi elinde olsaymış?... hey...”

“Kendi elinde değil mi?”

“Değil. Ezelden kim dünyaya gelse her şey onun için yazılır, apaçık, ölünceye kadar.”

“Öğretmen hanım diyor ki bunların acıklı kaderleri var.”

“Kimlerin?”

“Onun gibi olanların... o...”

“Anne o gitmiş artık, sen de büyüyün, bu kadar takılı kalma ona... Millet anlasa ayıp olur hem. O kötü kadındı, Allah bağışlasın.”

“Onun kendi elinde değilmiş.”

“Ne?”

“Kaderi...”

Bir taş Meryem’in bacağını yaktı. Baktı. Bir oğlan, sapanla onu nişan almıştı. Sarhoş adam kustu, Kenizu’yu el arabasına atmışlardı. Çöpçü, arabanın iki kolundan sıkıca kavramıştı. Birkaç kişi ikircikli duruyordu: “Çadırası... Çadırasını üzerine atın.”

“Islak.”

“Üşütür diye mi korkuyorsun?”

“Baba sen de çekilip kenara kussana!”

“Öğlen namazı da geçti. Evlerinize gidin!”

Meryem ayrılamıyordu. Sanki bir yerler yanıyordu ve o çaresiz, gözlerini yangından alamıyordu. Geç vakitti ve ana kaygılanırdı.

“Bu zamana kadar nerdeydin?”

“Kırtasiyedeydim.”

Yalan söylemişti. Okul ziline sesi ile dışarı fırlamış ve onu görmüştü ki salınarak kendisine doğru gelmekteydi. Kenizu, bir avuç toz olmuştu sanki ve sanki bir esinti kalksa dağılıp yok olup gidecekti. Örselenmiş, benzi sapsarı kesilmişti; hüznü ve sanki irileşmiş iki ela gözüyle...

“İki gözüm! Kara gözlüm!”

“A?.. Sen... sen misin?”

“Evet... köleeeen kenizin...”

“Ne... nereye gitmiştin?.. bu kadar zamanda?.. Evlenmeye mi gitmiştin?”

“Evet... amaaa... olmadı.”

“Neden? Sen... Sen iyi görünmüyorsun?”

Kenizu, sarhoştı ve sözcükler ağzında sünüyordu. Kollarını Meryem’in başına doladı ve onu öptü. Meryem etrafına bakınıyordu.

“Bir haftadır... geliyoorum... yolunun üzeriine... yoksun gözüm... sadece ssen iyiiisin... ssen ve öğretmenin... görüyorsun işte... heerkese çekip gitmiş... bozusun dedi... bozuk. ortalık bozuktur... değil mi gözüm?.. öğretmenin dooğru söylüyoo... bozuktur... bozuk.”

Kenizu, artık eskisi gibi hoş kokmuyordu. Ağzı, bazı geceler babanın ağzının koktuğu gibi kokuyordu. Kenizu dönmüştü fakat sanki büyükannenin ahusu çok aç bırakılmış, çok dayak atılmış, kaburgaları dışarı fırlamış gibiydi.

“Kokmuş. Ne de olsa meyyittir. Çekilin kenara!”

Çöpçünün sesi idi; ter içinde, terden beyaz tuz bağlamış gömleği ile arabanın kolunu, yolu açmak için çeviriyordu. Kenizu’nun çadırısı buruşturulup toplanmış, bir taraftan öteye fırlatılıyordu. Kenizu’nun kolu arabadan dışarı sarkıyor, gözleri göğe bakıyordu. Gökyüzünü kara bir bulut kaplamıştı. Meryem, sarhoş adamı, Kenizu’yu arabadan aşağı çekmeye çalışırken gördü. Denizin sesini geri iten, adamların göğüslerine çarpan kendi bağırmasını duydu: “Yapma şerefsiz!”

Hıçkırıkları adamı geri itti.

“Yeter artık ya! Hepiniz bunun ölmesini bekliyordunuz sanki.”

Çöpçü, arabanın başını asfalta çevirmişti ve tekerlekleri sıkılaştırıyordu. Meryem’in hıçkırıkları dinmiyordu. Kalabalık gözünün önünde kıvrılıyor, salınıp duruyordu. Sesler uzaklara gidiyordu: “Genç adam! Sadece iki tuman¹... sadece iki tuman...”

Kenizu, erkeklerin peşine takılır, onlara yalvarırdı. Yorulduğunda çöplerin arasında eşelenir, boş şişeleri toplar ve bir damla için şişeleri birer birer ağzına dayardı. Artık kimse Kenizu’yu sormuyordu. Sadece, günbatımında yorgun tenlerini şehrin arkasındaki harabe kervansaraya sürükleyen hamallardan başka.

“Keniz, çöplerin arasında dolaşma!”

¹ İran’ın para birimi. On riyal.

“Gözüm, paralarımı yiyorlar.”

“Kimler?”

“Hamallar.”

Bazı geceler, Kenizu’nun ağlama ve ilenç sesleri şehrin meydanından duyulurdu: “Gençliğinin hayrını görmeyesin... Kara topraklara düşesin seni... dert olsun canınıza düşsün e’mi... paralarımı verin... aaaay... öldüüüüüm...”

Ve hamalların kahkahaları, gecenin karanlığını parçalardı.

“Keniz al, bu paraları sana getirdim.”

Paraları sayardı.

“İyi... bu beş... bu altı... bunların hepsi bozuk ya... nereden buldun?”

“Kumbaramı kırdım. Sen artık başkasından para alma, her ay paralarımı toplar sana veririm.”

“Olur, olur iki gözüm.”

Meryem dama çıkar ve Kenizu’yu görürdü. Suibriği elinde, sigara dudağında, bir kadınla bir erkeğin girdiği odayı bekliyor... Adam çıktığında, Kenizu ibriği su ile doldurur ona verirdi.

Meryem’in ayağına bir taş çarptı. Baktı. Çöpçü arabayı çekerek götürüyordu. Kalabalık, koyun sürüsü gibi arabanın ardı sıra gidiyordu. Kenizu’nun ayakkabısının yüksek ökçesi, arabanın kenarına değiyordu ve tak tak ses veriyordu. Çocuklar taş atıyorlardı. Araba uzaklaşıyordu. Denizin ve çığlık atan martıların sesi geliyordu. Caddenin diplerinden, Kenizu’nun tak tak ayak sesleri duyuluyordu ve onun yalvaran sesi: “Genç adam! Sadece iki tuman, sadece iki tuman...”

Ekim 1986

Asma Bağlarında Deniz

Gelmez... Artık gelmez... Bu teker teker yanan ışıklar ve bu, dağa, ormana açılan pencere ve bulutların arkasında kaybolmuş bu isli gökkuşağı...

Gelmez... Telefon da çalmaz ve kimse çocuksu gülümsemeleriyle karşına geçip oturmaz;, yeşil, limon renkli, petrol yeşili, kızıl damarlı... kızıl damarlı... gözleriyle...

Sesi de aynen böyleydi... yorgun. Yorgun ve çatalı... uykusuzluk çekmiş ve yabancı... Sanki seni tutmak istercesine... sanki düşmemek için sesine yaslanmıştın... çiziktirilmiş bir ağaç gövdesi ve sen saat beşten beri... her gün öğleden sonra... yaslanırdın ona... düşmemek için, düşmemek.

Canı sıkıldığı zaman ahizeyi kaldırır ve birisini bulup konuşmak isterdi. Numarayı çevirir, kapatır, numarayı çevirir... konuşur... ve yeniden çevirirdi... Yezd'in nar bahçeleri, Şiraz'ın bağ sokakları... Mahabad'ın dağları...

Ve o gün çisil çisil yağmur yağıyordu, dallar ıslaktı, hava bulutlu ve o yine bıkkın... numarayı çeviriyordu, kapatıyor ve yeniden çeviriyordu... sonunda birisi karşı taraftan... bir kentte... asma bağlarıyla dolu bir kentte birisi ahizeyi kaldırdı ve, 'Burada hava fırtınalı,' dedi. 'fırtına bütün asmaları alıp götürdü, gökten uzun salkımları yağıyor, siyah, yakuti üzümler, dolu taneleri gibi camlara, pencerelere çarpıyor... rüzgâr... rüzgâr, asma bağlarını kendisi ile alıp götürüyor...' dedi, 'yalnızım... Rüzgâr şimdi bütün pencereleri, kapıları açmış ve asma bağlarını...'

Uğuuuu... uuuuuu...

Rüzgâr, sesini duymasını önlüyordu. Rüzgâr, bütün kabloların üzerinde tempo tutmuştu... Ve o elinde telefon, korktu. O kentin çevresi olduğu gibi asma bağlıydı ve denizden uzaktaydı... Aslında orada, onun korkacağı bir deniz de yoktu. Rüzgâr, oradaki gemileri alabora edip batıramazdı ve yelkenlerle boğuşacak hiçbir tayfa da yoktu... ıslak ve beyaz yelken...

Korkuyordu...

Boğulurdu, boğulurdu... deniz fırtınalı oldu mu gözü kimseyi görmezdi.

Gözü telefonda, pembe kanepeye oturdu, Evin duvarlarına su sıcıyor ve denizin dalgaları çarpıyor kitapları ıslatıyordu. Saksılar, insanlar gibi suyun üzerinde yukarıya çıkıp aşağı iniyordu ve sedefler... uğulduyorlardı... uğuuuu... uuuuuu...

Uzak, uzak bir yerlerde asma bağları denizde boğuluyordu ve çatal sesli bir tayfa bir kayığın üzerinde ayakta durmuş, beyaz ve ıslak yelkeni ile ne yapacağını bilemiyordu...

O, numarayı nasıl bulabilirdi? Nasıl bulabilirdi ve kayığın tam ortasında durmasını, bacaklarını hafif aralık tutmasını, yelkeni sıkıca kendine doğru çekmesini ve korkmamasını... korkmamasın diyebilirdi...

Numara neydi? Kentin adı aklında kalmıştı ve şimdi saatin yelkovanı gözlerini ona dikmiş bakıyordu. Altının üzerinde duruyordu.

Ahizeyi kaldırdı ve aklından kaçışan numaraları çevirdi. İşaret parmağı kızardı ve şişti, saatin yelkovanı on birin üzerinde durdu ve pencerenin ardı karardı ve öte taraftaki ses, 'Rüzgâr dindi ve ben sizin numaranızı nasıl bulacağımı düşünüyordum,' dedi...

Ve her gün ve sonraki günler o hep duymak istiyordu... fırtına bütün yelkenleri havaya kaldırıyor diye... ama galiba öte tarafta hava açık ve güneşli.

Cumartesi gelirim... Pazartesi mutlaka... Salı. Çarşamba ve bir gün geldi; cumaydı.

Denizin tuzlu kokusu seheri vakti, horoz ötüşleriyle bütün kente doluştu ve bütün ormanları ve dağları altına alan güneş yükseldiğinde, denizin üzerini gümüş pullar kapladı. Dut yaprakları parlıyordu ve su kabarıp yükseliyordu. Sedeflerin belirsiz uğultuları duyulmaya başladı. Huuuu... uuuuu...

Kapıyı açtı ve onu gördü. Oydu. Siyah, kalın sakalı ve gözleriyle; ki yeşildi ve limon renkli, uykusuzluğun kırmızı damarlarıyla. Ve sanki on beş saat kürek çekmiş elleriyle. Siyah saçları bukle bukleydi ve denizin tuzu, alnında ve yanaklarında kurumuştur.

Ve o, oturdu ve duvarlara çarpan denizin çılgınlığı ve dalgaları... Balıkçıların ve tayfaların haykırıışları denizde kayboluyordu... Rüzgârla göğüs göğse çırpınan kuşlar ve belli olmayan kıyı... Birisi boğuluyordu. Birileri boğuluyordu. Çırpınıyorlardı ve kadın, oturmuş onları seyrediyordu. Denizin tuzlu kokusu, balıkların kokusu havada dönüyor, dönüyordu...

“Otobüste on beş saat... yorgunum... Neden konuşmuyorsun?”

Konuşmak!?!.. Konuşmak... Denizin sesi bırakmıyordu. Bir saatten beri konuşuyordu. Boğazı yırtılırcasına bağırıyordu. Bu fırtına ve denize nasıl gittiği ve sesinin balıkçıların sesine nasıl karıştığı belli olmayan o kadının haykırıışları... O kadının çırpınıışları bırakmıyordu, bırakmamıştı alnı tuz bağlamış olan adam onun sesini duysun.

“Denizin sesi bırakmıyor.”

Adam sesini duysun diye gırtlığını olabildiğince zorlamıştı. Ve adamın gülümsemesini gördü, başını sallıyordu, fırtınadan şaşkına dönmüş bir çocuğun gülümsemesi.

Ve adamın bakışlarının, pembe koltuklara, onun pembe uzun elbiselerine ve odadaki her şeyin üzerine –ki her şey pembeydi- şarılıyla döküldüğünü gördü...

“Pembe renkten hoşlanırsınız mı?”

Kadın denizde sıkışmıştı, denizin rengi maviydi, gri idi ve yeşildi ve kadın çırpınıyordu.

“Elime yüzüme bir su serpeyim, yorgunum.”

Adam lavabodan çıktığında, elinde pembe bir havlu vardı, alnının kurumuş tuzu silinmiş, saçları düzgünce arkaya taranmıştı.

Adam yatak odasının yanında durdu. Havluyu oradan yatağın üzerine fırlattı ve güldü.

“Pembe renkten hoşlanıyorsunuz ve turunc renginden.”

Yatak örtüsünü gösterdi.

Denizi dinliyordu, kadın ölmüştü ve şişmekteydi. Karnı, yuttuğu suların kabarıyordu, şişiyordu, yüzü morarıyordu ve küçük balıklar geliyor; ağızlarıyla gözüne, dudağına ve çenesine dokunup kaçıyorlardı. Adam esniyordu. Ve kadın, çoktan çiçeğe durmuş turunc renginde yelkeni olan kayığı düşünüyordu. Tahtaları çözölmüş, kürekleri kırılmıştı. Kayığın içi ihtiyar, ölü ve birbirleriyle uğuldaşmayan sedeflerle doluydu.

“Elbiseleriniz güzel.”

Kadın güldü ve kendisinin denizde ayrıışmakta olduğunu gördü, parçalanıyordu.

“Mezattan aldım. Hani ölülerin elbiselerinin satıldığı yerden.”

Adamın kaşları çatıldı ve sanki sıkıca koltuğa yapıştı.

Ve şimdi deniz geri çekilmiş ve uzaklara, uzaklara gitmişken; ve her yanı kara parçasıyken ve sahil kayalıkları ve balıklar leh lehleyerek bir parça su peşinde çırpınıyorken, kadın konuşabilirdi ve biliyordu adam onun sesini duyuyor artık.

“Pembe olan her şey ölülerindir... gördüğün her şey ikinci el... başka bir kadınıdır, pek de genç olmayan bir kadının.”

Ve kadın konuştu, konuştu, konuştu ve adam deniz gibi geriledi, geri, geri, geri oturdu. Kadın sıkılı dişleri ve titrek elleriyle kalan son sigarayı yaktı ve boş sigara paketini elinde buruşturdu.

Gözyaşları yanaklarından süzülüyordu.

“... Sigaram bitti.”

Adam kalkmıştı ve geri geri kapıya gidiyordu; günbatımındaki deniz gibi.

“... Hemen gider... alırım...”

Ve pencereden, onun ormanda kaybolduğunu görmüştü... koşuyor ve kayboluyordu.

Gelmez... gelmez ve telefon da çalmaz. Fırtına bütün kabloları alır, denizin ortasına atar ve hortum bütün sesleri denizde boğar. Ve kırmızı damarlarıyla limon renkli gözlü, yeşil gözlü bir adam, beyaz yelkenle boğuşur; boğulmak üzeredir ve suya dalmaktadır ve şişmektedir ve balıklar gelir; onun yeşil gözlerine, limon renkli gözlerine dokunur ve çocuksu gülümsemelerinin yanında kuyruklarını kımıldatırlar.

Temmuz 1988

Taş Gibi Olmalı

“Çalıştığım bu yedi yıl içinde siz yedinci amirimsiniz, belki de sekizinci. Doğrusunu isterseniz benim için erkeklerle çalışmak daha kolaydır, çünkü lafım meclisten dışarı, biliyor musunuz kadınlar çok tuhaflar, çoğu zaman insana eziyet ediyorlar. Gerçi ben de bir kadını ama kadınlara asla tahammülüm yoktur. Affedersiniz, tabii... tabii sizi kastetmiyorum, Allah aşkına üzerinize alınmayın ha! Siz maşallah okumuş yazmışsınız ve belli ki gramı on dirhem başkalarından farklısınız. İlk başlarda santralde çalışıyordum, Allahsız Personel Müdürü beni santralden alıp Evrak Kayıt’a verdi. Benim telefonları dinlediğimi söylüyordu. Ama yalandı. Yeğeni, annesinin yani, işsizdi, benim yerime getirdi. Ben santral çok seviyordum. Yalnızdım. Kapıyı kilitlerdim, hem örgü örer hem telefonları bağlardım. Meşguldüm. Daktiloculardan biri ispiyonlamış. Beni görecektiydi yoktu zaten. Olay şu ki, işe başladığında kimseyi bilmiyor, tanımıyordu. Ben yanına gittim ve dedim ki madem yalnız, öğlen yemeğini benimle yesin. İki üç gün beraber yemekhaneye çıktık. Ama dördüncü gün beni ekti, başkasıyla gitti. Ben de gıcık oldum fakat belli etmedim. İki üç hafta sonra yanımdan geçip de başka masaya oturunca artık dayanamadım. Kendisine, ‘İster misin herkese yeni boşandığını söyleyeyim,’ dedim. Suratı, seyredilmeye değermişti.

Olayı bildiğimi bilmiyordu. Pancar kesildi. Sonra da gitti, müdürünün yanında zırladı. O da dosdoğru Personel Müdürü’ne gitti. Personel Müdürü de kimsenin bu olaydan haberi yoksa benim nereden öğrendiğimi bilmek istemiş. Kız da benim telefonları dinlediğimi söylemiş. Tesadüf bu ya, ben de telefondan duymuştum. Annesi ile konuşurken hatta girdim. Tabii öyle bir kastım yoktu yani. Hani, yanlışlıkla düğmeye bastığımda duydum. Hepsini illa billa ısrar ki ben telefonları dinliyordum... Personel Müdürü de beni santralden aldı. Allah ondan geçmesin. Benim elim tuzu yok zaten. Kimle dostluk etsem düşmanım kesilir. Bunu da söyleyeyim ki benimle uğraşan sonunda belasını bulur. Bu, defalarca ispatlandı bana. Evrak Kayıt’a verdiler. Defter işliyordum... Orası da pek fena sayılmazdı, çünkü olup bitenlerden haberim oluyordu. Evrak Müdürü’nün elinin altında çalışmak herkesin kârı değil. O kadar dırlanıyordu ki. Maazallah! İki mektubu kayıta karıştırdım mı, bir gürültü patırtı kopuyordu ki seyretelemiydiniz. İnsan hata yapabilir yani değil mi? Yani demek istiyorum ki çalışanın hatası da olur. Tabii Personel Müdürü cezasını buldu. Bir kaza geçirdi; az kalsın nalları dikiyordu. Bölüm Müdürü de... Size başlarına neler geldiğini söyleyeyim. Birkaç ay geçmeden bir mektup, başka bir devlet dairesine gideceğine bir özel firmadan çıktı. Önemli bir sorundu. Bilmiyordum neydi ama o firmacıların bilmemeleri gerekiyordu. Bölüm Müdürü’ne yazılı uyarı geldi. O da kabağı benim başımda patlattı. Kendisine dedim, sabahdan akşama oturup bilmece çözersen olacağı buydu işte. Bölümün müdürü sensin, ben değil. Bunu duyunca çıldırdı. Yüzüme bağdı, sonra Personel Müdürü’ne gitti. Beş dakika geçmeden müdürle döndü. Personel Müdürü, odasına geçmemi işaret etti. Odasına girer girmez başladım ağlamaya. Bölümdeki bütün işleri benim masama yığdığını söyledim. Personel Müdürü günde kaç mektubumun olduğunu sordu. ‘Elli tane,’ dedim. Bunun bir şey olmadığını söyledi. Kendisine, geceleri geç saatlere kadar çalıştığımı söyledim.

‘Başörtüsüne oya işliyorum, annemle. Biz iki yalnız kadınız, ekmek getirenimiz de yok. Oya-iğne ile terziliğe mecburuz. Sahi istiyorsanız bir iki tane getireyim de görün, beğenirsiniz... Pek de pahalı sayılmaz. Biri bin tuman. Mağazalarda, teki beş bin tumana satılıyor,’ dedim. Sonra dedim ki, aslında mektubu bölüm şefi kendisi yanlışlıkla göndermiş. Personel Müdürü bana acıdı. Bölüm Şefi’ne uyarı gönderdi ve benden üç tane başörtüsü aldı. Bir iki ay sonra Bölüm Şefi başka bir dandik düşündü ve beni Evrak’tan başka bir bölüme attılar. Belliydi zaten. Şefi bırakıp beni tutacak değillerdi ya! Personel Müdürü’nün yanında tekrar ağladım ama fayda etmedi. Genel Müdür’ün de benden memnun olmadığını söyledi. Dedğine göre fazla mesai saatlerinde birkaç kez benim dışarı çıkıp döndüğümü görmüş. Herkes istediği yere gidip geliyordu. Zavallı ben, bir iki kez sakız almaya çıkmışım, onu da Genel Müdür görmüş. Şans işte... Personel Müdürü, ‘Son bir fırsat daha veriyorum sana,’ dedi, ‘bu son şansını da tepersen kendini kapıda bil!’ Artık olmuştum damgalı eşek. Hiçbir şef beni istemiyordu. İki hafta İnsan Kaynakları’nda çalıştım. Bölüm şefi benim yerime halasının kızını getirdi. Sahi, birilerinin halasının kızı falan değilsiniz değil mi siz? Peki, neden öyle bakıyorsunuz bana? Bu iş yerinde herkes akrabadır. Bunu santralde çalışırken anladım. Sonunda İstihdam Bölümü Şef’i de cezasını buldu. Gırtlak kanseri oldu. Sonra Halkla İlişkiler’e daktilocu olarak verdiler.

Bütün bilgisayar programı kurslarını önceden görmüştüm. Ana sistem, Zernegar falan, dahası teleks, faks... yani her şeyden anlıyordum. Ama cihazlar benimle neden inatlaşıyordu bilemiyorum! Bir gün yazıcı bozuluyordu, bir gün bilgisayarım çöküyordu. Şefime dedim ki birileri mutlaka cihazlarla oynuyor... Gözlüğünün ardından öyle bir bakış attı ki bana, bin küfürden beter. Sanıyordu ki ben kalın kafalıyım ve benim hatam. Fakat bunların hepsinin nereden kaynaklandığını siz biliyorsunuz. Torpilsiz ve diplomاسız olmak... Torpilimin olmaması kendi hatam mı? Benim hatam mıydı bana diploma vermemeleri? Yedi kere sınava girdim, yedisinde de çıktım. Hâlbuki benimle işe gelen kızlardan ikisi üçü, lisanslarını almışlar bile. Bayan Nimeti aslında benim teşviklerim sayesinde üniversite sınavlarına kaydoldu. Şimdi ben ortaokullu kaldım o, bayan eksper oldu. Sahi, sizin bir tanıdığınız falan yok mu, bir tavsiye etse de geçirseler beni? Halkla İlişkiler’de Bölüm Şef’i ile aramız tam bozulmak üzereydi ki Bayan Samedi geldi. Bayan Samedi sizden önceki şefimdi. Bilmiyorum önce ben mi gittim kütüphaneye yoksa o mu geldi... Neyse lafı uzatmayayım. Yorulmuş gibisiniz... değil misiniz? Mesele değil, tam da heyecanlı yerine geldik. Yani daha yeni yeni ilginç olmaya başlıyor. Herhâlde sizden önce kimin Kütüphane Şefi olduğunu bilmeniz sizin de hoşunuza gider. Hemen söyleyeyim. Tüm işleri ben yürütürdüm... Bütün bu ahşap bölmelere rafları ben taktım. Tüm kütüphaneyi düzenledim. Kısaca bütün sıkıntılı şeyler benim başımdaydı. Bayan Samedi’nin burnu bir karış havadaydı. Ben, Bayan bırakın aynı boy kitapları yan yana dizelim diye ne kadar ısrar ediyorduysam da o, ‘Hayır efendim, sistemli dizilmeli!’ diyordu. Diyordum, hiç olmazsa ciltleri aynı renkleri olanları... O yine, ‘Hayır! Sen bırak bunları!’ diyordu. Diyordum öğretin bana. İngilizce bilmiyorsun diyordu. Yedinci kez sınava girdiğimde Bayan Samedi’nin dönemi idi. Yine çıktım. Kısacası onunla yıldızımız baştan barışmadı. Kendisine yemek yiyelim diyordum. İki üç gün geldi, dördüncü gün yemeğini kütüphaneye istedi. Mutlaka arkamdan laf yetiştirmişlerdi ona. Tanrı onları affetmesin. Tabii benim kötülüğümü isteyenlerin hepsi de belalarını buldular. Daha bir aya kalmadan kavga ettik. Bayan Samedi izne ayrılmıştı. Genel Müdür birini göndermiş “Şemşrizi”¹ kitabını istetmişti. Zavallı bahtsız ben de “Şems Tebrizi”yi gönderdim. Sayın Genel Müdür, Bayan Samedi’yi azarladı. Tabii her zamanki gibi o da kabağı benim kafamda patlattı. O kadar dırlandı ki sonunda beni ağlattı. Kendisine, ‘Bayan Samedi,’ dedim, ‘Hoş değil benim içimi bu kadar cızlatıyorsunuz, Tanrıyı unutmayın, ben yetimim...’

¹ Külçe dökümü

‘Kaç yaşındasın?’ diye sordu. Ben de otuz yedi deyince güldü, ‘Koca kadınsın, hâlâ babanın peşinde misin?’ dedi. Çıldırdım. Tutup saçlarını yolmak istiyordum ama korkuyordum. Bu kez beni atacaklarından emindim. Bunu o da biliyordu; onun için de istediğini yapabiliyordu bana. On dakika sonra, sonunda bana acıdı. Yanıma oturdu ve öğüt vermeye başladı ki dikkatli olmalıymışım, davranışlarımı düzeltmeliymişim, şöyle olmalıymışım, böyle olmalıymışım falan... Ama ben, arkamdan ona ne kadar laf yetiştirdiklerini bildiğimi söyledim. O günden sonra bir hafta barıştık, üç hafta küs... Kafadan çatlağı. Bir hata yapayım, hemen pancar gibi kızarır, çığılık artardı. Sonra yatışınca yanına gider öperdim ve matmazel derdim valla severim seni. İlk birkaç kez iyiydi benimle ama dördüncüsünde bana döndü ve ‘Sen beni delirtiyorsun. Git otur yerine ve işlerine meşgul ol!’ dedi Kendisi de başını kitaplarının arasına soktu. Tam konuşmak isterken ‘Sus!’ derdi. Ben de ama benim de canım birilerine içimi dökmek istiyor derdim. ‘Beni ilgilendirmez!’ derdi, ‘Sen, ya onun bunun arkasından konuşuyorsun yahut da dırlanıyorsun... Bunlara hâlim yok benim.’ Üç dört ay öyle salla pati geçti. En ufak bir şey olsun, hemen yüzüme vuruyordu; güya onlar beni işten atmak istiyorlarmış da o bırakmıyormuş. Saçmalıyordu. Ta ki birinde Genel Müdür Muavini’ne gönderdiğim gazete kupürlerinde bir yanlışlık oldu. Bir hafta öncesininmiş. İşte bu ufaklık hatadan dolayı kızılca kıyameti kopardı. Bana bağırdı. Bücür şey! Lisansı var diye beni satın aldığını mı sanıyordu? İşte benim de tepem attı, öteki yüzüm çıktı; açtım ağzımı yumdum gözümü. O bağıyor, ben bağıryordum. Ama birden anlayamadım neden, Bayan ağlamaya başladı. Koşarak Genel Müdür’e çıktı. Mutlaka beni şikâyet etmeye gitmişti. Arkası sıra gidince ikinci katta çalışan bütün çocukların kütüphanenin kapısında toplandıklarını gördüm. İçeri döndüm. İki üç gün geçti, Bayan Samedi gelmedi. Dördüncü gün gelip masasına oturdu. Gittim, kendisini öpmek istedim, bırakmadı. Burnu beş karış havadaydı. Yarım saat oturdu, sonra da eşyalarını topladı ve gitti... Gidiş o gidiş... Aslında boşuna işbaşı yapıyordu. Dandini beyim, hoppala pašam... Çıt kıldım insanlar çalışamazlar. İnsan dairede çalışabilmek için taş gibi olmalı. Sonraları duydum, gidip artık çalışamayacağını söylemiş. Nasıl bir bahane uydurmuş bilemem. Ama Personel Müdürü diyormuş ki, gidip kendi hatası olduğunu söylemiş. Diyormuş ki şayet Bayan Samedi dudağını kımıldatsaymış benim işim bitikmiş! Saçmalıyor. Diyor ki, Bayan Samedi benim için fedakârlık yapmışmış. Ama ben onun deli olduğunu söylüyorum... şayet deli olmasaydı bu kadar küs-barış olmazdı. İnanın bunun cezasını bulurdu. Şimdi de şükürler olsun siz geldiniz. Genel Müdür de değişmiş... Başkalarını da dinlemeyin! İnanın benden daha uysal, çalışkan bir memur bulamazsınız. Sahi isterseniz yemeğe beraber çıkarız. Ben genelde turşu ve yeşillik de getiririm. Sahi, bir fırsatını bulursanız Genel Müdür’le konuşun da fazla mesaiye kalayım. Vallahi, sizin yüzünüzden hanımlık, okumuşluk akıyor. Yani demek istiyorum ki beni kolladığınızı biliyorum. Unutmayın yemeğe beraber çıkarız...

Teneşirci

Ben bağcıklı spor ayakkabılardan hiç hoşlanmam.

Neden hoşlanırsın?

“Teneşire düşesin!”den.

- Babam diyor ki:

“Kimliğimde yanlışlıkla Müridi yerine Mordegi¹ yazdıkları gün ben teneşirci oldum.”

Baba diyor ki:

“Şayet Müridi olsaydım belki sokağımızın başındaki dervişin müridi olurdum.”

Ama şimdi de memnun. Ne var ki çok iyi ölü yıkayıcı olmuş. Ve sokağımızın başındaki derviş ölünce yıkanmasına çok emek verdi. Tabanlarındaki kiri, kulak kıvrımlarındaki, göbek deliğindeki, kısaca bütün deliklerindeki çatlaklarındaki kirleri temizleyip aldı.

Baba insan vücudunun köşe bucağını, eğrisini düzünü iyi bilir, Maman gibi... Maman, teyzemden daha çok sorumluluk sahibi. Teyzem Maman’a durmadan “Ne zaman öleceksin?” diyor, “Seni kendim yıkayıp kefenleyeceğim ki gasilhane benden sorulsun!”

Baba hep der ki:

“İnsan her işin iyisi olmalı, ölü yıkayıcılığında bile. İyi teneşirci olmalı.”

Örneğin, benim babam çok iyi biliyor şişman bir ölünün göbek deliğini, bir güreşçinin kırılmış kulağının memesini ya da bir işçinin nasır tutmuş parmaklarını nasıl yıkasın!

- Biz burada rahatız. Mezar çukurdur ama bizim için iyi bir yer. Geceleri baba amele dostlarıyla mangalın başındayken aklı bizde olmaz. Ev hem küçüktür hem de birileri hemen bizi bulur. Burası iyi bir yer.

- Memelerini çok seviyorum Rahil! Mezarda da birlikte yatsak ya da bir yatakta hiç fark etmez. Her gece birlikte olmak için iyi bir yer bulduk. On beşinci kıta, yirmi yedinci sıra...

- Rahil, neden vücudun hep soğuk? Sadece seni sıvazladığımda ısınıyorsun, sonra tekrar soğuyorsun!

- Ama sen de hep sıcak ve kirlisin! Ter kokuların insanı eziyet ediyor ama ben bunların hepsini seviyorum. Keşke askerlik botlarını eve götürsem de yıkasam. Ama korkuyorum teyzem anlar, sonra da Maman’a söyler... Sadık, dudaklarını Rahil’in memelerine koyarak “Memelerini seviyorum Rahil!” dedi.

Hafta sonları Sadık mezarlığa gittiğinde ve Rahil ile gizlice on beşinci kıta, yirmi yedinci sıraya geldiğinde Rahil her şey hakkında konuşurdu. Sadık sarhoş uyuklarken Rahil bir çiçek gibi açar ve oradan buradan laf

¹ Farsça ölümlük, ölüm hâli.

ederdi. Çoğu zaman Sadık uyur ama Rahil konuşur, konuşur, konuşurdu ta ki sabah olur ve Sadık kışlaya dönerdi.

Edebiyat öğretmenimiz ağlayarak “Kızım araba kazasında öldü,” dedi.

Ben çok üzıldüm. Öğretmenim için ne yapabilirim diye düşündüm çünkü onu çok severdim. Baktım yapabileceğim tek şey onu tembihlemek. Birini birilerine tembihleyen herkes gibi...

“Öğretmenim,” dedim, “size söz veriyorum, anneme tembihleyeceğim, iyi yıkasın diye. Ben kendim bile ölü yıkamasında yardımcı olacağım.”

Ben kötü bir laf etmedim ama öğretmen masadan kalktı, sınıfın sonuna geldi, tekli sandalyeme vardı ve sert bir tokat indirdi suratımın ortasına! Birkaç dakikaya kadar kulaklarım zil çalıyordu.

*

- Annemin beslenmeme koyduğu yemeklerden çocuklara buyur ettiğimde kimse yemezlerdi. “Sen de lokmaların da ölü kokuyorsunuz, mundarsınız!” derlerdi.

İyi ki yani biz teneşriciler onları temizliyor, öteki dünyaya gönderiyoruz!

Biliyor musun Sadık, Maman’a diyorum ki, “Baba ölümlere damatlık hamamı yapıyor, biz de düğün hamamı! Çünkü onları temizleyip Tanrı’nın yanına gönderiyoruz.”

Baba diyor ki:

“Seni nasıl yıkamalarını istiyorsan ölüyü öyle yıkamalısın!”

Diyor ki:

“Kötü yıkarsan günahtır! Çünkü Tanrı’nın huzuruna gidiyorlar. Necis olsalar Tanrı kızar, belki sırf bundan dolayı onları cehenneme gönderir!”

- Baba sorumluluğunu bilen biridir!

*

- Hiç düşündün mü, bizim her gece yattığımız bu çukur hangi ölüdür?

- Hayır!

- Zengin şişman bir ölüdür! Şişmanlığı bizim işimize gelir. Çünkü ikimiz için de yer var! O, bu çukuru ölmeden önce almış ve kaç kez kendisi gelip içinde yatmış. Durmadan dardır, boğuluyorum dermiş. Durmadan dardır yerleşemiyorum, dermiş ve sonunda istediği gibi oldu.

Öldü ama çocukları miras kavgasına düştüler ve babalarını gömmeyi unuttular. Zavallı adamcağız hâlâ morgda!

*

Teyzemden sordum, neden dişlerin sarıdır?

“Bir gün senin de dişlerin sararır,” dedi.

“Hayır, hayır. Ben her gece fırçalıyorum,” dedim.

“Bu iş fırçalama işi değil. Ölü kokusunu insana çarptı mı insanın dişleri sararır, çürür,” dedi.

“Ölülerin kokusu zarar vermez. Birçoğu da çok hoş kokulu!” dedim.

*

- Bak, bırakmadın bir gece keyif sürelim! Ne kadar ağlayacaksın?”

- Sadık, Sadık, Afganlıydı. On üç yaşındaydı. Benden iki yaş daha küçük. Neden? Babası neden onu öldürdü? Boynu çok güzeldi ve bıçak, bir yandan öbür yana kadar çizgi atmıştı. Tenini kokladım Sadık! Elma kokuyordu. Maman’a dedim ki onu taş havuza atma! Onu ponza taşıyla yıkama dedim. Bırak onu gözyaşlarımla yıkayayım. Sadık, memeleri ceviz kadardı. Ceviz... Kulaklarım gerildi, acıdı. Kendime gelince yatağımda buldum kendimi. Maman başımın ucundaydı.

“Bayılman bitip uyandın mı cin dölü? Şırfıntı, o çığlıklarınla bütün gasilhanenin altını üstüne getirdin! Valla ki biz doğum yaparken bile böyle çılgılık atmadık!”

Sadık, Sadık, Afganlıydı. Memeleri de ceviz kadar. Sadık, keşke bütün insanları ben doğursaydım!

Sadık, öfkeyle pijamasını, gömleğini giydi, botlarını eline aldı ve mezar çukurundan çıkarken, “Annen doğru söylüyor, deli bir ölünün adını sana koymamalıydı. Sen de o ölü gibi delisin Rahil!” dedi.

*

- Kocan olurum Rahil! Hemen şimdi. Ay tanışımızdır. Bak nasıl da bedir ay! Bize bakıyor. Heey, ay! Sen tanık ol, ben mezarlığın on beşinci kıtası, yirmi yedinci sırasında Rahil’i karım olarak aldım. Şimdi gözlerini kapat çünkü evlenmenin tadını çıkarmak istiyorum!

- Sadık, o gece senin karın olmalıydım, hani acılarım, sancılarım vardı ve sen toprağa elini koyup “Şimdi burası ıslanır,” demiştin, ben “Neyle?” sormuştum, sen “Kanla,” demiştin!

*

Teyzemden sordum:

“Evlendiğinde dişlerin yine sarı mıydı?”

“Hayır, hiç de!” dedi.

“Ama ben sarıydı diyorum,” dedim.

Öfkeyle “Neden?” dedi.

“Çünkü evlilik resimlerinde hiç gülümsüyorsun, gülümsemiyorsun bile! Dişlerin sarı olduğu için resimlerde gözüksün istememişsin ve mesela ben bir zamanlar sanayim ki senin düğününde dişlerin beyazdı!” dedim.

*

Sadık: “Seni istiyorum,” dedi.

- Ne kadar?

- Ölümüne!

*

Bir şiiri anımsadım. Kitabını okul kütüphanesinden ödünç almıştım: “Biz aşkımızı sokağın tozunda okurduk!¹” Hatırlarım, kitabı geri vermek istediğimde beden öğretmenimiz, “Bu kötü kadındır,” demişti. “Ama şiirleri çok güzel,” demiştim. Kaşlarını çatarak “Tam da bu şiirleri için diyorum ki kötü kadındır!” demişti.

Sadık, ben diyorum ki, “Biz aşkımızı mezarlığın karanlığında bulduk!”

¹ Bu şiir Furuğ Ferruhzad’a aittir. İnanalım soğuk mevsimin başlangıcına. Yaralarım Aşktandır, çev. Haşim Hüsrevşahi

- Şair olduğunu söylememiştin!
- İnsanlar âşık olunca şair de olurlar!

*

- Maman düğünüm için sutyen almış. Bir gün giyeceğim!
- Ama ben bu karanlıkta onu göremem ki!
- Ama dokunabilirsin, sabaha karşı da bir şeyler görürsün!

*

- Doğum kontrol hapı alıyor musun?
- Doğum kontrol nedir?
- Haptır, çocuğun olmasın diye!
- Aaaay bebek çok güzel ama!

Ama... Rahil elini Sadık'ın karnına sürdü ve...

*

- Çocuklar benimle arkadaş olmuyorlardı. Nereye gitsem kaçıyorlardı. Ta ki bir gün okul müdürü Maman'ı çağırdı. Dosyayı Maman'a verdi ve "Başka çarem yok!" dedi. "çocuklar teneşirciden korkuyorlar. Ebeveynlerin şikâyetleri var!"

Maman, zavallı, beni okulda tutsunlar diye çok ısrar etti. Okul müdürünün elini öpmek istedi ama o elini geri çekip çarşafın altında sakladı. Sonunda, okuldan atmamama ancak sınıfın en sonunda tek bir sandalyede oturmama karar verdi.

Bir gün teneffüste, okul müdürü beni gördü. Eliyle türbanımı okşadı ve "İyi bir kız olduğunu biliyorum," dedi. Sonra da gidip çocukların lavabolarında ellerini yıkadı. Hemen yanına gittim. Ona seslendim. Korktu. Döndü. Ona, "Hanım, yemin ki ben necis değilim. Ben namazımı da zamanında kılarım!" dedim.

*

Sadık, boynundan öptü ve sarhoşça, "Elma kokuyorsun Rahil, elma kokusu!"

Rahil, fısıldadı: "Ben öyle doluyum ki sesimin üzerinde namaz kılıyorlar¹... bu şiir o kadının! Hani beden öğretmenimiz..."

*

- Senin hiç mi arkadaşın yoktu?
- Vardı tabii... Kara arkadaşımdı.
- Kara kimdi?
- En iyi arkadaşımdı. Öldürdüler. Yazık, yıkayamadım! Ondan bir şey kalmamıştı!
- Neden?

¹ Bu şiir Furuğ Ferruhzad'a aittir. İnanalım soğuk mevsimin başlangıcına. *Yaralarım Aşktandır*, çev. Haşim Hüsrevşahi

- Ezip dağıttılar. Okulun bahçesinde arkadaş olduk. Bir lokma ona buyur ettim. Az bir kokladı. Çevirip baktı. Sonra da yedi. O benim lokmalarımın ortağıydı. Uzun, çok güzel boynuzları vardı. Teşekkür etmek istediğinde boynuzlarını ağzına sokardı. Sonra Ziba peydahlandı. Ben ve Kara kanka olunca... Ziba'nın başımın ucunda olduğunu fark etmedim. Beyaz, bağcıklı spor ayakkabısını koydu Kara'nın üzerine. Keşke gusül verilebilseydi... Keşke yıkanabilseydi... Ama Ziba spor ayakkabısını yerde sürükledi, Kara'dan, arkadaşımın, hamam böceğimden hiçbir şey kalmadı. Kulaklarım tekrar gerilip acıdı. Ezilmiş bedeni gördüm, Ziba'nın ayakkabısının altında yapışmıştı.

Kendime geldiğimde, Maman dosyayı tepeme çarptı ve "Okula gelmesem ölüleri de uyandıracaktın!" dedi.

"Ziba, Kara'yı öldürdü ama kimse onun dosyasını koltuğunun altına vermedi," dedim.

O günden sonra okula gitmek istemedim. Mezarlık okuldan daha iyi, ölüler dirilerden daha iyi.

- Teneşirciden kız alınmaz diyorlar.
- Ama sen aldın.
- Ne?
- Senin karın değil miyim? Şimdi tezkereni aldın diye karını boşayacak mısın?
- Ama evlenmek böyle olmaz ki. Belediyede kayıt olmalı. Birisi dualarını okumalı. Şahitler olmalı.
- Ay bizim tanışımız değil miydi?
- Evet, ama...
- Öyleyse neden Maman'la Teyzemi aldılar?
- Ama senin baban da teneşirci de ondan. Teyzenin kocası da ona âşık oldu. Ama bir ay sonra inme indi adama, öldü. Sen kendin anlatmıştın!
- Sen bana âşık değil misin?
- Evet, ama...
- Ama ben sana âşığım. Senin karın olduğumu inkâr mı ediyorsun?
- Hayır, farz et ki sevgilindim!

*

Rahil, askeri son defa ayın altında gördü. Başından ayağına süzdü. Askerin ayağında beyaz spor ayakkabılar vardı. O gece Rahil, annesinin düğün gecesi için aldığı sutyeni giymişti ama Sadık karanlıkta görünmüyor dedi.

*

Koşarak eve geldi. Kulakları gerilmiş acıyordu. Annesini gördü, babasının yanında uzanmıştı.

"Anne, uyan, uyan!" dedi.

Anne uykuluydu.

"Ne zırvalıyorsun?"

"Doğum hapı istiyorum Maman!"

Sesleri duymuyordu artık. Gözler, sadece gözler görüyordu. Baba yay gibi yerinden fırladı. Saçlarından yakaladığı gibi kafasını duvara çarptı. Duvar kanla boyandı. Baba mutfığa gitti.

*

Üçüncü, dördüncü sınıf bir havadis gazetesinde, küçük bir köşede okudum: “Karnında iki aylık bebeğini taşıyan ölü yıkayıcı bir ailenin kızının başı babası tarafından kesildi. Kızın annesi anında kalp krizinden öldü. Baba aranıyor.”

*

Kadın çığlık atıyordu, teneşire düşesiceler, o ponza taşını verin bana, sonra da başını çıplak cesede çevirerek “Haram dölü seni! Bıraktın haram dölü karnına ektiler! Derini soyacağım senin!”
O ince boynun üzerindeki derin oluk, Tahran’ın eski damlarındaki boynu halkalı güvercinleri anımsatıyordu.

*

Ponza taşı sürülerek meme uçları kopan bir kız adsız bir mezarda toprağa verildi. Yaşıyor olsaydı belki de “Teyze, ponza taşı sürmekle Sadık’ın parmak izleri memelerimin ucundan silinmez,” derdi. Belki ama artık Rahil yaşamıyordu.

*

Rahil’in, belki de üçüncü, dördüncü sınıf bir havadis gazetesinde, küçük bir köşe işgal edecek kadar sözü vardı.

Hayvan Hastalığı

Geç kaldın. Günbatımına kadar beklediler. Gelmedin. Onlar da arabayı alıp yeni kampüse gittiler. Bina inşaatını yeni bitirmişler. Şimdi varırız kendin görürsün. Önceki yerimizden çok daha güzel. Herhâlde seni oraya götürmek için biri burada kalmalıydı. Soruya ne gerek var! Kendin gelsen bulamazdın. Ama keşke şoförü göndermeseydin. Şimdi bunca yolu yürümek zorundayız. Ha, evet. Söylediklerini kabul ediyorum. Geceleri pek zor sayılmaz. Gündüz olsa kebab olurduk. Gülüyorsun! İyi, gülebiliyorsun bari. Ama şanslıydık o iki paslı kıytırık karavandan kurtulduk. Mühendis yerine hayvan almışlar işe sanki. Ne banyo ne mutfak... hiç! Dediklerini kabul ediyorum. Firma derisi kalınları işe almak istiyor. Şayet senin de derin kalınsa iki seneye kalmaz yükünü tutarsın, sonra da yallah eyvallah!

Benim burada kalışımın hikâyesi uzun. Sorma! Nereden bakarsan on yıl oluyor. Bu süre zarfında pek çoğu yükünü tutmuş, çekip gitmiş. Sıkıntıları benimdi, keyif sürmeler onların. Firma da biliyor, ben olmasam burada işler yürümez. Bu uçsuz bucaksız, ıssız çölde kim gelir it gibi çalışmaya dayanır? Ama var ya, ben buranın yerlisi olmuşum artık. Çölde çalışmayı seviyorum. Önceleri bu gelip gitmeler azaptı. Yani gelenler hemen yükünü tutup ardından eyvallahı çekiyorlardı. Ama benim gibi işinde gücünde olan biri için hiçbir şey değişmezdi. Yine de ne de olsa kendimle barışık olmayı öğrenmişim. Firma da merkezde sorun olanları buraya gönderiyor. Burun kılı olanları buraya sepetliyorlar, benim yanıma. Senin gibi yani... Sen de o yukarıdakilere bir sıkıntı falan yarattın mı? Yani mutlaka bir şeyler yapmışsın ki seni seçmişler buraya göndermişler. Sen de diğerleri gibi yükünü tutup kayıplara karışırsan firma zarar etmez. Yani hem onlar senin elinden kurtulurlar hem de sen bir lokma ekmeğe konarsın. Senin buraya gelip yükünü tutman da benim için önemli değil. Ben kendi işimle meşgulüm. Dedim ya, burada çalışmayı seviyorum. Bu dediklerimi de üzerine alınma, ben sadece sorduğum soruyu yanıtlamak istedim.

Bu 63 hattını görüyor musun? Japonların işidir. Dört beş sene öncesine kadar yirmi kilovattın üzerinde çekilen bütün hatlar Japonların işiydi. Haktan geçmemeli adamlar eşek gibi çalışıyorlardı. Onlar da mühendisti biz de. Çukurlara dikkat et. El fenerini orada burada oynatma. Çok derinler. Üç, dört metre derinler. Dört yüz kilovatlık trafo direkleri içindi, temel atmadan ileri geçilmedi. Uzun zamandan beri bu kazıların yeri öylece boş duruyor. Geceleri insanlar için, hayvanlar için bir pusu olur. Dikkat etmezsen bu çukurlardan birine düşebilirsin. Sonra da bir yanın kırılır da kimse etrafında yoksa işin bitiktir. Korkma! Bunları korkasın diye söylemiyorum. Burası çöldür. Tahran değil ya! Böyle şeylere dikkat etmedin mi devamını getiremezsin. Bu çevrede bazen sırtlan da bulunur. Nereden geldiklerini de tam olarak bilmiş değilim. Belki de yemek kokusu alıyorlar. Belki de insan kokusu... Bazı yıllar çok kötü kıtlık oluyor. Yemek için insanlar bir şey bulamıyor nerde kalmış hayvanlar! Neden gülüyorsun? Saçmaladığımı mı sanıyorsun? Ben bu çölün dört bir yanında trafo direği diktim. Batıdan doğuya... Bütün bu çölü ezbere bilirim. O çukura dikkat! Dedim ya dikkat etmelisin.

Demek sana da anlatmışlar. Nerelerini anlattılar? Hayır. Yok böyle bir şey. Hiç de doğmalık değil. Herkes bir şeyler uydurup söylüyor işte. Sen inanma. Eldiven giymemin macerası farklı bir şeydir. Kampüse

kadar anlatırım. Ne dedin? Anlamadım? Dikkat et, benden geride kalıp uzaklaşma. Hayır. Dedim ya, doğmalık değil. İnanmıyorsun. Kaç yıl öncesinden sağ elim, pençem büyümeye başladı. Bunu sana anlatmamışlardı değil mi? Pekâlâ... Bir nedeni var elbet. Sen bunu duyan üçüncü kişisin. O iki kişi buradan gitti. Onlardan sonra da kimseye anlatmadım. Bunun için eldiven giyiyorum. Böylece kendimi daha iyi hissediyorum. Daha neler! Tabii ki mümkün... Şimdiye kadar etrafına iyice baktın mı hiç? Etrafında bu kadar mümkün olmayan şey cereyan ediyor ama insanın ruhu duymuyor. Bu kadar insan çeşit çeşit hastalıklardan ölüyor. Sen sanıyor musun ki bütün hastalıkları keşfetmişler? Ben birini tanıyordum, karnında bir şişlik oluşmuştu, dışarı fırlamıştı aynı bir çocuğun ayağının biçiminde. Üç yıl zarfında bu bebek ayağı o kadar büyüdü ki karnının tümünü kapladı. Her şey de apaçık ortadaydı. Parmaklar, ayağının altının çukuru. Sonra çocuk ayağını ileri bastırıyormuş gibi karnının derisi sünmeye başladı. Zavallı sancıdan çığlık atıp dururdu. Şimdiye kadar böyle bir şey duymuş muydun? İnanmıyorsun değil mi? Ben kendi gözlerimle gördüm diyorum. Buradan yüz kilometre uzakta, doğuda Bostano diye bir köy var. İstersen gider orada soruşturursun. Oradan gitme. Kumu akar. Sıkışırın. Yani... bazı şeyleri insan anlayamaz. Sonunda mı? Neyin sonu? Haaa! Karnı yarıldı, yırtıldı. Karnının derisi o kadar gerildi ki... sonra da cart diye yırtıldı. Hayır! Doktora gitmezdi. Bunun gibi tuhaf hastalıklar için doktora gitmezler. İnsanoğlu insanoğlunun hastalığına yakalanmalı derler. Böyle şeyleri doktora götürmezler. İnsanoğlu hastalığı değil diyorlar. Ben ne bileyim! Onlar böyle diyor. Bu şeyler hayvan hastalığıdır diyorlar. Sorma bana! Bilmiyorum. Bunu diyorum ki bilesin, insanın çevresinde çeşit çeşit şeyler ortaya çıkabilir. Benim pençem de bu tür bir şey olabilir. Kendiliğinden başladı büyümeye. Bırak şimdi bunları! Kendinden söz et. O diken pantolonunun üzerinden al. Bir battı mı derine, iki güne kalmaz şişer. Zehirlidir. O yandan gitmeye mecbur musun? Bu çöle katlanmak senin için zor olmalı değil mi! Diğerlerine göre yani zor. Kürt'sün işte. Kürdistan? Biliyorum. Anlatmıştın. Dağdan indin çöle. Çok zor olmalı senin için. Kürdistan'ın neresindensin? Güzel bir yer. Gittim. Sarp kayalıklı dağları var. Ama kışları insanın anasını ağlatır. Üniversiteyi nerde okudun? Gitmedim. O yörelere gitmedim. Kuru Kale'ye gittin mi? Demek gitmedin. Sen ne biçim Kürt'sün! Ben bir yıl boyunca oradaydım. Çok önceleri... Dağdan bir 63'lük hat geçirmeliydik. İlginç insanları var. Daha ilginç inanışlarıyla... Onların geleneklerini falan duydun mu hiç? Hayır! Bu tür şeyler değil. Mesela kadın, kız alma gelenekleri falan... Duymadın demek. Komiktir! Çok komik! Damat dama çıkar, oradan millete meyve fırlatmış. Genelde birkaç kişi yaralanırmış. Çok tuhaf inanışları da var. Mesela mı? Mesela inanırlarmış ki insanlar kendilerine yakın olan birinin ruhunu yılın belli gününde görürmüş! Ölen birinin... Ya da mesela, bir hayvanın yediği bir şeyi birisi yerse o hayvanın hastalığına yakalanırmış! O hayvanın özelliğine göre tabii. Aynı şeye yakalanırmış! Bu tür hurafeler işte. Duymamış mıydın? Sen de amma Kürt'sün ha! Evet. İnanıyorum sana. Hurafe işte... Ama çok sevimli insanlar. O diken çalısına dikkat! O çukurlardan biri öte yanında olabilir, hiç belli olmaz! Laf dinlemiyorsun! Kendi bildiğini okuyorsun. Kim? Sen nereden tanıyorsun Mühendis Usuli'yi? Tuhaf biriydi. Dış ülkede okumuştun. İngiltere'de bir yerde... Benimle yaşıttı belki de... Boylu posluydu da! Uzun boylu, geniş omuzlu, kalın bıyıklı. İnsanın yüreğine bir çeşit korku salardı yani. Ne bilmek istiyorsun? Ne oldu da birden Usuli'yi anımsadın? Diyordu Devrim'den önce gitmiş İngiltere'ye, birkaç sene kalmış orada. Bunları sana anlattılar mı? Hayır mı? Sana anlatmamaları da çok ilginç. Herkes bilirdi de ondan yani. Bu diken görüyor musun? Kökleri su dolu. Ama... sökmesi zordur yani. Çakı ister. Sonunda mı? Neyin sonu? Ne duydun öyleyse? Yani... benim duyduklarım da bunlar işte. Ne bileyim, Usuli kendisi karıştı yoklara ve bu tür şeyler işte. Bu hatalı çukurların onun işi olduğunu biliyor muydun? Hattın seyrini kendi başına değiştirmişti. Sanıyorduk ki bu yandan gitse hattın yolu kısalır. Topoğrafyacılar, haritacılar ne kadar bağır çağır yaptılarsa da nafile. Kabul

etmedi. Sonunda da şirket anladı ve kapıyı gösterdi. Her şey alt üst olmuştu. O da bir türlü kabul etmek istemiyordu.

Gerçekten nefesimi kesmiş, anamı ağlatmış! Elimi diyorum pençemi. Acıyor. Her yanı acıyor. Tırnaklarım da eğri büğrü çıkmış, girmiş parmağımın etine. Bıçak gibi elimin etini doğruyor. Neden gülüyorsun? Ciddi söylüyorum. Kabul etmeseydi, değil mi! Şirket işi durdurmuştu yeni başmühendis göndersinler diye. Tahran'da da kendileriyle kavgalıydılar. Kimse de Usuli'nin yerini almak istemiyordu. Mühendisler, işçiler herkes bir iki haftalığına kendi vilayetlerine gittiler. Ne bileyim yahu! Herkes bir tarafa gitti işte. Bir tek o kaldı bir de ben. Bunu da sana söylemediler değil mi? Bir sabah bana kalk gidelim hatların geçtiği yolları gözden geçirelim, dedi. Kendi dediklerinin doğru olduğunu ispatlamak istiyordu. İnatçıydı. Hem de ne! Arabayı çalıştırdı, vurduk çöle. Çukurların kıyısından gidiyor ve gözünü hız sayacından almıyordu. Düşünsene, her iki yüz metrede bir çukur. Öyle sıralanmış. Bir yılan gibi kıvrılmış çölün ortasında. Yönlerini de tam olarak kestirmek mümkün değildi ki. Yani ben kestiremiyordum. Sadece Usuli kendisi biliyordu. Direksiyona iki elle sarılmış gazlıyordu ha bire. Ta ki arabanın kaputundan duman çıkmaya başladı. Sonra da araba olduğu yerde kalakaldı, kımıltısız. Üç dört saat uğraştıktan sonra başladı arabayı tekmelemeye. Yere göğe sövüyordu. Sonra dedi ki arabayı buraya bırakır, yaya döneriz gerisin geri. Usuli'ye dedim ki şimdi dönersek geceye kalırız. Yolu kaybedebiliriz, dedim. Ama nafile! Dedim ya inatçıydı. Pençemin ağrısı azmış. Ağrı kesicin yok mu? Etime bıçak saplanmış sanki. Ne? Tabii ki geceye kaldık. Usuli soluk soluğa kalmıştı. Yapamamıştı. Bu kadar erken biteceğini sanmazdım. Dedim ya, gövde aha, şöyle! Bunları bilmiyordun değil mi? Sebepsiz değil tabii. Bilen o iki kişi de artık buralarda değiller. Biraz oturup soluklanmak ister misin? Soluk soluğa kalmışsın. Biraz dayandın mı tamam. Sonra mı? Sonra ikimiz de bu çukurlardan birine düştük. İkimizin de bacakları kırıldı. Usuli'nin durumu çok daha kötüydü. Benden çok daha kötü... Dizinin kemiği etinden dışarı fırlamıştı. Hangimizin hatası olduğunu hatırlamıyorum. Usuli mi yoksa ben mi, hangimiz öndeydik? Hiç hatırlamıyorum. Hatırladığım şu ki ikimiz de bu çukurlardan birinin içindeydik. Usuli acıyla çığlık atıyordu. Önüne dikkat et. Başımıza aynı bela gelebilir! Biliyor musun, bazen o adamın karnının derisinde gördüğüm ayağın altı aklıma geliyor. Bazı geceler uykuma giriyor. Kendi karnımdaymış gibi, öylece büyüüp duruyor. Bazen de başparmağını oynatıyor. Aptalca, değil mi? Başparmağını benim karnımda oynatıyor. Biliyor muydun, hayvan hastalığına yakalananın kendisi de onu hastalandıran hayvanın şeklini alır diye? Duymadım. Tekrar söyleyen. İlgisi var. Usuli ile ilgisi var. Sen bu şeylere inanmıyorsun. Biliyorum. Belki de hurafedir. Ama ben böyle şeylere inanırım. Durumumuz çok kötüydü. Usuli o kadar ağladı ki sonunda baygın düştü. Yarı geceye kadar inleyip durdu. Sonra da bayıldı. Sabaha karşı ayıldı. Etrafına bakındı ve su istedi. Ona, sabaha kadar beklemeliyiz belki birileri yardımımıza gelir, diye söyledim. Bir eliyle kırık bacağını kaldırdı ve yerden kalktı. Çukurdan çıkmak istiyordu. Düşünsene. Kırık bacakla üç metrelik çukurdan çıkmaya çalışıyordu. Parmaklarını çukurun duvarına geçiriyor, kendini yukarı çekiyordu. Biraz tırmanınca yere kapaklanıyordu. Bu laflarla seni sıkıyorum değil mi? Şayet duymak istemiyorsan...

Sanırım dört, beş kez uğraştı. Ne kadar ona bırak bu saçmalığı dediysem de bana mısın demedi. İşte dördüncü, beşinci kezdi kafası kırıldı. Yani alın üstü çukurun dibindeki taşların birine kapandı. Elbisemi çıkardım üzerimden alnını sardım. Baygındı, baygın... Burada biraz dinlenelim ister misin? Dedim ya, pek bir şey kalmadı, istersen...

Neyse, ertesi günü durumumuz çok fenalaştı. Çöl gündüzü işte... O çukurun dibinde, güneş tepemizin üzerinde. Usuli'nin pek canı kalmamıştı. Ben nefesimin sonuna kadar bağıryordum. Birisi duyar belki diye. Sen benim yerimde olsan ne yapardın? El fenerinin ışığını bu yana tut! Yola dikkat et. Demedin! Ne yapardın? O kadar bağırdım ki sonunda ben de Usuli'nin yanına düşüverdim. Gömleğimi alnından açtım. Bir gölgelik gibi tuttum ikimizin başı üstüne. Çok korkunçtu. Yaşamasan anlayamazsın. Korku felç eder insanı. Usuli titreyip duruyordu. O cehennem sıcaklığında dişleri takırdıyordu. Ne kadar geçtiğini anlamadım, sanırsam on dakika bile dayanamamışım. Belki de bacağımın kanamasından. Ayıldığımda gece olmuştu. Usuli'nin gırtlığından inlemeye benzer bir ses çıkıyordu. Alnının yarası şişmişti. Susamıştım. Susamak da değil. Susamaktan geçmişti. Çıldırılmışım sanki. Her yeri su görüyordum. Her şey su içindeydi. Ama acım sızım yoktu. Çok tuhaftı, hiç acım yoktu. İnanıyor musun? Sadece susamışlık... Sen bu şeylerden çakar mısın yoksa benim gibi sadece hat tasarlamasından anlarsın? Neden acımın olmadığını anlayabiliyor musun? Bu düşünceleri kendine sakla! Dedim ya... bayılmamıştım daha. Usuli'den sonra hatların yönünü değiştirdiklerini biliyor muydun? Sonunda da topoğrafyacılara, haritacıların dediği oldu. Bu çukurlar da çölün ortasında kendi hâllerine bırakıldı. Pek nadiren birinin yolu bu taraflara düşer. Şirket de doldurmak için para harcamak istemiyordu. Zaten bu şekliyle de epeyi zarar etmişti. Birkaç dakikaya kalmaz varırız sanırım. Gece vakti buralara gelmek çok tehlikelidir. Geldiğine göre çok cesaretlisin. El fenerini yukarı tut biraz, görürüm onları belki. Hayır. Daha değil.

Sonra da işte üç gün orada kaldık. Öldüğümü düşünüyordum. Usuli'den çıt yoktu. Sadece iki üç saatte bir kasılıyor, vücudu titriyordu. Bacağı da simsiyahtı. Gece olunca bir karartı gelip durdu çukurun kıyısında. Ulumaya benzer bir ses çıkıyordu. Hafif ve uzun. Çukurun çevresinde dönenip duruyordu. Kafasını aşağıya tutup bizi seyrediyordu. Sonra da bir hırlıyor, burnunu toprağa sürüyordu. Bağırıp bağırmadığımı hatırlamıyorum. Ama o karartının çukura atladığını hatırlıyorum. Çok hızlı ve kıvrak... Hiç ağırlığı yokmuş gibi... Suratımı koklarken burnunu gördüm. Sırtlana benziyordu. Uzun burnu vardı, sıska bacakları. Tuhaf bir kokusu da vardı. Ekşimişlik kokusu gibi bir şey... Çürümüş ve birkaç gün güneşte kalmış yoğurt kokusu gibi. Biraz benim çevremde döndü ve her yanı kokladı. Sonra Usuli'ye doğru gitti. Sanırım o an baygındı. Hiç kımıldamıyordu. Hayvan, burnunu birkaç kez Usuli'nin çenesine çarptı. Sonra da kafasını yaklaştırdı ve gırtlığından yakaladı. Sağ pençesini Usuli'nin göğsüne koydu ve kafasını hızla sağa sola salladı. Kocaman pençesi vardı. Bir sırtlanın pençesinden daha büyüktü. Çok daha büyük... Sonrasını hatırlamıyorum. Bayılmışım belki de. Bilmiyorum. Hatırlıyorum, uyandığımda hayvanı gördüm çukurun bir köşesinde oturmuş ince bacaklarını yalıyordu. Sonra gözüm Usuli'nin gırtlığına ilişti. Baştan aşağı kan içindeydi. Tuhaf bir kokusu da vardı. Islanan kirli elbise kokusu gibi bir şey... Hayvan bir bana bakıyordu bir Usuli'nin yırtılıp dağılmış gırtlığına. Sonra da başladı benimle Usuli arasında gidip gelmeye. Yaklaştığında burnunun çevresindeki ıslak kılların yumaklaştığını görebiliyordum. Burnunun ıslaklığını hafiften yüzüme dokunduruyordu. İnanabiliyor musun? Burnunu yüzüme, ağzıma sürüyordu. O kadar gidip geldi ki sonunda maksadını anladım. Ne istediğini anladım. Benim de Usuli'nin gırtlığını yakalamamı istiyordu. İnanması güç ama öyle, eminim bunu istiyordu. Biliyorum, susuz kalırsam işimin bitik olduğunu anlamıştı. Belki ertesi geceki yemeği için beni diri istiyordu. Bu tür şeyleri kimseye ispatlamak mümkün değil. Mümkün değil olmaz. Bin zorlukla Usuli'ye yanaştım. Sonra da ağzımla gırtlığından yakaladım. Kanı hâlâ sıcaktı. Ilık su gibi. Gırtlığından bir sesler de geliyordu; bir hayvan hırlaması gibi. Yavaş ve uslu... İşim bitince çukurun duvarına yaslandım. Sonra hayvan yanaştı, dudaklarımı kokladı. İnanabiliyor musun? Dudaklarımın üzerindeki kanı kokladı. Birkaç kez çukurun içinde sağa sola gitti, pençesiyle burnunu sıvazladı. Sonra sıçrayarak oradan fırlayıp gitti. Üç metreyi sıçrayıp dışarı

çıktı. Üç metre... Bu nedenle o hayvanın sırtlan olduğunu sanmıyorum. O iki kişiye de aynısını söyledim. Ne yaptılar biliyor musun? Kaçtılar. Saçmalık! Benden kaçtılar. Ertesi günü Usuli'nin gırtlğı kurumuştu. Ne kadar emdiysem hiçbir şey gelmedi. Nereye gidiyorsun? Neden geri geri kaçyorsun? Sonunda bu çukurların birine düşeceksin. Gelsene buraya.

Sonunu mu bilmek istiyorsun? Sonraki gün buldular bizi. İkimizi de. Herkes şaşkıındı. O hayvan neden benim gırtlğı yırtıp sökmemişti. Herkes bir şey uyduruyor, başkasına anlatıyordu. Kimse korkmasın diye bir şey uydurdular. Güya Usuli kendi başına çekip gitmiş. Kayıplara karışmış.

Ne kadar çok soru soruyorsun. Dedim ya... kaçıp gittiler. Sonraki gün bu çukurların birinde buldular onları. Şirket sırtlanların işidir diye söyledi. Ben de bir şey söylemedim. Hiçbir şey yapılamazdı. Bana böyle bakıp durma. Benim suçum değil. Neden uzaklaştın? Gelsene buraya. Daha yakın. Sahi anlatmadın, şirket neden seninle ters gidiyor? Anlatsana! Bu çöle nasıl oldu da düştün? O diken çalıısına dikkat et! Öte yanında bir çukur olabilir. Yavaş ol! Yavaş... Burası daha iyi. Bu çalııların yanı iyidir. Otur anlat bana. Kendinden söz et.

Yorgan deliği

Şimdi uyuyormuş gibi yapıyorsun. Uyuyormuş gibi yapıyorsun ve bu yorganın altından, oluşturduğun bu delikten, soluyorsun ve sürekli bakıyorsun, belki gelir ve önünden geçer diye. Geçmez ve sen sürekli bakıyorsun. Görmeye çalışıyorsun ama hiçbir şey görünmüyor. Bugün ayın kaç olduğunu ve cuma günü olduğunu, mutlaka öğlene kadar öylece yorganın altında kalabileceğini ve altta kendin için durmadan delik oluşturabileceğini ve soluycacağını ve kimsenin de senin ne yaptığını anlamayacağını diye düşünüyorsun. Diğer tarafta neler oluyor anlamak için yana dönüyorsun.

: Uyandın mı?

Dönmemen gerekiyordu. Kımıldadın mı yani uyanıksın. Bunu koyun bile anlar ama sen anlamadın. Uyuyan insanlar daha yavaş nefes alır diye düşünüyorsun. Daha yavaş nefes alıyorsun. Şayet baştan böyle yapsaydın bu hallere düşmezdin... biri kuşkulansın ve uyandın mı diye söylesin! Kendini kontrol etmelisin! Şimdi de geç sayılmaz. Kontrol et. Daha yavaş, daha yavaş nefes al.

Olmuyor! İnsanın nefesi tıkanıyor. Derin bir soluk al... daha derin... Şimdi yavaş yavaş bir delik oluştur mutfağa doğru; hem havan değişisin hem de bir yerleri görebilesin diye. Elini uzatıyorsun delik oluşturmak için ama yorgan düşüyor ve delik kapanıyor. Tekrar deniyorsun. Bu kez oluyor. Bulaşık makinesi görünüyor ve kahvaltı masasının yarısı...

Buzdolabının kapısının açılma sesini duyuyorsun ve az sonra kapanma sesini... Bir takırtı da geliyor. Sanki masanın üzerine bir şey konuyor. Delikten daha iyi görebilmek için gözünün tekini kapatıyorsun. Şimdi demliği ocağa koymalı diye düşünüyorsun. Suyun kaynadığını duyuyorsun sanki. Bulaşıkların birbirine değme sesini duyuyorsun, sonra da suyun şırıltısı başlıyor. Yorganın kenarı düşüyor ve sen tekrar düzeltiyorsun. Bulaşıkları yıkadığını düşünüyorsun ve yıkıyorsa şayet hafiften hafiften başlar ılık çalmaya. Islık çalıyor. Başlamış demek ki. Sesi mutfağı dolduruyor. Bir delikten bakıyorsun. Ama yine bir şey görünmüyor. Melodisini tanıyorsun. Bulaşık yıkarken hep aynı...

Önce hepsini gruplara ayırır. Bardaklar bir tarafa, tabaklar başka tarafa. Süngeri olabildiğince köpürtür. Eline dolaşmasın diye bardaklardan başlar. Sonra köpükle yıkar ve suyun sesi öylece duyulur, hepsini iyice durulayana kadar ses devam eder ve sonra aniden kesilir ama ılık sürer. Islık mutfaktan dışarı çıkar, cama doğru gider. Islık sürerken perdenin çekilme sesi de duyulur. Islık sana çok yakın bir mesafeden geçer. Ayaklarını görürsün, deliğin bir adımlığındadır ve gider. Az sonra, diğer taraftan senin sevdiğin müzik yükselir.

: Uyanmıyor musun?

Sana doğru gelmiş. Duyumsuyorsun... Yanında oturuyor. Dizlerini görüyorsun.

: Uyan artık ya!

Dizlerini görüyorsun ve yavaş soluyorsun. Elini omzuna koyuyor ve sarsıyor. Horluyorsun, yani ki uyuyorsun.

: Yeter artık, uyan!

Delik kapanır ve dizlerini görmüyorsun artık ama yanından kalkıp gittiğini anlıyorsun. Orada olmazsa birkaç derin nefes alabileceğini düşünüyorsun. Alıyorsun. Orada mı diye kulak kabartıyorsun. Anlayamıyorsun.

Bacaklarını topluyorsun ve aşağıda aniden kocaman bir delik açılıyor ve ışık yorganın altına boca oluyor. Aşağıya bakıyorsun ama duvarın bir parçasından başka bir şey görmüyorsun. Ayağınla kapatıyorsun ve tekrar sesi dinliyorsun ama nerede olduğunu anlayamıyorsun. Teybin sesi o kadar yüksek ki düzgün duymana izin vermiyor.

Elini yastığın altından geçiriyorsun ve diğer tarafta, saate ulaşmak için yerde sürünüyorsun. Saati alıyorsun ve yavaş yavaş bir delik oluşturuyorsun, döşeğin kenarına kadar... Sigaran belli. Saati yaklaşıtıyorsun, saat on olmadı daha.

: Uyandın mı?

Artık uyanman gerektiğini düşünüyorsun. Yorganı yavaş yavaş bir kenara atıyorsun. Bakışların tavana dikiliyor, beyazdır ve desensiz. Sonra öyle bakarken bir şeyleri anımsıyorsun. Daha perde almadın. Anımsıyorsun, buzdolabın olmadığını anımsıyorsun, teybin olmadığını... Ve öylece anımsarken ve bakarken uyandın mı demek istiyorsun. Sessin evde çınlamasın diye susuyorsun.

Yurdumun Ebesi

Sabah, Çogol'un yumuşak tüylerinin gıdıklaması ile uyandım. Çogol'u Kerem getirmiş, yastığın kenarına bırakmış, yorganı da usulca çekmişti üzerine... Kımıldadığında, kısıcık kanatları yüzümde gözümde dolaşıyordu, sonunda uykudan sıçrattı beni.

Henüz uykulu ve yorgundum, dün geceki bebek geç gelmiş ve anamı ağlatmıştı fakat sevinçliydim çünkü iri yarı, kara kahverengi bir erkek bebektir ve suratına usul bir şamar indirince öyle bir çığlık patlamıştı ki, elleri kolları satırla doğranıyor sanırdın. Göbek bağını kestim, yıkayıp kuruladım, annesinin yanına bıraktım, sonra da annesini kaldırıp koluma koydum. Kadının, parıltılı, siyah gözleri vardı. Yüzü, bakır bir tepsiydi sanki hani o taze mi taze Türkmen güzellerinden... İrice bir kadındı fakat yaşı küçüktü; on yedisinde, on sekizlerinde bir genç.. ve bu, ikinci oğluydu. Yüzüme dalmıştı, ılık yağ ve sıra tasını, çatlamış dudaklarına dayadım; bir içişte yarılardı, sonra da tası itip başını yastığa attı. Saçları, beyaz yastıkta koyu kestaneyle andırıyordu. Kocas, uçar ve iyimser birine benziyordu. Eline kocaman bir şişe votka almıştı ve ikinci oğlunun sağlığına içiyordu. “Meşdi, gönder beni gideyim,” dedim. Elini cebine soktu ve bir adet yirmi tumanlık çıkarıp avucuma koydu, sonra kara gözlerini gözlerime daktı. Amma gözler, tıpkı karısınınki gibi siyah mı siyah... Mutlaka amca çocuklarıdır. Genç, yirmi üç yirmi dört yaşlarındaydı. Benim Kerem'imden yedi – sekiz yaş büyük... Ama boyu sadece dört parmak daha uzun. Benim Kerem'im uzun boyludur da ondan. Askerliğe giden Ayaz biraz tıknazdır, babasına çekmiş fakat pek güçlüdür. Kerem, onu kaldırıp küt diye yere vurur. Kerem arkadan saldırır. Başka çaresi yok onun, belinden aşağısını tutar ve avucunda sıkır. Ayaz çığlık atar, kıvranıp durur, tekme atar ve kayınvalidem -ki bir deri kemiktir, kayınbiraderlerimle yaşar ve birkaç yıl önce de ameliyatla midesinin yarısını aldılar- başlar gülmeye. O, böyle şeylere, sabahtan akşama kadar güler durur. O, şen, korkusuz bir kadındır. Sokaklarda kaybolur, gülmeye başlar. Çayı oğlunun başına döker. Hacı kızar ve yere göğ künfeder fakat anası gülmeye başlar. Hacı, kendi bahtına, anasının bahtına, yere göğ küfür yağdırdığı müddetçe de güler durur o. Hacı diyor ki birinde anası, gece damda uyurken kalkmış yürümüş, damdan düşmüş, bacağı kırılmış. Herkes öldü sanmış ancak anası hiç orali olmamış. Gülyormuş. Öyle gülyormuş ki herkes, ona bir hâller oldu, oynattı zannetmiş. Belki ölürken bile gülecek o...

Cuma günüydü. Camdan, Ayaz'ı askerlik kıyafetleri içinde gördüm. Eğilmiş, Kerem'in güvercinlerini seyreliyordu. Kerem, güvercini eline alıp dışarı çıkarıyordu. Kış günü, açık renk bir gömlek ve dar bir tumanla çıkmıştı dama. Bir önceki gece kar inmişti, aha bu kadar! Fakat sabah güneş vardı. Ne kadar da güzel, hoş bir güneş! Kar parlıyordu.

Dönüp Çogol'a baktım. Ne kadar da tuhaf bir yaratık! Dişi güvercinin, insanın başını döndüren bir kokusu var. Gagasının ucu, insan tırnağının mayasına benziyordu; masum gözleri her iki yanda, cila görmüş iki düğme gibi kımıldıyordu. Kalbi, kalın ve dolgun tüyleri arkasında hızla ve korkarak çarpıyordu. Meraklandım. Kalkıp pencereyi açtım. Kerem'i çağırdım ve Çogol'u uçurttum. Zavallı kanatlandı, sonra daha hızlı vurmaya

başladı kanatlarını ve kendini, aşağılardan söküp yukarı çekti, başka bir duvara oturmak isterken Kerem başka bir güvercini bıraktı elinden, her iki güvercin de kanat çırparak bir an bir noktada kalakaldılar. Kerem, “Gözünü sevdiklerim, aynı ceylan,” dedi. Ayaz, “Sen aptalsın Kerem, aptal,” dedi. Camı kapadım, artık seslerini duyamıyordum.

Sabah sabah ev ne kadar da soğuktu. Aşağı indim, bir iki odun alıp yukarı çıktım. Ambar daha sıcaktı. Fakat bir mağara gibiydi ve terk edilmişliğin kokusu her yana sinmişti. Odunları sobaya attım. Bir parça bezi gazyağına soktum, sonra, çıkarıp sobaya attım. Gazyağı, hoş bir tazelik kokuyordu. Kibriti çaktım. Yanan kükürdün de hoş, taze bir kokusu vardı. Kibriti sobaya atıp kapağını kapadım. Sobanın gürül gürül sesi yükseldi ve gazyağı yanıp bitince odunların hüzünlü çıtırtıları yükseldi. Yanışlarının sesi öyle hüzünlüydü ki içim bir tuhaf oldu. Alevler, sobanın aralı duran camından insanla konuşuyordu adeta.

Kerem ve Ayaz içeri girdiler. Rüzgârı, karı ve fırtınayı evin ortasına bıraktılar. Omuzlarım, aniden titredi. Kerem gözlerime daldı.

“Yine ağlıyor musun anne. Hanımcanı mı özledin yine?”

Saçlarımı okşadı. Elleri ne de soğuktu. İnsanoğluna nasıl söyleyebilir ki, insan bazen başkası için ağlamaz, insan neden ağladığını da hiç anlamaz ve belki de içinde derin, sıcak ve yumuşak bir oylum açılır; içinde ilkbahar güneşi gibi bir şey çıkar ortaya ki hiç de kötü bir his değildir, sevinçli bir histir de ağlatandır da... İnsan, elinde olmadan ağlamaklı olur işte.

Ayaz geldi ve yüzümü ellerinin arasına aldı. Babasının gençliğine ne kadar benziyordu! Tanıyamadığım, uğursuz bir his doğdu içime. Sanki Hacı ve ben otuz yaş gençleşmişiz ve ben, Hacı’nın evine daha yeni adım atmışım gibi. Gözlerim kurumuştı fakat gizemli bir his beni, oğlum Ayaz’ın gözlerine bakmaya zorluyordu. Ayaz da büyülenmişti sanki. Öyle bakıyordu ki beni görmüyordu sanki. Sanki benim gözlerimin içinden, başka birine yol açmak ister gibiydi.

“Yine aşk oyunları başladı.”

Kerem’in sesiydi bu, kıskançlıktan çatlıyordu, yüzümü Ayaz’ın ellerinden kurtardım ve kalktım. Oda iyice ısınmıştı.

“Oturun, kahvaltınızı getireyim.”

Odadan dışarı fırladım. Başım neden bu kadar dönüyordu. Bu ne uğursuz bir his, nasıl bir belaydı ki bu sabah beni sarmıştı ve tuhaftı, içimde hiç günah hissi de yoktu... Sanki soğuk bir tavaya bir kaşık yağ atılmış gibiydi, tavanın altı giderek kızgınlaşıyordu ve yağ, yavaş yavaş eriyip dağılıyordu. Önce, yayılan bir çember gibi, sonra da şekilsizce... Ben, eriyeceğim noktaya kadar ısınmışım. Ayaz ve Kerem ne düşüneceklerdi! Hacı, bana böyle belalı bir hâl olduğunu bilse ne düşünecekti! Gebe kadınlarım bilseler ne söyleyeceklerdi. Ama diğerleri önemli miydiler ki? Kaldı ki ben, kendim bilebiliyor muydum? Bu nasıl bir histir ki başkaları da bilsin! Fakat başkaları, bazı şeyleri insanın kendinden daha iyi anlar.

Yağı tavaya attım ve tavayı ısıttım. Sonra, dört yumurta kırdım, taze yumurtanın, yağdaki serin-sıcak kokusu yükseldi. Tuz serptim. Hacı, sabah evden çıkmadan semaverı yakmış, çayı demlemişti. Semaverı aldım, içeriye, sobanın yanına koydum. Önce sofrayı, sonra da sıcak tavayı alıp odaya götürdüm. Oturdum, bir parça sengek ekmeğini¹ omletle doldurdum ve Kerem’e doğru gittim, ağzını zorla açtım ve yumurtalı ekmeği ağzına tıktım. Tıkalı ve yarı yanmış ağızıyla bağırды: “Ağzım yandı, anne, ağzım yandı.”

“Kıskançların ağzı yanmalı! Başka yerleri de.”

¹ Sengek ekmeği: Çakıl taşı fırınında pişen ekmek

Ayaz güldü ve sofraya oturdu. Ben de oturdum. Sonra da Kerem geldi.

Mutlu ana diye bana derler işte. Tanrı, bana on yıl boyunca evlat vermedi, vermedi fakat sonunda iki oğlan verdi ki biri şimdi on sekizinde diğeri on dört yaşında. Sonrasında, yine çocuğum olmadı. Benim işim ebelikdir, anamın işi de buydu. Zaten, mesleğimi ondan öğrendim. O da anasından öğrenmiş... Altı ay, devletin okutup yetiştirdiği diplomalı ebelerin yanında çalıştım. Onlardan da bir şeyler öğrendim ki çoğu da kadın vücudu hakkındaydı. İşime pek yaramadı ama bazen evhamlandırıyordu beni.

Bir bebeğin nasıl doğduğunu ilk kez, on yaşındayken gördüm. Asla unutmam onu. Anam, şişman, iri yarı bir kadına bağırdı: “Solu! İkın! Solu, sonra ıkın!” Kadının etli bacakları iki yana sere serpe açıldı ve kadın öyle oturtulmuştu ki fazla ıkınsa bütün midesi, bağırsağı dışarı dökülecekti sanki. Suratı kızgın ve kıpkızıldı! Kâh çığlık atıyor, kâh dişlerini dudaklarına bastırıyor fakat ne olursa olsun, önce soluk alıyor ve ardından karnına bastırıyordu. Anamla ben de aralanmış bacaklarının arasına oturmuştuk ve birlikte, suyu, kanı temizliyorduk, annem soluğunu tutmuştu ve ben neyi beklediğimizi tam kestiremiyordum ve tam o anda mucize baş gösterdi. Kadının orası bir kıvrım aldı, sonra bir kıvrım daha ve bu fazladan kıvrımlar kadının orasının kıvrımlarına karıştı. Sonra anam bağırdı: “İkın! İkın!” ve kadın bastırdı ve daha fazla ıkındı. Önce bir kıvrım ardından bir kıvrım daha göründü ve sonra bu karmakarışık kıvrımların, çocuğun yüzü olduğu anlaşıldı. Tanrım! Nasıl bir mucize bu böyle! Ve sonra, çocuğun vücudu geldi. Bebek anamın ellerindeydi, ağlayan kendisiydi ve ben yumulmaya yüz tutmuş horlayan, kıvrımları kanda boğulan o etten deliğe dalmıştım. Sonra da bebeğin çifti geldi, garip bir şey, kandan bir topaç... ve sonra, mucizenin etten ve deriden deliği, kanlı kapılarını kapadı. Sonraları, bu mucizeyi anamla defalarca gördüm ama o zaman duyduklarımı asla duymadım. Ve sonraları anam öldükten sonra, mahalleliler, ebeleri olmamı istediler. Hacı’nın bir karısı vardı ve doğum sırasında kaybetmişti onu. Hacı o gece o kadar ağladı ki ona acıdım. Ertesi günü nikâhlısı olmamı istedi benden. Ben de iki üç hafta sonra karısı oldum Hacı’nın, işimden hiçbir zaman el çekmemek şartıyla... Hacı, “Olur,” dedi. İyi adam. Bir şikâyetim yok kendisinden. Sonraları gösterdiği beceriler sayesinde Melikihac oldu. Bundan iyisi can sağlığı! Fakat ben, gönlümü o mucizeye kaptırdım.

2-

Öğlen, Hacı eve gelince önce Kerem ve Ayaz’la adamakıllı güreş tuttu. Yani, eve girer girmez paltosunu, ceketini askıya astı, sonra Ayaz’a, “Gel bakalım pehlivan,” dedi, “kışlada neler öğretmişler sana bir görelim.”

“Kışla, zorhana¹ değil ki baba!”

Kerem öne fırladı: “Baba,” dedi, “güreşebiliyorsan gel benimle güreş! Haydi gel bakalım... Korkmuyorsan ileri çık!”

Hacı şakayla “Hayır,” dedi, “senden korkarım, sen taktik biliyorsun. Ayaz bilmez, biliyorum.”

“Kerem nerede öğrenmiş taktiği? O sadece Çogol’u uçurtmayı, başka kuşçuların güvercinlerini araklamayı bilir.”

Ben, “Sen yaramaz da milletin kızlarını araklamayı bilirsin!” dedim.

Hacı, “Vay seni haramzade!” dedi ve Ayaz’ın üzerine atladı fakat Ayaz, onu boşa çıkardı, babasını arkadan yakaladı ve kaldırmaya çalıştı, Hacı ise ayaklarını sıkıca yere bastı. Ayakları, yerin yüreğine

¹ Zorhana: Farsça. Eskiden mahalle yiğitlerinin, kabadayılarının bedenlerini törensel ayinlerle geliştirdikleri yer (h.h.)

girivermişti sanki. Hacı kolunu kaldırdı ve Ayaz'ı başından yakaladı, koltuğunun altına çekti. Ayaz, tıpkı bir kırbaç gibi havada şaklayarak tepe takla yere serildi.

Hacı, "Üçünüzle birden güreşmeye hazırım," dedi.

Ben gülerek "Hacı," dedim, "ben ne zaman güreşçi oldum!" Hacı, çocuklarına döndü: "Haydi! Bakalım kim kazanacak! Eğer siz ikiniz ve anneniz kazanırsanız annenizi Mekke'ye götüreceğim."

Ben, "Bu da yine, yerine getirmedeğin sözlerden!" dedim, "Sen, yarın değil öbür gün hareket ediyorsun, beni Mekke'ye nasıl götürürsün ki?"

"Ben Melikilhac'ım. Pasaportunu, iki gün içinde alamayacağımı mı sanıyorsun?"

Ayaz, "Anne, zararı yok. Gel iddiaya girelim!" dedi.

Kerem, "Pekâlâ, anne kabul etti!" dedi ve sonra babasının üzerine atladı. Kerem alışık, hep benim yerime konuşurdu. Bu yaşta, vasi kayyumum olmuştu.

Ayaz, Kerem'i tehlikede görünce Hacı'nın üzerine çullandı. Ben de Hacı'ya doğru yürüdüm ve en hassas yerlerini gıdıklamaya başladım. Hacı gülüyor, benim elimden kaçıyor, oğullarının her birini bir yana fırlatıyordu. Bense kaçıyordum. Ama ne zaman ki çocuklardan biriyle boğuşmaya girişse ben de gıdıklamaya başlıyordum. Ta ki Kerem ve Ayaz iki bacağından tuttular ve ben gıdıklarken, onu kaldırıp yüzükoyun yere attık. Hacı teslim oldu.

Kalktığı anda soluk soluğaydı. Kerem, "Annemi Mekke'ye götürmelisin, iddiaya girdin ve kaybettin," dedi.

Baba, Ayaz'a, ceketini getirmesini işaret etti. Hacı bana baktı ve göz kırptı, gözleri şeytanca parlıyordu.

"Ben boşuna mı kaybettim sanıyorsun? Ha?"

Ayaz, ceketini babasının eline tutuşturdu ve bekledi. Hacı, pasaportu ceketinin cebinden çıkardı ve Kerem'e verdi: "Oku!"

Kerem okuyup bana Türkçesini söyleyince Hacı'nın üzerine atladım, sarıldım ve öpmeye başladım. Çocuklarımdan hiç de utanmıyordum.

"Bir düşünsene, dünyanın dört bir yanından millet akın etmiş, tavaf ediyor. Bir düşünsene, ben ihrama bürünmüşüm. Ya da taş atıyorum. Ya da o kalabalıkta kaybolmuşum, seni arıyorum."

Ayaz, "Anne, sen Tanrıyı aramalısın, babamı değil!" dedi.

"Ben, canımın istediğini ararım," dedim, "ve mutlaka da bulurum. Unutma ki ben bu şehrin ebesiyim ve bir ebe, aradığında mutlaka bulmalıdır!"

Hacı, "Artık zırvalama," dedi, "bir an evvel işe koyulmalısın. Bu üç hafta içinde doğum bekleyen kimse yok ya?"

İyice düşündüm, "Bir aya kadar doğum bekleyen yok, sanmıyorum," dedim, "fakat İsmet Hanım'la mutlaka konuşmalıyım, hamile olanları kontrol etsin!"

"Yarından tezi yok her şeyi yoluna koy!"

Ne kadar müthiş! Ne kadar iyi! Zavallı bir güvercin gelmiş, oturuyordu. Kerem, onu görmemişti daha. Ben geri geri pencereye gittim, herkese bir şey yokmuş gibi bakıyordum fakat aklım fikrim iki şeydeydi: Mekke ve güvercin. Pencereyi yavaşça açtım. Odaya doluşan soğuk, ne yapacağımı fark ettirmesinden korkuyordum. Güvercin kımıldadı fakat uçmadı. Soğuktan, kıpırdıyacak gücü kalmamıştı. Elimi ona doğru uzattım. Usulca, iki avucumun çukuruna geldi. Tanrım, ne kadar yalnızdın! Ne kadar üşümüştün! Pencereyi yavaşça kapadım. Güvercini göğsüme koydum, pençelerinin yumuşaklığını memelerimin arasında duyumsadım. Tüylerim diken

diken oldu. Ne kadar sevecendi! Elbisemi üzerine çektim, ısıttım ve sonra, usulca odanın ortasına geldim. Onun, gürk gürk diyerek beni ele vereceğinden korkuyordum. Hacı ve çocukların başları önlerinde yemek yemeye hazırlanıyorlardı. Sofra açıldı ve ortasında geniş bir tabak vardı. Tabağı götürüp tavuğu sofraya getirmeliydim. Yanaştım ve canlanmış güvercini yavaşça tabağın içine koydum. Güvercin durdu ve bir an kuşkuyla etrafına bakındı, sonra da kımıldayınca Hacı, Kerem ve Ayaz, üçü birden üzerine atladılar. Fakat güvercin daha hızlı davrandı. Havalandı ama oturacak bir yer bulamayınca gelip benim omzuma kondu. Üçü de ayağa kalktı. Şaşırmışlardı.

Kerem, “Neredeydi bu? Benim güvercinlerimden mi?” diye sordu.

Hacı, “Nereden çıktı bu? Pencere kapalıydı!” dedi.

Ayaz, “Anne! Yoksa sen, güvercinlere de mi ebelik yapıyorsun?” dedi.

Elimi uzatıp güvercini aldım, Kerem’e vererek “Bu senin güvercinlerinden değil fakat senin. Benim sana Mekke’den hediye!” dedim.

Kerem, “Ne kadar iyi bir Mekke bu böyle!” dedi, “Hediyesi peşin!”

Güvercinin adını Elnaz koyduk. Ne kadar güzeldi! Adını Hacı seçmişti. Hacı’nın, Türkçe isim bulmada üstüne yoktu. Çogol ve Elnaz, Hacı’nın kızlarıydı aslında.

3-

Gece bir rüya gördüm, hem de ne rüya!

Elimi, derin çukurlara sokuyordum; kızıl, et çukurlara... Ve oradan, renk renk güvercinleri çıkarıp kokluyordum. Güvercinler, et çukurları gibi kokuyordu. Tuhaf ve sersemleten bir koku... Güvercinleri havalandırıyordum ve gökyüzü, şaşırtıcı bir renk alıyordu; sadece resimlerini gördüğüm camilerin, kubbelerinin rengi. Ağzımı, o et çukurlarının ağzına dayıyor ve çağırıyordum. Kimi? Bilmiyordum. “Çık dışarı!” diyordum, “Çık dışarı! Allah aşkına çık dışarı! Seni görmek istiyorum!” Et çukurlarının kapılarını öpüyordum. Bu kapılar deniz tadıyor, deniz kokuyordu, belki de bizim Şerefhana Gölü’nün kokusuydu... Ne kadar tuhaf ve şaşılası bir durumdu. Ve bilmiyorum neden, hiç günah hissi yoktu. Utanmıyordum. Ne kadar özgürdüm! Dudaklarım, yaladığım tuzdan tadıyordu ve dilim, dudaklarımda kıyılıyordu. İşte o zaman, et çukurlarının kokusu, tuzlanmış et tadına ekleniyor ve deniz yosunlarının ya da kadınların mahrem yerlerinin kıllarının tadı duyuluyordu. Ağzımı, yeniden o et çukurlardan birinin ağzına dayıyor ve bağıırıyordum, ne kadar da yüksek sesle, ne kadar da heyecanla! Öyle heyecanla ki terden sıırıslıkam oluyordum, tüylerim diken diken oluyordu. Ne kadar derin bir sevinç! “Çık dışarı! Çık dışarı! Seni görmek istiyorum, Allah aşkına dışarı!” Ve bu çağırımlar haz almak için yeterliymiş gibi... Ama aslında oradan, birisinin çıkmasını da istemiyordum. Sonra, ellerimi güvercin tüyleriyle doldurdum, hepsi de dişi güvercindi... Avuçlarımı havaya doğru açıyordum, evlerin damlarını güvercin kanadı ile kaplıyordum. Ve sonra, etten kapıları görmeye gidiyor, ıslak ve renkli koridorlardan içeri dalıyordum, dışarı çık! Çık dışarı! Ve sonra da çıplak kadınlardan ve erkeklerden oluşan kocaman bir kalabalığı görüyordum. Sahi, nereden çıkmıştı onlar? Nereye gidiyorlardı? Ayakları ne kadar da yumuşaktı! Yürürken, birileri uyanacak diye çekiniyorlardı sanki. Bölük bölük, yüzer yüzer, iki yüzer iki yüzer, biner biner, çıplak ve sessiz, yürüyorlardı. Sanki herkes uykuda yürüyordu ve yüzleri aynı ölçülerdeydi, aynı güzellikte. Yüzlerinin hafifçe çıkık kemikleri ve Savalan’ın taze balının rengindeki gözleriyle... Ve ben hâlâ çağırıyordum, “Dışarı çık! Çık dışarı! Seni görmek istiyorum! Allah aşkına çık dışarı!” Ve kadınlar, kuğu tüyü topuklarıyla sade, bezeksiz ve bal rengine çalan gözleri ile geçiyorlardı. Ve dünya, çıplak ve özgür kadınlarla doluyordu.

Sonra, rüyamın havası değişti. Bir kamyonda, irili ufaklı çakıl taşları üzerindeydim ve gidiyordum. Nereye? Bilmiyordum... Kamyon şoförü Hacı idi. Uzaklarda kıyamet kopmuştu. Bu taşların, çakılların hepsini şeytana atmalıydım. Kadınlar, erkekler ihram bağlamışlardı. Hepsi de ne kadar genç ve güzeldiler! Hepsi yaşıtı ve yüzleri birbirinin aynıydı... Sanki kadınların ve erkeklerin cinsiyetleri aynıydı. Fakat o cinsiyetin ne olduğunu anlamadım. Kerem'in kuşları, başımızın üzerinde, beş yüzer, altı yüzer desteler hâlinde uçuyordu. Kerem bu kadar kuşu nereden getirmişti! Sonra Hacı'yı gördüm; yüksekçe bir tepenin üzerinde, aydınlık yüzlü bir adamın yanında duruyordu ve onunla hurma yiyordu. O, birbirine yapışık hurmalardan. Aydınlık yüzlü adamların yanında durmak ve onlarla hurma yemek Hacı'ya ne kadar da yakışıyordu. Sonra rahmetli annemi gördüm, kendini Hacer El Asved'e yapıştırmıştı. Taşı yarıp içine girmek istiyordu. Taş, çırılçıplaktı. İnsanın resimlerde gördüğü gibi değil... Saf, cilalanmış, kocaman, hoş kesilmiş uçlarıyla bir taş. Annem, yüzünü taşa öyle bir yapıştırmıştı ki, yüzeyi taş değil de camdı sanki ve annemin dikkatle okuması gereken sırlar vardı camın ardında. Az sonra, taş, yerde değildi artık. Havada uçup gidiyordu fakat gidişi ile gelişi farksızdı. Sürekli düşmekte olan ve hiç varmayan kara, geometrik bir şeydi. Sonra, taze kan kokusu geliyordu, yarısı kesilmiş koyunlar ayaklarımızın altındaydı, bal renkli gözleriyle ve Mekke güneşinin altında ölüm sarhoşu... Tavafe ederken bir çarkıfeleğin çarkı üzerinde oturmuş gibi oldum, çarkıfelek sersemletici bir hızla dönüyordu ve ben kaygı ve korkuyla hem gülüyordum hem de ödüm kopuyordu. Çılgınlık atıyordum, gülüyordum ve o yuvarlak dönüşlerin yerine, doğrudan ileri atılmak istiyordum; ışıktan da sestenden de hızlı giden bir süngü gibi... gidip gökyüzünün ortasında bir taşa çarpayım diye... Ve sonra, kendim düşmeye başladım. Nereden olduğunu bilmiyorum. Başımın, ayaklarımın gerçek konumu belli değildi ama sürekli düşüyordum. Sonra, bana öyle geliyordu ki, düşerken göğsümü tekmeliyorlardı, yüreğimi de... Tanrım, ne de sıkı ve acımasız tekmelerdi! Şimdiye kadar, beni kimse böyle acımasızca dövmemişti.

Birden sıçradım. Hacı, feneri yakmıştı, odadan çıkmak üzereydi, kapıyı kapatmadan geri geldi. Hacı'nın gölgesi, fenerin ışığında, bir dev gibi görünüyordu.

“Eye! Eye! Kalk! Eye! Seni istiyorlar!”

“Uyanığım Hacı, ne var?”

“Kalk! İki kişi seni çağırıyor. Gebeleri varmış. Uzak bir yerdeymiş. Atla gelmişler.”

“Atla mı? Kendi ebeleri yok mu onların?”

“Birkaç kişiye gitmişler fakat onlar meşgulumuş. Kalk artık! Hava çok soğuk! Gebe, bekletilmeye gelmez.”

“Sen de benimle geliyor musun?”

“Hayır! Niye gelecekmişim ki? Herhâlde iyi insanlar! Kıyafetleri, iyi insanlar olduklarını gösteriyor.”

Yün giysilerimi ve yün çoraplarımı giydim. Hacı'nın bir kürkü vardı, bana verdi. Çadıramı¹ başıma attım. Hacı, kapıya kadar geldi. Kapıda, çok uzun boylu iki adam duruyordu. Yüzleri görünmüyordu. Ne kadar erkeksi vücutları vardı. Böyle boylu poslu adamlar görmüş değildim.

Üç tane atları vardı. Üçü de eyerlenmiş, mahmuzlu... Atlar da boyluydu. Vücutlarından buhar kalkıyordu. Arada bir yere toynak vuruyor, kar örtüsünü yarıyorlardı. Her şey, rüyamın devamıymış gibiydi ve ben hâlâ uyanmış değildim.

Hacı, ata binmeme yardım etti. Ayaklarımı mahmuzlara soktu. Sonra da “Bu, yular. Elinden bırakma! Kendine dikkat et!” dedi.

¹ İnce, genellikle narin çiçek nakışlı kumaştan yapılan, kadınların başlarına örttükleri çarşaf.

“Allahaismarladık!”

“Allahaismarladık!”

Hacı öyle davranıyordu ki sanki bu iki adamla daha önceden bir şeyler kararlaştırmışlardı. Gece, ne kadar da kuşkucu yapmıştı beni!

Adamlar derinden gelen sesleriyle Hacı’ya veda ettiler. Seslerinin gizemli oluşunu geceye, kara ve karanlığa verdim. Atların başlarını çevirdik. Benim atım ortada, yola koyulduk. Bazen atların toynakları karın altından dışarı fırlamış taşlara çarpıyor, bazen de kıvılcımlar görünüyordu. Sokakta kimse yoktu, sokağın başına geldiğimizde öndeki atlı, attan indi ve bana doğru geldi. Arkadaki adam da aynı şeyi yaptı. Neden ki? Beni attan indirdiler. Gece kara gömülmüştü, buna rağmen, adamların yüzleri belli olmuyordu. Adamlardan biri cebinden bir mendil çıkardı, arkama geçti ve gözlerimi bağladı! Bunu neden yaptıklarını sordum. “Açın gözlerimi...” dedim ve elimi gözbağıma götürdüm.

Adamlardan biri, elimi havada yakaladı ve sert bir şekilde aşağı indirdi.

“Korkma ebe! Seninle bir işimiz yok. Ancak seni nereye götürdüğümüzü bilmeni istemiyoruz. Seni, evine sapasağlam geri getireceğiz.”

“İzin verirseniz gözlerim açık kalsın,” dedim, “kimseye söylemeyeceğime söz veriyorum.”

İkinci adam, “Birine bir şey söylersen bilmelisin ki seni öldürürüz,” dedi.

“Ama ne oldu ki?” dedim, “Bebeği ben doğurtmayacak mıyım?”

İkinci adam, “Evet,” dedi, “sen sadece bebeği dünyaya getirmelisin, o kadar! Sonra evine geri getireceğiz.”

“Öyleyse gözümü neden kapatıyorsunuz?” dedim.

Birinci adam, “Sonra anlarsın,” dedi.

Başka da bir şey söylemediler. Ağlamaklı olmuştum. Onlar da ağladığını biliyorlardı. Ama gözümü bağlamaktan başka bir eziyet etmediler. Adamlardan birisi, beni kaldırıp atın sırtına koydu, yuları elime tutuşturdu ve ayaklarımı mahmuza soktu. Tanrım, bunlar beni nereye götürüyorlar? Atları birkaç kez kendi etraflarında döndürdüler, ben hangi yöne gittiğimiz bilmeyeyim diye. Önce biraz yokuş aşağı gittik, sonra da yokuş yukarı. Yine aşağı ve yine yukarı... Rüzgâr esiyordu ve yüzüme, vücuduma sertçe vuruyordu. Bazen, yuları bırakmayı geçiriyordum içimden, gözbağımy elimle kenara çekip, nereye gittiğimizi görmek istiyordum. Ama benim bindiğim at o iki atın arasındaydı, arkamdaki adam, ne yaptığımı mutlaka gözetliyordu ve etrafı görmeme izin vermezdi. Belki de kızar ve tehdit ettiği şeyi yapardı. Şehirden çıkmıştık, öyle görünüyordu. Çölde dörtnala gidiyorduk. Atlar hızla ilerliyordu. Atların hareketlerinden hoşlanıyordum fakat kaygılanıyordum da. Keşke, Hacı da benimle gelseydi. Sonra bir tepeye tırmandık ve dağlık olduğunu sandığım dar bir yola girdik. Toynaklar, sert bir şekilde taşlara çarpıyordu ve atlar soluk soluğa kalmış, yukarı tırmanıyordu. Yaklaşık bir saat yokuş çıktık. Atlar artık zorla tırmanabiliyordu. Çocuğunu, bu dağın başında doğuran kimdi acaba? Vücudum dik oturmaktan kurumuş, yular elimde donmuştu. Atım, öndeki atın peşindeydi. At da sırtındakinin, gözleri bağlı, zavallı bir kadın olduğunu mutlaka biliyordu... Dağın tepesine geldiğimizde, atlar artık zorlanmıyordu ve belli ki taşla kaplı düz bir patıkayı -mutlaka da bir uçurum kıyısından- geçiyordu. Sonra, atlar durdu ve iki adam atlarından indi, beni de indirdiler. Gözbağımy açmadan beni bir eve soktular. Evin içinde, tuhaf bir uğultu duyuluyordu. Ev, kaykanak¹ ve omlet kokuyordu. Kadın sesi gelmiyordu. Belki de çocuk, ben gelmeden önce dünyaya gelmişti. Fakat bebek sesi de duyulmuyordu. Adamlar,

¹ Kaykanak: Azerice. Yumurta, un ve şıra ile yapılan bir çeşit yemek (h.h.)

fısıldayarak konuşuyorlardı. Evde, gebe bir kadının ağlama sesi de duyulmuyordu. Ne yapmam gerektiğini söylemeleri için gözümde gözbağı, başımda çadıram öylece ayakta duruyordum. Dehşet içindeydim.

Bir adam, “Ebelik için nelere ihtiyacın var?” diye sordu.

“Önce gebeyi görmek istiyorum, muayene etmeliyim.”

“Muayene için görmen gerekmez! Gebe dört günden beri doğurmak istiyor. Dört beş gün de gecikti. Sen, neler gerekiyor onu söyle sadece.”

“Gebeyi ziyaret eden başka ebe oldu mu?”

“Hayır! Kendisi doğurur sanmıştık, fakat dün kendi başına bunu beceremeyeceği sonucuna vardık.”

“Kaynar su ve sabun istiyorum. Bir tas da erimiş yağ fakat soğutulmuş olsun. Bir makas, bir lüks lamba... Işıklı bir fener de olsa iyi olur.”

“Hepsi bizde var.”

“Öyleyse bırakın da gebeyi göreyim.”

Adamlardan biri, beni kolumdan tutup bir köşeye çekerek “Bana bak,” dedi, “gördüklerini bir yerde anlattırsan kafanı uçmuş bil.”

“Gebenin bebeğini doğurtmamı istemiyor musunuz?” dedim.

“Evet, fakat bu öyle sıradan bir gebe değil. Şimdi göreceksin fakat gebe odasından çıkar çıkmaz her şeyi unutmalısın.”

“Siz zavallı bir kadının başına neler getirmek istiyorsunuz? Benim bir itirazım yok. Ben sadece bebeği dünyaya getirip evime gitmek istiyorum.”

“Aferin sana, uslu kadın! Aferin akıllı ebe!”

Kolumdan tuttu ve itinayla bir odaya, sonra da başka bir odaya götürdü.

“Gebeyi, kendin bulacaksın artık. Bebek dünyaya gelince bize seslen, biz hemen geliriz.”

Ben öfkeyle “Gözbağı ile mi doğurtmamı istiyorsunuz?” dedim.

Adam, “Ha!” dedi, “Sahi, affedersin, unutmuştum, arkamı bana dön, bana bakmamalısın. Ben gözbağını alır giderim. Sana kimse yardım etmeyecek. Sen, bebeği doğurtur, sonra bize seslenirsin.”

Adama arkamı döndüm, o gözbağımı açtı, kapıyı kapatıp gitti. Odada hiçbir şey görünmüyordu. Şaşırmıştım. Gözlerimi ovuşturdum. Bana, hiç kimsenin şaka yapmadığından emin olmak istiyordum. Yeni örülmüş ve daha kurumamış bir duvar vardı, pencerenin önünü kapatmak için, bir önceki gün örülmüştü sanki. İhtiyacım olan şeyleri, kapının yanına bırakmışlardı. Fakat gebe neredeydi? İçeri girdiğimiz kapının karşısındaki kapıdan geçtim. Diğer odada da kimse yoktu. Oda boştu ve tabanı, bir önceki oda gibi hasırla örtülüydü. Şaşırmıştım... Burası cami miydi ki! Fakat diğer odanın kapalı kapısının altından ışık sızıyordu. Demek ki gebe diğer odadaydı. Öteki odanın penceresini de duvarla kapatmışlardı. Önceki odaya geri döndüm ve eşyaları aldım, feneri de elime alarak sonraki odanın kapısını usulca açtım. Önce hiçbir şey görünmüyordu. Belki de tüm bu maceralar, çirkin bir şakadan başka bir şey değildi. Eşyaları kapının yanına yere bıraktım, kapıyı kapatır kapatmaz, çok keskin, iğrenç bir koku burnuma çarptı. Belki de bebek, annesinin karnında ölmüştü? Fakat hayır, ölü bir bebek böyle kokmaz... Dahası şimdi, birinin soluduğunu da duyabiliyordum. Onun sırtı bana dönüktü ve sürekli, kesik kesik soluyor ve kendi kendine ıkınıp duruyordu. Kocaman bir kafası vardı ve sarılıydı. Fakat vücudu şaşılacak ölçüde iriydi. Belki de bebeğini bu şişmanlığı yüzünden doğuramıyordu ya da bebek boğulmuştu.

Yavaşça sordum: “Çok mu ağrın var?”

Bir yanıt alamadım. Biraz ilerledim. Soluma sesi daha da yükseldi ve o iğrenç koku daha da keskinleşti. Sorumu tekrarladım. Koca kafası sargının altında kalmış görünmüyordu, kıpırdadı, ne kadar büyük ve yuvarlak bir kafa! Ve ne kadar ağır kımıldıyordu, öne, arkaya ve sonra yine öne ve arkaya. Fakat ondan hiç ses çıkmıyordu. Gebenin başına maske gibi bir şey takılmıştı ve etrafına da ince bir lastik geçirmişlerdi. Maskesinin ardından zorla nefes alıp veriyordu. Ne de iri ve yontulmamış bir tendi bu! Dünyanın hiçbir yerinde, bu kadar iri bir kadın vücudu olamaz! Gebeyi, doğuracağı pozisyonunda yatırmışlardı. Bacaklarının üzerine koyu renkli bir bez atmışlardı. İşte o iğrenç koku, bu bezin altından geliyordu. Fakat belliydi... Baldırları güçlü, şişman, hatta kocamandı. Ayakları bezden dışarı çıkmıştı. Ayakları da iri ve şişti. Belli ki yediklerine dikkat etmemiş. Mutlaka tuzlu yemiş ki bu kadar şişmiş. Ayaklarında, zarafetten en küçük bir eser yoktu. Topukları, bilekleri kir bağlamıştı. Bu yaratık o kadar korkunçtu ki, ondan korkmayı unutturmuştu bana. Şaşkınlığım, korkmamı engelliyordu.

Boğazının etrafındaki lastiği açmak ve maskeyi düşürmek için elimi uzattım. Başını hiddetle oynattı ve öfkeyle inlemeye başladı; boğazının diplerinde bir inleme, cinsiyeti olmayan bir ses ki ilk başlarda diş ağrısını andırıyordu fakat sonra çığlığa dönüştü. Gerçi hiçbir gebeden bu tür bir çığlık duymuş değildim ama yine de acıdım ona. Bu irilikte bir canavar, belinin ya da bacağının kemiği kırılmış gibi çığlık atıp ağlıyordu. Ama çığlıklarında, kadınsı hiçbir şey yoktu. Bu maskenin arkasında pusuya yatmış olan kimdi? Çığlıkları öfkeli, ilkel bir hayvanın inlemelerine benzeyen bu yaratık kimdi?

Fenerin ışığında muayene etmek için, bezi bacaklarının üzerinden almak istedim. Her iki bacağının yine hiddetle hareket ettirdi. Dizleri kapandı, ellerini bezin altına çekti. Kalkıp beni boğmak ister gibiydi.

Deli, saralı ve havaleli gebe çok görmüştüm. Biliyordum, bir kadını, doğurmak kadar hiçbir şey alt üst etmez. Biliyordum ki kadın, dünyanın en ilginç yaratığı... Seni, bir haletten başka bir halete geçer. Diplomalı ebelerden de duymuştum. Kadın, âdetinden on dört gün sonra yumurtlar, ateşi yükselir, sonra aniden düşer ve kadın âdet görür. Her dokuz ay on günde bir, çocuk doğurabilir. Kanı süte, sütü kana dönüşür. Kadının hamileliği garip bir harekettir. Yaratıcılığı, bu işle vücuduna yol verir, onu, varlığının bir parçası yapar ve sonra da yaratır. Kadın, yaratma sarhoşudur. Annem, dünyanın bütün bilimleri kadının vücudu ile denenmiştir, derdi. Ve bütün sanatları da... Bu tür şeyleri annem nasıl anlardı? Birinde, hamile kalırsan, demişti, dünyayı denemiş olursun. Fakat hiçbir şey hamilelik gibi değil. İç basınç kadını çıldırtır. Sonra, çocuk dünyaya gelir. Gerçi doğumun bir işkence olduğu doğrudur ama bir erkekle yatmaktan çok, doğurmaktan tat alan kadınlar bilirim. Bilinmeyen bir yaratık, onu içinden parçalar ve dışarı süzülür. Bir kadın tanırım, doğururken “Ah ne hoş! Ne kadar güzel Tanrım! Ne kadar haz veriyor! Hiçbir haz bundan daha fazla olamaz! Tanrım, bırak çocuğun gelişi hep devam etsin!” diye bağırdı. Ve sonra çocuk gelince öyle bir dinginlik gelirdi ki hiçbir şey onunla boy ölçüşemez... Çalkantılı deniz durulur. Kadının vücudu istirahata çekilir. Erkeğin bedeni tüm bu değişimlerden, deneyimlerden, tatlardan ve acılardan mahrumdur. Bunun içindir ki kadının direnci de daha fazladır.

Gebe, bu acıları, bu tatları tecrübe etsin diye bin bir hileye başvurdum. Bağırdım: “Bak! Ben senin kim olduğunu bilmiyorum. Beni gecenin bir yarısı alıp buraya getirdiler, gözbağıyla, tehditle ve tehlikeyle... at sırtında ve soğukta... O kadar oyun çıkardılar ki, hepsinden nefret ediyorum artık. Fakat benim bir vazifem var. Bebek gelmeden gebeyi bırakmam. Gebeysen gebeliğini bil de bırak çocuğunu doğurtayım, yok değilsen bırak işime gideyim.”

Kalkıp yola koyuldum. Hâlâ itiraz ederek bağıryordum. Kapıyı açıp öteki odaya geldim. Diğer odaya geçmek isterken kapının kilitli olduğunu gördüm. Yumrukladım. Kapının ardından bir ses, “Çocuk geldi mi?” dedi.

“Hayır! Gelmedi. Bu gebe, çocuğu doğsun istemiyor. Ona dokunmama bile izin vermiyor. Ona dokunmazsam nasıl doğurtacağım?”

Kapı arkasındaki ses, “Çocuğu doğurtmadığın sürece buradan çıkamazsın!” dedi, “Anladın mı?”

Ses kesildi, ayak sesleri kapının arkasından uzaklaştı.

Kapıyı, bu kez daha sertçe yine yumrukladım. Fakat dışarıdan çıt çıkmıyordu. Kapının öte yanındaki herkes ölmüştü sanki. Çaresizlik içinde, gebenin olduğu odaya döndüm. Gebenin ağlamaları, inlemeleri, çığlıkları hâlâ yükseliyordu. Bir köşeye geçtim ve ne yapacağımı düşündüm. Bu kocaman vücut, içinde bulunduğu durumuyla bana zarar verecek kadar güçlü değildi. Aniden fırladım ve üzerini örten bezi kavrayarak bir kenara çektim. Elleri ve teninin altı kısmı tamamen çıplak kaldı. Her iki yanı da şişman ve kıllıydı fakat şişman yanları etli butlu ve adaleli görünüyordu. Dizlerini, uyluklarını birbirine yapıştırmıştı. Kocaman karnı, tam bir küre gibi yukarı kalkmış dizlerine yaslanmıştı ama giydiği uzun mintanın altında. Yumruklarını sıkarak başına götürdü ve çok tehdit edici bir durum aldı. Fakat o durumda kalkamayacağı belliydi. Gidip karşısında durdum ve çığlık atmaya başladım: “Baksana bana! Ben otuz yılı aşkındır, ebeyim. Şimdiye kadar, senin gibi inatçı bir gebe görmüşlüğüm yok. Sen çocuğunu doğurmalısın, yoksa burada kalır, kokar, ölürsün! Muayene etmeme izin vermelisin! Çocuğun ne durumda olduğunu görmeliyim! Bırakmazsan ölürsün bak! Bu lanet olası maskeyi de bir yana at! Doğurmanın utanılacak bir yanı yok ki...”

Bu sözleri söylerken, gözüm bacaklarının arasına ilişti. Olduğum yerde donakaldım. Aman Tanrım! Ben neler görüyordum? Burası neresiydi? Belki bir rüya görüyordum. Gebe de benim, onun tuhaf durumunu fark ettiğimi anlamış olmalıydı. İnlemelerini kesti. Ama ben, bacakları arasına yeniden baktım. Ta kendisiydi. Rüya da görmüyordum. Yanılmıyordum. Fakat neden? Nasıl? Mümkün değil! Koşarak diğer odaya geçtim ve çığlık attım: “Beni buradan çıkarın! Çabuk! Benimle alay mı ediyorsunuz siz? Sizi namussuzlar! Hepinizi rezil edeceğim!”

Fakat kapının ardından çıt çıkmıyordu. Bağırmağa devam ettim: “Zavallı bir ebeyi, gecenin bir yarısında şehirden alıp dağın tepesine çıkarıyorsunuz, bu karda kışta, bırakıyorsunuz heyulâ bir devin odasına istiyorsunuz ki bir de ondan size çocuk doğurtsun?”

Fakat kapının arkasında toplanan herkes korkudan kaçıp gitmişti sanki. Ya da susmuşlardı ve yapacağım son hareketi merak ediyorlardı.

“Ebe! Ebe! Gel beni rahatlat! Dön gel, beni rahatlat!”

Bu, bir erkeğin sesiydi. Ses, gebenin odasından geliyordu. Yanılmamıştım, gebe bir erkekti. Fakat bu mümkün değildi. Bir erkek nasıl hamile kalabilir? Adamın sesi yeniden yükseldi: “Ebe! Allah’ını seversen beni rahatlat. Çok acıyor. Çok acıyor. Sevabı var. Gel beni rahatlat!”

Odaya döndüm. Kocamdan başka bir erkekle, bir odada ilk kez yalnız kalıyordum. Hacı duysa ne yapar acaba?

Fakat bu adam, sıradan biri olamazdı! Uzanmış inliyor, yumruklarını havaya savuruyordu. Bu arada zaman zaman dizleri, uylukları aralanıyor ve ben orasını görüyordum, karnının hemen altında ve bu adam nasıl olmuş da bu hâle düşmüştü, bilemiyordum.

“Ebe! Allah’ını seversen rahatlat beni. Artık tahammülüm kalmadı. Bir şeyler yap! Bir şeyler yapsana!”

“Sana, erkek ebe getirmeleri gerekiyordu. Ermeni bir ebe var, erkek. Bir doktor. Yurt dışı görmüş biri. İyisi mi gidip onu getirsinler sana. Belki o, olup bitenleri anlar.”

“Hayır! Olmaz! Onu getirinceye kadar çocuk gelmiş olur. Çok yakındır sanıyorum. Ağrı aman vermiyor.”

Bu adam, gerçekten çocuk doğuracağına mı inanıyor?

Genelde bütün gebelere sorduğum sıradan bir soru sordum: “İlk çocuğun mu?”

“Evet. İlk ve sonuncu. Çok ağrısı var. Siz kadınların neler çektiğini şimdi anlıyorum.”

“Babası kim bunun?”

“Babası bir yabancı. Kaçıp gitti memleketten.”

“Hayret! Desene bu bir piç!”

Sustu. İnledi. Yumruklarını kaldırıp kafasına götürüyor, indiriyor ve çevresindeki kerpiçlere vuruyordu. Sonra yeniden soluklanıp, derin bir nefes alıyordu, ardından yine çığlık, yumruk...

Eğildim. Dizlerini birbirinden ayırdım. Direnmenin fayda etmeyeceğini anlamış gibiydi. Gözüm, orasına takılmasın diye uğraşıyordum. Ama ne mümkün? Yine de çocuk nihayet bir yerden çıkmalıydı ya! Ve bu yer, işte tam da benim görmemem gereken yerin yanında, hemen altındaydı. Kendi kendime yemin billah ettim, buradan çıkınca artık ebeliğe paydos... Ne yapacağımı, ne yapmam gerektiğini bilemiyordum.

Sabunu aldım. Ellerimi sıcak suyla yıkadım ve su kovasının kenarındaki havluyla kuruladım. İğrenç yerinin altında, çocuğun çıkacağını sandığım bir yer buldum. Sonra, parmağımı yavaşça oraya soktum. Ama son derece şaşırmış bir şekilde bebeğin yumuşakça başına dokundum. Diğer elimi, iri ve ıslak karnının üzerine koydum ve çepeçevre dolaştırdım. Onun bir bebek olduğundan kuşku yoktu. Kalbine yakın olduğunu sandığım yere koydum elimi. Hâlâ yaşıyor gibiydi.

“Yaşıyor!”

“Yaşadığını biliyorum,” dedi, “kıılmıtlarını hissediyorum.”

Ben, onun ne dediğine aldırıyordum bile. Çok gebeler görmüştüm çocuğun kıpırtılarını hissettiğini söylerlerdi, hâlbuki çocuk öleli neredeyse yirmi dört saat olmuştu.

Parmağımı yavaşça oraya soktum ve bebeğin yangılı kafası elime geldi. Elimle, başı için yer açtım ve tüm bu süre içinde de adamın tiksindirici olan orasına dokunmamaya çalıştım. Ama sonra, da bu işe yaramaz ete, deriye alıştım ve tiksinmedim.

“İkın!” dedim, “Sonra derin nefes al, yine ıkın ve derin nefes al!”

Ve o da bütün çabasıyla ıkınmaya, derin nefes almaya koyuldu. Ellerimle, bebeğin başının geleceği yere küçük bir boşluk oluşturdum, gelmesini bekledim. Ta ki gebe bir çığlık attı ve ben bayıldı diye düşündüm çünkü ondan sonra ne çığlık attı ne de inledi. Çocuğun kafası çıkmıştı. Çok iri bir kafaydı. Kafayı yavaşça aldım. Sonra da yumuşacık omuzları, oradan dışarı süzüldü. Ardından da vücudun tümü ve ayakları, sonra da her şey, her zaman olduğu gibi ilerledi ve bebek eksiksiz ve diri olarak elime geldi. Gerçi somurtkan bir bebektir, diğer bebeklerden de daha somurtkan, neyse erkek bir bebektir.

Bebeği, hasırın köşesindeki yastığın üzerine koydum. Göbeğini kestim. Çocuk doğurtmanın bütün merasimi bitmişti. Gebe bayılmıştı. Her tarafı kan kaplamıştı. Eşyalarımın arasındaki bezi aldım, çocuğun çıktığı yere pamuk tıkadım ve bezi üzerine koydum, kapayıp kalktım. Şimdi sıra, gebenin kim olduğunu

öğrenmeye gelmişti. Lastiği, yavaşça boynundan çıkardım. Kımıldamadı. Maskeyi de yüzünden indirdim, şaşkınlıktan donakaldım.

Acılar çekmiş, saygın ve ağırbaşlı bir adamın yüzüydü; çatık kaşları, uzun sakalı ve acıdan çatlak çatlak olmuş dudaklarıyla... Yüzü güzeldi. Şimdi, maskeyi aldığımda başının, boynunun pek de iri olmadığını fark ettim. Hatta karnı, kolları bile iri değildi. Sanki onu irileştiren, şişmanlatan, teninde yuvalanan o bebektir. Ve o şimdi dışarı çıkmışken sanki artık adamın iri olmasına gerek kalmamıştı. Fakat adam pek yaşlıydı. Gözlerini, rengini görmek için, açmak istedim. Fakat uyanmasından korktum. Acının tarhi yüzüne sünmüştü. Saygı ve tiksinti duygusu tüm vücudumu, beynimi kaplamıştı. Maskeyi yüzüne koydum, lastiği de boynuna attım. Şaşılabilir şeylerden bir de bebeğin hiç ağlamamış olmasıydı. Yoksa “annesini” uyandırır. Ellerimi yıkadım, çadıramı başıma attım ve kapıya doğru yürüdüm. Buradan çıkıp gitmeliydim. Gözbağımı açtıkları odanın kapısını yavaşça tıklattım. Bekledim. Ses gelmiyordu. Yeniden vurdum: “Kapıyı açın!” dedim, “Çocuk doğdu!”

Aniden kapının arkasından bir gürültü koptu. Kapıyı araladılar. Fırladım ve dışarı çıkmak istedim. Fakat kapıyı hemen kapadılar. Bağırarak: “Çocuk doğdu işte! Sözüünüzü tutmalısınız! Bırakın gideyim.”

Kapının arkasından bir ses, “Kapıyı açıyoruz,” dedi, “fakat yüzünü öbür tarafa çevir ki gözbağımı takalım.”

“Siz hepiniz çıldırmışsınız! Çıldırmış! Anlıyor musunuz? Bu adam nasıl hamile kaldı?”

Kapının arkasındaki ses, “Evine dönmeyi istiyorsan, bırak gözbağımı takalım,” dedi.

“Pekâlâ,” dedim, “içeri girin.”

İçeri girip gözlerimi bağladılar, birkaç kişi, gebenin yattığı odaya koştu. Öyle görünüyordu ki bebeği havaya kaldırmışlar, gebenin etrafında sevinçle dans ediyorlardı. İki kişi beni kollarımdan tutup dışarı çıkardı. Hava serin ve güzeldi. Öyle soğuk ve güzel ki içim bulandı ve öğürdüm. O ikisi bekledi. Sonra yine aynı atlara bindik ve dağdan indik. Tebriz’in sabah kokusu geliyordu uzaklardan. Bu kokuyla elli yıl yaşamıştım. Ve şimdi ne kadar garipsiyordum onu. Evin kapısına gelince beni attan indirdiler. Onlardan biri elimi tuttu, çadırayı kaldırdı ve büyük bir kâğıt para sıkıştırdı avcum. Birisi kapıyı çaldı fakat Hacı’nın gelip kapıyı açmasını beklemediler. Atlarına atlayıp uzaklaştılar. Hacı yüzlerini görür diye korkuyorlardı. Hacı kapıyı açtı ve gözbağımı yüzümden aldı: “Ne oldu?”

“Hiiiç!”

“Hayır! Neler olduğunu söylemelisin! Sana eziyet mi ettiler?”

‘Eziyet’ demekle neyi kastettiğini biliyordum, “Hayır,” dedim, “eziyet etmediler. Çocuk zor doğdu.”

“Öyleyse gözlerine neden gözbağı takmışlar?”

“Bilemedim neden. Ben zaten her yeri, her şeyi gördüm. Neden gözbağı taktıklarını anlamadım.”

“Neler gördün?”

“Her şeyi! Dünyanın kaç bucak olduğunu gördüm!”

“Ne demek yani dünyanın kaç bucak olduğunu?”

“Şimdi yorgunum. Belki bir gün anlatırım. Ama şimdi değil. Yorgunum. Nefret ediyorum, hepsinden bezdim, hem onlardan hem de senden... Uyumak istiyorum.”

Hacı, beni kollarımdan tutup yatağa götürmek istedi. Kollarımı elinden kurtardım. Bu ellerden ne kadar çok nefret ediyordum.

Hacı şaşırmıştı, “Neyin var senin?” diye sordu, “yanında gelmemi istiyordun madem, niye söylemedin!”

“Senin gelmen için aslını değiştirmedim. Sen kimsin ki bir olayı değiştirebilesin!”

Hacı, sadece ona hakaret ediyorum sanıyordu. Ona, bütün olup bitenleri anlatacak hâlde değildim. Aslında bu olup bitenler kimseye anlatılamazdı. Kendimi yatağa attım, kâbuslar ortasında uykuya daldım ve rüya gördüm, ölmüştüm ve cesedimi, Hacer El Asved’in çevresinde tavaf ettiriyorlardı. Baştan ayağa kefene bürünmüştüm. Büyük bir kalabalık, yakıcı havada, zıplayıp duruyor, dönüyor ve köpürmüş ağızlarıyla dualar, ayetler okuyor ve beni de Hacer El Asved’in etrafında dolaştırıyorlardı. Uyandığımda da yine aynı rüyayı görüyordum. Çevremde uçuşan yüzlerin arasında, aynı ölü suratla ve kefene bürünmüş bir şekilde, Hacer El Asved’in etrafında dönüyordum. Sonraları bu uyku ve uyanıklık hâli devam etti. O kadar tekrarlandı ki yorulduğum artık. Ruhum ve bedenim yorgun düştü. Düştüm, çok yükseklerden ve paramparça bir taşın düşüşü gibi ve bölük pörçük bir düş gibi hayatıma devam ettim.

Günler sonra uykudan uyanınca sanki haftalarca işkence etmişler gibi yorgundum. İki genç yüzüme eğilmişti ve sanki tüm o süre içinde uyanmamı beklemişlerdi, Ayaz ve Kerem’in yüzü... Oda çok aydınlıktı. Öyle ki gözlerimi kapadım ve sonra yeniden açtım. Bunu kaç kez tekrarladım. Ve sonra, öğlene doğru olduğunu ve güneşin camdan içeri vurduğunu anladım. Sonra, Ayaz ve Kerem’e, beni kaldırmalarını ve pencerenin kenarına götürmelerini işaret ettim. Onlar da yaptılar. Pencere kenarında, dışarıdaki beyaz kara daldım. Ne kadar aydınlık bir güneşti. Dışarı sıcak olmalıydı. Kalkmayı ve evin arkasındaki kapıyı açmayı çok istiyordu canım, oradan tepesinde harabe bir caminin oturduğu dağa bakmayı da... Acaba bu gerçekten olmuş muydu? Bu caminin yıllardır virane olduğunu, öyle kaldığını biliyordum. Acaba Ayaz ve Kerem’in tüm bunları benden duymaya tahammülleri var mıydı?

İki oğlum iki yanımda oturuyordu ve şaşırmış bir şekilde beni seyrediyordu. Dediklerine göre, o olayın üzerinden bir hafta geçmiş. Günlerden cumaydı ve Ayaz evdeydi.

Sağ yandaki duvarın üst kıyısından iri bir kedi, karların üzerinde yürüdü ve karşı duvara gitti. İri, kül renginde iğrenç bir kedi. Karşı duvarın ortasına gelince ağzını olabildiğince açtı ve sivri dişlerini gösterdi. Sonra, kafasını öne eğerek Kerem’in kuşlarının yanında pusuya yattı, bekledi, bir güvercin hata yapar da dışarı çıkar diye. Ben, Kerem kendisi fark etsin diye bekledim fakat etmedi. Yavaşça, “Oğlum Kerem, kedi, Çogol için pusuya yatmış,” dedim.

Kerem başını kaldırdı, kediyi gördü, aceleyle kalktı ve bir sopa kaparak kediye koştu.

Ayaz daha yakınımı geldi, yüzümü ellerinin arasına aldı ve bakışları, gözlerimde boğuldu: “Ne oldu anne?”

“Ne oldu sanıyorsun Ayaz?”

“Bilmiyorum... Sana soruyorum ne oldu diye.”

“Madem bilmiyorsun öyleyse yok bir şey.”

Aman Ayaz’ın elinden! Hele insanın gözlerinin içine dalınca... İnsanı delirtir.

“Hayır! Bir şeyler olmuş, benden hiçbir şeyi saklamamalısn.”

Gözlerinden kaçmak için konuyu değiştirdim: “Baban ne zaman döner?”

“İki hafta sonra!” dedi ve sonra ısrarla sordu: “Ne oldu anne? Söyle ne oldu?”

Yüzümü Ayaz’ın ellerinden kurtardım, döndüm, uzandım ve başımı Ayaz’ın dizlerine koydum, camın ardından, güneşin aydınlık gözünde yittim.

Gözleri Açılmamış Yavru Kedi

Bir kedi yavrusunun, tiz ve iğrenç cırlaması, caddedeki elektrik direğinin yanındaki delikten duyuluyordu ve bir diş ağrısı gibi zonkluyordu kulakta. Bu delik önceden, direğin sigortasının olduğu yerd. Şimdi ondan geriye, yağmur sularının yıkadığı ve çevresi sır kaplı, demir kapağı pas renkli, ağız açmış bir çibana benzeyen kara bir boşluk kalmıştı.

Halsiz ve örselenmiş insancıkların adımları, asfalt caddeden, küçük ve ezik bir şekilde kalkıyor ve yeniden iniyordu. Omuzlar, görünmeyen, ağır bir yük altında çökmüştü. Günlük işler sona ermişti. Terler gövdelerde kurumuştı, soluklar çıkıyor ve tekrar içeri giriyordu.

Orası dükkân değildi. Geniş bir evin yüksek, beyaz duvarı, yaya kaldırımının kenarına koyulmuştu. Üzerinden kocaman, demir bir kapı sarkıyordu. Direğin olduğu caddeye kiremit yükleri boşaltılmıştı. Bir adam, demir kapının yanında duruyor, parmağında bir zincir çeviriyordu.

On, on iki yaşlarında bir çocuk oradan geçmek üzereyken, kedi yavrusunun sesini duydu. Direğin deliğine baktı. Kedi yavrusunun sesi kesildi. Belki de gözkapaklarının arkasındaki aydınlık değişmiş ve başka bir yaratığın kokusu çarpmıştı burnuna. Fakat sesi yeniden koşuştu havada.

Çocuk, doğruldu ve kapının yanında duran adama baktı. Bakışı, adama “Kedi yavrusunu buraya kim atmış?” diye sordu. Fakat adam hiçbir şey duymadı, hiçbir şey söylemedi ve zinciri, öylece çevirmeyi sürdürdü.

Adam, uzun boylu, iri kıymıdı. Üzerinde gömlek, pantolon vardı. Köylüydü. Çocuk, onun ağırlığını ve karanlığını kendi üzerinde duyumsuyordu. Çocuk, durduğu yerden, adamın başını, demir kapının çerçevesine bitişik olarak görüyordu. Adam, daha da irileşmişti sanki. Ondan hoşlanmamıştı. Adam, çocuğa ve kedi yavrusuna aldırış etmeden caddeye bakıyordu. Fakat kedi yavrusunun paslı zırlıtısı kulaklarını törpülüyordu.

Oğlan yeniden eğildi ve beton direğin topuğunda nasır bağlamış yaraya daldı. Ses yine kesildi. Elini, deliğin dibine kadar soktu ve parmakları o boşluğu taradı fakat hiçbir şeye dokunmadı. Ansızın, köylünün sesiyle korkarak elini dışarı çekti.

“Dibi çok derin. Benim elim bile yetişmez.”

Çocuğun gözleri, köylünün yüzüne düştü. Gözleri fır dönüyordu. Adamın ne söylediğini ve ondan ne istediğini anlamamıştı. Zincir, adamın elinde hâlâ dönüyordu. Uzun ve paslı bir zincirdi bu. Çocuk yeniden onun sesini duydu: “Delik çok derin.”

Çocuk yüreklendi ve adama içi ısındı. Ona: “Siz elinizi buraya soktunuz mu?” diye sordu.

“Bir zamanlar, çok önceleri evet. Bir kedi yavrusu için değil. Derinliğini anlamak için. Elim dibine değmedi.”

“Ne zaman düşmüş?”

“Bilmem. Dünden beri böyle zırlayıp duruyor.”

“Gelin çıkaralım.”

“Neden? Bırak! Kendisi ölür.”

“Siz çıkarın dışarıya, ben evime götürür bakarım. Siz karışmayın.”

“Daha gözleri açılmadı. Sütte. Nasıl büyütebilirsin?”

Çocuk sustu, gözleri, yeniden deliğe takıldı ve görmüyordu ki “Gözleri açılmamış ve sütte.” Elini tekrar içeri soktu, beton direğe yapışmış bükük boynu ile adama bakıyordu ve tüm dikkati delikteydi.

“Sen laftan anlamaz mısın? Elin dibine yetişmez diyorum. Haydı de, kalk git işine!”

Adam bağırırdı ve elinde dönen zincir durdu. Çocuğa doğru yürüdü. Çocuk, elini arı sokmuş gibi geri çekti, adama baktı ve birkaç adım geriledi; kalbi küt küt atmaya başladı ve adamdan yine hoşlanmadı: “Sana ne! Burayı satın mı aldın?” dedi.

Adam, zinciri diğer eline geçirdi ve çocuğa doğru atıldı. Oradan geçen bir beyefendi durdu ve adama: “Bırak! Ne karışıyorsun?” dedi.

Düzgün giysileri vardı ve beyaz fiyakalı yakası, tavus tüyü kravatını kucaklamıştı. Köylü irkildi ve olduğu yerde kalakaldı. Salyasını yuttu ve: “Elini şuraya sokacaktı, yapma dedim!” dedi.

“Neden yapmayacakmış? Sana ne?”

“Çünkü... çünkü oraya bir kedi yavrusu düşmüş.”

Çocuk yüreklendi ve: “Bayım, gözleri henüz açılmamış, sütte olan bir kedi yavrusu düşmüş buraya; evime götürüp bakmak istiyorum, o bırakmıyor!” dedi.

Beyefendi, elektrik direğine doğru yürüdü. Boynu, baston yutmuş gibi duruyordu, kolalı yakası kat yemesin diye boynunu eğmek istemiyordu. Sonra: “Kim atmış onu buraya?” dedi.

Kimseden yanıt alamadı. Elinde zinciri olan adam bozulmuştu. Çocuk da birisinin yanıtlamasını çok istiyordu. Kendisi de bilmek istiyordu ki “Kim atmış bunu buraya?”

Oradan geçen iki kişi, onlara yaklaşıncı adımlarını yavaşlattılar. Birisi, ağzından beyaz, sünen bir suyun aktığı bir pilici tepe takla elinde tutuyordu ve pilicin yuvarlak gözleri yukarıya bakıyor, gevşemiş kanatları yandan sarkıyordu ve dili ağzından dışarı sarkmış, lehliyordu. Onlardan birinin ayağı çıplaktı ve gözü şaşı, kafasında kir kaplı keçe bir şapka vardı; eli ayağı siyahtı, kalaycı kalfasıydı sanki. Elinde piliç olan: “Ne oldu?” diye sordu ve gözleri, yerde, insanlarda ve elektrik direğinde koşturup fır dönüyordu.

Çocuk: “Gözleri daha açılmamış bir kedi yavrusu buraya düşmüş, çıkarmak istiyoruz ama olmuyor,” dedi.

Elinde piliç olan adam, pilici hemen su arkının kıyısına koydu, elini deliğe soktu ve aramaya başladı. Koltukaltına kadar deliğe girdi, sonra elini çıkardı, belini doğrulttu, pilici yerden aldı ve: “Olmaz. Elim, dibine varmadı,” dedi.

Kalaycı kalfasına benzeyeni: “Neden çıkarmak istiyorsunuz ki hem?” diye sordu.

Çocuk: “Kaç gündür burada. Açlıktan ölebilir. Eve götürelim, bir şeyler verelim, ölmesin,” dedi.

Beyefendi olan yola koyulup gitti ve çocuk, o gidince köylüye baktı ve “Beyefendi gitti, artık kimseden korkmaz ve bana dayak atar,” diye düşündü. Oradan uzaklaşmak istedi ama gitmedi ve orada durdu.

Köylü adam geldi, direğe yaslandı, bir ayağını diğerinin üzerine atarak “Dün gece sabaha kadar kimsenin gözüne uyku sokmadı. Sesini, sabaha kadar evden duydum. Yolu yok, çıkarılamaz. Faydasız. Orada kalmalı ve açlıktan ölmeli,” dedi.

Elinde piliç olan adam: “Kim atmış ki buraya sahi?” dedi.

Adam: “Bu bizim evindi. Anası da bizimdi. Zırlayınca ikisini erkeği yedi, bunu da biz istemiyorduk, yol kenarına koyduk anası alıp götürsün diye. Kim attı, bilmeyiz,” dedi.

Çocuk üzülererek: “Ölebilir... Anası şimdi nerede?” dedi.

Köylü adam aldırmadan: “Mezarlıkta... Ne bileyim nerde!” dedi.

Gözü şaşı olan ve kalaycı kalfasına benzeyen: “Kedinin yedi canı var, ölmez,” dedi.

Elinde piliç olan: “Şimdiye kadar herhâlde altısı gitmiştir!” dedi.

Çocuk, acıyarak: “Bu gece ölür artık. Sesinden belli,” dedi.

Köylü adam: “Doğru söylüyor. Sesi dünden beri yüz kez değişti. Artık, kuyunun dibinden geliyor sanki...” dedi.

Gözü şaşı olan ve kalaycı kalfasına benzeyen, sümüğünü çekti ve: “Çıkarmak istiyorsanız direği yerinden etmelisiniz,” dedi.

Elinde piliç olan, alaycı bir gülüşle: “Bütün eşekliğine rağmen doğru söylüyor. Elleriniz dert görmesin valla. Beş para etmeyen bir kedi için yüz tumanlık direği yatıracaklar,” dedi.

Kalaycı kalfası dikeldi: “Eşek, seni sıçan anandır,” dedi.

İkisi birbirine girdiler ve piliç kaldırıma fırladı, kalaycı kalfasının burnu kanadı, polis geldi ve her ikisini de yakaladı.

Bu arada, çekingen ve yorgun gözlü, karnının derisi ayaklarının arasına sarkan, cılız siyah bir kedi, kavgayı seyretmeye duran insanların ayaklarının arasında görölüverdi. Sanki yerden fırlamış ve yeşermişti. Önce pilice doğru yürüdü ve kafasını kokladı, sonra, aniden fırlayarak elektrik direğinin yara deliğine girdi ve yavru kedinin sesi kesildi.

Çamurluk Hırsızı

Halk, hırsız, ikinci çamurluğu tekerlekten çıkarmak üzereyken yakaladı. Birinci çamurluğu koltuğunun altında saklamıştı ve ikinciye de çalmak için anahtarla uğraşırken, kafasına yediği sert bir darbeye yere serildi, ardından böğrüne bir tekme indi ki karnı hızla kasıldı ve gözleri karardı, defalarca kuru kuru öğürdü, ardından işedi.

Kalabalık, etrafını sardı. Çamurluk, koltuğunun altından yere fırladı ve yuvarlanıp, ötede yan yattı. Biri, onu koltuğunun altından tutarak kaldırdı. Hâlâ karnını tutuyordu. Dik duramadı. Başka birinin, kafasına, suratına indirdiği sert tokatlar, onu yeniden yere serdi. Yüzü ağlamaklı, acıyla gerilip durdu. Yüzü, buruşmuş zorlanıyordu. On üç yaşlarındaydı ve ayakları çıplaktı.

Siyah, parlak, gıcır gıcır bir Kadillak, kalabalığın ortasında kış uykusuna yatmış bir ayı gibi uyuyordu ve birinin gelip çamurluğunu çalmasına aldırımıyordu. Çocuk, üzerine ilaç sıkılmış bir sinek gibi, hastalıklı, zavallı ayaklarının oluşturduğu çember içinde kıvranıyor, dönüp duruyor ve kulağına çarpan kara laflar, acısının bitmesine izin vermiyordu.

“Orospu çocuğu, hırsızlık ha! Hem de gündüz gözüne?”

“Bizim avludaki ibriği de sen çalmışsındır mutlaka!”

“Söylesene! Bu mahalleye ayağını kim alıştırdı!”

“Birkaç gün önce de bizim evdeki çanağı çalmışlar.”

“Bu sokakta kimse hırsızlık mırsızlık bilmezdi.”

“Hem, bu araba kimin?”

“Araba mı? Bilmiyor musun? Hacı Ahmet Bey’in, Kasaplar Derneği Başkanı.”

“Polise haber verelim.”

“Nerde polis! Kendimiz götürürelim karakola.”

“Bir attilar mı içeriye, orada çürüdü mü aklı başına gelir.”

Hırsızın, ağzında dili kurumuştı. Omuzlarında, altından kalkamayacağı ağır bir yükün varlığını duyumsuyordu. Biri, omzundan yakaladığı gibi tekrar kaldırdı, yüzüne tükürdü ve bağırdı: “Söylesene, seni bu sokağa kim dadandırdı?”

Adam iri yarı, patlak gözlü ve açık yakalıydı; kaba, sert bir sakal kabuk bağlamıştı suratında.

Çocuk ayağa kalkmak istiyordu ama yere basamıyordu. Yer, ayağının altında ağız açıyordu. Acısı, onu çileden çıkarıyordu. Suratı gerildi ve zorlukla: “İmam Zaman aşkına vurmayın, acıyın!” dedi.

Yine, tekme tokat üzerine yumuldular ve suratına tükürdüler. Vücudunu, elleriyle olabildiğince kapatmaya çalışıyordu fakat yapamıyor, inlemeleri, gırtlığında can çekişiyordu. Ağzı burnu kana belenmiş, gözyaşlarına karışmıştı.

“Haydi, gidip Hacı’nın kendisini çağıralım ki gereğini yapsın.”

Bunu söyleyen, sokağın manavıydı, ardından yere tükürdü ve sırttı.

Kapıyı çaldılar. Hacı, fanilas ve kirli, geniş şalvarıyla kapıya çıktı. Köylüleri andırıyordu. Kafası keldi, gözaltlarındaki kırışıklıkların hurçları ağız açmıştı. Göbekliydi. Oğlu da Amerikan kovboyu kıyafetiyle elinde tabancası, kapıda, babasının önünde peydahlandı ve meraklı bakışlarla kalabalığı taradı. Babasına yaslanmıştı. Ellerini karnına bastıran, yerde kıvranan, kanı gözyaşına karışan çocukla yaşitti. Hacı “Hırsız nerde?” diye sordu. Çamurluğu çalanı halk yakalamış fakat onlar kapıyı çalmadan haber Hacı’ya ulaşmıştı ve Hacı, hırsızın yakalandığını biliyordu ki kendisi kapıya kadar gelmişti.

Kalabalık yol açtı ve Hacı caddeye çıktı. Elini karnında tutan çocuğun başucuna geldi. Asfalt, çocuğun kanı ve sidiği ile ıslanmıştı. Gelir gelmez, böğrüne bir tekme indirdi. Çocuğun rengi karardı, soluğu kesildi ve kasılmaya başladı.

“Numara yapıyor!”

“İtler gibi, yedi canı var.”

“Bunlardan birini ipe çekseler, diğerlerinin kafasında hırsızlığın h’si esmez.”

“Elini kesip kaynar yağa basmalı. Şimdi de numara yapıyor.”

Çocuk yerde kıvranıyordu, ağzının köşesinden kan sızmıştı ve asfalt, onun sidiği ve kanı ile ıslanmış, kızıla boyanmıştı...

Hanım Abla

Hanım Abla, Mahroh'un ablasıydı ama birisi görsün, imkânsız onları kardeş sanmazdı. Hanım Abla, uzun boylu, sıska, esmer, kalın dudaklı, siyah saçlıydı ve çirkin sayılırdı. Hâlbuki Mahroh, kısa boylu ve ak tenliydi, küçücük bir burnu, hurma renkli saçları vardı. Gözleri çekiciydi ve ne zaman gülse yanaklarına tatlı bir gamze otururdu. Huyları da farklıydı. Hanım Abla, çocukluktan beri mızımız, kavgacı ve geçimsizdi; annesiyle bile iki- üç ay küstüğü olurdu. Kardeşi ise tam tersi, insanlarla iyi geçinirdi, sıcakkanlı, sevimli, güler yüzlüydü. Komşu kadın Nene Hasan, ona Sevgili Hanım¹ derdi. Anne baba da Mahroh'u daha çok severlerdi; ne de olsa son beşikleri ve nazlı kızlarıydı. Çocukluğundan beri annesi, Hanım Abla'ya dayak atar ve onunla hep ters giderdi ama milletin ortasında, komşuların yanında onun için üzülür ve dizlerini döver, "Bu bahtsızlıkla ne yapayım ben ha? Bu kadar çirkin bir kızı kim alır? Korkarım sonunda evde kalacak. Bir züğürdü; ne hamalı ne kemali olan bir kızı, hangi zavallı çıkar da alır?" derdi. Hanım Abla'nın yanında buna benzer sözleri o kadar söylenmişti ki kızcağızın morali iyice çökmüş, kocaya varmaktan umudunu kesmişti. Zamanının çoğunu namazda niyazda geçiriyordu, evlenmeyi hepten aklından çıkarmıştı. Yani aslında, koca da bulunmuş değildi ya. Marangoz'un çırağı Kelbe Hüseyin'e² vermek istemişler birinde ama Kelbe Hüseyin istememiş onu. Oysa Hanım Abla gittiği her yerde, "Koca bulundu da ben istemedim... Pöh! Bugünün kocalarının hepsi içkici, kumarcı... beş para etmezler! Ben asla evlenmeyeceğim," derdi.

Görünürde böyle söylüyor ama belli ki içten içe, Kelbe Hüseyin'i seviyor, onunla evlenmeyi de çok istiyordu. Gel gör ki, beş yaşından bu yana, çirkin olduğunu ve onunla kimsenin evlenmeyeceğini duyduğundan, kendisini bu dünyanın lezzetlerinden mahrum gördüğünden, namaz ve ibadet zoruyla öte dünyayı garantilemek istiyordu. Bu nedenle de kendisi için avuntu yolu bulmuştu. Tabii, mahrumsa da bu iki günlük dünyanın ne hasreti gamı olabilirdi ki! Sonsuz ve her zamanlığına olan bir dünya onun olacaktı. Bütün güzeller, tabii bu arada kendi kardeşi de ona imreneceklerdi. Muharrem ve Safer ayları geldi mi, hiçbir rovza³ meclisini kaçırmaz, en başta yerini alırdı. Taziyetlerde⁴, öğlene bir saat kala kendine bir yer seçer, otururdu. Bütün rovza okuyan mollalar onu tanırlardı. Pek de isterlerdi Hanım Abla onların da meclisinde olsun; olsun ki ağlamalarıyla, sızlamalarıyla, ağıt yakmalarıyla meclisi iyice ısıtıp coştursun. O, birçok rovzayı ezberlemişti. O kadar çok oturmuştu ki vaaz minberlerinde, epeyi dinî mesele öğrenmişti. Komşulardan birçok kadın ona gelir ve sahiyatları⁵ ve dinî meseleleri hakkında ona sorular sorarlardı. Sabahın erken saatinde herkesi o uyandırır. Önce kız kardeşinin yatağına gider, bir tekme atar ve "Öğlen oldu... Ne zaman kalkacaksın da namazını başına

¹ Farsçada "sevgili" (sogoli) ile haremlerdeki gözde, güzel kadın ima edilerek güzel kadına sempatiyi gösterir.

² Kelbe, Kerbelai'nin kısaltmış şekliyle okunuşudur. Kerbelai, Kerbela'yı ziyaret edene de denir. Kelb, Arapçada ise köpek, it anlamındadır.

³ Dinî vaazların verildiği ve sonunda ağıtların yakıldığı bir tören, toplantı.

⁴ Temsil ögesi olmayan, dinî şiirlerin okunduğu, ağıtların yakıldığı, peygamber ve ehli beytinin ölümleri ile ilgili ağıtlama töreni.

⁵ Kasten yapılmamış dinî hatalar.

çarpacaksın?” derdi. O zavallı da kalkar, uykulu uykulu abdest alır ve namaza dururdu. Sabah ezanından, horoz ötüşünden, seher yelinden, namaz mırıltısından, Hanım Abla’da mahsus bir ruhani hâl oluşurdu ve o, kendi vicdanı yanında başını dik tutardı. Kendi kendine, “Tanrı beni cennetine götürmeyecek de kimi götürecektir?” der, günün kalan saatlerinde evin ufak tefek işlerine baktıktan sonra, uzun, çevrilmekten sararmış siyah, iri taneli tespihini çeker, salavat getirirdi. Şimdi bütün arzusu bir kez olsun Kerbela’ya gitmek ve orada mücavir¹ olmaktı.

Mahroh ise bu konularla hiç ilgilenmiyordu ve hep ev işleriyle meşguldü. Zaten on beş yaşına geldiğinde hizmetçiliğe verildi. Hanım Abla yirmi iki yaşındaydı ve evde kalmıştı; kardeşini içten içe kıskanıyordu. Hanım Abla, Mahroh’un hizmetçi gittiği bir buçuk yıl boyunca, onu görmeye bir kez olsun gitmedi, hâlini hatırlarını sormadı. Her on beşte bir Mahroh, ailesini akrabalarını görmeye eve geldiğinde de Hanım Abla, ya birileriyle kavga eder ya da namaza durur ve namazını iki üç saat uzatırdı. Ardından da birlikte oturduklarında, kardeşini iğneler, kinayeler yapar ve namaz, oruç, taharet² ve şekiyyat³ üzerine vaaz vermeye başlardı. Mesela, “Bu oynak, kıvırtkan karılar çıktı çıkalkı ekmek fiyatları arttı,” derdi, “yüzünü kapatıp hicap etmeyenler, cehennemde saçlarından sarkıtılacak... Dedikodu yapanların kafaları, kıyamet günü dağ kadar büyük, boyunları kıl gibi ince olacak... Cehennemde öyle yılanlar var ki insanı ejderhaya sığındırır...” ve buna benzer şeyler derdi. Mahroh bu çekemezlikleri sezer fakat üstelemezdi.

Mahroh bir gün, ikinci vakti eve geldi ve annesiyle bir şeyler mırıldanıp gitti. Hanım Abla, karşı odanın pencere aralığında oturmuş nargile içiyordu. Kıskançlıktan, annesine kardeşi ile ne konuştuğunu sormadı.

Gece olunca babası, kireç lekesi sıçramış fesi başında, amelelikten döndü. Elbiselerini çıkardı, tütün kesesini ve çubuğunu alarak dama çıktı. Hanım Abla da işlerini bitirir bitirmez annesi ile birlikte tenekte semaveri, güveci, bakır tası, turşuyu ve soğanı alarak kilim serip oturdu. Annesi söze girdi; güya Mahroh’un çalıştığı evin uşağı Abbas, onu almayı düşünüyormuş ve sabah da ev tenhayken, Nene Abbas kızı istemeye gelmiş, haftaya da nikâh kıymak istiyorlarmış. Yirmi beş tümen süt parası⁴, otuz tümen başlık kesmişler, bir ayna, bir Kelamullah⁵, bir çift lale şamdan, tatlı, bir kese kına, tafta başörtüsü, tuman ve zeri patiska... Babası, çevresi kilim işlemeli yelpaze ile kendini yelpazeleyip, ağzının köşesinde tuttuğu kesme şekerle kıtlama çayını içerken başını salladı, “Tamam, mübarek olsun, mesele yok,” dedi şaşırmadan, sevinmeden veya bir görüş bildirmeden... karısından korkuyormuş gibi. Hanım Abla’nın içi içini yiyordu. Konuyu öğrenir öğrenmez, namaz bahanesiyle kalktı, aşağı odaya indi ve aynada kendini seyretti. Daha yaşlı ve örselenmiş görünüyordu. Bu birkaç dakika içinde yıllarca yaşlanmıştı sanki. Kaşlarının arasındaki kırışıklığa baktı. Saçlarının arasında bir tel beyaz saç buldu. Kopardı. Bir süre, lambanın ışığında o bir tel saça baktı, kopan yerin sızısını hissetmedi.

Birkaç gün geçti. Evde bir curcuna vardı. Herkes çarşıya gidip geliyordu. İki takım yatak aldılar, sürahi, bardak, iğnelik, gülabdan, maşrapa, fes, bezek kutusu, sürmedanlık, pirinç semaver, el işlemeli perde ve her şey aldılar. Annesi, hasretini çektiğinden, evinde ne kadar ıvır zıvır varsa Mahroh’un çeyizi için bir kenara koyuyordu. Hatta Hanım Abla’nın birkaç kez istediği tirme seccadeyi de ayırdı. Hanım Abla, gün boyu sessiz sedasız fakat üzgün bir şekilde olup bitenleri seyretti. İki günden beri de başının ağrıdığını söyleyerek yatıyor, annesi ise durmadan onu azarlıyordu, “Kardeşlik hangi gün içindir? Biliyorum hepsi senin çekememezliğin yüzünden... Ama kıskanç olan maksada varmaz. Güzellik, çirkinlik de benim elimde değil ya... Tanrı’nın işi...

¹ Arapça. Gecisini gündüzünü türbede geçiren kişi.

² Arapça. Dinî kurallara göre paklık, temizlik. Necasetin karşısı. Tahir: temiz, pak,

³ Arapça. İbadetlerde veya dinî vecibelerin yerine getirilmesi sırasında oluşan şekle ait meseleler.

⁴ Başlığın yanı sıra kıza ödenen çocuk emzirme parası.

⁵ Arapça. Kuran.

Biliyorsun seni de Kelbe Hüseyin'e vermek istiyordum ama o seni beğenmedi. Şimdi de yalancılıktan kendini hastaymış gibi gösteriyorsun ki iş yapmayasın. Sabahtan akşama bana ikiyüzlülük ediyorsun! Zavallı olan benim ki bu hasta gözlerimle iğne iplik, iş işlemem gerek.”

Hanım Abla, içini doldurup taşıran kıskançlıkla yorganın altından laf yetiştiriyordu: “İyi... iyi... nispet yapıyor! Hem bulduğun o damatla! Bu şehirde, itine dökeceğin kadar Abbas var. Allahtan, Abbas'ın neci olduğunu herkes biliyor. Şimdi bak ağzımı açtırma, bak Mahroh'un iki aylık hamile olduğunu söyletme bana... Karnı şişmiş... Kendi gözlerimle gördüm ama oralı olmadım. Ben onu kendi kardeşim olarak görmüyorum...”

Annesi küplere biniyordu: “Lal olasin seni e'mi! Ölüm alsın senin pis suratını! Acın yüreğime değsin... Arsız kız seni... Defol git! Kızıma çamur atmak mı istiyorsun? Biliyorum, bunların hepsi içinin acısından! Geberesin ki seni bu suratınla, bu endamınla kimse almıyor. Şimdi üzüntünden kardeşine iftira mı ediyorsun? Sen kendin söylemedin mi ki Tanrı Kuran'da yalancıya kezzap¹ der ha? Allah acımış da seni güzel yaratmamış, yoksa her dem başı vaaz bahanesiyle evden çıkıyorsun ya... Esas senin arkandan dedikodu ederler... Haydi, haydi... Bütün namazların, oruçların şeytanın lanetine bile değmez... Milleti aldatıyormuşsun demek!”

Bu birkaç gün içinde, bu tür atışmalar aralarında sıkça geçti. Mahroh da onları şaşkın şaşkın izliyor ve hiçbir şey söylemiyordu. Sonunda, düğün gecesi gelip çattı. Kaşları sürmeli, yanakları allıklı, rastıklı, Nağede çadıralı, perçem zülüflü, pamuk tumanlı kadınlar toplanmışlardı. Bu arada Nene Hasan'ın eline de fırsat geçmişti. Şımarık bir şekilde boynunu yana eğerek darbuka çalıyor ve bildiği ne varsa döktürüyordu: “Ey yar mübarek bada, inşallah mübarek bada!”

- Umedim baz umedim, ez huneye damad umedim... heme mah, heme şah ve heme çeşm badumi.
- Ey yar mübarek bada, inşallah mübarek bada!
- umedim baz umedim ez huneye arus umedim—heme kur ve heme ker ve heme çeşmha nem nemi
- Ey yar mübarek bada, inşallah mübarek bada!
- Yar mübarek bada, umedim hur-o peri ra beberim, inşallah mübarek bada!²

Evde toplanan kadınlar bunu durmadan tekrarlıyor, gelip gidiyorlardı. Kavurma sebzinin³ kokusu her yana yayılmıştı. Birileri, tepsiyi külle parlatıyordu. Birkaç çocuk da el ele tutuşmuş, oturup kalkıyor, “Hamamın karıncası var... Otur da kalk...” diyorlardı. Kiralık mesvar⁴ semaverlere köz atıldılar. Mahroh'un annesinin de kızlarıyla geleceğini haber verdiler. İki masaya da meyve ile tatlı dizdiler ve ikisine de iki sandalye koydular. Mahroh'un babası, masraflar çok oldu diye düşünceli bir şekilde dolaşıyordu. Fakat annesi, ısrarla gece geç vakit için kukla oyunu istiyordu. Bu arada, Hanım Abla'dan bir haber yoktu. Öğleden sonra saat ikiden beri evde değildi ve kimse nerede olduğunu bilmiyordu. Mutlaka bir vaaz dinlemeye gitmişti!

Lale biçimli lambalar yakılıp da nikâh kıyılınca, Nene Hasan'dan başka kimse kalmayınca, o da gelinle damadı el ele tutuşturunca, aşağıdaki odada yan yana oturtup kapıları da kapatınca Hanım Abla eve girdi. Çadırasını açmak için doğruca aşağıdaki odaya gitti. Odaya girince perdenin çekilmiş olduğunu gördü. Merak etti. Perdeyi kenara itince camın arkasından, süslenmiş, kaşına sürmeler çekmiş, yanaklarına allıklar, rastlıklar

¹ Arapça. Yalancı. Tanrıya iftira eden.

² Ey yar mübarek olsun... İnşallah mübarek olsun.

Geldik, yine geldik, damadın evinden geldik—herkes ay parçası, herkes kral gibi, herkesin gözü badem gibi

Ey yar mübarek olsun... İnşallah mübarek olsun

Geldik yine geldik, gelinin evinden geldik—herkes kör, herkes çolak, herkesin gözü nemli

Ey yar mübarek olsun.. İnşallah mübarek olsun

Yar mübarek olsun, geldik huru periği almaya geldik, inşallah mübarek olsun

³ Geleneksel bir İran yemeği

⁴ Kalabalık toplantılarda, kahvehanelerde kullanılan çok büyük bir çeşit semaver.

sürerek ışığın altında daha da güzelleşmiş olan ve yirmi yaşlarındaki damatla birlikte, üzerinde tatlılar dizilmiş masanın arkasında oturan kız kardeşi Mahroh'u gördü. Damat, kolunu Mahroh'un beline atmıştı. Mahroh, onun kulağına bir şeyler fısıldadı; sanki onu fark etmişler gibi, ya da belki Mahroh kardeşini tanıdı ama onu kıskandırmak için gülüştüler ve birbirlerinin yüzlerini öptüler. Hayatın sonundan, Nene Hasan'ın çaldığı darbuka ve söylediği şarkılar duyuluyordu: "Ey yar mübarek bada!.." Hanım Abla tuhaf bir kıskançlık ve nefret duygusuna kapıldı. Perdeyi bıraktı. Çadırasını açmadan gidip duvarın yanındaki örtüsü açılmamış yatağın üzerine oturdu. Ellerini çenesinin altına destek yapmış, yere bakıyordu. Halının üzerindeki çiçek nakışlarına dalmıştı. Onları sayıyor ve sanki yeni bir şey görüyormuş gibi oluyordu ve motiflerin renklerine dikkat ediyordu. Gelip gidenleri görmüyordu. Başını kaldırıp kim olduklarına bakmıyordu. Annesi gelerek odanın kapısında ona, "Neden yemeğini yemiyorsun?" dedi, "Neden bu kadar bozüksun? Ha? Niye burada oturuyorsun? Çarşafını neden açmadın daha? Neden uğursuzluk yapıyorsun? Gel kardeşinin yüzünü öp, gel de camın arkasından seyret bak, gelin damat ne kadar güzeller, ay parçası gibi... Senin hasretin, dileğin yok mu? Gel sen de bir şeyler söyle... Herkes gelinin kardeşini soruyor... Ben ne diyeceğimi bilemiyorum..."

Hanım Abla, başını kaldırarak sadece, "Ben yedim," dedi.

...

Gece, yarılammıştı. Herkes kendi evliliğinin ve düğününün hayali ile uyumuştı ve tatlı rüyalar görüyorlardı. Ansızın, sanki birisi suda çırpınıyormuş gibi, su şapırtısı duyuldu ve evdeki herkesi merak ve kaygıyla uyandırdı. Önce, bir kedi yavrusunun havuza düştüğünü sandılar. Yalın ayak, başı açık, ışığı yaktılar. Her yeri aradılar, olağan dışı bir şey olmamış gibiydi. Tekrar uyumaya gitmek isterken, Nene Hasan, Hanım Abla'nın terliklerinden tekinin su deposunun penceresinin yanında olduğunu gördü. Işığı yakınlaştırdıncı Hanım Abla'nın su yüzüne çıkmış cesedini gördüler. Örülmüş kara saçları, bir yılan gibi boynuna dolanmıştı. Yeşile çalan elbisesi üzerindeydi. Yüzü aydınlık ve görkemliydi. Sanki gittiği yerde ne çirkinlik ne güzellik ne düğün ne aza ne gülüş ne de gözyaşı ne sevinç ne de üzünc vardı. O, cennete gitmişti.

Adı Olmayan

Kadıncağız, kurutlu aş¹ kâsesi ile bir parça bayat ekmeği kocasının önüne koydu ve: “Al zıkkımlan!” dedi, “Bunu bile bin bir güçlkle hazırlayabildim.”

Adamcağız düşündü: Öyleyse bu sabah sana verdiğim paralara ne oldu? Sonra yine düşündü: Gün doğumundan günbatımına kadar çalış çabala, sana düşen bir kâse kurutlu aş, bir dilim bayat ekmek... Pekâlâ, öyle olsun!

Kadıncağız, kocasının başucunda bekledi. Bekledi ki, dırdır ederse tepesine vursun. Bir şey söylemediğini görünce çekip mutfığa gitti ve pişirdiği kaykanak fazla tatlı olmasın diye tatmak istedi. Ateşte cızlayan büryani pilici çevirdi. Kabakları soydu ve tavaya attı. Balı ve yağı bir tabakta yan yana koydu ve... renkli bir sofraya hazırladı. Sonra, kocasının yanına geldi. Adam, kurutlu aş ve yarım dilim bayat ekmeği yemiş, esniyordu.

Kadın: “Bir güveç istiyorum,” dedi, “hemen kalkıp gider, çarşıdan bir tane alıp gelirisin.” Adam -ki canı, öğlen yemeği sonrası üzerine çöken rehavetle, tatlı bir uyku istiyordu- mırıldandı: “Bir saat sonra olmaz mı? Kaldı ki bu kadar güveçle ne yapacaksın? Her gün bir güveç, haftada yedi eder.” Kadın yanıtlamadı. Bir köpeğin havlaması ile ikinci kattan bahçeye açılan pencereye gitti, sokağa göz attı ve birisine: “Az bekle,” dedi, “kahrolasica uyku vurmuş tepesine, sepetliyorum, sana haber ederim.” Pencereyi kapadı. Kaşlarını çatı: “Geberesice kötü komşu,” dedi. Bunu, kocası bir şey sormasın diye söylemişti. Çok da yerinde oldu. Çünkü adam tam da kim olduğunu sormaya hazırlanmıştı. Laflamak istiyordu ki güveç hikâyesi kaynasın. Kadın, kapı aralığından: “Duymadın mı? Bir güveç istiyorum,” dedi.

Adam: “Tamam duyduk!” dedi. Kadın, elini, kapının yanında asılı duran adamın ceketinin cebine uzattı ve bir anahtar çıkardı: “Anahtarı aldım,” dedi, “ne zaman gelersen kapıyı çalarsın, açarım. Şimdi uyumaya gidiyorum.” Ve bezek benzer bir odaya geçti. Soyundu. Kokular süründü. En gözde giysilerini kuşandı. Saçlarını taradı. Allık, enlik, rastık süründü. Kısacası kocası gidinceye kadar kendisi ile uğraştı ve sonra, odaya bir gelin gibi girip pencereyi açtı. Adam, sokağın köşesinde pek şık giyinmiş boylu poslu bir gence rastladı. Öyle uyku sersemiydi ki gencin ayağına bastı ve bir küfür işitti: “Önüme baksana serseri!” Güveççiler çarşısı, şehrin öbür ucundaydı. Oraya gidinceye kadar tam bir saat geçti. İlk dükkâna girdi. “Beni karım gönderdi, bir güveç alayım diye. Varsa bir tane verin,” dedi. Güveççi bastı kahkahayı. Biraz dinince komşu güveççiyi hayladı: “Heeey Güveççi Meşdi Gazenfer! Karısı, herifi yine göndermiş güveç alsın diye... hahaha...”

Seyit Kazim Efendi öyle güldü ki elinden iki güveç kaydı yere düştü ve tuzla buz oldu. O da kahkahalarını, ilk üçünüküne kattı ve yan komşuya bağırdı: “Ohoooy, Güveççi Ağa Mirza Kebla Seyit Hasani baksana! Karısı, güveç almaya göndermiş yine... ha... ha... ha...” Kahkahaları, kapalı çarşayı doldurdu. Güveççiler, adamcağızın başına üşüşmüş gülüşüyorlardı. Alay ediyor, gır gır geçiyor, aptal yerine koyuyorlardı. Sonunda, her zamanki gibi, bir güveci yirmi riyale satıp gönderdiler.

¹ kurutlu aş Geleneksel bir İran yemeği (h.h.)

Adamın eve dönüşü bir saat sürdü. Kapıyı çaldı. Açılmadı. Yine çaldı. Yine açılmadı. Sonunda kapıya bir tekme indirmek istedi. Yukarıdan bir kiremit düştü, kafasını yardı. Bir şey söylemedi. Elini kafasına sürdü, elini boyayan kırmızı kana bakarak acı acı gülümsedi.

O anda, evin yukarı katındaki pencere açıldı ve karısını duydu: “Güveç aldın mı?”

“Evet aldım.”

“Peki, içine ne kadar tuz koymalıyım diye sordun mu?”

Adam bunu sormamıştı. Şimdiye kadar da böyle bir şey sormamıştı. Gider güveci alır fakat içine ne kadar tuz konacağını sormazdı. Çünkü biliyordu, sorup sormaması fark etmez, karısı başka bir bahane bulacaktır, sor bakalım ne kadar su koymalı, ne kadar nohut atmalı...

Onun için hiç sormazdı. Karısının eline yine bir koz geçmişti: “Tepesine ev yıkılasıca, ben sana yüz defa güvecin tuzunu sor demedim mi? Yallah hemen git de sor. Sormazsan kapı da açılmaz. Artık, geçmiş mazi oldu. Önceki gibi, sana acıyıp kapıyı açacak değilim. Artık kılı kırk yaracağım. Ya gider sorarsın ya da kıyamete kadar kapıda beklersin.”

Adam, burnunun ucundan damlayan kanı seyrediyordu. Karısının sesini duyuyor fakat onu görmüyordu. Soluk soluğa kalmış birinin sesini de duyuyordu.

Karısı: “Ne durup aval aval bakıyorsun ha? Sana ne dedim?”

Sözü yarım kaldı. Birisi, karısını içeri çekti ve bir adamın eli pencereyi kapadı. Adam, kana bulanmış hâlde güveççiler çarşısının yolunu tuttu ve ilk güveççiye: “Karım, güvece koyacağı tuzun ölçüsünü soruyor,” dedi.

Güveççi, elini adamın başından akan kana sürdü. Hâlâ ıslaktı. “Yaşıyormuşsun!” dedi ve sonra da öncekinden daha beter bir kahkaha bastı ve komşuya seslendi: “Ohoooy Güveççi Meşdi Gazenfer baksana! Karısı, herifi tuz ölçüsünü almaya göndermiş. Demedim mi? Ha... ha... hahaha...”

Güveççiler, adamın başına üşüşüp gülüştiler yine. Çarşının cam tavanı, kahkahalardan çatladı. Raflardan birkaç güveç düştü ve tuzla buz oldu. Sonunda adama: “Git karına söyle ‘bir avuçtan az, yarım avuçtan fazla.’” dediler. Adam evinin yolunu tuttu. Unutmamak için tekrarlayıp duruyordu: Bir avuçtan az, yarım avuçtan fazla. Yolu, bir harman yerine düştü. Harmanı rüzgâra savuranlar, adamcağızı duyunca kendilerine söylediğini sandılar, başına üşüşüp eşek sudan gelinceye kadar dövdüler. Dayak faslı bitince adam düşündü. Hepsî, karısının başının altından çıkmış olmasın sakın. Karısına bir iki küfür savurdu. Gitmek için kalkmak istedi. Harmanclar: “Bir daha böyle haltlar etmeyesin. Bir avuçtan az yarım avuçtan fazla demeyesin!” dediler.

Adamcağız: “Pekiye ne diyeyim?” diye sordu.

“Biri bin olsun. Allah bereket versin, de!”

Adam yola koyuldu. Yüksek sesle: Biri bin olsun, Allah bereket versin diyordu.

Omuzlarında tabut taşıyan bir kalabalığa rastladı. Adamın söylediklerin duydular. Üşüştiler başına. Yedikçe vurdular. Dayak işi bitince adam düşündü. Bütün bunlar karımın başı altından çıkmış olmasın sakın. Kendi kendine: “Şayet bu defa ayağımı eve atarsam, ona ne yapacağımı bilirim,” dedi. Karısına bir iki küfür savurdu, eve gitmek için kalkarken ölünün yakınları: “Artık bu haltları etmeyesin. Biri bin olsun demeyesin,” dediler.

Adam: “Peki ne diyeyim?” diye sordu.

“Bu sonuncu olsun. Gördünüz... Bir daha görmeyesiniz.”

Adam yola koyuldu. Yüksek sesle tekrarlıyordu: “Sonuncu olsun. Gördünüz, daha da görmeyesiniz.”

Yolda, bir gelini damat evine götüren kalabalığa rastladı. Biri adamın söylediklerini duyunca gelini taşıyan atın yularından tuttu, diğerleri adamın başına üşüştiler, yediğince vurdular. Adam yine, bunlar karımın başının altından çıkmış olmasın sakın diye düşündü. Kendi kendine: “Şayet ayağımı eve atarsam, bilirim ona yapacaklarımı. Bu defa artık, kurutlu çorba ile bayat ekmeği hak etti.” diyerek küfürler savurdu ve gitmeye kalkışınca düşün alayı: “Bir daha bu haltları yemeyesin. Bir daha, gördünüz daha da görmeyesiniz demeyesin,” dedi.

“Peki, ne diyeyim?”

“Islık çal. Şapkanı havaya fırlat. Sevin, gül, çılgık at, öyle sevin ki sana imrensinler! Kaş çatarsan vay hâline! Gülmelisin. Sevinmelisin, oynamalısın... Anladın mı? Herkesin nasıl eğlendiğini görmüyor musun? Kulaklarını iyice aç! Kaş çatarsan vay hâline! Gülmelisin, sevinmelisin, tamam mı?”

Adamcağız, dudaklarından akan kanı sildi. Sallanan ön dişlerini söküp attı ve “Çok iyi anladım,” dedi. Yola koyuldu. Başından kan akmasına rağmen dudakları gülüyordu. Sevinliyordu. Bağırıyor, kaş çatmıyordu. Hoplayıp zıplıyor, şapkasını havaya fırlatıyor, ıslık çalıyordu. Islık çaldıkça, kanı ağzından dışarı fişkırıyordu. Gülerken, gözyaşları akıyordu. Hoplarken, elbiselerinin yırtıkları havalanıyordu. Şapkasını havaya attığında, deliğinden gökyüzü görünüyordu. O anda bir kuşçuya rastladı; güvercinlerini damın kıyısına dizmiş, onlara tene serpiyordu ki komşusunun güvercinlerini yakalasın... Güvercinler, adamcağızın gürültüsünden, bağırtısından korkup uzaklara uçtu. Kuşçu pek öfkelenildi. Sokağa indi ve adama, adamakıllı bir dayak attı. Adam, bütün bunların, karısının başının altından çıktığını düşündü. Kendi kendine: “Benimle alay ediyor. Hayatının, her şeyi ile bana bağlı olduğunu biliyor. Bir şey yapayım istemiyor. İstiyor ki hep böyle dönüp durayım. Bolca küfürler yağdırdı karısına. Gitmek isterken kuşçu: “Bir daha bu haltlardan karıştırmayasın sakın.”

“Peki, ne demeliyim?”

“Hiçbir şey... Belini бүker, susar, şapkanı sıkıca avuçlar, emekleyerek duvarın kıyısından çekip gidersin. Soluk bile almazsın. Anladın mı?”

Adam: “Anladım,” dedi, “Hem de çok iyi anladım. Belimi бүkmeliyim, şapkamı sıkıca avcumda sıkmalıyım, soluk bile almamalıyım. Duvarın kenarından yavaşça sıvışmalıyım. Hiç yokmuşum gibi.” Ve soluğunu kesti, belini бүkerek oradan uzaklaştı. Ve... bu kez “Her şey karımın başının altından!” diye tekrarlıyordu. Mücevherci dükkânının önünde toplanmış olan kalabalığa denk geldi. Dükkânı, gündüz vakti, göz göre göre soyup soğana çevirmişlerdi. Kalabalık ise hırsızın peşindeydi. Toplananlar, adamı o hâlde görünce onu hırsız sandılar. Eşi görülmemiş bir dayak attılar adama. Adamın hoş renkli kanı burnundan damlıyordu. Bir sürü küfür yağdırdı karısına. Kalabalık, onun ceplerine aradıktan sonra onu deli sandı. Adam gitmek isterken ona “Şayet hırsız değilsen böyle yürümemelisin.” dediler.

“Peki, ne yapmalıyım?”

“Başını dik tutarsın. Belini düzgün tutar, yürürsün.”

Adamcağız yola koyuldu. Başını dik tutmuş, belini düzeltmişti. Bu durumdan hoşlanmıştı. Sanki yıllardır aradığı şeyi bulmuştu. Düşündü: “O kadar eğilmişim ki kamburum çıkmış.”

İşte o anda bir merdivenle karşılaştı. Merdiven, bir evin kapısından çıkıyor ve karşı eve giriyordu. Herkes eğilerek altından geçiyordu. Adam eğilmedi. Hoşlandığı durumdan vazgeçmek istemedi. Dosdoğru yürüdü. Herkes şaşırmıştı. “Deli! Deli!” diye bağırdılar. Adamın kafası küt diye merdivene çarptı ve geri sendeledi. Merdivenin başı sonu yoktu. Basamaklar bir taraftan çıkıyor ve karşı tarafa gidiyordu.

Adam bir kez daha ilerledi. Alnı bir kez daha merdivene çarptı ve kafası yarıldı. Bu işi birkaç kez tekrarladı. Kalabalık toplanmış, onunla alay ediyordu: “Deli! Bu merdiveni başınla kıracağını mı sanıyorsun? Boşuna! Geçemezsin. İntihar, bu çılgınlık!”

Adam, söylenenleri bir kulağından alıyor diğer kulağından bırakıyor, bir şeyler mırıldanıyordu. Adam, geri geri giderek sokağın sonuna geldi ve merdivene doğru koşmaya başladı. Birkaç kişi durmuş onu seyrediyordu. Bazıları, kendi kendilerine “Nasıl olsa bu merdivenin sonu gelecek,” diyordu, “nasıl olsa acelemiz de yok, o zaman geçer gideriz.” Merdivenin hareketi hızlandı. Onlar “Sonuna geliyor artık.” dediler. Adam, hızla koşuyordu. Yere düşse paramparça olacaktı. Merdivene gelince sıçradı, ancak o anda merdiven de yükseldi ve adamın ayağı takıldı, yüzüstü yere kapaklandı. Birkaç kişi merdivenin altından geçip gitti. Merdiven durdu. Adam kalktı ve yara bere içinde yere çöktü. Karısına yüzlerce küfür yağdırdı ve koşmaya başladı.

İki yandan gürültü koptu. Adam, arkasından gelen sesleri duydu: “Allah aşkına dön. Müslüman’san şayet gitme. Arkana bir bak. Dön! Sana tatlı veririz.”

Adam koştu, koştu... Sonunda evine geldi. Kapıyı çaldı. Açılmadı. Yine çaldı. Yine açılmadı. Kapıyı tekmelemek geçti aklından. Ancak o anda kafasına bir kiremit düştü. Baş, daha çok yarıldı. Sustu. Kan, burnundan damlıyordu. İki tekme attı kapıya. Kiremit kafasına inmesin diye başını elleriyle korudu. Karısını küçük düşürmek istiyordu. Ona, kocasının onu küçük düşürmesini önleyemeyeceğini göstermek istiyordu. Kiremit düştü. Pencere açıldı. Bir ses: “Kim o?” diye sordu.

Adamcağız “Benim.” dediyse de karısı: “Seni tanımıyorum,” dedi. Adam: “Kocanım!” dedi. Kadın: “Adın ne?” diye sordu.

Adam düşündü. Sahi adı neydi? Bunu hesaba katmamıştı. Karısı, hiçbir zaman böyle bir bahane getirmiş değildi. Onu, eskiden nasıl çağırdığını düşündü. Hiçbir şey anımsamadı. O sık giyinmiş gençle karşılaştığında o “Serseri” demişti diye hatırladı. Demek adı “Serseri” idi.

Şayet öyleyse çarşıda ona neden salak demişlerdi? Adı sakın “Salak” olmasın? Hayır! Şayet “Salak” idiyse merdivenin yanında onu “Deli” diye çağırmaazlardı. Adını unutmuştu... Belki de en başından beri hiçbir adı yoktu. Keşke böyle olmuş olsaydı. O zaman rahatlardı. Kendi kendine “Bizim eşeğimiz, sıpalıktan kuyruksuzdu,”¹ dedi. Fakat biliyordu ki bir zamanlar bir adı vardı. Karısı bağırırdı: “Adının ne olduğunu söylemedin daha? Söylemezsen kapı açılmaz.”

Yoldan geçen biri: “Adını soruyor. Bunu bilmeyecek ne var ki! Söyle Behruz, söyle iftihar... de!” dedi.

Adam, yoldan geçene bakmadı bile. Karısı: “Ne?” diye sordu. Adam: “Unutmuşum,” dedi, “gidip bulup da geleyim.”

Dönüp gitmek isterken kahkahalar duydu. Döndü. Bütün güveççiler pencerenin etrafına toplanmış, gülüyorlardı. Adam eline baktı. Bir güveç tutuyordu. İçine kan dolmuştu. Güveci pencereye fırlattı. Güveç, dönüp kendi kafasına düştü. Kahkahalar daha da yükseldi.

Bir güveççi, tavandan evin kandilini söküyordu. Hepsi de pencereden görünüyordu.

Adam: “Olur!” diye mırıldandı ve yola koyuldu.

Adam günbatımında, şehir kapısının dışında, toprak bir tepenin üzerinde oturuyordu ve gelip geçenlerden, kendi adını soruyordu.

Bir zincirle, göbeğinden sarkıtılmış gibi kendini bir boşlukta duyumsuyor ve yıldızlar, çok uzaklarda yanıp sönüyordu.

¹ Bizim eşeğimiz sıpalıktan kuyruksuzdu: Biz hep şansızdık. Hiçbir zaman şansımız yaver olmadı, işimiz rast gitmedi. Farsça bir deyim. (h.h.)

46- Simin Daneşver

Kime Selam Vereyim?

Gerçekten, kim kalmış ki selam vereyim? Müdire Hanım öldü, Hacı İsmail kayıplara karıştı, biricik kızımı kurtlar yedi, kedi öldü, pense örümceğin düştü üzerine o da öldü ve... şimdi hiç sırası mı her yanı kar kaplamış, ne zaman kar yağsa içim daralır, kafamı duvarlara vurmak isterim. Sigortanın doktoru, “Canın sıkıldığında çek git,” dedi, “için daraldığında, içini dökeceğin birileri yoksa kendi kendinle konuş, yani kendi kendinin sabır taşı oyuncak bebeğin ol! Git çöllerde bağır, istediğine küfret... Nasıl da kar yağıyor, önce iç içe giriyor lapaları, dağılıyordu, şimdi ince ince yağıyor ve böyle yağmaya devam ederse pek biteceği yok da Büyük Çillenin¹ başından beri durmadan yağıyor...”

Ve önceki kar yerde buz kesmişti. İnsanlar, damlarının karlarını bu sokaklara küremesinler de ne yapsınlar? Yağmasa pahalılık ve kıtlık olurdu, su, elektrik karneye bağlanırdı. Yağsa hayat felç olur, okullar kapanırdı. Dün gece Alai Caddesi’nin elektriği kesildi ve Kovkabulsultan, kürsüde öylece oturdu ve karanlığa daldı ve sonunda başına vurdu ve kaygılara kapıldı, sanki içinde çamaşır yıkıyorlardı. Odadan ve karanlıktan çıkıp kurtulmazsa çıldıracağını sandı. Ayağa kalktı. El yordamıyla aşağı indi, soğukta ve karanlıkta, gidip kapıda bekledi. Yakıcı bir soğuk vardı. Komşunun çocuğu ağlıyordu. Bir önceki gece su boruları patlamıştı. Çöpçüler, üç günden beri çöpleri almamışlardı.

Eğitim Bakanlığı’ndan emekli olan Kovkabulsultan’ın, çöpçünün alması için pek çözü yoktu. Su borusunun patlaması da onun eşyalarına pek zarar vermedi. Onun odası, iki kocaman odası, mutfığı ve tuvaleti, evlenme çağına gelmiş üç kızı ve şişman karısı olan Peynirpur Bey’le komşuydu. Komşular ona Peynirpur derlerdi. Nedeni de şu ki Jale Caddesi’nde bir mandıra dükkânı vardı ve kimseye, size bile, veresiye satmazdı.

¹ Büyük Çille: Farsça. Çihille. Kışın ikinci kırk günü (h.h.)

Asıl adı Şariatpur Yezdani Bey'di. Kovkabulsultan, abdest ve ihtiyaçları için alt kata iner, suyu da alt kattaki mutfak musluğundan alırdı. Pek bir şey pişirdiği de yoktu. Dişlerini fırçalamaktan dilini, dişetlerini yaralamıştı. Odası ise el kadar, ufacak bir şeydi. Eşya sayılacak pek bir şeyi de yoktu. Varını yoğunu da çeyiz yapıp damadının evine yollamıştı.

Kovkabulsultan, kürsünün¹ altından kalkarak camın arkasından yağın karı seyretmeye başladı. Her taraf hızla bembeyaz kesilmişti. Komşunun çam ağaçları kar altındaydı. Karşı çatıdan sarkan buz kandilleri dün de vardı, önceki gün de. İçi sıkılıyordu. Dün gecedan beri Hacı İsmail'i düşünmeden edemiyordu.

“Ne kadar güzel yaşadık. Yazık ki pek çabuk geçiverdi. Yazın, Müdüre Hanım Evin'e giderdi, ben de banyoyu ısıtır, Hacı İsmail'i alır sokardım banyoya, ter temiz keseler yıkardım. Beni gıdıkladı, katılarak gülerdik. Birbirimize kurban olur, şarkılar gazeller okurduk ve şimdi bir iğne olmalı diken ayaktan alsın diye...”²

“Hayata, Müdüre Hanımın sediri üzerine halıyı sererdik ve birlikte tiryak içerdik. İçkilerimizi yudumlardık. Zil zurna olurduk. Müdüre Hanımın zıbnılığın içinde yan yana, çırlıçılak uzanırdık. Baba okuma yazma öğretmişti. Ona *Emirarslan*'ı okurdum. *Emirarslan*'ı beş kez okuduk, üç kez *Şemse ve Kahkaha*'yı, iki defa da *Ezra'nın Öpücüğü*'nü. Müdüre Hanım'ın bir yığın kitabı vardı. Alır okur, tekrar yerine koyardık Hacı İsmail, okulun hizmetçisiydi. Ben de Hanım'ın evinde çalışırdım. Adamcağızın pek bir işi olmazdı. Saat onda, nar taneler, okula götürürdüm; nar yoksa şerbet. Öğlen yemeği pişirirdim. Akşamları yemek yemezdi. Bir bardak süt içer uyurdu. Bu şehirde yapmadığımız kalmadı, temaşahaneye gittik, sinemaya gittik... *Bağdat Hırsızı*'na, *Arap Hensası*, *New York'un Sırları*'na... *Arşın Mal Alan*'ı dört kez seyrettik. Paramızın bereketi vardı. Hanım bana harçlık verirdi, Hacı İsmail de bakanlıktan maaş alırdı.”

“Sigorta doktoru dedi... kendi kendinle konuş! Seni sevindiren, üzen her şeyi dök içinden... içinde tutma...”

“Kerbela'ya gidip tövbe ettik. İmam Hüseyin'den evlat istedik. Tanrı bize Rübaba'yı verdi. Ertesi yıl, Hacı İsmail işine gitti ve akşam eve dönmedi. Koca adam bir damla su oldu, yitip gitti. Müdire Hanım, karakol, jandarma, herkes düştü peşine, herkes... Ben bile, Rübaba kucağımda, o devlet kapısı senin bu devlet kapısı benim dönüp durdum. Ama Hacı İsmail adında bir adam sanki hiç yoktu bu dünyada, buhar olmuş uçmuştu adeta. Rübaba'yı uyuttuktan sonra oturup afyon içerdim. Müdüre Hanım'ın kedisini de tiryaki etmişti. Afyonun kokusu kalkar kalkmaz, kedi gelir otururdu yanıma, gözlerini kapatıp mırıldamaya başladı. Dumanı yüzüne üfleyince gerinip dururdu. Kedi, eceliyle öldü. Sonra örümceği dumancı yaptım. Ağını odanın bir köşesine örmüştü. Tiryak kokusu kalkınca inderdi ağından aşağı, mangalın dibinden ayrılmazdı. Pense düştü üzerine, o da öldü...”

“Müdire Hanım, bir gün bir dilekçe yazarak beni Hacı İsmail'in yerine hizmetçiliğe aldı ve ölünceye kadar da orada tuttu. Allah rahmet eylesin. ‘İşi ikiye katladı ama olsun... Dünyada dostun olmadan bu uzun ömür, ancak çok çalışarak çekilir,’ derdi. Tiryak içmemden hoşlanmazdı. O kadar tekrarladı durdu ki sonunda tiryak bile düştü gözümde. Kaldı ki işimin çokluğundan içmeye fırsat da bulamıyordum. Evde Müdire Hanım'ın işlerini yapıyordum, okuldaysa temizlik... Tuvalet yıkardım, kızların karnelerini evlerine bırakır

¹ Kürsü: Azerice, Farsça. Geleneksel İran evlerinde kışın, ısınmak için yapılmış, altına kömür mangalı konan ve üzeri geniş yorganlarla örtülen, geniş ve kısa masa (h.h.)

² Ez pa der averden: Farsça'da “ayaktan çıkarmak” anlamını içerdiği gibi, yenmek, yok etmek anlamlarına da gelir. (h.h.)

bahşış alırdım. Bayramları, saksılara rana çiçekleri dikerdim, testilerde buğday, mercimek yetiştirir¹, Müdire Hanım'ın odasına koyardım, ya da öğretmen hanımların evlerine götürürdüm. İki tümenden on tümene kadar bahşış alırdım. Bunlara sırf, Rübaba kötü gün görmesin diye katlanırdım. Nihayet o da zenginlerin, eşrafların kızları gibi diplomasını aldı. Müdire Hanım ölmemiş olsa kocaya vermezdim. Müdire Hanım ölünce ben avare oldum. On sekiz yıllık hizmet karşılığı emekli oldum. Artık yaşın geldi, dediler. Müdire Hanım'ın evinden de attılar. Mecbur oldum kendi öz kızımın hayatını yakmaya, verdim bu meymenetsiz kahpeye. Laçini Bey'in noterliğinde çalışıyor. Öyle bir eşkıya ki herif tanıya kulunum demiyor. Ne yapabiliirdim... kızın rengi, boyu, endamı yerinde... varsıllar gibi de giyiniyordu, her hafta da kuaförde... Emeklilik maaşıyla kiralık bir odada bu bok yemekler olmazdı ya... Üniversiteyi kazanamamıştı...”

“Sigortanın doktoru dedi... ‘İstediğin birine yüksek sesle küfret... için serinlesin...’ Benim de dilimden eksik olmadı küfürler. Neşeli biriydim. Su arkından, ağaçtan, aydan, yerden gökten hoşlanır tat alırdım. Kimse bana namaz, dua falan öğretmedi. Kerbela’da Hacı İsmail’in arkasında kıldım namazlarımı. O yüksek sesle okur, ben de içimden tekrarlardım. Tahran’a dönünce unuttum hepsini. Aksine iyi küfürler ezberledim. Bütün kahpelere, namertlere yağdırırım. Mertlikten dönenlere de... sırt çevirenlere... Beddua yağdırırım... Birçokları sözlerinde durdular, sırt çevirmediler, vefasızlık etmediler ve ölüp gittiler... birçoğu da kayboldular. Allah herkesin geçmişlerine rahmet eylesin, Müdire Hanım hep derdi, bizim kara bahtlığımız şu ki bütün mertleri namert yapıyoruz... Kanımızı damarlarımızdan emiyorlar... Kansız, namert yapıyorlar bizi...”

“Mirza Rıza Kirmani’yi² meclise getirmişler... Baştan başa, çepeçevre ayan eşraf oturuyordu. Durmadan ‘Mirza Rıza selam ver!’ demişler. O da ‘Kime selam vereyim?’ diye sormuş.”

Müdire Hanım, büyük annesinin, Aynüldövlü’nin³ yanına gittiğini söylerdi. Çıkarmış başörtüsünü bağlamış vezirin başına, çenesinin altında düğümlemiş... sonra da demiş ki, çarşıya çıkıp ne kadar kumaş varsa almak istiyorum, başörtüsü yapacağım, kahpelerin başlarına bağlamak için.. aah Hanımım, nur içinde yatasın... “kadınlar yüz kat daha şerefli...” derdin

“En iyisi kalkayım da süt alıp sütlaç yapayım... hayır, muhallebi daha iyi. Ama bu karda, buzda nereye gidebilirim... yeni aldığım Amerikan botu Bella ayaklarımdan fırlayacak gibi... takma dişlerim vuruyor, boynum, sağ kulağım çıgık atıyor gibi... sağ dizim sızlıyor. Dün gecedен beri Hacı İsmail’i düşünmeden duramadım, başım uğulduyor ha bire... ama gitmeliyim... bu odada oturup tek başıma konuşmayı sürdürürsem keçileri kaçıracağım... yüreğimin başını kazımaya başladılar yine... ayağıma gazete kağıdı sararım... ördüğüm yün çorapları kâğıtların üzerinden geçiririm ayaklarıma... o zaman botlar tam olur... ördüklerim ne kadar da işime yaradı bu günlerde. İnsanı kara kara düşünmekten alıkoyuyor... şimdiye kadar Mansur’la Mesut’a on tane yelek ördüm... ne de güzel nakışlar attım... ama yasak etti bana... ikramımı kabul etmeyecekmiş. Ben de durmadan örüp örüp söküyorum. Ne örgü örebileceğim bir kimsem kaldı ne de çarşıdan alabileceğim param... her şey ateş pahası, cehennem gibi el yakıyor... sadece insanın canı, hayatı bedava...”

“Daha ilk gün söyledim kendisine, benim bu dünyada varsa yoksa bir tek bu kızım var. Bak tanrının gücüne gider, benim yavrumu alıp benden uzağa götürmeyin, dedim. O zorba, benimle kavgalıydı zaten, değilse neden gidip de Bağ-ı Saba’da ev tuttu... sırf benden uzak olsunlar diye. Sonra bir çift laf etmek istedik, kolumdan tuttuğu gibi yavrumun evinden dışarı attı beni. Ama ne yapacağımı biliyorum ben. Gider, Bayan

¹ İran’da bir gelenektir. Nevruz Bayramı’nın 13. günü akarsuya atmak üzere, tabaklarda, küçük çömlek testilerde yeşillik, özellikle de kolay olması dolayısıyla buğday mercimek yeşertilir. (h.h.)

² Nasır Şah’ı terör ederek öldüren kişi. (h.h.)

³ Meşrutiyet dönemi baş vezirlerinden. (h.h.)

Peynirpur'dan rüsvalık namazını öğrenirim. Şalvarımı geçiririm başıma, tuvaletin damında başlarım o kül olası damadın canının kastıyla rüsvalık namaz kılmaya. Beddualar ederim. Bayan Peynirpur her çeşit namaz bilir. O gün damdayken kendisi demedi mi rüsvalık namazı kıl diye? Perşembe geceleri Raşit Bey'i dinlerler... radyonun sesini iyice açarlar... konu komşu duysun diye. Benim canım, Kamerülmülk Veziri'nin şarkılarını dinlemek istiyor. Bülbül gibi şakısın. Müdüre Hanım'ın birkaç tane Kamerülmülk plağı vardı. Kime kısmet oldu bilemedim. Rahmetli, yazları Evin'e Dereke'ye giderdi... okul da zaten tatil olurdu. Hayatı bir güzel sularlık. Kendi elimizle ektiğimiz atlası, boru çiçeklerini güzelce sularlık. Asma çardağının altında otururduk, gramofonu kurar, koyardık Kamerülmülk'ün plağını... Zelli'nin, İkbalsultan'ın... Ayva-limon şerbeti yapar Hacı İsmail'e verirdim, sağlığına derdim, yarasın... 'Önce sen iç,' derdi... Rübaba şöyle bir ayaküstü gelse Mansur'la Mesut'u da getirse bir görsem içim ferahlar. Mesut'a 'Fareler yesin seni e'mi!,' dedim. 'Fareler asıl seni yesin,' dedi. Çok yalvardım bir öpücük ver anneanne diye. Bir kutu Horoz Sakız'ı al öyle! 'Lanet olası... sakız makız yok... ver bakiiim anneannenin öpücüğünü...' dedim. Müdire Hanım, çocukların sakız şakırdatmasından hiç hoşlanmazdı. Amerikalıların işi, derdi. Rüsvalık namazını kılmaları gerek ve güneş vurmali... sonra da Yezid'e, Muaviye'ye lanet göndermeli. Bunları söyleyen Bayan Peynirpur. Kış gelmeden gelmiş, oturmuştu damda, yeşillik temizliyordu. Güneş, insanın içini ısıtıyordu. Ben de çamaşır sermeye çıkmıştım. İçimin sıkıntısından bir selam vereyim bari dedim. Sonra laf lafı açtı, tatlı sohbet uzadı. Ona, dünyanın en hoş günlerini geçirdiğimi söyledim... her testiye kulp taktım. Sonra da damattan söz açtım, içimi nasıl yakıp kavurduğunu anlattım. 'Rüsvalık namazı kıl, tanrı onu rüsva etsin,' dedi. O günden sonra da benimle neden pek uzak gezdiğini de anlamadım. Karşılaştığımızda, sanki ömründe beni görmemiş gibi davranırdı. Ondan sonra, bende selamı sabahı kestim. Ama buna rağmen gidip bu rüsvalık namazını öğreneğim ondan. Keşke hava güneşli olsaydı ve tuvaletin damına bu kadar kar oturmasaydı. Tanrı, yırtık yorganını silkmış her yana pamukları serpmiş, daha da serpiyor. Estağfurullah... tövbe ya rabbi! Ben iyice kafayı yedim. Adam olmam. Küfür söyleye söyleye başıma bu belalar geldi zaten."

"Bir gün bir kelam laf ettim. Dedim ki, sana erkek mi denir, diye. 'Sen bir de heyula kardeşlerin öldürdünüz benim yavrumu. Ayı gelmiş, günü çatmış hamile bir kadın, bir elinde çocuğun tenceresi, bir eline geberesiye Mesut, hepinizin çamaşırını yıkar, ütünüzü yapar, öğlen yemeği, akşam yemeği... annen de oturur tespih çeker ve emir yağdırır, kardeşlerin de sanki eve hizmetçi almışlar gibi... kendin de işten dönünce zaten bitmiş gebermiş vaziyettesin... çocuğum sıcak su hazırlar, ayaklarını yıkar, nasırlarına ayaktaşıyla sürer. Kendim aha bu kör olası iki gözümle gördüm..."

"Evlerine bir gider bin dönerdim. Ne ki hepsi suratları asar, kaşlarını çatarlardı. Annesi, beni ve yavrumu aşağılar, kardeşleri o kadar dır dır, vır vır yaparlardı ki canımdan bezerdim. Çok az giderdim oraya. Bir akşam, Mesut'un anaokuluna gittim, yavrumu göreyim diye. Gördüm Rübaba, bir elinde çocuğun tenceresi, alış veriş filesi, bir eliyle de Mesut'un elinden tutmuş - günü gelmiş kadın- karların üzerinde kaya kaya geliyorlar... Mesut da sürekli kucağına al diye mızımlık ediyor, ben çocuğu aldım kucağıma, kızıyla birlikte gittim kahrolası evlerine. Kürsünün altında zıbarmış, çekirdek kırıyordu. Annesi de odanın bir köşesinde, namazı tepesine vuruyordu. Kardeşleri gelmemişlerdi daha. Ona, 'Sen gerçekten erkek misin? Çocuğunu okuldan alsan geberir misin? Ağzımı açtım ne varsa döktüm ortalığa. Şaşkınlıktan donakalmıştı. Kürsünün altından çıktı, kolumdan tuttu, sürükleyerek odadan çıkardı ve evden dışarı attı. Bana, çöl heyulası derdi, yosma karı, cadı karı derdi... Daha neler neler..."

“Dahası eli sopalı da. Kızımı döver durur. Kapıdan, komşudan duydum. Duyduğuma göre kızıma, ‘annen seni hizmetçilik, hademelik parasıyla büyütmedi mi?’ dermiş. Dahası duyduğuma göre kızım, Mansur’u mama olmadan doğurmuş. Şimdilerde yirmi aylık falan olmalı, konuşuyordur da belki. Duyduğuma göre annesi, ‘İkinci çocuğa mama gerekmez,’ demiş ve kendisi tutmuş bebeği. Komşular da yardım etmişler. Bunları duyunca dayanamadım. Kalktım, aldım bir batman¹ mandalinayı gittim kızımı görmeye. Rengi sapsarı safran gibi... Aman tanrım ne renklere düşmüştü, ne hâllere! Kalkıp yatakta oturacak erki yoktu... Orada kalmam için yalvardı. ‘Kalk anne! Kalk git... Mandalinaları da al götür. Geldiğini anlarsa bana acımaz, dayak atar... daha yataktan ne zaman çıkacağım da belli değil ...’ dedi. Bir dünya çamaşır bekliyor. Dellendim. ‘Kızım,’ dedim, ‘yavrum, anacığım bu seninki de yaşamak mı ölmek mi yavrum! Rahmetli babanla ben dünyanın sefasını sürdürdük, sen neden çıra gibi yanıp tükeneceksin? İnsana kaç kez verirler bu ömrü sanıyorsun? Baban seni kundaklar, ninniler söyler, yıkar, dolaştırırdı.’ ‘İki bebeğim var anne. Boşanamam, üstelik bana pek ters davranmıyor,’ dedi. ‘Hizmetçilik için bu kadar ders okuman gerekmez,’ dedim...”

“Ah Rübaba, çocuk mu kandırıyorsun? Daha başına hangi belaları yağdırmasını istiyordun ki! Mesut’un okuluna gitmemi de yasaklamış. Evlerinin yakınlarındaki kasaba, bakkala, süpere gidiyorum. Çocuğumun komşularından birini görürüm diye. Onları yavrumu görüyorlardır belki, ya da o boyu devrilesi it eniğinin sesini duyuyorlardır. Duyduğuma göre Rübaba gözlük takar olmuş. Sürekli okumaktan. Vay başıma gelenler... Belki de yavrumun kafasına vura vura onu gözlük takar etmiş! Neler neler duyuyorum... Duyduğuma göre yavrumun kafasını kırmış... Mesut’a dayak atmış. Çocuğun kulağında kan akmış... Öyle beddualar ediyorum ki damada, bak biri bile tutsa yedi değil yetmiş sülalesine yeter de artar! Ama ne yapabilirim ki hep böyle olmuş zalim salimdir!”

“Ah Rübaba! Babanla ben dünyanın sefasını sürdürdük, senden de hiçbir şey esirgemedik. Benim evimde olduğun sürece zahmet edip eziyetlere katlanma dedim. Kocanın evine gittiğinde çalışırsın ama bu kadarını ne demiş ne düşünmüştüm! Arsız, yüz­süz kız kardeşleri ne zaman hastalansalar gelirler sevgili annelerinin evinde yan gelir yatarlar... Anneciğim dert, anneciğim çor! Size kim bakar ha? Rübaba! Rübaba koş meyve suyu, koş piliç çorbası yap, koş süt al, ısıt da ver zıkkımlanayım! Rahmetli Müdire Hanım derdi hep, ‘Bırakmıyorsun bu kız elini aktan karaya sürsün, hep dersleriyle uğraşsın istiyorsun, Rübaba’yı sınıfından ayırmak istiyorsun ama bilmiyorsun ki kadın kısmı, manen emekçi sınıfına dâhildir...’ Ah ki nur içinde yatasın... ne de bilgeydin!”

“Kalkıp süt içeyim... sütlaç yapayım... hayır muhallebi... Bu kahrolası dişler de kötü vuruyor. Sigortanın doktoru, yalnızlık ne zaman canına tak dedi, kalk bas git dışarıya dedi...”

Kalktı. Aynada kendine baktı. Saç dipleri önce beyaza, sonra kızıla çalıyordu, uçları karaya... damadı boşuna cadı karı demiyordu. Ama o bilmiyordu, insan içini çektiğinde, ak saç kalbinden başlar boy vermeye. Rübaba’ya hamileyken, dokuzuncu ayda yüreğinin başı kaşınırdı hep. Müdire Hanım, “Çocuk saç çıkarıyor,” derdi, “bebeğin saçı ananın kalbinden boy verir. Neresinden bakarsan bak, bugünkü vaziyette, kadın manen emekçi sınıfına dâhildir.”

Kürsünün köşesini bir kenara kaldırdı. Kilimin altından bir tümen para aldı. Çeyiz yapıp da böyle bir damadın evine gönderdiği o iki Kürdi halıya yazık! Çadırasını başına aldı ve hünnap renkli şemsiyesi ile hayata indi. Dikkatle ve eli duvarda yürüyordu. Su borusuna, diğerlerinin pencerelerinin demir parmaklıklarına tutunuyordu. Keşke protez dişlerini çıkarsaymış. Ama dişsiz bir ağız ve kırıksık bir suratla milletin önüne çıkmak istemiyordu. Alai Caddesi’ni olduğu gibi geçmesi gerekiyordu, sonra Bütçe ve Program Teşkilatı’nı, Şahabad

¹ Tahran batmanı 3 kilodur, Tebriz batmanı 5 kilo. (h.h.)

Caddesi'nde her şey bulunurdu. Karakolun yanından Jale Caddesi'ne çıkıp Peynirpur Bey'den süt alabilirdi. Ama kafasına koymuş.

Süt bitmişti. Ne şişe süt vardı ne paket süt ne de kutu. Yıkılasın seni Tahran, e'mi! yıkılasın kahpelerin, namertlerin ve iğdişlerin başına! Bu kara kışların o kuru sıcak yazlarınla! Ne bir ırmak, ne bir ağaç yeşillik, ne bir ark. Müdire Hanım'ın dediği gibi, kâğıda damlamış bir damla mürekkep lekesi gibi. Damlamış, yayılmış, her yere ilerlemiş... Ahtapot gibi her yere pençe atmış... Yıkılasın seni ey eğri büğrü ahtapot kent!"

Kasaba gitti. Peynirpur Bey'in hanımı et alıyordu. Bütün bir but sipariş vermişti. Cafer Bey, eti parçalıyordu. Hoş renkli, donmamış, İran koyunların etiydi besbelli. İki kilo yedi yüz gram dedi. Millet boşuna heyula gibi büyümüyor ya hepsinin de gıdığı ensesi şöyle! Bayan Peynirpur yeşilbaş örtüsü örtmüştü. Eldivenli. Eteğinin ceketinin üzerine kürk manto giymişti. Ceketinin cebinden bir demet ellilik çıkardı verdi Cafer Bey'e. Cafer Bey elini kesmiş, bezle kapatmıştı kanlıydı.

Bayan Peynirpur'un çıkışını bekledi. Bir tümenliği Cafer Bey'e uzattı. Cafer Bey, bir az kuyruk yağı, can yağı, deri, bir damla da eti ve bir de donmuş bir kemiği tezgâhtan alarak teraziye koydu. Kovkabulsultan, "Cafer Bey, bilmem hangi mezarlığın donmuş etini verme bana! Verdiğin şey gübre!" dedi. Cafer Bay tersledi, "Canın isterse. Bir tümene bonfile mi vermeme bekliyorsun?" Çöpleri bir parça gazete kâğıdına koyarak Kovkabulsultan'ın eline tutuşturdu. Hacı İsmail yaşıyorsa böyle bir şeye cüret eder miydi?

Nasıl bir korku sarmıştı Kovkabulsultan'ı? Bir hastalık gibiydi. Ömür boyu böyle yalnız kalmak, damadıyla hiç barışmamak ve hiçbir zaman kızının yüzünü görememek korkusu... Benzin istasyonunun yanında bir kez ayağı kaydı, az kalsın düşecekti. Kaldırımlar buz kesilmişti, bıçak sırtı gibiydi. Şimdi ise kar, buzların üzerine kapatıyordu. Diğer korkusu ise kardandı. Korkuyordu; evden çıkamayacak kadar çok kar yağmasından, Bağ-ı Saba'ya gidemeyeceğinden ve kızının mahallesinin süperine, kasabına, bakkalına uğrayamayacağından ve kızından haber alamayacağından korkuyordu. Evlerin kapılarını kapatacak kadar kar yağmasından korkuyordu. Kapılar açılmaz, millet damlardan gidip gelmeye mecbur kalır ve çatıları olan onun komşuları da... Evinde öylece mahsur kalacağından ve sonra da Japonya'dan geldiği söylenen maraza yakalanacağından korkuyordu. O kadar öğürüp kusacak ki bir damla su kalmayacak vücudunda ve odasında yapayalnız ve kimse bakmadan çürüyüp ölecek. Ölümünden korkmuyordu. Pür neşe sevdalı biri ölümünden korkar mı hiç! O, kardan, hastalıktan, yalnızlıktan, kapalı kapılardan ve damadının küsmesinden korkuyordu ama hayır ölümünden korkmuyordu ama bir şartla hiç acı çekmesin, kendisi ölmekte olduğunu anlamasın, düşten düşe ölmek kaydıyla... Artık Bayan Peynirpur gibi Nekir Münkir'den¹, mezarın ilk gecesinden ve elli bin yıllık o günden² korkmuyordu, inanmıyordu hiçbirine.

Yalnızlıktan korkmaması için bir şeylerle meşgul etmeliydi kendisini. Ne kadar örüp, söküp tekrar örebilirdi ki! Bohçalarını döküp ne kadar parça kumaşı varsa almayı, bir kırk parça yorgan dikmeyi düşündü. Ama kim için? Kızı ondan bir şey almaya korkuyor. Kim için diyecekti öyleyse? Aslında kimi için ve niçin yaşıyordu? Kime selam versindi? Onun selamını alacak kim kalmıştı?

Çocukların hangi lanet olası yerden sokağa döküldükleri belli değildi, kartopu oynuyor, kayıyor ve yolları bıçak gibi kaygan yapıyorlardı. Bir kartopu, şemsiyesine çarptı ve ses verdi. Şemsiyesini kaptı, dönüp küfretmek istedi. Çocukların suratları ateş kırmızısı kesilmişti, neşeyle kayıp duruyorlardı. İçinden küfretmek gelmedi. Kendisi de bir zaman çocuk, genç değil miydi? Dünyanın sefasını sürmüş değil miydi? Az mı ateş

¹ Mezarın ilk gecesinde, insanları din konusunda sorgulayacağına inanılan melekler. (h.h.)

² Kuran'da işaret edilen kıyametin, bir gününün süresi. (h.h.)

yakmıştı? Kardan adam tek gözlüydü ve bir gözüne bir parça bez bağlanmıştı ve siyah bir kaytanla tutturmuşlardı. Siyah bir fes de vardı başında. Sanki öç alıyorlardı. Çünkü kendi yaptıkları kardan adama saldırıyorlardı. Koşturmaktan dudaklarından kan damlıyordu. Gözleri çakmak çakmaktı. Birisi karın üzerinde kayıyor ve Kovkabulsultan’a doğru geliyordu. Evlerinin yakınında bir evin damından gelen yağmur borusunun yanındaydı. Çocuk kayarak geldi, geldi ve sonunda Kovkabulsultan’a çarptı ve ikisi de yere düştü. Ama çocuk hemen ayağa kalkarak tabanları yağladı. Kovkabulsultan bir yana düşmüştü, şemsiyesi diğer yana. Aldığı et de et sayılmaz, çör çöp- karların üzerine dağılmıştı. Kovkabulsultan, bu kadar kolay pes edeceğine inanamıyordu. Sanki ıssız bir çölde, yapayalnız bırakılmıştı karların, buzların üzerine. Sigorta doktorunun tavsiyesi üzerine başladı bağırmaya: sizi kıcı oynak kıvrıktanlar, piç enikleri! Okulları, siz milletin canına kıyasınız diye mi tatil ettiler? Hangi cehennemde döl çatlatılmış ki böyle haram veletler fırlamış! Ahay millet yardım ediiin! Bu orospu çocuğu geberti beni! Yere düşürüp kaçtı! Mutlaka kolum bacağım kırılmıştır... Biriniz yardım edin de kalkayım! Sizi boynu devrilesiceler sadece kıvırtmasını mı bilirsiniz? Ellikleri ceketinizin cebinden çıkartmasını, eti iki kilo iki kilo almasını mı bilirsiniz sadece? Oldu mu ki bir defa da bir tas yoğurdu komşularınıza buyur edesiniz? Acın ananın yüreğinde kalasica! Ölüm haberini getirsinler inşallah! Ah ki beni yavrumdan ayıran, inşallah sen yaya kalasın hoş su atlı! Rübaba, neredesin? Gel gör anan nasıl rezil olmuştur! Ah, Hacı İsmail neredesin? Ben bir dudaktım bin gülüş... Bakın şimdi ne hâllere düşmüşüm? Ah ki hiçbir aziz zelil olmasın! Ahay geberesice haylaz çocuk... Gözünüzün üzerinde kaşınız var desem bin kişi toplarsınız başıma... ama şimdi nerede o adamlarınız?”

Yoldan geçen birkaç kişi yaklaştı. Sakalı ve gözlüğü olan bir genç eğildi ve Kovkabulsultan’ın kolundan yakalayıp yerden kaldırdı. Çadırasını yerden aldı. Karlarını silkti ve başına örttü. Saçı açık, güzel yüzlü bir kadın etleri topladı, gazete kâğıdına koydu ve eline verdi. Genç, şemsiyeyi aldı ve başının üzerine tuttu. Kolunun onun kolunun takarak “Biz sizi götürürüm,” dedi. Güzel kadın, “Şayet bir yerinizin kırıldığını düşünüyorsanız bir hastaneye götürelim,” dedi. Kovkabulsultan’ın kalbi fena hâlde çarpıyordu ve ağzı acı tadıyordu. Buna rağmen kadının yüzüne gülümsedi. Aniden, bu adamın, olmasını arzuladığı damadı olduğunu ve bu kızın da kendi kızı olduğunu düşündü. Bir anda bütün şehrin, onun akrabaları, dostları tanıdıkları olduğunu düşündü ve bu bir anlık düşünceden dolayı da sevindi. Herkese bakarak onları selamladı ve aniden hüngür hüngür ağlamaya başladı. Öyle gözyaşı döküyordu ki sanki Hacı İsmail daha dün ölmüştü.

O

Bakışları masadan ve fincan kahvesinden kalkıp odanın diğer yanındaki pencereye ve yağmura varması o kadar uzun sürüyor ki asla varmaz diye düşünüyorum. Son görüşmemizden bu yana bir yıl daha yaşlanmışız. Onunla ve eşiyle akşam yemeği masasındayız, kahve içiyoruz. Tak tak tak tak vuruyor şişelere. Ara ara sesimizi bastırıyor.

“Amma da şiddetli yağıyor ha!” diyor.

“Şiddetli!” diyorum ve bir şeyin boş yerini doldurmak ya da gizlemek için söyledi sadece diye hissediyorum.

Gözlerinin rengi... sanıyorum gözler herkesten önce gider.

Eşi, “İlkbahar yağmuru müthiş!” diyor. Ben de kafamda birkaç kez müthiş diye tekrarlıyorum ve müthişin ne kadar şen bir sözcük olduğunu düşünüyorum. Yemekten sonra ve kahveleri getirmelerinden önce, onlara beni davet ettikleri için teşekkür ederim, diyorum. O, benim neden teşekkür etmem gerektiğini anımsamıyor.

Parmaklarımın ucuyla, masanın üzerinde dingin ve hareketsiz duran kemikli elinin sırtını okşuyorum. “Neden teşekkür?” diye sorunca, masanın üzerindeki küçük süngerimsi keki gösteriyorum: “Bu ağırlamalardan dolayı teşekkür!”

“Hmmm,” deyince kendime soruyorum, “Hatırladı mı yani?” Eşinin bakışları sıcaktır. Bizim ayrılmamız ve onların evlenmelerinden bunca yıl geçtikten sonra arkadaş olmuşuz, ortak yerlerde benim ara ara bulunmam, omuzlarını büküyor ve kaygılandırmıyor onu artık.

Fincan kahvesini sağ eliyle ileriye itip geri çekiyor. Eski alışkanlık. Günbatımından bu yana adımı üç kez sormuş. Üçünde de ilk kezmiş gibi onu yanıtlamış ve sormak istemişim, “Anımsamıyor musun?” diye. Başkaları biz ihtiyarlarla konuştukları gibi... sanki çocuklarla konuşur gibi! Fincan elinde titriyor. Gülümsüyorum ve sessizce tekrarlıyorum... sadece adımı. Kurumuş elini yumruk yapıyor, masadan azıcık kaldırıyor: “Dilimin ucundaydı ha!”

“Seksen ikinci yaş günümüdür. Seninki geçen yıldı. Benimkisi bu yıl!” diyorum.

Eşi, “Tam arkanda,” diyor.

Başıyla onaylıyor.

“Ben daha mı büyüttüm?” diyor.

Gülerek, “Hâlâ daha büyüksün!” diyorum.

“Hmmm...”

Hızla kirpik kırıyor. Artık kirpiği de kalmamış ya, sadece gözkapaklarını kırıyor. Gözleri bulanıktır. Çenesi titriyor ve dudakları her zamankinden daha ince gözüktüyor: “Hmmm...” Bir faydasız daha söylüyor.

“Sorun değil. İnsan unuttur işte. Önemli olan bu akşam çok güzel geçmiş olması, geçmedi mi?”

Başını kaldırmaması otuz kırk saniye sürüyor. Onay için başını yukarı aşağı oynatıyor. Salyasını yutuyor ve eşine yan bakıyor. Bir şeyleri anlamak için ondan yardım iter gibi. Eşi gülüyor ve boynunu eğerek, “İyi yanı şu ki yarın hava açık olacak!”

“Hmmm...”

Buruşturduğum peçeteyi kahve fincanın yanına koyuyor, kalkıyorum: “Pekâlâ... geç oluyor artık.”

Eşi, “Taksi çağırayım.” diyor. Eşinin sözünü kesiyor: “Taksi mi?”

Eşi susması için işaret ediyor, telefon konuşması bitsin diye. O dönüp pencereye bakıyor: “Bu gece dışarı çıkamayız, hava yağmurlu!”.

Eşi telefonu kapatıyor: “Misafirimiz için taksi çağırdım.”

O, şimdi masanın yanında ayakta duran benim üzerimdeki bakışını kaldırıyor. Kalkmak istercesine koltukta kıınıldıyor. Yaklaşıyorum ve ellerimi arkadan omuzlarına koyarak engel oluyorum: “İstemez, kalkma! Yolu biliyorum!”

Başımı aşağıya eğiyorum ve omuzunun kenarından yüzüne gülüyorum. Ona, “Kaç yıl yaşadım burada... önceleri... hatırlar mısın?” demek istedim. Hayır. Hiçbir şey söylemek istemiyorum. Gece sonundaki boş laflar. Unutuyorum.

“Maalesef... aklım... ismin...” Gülümsemesi silinmiş. Omuzunu hafifçe sıkıyorum. Gözünün altından elime bakıyor.

“Her neyse... her ikinize de teşekkürler, doğum günümü hatırladığınız için... beklemiyordum!”

Bir yanıtı da olsa beklemiyorum ve koridora doğru yürüyorum ve eşi pardösümü hazır tutarak mırıldanıyor:

“Her geçen gün bir daha az...” Bakışımla sözünü kesiyorum, yani ki farkındayım. Taksinin korna sesi havamızı değiştiriyor. Dönüp ona bakıyorum. Pardösümün düğmelerini ilikliyorum ve çıkışa doğru dönüyorum. Kapıyı açınca onun sesi geliyor ve yağmurun huffffffff sesiyle yüzümde eriyor: “... Ben ama sanıyorum bir zamanlar sana aşkıttım!”

Kavruk Kına

Dün geceden beri tekrar başladım tırnaklarımı yemeye, tam Büyük Kapı'nın aslan kafalı kapı tokmağı yeri göğü birbirine kattığından beri... Kapı, uzun zamandır sessizdi. Rüzgârın süpürdüğü hayatın tozu toprağı kapının altında küme olmuş açılmıyor.

Mirab¹, deniz fenerini almak için odaya dönüp bir misafir olduğunu, yanlışlıkla Büyük Kapı'yı çaldıklarını söyleyinceye kadar, ağzım geceden kalma kavruk kınanın kokusuyla ve kanın tuz tadan acı tadıyla doluydu.

Küçük kapıdan girdiklerini gördüm, Mirab yollarını aydınlatıyordu. İçeri almamalıydı. Kimse gelmeyeli yıllar oldu. Bir zamanlar misafir atlarının ahır olan koca ambar, şimdilerde haftada bir eşeklerin, yakıt için getirdikleri odunların kırpıntılarıyla dolu. Ben aşağıdayken küçük kapıdan girip çıkıyorlar. Kopmuşum. Mirab'a göre dünyanın göbek bağından kopmuşum. Gündüzleri, aşağıda herkes benim için aynı; hepsi de anadan doğma elimin altından geçip gidiyor ve her biri hamamın sıcaklığından bir parça alıp götürüyor ve geceleri, eskiden yukarıda sabahlara kadar yanında olmamı o kadar çok seven Mirab, benim için artık o Mirab değil.

Ben yanlarına uğramıyorum, o kapı çalışanları... sonra da eve yerleşmeleri. Kız, korkmuş hasta ninesini yan ambardaki yorgana sardı ve sohbet edelim diye yanıma geldi; kendimi odanın zulasına çektim. Çay mangalının yanında da ninesinin hastalığından laf edip ağlayınca pek aldırış etmedim. Şehre geç geldiklerini söyledi, güya daha önceleri Ağa'nın hizmetinde olan babasının tanıdık olması sebebiyle yardım istesinler diye önce büyük eve uğramışlar ve güya Ağa onları pencerenin arkasından görmüş, acımış ve buraya göndermiş ki onlara yer verip yardım edelim diye. Ağa'nın onları gördüğünü söyledi fakat Büyükhanımdan laf etmedi, nerdeymiş ya da onun da haberi var mıymış?

Tırnaklarımın köşesi nasır bağlayıp su toplamış. Öncekinde Mirab ne kadar da uğraşmıştı, başımdan atmıştım. Kaç yıl önceydi; on yedi, on sekiz yıl. İşte üç aşağı beş yukarı, kapalı kalsın diye kapıların tahta sürgülerini sürdü ve parmaklarımı bezle sardı. Bezi çiğnedim. Karabiber sürdü. İşte o zaman içime od düştü, yandım ki ne yanmak! Hekimin ayağı kesilince iyileştim ve kese tutabildim. Fakat bugün Mirab çay tasını elime tutuştururken parmaklarımın hâlini gördü, elini çekti ve avutarak “Belki işlerde bir küşat olur da yarın kendini bir iki saat güneşe verirsın, kemiklerinin nemini silker atarsın,” dedi. “O beceremez. Yapamaz,” dedim. “Sen yapabildin, o da senin gibi yapar. Başka çaresi de yok. Anasını, Ağa'nın isteğı üzerine bir az parayla, ilaçla gönderdiler gitti. Kendisini de ben Büyük Ev'e göndermek istiyordum ama Ağa izin vermedi; bırakın sonraya dedi.”

¹ Farsça. Binanın, hamamın, mahallenin su işiyle uğraşan kişi.

Sonunda katlı peştamalı kendim verdim ona ve örtünmek için yün kemerini nasıl sıkması gerektiğini öğrettim. Takunyaların sağ sol yüzleri için, su taşıyan atın gölgedeki yırtık kovasından kestim, verdim Mirab’a tahta çivilesin. Ne ettiysem razı olmadı, illa ki benim gibi üst kısmını da kapatmak için peştamal istiyordu. Külhan perdesinin arkasından Mirab’a, “Ben çare olamam,” dedim ve taburemi alıp yola koyuldum. Yalvarmıyordum ya ona! “Razı olursa gönder gitsin orta hamama, gebemiz var,” dedim. Dalandan içeri geçerken duydum, Mirab “Kızım çadırını başına al gel perdenin yanına, sana diyeceklerim var...” diyordu.

Hamamın kapısını açtım ve sabahları nefesimi tıkayan sıcak buhara girdim. Sanırım ikinci kişiyi keseliyorken geldi; orta hamamdan, kaynar su haznesinin¹ yanından geçerek. Buhardan çıktığında herkes onu seyrediyordu, cildi buhar rengindeydi; saf, pürüzsüz, hamamın kapısındaki mermer melek heykeli gibi. Hamamın teri memelerinde parlıyordu. O an Gülper Hanım, “Rana! Saçlarımı bu kadar ovalayıp durma, düzeltmesi nafi,” diyecek sandım, soluğum buhardan kesildi. Bekleyerek ona bakıyordum; “Orta hamamda sana ihtiyaçları olmadıklarını söylüyorlar, Rana kendisi gelsin diyorlar!” dedi ve bakışlarını, üst kısmımı kapatan peştamaldan kaçırdı. Elimi kaynar suyla dolu tasına soktum ve kesenin suyunu müşterinin kızarmış omzuna boca ettim, yandım desin diye ve kalktım. Nimtaç Hanım, üç kızıyla birlikte orta hamamı kapatmıştı. Ara bölmeden geçerken gördüm, bakır siniye oturmuş ve siniye kırdıkları yumurtaların sarısı, sininin kenarlarından hamamın tabanına taşmıştı.² Kalçalarında kırmızı ilaç lekesi vardı, karnına ve kemerine sarı kök ve yumurta çalmıştı. “Masaj ve kırkının suyunu dökmek için kendim gelecektim huzurunuz. Cihan keselemeye başlasın istemiştin,” dememe kalmadan Nimtaç’ın kaynanası, “Hayır, asla! Cihan, torunum yaşında. İçim el vermez,” dedi. “İzin verirsiniz kızların kirini alır, saçlarına su döker. Paraya ihtiyacı var. Herkes sizin dediğinizi derse bu işte tutunamaz gariban,” dedim.

Gecenin ilk çağrısı yapılınca dipteki hamama geçtim. Küçük haznenin yanında, bağdaş kurmuş, kurnadan başına su döküyordu, ömür boyu burada saç baş yıkamış gibi. Islak saçları omuzlarına şelale olmuş, yüzünü kapatıyordu. Güneşin altındaki mısır püskülü gibi parıldayan sarı saçları beline kadar iniyordu. Fakat düğün gecesi için Gülper Hanım’ın saçlarını omuzlarına kadar kısacık kesmişlerdi ve bir de perçem yapmışlardı. Kendim yıkardım vücudunu, saçlarını ovalardım hep. Bir tek tanrı bilir kaç kez sık dişli tahta tarakla saçlarını akıttığımı! Bir ay boyunca natırların ellerine baktım da öğrendim ve doğum için kendim masaj yaptım. Saçından, ayağının her bir parmağına kadar... Yüzüne çil düşmemişti fakat ben yine de ilacını sürdürdüm. Oflayıp sızlanmıyordu, sadece “Bizde bu töreler yok,” diyordu ve ben öğrendiklerimden memnun, “Doğum, insanın gövdesinin dört sütununu gevşetir, yerinden eder. Yerine oturtmalı, sıcak tutmalı iyileşsin diye,” diyordum. Bir ay süresince ayakta bir bardak su içmesine izin vermedim. Onu oturtur, bir bacağına alırdım dizime. Karnını kapatır sütünü sağardım. Kırkının çıkış suyunu a işte bu hazneden alıp da başına dökünce gözyaşları kaplardı yüzünü ve eliyle damarları kabarmış memelerinin ağırlığını tartar; suyla süt, karışıp akardı gövdesinden. Benim de sütüm vardı ve yüreğimin derinleri, kaybettiğim çocuğum için köz kebaptı. Gecenin ikinci çağrısı yapılınca hâlâ Cihan’ı seyrediyordum; yıkanmasını bitirdi, kalkıp gitti. Peştamallarımı açıp suya tuttum; bakmadan renk renk saçları, sedir sabun lekelerini attım üzerimden. Memelerimin boş yerlerinde kötü kaynamış iki yara vardı;

¹Arapça. İran hamamlarında yıkanmak için kullanılan sıcak su dolu havuz biçimindeki mahzen.

²Eskiden kadınlar hamama gittiklerinde, temizlik olsun diye, yere değil beraberlerinde götürdükleri siniye otururlardı. Bazen bu sinilere peştamal sererlerdi.

göğsümde buruşmuş yanıyordu. Bugün Cihan, bakışıyla yaramı tazeledi. Hiçbir bakış, günahımı böyle çarpmamıştı yüzüme. Bakışını kaçırınca sanki herkes bana bakıyordu. Sanki herkes biliyormuş gibi, sanki dağlanmışlığım göğsümde değil de alnımdaymış gibi... Peştamallarımınla tekrar örtündüm ve dışarı çıktım. Dalanda elbiselerimi giydim ve külhan yoluyla yukarı çıkmak istedim. Eli saçlarında, kuyruk örüyordu: “Bugün hamam pek curcunalıydı,” dedi. “Cumaları daha da beterdir,” dedim. “Dipteki hamam çok temizdir iyidir, ayrı bir haznesi de var, neden kimse oraya gitmez?” diye sordu. Dik dik baktım: “Yırtık gözlü bir herifin kümbetin camından kadınları seyrettiği söylenir,” dedim. Bakışlarında korkudan eser olmadan omuz silkti: “Ben hiç görmedim, dahası diğer kümbetlerden bakamaz mı ki?” dedi. “Yeri, duvarları da soğuk hem... hastalık getirir,” dedim. Fakat hiç de soğuk değildi, o zamanlar öyle sıcak olurdu ki bazen peştamallarımızı açar, oturduğumuz sinilerimize sererdik yanmayalım diye. Mirab, hiç kimsenin artık oraya gitmediğini görünce altında ateş yakmadı. Şimdi o تنها ve serin köşe benimdi. “Bir tek ben korkmam, oraya giderim, bakılacak bir yer de değil,” dedim. “Ben de korkmuyorum. Haznesi de pek güzel, bir gün orada uzanıp uyumak istiyor canım,” dedi.

Günler, olmuş bin yıl süreli günler ve geceleri ömrüm yarı oluyor sabah oluncaya kadar. Ölüler gibi uzanıp soluğumu tutuyor kulak kabartıyorum. Mirab, “Dişini sık, gördüklerini, duyduklarını az geviş getir!” diyor. Nereye gitsem, ne yapsam? Bu ateşler hep Cihan’ın mezarından alevlenir. Buraya geleli daha on gün olmamış bütün hayatımı künfeyekün¹ etti. Önceki gün o yatağa düşünce bir uğradım ve kendi kendime en azından birkaç gün kendi başıma işlerime yetişirim dedim. Hastalığı kendi yüzündendi. Ama nasıl da ateşi yükseldi, nasıl da koca kızarıklıklar döktü! “Peştamalımyı çember yaptım,” diyordu, “haznenin kıyısına koydum, attım kendimi suya, başımı çembere koyunca gözüm tavan kümbetindeki cama takıldı, onu gördüm. Gözleri iki kan çanağı. Bakışlarından benim alev aldı, yandım,” diyordu. Yalan söylüyordu. Çığırıtları bitmeden başucundaydım. Ağa, camın arkasında değildi. Kaç zamandı, duvara ya da yere düşen ışık yuvarlağındaki gölgesini görmüyordum. Son zamanlarda gelince de telaştan eteklerim tutuşmuyordu. Sanırım benim söylediklerim korkutmuş Cihan’ı. Cildi de belli, su çürüğü, ne ki olur olmaz hazne kıyısında uzanıyor. Sabahtan akşama benimizdeki su, buhar yetmiyormuş gibi bir de hazne kıyısında uyuma hevesimiz de olacakmış! Nasıl da yükseldi ateşi! Kurna taşında ıslattığım kınayı sürdüm vücuduna. Öyle ki cildi artık buhar renginde değildi. Aynı hurma gibi olmuştu. Baştan ayağa hurma renginde... Yelpazeledim ve kına yapraklarını alnına yapıştırdım. Sayıklıyor, annesini çağırıyordu, ta ki sabah oldu işime gittim. Bir tek bendim bir de dipteki hamam... Gece yarısı, iki hamam arasındaki bölme duvar, sanki haznenin beyaz fayansına değil de benim tepeme yıkıldı. Erkekler saati gelmeden Mirab ile aşağı indim, bir kapı genişliğinde taş kerpiç aşağı inmiş ve karanlık mahzen, hamama ağız vermişti. Dişlerim çarpıyordu, dizlerimin beni taşıyacak gücü yoktu. Mirab beni alıp yukarı çıkardı: “Bugün uyu!” dedi. Uyudum ve rüya gördüm. Rüyam apaçıktı; aydın, gün gibi. Gördüm ki, Gülper Hanım at arabasından indi, arabanın önünde onun gelişi için kurban edilen ve kanı, onun gümüş tokalı yeşil kadife ayakkabısına sıçrayan koça aldırmadan büyük eve geldi. Avludan geçerken bakışları bahçedeki yığınla turuncun üzerindeydi. Verandaya geldiğinde Ağa geldi, elinden tuttu ve ona “Burası senin kendi evin. Rana da benim ikizim ve burada doğup büyümüş, bu günden itibaren senin olur, ne işin varsa ona söyle,” dedi. Garipçe baktı bana ve “Lütfen bir bardak su,” dedi. Suyu kristal bardağa koyuyordum ki uyandım... Gündüz ve rüya? Su düşü... Rüya su aydınlıktır.

¹ Arapça. “Ol ve oldu.” Farsça ve Azerbaycan Türkçesi’nde aynı zamanda topyekün yok olma anlamında da kullanılır.

Ağa, öğleden sonra adamını gönderdi, Rana büyük eve gelsin diye. Mirab’a yalvardım. “Felçlidir de!” dedim, “Söyle ölmüş... fakat beni onun yanına gönderme ne olur!” “Ben gelirim seninle,” dedi. Tuttu elimden ve unuttuğum sokağa götürdü ve Büyük Ev’in kapısında elimi verdi Ağa’nın bahçıvanının eline. Bahçe ve veranda gözümde kararmıştı, bahçede sadece yaseminleri anımsadım, kendi sütümden ve Gülper’den sağdığım süttten ne kadar da dökmüştüm toprağına. Ağa, her zamanki gibi, tavanı aynalar ve kucağında güvercinler, kuzular olan kadınların nakışlarıyla kaplı salonda, altın gümüş işlemeli Nâsireddin Şâhi sandalyesine oturuyordu. Salonun halısına işaret etti. Oturdum.

“Anlat!” dedi.

Öyle dedi ki, sanki bir emirle salondan çıkmışım da şimdi dönmüşüm gibi.

“Kızcağızı anlat, dün hamamda değildi,” dedi.

Ona baktım. Şakakları aklaşmıştı ve alnına çizgiler düşmüştü.

“Sana birilerini anımsatmıyor mu? Yüzü değil... ama endamı, vücudu aynı onunkisi. Aynı aşiretten de... Unutmamışsın ya!” dedi.

“Siz kısas yaptınız ve kanımdan geçtiniz. Cihan’ı da siz gönderdiniz bizim yanımıza. Tanrıya yeminler ki gamınız tazelensin istemiş değiliz,” dedim.

Sandalyenin aslanpençesi kolluğunu sıktı: “Kısas ettim ve geçtim, neler çektim biliyor musun? Mirab’la hâlâ âşık maşuk musunuz?”

Ona, Mirab için asla bir kadın değilim demek istiyordum ama “Yemin ederim ki Gülper Hanım kendisi gitmeme izin verdi yoksa gitmezdim,” dedim, “siz kendiniz tanıksınız ta o ilk saatten itibaren onun kenizi¹ kölesiydim. Dert ortağıydım. Büyükhanım’ın emriyle kimse onun adını anmazdı ama ben bırakmazdım onun yüreğı daralsın, canı sıkılsın. Büyükhanım’ın gözünden düştüm fakat onu bırakmadım. Benim günahım değil ya Büyükhanım emir verdiyse çocuğunuzu o emzirmesin diye. Ben olmasam mutlaka bir dadı tutardı. Sizin çocuğunuzu emzirirken kendi bebeğimin ölümünün acısı bile olmazdı içimde, kendi bebeğimi emzirir gibiydim, ne fark ederdi ki... Siz, Gülper memnundu sanırsınız ama değildi. Sürekli dur duraksızdı, ağlar sızlardı, eti kanı bendendir derdi. Avutur, onunla birlikte ağlardım. Büyükhanım’ın gönlünü almak için de olsa biraz alttan alması için ikna ettim. Bebeğı emzirmek için perdenin arkasına götürürdüm, üzülmesin diye. O gece de kendisi izin verdi. İçimi döktüm ona. Mirab’ın benim yanımda olmayı ne kadar çok istediğini biliyordu. Gençti, cahildi... Hem ben nereden bilebilirdim Gülper Hanım bebeğı emzirecek, uyuyakalacak ve bebek memelerinin altında boğulacak! Keşke ayağı kırılıydı da gitmeyeydim. İntihar etmişti ve cenazesini hazneden getiriyorlardı anladığımda. Keşke o saat ölseydim.”

Anlattım, anlattım... O güne kadar söylemem için izin vermedikleri her şeyi... Ve Ağa gözünü benden ayırmıyordu. Dişlerini sıktığı için sadece şakakları oynuyor ve bana bakıyordu. Elini kaldırdı, daha konuşmayayım diye ağzımı kapatmak ister gibiydi. Sonra alnını aldı ayasına, dişlerinin arasından söyleniyordu: “Ölseydin! Suçunu kabul ettin fakat yaşıyorsun... ama...”

Sözünü yuttu. “Memelerimi kestiniz, artık kadın değilim,” dedim, “anne de olmadım. Mirab da benim suçumla yandı!” diyordum ki elini tekrar kaldırdı ve “Canından geçtim ama...” dedi, “Gülper’i ve bebeğı kurtaramazdım fakat seni kurtardım. Hanımcan senin katline ferman vermişti. Ben sadece kısas ettim ve Mirab’ın yanına gönderdim ki gözükmeyesin diye!”

Sustu. Sonra aniden söze başladı: “Bitirmek istiyorum!”

¹Farsça. Kadın hizmetçi.

Ve ellerini öyle uzattı ki bana doğru, sanki oracıkta canımı alacak gibiydi: “Kızcağız... Cihan... buraya gelsin istiyorum.”

“Mirab da baştan böyle düşünüyordu, natırlıktansa Büyük Ev’de daha çok hizmet işine yarar diyordu.”

Yavaş fakat sertçe kesti sözümü: “Benim olsun istiyorum... Geçici nikâhını kıysınlar derim... hayır... daimi nikahını kıysınlar... Her şey, önceden olduğu gibi olsun istiyorum. Mahzen yolundan gelir ve burada kalır ve sen de ona hizmet edersin... Artık hamama gitmezsin, sadece geceleri ve sadece ona yoldaşlık için...”

Kendimle sızlanıp konuşup durdum, biliyorum, biliyorum diye: Her zaman olduğu gibi, bu evin kadınları görünmesinler diye, geceleri işte bu mahzen yoluyla hamama gidip gelmişlerdi... ki Ağa “Bu yüzden ara duvarı yıktım!” dedi.

Ağladım: “Yapamam! Büyükağa’nın ruhu hakkı için geçin benim başımdan. Kızla konuşurum, gitsin de Allahına şükürler etsin ki beğenilmiş fakat ona hizmet etmem için buraya gelmemi benden istemeyin... onu şeyin yerine...”

Sandalyenin kolunu yumrukladı: “Kes ukalalığı!” ve salonu terk etti.

Ne yapmalıydım, ne yapmalıydım? Hep kendi kendime söyleyip duruyorum, ne yapmalıyım diye. Bitecek gibi değildi, hâlâ bedel ödüyorum. Ama ben nereden bilebilirdim Gülper Hanım bana gitmem için neden izin verirdi. Nereden bilebilirdim ki o geç vakitler, Gülper Hanım’ı bırakıp gittiğimde o çocuğunu emzirecek, uyuyakalacak ve bebek, memesinin altında boğulacak? Ama biliyorum, artık hiçbir şey eskisi gibi değil, Ağa’yı aldatıyor. Cihan’la geldiğim o ilk saatten itibaren her şeyin değiştiğini anladım. Ev ve eşya eskiden olanlardı fakat Büyükhanım artık evin hükümrani değil, hani eskiden parmağını uzatır da derdi ya: “Eski hizmetçiler ya gitmişler ya ölmüşler.” İlk gece, karanlık ve boğuk mahzenden geçince Ağa bizi Büyükhanım’ın insan boyu penceresinin önüne götürdü ve “Hanımcan, Gülper ile Rana gelmişler... Selam ediyorlar,” dedi.

Kapının aralığından gördüm. Sedire oturmuştu. Yüzü, pişmiş kerpiç rengine. Her zaman çarık yüzü dizerken gördüğüm elleri kurumuş ve kansızdı; sanki ölümüne an kalan bir kuşun pençesi, yığılıp eteğine düşmüştü. Sersemce Ağa’ya bakarak “Neredeydiler?” dedi.

Ağa, “Hamamda...” dedi, “unuttunuz mu? Rana’ya haber etmek için mahzene koşuvermişti... şimdi geldi... Rana’yı da getirdi... bakın!”

Hanım’ın başı ağırca döndü, ıslak ve bulanık bakışları kapıya yöneldi. Sanırım gölgelerimizi görmüş olmalıydı, kafasını onaylamak için salladı. Sonraki günlerde odasına gittiğimde beni tanımadı. Gülper ve Rana neler yapıyorlar diye soruyordu... ya da ne bileyim Ağa kaç gece Gülper’in yatağına gidiyor? Ya da hâlâ onu seviyor mu gibi...

Bacakları sağlamdı fakat tuvalet için yerinden kalkmıyordu. Süzölmüş çorbayı, sütlacı ve sütünü kırmızı lastik kapaklı bir biberona koyar dayardım ağzına ve o dişsiz ağzı ve çekilmiş diş etleriyle emerdi. Zal’ın bebekliği olmuştu, sanki vaktinden fazla anne karnında kaldığı için buruşmuştu. Bir gün, çarık yüzünün ipini iğnesini götürdüm odaya ve başladım dizmeye. Bir kez bile olsun gözlerini ellerimden almadı.

“Siz dizmiyor musunuz?” dedim.

Yüzünü çevirdi ve “Dizdim ama iğnemi kaybettim,” dedi.

Hizmetçisi, “Eski hizmetçilerine yol verdiklerinden ve onu getirdiklerinden beri, kimse Hanım’ın eline çarık yüzünü aldığını görmedi,” dedi.

Kulaklarım zonkluyor ve salyama yutamıyorum. Başım dağ kadar ağır. Düşen alt çenem başıma ağırlık veriyor ve üst çenem kuru tahta gibi. Şimdi de Ağa tutturmuş ki Rana akşamları kadınlar bölümünde hizmet etmeli diye. Mirab, döşeğimi güneşli yere sermiş ki güz güneşi tenime işlesin, ısınayım diye ve kurumuş damağıma damla damla akıtayım diye soğuk sütle dolu çaydanlığı yanıma bırakmış. Mirab’a bakıyorum. Yaşından daha fazla ihtiyar ve kambur gösteriyor... Büyük kapının arkasında sertleşmiş toprağı kazıp kaldırmaya çalışıyor, uzak yollardan gelecek ve geceleyecek Ağa arabaları girebilsinler diye. Rüzgârı kesen duvarın kenarında kocaman ocaklar dizmişler, serbest kalsın ve kapılar ağız açsın diye ağır sürgülere çekiçlerle vuruyorlar... Kırk gün önceydi Ağa, gusül gerekmez dedi. Rana, Büyükhanım’a gusül veriyor, kefenliyor. Cenazeyi, fayanslı haznenin yanında yere koymuşlar ve Ağa’nın sandalyesini mahzenin ağzı yanına, görmek istiyordu. Büyükhanım ne kadar küçülmüştü, tüyü yolunmuş bir civciv gibi, bir deri bir kemikti. Çenesi sarkmıştı. Yanakları ve gözleri çukura inmişti, ak ve kıvrıkcık saçları yer yer dökülmüştü. Kâfuru, sediri ve keten bezi koyup da orayı terk edince işe koyuldum. Ağa, “Gülper ile çocuğa benim gusül verdiğimi biliyor muydun?” dedi.

Öylece baktım ona.

“Nasıl yapılacağını bilmiyordum fakat başkası yapsın istemiyordum,” dedi.

“Hanımcanı çocuğun yanında toprağa versinler istiyorum, iyi değil mi?” dedi.

Vücudunu bitirmiş, saçlarını yıkıyordum ki metal bir şeyin sivriligi parmağıma oturdu, bakınca korktum. Geri çekildim. “Çarık iğnesidir,” dedi.

“Büyükhanım’ın iğnesi?” söyleyinceye kadar canım çıktı.

“Hayır,” dedi, “onu, sen gizlice Mirab’ın yanına gidince unuttu... çocuğumun bingılдаığında... Senin gittiğin geceler, Gülper’in bebeği döşüne takıp emzirdiğini anlamıştı. Kendi deyişle Gülper’in pak olmayan sütünü çocuğumu öldürerek temizledi.”

Galiba çok kötü bakıyordum ona ki, “Hayır,” dedi, “Hanımcanı ben öldürmedim. Yapamadım. Son nefesine kadar bile onun heybetinden aman bulmadım. Can çekişip çene atınca iğneyi ona emanet ettim. Kemiği pek sertti, kırılır diye korktum, kan akar diye... Bunun için de ucu dışarıda kaldı.”

“Bitti,” dedim.

Kefeni kastettim ama Ağa gürlledi: “Hayır, daha bitmedi. Büyük Ev’e geldiğinde konuşman için izin verdim, fırsat tanıdım içini boşaltasın diye. Ama bunu yapmamalıydım, bırakmalıydım ki sonuna kadar kendi tahminleriyle kalakalsın fakat bir ömür boğazımda tıkalı duruyordu ve her nefesle aklıma geliyordu. Şu anda nasıl hafıflediğimi bilemezsin. Sanki yollarımı dövüp de düzlemişim ve bir tek elbiselerimi çırpınam kalmış gibi.”

“Ben sizin kulunuz kölenizim,” dedim, “söz etmem, kimseye anlatmam. Sizin sırrınız benim sırrımdır.”

“Bu budur,” dedi, “şimdiye kadar kendi sırrımı saklıyordum, bundan sonra kısasta kusur yapmayacağın ne malum?”

“Tanrıya yeminler olsun ki etmem, eylemem,” dedim.

“Kaygısız bir uykunun arzusu yüreğimde kalmış. Bu geceden sonrasını artık rahat uyumak istiyorum, ne edip nasıl düşünsem de hep sen geliyorsun gözümün önüne,” dedi.

“Görünmem artık. Herkesten kaçarım, eskiden olduğu gibi...” derken elini yine sanki lafımı kesecek gibi kaldırdı ve ağzımı kapadı. Parmakları ağzıma girince öğürdüm ve tam bırakacakken dilimi gördüm; kırmızı bir balık gibi haznenin suyunda bir çizgi çizdi ve suya gömüldü.

Toprağın Gözbebeği

“... böyleydi işte! Utancı kendinden daha uzun yaşamalıydı sanki...”

Kafka- Mahkeme

Bir ilkbahar günü, yüzyılımızın ortalarına doğru, “Deniz Hukuku” Hocası Ferehmen Bey, güzel nişanlısına şöyle dedi: “... Başka çarem yok... Beni ve bu hayatı başısla masum kız... Bundan dört yıl sonra, şayet bir dönüş olursa şayet bu durakta beni beklemiyor olursan anlarım ki bana vefa etmemişsin... Özgürsün... Beni düşünme...”

Nişan yüzüğünü Zümrüt’ün eline koydu, ondan hızla uzaklaştı ve düşündü: “O zümrüt yeşili gözler, makyajsızken ne kadar da güzeldi gözyaşının arkasında...” Fakat kararından dönmek için, nişanlısını düşünmemeye karar verdi... Yeni yıl tatilinden önce, bankadan bütün birikimini çekmiş ve evinin kapısını dört yıllığına kilitlemişti. Tren hareket etti. Ferehmen Bey, demir tekerleklerin, rayların üzerindeki tam tamlarıyla ritim tuttu: “Yapabilirim... Başaracağım... Başaracağım.”

Ülkenin kuzey ormanlarının derinliklerinde, yeni hayatına başlamak için ıssız bir kulübe satın aldı, oraya, tepeleme konserve kutuları yığıldı: Tanınmayan, yakınlarınca bilinmeyen, gazetesiz, kitapsız, kâğıt ve kalemsiz, radyosuz, ruhbanca bir yaşamla toplum arasında tehlikeli teması sağlayacak her şeysiz... Sonra da evinin düzenleme işi bitince yitirdiği dinginliği yeniden buldu. Sığınağının dışında, devrilmiş bir ağaç kütüğüne oturdu ve aşağılardaki dereye baktı. Gün batmak üzereydi, yaşlı kestane ağaçları, yükselen sis parçalarının arasında kayboluyordu ve lacivert gökteki ilk yıldız ışıyordu. Orman armudunun özsuyunun kokusu, Ferehmen Bey’i teselliye geldi ve o, derin bir iç çekti: “Mutlaka başaracağım. Ben, tüm sorunlarımın üstesinden tek başıma geldim hep. İnsan, bütün adalet anlaşmalarının önünde yalnızdır, yeniden dirilişin görkemi ve bilinci hariç...”

Ferehmen Bey, kırk yıllık ömrü boyunca asla böyle düşünmemişti. Önceki yaşamının son gününde, sınıfta, Boğazlar Hukuku konusunun son cümlesinde düşünüyordu: “Her şeyin olduğunu gördüğümüz an, gördüklerimiz her şey olmasa bile...” ve öğrencilerinin korkulu bakışları, onu arkasına döndürdü, üç adam, onun yakınına kadar gelmişti. Üzerlerinde, açık renk elbiseler vardı, ipek kravatlar takmış, rugan ayakkabı giymişlerdi. Ferehmen Bey: “Buyurun!” dedi.

- Bazı açıklamalar için bizimle gelmeniz gerekiyor.

Ferehmen Bey: “Mutlaka bir hata olmalı...” demek istiyordu ancak sezgisel olarak o anda söylenecek her sözün aptalca olacağını kavradı ve öğrencileriyle vedalaşmadan üç memurla birlikte çıktı. Karanlık bir dehlize götürülmeyi bekliyordu fakat onu bir yaylada, yükseklerde bir saraya götürdüler.

- Korkmayın! Biz, SAVAK’ın aksine, kaba kuvvete inanmayız...

Çakıl dökülmüş bir caddeden, uykuluk kışlığından ve uyanıklık baharından kalma karaağaçların kesişen gölgesinden geçiyorlar. Yeşil, mermer merdivenlerden tırmanıyorlar ve kocaman, yuvarlak bir salona giriyorlar. Salonun ikinci kavisinde yedi koridor ağız açmış. Öyle ısıltılı ki, sonları görünmüyor. Bay Rok, çalışma masasının arkasında oturuyor. Müphem bakışları var. Ferehmed Bey'in dosyasını açıyor.

- Bu geceki randevunuzu merak etmeyin. Hasret uyandıran nişanınıza, tutuklandığınızı şahsen bildirdim.

Ferehmed Bey gözlerini, onun yeşim yeşili tınısı olan gözlerine dikti. "Pekâlâ... Sorun nedir?" diye sordu.

- Sizi bilmem ama benim bir giriş yapmaya ihtiyacım var. Gerçekten acı haberleri... İzin verin her şeyden önce, bu ahlaksız devranda, evlenmeden önce nişanınıza dokunmamaya karar verdiğiniz için sizi tebrik etmek isterim. Sizin yerinizde kim olsa bayram arifesinde, sevgilisine o pahalı küpeleri verdiği zaman, onu kendi evine götürür ve... fakat bizim kehanetimiz diyor ki, siz böyle bir şey yapmayacaksınız... Lütfen konuşmamı kesmeyin, zihnimin dolu olması nedeni ile konsantrasyonumu hızla kaybediyorum hem de bu dayanılmaz koşullarda, resmiyetin yanı sıra, bir çeşit anlaşılmayı ve dertleşmeyi dile getirecek cümleleri bulmaya çalışırken... gerçekten de bu hukuk deyimlerinin hepsi de cansızdır ve zımni gerekçelerden yoksundur, siz bana yardım edin... Birine, fazla uzak olmayan ve tahmin edilir bir gelecekte, kesinlikle göz yumulmayacak bir suçtan dolayı cezasının ne olduğu nasıl bildirilebilir? Mahkemenin yetkisine itirazın kabul edilip olmamasının anlaşılmasını, temyiz ve af hakkının olmamasını, bu sıradan ve dar anlamlı cümlelerle yapmak mümkündür... fakat asıl... bilemiyorum dostum, gerçekten de gördüklerimiz her şeyin tümü değil...

Ferehmed Bey şaşkın ve itirazla bağıyor: "Fakat ben eminim... kendime... inanıyorum ki Bay Rok, asla ve asla hiçbir hata işlemeyeceğim..."

- Çok zekisiniz... Bu özelliğiniz, dosyanızın giriş kısmında da kayıtlı... Şimdilik serbestsiniz fakat gelin size kendi örgütsel ağımızı göstereyim, tanıştıktan sonra bizim araştırmalarımızın dikkatine ve sıhhatine hiç itiraz etmeyeceksiniz... Gidelim.

Ferehmed Bey kalktı ve kulübeye geçti, feneri yoktu. Karanlıkla yatıp aydınlıkla kalkmaya karar vermişti. Orada kaldığı yıllar boyunca da öyle yaptı. Buna karşın hırsla, yalancı tan atmasının ilk anından itibaren uyanırdı. Güneşin her doğuşunda, bir gecenin geçmesine bir işaret olarak kulübenin orta yerindeki kolona bir çizgi kazımaya alıstırdı kendini, bir de deredeki yaşlı kestane ağaçlarının koyu kestane yaprakları, güneşte fıstık yeşiline çaldığında kahvaltı yapmaya... İlk birkaç ayı, konserve yiyeceklerle geçirdi fakat sonra, taze gıda bulmaya karar verdi. Avı kendine yasaklamıştı –belki de o, bir hayvanı öldürme suçuydu- bir gün, uzak bir köye gitti. Keçi, koyun ve birkaç tane de tavukla horoz satın aldı. İkinci yıl ekin biçmeye başladı. Ağaçların kesilmesi yasaktı. Çıplak bir tepe buldu. Düzledi ve bir yerlerden birinin, onu gözlediğini duyumsayarak buğday serpti. Ocak ayının öfkeli yağmuru, konuşkan şimşeklerle tüm etkilerini süpürüp dereye döktü. Ama Ferehmed Bey çelikten bir irade ile reddedilmiş buğday tarlasından başka bir mevsime kadar isyansız etmeden aşağı indi. Çürümüş ve kepeklenmiş yaprakların nem kokusu sardı onu. Rok'un sesi, yüksek dağların dev kayalıklarının her zamanlığına tutsağı olan avare sis perdeleri içinden tınılıyordu:

- Size yöneltile suçlamayı kabul etmediğiniz için üzgünüm, genellikle süjeler birkaç gün bize misafir olunca, çalışma tarzımızla tanıştıktan sonra, kehanetimizi kabul ederler ve burada cezalarını çekmeyi de kabul ederler... rahatlık... vicdanın dinginliği... arınma... gitmekle, kendinize zulmediyorsunuz... Gidiniz...

Bay Rok'un, buzdolabının soğuk ışığında yeşil bir jöleyi andıran gözleri hâlâ ona dalmış bakıyordu ki Ferehmed Bey, yedi yüz otuzuncu çizgiyi de kazıdı ve zafer dolu gülümsemesiyle Bay Rok'u taklit etti: "... Tahminlerimize göre, gelecek dört yılın sonuna doğru mutlaka bir suç işleyeceksiniz... Bizim de birtakım eksikliklerimiz var ama yakında, suçun işleneceği zamanı daha kesin bir şekilde, önceden bildirebileceğiz..."

İlk yılın sonunda, Ferehmed Bey, bir kitap veya bir gazeteden sadece bir cümle okumak için yanıp tutuşuyordu. Sonraları, birileri ile kısa bir anlığına da olsa laflamayı arzuladı, örneğin sınır suları hakları üzerine... İkinci yıl, aşk hatıralarının mezardan kaçmış dürtüleri uğradı ona. Ferehmed Bey inandı ki sevgili, ezelde işlenen suçtan beri herkesin yitik yanındır ve tensel yakınlık, var olmanın birlikteliğine açılan bir penceredir ki varlığın düzlemine, sadece oradan uçmalı... Zümrüt'ün hayalini pencereden içeri sızan ışıktaki yüzerken tutar ve onun her parçacığına, mutlu ortak yaşamlarının anlarından can ve renk vermeye çalışırdı. Ancak ıslak kirazı andıran dudaklarına -ki yarı pembe yarı kızıldı- baktığında, Zümrüt'ün yanağındaki gölgeli çukur kayboluyordu; boynuna geldiğinde, gözlerini kaybediyor, kendine geldiğinde güneş batmış, gece bastırmış ve Zümrüt'ü karanlığa götürmüş oluyordu... Ferehmed Bey yazın, nişanlısının dürüstlüğü hakkında birileri ile dertleşmek istiyordu, kim olursa olsun, hatta kısa bir süre de yaptı ama kulübesinin yanındaki kestane ağacının en yüksek dalına konan kuşla ve uzaklarda bir yerde öten bir kumruyla. Üçüncü yıl, kendi kendisi ile konuşmaya başladı. Ailesinin geçim sıkıntısından kurtulması için katlandığı zorluklardan konuştu, eğitim yıllarındaki zorluklardan ve elde ettiği, görünürde su götürmez toplumsal itibardan ve Bay Rok, birinci koridorun beşinci bölümünde, elini onun omzuna koyup şöyle diyordu:

- Cürümlerin, meslek ve kişiliklerin konumlarına göre geniş bir yelpazesi var, biz sizin talihinizin, hangisini seçeceğini tam olarak bilmiyoruz ama onun havzasını, yaşamınızın tüm ayrıntılarını göz önünde bulundurarak belirledik.

Ferehmed Bey ikinci yılda, sürekli konserve yemekleri yediği için hastalandı. Birinci yılın sonunda birkaç dişi dökülmüştü. Bu uyarıyı göz ardı etmişti, ancak bir günbatımında, yürüyüş sırasında, dizleri bükülüp yere yığıldı, korkuya kapıldı. Birkaç gün sonra, ışıktan kaçtığını keşfetti. Saçları tomar tomar dökülüyordu. Bu süre zarfında, keçiden süt, tavuklardan da yumurta alamamıştı. Önceleri, onlardan birini kesmek, taze etini dişine geçirmek için dürtülenmişti ancak bu kez de dürttü, kendi alıkoyma silahıyla uğramıştı ona. Hayat boyu çiğnediği bütün etlerin tadı, ağzının köşe bucağından dışarı aktı. Gözünü, kulübenin önünde otlamakta olan koyunun sallanan kuyruğundan alarak alacalı tavuğa dikti. Kabarık göğüslü ve tombul kalçalı tavuk yeri deşiyor, gagalıyor ve uzaklara gidiyordu. Ferehmed Bey, bastırıldığı gülümseyişi ve neşesiyle yumruk yaptığı ellerini araladı, sağlığının ve gücünün kaynağı kellesini koparmak da bu kadar basitti. Yavaşça yerinden kalktı. Güneş ışınlarının okları, ağaç dalları arasından ışıyordu. Hayvanlar, onun zararsız varlığına alışmıştı. Tavuğu kolayca yakaladı. Kellesini avucuna aldı ve diğer elini, tavuğun çırpınan kanatlarının üzerine koydu. "Bu hayvanın vücudunda, kurtulabilmek için ne de muazzam bir güç var." Tavuğun yabanıl çırpınmaları, Ferehmed Bey'in damarlarına ilkel bir şiddet hissi akıttı. "Demek suç budur..." Titreyen ellerini, haykırmak havaya kaldırdı. Tavuk az öteye düştü ve korkarak aşk merdivenlerinin arasına koştu. Kuzunun aptalca bakışı, Ferehmed Bey'in yüzünde donmuştu. Adam yere tükürdü, kavgacı bakışlarını, onu zaman zaman gözetleyeni bulmak için yakınındaki yüksek çalılara çevirdi, bulamayınca kulübesine sığındı. Ferehmed Bey'in aksatılmayan programlarından biri de geceleyin, gün boyunca yaptıklarını gözden geçirmektir ve gözlerine, o gün bir hata işlemediğine kani olunca uyku girerdi ve uyku onu alıp, yumuşak kıvrımlarla birbirine bağlanan

yedi aydın koridora götürürdü. Sersemlemişçe, Bay Rok'u kendi arkasında duyumsayarak fakat onu görmeden bir zamanlar gerçekten orada olduğu gibi, birbirine benzer kıvrımlı yollarda dolaşır ve çıkış yolu bulamazdı.

- Bütün insanların talihlerinde bir sır, bir dürtü veya gizli bir düşünce vardır... ezelden... özgürdürler fakat o yasak sır ve isteklerini örten karakter veya davranışı seçmek için... siz, o korkunç yüzünüzü saklayabilmek için bir hocalık maskesi taktınız ki... nafile...

Ve gözleri, gözlüğünün camının arkasında gözlüğün çerçevesi kadar irileşen bir adam, üçüncü koridorun bir odasında Ferehmen Bey'e şöyle diyor:

- Lütfen sakın olun... Öfke ve alay gibi, yüzeysel ve ilkel tepkisel ikiyüzlülük ardında saklanan durumlar beni sıkır ve ümitsizliğe düşürür... Hilelerin çetrefillliği beni coşturur.

Ve gözlüğünü, konuşmanın sonlandığını bildirmek için gözlerinden alıyor ve narin, yorgun gözlerini kapatıyor ki Ferehmen Bey'in gözleri sabaha açılsın... O bol boş zamanlarında, kulübesinin önüne oturur ve yedili koridorların biçimini düşünürdü. Orada olduğu sürece, ruhsal sorgulama ve deney şebekelerinde peş peşe geçirdiği dönemlerden dolayı, zaman ve yön hislerini yitirmişti ve sadece nişanlısının evine gelebilmişti, nişanlısı, onun korkulu gözleri ve kekeleyen sözcüklerinden, dört gündür orada olduğunu anlamıştı. Zümrüt gözlünün oturduğu koltuğa diz çökmüş ağlıyordu. Dağınık belleğinin yardımı ile o binanın değişik bağlantılarını nişanlısına göstermek için uğraşmışsa da yapamamıştı, ta ki üçüncü yılın sonunda, çabaları sonuç verdi ve nihayet, yedinci koridoru terk eden adımlarını anımsadı. Oranın haritasını, kulübenin önüne çizdi. Bir ateşböceğini haritanın ilk koridoruna bıraktı, yaz olunca ateşböceği otlar arasında sürünürken kendisi de onu seyrederek vakit geçirsin diye. Bu uğraşı onu uzun süre, ormanın sinir bozucu gece seslerinden kurtardı.

- Yeşillik, meyve ve vitaminli yiyecekler yemeliyim.

Meyveleri ve yaban otlarını deneme riskine katlandı. Bedeninin ağırlığını zor taşıyan bacakları ile, yontulmuş bir kestane dalına yaslanarak yola koyuldu. Mantarlardan korkuyordu. Ezizsiz ve apaçık masumiyetleri, zehirli birer aldatmacaydı. Bilmediği ağaçların, ufacık, acı ve buruk meyvelerini tattı ve tekrarlayan karın ağrılarına yakalandıktan sonra, yiyebileceği bir miktar meyve topladı. Fakat çalılar, alaycı çeşitlilikleriyle tanışıklığa yanaşmıyorlar ve onu ümitsiz kılıyorlardı, ta ki üçüncü yılın sonunda, tarlasını yeniden sürünce, hastalığının üstesinden geldiğini anladı. İşte o zaman, tamamen ot obur oldu. Hayvanları, ihtiyarlayıp art arda öldüler. Onları, güzün yaprakları alacalaşan bir ağacın altına gömdü. Arada bir, bu kimsesizler mezarlığına uğradı ve dilsiz arkadaşlarının ayrılıklarına gözyaşı dökerdi. Ferehmen Bey kendine, ormana göçüşünün ilk gününden beri insanlarla ilişki kurmayı engellemişti. Herkesin içinde, öngörülemez bir suç işleme olasılığının gizlendiğine ve her tanışıklığın, o suça katılma tehlikesini bulaştırdığına inanmıştı. Bu yüzden, yiyecek topladığında, aniden yoldan geçen biriyle karşılaşır, karşılaştığı kişi gibi haykırarak kaçar ve ağaçların ardına saklanırdı... Uzun bir süre, yüzünden haberi olmadı ve yemek yerken bıyıkları ağzına girince saçının başının uzadığını fark etti. Kulübesinden uzak bir yerde bir şelale ve biraz aşağısında da dupduru bir gölet vardı. Yüzünü gördüğünde, bin yıllık yolun, birkaç ayda geri dönmesinin imgelemiyse kahrkaha attı. Konserve kutularının kenarından bir bıçak yaptı ve ağaçtan bir sapa oturttu. Sis kaplı tepenin başında, silahlanmış elini şevkle yukarı kaldırdı ve haykırdı. Rüzgâr, kestiği saçlarını daha aşağılardaki ağaçların arasında uçuruyordu...

Bir müddet sonra, bir ağaç kütüğünden yonttuğu tırpanla tarlasını sert yokuştan kurtardığında, sürülmüş toprağın kokusunun mistik halesi içinde yumruğunu göğsüne çarptı ve düşündü: "İnsan, taştan omurgasıyla cıvadan kanı ve etten elleri ile yenilmezdir." Üçüncü yılın kışındaydı ve keşke diye arzuladı, keşke

karakterlerin sayısının, parmakların sayısından daha az olduğunu iddia eden Bay Rok orada olsaydı ve görseydi... Fakat bir gece, içine bir kuşku düştü. Öyle ki ertesi günün öğleninde, mezarlığının adsız alaca ağacının altında oturdu. Dağlardan aşağı inmeye ve talihine teslim olmaya karar verdi. Bu zaafın tohumu, önceki gece gördüğü düşeydi. Zümrüt gözlüyü ve Bay Rok'u görmüştü; kendi apartmanında, çok çirkin ve hayvansı bir durumda, onun, kâbusumsu oradalığına aldırmasız. Ertesi gün Bay Rok'un, hasretler uyandıran nişanlısından söz ettiğindeki ses tonu aklına geldi. "Mutlaka onu gördü, hem de defalarca gördü... benimle ilgili bunca bilgileri varken... Zümrüt'e dokunmadığımı nereden bilebilirdi... tamam, ta kendisi... her şeyi onlara anlatmış... ihanet... ihanet..." Mezarlığının ağacının gövdesine bir yumruk indirdi. Ağaçtan birkaç yaprak düştü. Gırtlğından, kuzusunun boynu bükük ve güçsüz bir şekilde düşüp ölürlenki son melemesine benzeyen bir ses çıkardı ve hüngür hüngür ağladı. Öğlen, sarkmış omuzları ve kaya ile gölgeyi ayırt edemeyen ıslak gözleriyle düşe kalka dereye indi. Sis yükseldi, onu aştı ve ağaçların şaşkın vücutları, onun derinliklerinde yitip gitti. "Teslim olmakla öyle bir iş yaparım ki cenazem, o fahişenin gözü önünde kalır hep..." Gece vakti caddeye geldi. O an dünya kurumuştı. Ferehmen Bey, geçip giden arabalara el kaldırıyor fakat kimse, insanın doğrulma döneminden kalma bu hayalet için hızını düşürmüyordu... Gece yarısına doğru, Ferehmen Bey, boş caddenin kenarına kaygılı bir şekilde oturmuştu; uzaklarda, ışıkları yanıp sönen bir kasabaya dalarak... Kendi ilkel yaşamını sevdiğini düşündü. Kulübesini, tarlasını, kuru minik meyvelerini ve mezarlığını özlemişti. Caddeyi enine geçip dağlık bölgesine döndü. O kışın gecelerini, ocağının köşesine sığınıp, soğuk rüzgâra bürünmüş kulübesinin ortasında oturarak geçirdi. İlkbahar bile onun umutsuzluklarını, kuşkularını silemedi. "İşte neyse o anlamsız yalan ve ben ne isem hep o olacağım, burada bir yosun gibi..." ve yaz gelip çattı. Ferehmen, apaydın bir günde, yıkanmak niyeti ile şelaleye doğru yürüdü. Varmadan şelalenin dalgalarının sesinin arasında bir kahkaha duydu. Bol gölgeli aşk merdivenleri arasından süzülerek şelaleye kadar ilerledi ve köylü kızlarını gördü, kendilerini şelalenin soğuk sularına şuh ve özgürce bırakmışlardı. Ferehmen, şirinbeyan otlarının yapışkan yapraklarının arasında uzandı, geçmişin bilincinden bilinçaltının diplerine yıllardır ittiklerine bakakaldı... Sis ve güneşi emen otların kokusu ve renkli su damlacıkları arasından esen meltem, geçmişin hakaretlerini ona unutturdu ve ansızın, sabırlı bir güçle tüm yeryüzünü kucaklayacağını kavradı. Dünya, mırıltılarla ve sesle doluydu. Gözlerinin önünde, yuvalarının deliğine giren ve çıkan süvari karıncalarının ayaklarının şakırtısını duyuyordu, bir arının bir çiçek üzerindeki ağız ağız şapırtısını duyuyordu, dağ servisinin damarlarından zamlık akışını duyuyordu ve bütün bunların baş tacı; şelaledeki kızların kahkahalarını... Ferehmen Bey, aşağılardaki su birikintisine doğru hızlandı; gövdesini, şelaleden yükselen su damlacıkları dalgasına bıraktı ve keyifle salınırken ansızın, zümrüt gözlüden boşuna kuşkulandığını anladı. Rok ve adamları, sözlüsünün ruhunun bile habersiz olduğu şeyler biliyorlardı onun hakkında. Ferehmen Bey o gece, topraktan ve kirden arınmış teniyle tatlı bir uykuya daldı ve rüyasında gördü ki Rok gibi güçlü ve kendinden emin bir şekilde, zümrüt gözlüyü yitirmemiştir. Ondan sonra, gelecekteki yaşamının detaylarını yaratmaya başladı. Öyle geceler yarattı ki zümrüt gözlüyle içtenlikli koltuklara yayılmışlar, hafif ve gönülden bir müzik dinliyorlar... İzinli günlerini yarattı. Zümrüt'ü görüyordu, duru ırmağın yatağındaki kaygan taşlar üzerinde sekerek, gülererek öte kıyıya gidiyor ve güneşin ve suyun parıltıları, onun çevresinde kanat çırpıyordu. Seherlerini yarattı ki hep eşinden daha erken uyanıp onun usul ve memnun yüzüne dalıyor. Şenlikleri ve bayramları yarattı. Yıldönümleri... ve düşündü ki münasebetler yapmacık olsalar da gereklidirler, tüm gelenekler ve görenekler gibi ve öylece Zümrüt'ün gözünün yeşiline dalıyordu.. Fakat onu ansızın, Bay Rok'un gözünün değişen rengi sardı ve altıncı koridorda söylediklerini duydu:

“Ayrıntılar... ayrıntılar, zihnin karmaşasının ve sersemliğin mayasıdır. Bu fazlalıkları bir kenara bıraktığımızda birkaç ezeli ve ebedi temele varırız... Kalabalığın içinde kaybolmuş, sadece birkaç temel...”

Ferehmed Bey öfkeyle bağırarak Rok’u bir kenara itiyor ve zihni, hiçbir memurun tozuna bile yetişemeyeceği bir hızla, iç içe geçmiş koridorlarda, dehlizlerde koşuyor; geçmiş olduğu yollara dönüyor ilk koridora kadar... ve sonra yeniden içeri giriyor, gidiyordu... Belki o, teşkilatın zayıf noktasını ele geçirir diye ama koridorların soğuk ve kaynağı görünmeyen ışığının beyazlığında sersemliyordu. Mimiksiz yüzleri, gözünün önüne geliyordu sürekli. Kimin olduğu belirsiz dudaklar kımıldıyor, eller kâğıtları yapıyor ve yer yer değişik köşelerden gelen sesler kulaklarında kırılıyordu:

“Ümit çaresizlerin ilkel savunma tepkisi... Hayır... Hiçbir hata yok Bay Ferehmed...”

Suluk soluğa bir kapıyı açıyordu.

“...İçeri buyurun... Hoş geldiniz Ferehmed Bey... Çalışma arkadaşlarım! Bakınız... olduğunuz yerde durun Ferehmed Bey lütfen... Arkadaşlar! Bacaklarının açısına bir bakınız... Tebrikler... Kesinlikle hesapladığımız kadar... Otuz derece... Bizim şebekemiz, Bay Rok’un takdirini hak etmiştir...”

“... Burası en asık suratlı daire... Memurlar haklı... Onların işi gücü sizin geçmişinizle, soyağaçları, vasiyetler, kalıtsal hastalıklar... Mezarlar... İçeri buyrun...”

Ferehmed Bey, uluyarak yedinci koridordan dışarı koşuyordu. Zaman zaman, çalıların arkasında saklanan ve onu gözleyen ukala bir avcı hazırlıksız yakalanmış, korkarak sığınağından dışarı fırlamış ve şimdi onun gözleri önünde kaçıyor. Ferehmed Bey’in ayağı bir mantara takılıyordu... polenler, mantarlardan kalkan bir parça sis gibi yayılıyor ve onun kaçış yolunu kaplıyordu. Yeşil bir yılan, bir ağacın kopmuş gövdesinde kayıyordu. Bir otun mayalanışının buharı çember yapmış ve yeryüzünün son devasa gövdesinin yenilgisinin iniltileri, toprağın damarlarından, köklerinden fışkırıyordu. Ferehmed Bey, bir su birikintisinin kıyısında kendine geldi. Dazlak başını, şakaklarındaki kıvrık saçları görüyordu, uzunlu kısısalı kısısalı sakalını, daha düşmemiş bir iki dişini ve yeşil renkli dersini... Ve uzun süre öylece şaşkın şaşkın orada kalakaldı; gözlerini, hayalindeki imgeyle benzerliği olmayan bir yabancıнын gözlerine dikmiş bir şekilde... Ve sonra, kulübesine dönerek kendini, elbiselerini yamamaya verdi.

Rok Bey, beşinci koridorda ona, “Bazıları bizim operasyonumuzun onların gelecekteki yaşamları için bir tuzak olduğunu sanıyorlar... Saçma!” demişti.

Ferehmed Bey, aynı zamanda, Rok Bey’le aynı düşüncüyü paylaşarak akıllı bir insan için, boş bulunmak, tuzağa düşmek ve kandırılmak gibi sözcüklerin aptalca olduğunu düşünmüştü ama kendi bileğini kapanda görünce umutsuzca inledi. Dördüncü yılının sonbaharının son günlerindeydi. Güz yaprakları arasında saklanmış iki demir çene, ayak bileğini sıkıca yakalamıştı. Avcının işi olmalıydı. Ferehmed, inleyerek kapanın çenesini araladı. Ağrı, ayağında zonkluyordu. Yere serildi. Uzun ağaçların çıplak ve öfkeli yaprakların arasından görünen gökyüzüne bakarak sızladı: “Bu kadar acı neden? Tanrım! Değer mi yani?”

Göğsünün üzerinde sürünerek kulübeğe ulaştı. Orada, kulübenin duvarları ve sütunları üzerinde çizilmiş çizgilere bakarak tüm çabaların boşuna olduğunu düşündü. Kaderin kedisi insan yaşamının faresiyle oynar ve onun kaçınılmaz alınıyazısından kaçışlarındaki çabalarını bile önceden takdir eder. “Onun kaçışlarına ve kendini yenilmekten kurtarmayacak çabalarına kakhahalar atar... Neden böyle Tanrım?” Ferehmed, bu süre içinde tanrıdan kendine has dünyayla bütünleşen muvahhit bir düşünceye kavuşmuştu. Tanır, onun yalnızlığını anlayan ve onu teselli eden son muhataptı. Ama umutsuzluğun acısı, ayağının acısına merhem oldu. Kanamasını, teslim ve sabır sonlandırdı. Bileğini iki parça tahta ile bağladı ve kulübenin ortasında uzandı. Yedi

koridorun ışıldayan görüntüleri kulübenin tavanına yansıyor ve durmaksızın gelen adım sesleri onun kulaklarında çınlıyor ve onu ormanın çıldırtan seslerinden kurtarıyordu.

- Yalnız bırakıyorlar beni... ne kadar hoş... kendimi kandırıyordum.

Bütün gece boyu acıdan kıvranıp durdu. Rüzgâr uluyarak eskimiş kulübesinin derzlerinden içeri giriyordu. Sonraki birkaç günü, bir köşeye yığılmış, titreyerek, soğuk terden ıslanmış bir şekilde ve sayıklayarak geçirdi ve bir gece ansızın, aydınlık bir zamanda, tüm bu boşunalıktan kurtulmanın yolunu keşfetti. Kendi yaptığı ustura, hemen elinin yanındaydı. “Kurtulurum... beni rahat bırakmayan kan, bu kulübenin tabanına akar, çizgiler çizdiğim sütuna gelir. Umuttan ve arzudan boş kalır, uyurum... kaygısız bir uyku... burada, soğuk, sıcak ve yarının tasası olmadan... ve toprak, toprak... bir dünya dolusu toprak...” usturayı, bileğinde kaydırmak üzereyken, kendi cenazesini gördü ve tenin o kimsesizliğine acıdı. Vücudunda, intikamın gücü ayaklandı. Ne zaman bir kurşun sesi duysa kurşunun atıldığı yere koşardı. Hep de geç kalırdı ve yaprakların üzerinde kan lekeleri bulurdu. Ne zaman özürlü kalmış bacağı aksayıp yere düşse avcıyı kendi nefret dolu kararmış gözleri önünde bulurdu. Sopayla ona saldırır, kafasını dağıtırdı. Bir gün, o kapanı düşündü. Aynı yere gitti ve kapanın yine kurulduğunu gördü. “Mutlaka buna uğrar...” İkinci gün, avcı geldi. Tüfeğini yere bıraktı ve kuru yaprakları, kapanın üzerinden yavaşça kenara itti. Tam Ferehmend’in ayağının altında duruyordu. Dalın üzerinden başına sıçramak, saçını tıraş etmek için yaptığı usturayı boynunun damarında kaydırmak mümkündü. Ferehmend, tam atlamak üzereyken kendine geldi. “Demek budur...” avcı, yaprakları kapanın üzerine serpiştirerek oradan uzaklaştı. Ferehmend Bey, ağaçtan aşağı, bağışlamanın verdiği ağırbaşlılıkla indi ve tarlasının yolunu tuttu. Öfke ve kinden boşalmış bir şekilde, uslanmış, toprağa oturdu. Ağaç gövdesinden yaptığı ve kendi pes etmezliğini onunla toprağa çizdiği tırpanla bir tepenin eteğinde uzanmıştı, kana yabancı ve eziyetsiz bir şekilde... Kış güneşi toprağı ısıtıyordu ve hoş bir buhar toprağa yakın bir yerde akıyordu... Kışın ikinci karı yağdı. Ferehmend Bey, dağın güneş alan gövdesinden karlar eriyinceye kadar, kulübesinin sütununa yirmi çizgi daha çizdi. Başka karlar da yağdı, akıp gitti, ta ki güneş bahar kokmaya başladı ve Ferehmend Bey kendine, “Bitti,” dedi. Son gece, çizgileri saydı, yanılmadığından emin olunca, kulübede, ocağın kenarında yere oturdu ve dört yıl kadar, kızıl alazlarla yanmakta olan odunlara baktı. Gözlerine uyku girmiyordu. “Zümrüt beni bekliyor mu acaba?” ve onun yumuşaklığının hayaliyle tutuştu. Odunlar kül oldu, başkalarını yaktı, ta ki ateş rengini yitirdi ve kuşların çığlığı yükseldi. Saçını, sakalını hızla kesti. Kaynar su getirip yıkandı. Bugünleri için sakladığı takım elbiseyi giydi ve aklında olan her şeyi, bütün ayrıntıları ile orada bırakmak için, kulübesine son bir kez baktı. Hayvan mezarlığına veda etti ve tarlasına uğradı. Tarlanın tepesinde, süt rengi kökü aç bir yeşillikle sonlanan, topraktan dışarı çıkmış, ince, çelimsiz bir otun karşısında diz çöktü. Başardım...” başını göğe kaldırdı. Gelinlik beyazlığındaki dağınık bulutlar, güneye doğru hareket ediyorlardı. Dünyanın tüm özgürlükleri ve tüm baharların güneşleri gövdesinde yuvalandığını hissetti. Çığlığı, tarlasının yüksekliğinden aşağı indi ve ovada düzlükte yayıldı...

Ferehmend Bey o günün akşamında, yorgun ve buruşuk bir yüzle, çürümüş dişleri ve dökülmüş saçlarıyla, güve yemiş takım elbisesiyle trenin koridorunu aksayarak geçti, trenin merdivenleri üzerinde duru ve etrafa baktı. Zümrüt sütuna yaslanmış, onu seyrediyor ve gülümsüyordu. Sol tarafta duran şık giysili üç memur, ona doğru hareket ettiler...

Vasat Bir Kadının Kayboluşu

Mutfakta cama doğru oturuyorum ve bazen saatlerce karşı pencerelere bakıyorum, şuna -o kadar yakındır ki ve oradan radyodaki spikerin sesini açıkça duyuyorum- ve diğerine -o denli uzaktadır ki sadece çerçeve ve perdesinin silueti görünüyor-... İşte o zaman onların arkasında geçip giden yaşamları canlandırmaya çalışıyorum: Korkular, kaygılar, sevinçler ve... İşte benim eğlencem.

Mutfağın dışı, yedi sekiz yaşlarındaki beş çocuğun gürültüsü ile dolu. Onlardan ikisi aşağı komşunun, birisi sağ kapı komşunun ve ikisi de benimdir. Çocuklar benim evimde toplanmışlar çünkü hem kaplumbağamız var, hem muhabbet kuşu ve hem de çeşit çeşit örümcek, böcek.

Külüstür bir motorun sesi sokağa doluyor, gazetecidir. Yirmi beşe kadar sayıyorum, bir tık sesi duyuluyor, gazeteyi kapının üstünden avluya atıyor. Hemen kalkıyorum, merdivenleri hızla iniyorum. Şimdi avlunun ortasında duruyorum, avlumuz üçe beş. Büyükçe bir adımla gazeteye varıyorum, eğiliyorum, alıyorum onu ve manşetine ve değişik iri puntolu başlıklarına göz atıyorum. Sonra hızla “Olaylar” sayfasına geçiyorum, haber dolu. Seviniyorum, bu da benim diğer eğlencem. Merdivenleri birer atlayarak çıkıyorum. İşlerimi hemen yoluna koyuyorum ve arka odaya geçiyorum, ışığın ve sesin geçmediği yere. İşte o zaman ışığı yakıyor ve sevdiğim sayfayı açıyorum ve yazılarını yutuyorum. Bu tür haberleri okuduktan sonra hep tuhaf bir heyecan ve korkuya kapılırım. Ve şayet konu fazla tuhaf ve sıcaksa çevreme, özellikle de kocama ve çocuklarıma karşı bakışlarım değişir ve her şeyden, herkesten özel bir biçimde sakınırım ve bu benim eğlencemin en temel bölümüdür.

Bugünkü olaylar sayfası dolu. Ancak özel bir konu yok: Hemedan Caddesi üzerinde bir trafik kazası, on altı yaşında bir gencin intiharı ve birinin ölümü ile sonlanan iki arkadaşın kavgası, o kadar. Fakat ben aile konularını tercih ederim. Gazeteyi toplarken gözüm bir kadının resmine takılıyor. Üst kısmında, "Kayıp" diye yazılmış, altında ise kadının kayboluşu ile ilgili açıklamalar var. Fakat yazı her zaman bu tür konularda yazılanlardan farklı; birkaç günlük yolculuktan sonra evine dönen bir erkek, eşinin yerinde yeller estiğini görüyor. Şimdi de okuyuculardan kendisine yardım etmelerini istiyor. Bir de 538 alan kodu ile başlayan bir telefon numarası. “Neden bir kadın evini barkını bırakır gider?” Şimdi resme daha dikkatlice bakıyorum, pek net değil. Kalbim ansızın duruyor. Gözlerim kararıyor, şakaklarım zonkluyor. Gazeteyi bir kenara atıyorum, başımı ellerimin arasına alıyorum. Bastırıyorum ve durmadan kendime bağıríyorum: “Tamam! Sakin ol!” Ama yine de sakın değilim. Yeniden fotoğrafa bakıyorum. Aman Tanrım nasıl böyle bir şey olabilir?

Kalkıyorum. Odada dönüyorum. Dışarı çıkıyorum. Çocuklar oradalar, oynuyorlar. Şimdi artık, onlar yer değiştiren kocaman oyuncak bebeklerdir. Mutfağı gidiyorum. Suratıma su çarpıyorum ve birkaç kez derinden soluk alıp veriyorum. Sonra tekrar odaya dönüyorum. Etrafa göz atıyorum. Tüm geçmişim bir anda

gözümün önünden geçiyor: evlenme, ev alma, çocukların doğumu ve... Bu odayı eskiden beri tanırım ve eşyalarının yerini öyle ezbere bilirim ki, en ufağını bile gözü kapalı gösteririm.

Gazeteyi yeniden alıyorum, ışığın altında duruyorum ve sayfayı ışığın altına tutuyorum. Kaybolana ait yazıyı bir kere daha okuyorum ve fotoğrafa daha dikkatli bakıyorum. Kendisidir, yani kendimim.

Bu, birkaç yıl önce çektiğim fotoğrafımdır; sigorta cüzdanı için. Birkaç tanesi artmıştı. Hızla fotoğraf albümüne gidiyorum, birisi hâlâ orada. Bu resimde tülbentliyim ve sadece saçlarımın alnımdaki gölgesi belli. Karşıya dalmışım, sol gözkapagım az aşağı düşmüş, kaşımdan ötürü ve onu yaran kırıktan dolayı. Şimdi fotoğrafları yan yana koyuyorum, birbirinin aynısı. Kalbim küt küt atıyor. Elimini üzerine koyuyorum, sakın olmaya çalışıyorum. Soğuk ter alnımı kaplıyor, soluğum yarıya kadar çıkıyor ancak. Sık sık soluyorum ve bununla birlikte sanıyorum zerre kadar oksijen yok odada. Olaylar sayfasını fotoğrafı ile birlikte hemen gazeteden koparıyorum, dikiş makinesinin altına saklıyorum. Odadan çıkıyorum. Yanık ve duman kokusu her yanı kaplamış. Çocuklar muhabbet kuşu kafesinin etrafında toplanmışlar ve onların hızlı hareketlerini seyrediyorlar. Hızla mutfığa geçiyorum, aspiratörü açıyorum ve süratle suç kanıtlarını yok etmeye çalışıyorum: Tencereyi dolabın altına saklıyorum ve başka bir tencere koyuyorum ocağa. Tekrar pencere önünde oturuyorum, karşı pencereler ve oralarda olup bitenler hakkında düşünmek istiyorum. Fakat...

Ertesi gün öğleden sonra saat beşe, çocuklar babaları ile hayvanat bahçesine gidinceye kadar tekrar gazeteye bakmak için fırsat bulamıyorum. Sonunda ev tenhalaşınca holü kilitliyor ve odaya geçiyorum, gazeteyi ve fotoğrafı alıyorum, hole dönüyorum, aydınlıkta onları düşünmeliyim. Ne duyumsadığımı tam kestiremiyorum, o kadın olmak istiyor muyum istemiyor muyum?

Düşündüm ki bu kayıp ilanında yazılanlar, bu konuda yazılanlardan farklıdır. Belli ki okumuş, kültürlü birisi yazmış. Fotoğrafımı gazetede ki resmin yanına koyuyorum ve yeniden iyice bakıyorum, tıpa tıp aynı. Telefon numarasını hızla yazıyorum. Ama bir hafta sonrasına kadar da yanına uğramadım. Evin dışına pek nadiren çıkıyorum ve alışveriş için mecbur kaldığımda ise kimseye görünmemeye gayret ediyorum. Her sabah büyük bir iştahla gazeteyi alıyorum ve tüm sayfalarını teker teker dikkatle gözden geçiriyorum, o ilanın yeniden basılıp basılmadığını bilmek istiyorum. Hayır, yok. Belki de başka gazetelere vermişlerdir. Bilemiyorum. Numara ezberimde artık.

Ev boşalınca telefonu karşıma alıyorum, numarayı çeviriyorum ve elim ahizenin üzerindeyken, soluklarımın bile karşı tarafa geçmesini önlemek istiyorum. Karşı taraftan gelen erkek sesini dinliyorum, ağırbaşlı bir adam, sıcak sesi var ve hep de usulca, "Evet, buyurun!" diyor. Ama ben hemen ahizeyi koyuyorum, utanıyorum. Şimdiye kadar böyle işler yapmadım. Telefonu kapatmasam, o da kapatmıyor. O zaman ikimiz de sessizce bekliyoruz. Ve beni korku ve kaygılar alıyor, numaramı bir cihazla bulacağından korkuyorum. Sonunda birinde fırsat vermiyor ve "Lütfen konuşunuz. Neden bir şey söylemiyorsunuz?" diyor, "Telefon sapığı olmadığınızı biliyorum. Söylemek istediğiniz bir şeyler olduğundan eminim. Fakat ikirciklisiniz. Lütfen kuşkunuzu bir kenara bırakın. Ben size zarar vermem. Şayet gazetede ki ilanla ilgili ise bilmelisiniz ki sabırsızlıkla bekliyorum..."

Hemen kapatıyorum, öyleyse kendisidir, eşinin peşinde olan bir adam. Eşi? Eşi? Ben yıllar önce evlenmişim; bir öğretmenle, beceriksiz, mamanın dediği gibi vasat bir öğretmenle. İşi de geliri de boyu bosu da bilgisi de davranışı ve sevmesi ve kısaca her şeyi ile vasat biri. Kimseyle oyun oynamak niyetinde değilim, sürekli de kendime haykırıyorum, millet oyuncak değil ve senin eğlenceliğin de olmamalı diye. İşin yoksa bir işe takıl; ev işi, evin dışındaki işler. Hasan kaç defa önermiş, kendin sevmiyorsun. Evde olmayı seviyorsan da

zamanını telefonun karşısında heba etme bari. Buna rağmen telefonun karşısında diz çöküp oturmuşum. Numarayı çevirirken elim öyle titriyor ki dördüncü numaraya gelmeden meşgul sinyali duyuluyor. Ahizeyi telefonun üzerine koyup alıyorum. Yedinci rakamı da çeviriyorum ve her an kapatmaya hazırım. Ama kapatmıyorum. Üçüncü sinyalin ortasında aynı adam açıyor, sesinde her zamanki dinginlik ve ağırbaşlılık var. Yine düşünmeme fırsat vermiyor: “Lütfen kapatmayın! Lütfen!”

Öyle yalvaran sesi var ki acıyorum ona ve o yarım saate yakın konuşuyor. Sesi bazen neşeli bazen hüznü dolu ve gözlerime bir ıslaklık oturtuyor. Sonunda, "Artık kapatın. Sizi yordum sanıyorum. Ama tekrar arayın, olur mu?" diyor, "Aynı bu saatte ve bırakın yarım saat sizinle konuşayım. Ben sizin hakkınızda pek bir şey bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum. Fakat bir dost, tanışmayan dostlar olarak bir müddet konuşalım, dertleşelim, o kadar."

Güle güle diyor fakat kapatmıyor, benim kapatmamı bekliyor. Ahizeyi koyuyor, saatime bakıyorum, on buçuk. Bu ihanet değil ki. Gün boyu binlerce kez kendime diyorum, bu ihanet değil ki diye. Yine de Hasan'a söyleyemiyorum yani bu iş için çok geç, sıkıntı yaratır. Mutlaka neden daha erken söylemediğimi soracak. Haklı da.

Şimdi ilanın gazetede çıkışından iki ay geçiyor ve yaşam olduğu gibi akıyor. Ancak her gün saat onda yarım saatliğine benim telefonum hep meşgul. Ayağımı iyice dışarıya atmaz oldum. Her gün üzerine telefonun konulduğu sehpanın önünde diz çöküp oturuyor, numarayı çeviriyorum. Çok geçmeden yani tam üçüncü sinyalin ortasına sıcak ve tınlanan sesi duyuluyor: "Evet, buyurun!" İşte o an zaman duruyor ve saat tam otuz dakika susuyor ve hep de odur, "Galiba yordum seni," diyor ve hep de ben, "Hayır, yorulmadım. Hiç yorulmadım!" diye bağırarak istiyorum.

Söylemek için ilginç bir şeyi olmadığı gün yoktur: Bir gün depremzedelere yardım çalışmalarından laf açıyor, ertesi günü hapishanede başından geçenlerden ve... kısacası, hayatı bizim gibi sıradan ve sıkıcı insanların yaşamından farklı.

Ama ben, hâlâ az konuşuyorum. Bazen ben de bir şeyler atarak görüş bildiriyorum. Söylediklerimin kısa ve anlamlı olmasına çabalıyorum. O okumuş yazmış biridir ve ben böylelerinin karşısında ne yapacağımı şaşırıyorum yani onun karşısında kendimi bozacak bir şey söylemek istemiyorum. Yine de birkaç konuşma sonrasında söylediklerimi hatırladığımda, utançtan yerin dibine giriyorum. Korkuyorum o da beni, benim Hasan'ı gördüğüm gözle görsün vasat bir insan. Vasat olmaktan iğreniyorum, vasat olmaktansa hiç olmamayı yeğlerim.

O herkesten daha farklı. Meselelere daha değişik açılardan bakıyor ve öyle şeyler söylüyor ki ben bugüne kadar kimseden duymadım. Söyleme tarzı da başkalarından farklı. Başka bir farkı da beni yapmak istemediğim işe zorlamıyor. Telefonumu, adresimi vermeye zorlamıyor mesela ya da söylemek istemediğim bir şeyi illa öğrenmek için ısrar etmiyor. Sadece bazen görüşelim diye öneriyor. Fakat ısrar etmiyor. Bırakıyor ben yavaş yavaş alışıyım diye. İsteddiği fazla bir şey de yok; bir görüşme, o da uzaktan.

Sonunda kabul ediyorum. Veli Asr Meydanı'nın köşesindeki ağacın altında duracaktım ve o karşıda, Ticaret Bankası'nın gişesi önünde kalacak ve sonra da herkes kendi yoluna gidecekti. Uzun boylu. Kırlaşan saçları var ve yüzü güneş altında parlıyor. Ben, siyah manto ve başörtüsü ile gittim. İlgisiz geçmek istiyorum. Hüznü yüzünü görünce acıyorum. İşte onun için bir an ağacın altında duruyorum. Ki o da beni görsün ve gülümseyeyim diye.

Hızla eve dönüyorum. Bir daha aramamayı düşünüyorum. Şimdi benim hakkımda ne düşünecek? En ufak ilgiyle evinden dışarı çekilebilen hafif bir kadın? Yine ertesi gün tam saat onda telefon ediyorum. Sesi heyecandan titriyor. Daha bir samimi konuşuyor, her zamankinden daha yakın ve dur duraksız, bugün mutlaka görüşelim istiyor.

Bundan sonra uğrak yerimiz Müdebbir Café Shop'tır. Birinde hesabı ödemek için cüzdanını çıkardığında gözüm bir kadın fotoğrafına ilişiyor. Sigorta için çektiğim o fotoğraf ve birkaç tane fotoğrafa bakmak istediğimi söylüyorum. Omuz omuza caddede yürümeye başlıyoruz ve resimlere bakıyorum. Uzaktan bir kez daha kendisine baktığımda daha da tanıdık geliyor, sanki bu adamı defalarca görmüşüm hissine kapılıyorum. Belki de sadece fotoğrafların etkisidir. Başımı taksinin camına yaslıyorum ve düşünüyorum; derdimin devası bir soğuk duş, bir de kodeinli aspirindir.

İki gün boyunca kafamı yastıktan kaldıramadım. Sonunda yataktan çıkınca kendimi zorlukla tanıyabiliyorum, rengim kaçmış, gözlerim şişmiş, saçlarım birbirine karışmış. O durumda telefona gidiyorum. Sesini duyunca kafama binlerce görüntü doluyor. Kendimim; orada, onların hepsinin, her birinin içinde benim olan giysi ve makyajımla, hepsinde de aynı gülümseme ve durgun bakışla. Sanki her şey ilk ve bininci kez oluyor. Her olay bana tanıdık olduğu kadar yabancıdır, her şeyle ne yapacağımı bildiğim kadar bilmiyorum da; bilgeliğim ve bilmezliğim o kadar birbirine yakınlar ki bir olmuşlar.

Ertesi gün eski bir evin önündeyim; Emiriye Dörtüolu'ndan az yukarıda, ince uzun bir sokağın içindeki evin. Orada ne işimin olduğunu soruyorum kendime. Dönmek isterken ansızın demir kapı açılıyor ve o dışarı çıkıyor.

“İyi yaptın geldin, evine hoş geldin, ne bekliyorsun?”

Hava kararmak üzereyken gözüme takılan ilk taksiye elimi kaldırıyorum.

“İnkılap, üç yüz tümen.”

Eve dönüyorum ve kendi kendime ahdediyorum bir daha telefon etmeyeceğim, ertesi gün etmiyorum, daha sonraki gün de sonraki hafta da. Fakat yapamıyorum. Yeniden telefonun önünde diz çökeceğim ve titrek parmaklarımla 538 alan kodunu çevireceğim diye saniyeleri sayıyorum. Evin تنها olduğu ilk fırsatta bunu yapıyorum.

“Affedersiniz bayan! Kimi istemiştiniz?”

“Cevat Bey.”

“Burada yoklar.”

“Nerede?”

“Yıllardır burada oturmuyor.”

“Nasıl olur beyefendi? Ben, birkaç gün önce kendisi ile konuştum.”

“Bir yanlışlık olmalı bayan! Kendileri yıllardır yurtdışındalar.”

“Yurtdışı mı? Saçmalıyorsunuz.”

“Bayan... Lütfen hakaret etmeyin!”

“Öyleyse verin telefonu kendisine. Konuşmalıyım onunla. Söyleyeceğim şey çok önemli.”

“Bayan, hangi dilden anlarsınız? Yıllardır İran'da değil ve bedenizde de kendisine ait hiçbir telefon numarası yok.”

“Sayın bayım! Lütfen, rica ediyorum, bana bu kadar eziyet etmeyin. Sizden evde olmadığını söylemenizi istemişse...”

“Hayır hanımefendi, böyle bir şey yok. Gerçekten burada değil.”

“En azından benim mesajımı kendisine iletin.”

“Üzgünüm bayan! Mümkün değil. Nasıl söyleyeyim?”

“Yalan söylüyorsunuz, eminim. Ama büyük hata işlediğinizi bilmenizi isterim. Telafisi mümkün olmayan bir hata. Benim kim olduğumu biliyor musunuz? Gazetede verdiği ilan hakkında kendisi ile konuşmak istiyorum, çok önemli bir şey.”

“Hangi ilan?”

“Eşinin kayboluşuyla ilgili ilan.”

“Haaaa! Şimdi hatırladım. Onu mu söylüyorsunuz? Hay Allah... ama o da çok eskilerde kalmış, yıllar geçmiş üstünden, eskimiş.”

“Dediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum. Karşınızdakinin bir deli olduğunu mu sanıyorsunuz? Uğursuz sesinizi duymak istemiyorum artık. İstemiyorum...”

Ahizeyi bırakıyorum. Yerimden fırlıyorum, gazete, gazeteyi bulmalıyım. İlanın olduğu gazeteyi. O bana kalan biricik hatıradır.

Son

BİBLİYOGRAFYALAR HAKKINDA

Nihan Özkan

Yazım: Mart 2003

Güncelleme: Ağustos 2019

Bibliyografya çalışmasında, 1935 yılından başlayarak Türkçeye çevrilmiş ve Türkçe olarak yayınlanmış Farsça yapıtlar (öykü, roman, tiyatro, masal) ile İran Edebiyatı hakkındaki incelemeler tarandı. Çalışma sırasında Ankara’da bulunan kütüphanelerin (Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Milli Kütüphane, TDK) arşivlerinden yararlanıldı.

İran Edebiyatı ile ilgili kimi öykü ve incelemelerin yayınlandığını saptadığımız ancak artık yayımlanmayan dergilerin kimilerine ulaşamadık. Bu nedenle, bibliyografyada bu ürünlere yer verilemedi. Bu çalışmanın İran Edebiyatı üzerine inceleme yapanlara, eksikliklerine karşın, yardımcı olacağını düşünüyor; daha kapsamlı bibliyografya çalışmaları için, iyi niyetli bir adım olarak değerlendirileceğini umuyoruz.

ÇAĞDAŞ İRAN ÖYKÜLERİ İÇİN BİR BİBLİYOGRAFYA ÇALIŞMASI

- Âl-Ahmed, Celâl. “Ablam ve Örümcek”. çev. Cihan Aktaş. Ankara: Aylık Dergi 1987. sayı: 96-97-98.
- . *Arıların Hikâyesi*. çev. Turgut Say. Tefrika Yayınları. 2018
- . “Hain” çev. Derya Örs. haz. Fatih Dursun. “Fars Dili ve Edebiyatı”. AdamÖykü 29 (Temmuz- Ağustos)
- . “Kurşun Asker”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 127-140.
- . *Okul Müdürü*. çev. Asiye Atalay. Büyüyen Ay Y. 2017
- . “Porselen Vazo”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 133-36.
- . “Setâr”. çev. M. Harun Tan. Yedi İklim 100 (Temmuz 1998)
- . “Şerefeler”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49 (Mart 1999)
- . *Yitip Giden Hayat*. çev. Umut Başer. Büyüyen Ay Y. 2017
- Alevi, Bozorg. “Hain”. AdamÖykü 29, Temmuz-Ağustos, 2000.
- Alevi, Tahire. "Vasat Bir Kadının Kayboluşu". çev. Haşim Hüsrevşahi. kül Edebiyat, Sanat ve Düşünce Seçkisi 25 (yaz 2002) 20-22
- Arap ve Fars Kadın Öykücülerden İnciler. çev. der. Gamze Yücetürk Kurtulmuş-Serpil Yıldırım Ankara Hece Yayınları. Nisan 2016.
- Asgari, Hasan. “Yıldız”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 173-178.
- Behrami, Azerdoht. “Doruk”. çev. Haşim Hüsrevşahi. Sarnıç Öykü, sayı 2, Ekim 2012.

- ___ . “Doruk”. çev. Haşim Hüsrevşahi. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Behrengi, Samed. *Altın Cıvcıv*. İstanbul: Esin Yayını 1980.
- ___ . *Bir Aşk Masalı*. İstanbul: Gün Yayını 2001.
- ___ . *Bir Günlük Düş ve Gerçek*. çev. Ekrem Aydın, Ankara: Nilüfer Yayıncılık. 2000.
- ___ . *Bir Günlük Düş ve Gerçek*. çev. İldeniz Kurtulan. İstanbul: Alfa Yayını 2001.
- ___ . *Bir Şeftali Bin Şeftali*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Nokta Yayınları, 1. baskı 2006, 2. baskı 2007
- ___ . *Bir Şeftali Bin Şeftali: Bir Çocuk Masalı*, çev. Ömer Polat. resim: Ferruh Doğan. Cem Yay. İstanbul: 1975.
- ___ . *Bir Şeftali Bin Şeftali*. çev. İldeniz Kurtulan. Oda Yayınları. İstanbul: 1980.
- ___ . *Bir Şeftali Bin Şeftali*. çev. Ömer Polat. İstanbul: Can Yayını 2000.
- ___ . *Bir Şeftali Bin Şeftali: Çocuklar İçin Masallar*, çev. Aydın Tebrizi, resim: Turgut Keskin, İstanbul: Can Yayını 1999.
- ___ . *Bu Gelen Köroğlu'dur*. çev. Şule Akyüz. İstanbul: Can Yayını 2000.
- ___ . *Bütün Masallar*. çev. Tuna Helvacı. İstanbul: Gün Yayınları. 2001.
- ___ . *Bütün Masallar*. çev. Tuna Helvacı. İstanbul: Gün Yayınları. 2001.
- ___ . *Düş ve Gerçek*. çev. Metin İlkin. resim: Mustafa Delioğlu. İstanbul: Oda Yayınevi. 3. baskı 1998.
- ___ . *Edi ile Büdü*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Ekim 2012.
- ___ . *Güvercinci Keloğlan*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Mayıs 2012.
- ___ . *İnatçı Kediler*. çev. Gürel Demirel, Ankara: Simge Yayını 1990.
- ___ . *İnatçı Kediler: Çocuklar İçin Masallar*. çev. Aydın Tebrizi. İstanbul: Cem Yayınevi. 1978.
- ___ . *Kar Tanesinin Maceraları (Pancarcı Çocuk)*. çev. Tuna Helvacı. İstanbul: Gün Yayıncılık 2001.
- ___ . *Kargalar: Bir Çocuk Öyküsü*. çev. Sattar Destmalcı-Şule Akyüz. resim: Yıldız Cerrahoğlu. İstanbul: Cem Yayını 1980.
- ___ . *Kel Güvercinci: Bir Çocuk Masalı*. çev. Şule Akyüz. resim: Osman Kehri. İstanbul: Cem Yayını 1979.
- ___ . *Kel Güvercinci*. çev. İldeniz Kurtulan, resim: Mustafa Delioğlu. 1. baskı. İstanbul: Oda Yayınevi 1981
- ___ . *Kel Güvercinci*. çev. Metin İlkin, resim: Mustafa Delioğlu, 1. baskı. İstanbul: Oda Yayınevi 1992.
- ___ . *Kel Güvercinci*. çev. İldeniz Kurtulan, kapak ve resim: Hamid Mirghanbari. İstanbul: GENDAŞ Yayını 1996.
- ___ . *Kel Güvercinci*. çev. Ekrem Aydın, resim: Mevlide Aydın, Ankara: Nilüfer Yayıncılık 2000.
- ___ . *Keloğlan ve Güvercinleri*. İstanbul: Gün Yayınları 2001.
- ___ . *Konuşan Bebek*. çev. Metin İlkin. İstanbul: Çocuk Bahçesi 1998.
- ___ . *Konuşan Bebek: Bir Çocuk Masalı*, çev. Şule Akyüz, resim: Leyla Uçansu. 1. baskı. İstanbul: Cem Yayınevi 1976.
- ___ . *Köroğlu ile Kel Hamza*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Haziran 2012.
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. A. Dost. İstanbul: Gözlem Yayınevi. 1. baskı 1975, 3. baskı 1977, 4. baskı 1979.
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. Ekrem Aydın. İstanbul: Nilüfer Yayıncılık. 2000.
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. Gürel Demirel. İstanbul: Simge Yayınevi. 1991.
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Nokta Yayınları, 1. baskı 2006, 2. baskı 2007.
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Nokta Yayınları, 1. baskı 2006, 2. baskı 2007
- ___ . *Küçük Kara Balık*. çev. İldeniz Kurtulan. kapak ve resim: Hamid Mirghanbari, İstanbul: GENDAŞ Yayını 1996.

- ___ *Küçük Kara Balık*. çev. İldeniz Kurtulan. resim: Mustafa Delioğlu. İstanbul: Oda Yayını 1980.
- ___ *Küçük Kara Balık*. çev. İlknur Özdeniz. İstanbul: Can Yayını 1999, 2. baskı 2001.
- ___ *Küçük Kara Balık*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Şubat 2015.
- ___ *Küçük Kara Balık*. çev. Metin İlkin. İstanbul: Çocuk Bahçesi. 4. Baskı 1988.
- ___ *Küçük Kara Balık*. İstanbul: Alfa Yayınevi. 2001.
- ___ *Küçük Kara Balık*. İstanbul: Gün Yayınevi. 2001.
- ___ *Küçük Kara Balık: Bir Çocuk Masalı*. çev. Hale Kuntay. İstanbul: Cem Yayınevi. 1. Baskı 1975, 4. Baskı 1977, 5. baskı 1978.
- ___ *Mandalina Kabuğu*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Ekim 2012.
- ___ *On Sevgi Masalı: Çocuklar İçin Masallar*. çev. Şule Akyüz-Erdal Öz-Aydın Tebrizi. İstanbul: Cem Yayını 1980.
- ___ *Pancarlı Çocuk*. çev. Gürel Demirel, Ankara: Simge Yayınevi 1990.
- ___ *Pancarlı Çocuk*. çev. İldeniz Kurtulan. resim: Emir Sarier. İstanbul: Oda Yayınevi. 1. Baskı 1980.
- ___ *Pancarlı Çocuk*. çev. Metin İlkin, İstanbul: Tayko Çocuk Yayınları 1977.
- ___ *Püsküllü Deve*. çev. Haşim Hüseyinşahi. Nokta Yayınları, 1. baskı 2006, 2. baskı 2007
- ___ *Püsküllü Deve*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Ekim 2011.
- ___ *Püsküllü Deve*. çev. Ömer Polat. İstanbul: Can Yayını 2000.
- ___ *Sevgi Masalı*. çev. İldeniz Kurtulan, resim: Mustafa Delioğlu, 1. baskı. İstanbul: Oda Yayınları. 1980
- ___ *Sevgi Masalı*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Ekim 2011.
- ___ *Sevgi Masalı*. çev. Şule Akyüz-Erdal Öz-Aydın Tebrizi. İstanbul: Cem Yay 1979.
- ___ *Ulduz ile Kargalar*. çev. İldeniz Kurtulan, resim: Mustafa Delioğlu, 1.baskı. İstanbul: Oda Yayınları. 1980.
- ___ *Ulduz ile Kargalar*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Mayıs 2012.
- ___ *Ulduz ile Konuşan Bebek*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Say Yayınları-Say Çocuk. Temmuz 2012.
- ___ *Ulduz Kız'ın Kargaları*. çev. Şule Akyüz-Settar Destmalcı. İstanbul: Can Yayını 1999.
- ___ *Ulduz Kız'ın Konuşan Bebeği*. çev. Şule Akyüz. İstanbul: Can Yayını 1999.
- ___ *Ulduz ve Konuşan Bebek*. çev. İldeniz Kurtulan. resim: Hamid Mirghanbari. İstanbul: GENDAŞ Yayınları 1996,
- ___ *Yıldız ile Konuşan Bebek*. çev. Ekrem Aydın. Ankara: Nilüfer Yayıncılık 2000.
- ___ *Yıldız ve Kargalar*. çev. Metin İlkin. İstanbul: Çocuk Bahçesi 1992.
- Beraheni, Rıza. "İran'daki Cehennem". çev. Engin Aşkın. Varlık 861 (Haziran 1979) 14.
- Cemalzade, Muhammed Ali. "İkiz". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 111-122.
- Cevadi, Fettane Hac Seyyid. *Aşk Sarhoşluğunun Sabahı*. çev. Saliha Aydoğan. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2010.
- Çubek, Sâdık. "Adalet". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 123-124.
- ___ "Adalet". çev. Dilek Köroğlu. Sarnıç Öykü, sayı 8, Nisan 2013.
- ___ "Adalet". çev. Dilek Köroğlu. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- ___ "Kafes". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 107-109.

- ___ . *Sabır Taşı*. çev. Haşim Hüsrevşahi. İstanbul: Kavis Yayınları, 2010.
- ___ . *Tengsir*. çev. A. Naci Tokmak. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1979.
- ___ . “Yahya”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 125-127.
- ___ . “Yoldaş”. çev. Mehmet Kanar. AÜ TÖMER Edebiyat Dergisi 3 (Ocak-Şubat 1997) 92-93.
- ___ . “Yoldaş”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 179-181.
- Dervişyan, Ali Eşref. Abşuran. çev. Makbule Aras Eivazi. Manos Yayınları. Kasım 2019.
- ___ . “Jeneratör”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 87-91.
- ___ . *18. Hücre*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Karakutu Yayınları, 2006
- Deşti, Ali. “Annenin Ölümü”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 159-164.
- ___ . “Annenin Ölümü”, çev. Şamil Öcal, Ayane, yıl: 2, sayı: 13, s. 4, 3
- Fakiri, Emin. “Avcılar”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 163-68.
- Fakiri, Ebu’l-Kasım. “Kış Geline”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 85-86.
- Farzan, Massud. “Celali”. çev. y. Varlık 779 (Ağustos 1973) 23-24.
- Ferzane, Sam. “Adsız”. çev. Haşim Hüsrevşahi. kül Edebiyat, Sanat ve Düşünce Seçkisi 23 (Nisan 2002) 27-29.
- Ferruhzad, Furuğ. Sabır Taşı. İstanbul: Gonca Yayınevi, 2011.
- Golşiri, Huşeng. *Karanlık El, Aydınlık El*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Vatan Kitap, 2006
- Hacızade, Ferhunde. *Gözlerinizden Korkuyorum*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Kapı Yayınları, 2006
- Hâlet, Ebu’l Kâsım. “Kek Tarifi”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 121-22.
- Hekim, Abbas. “Amcam Derdi ki”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 73.
- ___ . “Amcam Derdi ki”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 196-98.
- ___ . “Bana Yabancı Gelmiyorsunuz”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 181-87.
- ___ . “Cevizler”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 188-92.
- ___ . “Oduncular”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 72.
- ___ . “Oduncular”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 199-04.
- ___ . “Peri Deveden Korkuyor”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 169-74.

- ___ . “Porselen Çerçeve”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 81.
- ___ . “Porselen Çerçeve”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 193-95.
- ___ . “Sonsuzluk Uyuyor”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 175-77.
- ___ . “Yazabilseydim”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 178-180.
- Hicâzi, Muhammed. “Adalet”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 39.
- ___ . “Çaba”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 40.
- ___ . “Dostluk”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 41-42.
- ___ . “Gelecek”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 71-72.
- ___ . “Genç Doktor”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 29-31.
- ___ . “Göz Doktoru”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 52-55.
- ___ . “İlişki”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 73-75.
- ___ . “İntihar”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 21-24.
- ___ . “İyilik”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 56-58.
- ___ . “Kıskançlık”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 32-33.
- ___ . “Korku”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 61-62.
- ___ . “Köylünün Öğüdü”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. 63-64.
- ___ . “Küçük Bir Taş”. çev. Mehmet Kanar. *Merdiven Sanat 9* (Mayıs 1998) 34-35.
- ___ . “Küçük Bir Taş”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 67-69.
- ___ . “Nasihat”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 34-35.
- ___ . “Pehlivanlık”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 50-51.
- ___ . “Ruh Hastalıklarının Tedavisi”. çev. Mehmet Kanar. *Kitap-lık 17-18*, Eylül-Aralık, 1995.

- . “Sevgi Yuvası”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 43-46.
- . “Sorumluluk”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 19-20.
- . “Şeref”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 27-28.
- . Şirin Kelâ, çev. A. Naci Tokmak (Yusuf Atılğan’a Armağan). İstanbul: İletişim Yayıncılık 1992. s. 491-499
- . “Şirin Kelâ”. çev. Şükran Yayık. Yedi İklim 55. cilt: 8, Ekim, 1994.
- . “Tartışma”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 36-38.
- . “Uysallık”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 47-49.
- . “Uzun Yol”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 59-60.
- . “Yeni Ayakkabı”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 25-26.
- Hidâyet, Cihangir. “İki Cebin Öyküsü”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 237-240.
- Hidâyet, Sâdık. “Abacı Hanım”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . *Alacakaranlık*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, Ağustos 2001.
- . *Alacakaranlık*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, Ocak 2016.
- . “Ateşperest”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . “Ateşperest”. çev. Mehmet Kanar. *İlkgençlik Çağına Dünya Öyküleri*. haz. İshak Reyna. YKY Doğan Kardeş İlkgençlik Kitaplığı 1. İstanbul 1995. 361-365.
- . *Aylak Köpek*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, Mart 2000. 2. baskı Mayıs 2000.
- . *Aylak Köpek*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 8. baskı. Şubat 2016.
- . “Daş Âkil”. çev. Mehmet Kanar. Kitap-lık 31. Kış 1998. 84-91.
- . “Diri Gömülen”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . *Diri Gömülen*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, Şubat 2016.
- . “Fransız Esir”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . “Girdap”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 65-74.
- . *Hacı Ağa*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1998.
- . *Hacı Ağa*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 4. baskı. 2015.
- . “Hacı Murad”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . “Hayat Suyu”. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 101.
- . “Hayat Suyu”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- . *Hidayetname*. çev. haz. Mehmet Kanar. Yapı Kredi Yayını, 2005
- . “Kambur Davud”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.

- ___ . “Kanbur Davut”. çev. Yusuf Öz. Ayane, yıl: 3, sayı: 32, Ağustos-1990, s.1-3.
- ___ . *Kör Baykuş*. çev. Ali Fuat Bilkan. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 2019
- ___ . *Kör Baykuş*. çev. Behçet Necatigil (Resimli Özel Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 2017
- ___ . *Kör Baykuş*. çev. Behçet Necatigil. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1977.
- ___ . *Kör Baykuş*. çev. Behçet Necatigil. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 2001, 28. baskı, 2019
- ___ . *Kör Baykuş*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1. baskı, 2015.
- ___ . “Madeleine”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- ___ . “Ölü Yiyenler”. çev. Mehmet Kanar. *Diri Gömülen*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1993.
- ___ . “Ölüm”. çev. Mehmet Kanar. AdamÖykü 10 (Mayıs-Haziran 1997) 76-77.
- ___ . “Perde Arkasındaki Bebek”. çev. Haşim Hüsrevşahi. Çeviri Edebiyat, Kitap 5/2007.
- ___ . “Sahipsiz Köpek”. çev. Behçet Necatigil. Varlık 843 (Aralık 1977) 19.
- ___ . “Sampinge”. haz. çev. Mehmet Kanar. AdamÖykü 9 (Mart-Nisan 1997) 45-49.
- ___ . “Sampinge”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 77-84.
- ___ . “Üç Damla Kan”. çev. y. Varlık 467 (1 Aralık 1957).
- ___ . “Üç Damla Kan”. çev. İlyaz Bingöl. Varlık 1036 (Ocak 1994) 47.
- ___ . “Üç Damla Kan”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 75-82.
- ___ . *Üç Damla Kan*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 6. baskı. Nisan 2016.
- ___ . *Üç Damla Kan*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 8. baskı. Şubat 2019.
- ___ . “Yarın-I”. çev. Yusuf Öz. Ayane 5 (Mayıs 1988).
- ___ . “Yarın-II”. çev. Yusuf Öz. Ayane 6 (Haziran 1988).
- Hosrovşahi, Celal. “Ben, Annem ve O Kadın”. *Furuğ’un Öyküsü*. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar-Handan Yalvaç. İstanbul: Can Yayını, 1992.
- ___ . “Ben, Babam ve Ağaç”. *Furuğ’un Öyküsü*. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar-Handan Yalvaç. İstanbul: Can Yayını, 1992.
- ___ . “Eve Dönüş”. çev. Onat Kutlar. Yeni Düşün Dergisi 55 (Ekim 1988)
- ___ . “Eve Dönüş”. *Furuğ’un Öyküsü*. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar-Handan Yalvaç. İstanbul: Can Yayını, 1992.
- ___ . “Furuğ’un Öyküsü”. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar. Yeni Düşün Dergisi 45 (Şubat 1988) 53-57.
- ___ . “Hüseyin Ağa’nın Güvercinleri”. *Furuğ’un Öyküsü*. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar-Handan Yalvaç. İstanbul: Can Yayını, 1992.
- ___ . “Mühür”. *Furuğ’un Öyküsü*. çev. C. Hosrovşahi-Onat Kutlar-Handan Yalvaç. İstanbul: Can Yayını, 1992.
- İbrahimi, Nadir. *Helya*. çev. Haşim Hüsrevşahi. Kapı Yayınları, 2006
- İran Devrimci Hikâyeleri. haz. İldeniz Kurtulan. İstanbul: Sosyal Klasikler Yayını, 1979.
- İran Masalları. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 1995.
- İran Öykü Antolojisi. Dijurian, Behruz. Doğu Kitabevi. Ekim 2019
- İran Öyküleri/Modern Dönem Seçkisi. çev. Zeynep Özel. der. Hasan Mirabidin. Erdem Yayınları. Ekim 2018.
- İtimatzade. “Nazar Boncuğu”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 145-152.

- Kanar, Mehmet. *Modern Metinler I Yeni Farsça Hikâyelerden Seçmeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi. 1994.
- . *Modern Metinler II Farsça Roman ve Hikâye Çevirilerinden Seçmeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi. 1994.
- Kazi-yi Nur, Kudsi. “Küçük Mutluluklar”. *AdamÖykü*, sayı: 29, Temmuz-Ağustos-2000
- Kerdaveni, Kazım. “Necmettin Kibri [Kübrâ] ve Cengizhan”. çev. Haşim Husrevşahi. *Edebiyat ve Eleştiri*, sayı:51, Eylül-Ekim-2000, s.88
- Keyani, Behcet Melik. “Beyaz Nokta”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995.207-10.
- . “Beyaz Kuş”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. 205-06.
- . “Çivit Küpü”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 217-20.
- . “Dün ve Bugün”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 221-26.
- . “Taftan”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 211-13.
- . “Tengel”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 214-16.
- Keyanüş, Mahmud. “Gül”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 101-105.
- Kıvâmuddini, Şahrüh. “Musibet”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 245-48.
- Kimyager, Mesud. "Ali Muhammed Han Kiminle Dans Ediyordu?". çev. Mehmet Kanar. *AÜ TÖMER Edebiyat Dergisi* 3. (Ocak-Şubat 1997) 94-95.
- . "Ali Muhammed Han Kiminle Dans Ediyordu?". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 183-185.
- Kirmani, Huşeng Muradi. "Orman". çev. Mustafa Çiçekler. haz. Fatih Dursun. "Fars Dili ve Edebiyatı". *AdamÖykü* 29 (Temmuz- Ağustos) 60-63.
- . “Şebder Reçeli”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 13-55.
- Kiyani, Muhammed Mir. *Uzun Gece Masalları/İran Masalları*. çev. Ali Güzelyüz, resimler: Gözde Bitir. İstanbul: Can Yayını, 2001.
- Mahmelbaf, Muhsin. *Sultan Havuzu*. çev. İsmail Bendiderya, İstanbul: Çizgi Yay, 1992.
- Mahmud, Ahmed. "Yaşlılık Dayanağı". çev. Halil Toker. haz. Fatih Dursun. "Fars Dili ve Edebiyatı". *AdamÖykü* 29 (Temmuz- Ağustos) 50-54.
- . “Birlikte”. çev. Haşim Hüsrevşahi. *Kül Öykü* sayı 15, Eylül-Ekim 2015.
- Mahmudi, Hasan. “Dingin Mavi”. çev. Haşim Hüsrevşahi. *Yaba Edebiyat* 18 (Eylül-Ekim) 37-38.
- Manra, Balrac. “Kibrit Kutusu”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 249-56.
- Medihi, Muhammed. “Bekleyiş”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 233-34.
- Mestur, Mustafa. *Cüzamlı Eller ve Domuz Kemiği*. çev. Turgay Şafak. Ağaç Kitabevi Yayınları 2010.

- . *K'sız Ş'siz Aşkın Hikâyesi*. çev. Ertuğrul Ertekin. İstanbul: Hece Yayınları, 2008.
- . *Tanrı'nın Gül Cemal'ini Öp*. çev. Veysel Başçı. Ağaç Kitabevi Yayınları 2010.
- Mir Sadiki, Cemal. "Behiştüyan Sokağı". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 140-50.
- . "İrmak". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 151-58.
- . "Korku". haz. çev. Mehmet Kanar. "İran Edebiyatında Hikâye ve Masal". Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 78
- . "Korku". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 159-62.
- . "Rüzgârın Uğultusu". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 137-39.
- Muezzin, Nasır. "Babacan". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 141-143.
- Muhammedali, Muhammed. *Gizli Rol*. çev. Haşim Hüsrevşahi. İstanbul: Kapı Yayınları, 2006
- Muhammedi, Muhammed Hadi. Hurma Ağacı ve Keçicik Efsanesi. çev. Haşim Hüsrevşahi. İstanbul: Can Yayınları, Temmuz 2011.
- Mukaddem, Baba. "At". haz. çev. Mehmet Kanar. Fayton Öykü kış'1998. 73-78.
- . "At". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 57-65.
- . "Berehut". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 100—09.
- . "Kar Geliyor". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 110-17.
- . "Sekizinci Kabir". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 88-99.
- . "Yabancılar". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 118-20.
- . "Yolcu". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 83-87.
- Nazari, Golâmhuseyn. "Kalıp". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 235-36.
- Necodi, Bijan. *Benimle Koşmuş Leoparlar*. çev. Veysel Başçı. Balkon Sanat Yayınları
- Nefisi, Said. "Babaevi". haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 15-18.
- Nur, Kudsi Kazi. "Küçük Mutluluklar". çev. Ali Güzelyüz. haz. Fatih Dursun. "Fars Dili ve Edebiyatı". AdamÖykü 29 (Temmuz- Ağustos) 64-68.
- Parsipur, Şehrnuş. *Tuba ve Gecenin Anlamı*. çev. Yıldırım B. Doğan. Destek Yayınları, 2010.
- Pervizi, Resul. "Gözlüğüm". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 93-100.

- Pirzad, Zoya. *Işıkları Ben Söndürürüm*. çev. Emrullah Yakup. İstanbul: Aras Yayıncılık, 2008.
- Pirnazar, Huşeng. “Gerçek Bir Öykü”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 153-158.
- Pizişkzad, İrec. "Şuşu Can". çev. Mehmet Kanar. haz. Fatih Dursun. "Fars Dili ve Edebiyatı". AdamÖykü 29 (Temmuz- Ağustos) 55-59.
- . "Şuşu Can". haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 187-194.
- Râzi, Feride. “Kedimi Öldürdüm”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 229-32.
- . “Yaralı Kaz”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 227-28.
- Revanipur, Moniru. "Uzun Gece". çev. Haşim Hüsrevşahi. Yaba Edebiyat 16 (Mayıs-Haziran2002) 20-22.
- . “Uzun Gece”. çev. Haşim Hüsrevşahi. Kül Öykü sayı 15, Eylül-Ekim 2015.
- Rezaei, İman Siroos. *Goli Terakki Öyküleri: Çağdaş İran Öyküleri*. İraniyat Yayınları; 1. baskı (1 Mart 2018)
- Riyahi, Mercan. "Kâğıt, Su Üzerinde". çev. Haşim Hüsrevşahi. kum kültür sanat edebiyat düşün 5 (Mayıs 2002) 23.
- . "Kırılır Kadınlar". çev. Haşim Hüsrevşahi. Yaba Edebiyat 20 (Ocak-Şubat 2003) 26.
- . “Kuyruksuz Çakal”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 115.
- Sadiqi, Cafer Modarres. *At Kafası*. çev. Siyavuş Azeri. İstanbul: Avesta/Doğu Rüzgârı, 2001
- . *Ben Sabaha Kadar Uyanışım*. çev. Maral Jefroud. İstanbul: Metis Yayınları, 2007.
- . “Ben Yanlış Yaptım”. çev. Yusuf Öz. Ayane 16 (Nisan 1989)
- . “Yarım Kalan Hikâye”. çev. Yusuf Öz. Ayane 1 (Ocak 1988)
- . “Örnek Rapor”. çev. Yusuf Öz. Yedi İklim 103 (Ekim 1998)
- Sadiki, Leyla. “Adınız?” çev. Haşim Hüsrevşahi. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Saedi, Gulam Hüseyin. *Korku ve Titreme*. çev. Siyavuş Azeri. İstanbul: Avesta l DOĞU RÜZGÂRI, 2001
- . “Külahlı Bey Külahsız Bey”. çev. Mehmet Kanar. 1.basım. İstanbul: Mitos Boyut Tiyatro Oyunu Dizisi 65, 1996.
- . “Pandomima Fakir”. çev. Ali Güzelyüz. Merdiven 16 (Aralık-1998/Ocak-Şubat-1999)
- Soleymani, Belkis. “Gelin Damat Oyunu”. çev. Haşim Hüsrevşahi. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Şerifzâde, Mensûre. “Karyola”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 85.
- . “Karyola”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Modern İran ve Afgan Öykücülüğü Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını 1995. 241-44.
- Takvayi, Nasır. “İki Raund Arasında”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 165-171.
- Tunkabuni, Feridun. “Cahillikle Mücadele Makinesi”. haz. çev. Mehmet Kanar. *Çağdaş İran Öyküleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları: 49, 1.basım. Mart, 1999. 123-126.
- . “Mutlu Yaşantımız”. çev. A. Naci Tokmak. Nar-Edebiyat Ürünleri Dergisi 11. İstanbul (Eylül-Ekim 1996)

Zeryab, Azâm Rehneverd. “Ölen Tavuk”. haz. çev. Mehmet Kanar. “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983) 87.

İRAN EDEBİYATI İNCELEMELERİ ÜZERİNE BİBLİYOGRAFYA ÇALIŞMASI

- Abidini, Hasan Mir. *İran Öykü ve Romanının Yüzyılı I.* çev. Derya Örs. Ankara: Nüsha Yayınları 2002.
- . *İran Öykü ve Romanının Yüzyılı II.* çev. Hicabi Kırılancı. Ankara: Nüsha Yayınları 2002.
- Abdullahî, Rıza. “İran Öykü Edebiyatının Yenileri”. Nâme-i aşina, Ankara: İlkbahar-2002, s. 5-9
- Almaz, Hasan. “İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı”, Nüsha, Yıl: II, Sayı: 6, 183-184, (Yaz 2002)
- Alper, Feyziye. “Sadık Hidayet ve Hikâyeye Düşen Kan Damlaları”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Anbarcıoğlu, Meliha. “Çağdaş İran Edebiyatında Nesir”, AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi. Doğu Dilleri Dergisi, cilt: 4, sayı: 1, Ankara, 1985, s. 1-23.
- Atalay, Mehmet. “İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar”. İstanbul: Demavend Yayınları 2014.
- Ayvaz, Bihter, “Sâdık Çubek’in Kısa İran Öykücülüğündeki Yeri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Fars Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 2008, III+166 sayfa.
- Bağdatçı, Rahim. *Sâdık-ı Hidâyet ve Eserleri*. İstanbul: İstanbul Ü Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1970.
- Behrengi, Samed. Aziz Nesin Vakfı Yıllığı 1976. 113-18.
- Beraheni, Rıza. “60’lı Yılların Romancılığı ve Sabır Taşı’nın Çubek’i” öteki-siz 2004/2 (Nisan-Mayıs 2004) 5-13.
- . “Ermenistan'a Giden Otobüs”. çev. Haşim Hüsrevşahi, Edebiyat ve Eleştiri 51 (Eylül-Ekim-2000)
- . “Farsça Kısa Öykücülüğünün Kısa Tarihçesi”. (İran Öykü Antolojisi için ön söz olarak) Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Beraheni, Rıza. Hüsrevşahi, Haşim. Kırer, Saba. *Yazarın Gölgesi: Sadık Hidayet: Ölüm, Kadın ve Kör Baykuş'un Yeniden Yazılışı*. İstanbul: Kavis Yayınları, Temmuz 2011.
- “Çağdaş İran Edebiyatında Kadın”. Kolektif. Hece Yayınları. 2019.
- “Çağdaş İran Öyküsü”. Dosya. Hece Öykü, Yıl 6, Sayı. 33, Haziran-Temmuz. (2009).
- “Çağdaş İran Öyküsü/Söyleşi: Ali Rıza Seyfeddini”. Kül Öykü, sayı 5, Eylül-Ekim 2015.
- “Çağdaş İran Öyküsü/Söyleşi: Haşim Hüsrevşahi”. Kül Öykü, sayı 5, Eylül-Ekim 2015.
- “Çağdaş İran Öyküsü/Söyleşi: Meryem Seyfeddini”. Kül Öykü, sayı 5, Eylül-Ekim 2015.
- “Çağdaş İran Öyküsü”. Kül Öykü, Sayı 5, Eylül-Ekim 2015.
- Bilgen, Betül. “Çağdaş İran Yazarlarından Ali Deşti”. AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, cilt: 40, sayı: 1-2, Ankara-2000, s. 137-158.
- Çekici, Mitat. “Sâdık Hidâyet’in Hayatı, Eserleri ve Eserlerinde İşlediği Ölüm Teması”, Yüksek lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. 2012, 3-9.
- Demiralp, Oğuz. *Kör Okur: Sâdık Hidâyet Üzerine Kör Baykuş Merkezli Okuma Denemesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını, 2001.
- Eivazi, Farhad. “Hiçbir Şey Kaybolmaz, Her Şey Değişir ve Dönüşür Sadece”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Eyüpoğlu, İsmet Zeki. *İran Edebiyatı*. Pencere Yayınları, 2007.

Fındıkçı, Metin. “Sadık Hidayet’in Öykülerindeki Yalnızlık, Ölüm ve Oda İmgeleri”. öteki-siz 2004/2 (Nisan-Mayıs 2004) 174175.

Gaspard, Armand. “Çağdaş İran Edebiyatı”. çev. T.Y. Varlık 623 (1 Haziran 1964), 12.

Gökhan, Asuman. Çağdaş İran Romancılığında Feriba Vefi/Terlan ve Dolunay Tamamlanıyor Adlı Romanlarının Teknik Açısından Çözümlemesi İstanbul: Fenomen Yayıncılık. Eylül 2019.

Güzelyüz, Prof. Dr. Ali. “Başlangıçtan Günümüze İran Edebiyatına Kısa Bir Bakış”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.

Hakimi, İsmail. Çağdaş İran Edebiyatı. çev.-haz. Şadi Aydın. İzmir: İskenderiye Kitaplığı. 2012.

Halman, Talat Sait. “Çağdaş Orta Doğu Edebiyatı”. Varlık 779 (Ağustos 1972) 19-20, 26.

Hukûkî, Muhammed. “Çağdaş İran Öykücülüğüne Bir Bakış”. çev. Derya Örs. Name-i aşına 1 (Sonbahar-2001)

Hüsrevşahi, Haşim. “Çürümüşlüğü Geri Gelişimi: Sadık Çubek’in Sabır Taşı Adlı Romanına Kısa Bir Not”. Roman Kahramanları 7 (Temmuz 2011)

___ . “Farsça Şiirde dil”. Mor Taka. Kış 2007-2008

___ . “Farsça Şiirde Görsellik”. Mor Taka 12. Bahar 2009

___ . “Furuğ: Şiirin Cinsi ve Cinsiyeti”. Özgür Edebiyat 16. (Temmuz-Ağustos 2009)

___ . “Furuğ: Şiirin Cinsi ve Cinsiyeti”. Özgür Edebiyat 17. (Eylül-Ekim 2009)

___ . “Geri Dönüp Bak Bu Toprağa”. Edebiyat ve Eleştiri 51 (Eylül-Ekim-2000)

___ . “İdeoloji ve Şiir: Farsça şiirde durum nedir?”. Mor Taka 14. Bahar 2010

___ . “Mevlana’nın Mesnevisi’nde Müstehcenlik”. Şiirsaati 11. (Ocak-Şubat-Mart 2011)

___ . “Penceredeki Yalnız Kadın: Furuğ Ferruhzad”. Dahiler ve Aşkları, İkaros Yayınları, 3. Baskı, 2009: 175-216.

___ . “Rıza Beraheni ile Söyleşi”. Edebiyat ve Eleştiri 51 (Eylül-Ekim-2000)

“İran Edebiyatı”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.

“İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (Kasım-Aralık 1983).

İran Türkçe Yayınları Bibliyografyası (1979-1990). İran İslam Cumhuriyeti Ankara Büyük Elçiliği Kültür Müsteşarlığı, Ankara, 1991.

“İran Yazarlar Birliğinin Kara Takvimi (ve Son Karanlık Güz)”. Edebiyat ve Eleştiri, sayı: 51, Eylül-Ekim-2000, s. 66-72 (rapor)

İstî'lâmî, Muhammed. Bugünkü İran Edebiyatı hakkında Bir İnceleme. çev. Mehmet Kanar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1981.

___ . Modern İran Edebiyatına Giriş. çev. Dr. Mehmet Kanar. İstanbul: Çantay Kitabevi, 1995.

Kanar, Mehmet. Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişmesi. İstanbul: İletişim Yayınevi, 1999.

___ . Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişmesi. İstanbul: Say Yayınları-Edebiyat Dizisi, Mart 2013.

___ . “Eserlerinin Işığında Sâdik Hidâyet”. Kitap-lık 50 (Kasım-Aralık-2001)

___ . “Hikâye (İran Edebiyatı)”. TDV İslam Ansiklopedisi.

___ . “İran (ve Afgan) Öykücülüğü Hakkında”. Kitap-lık 15 (Mayıs-Haziran 1995)

___ . “İran Çocuk Edebiyatı”. Yazko Çeviri 15 (İstanbul 1983) 70-71.

___ . “İran Edebiyatı”. Fayton Öykü. (kış’ 1998) 66-77.

___ . “İran Edebiyatında Hikâye ve Masal”. Yazko Çeviri 15 (İstanbul 1983) 70-71.

- . “İran Meşrutiyet Dönemi Edebiyatında ‘Kadın’ ve ‘Anne’ Sevgisi”. Ankara Üniv. TÖMER Edebiyat Dergisi 3 (Ocak-Şubat-1997)
- . “İran Sürgün ve Göçmen Edebiyatı”. *Sürgün Edebiyatı-Edebiyat Sürgünleri*. yay. haz. Feridun Andaç. İstanbul: Bağlam Yayınları. Kasım 1996. 241-246.
- . “Sadık Hidayet ve Ölüm”. AdamÖykü (Mayıs-Haziran 1997) 75.
- Karaismailoğlu, Adnan. “Cemâlzâde Yüzyıllık Hikâyeci”. Yedi İklim 47 (Mart-1994).
- Kırlangıç, H. İran Öykücülüğü, Hece Öykü, Yıl 6, Sayı. 33, Haziran-Temmuz. (2009).
- Kirmânî, H. Başlangıcından Günümüze İran Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Bilim Sanat Vakfı Bülten Dergisi, Sayı 71. 2009.
- Kocatürk, Prof. Dr. Saadettin. “Fars Dili ve Edebiyatında Nesir Türleri ve Üslup Özellikleri”. Ankara: DTCF Dergisi Cumhuriyetin 60. Yılı Armağanı. 1987.
- Kolbüken, Bilal. “Franz Kafka ve Sâdık Hidâyet”. Kül 28 (Eylül-2002)
- Köşgeroğlu, Nedime. Zoya Pirzad’ın “Işıkları Ben Söndürürüm” Adlı Romanında Kadın Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı, Roman Kahramanları 7, Temmuz 2011
- Kurtulan, İlideniz. “Çocuk Yılı ve Samed Behrengi”. Havan 1. İstanbul (Nisan-1979)
- Necatigil, Behçet. “Çağdaş İran Edebiyatından Dilimize Çevrilen Yazarlar ve Doğumunun 75. Yılında Sadık Hidayet”. Milliyet Sanat 283 (26 Haziran 1978) 4-5.
- Nedûşen, Muhammed Ali İslâmî. “Fars Dili ve Kültürünün Neliği ve Niteliği Üzerine”. Name-i aşina 1 (İlkbahar-1995)
- Önertoy, Olcay. “İran Edebiyatında İlk Realist Roman”. İran Şehinşahlığı’nın 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Örs, Derya. “Celâl Âl-i Ahmed, Hayatı Eserleri ve Edebî Üslûbu Üzerine bir inceleme”, Nüşa, Yıl: I, Sayı: 1, 46-54, Bahar 2001.
- . “Sâdık Hidâyet’in ‘Üç Damla Kan’ı”. Nüşa 3 (Güz-2001)
- Öz, Yusuf. “Modern İran Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, Nüşa Şarkiyat Araştırmaları Dergisi, Bahar 2003, yıl: III, sayı: 9, s. 35-54.
- Polat, Selda. Hayat’ın Fahişesi: Suğra. Roman Kahramanları 7, Temmuz 2011
- Rezaei, İman Siroos. Mahmud Devletabadi ve Çağdaş İran Romanı. İstanbul: İraniyat Yayınları. Mart 2018.
- Riyahi, Dr. Muhammed Emin. *Osmanlı Topraklarında Fars Dili ve Edebiyatı*. çev. Mehmet Kanar. İstanbul: İnsan Yayınları. Kasım 1995.
- Safa, Zebihullah. İran Edebiyatına Genel Bir Bakış (İran Nazım ve Nesrinin Gelişimi). çev. Hasan Almaz. Ankara: Nüşa Yayınları, 2003.
- . İran Edebiyatı Tarihi. çev. Almaz, H. Ankara: Nüşa Yayınları. (2002).
- Seyfeddini, Ali Rıza. *Arafın Rübaisi: Muhammed Muhammedali’nin “Gizli Rol” adlı romanına bir eleştiri*. Roman Kahramanları 7, Temmuz 2011
- Sezer, Çiğdem. *Gecenin Parolası: Mana*. Roman Kahramanları 7, Temmuz/Eylül 2011.
- Tarlan, Ali Nihat. Derviş Kurban. “Seyit Mehmet Bakır Hicazi”. *İran Edebiyatında Roman*. Ülkü Dergisi 58 (Aralık 1937) 303-15.
- Tarlan, Ali Nihat. İran Edebiyatı. *Dünya Edebiyatına Toplu Bakışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1944.

- Tarlan, Ali Nihat. Muhammed Mesut. “*Tef’ihâtı-Şeb (Gece Eğlencesi)*”. “İran Edebiyatında Roman”. Ülkü Dergisi 54 (Ağustos 1937) 403-14.
- Türkiye’de Basılmış Farsça Eserler, Çeviriler ve İran’la İlgili Yayınlar Bibliyografyası*. Haz. Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü. Başbakanlık Basımevi. Ankara 1971.
- “Ülkeler ve Edebiyatları/İran Edebiyatı”. Roman Kahramanları. Temmuz/Eylül 2011.
- Ünal, Sonay. “Celâl Âl-i Ahmed Hayatı, Eserleri”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.
- Ürün, A. Kâzım. “*Sâdık Hidâyet ve Merg (Ölüm) Adlı Makalesi*”. Çerağ (Eylül 1997)
- Yâhakkî, Muhammed Câfer. “*İran Edebiyatında Roman ve Hikâye-I*”. çev. Yusuf Öz. Yedi İklim 89 (Ağustos 1997)
- . “*İran Edebiyatında Roman ve Hikâye-II*”. çev. Yusuf Öz. Yedi İklim 90 (Eylül 1997)
- . “*İran Edebiyatında Roman ve Hikâye-III*”. çev. Yusuf Öz. Yedi İklim 92 (Kasım 1997)
- Yavari, Hura. “Sonsöz Tuba: Tüm Mevsimlerin Kadını”. Roman Kahramanları. Temmuz/Eylül 2011.
- Yazıcı, Tahsin. *Çağdaş İran Nesrinden Seçmeler*. İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978.
- Yavuz, Hilmi. “*Samed Behrengi*”. Milliyet Sanat Dergisi 141 (18 Temmuz 1975) 28.
- Yediyıldız, Bahaeddin. “Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Göre İran ve İranlılar” (bibliyografya çalışması). İran ve Türkiye Arasındaki Tarihi ve Kültürel İlişkiler Konulu Makaleler Mecmuası 1, İslami Kültür ve İlişkiler Teşkilatı & Türk Tarih Kurumu, 2002, s.185-216
- Yener, Ali Galip. “*Kör Baykuş’u Nasıl Okumalı?*”. Virgül 52 (Haziran 2002)
- Yerdemir, Şerife, “Hûşeng-i Gülşîrî’nin Modern İran Öykücülüğündeki Yeri”. Yüksek Lisans Tezi. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Fars Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. 2010, VI+336 sayfa.
- Yıldırım, Nimet. “*Fars Edebiyatı Tarihinde Çocuk Edebiyatının Yeri*”. EKEV Akademi Dergisi 2. Erzurum 1998.
- . *Fars Edebiyatında Kaynaklar*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayını. 2001.
- . *İran Edebiyatı*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık. 1. baskı. 13 Şubat 2012
- . *İran Mitolojisi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık. 2. baskı. 26 Ocak 2015.
- Yıldırım, Serpil. “Natüralist Yazar Sadık-i Çubek’in Öykü ve Romanları Üzerine”. Lacivert Öykü ve Şiir dergisi, sayı 68, Mart-Nisan 2016.

SON